UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Machvmetis Saracenorum principis, eiusqúe Svccessorvm Vitae, Doctrina, Ac Ipse Alcoran

Bibliander, Theodor

[Basileae], März 1550

VD16 VD16 K 2586

[Tomo primo]

urn:nbn:de:hbz:466:1-97854

Visual Library

CATALOGVS EORVM QVAE HOC

primo Tomo continentur.

PHILIPPI Melanchthonis ad Alcorani lectorem Præmonitio.

Apologia, p editione Alcorani ad Reuerẽdiſsimos patres ac dominos Epiſcopos & doctores Eccleſiarũ CHRISTI, Theodoro Bibliandro authore.

Epiſtola D. Petri Abbatis Cluniacenſis ad D. Bernhardũ Claræuallis Abbatẽ, de trãſlatione Alcorani, ſiue Saracenorũ legis, ex Arabico in Latinum.

Summula quædam breuis contra hæreſes & ſectam diabolicæ fraudis Saracenorum, ſiue Iſmahelitarum.

Prefatio Roberti Retenenſis Anglí ad D. Petrum Abbatem Cluniacenſem, de Alcorani uerſione.

Codex authenticus doctrinę Machumeticæ, ex Arabico uerſus per eundem Robertum Retenenſem, & Hermannum Dalmatam.

Doctrina Machumetis ſummatim comprehenſa, quæ apud Saracenos magnæ authoritatis eſt, ab eodem Hermanno ex Arabico tranſlata.

De generatione Mahumet, & nutritura eius, eodem Hermanno Dalmata interprete.

Chronica mendoſa & ridiculoſa Saracenorum, de uita Mahumetis & ſucceſſorum eius, eodem interprete.

Annotationes eruditi cuiuſdam & recentioris ſcriptoris, quæ in Alcorani manuſcripti marginibus adiectæ fuerant, unà cum aliquot capitum argumentis & cenſuris, item uaria diuerſorum exemplarium lectione.

PHILIPPI MELANCHTHONIS PRAEMONITIO ad Lectorem.

NITIO admonendus est lector Christianus, contra Mahometi furores, præmunitionem hanc piam & salutarem tenendã esse. Ecclesia Christi profitetur doctrinam traditam per primos patres, prophetas, filiũ Dei et apostolos. Hæc & prima est, & consentiens, et confirmata resuscitatione mortuorũ, & alijs inusitatis euentibus, quos imitari diabolica potentia nõ potest. Agnoscimus igitur Ecclesiæ doctrinam esse à Deo ęterno cõditore omnium rerum traditam, & sine hoc uerbo nullas religiones recipiendas esse. Porrò Mahometus palàm fatetur, se prophetarum & apostolorum scripta abijcere, ac prorsus gignere aliud doctrinæ genus. Quare hæ recentes fabulę Mahometi nihilo plus mouere aut turbare Christianos possunt, quàm ueteres furores Aegyptij, qui boues, feles, serpentes, tanquã numina colebant, et ab eis auxilium petebant.

Has superstitiones nihil dubiũ est, fuisse multo recentiores, quàm uocem diuinam traditã Nohæ & eius filijs. Semper igitur nobis, qui scimus hoc uerbum per prophetas, Christum, et apostolos traditum, uerè primum & diuinum esse, tenenda est regula, Nullas religiones sine hoc uerbo recipiendas esse. Vt abominamur Aegyptias superstitiones, Corybantum tympana, aut baccharum ululatus: sic Mahometi deliria abominanda sunt, quia pariter sunt extra prophetarum & apostolorum uerbum ac doctrinam. Nam Ecclesia uera Dei extructa est super uerbum prophetarũ & apostolorum: nec ullus usquam Dei populus cogitandus est, qui non amplectitur, nec audit prophetarum & apostolorum scripta.

Hac sententia, quæ est ueriſsima et certiſsima, primùm præmuniendi sunt animi contra furores Mahometi. Deinde eruditus conferre doctrinã nũ genera potest. Quid aliud dicit Mahometus, quàm quod ethnicę religiones tradebãt? Nihil adfirmat de remissione peccatorum, euomit blasphemias in filium Dei, non docet quid sit peccatum, non monstrat causas humanarum calamitatum, nihil potest dicere de uera inuocatione in fide: denicp eam doctrinam quę propria est Euangelij, totam abijcit. Ideo facile potest intelligi, & pugnare Mahometum cum prima doctrina tradita per prophetas & apostolos, & tantum particulam doctrinę rationis humanę de lege, seu de moribus

ribus retinere, in qua ipsa tamen multa insunt fœda, & ad barbaras illas nationes coniungendas accommodata, inter quas primum exarsit hoc incendium.

Nominatim profitetur se hostem esse ijs populis qui inuocant filium Dei, et amplectuntur prophetarum et apostolorum scripta: et his populis hanc ipsam ob causam solam iubet inferri bella. Cõstituit igitur æternum latrocinium, & parricidia. Deinde coniugium prorsus abolet. nam Mahometus concedit duci, & abijci, & abiectas reuocari in thalamum, quot quisq; uult priuato arbitrio. Hæc longè dissident etiam à Moise, qui non concedit priuato arbitrio abijci uxorem, nec reuocari eam cum qua factum est diuortium. Quid quòd nefarias libidines concedit, propter quas Deus non tantum quasq; urbes, sed etiam sæpe totas gentes deleuit.

Est igitur Mahometi secta cõfusio quædam ex blasphemijs, latrocinijs, & flagitiosis libidinibus conflata. Hæ sunt manifestæ notæ diaboli, quæ deterrere homines debent, etiamsi propter regni potentiam uictorias, & successuum magnitudinem leuia ingenia minus abhorrent à tanta impietate. Sed Christianos scire oportet, Ecclesiam in hac subiectam esse cruci, & sæpe imperia fuisse penes impias gentes.

Tertiò & hoc utile est pijs, quærere ex ipsis prophetis & apostolis testimonia. Prædicunt post Euangelij propagationem Mahometi errores, eosq; damnãt. Nihil dubito, Danielem concionari de regno Mahometico, cum de paruulo cornu uaticinatur: quod inquit bellũ inferre sanctis, & præualere eis, & loqui sermones contra excelsum.

Non frustra hæc præmonstrauit Deus ante Mahometum annis amplius mille. ac de Mahometo dici, inde liquet, quia post Romani Imperij inclinationem in Oriente, primum extulit caput Mahometi factio, prima subitis successibus regnum peperit, quod cæteris potentia antecelluit. Concionatur autem Daniel de regno, quod collabente Monarchia in oriente grassaturũ erat, & quidem nouas blasphemias contra Deum armis propagaturũ. Vides igitur pie lector, clara uoce Dei damnatos esse Mahometi errores ac regnum.

Etsi autem liber Mahometi adeò refertus est prodigiosis fabulis, ut sani facile deprehendant autorem diabolum, qui talibus sannis deridet Deum & homines: tamen hæc lectorem præmonui, ut si quid fortasse alicubi minus scurriliter dici uidetur, tamẽ sciamus totũ hoc poema nihilo plus ad nos pertinere, quàm Ægyptiorum portenta, qui feles & serpentes inuocabant.

Illud postremò cogitandum est, quanta sit ira Dei, qui propter impietatem hominum sinit grassari hanc teterrimam pestem, & uerè

subijcit

subijcit orbem terrarum regi pessimo. Hanc iram pij deplorẽt, & sua pœnitentia & precibus lenire studeant. Ecclesia iam multis seculis partim Mahometica peste, partim idololatria [illegible] uastata & attenuata est. quæ ne penitus extingueretur, accendit Deus iterum Euangelij lucem, ut aliqui liberentur ab æterna ira. Sed erit circa mundi finem, qui instat, exigua Ecclesia. Ideo oremus Deum, ut potentiam diaboli grassantis in impijs imperijs compescat, & finem blasphemiarum, idololatriæ, & aliorum malorum faciat, & nomen suum glorificet, ac liberet Ecclesiam suam ab omnibus malis. Amen.

CHRISTIANO LECTORI THEODORVS Bibliander S.

Epiphanius ille Cyprius episcopus, quem diuus Hieronymus, & alij patres ecclesiastici tantopere prædicant nomine sanctitatis eximiæ, & eruditionis, in procœmio librorum de hæresibus ualde probat scriptorum diligentiam, qui bestiarum & serpentum formas & naturas, plantarumq; uim pariter noxiam et salutarem literis prodiderunt: ut qui generi humano maximum beneficium contulerint. Siquidem homines indicata uenena rectius cauere possunt, & si qui iam infecti sunt uel afflatu, uel morsu, uel deniq; aspectu noxiarum bestiarum, sanari possunt, indicatis remedijs, quibus uenenum acceptum expellitur. Eosq; uiros præclaros Epiphanius noster se imitatum esse dicit, perscribendo falsas & pestiferas opiniones, turpiaq; facta hæresum, quæ à condito mundo ad sua usq; tempora extiterunt. Quæ quidem unica ratio & exemplum doctissimi pariter & sanctissimi episcopi abunde defenderent, uel potius commendarent æquis iudicibus hoc uolumen, quo mortiferæ uenena draconis istius magni et rubentis sanguine humano, quæ per Machumetẽ infudit miseris mortalibus, fide optima indicãtur: simulq; præbentur alexipharmaca, quæ uenenum repellant, aut læsis præsentem opem ferant, cooperante gratia Domini Dei, qui uult omnes saluos fieri, & ad cognitionem ueritatis peruenire. Verùm quia uaria sunt hominum iudicia, & alium aliud mouet, ut alterius consilium aut factum probet uel improbet, Apologia pleniori tum reuerendiss. dominis et patribus episcopis atq; doctoribus, tũ pijs omnib. huius editionis rationes reddidi, paratus etiã uberius atq; prolixius satisfacere, si quis à me postulet. Quanquã Christiane lector nõ dubito quin diligenter Apologia nostra perlecta, non obscurè sis intellecturus, me nulla prauitate animi ad hoc opus adductum, sed rationes maximas secutum esse: Nimirum ut satanæ & antichristi astus atq; fraudes detectæ melius caueri possint, animiq; Christianorum confirmentur in fide Catholica, & excitentur ad gnauiter inuigilandum saluti suæ hoc nouiss. & periculissimo tempore. utq; homines Christo consecrati, certatim incumbant ad oppugnandum antichristum, idq; legitimè, suasq; facultates conferant omnes ad ornandam & amplificandam Christi ecclesiam, cui nos totos debemus. Deniq; ut summa ope decoretur nomen Iesu Christi Domini dei & seruatoris nostri, qui habet nomen scriptum in uestimento & femore suo, Rex regum & dominus dominantium: qui percutiet terram uirga oris sui, & spiritu labiorum suorum interficiet impium. Amen. Vale amice lector. Ex Tiguro, xx. die Ianuarij.

Anno salutis nostræ reparatæ MDXLIII.

AD REVERENIDISSIMOS PATRES

AC DOMINOS EPISCOPOS ET DOCTORES ecclesiarum CHRISTI Apologia pro editione Alcorani:

THEODORO BIBLIANDRO AVTHORE.

VVM doctrina Machumetis, quæ nongentis circiter annis maximã habitati orbis partẽ occupauit, atq; depasta est uelut cancer, nõ edatur in publicũ ipsa sola, uerùm cũ acie ualidissima scriptorũ, qui nõ tam cõfutant eã & refellunt, quàm iugulãt atq; conficiũt: Spero nemini religionis Christianæ studioso, & erudito, & cordato uiro displicere factũ. Potiusq; typographi studiũ & operam fauore prosequenda, qui nõ sine impensis pecuniarũ & labore hos libros inquisiuit, & contraxit, ut in cõmunẽ usum studiosorũ ueniret, iudicaturos, quàm ut ulla culpa hic deprecanda sit. Sed quia tam indocti & mali, quàm docti et integri homines censurã sibi literariam sumunt, multisq; ingens est studiũ omnia omniũ facta carpẽdi & calumniandi: existimaui huius editionis rationem, cuius me fateor magna ex parte authorem, esse reddendam apud uos religionis Christianæ Antistites: quorum præcipuè interest, sanam pietatis doctrinam conseruare, et latissimè diffundere: noxijs autem ratione ac ordine obsistere.

Primoq; ostendam, etsi Machumetanæ doctrinæ codex, quem Arabes uocant Alcoran, eiusq; sectatorum libri plurima contineant falsa, impia, blasphema, non tamen propterea non legendos esse, neq; publicationem eorum librorum labefactare Ecclesiã. Deinde indicabo, cognitionem doctrinę & rerum gestarum factionis Machumeticæ, multiplicem utilitatem afferre Christianis hominibus, præsertim nostra tempestate.

Nam si nihil esset legendũ, nisi ab omni mẽdacio & corruptela impietatis remotũ, & diuinę scripturę per omnia quadrans, pessimè facerent homines Christiani, qui gentiliũ philosophorũ et poetarũ libros toties transcribũt, & in priuatis atq; publicis Ecclesiarũ bibliothecis reponunt, eosq; studiosè legũt, et pueris in scholis interpretant: qui certè nõ minorẽ cõtinent, docentq; impietatẽ, si quis illis magistris uti uelit, quàm Alcoran Machumeticus. Nã uel Deũ prorsus negant, quẽ natura ipsa cunctis hominib. esse demonstrat, uel in ea re hæsitant, uel plures deos adeoq; innumeros fabricãtur. Et quib. numen atq; diuinitatem affingũt, eisdem attribuunt nõ dico probis hominibus indigna, sed in nullo uilissimo homuncione ferẽda in ciuitate bene instituta. Vt interim taceam, quòd plerique corporum resurrectionem, animęq; immortalitatem & præmia bonorum, & supplicia malorum æterna post hãc uitam negant & irrident. Quæ persuasio ubi mentem hominis occupauit, tã longè ab omni officio & humanitate abducit, ut nulla fera, nulla uenenatissima bestia sæuior & nocentior existat, quàm homo homini. Quæ omnia quã tumuis impius Machumet oppugnat. Vt taceam lasciuiam quorundã poetarum & obscœnitatem, qua uelut dulcedine cõdiri aiunt sua carmina. Vt alia multa huius generis præteream. Vnde quidam graues uiri non dubitarunt lasciuos poetas appellare tibias cacodæmonis, ut qs ipse inspirans, per illos conetur letifera cõmenta ingerere hominibus. Tertullianus quoq; pri

mi

mi ordinis theologus, philosophos uocat hæreticorũ patriarchas. Horũ tamen libri chalcographia propagantur, & euoluuntur, & iuuentuti ꝓponuntur in scholis ita recepto more, ut si quis reprehendat, ꝓtinus audiat cõuiciũ asini. Vtq; legantur philosophi, & poetæ, & alij scriptores ethnicorũ, Augustinus Basilius, Hieronymus, Beda, & alij summi theologi nõ modò permittũt, uerum etiam suadent ac hortantur: idq; nõ solũ ad facultatem Latini aut Græci sermonis cõparandã, sed etiã ut superstitiones & prauæ opiniones ethnicorum cognitæ alijs indicẽtur, quo cauere possint: & ut arma præparent aduersum hostes ad pugnã, si quãdo cum eis congrediendũ sit. Adhęc, ut quæcũq; uera, & bona & recta reperiuntur in eorũ scriptis, ea tanq; iniquis possessoribus erepta, ecclesiæ uendicẽtur. Quum igitur in libro Sarracenicæ legis nõ plura extẽt falsa & impia dogmata, quàm in ethnicorũ scriptis: quæ usu ꝓpè quotidiano teruntur manib. Christianorũ, nec minorẽ utilitatem eius lectio quàm istorũ potest afferre pio & prudenti lectori, de quo plura dicent idoneis in locis, spero, Doctiss. atq; religiosiss. uiri, dominiq; & patres uenerandi, uos minimè improbaturos esse Alcorani editionem, præsertim cum tot scriptores ei adiuncti sint, qui omnes errores detegant ac refellant. Confido etiã, uiri prudentes, facilè uos intellecturos, eos qui nos criminantur propter rea quòd edidimus, aut ut Alcoran ederetur operam dedimus, priuatis affectibus agitari magis, quàm studio Ecclesiæ, quod prætexunt.

Deinde, quis uel mediocrem peritiam Iudaicarũ rerum cõsecutus ignorat, eos maximo flagrare odio in Christũ, & eius Ecclesiã? quorũ libri plenissimi sunt uanitate atq; mendacijs, superstitione, impijs dogmatib. & blasphemia. Nam trinitatis mysteriũ, & CHRISTI IESV diuinitatẽ pernegant cũ Turcis, quodq; per mortẽ ipsius unica uia sit ad æternã felicitatẽ, ut extremã insaniã & blasphemiã detestant. præterea cõceptũ ex spiritu sancto, & natũ ex integerrima uirgine, uelis et eqs oppugnãt: omniq; genere cõuiciorũ Dominũ gloriæ, & Seruatorẽ totius mũdi petũt. Quũ tamẽ Machumet Mariæ uirginitatẽ, & cõcepisse ex spiritu sancto, nõ semel adstruat: Christũq; magnis laudibus euehat, quãq; ut summũ prophetã, nõ autẽ ut Deũ. Nã q̃d Iudęi armis & uiolentia superstitionẽ suã nõ obtrudũt alijs, neq; bella gerũt atrocia cum populo Christiano, in causa est imbecillitas eorũ. Nã quotidianæ execrationes nominis Christiani per synagogas, & facta quæ aliquoties deprehendũtur, satis arguunt, si dent pares uolũtati suæ uires, facturos, quod olim duce Barchosba fecerũt in Christianos, aliquot milibus crudelissimè interfectis. Atqui Thalmud eorũ, quo doctrina uniuersa Iudęorũ Christianæ doctrinæ in pleriscq; aduersa cõtinet, alijq; libri Iudæorũ ex eadẽ lacuna mẽdaciorũ & impietatis aspersi, à Christianis in ciuitatib. Christianorũ excudunt, & inter Christianos diuẽdũtur. Nec quisq; sani iudicij homo uituperat eorũ studiũ, sed potius laudat, ut benemeritos de rep. Christiana: quorũ opera sit effectũ, ut opiniões, & peruersa dogmata improborũ hostiũ fidei Christianæ exactè cognosci possint. Hieronymus q̃q;, et Paulus Burgẽsis, & Nicolaus de Lyra passim in cõmẽtarijs sacrę scripturę Iudęorũ deliramẽta inserũt. Nec desunt, qui iustis libris populo Christiano exponunt Iudæorũ peruersam doctrinã atq; superstitionem, uelut Tertullianus, Augustinus et Chrysostomus in homelijs cõtra Iudæos. Nõ dubito igit, Antistites religiõis Christianæ, uos omnesq; nõ liuore atq; alijs affectibus malis occupatos, multo magis ꝓpturos editionẽ Alcorani, quã Iudaici Thalmud: ut ex Machumetis codice authẽtico, nõ ex particulis hinc inde decerptis, penitissimè iudicari possit de hostiũ

noſtræ religionis ſuperſtitione, omnibuſq; inſtitutis eorum etiam politicis.

Ad hæc libri curioſarũ artiũ & ſuperſtitioſarum, ut genethliacorũ & aſtrologorum diuinantium, nec non artes chiromantię et pyromantiæ, & eius generis aliæ, illæ etiam quę cõmercium aliquod habent cum maligno ſpiritu: quas exercere nõ modò legib. diuinis, uerum etiam Cęſarum et pontificum uetitum eſt: per chalcographiam diuulgatæ extant, ac legũtur. Diuus quoq; Auguſtinus in libris De doctrina Chriſtiana, minimè pernicioſum aut inutile cenſet, euoluere libros curioſarũ & ſuperſtitioſarũ artium, ſed eo qui futurus ſit bonus theologus planè dignũ. Aliquot etiã theologiæ doctores & inquiſitores hæreticæ prauitatis, ludificationes Satanæ, atq; maleficarũ actiones impias & turpes, quantũ perueſtigatiõe acri cognoſcere potuerũt, cõſcriptas inuulgarunt, approbantib. illud epiſcopis. Quorũ omnium libri à typographis impreſſi diſtrahunt, et à ſtudioſis leguntur, neq; ſine magno fructu. Siquidem inde cognoſci poſſunt Satanæ cogitationes & aſtus, hominumq; enormis peruerſitas, qui ſe à Deo et uerbo ipſius, Eccleſięq; ſanctę cõmunione auertẽtes, maligno ſpiritui mãcipati ſunt. Quod nã igit periculũ, quã ruinam Eccleſię molitur editio Alcorani? aut qmodo labefactat remp. Chriſtiana? Quũ uiri prudẽtes, & religiõis Chriſtianę uindices edendo in publicũ libros de ſuperſtitiõib. & maleficijs, & diabolicis operationib. atq; technis uarijs, tollere pericula uoluerint, & labes atq; dãna, phibere à populo Domini.

Præterea ex inſtituto eſt omniũ artiũ, non modò nouiſſe uirtutes, & quid rectè atq; ad finem propoſitum accommodè fiat, uerũ etiã uitia: & tam dare præcepta quid uitãdum ſit, quàm quid agendũ, adductis interim exẽplis eorum etiam qui cõtra leges artis uel egerunt, uel locuti ſunt. Idq; ut eſt in grammaticis, dialecticis, rhetoricis, ethicis, in medicina, in re militari obſeruatũ: ita in theologia obſeruatu maximè neceſſariũ eſt. Et imperfecta prorſus uidet ſcientiæ diuinæ tractatio, niſi iuxtà ſermo fiat de inſtitutis Dei, & cõmentis atq; uerſutia diaboli: de Chriſto & antichriſto: de orthodoxis dogmatib. & hæreticorum uaniſſimis & profanis opinionib. de uera & falſa religione: de uirtutib. & uitijs: de bonis & malis operib. de probis hominib. & filijs Dei, itemq; de perditis mancipijs diaboli. Vnde in prophetarum ſermonib. & apoſtolorũ ſcriptis, propemodum plura dicũtur aduerſum peregrinos & impios cultus, quàm de legitimo & uero cultu Dei. Neq; modò præſentis tẽporis impiorũ hominũ partus editos, hoc eſt, falſas doctrinas, peruerſas religiones & peſſimas actiones attingunt, uerumetiam præterita repetũt, & de futuris præmonent. Quemadmodũ Eſaias in ſermone, qui continetur à quadrageſimo capite uſq; ad quinquageſimum caput, totam Babyloniorum religionem, et deos factícios, & cultus, & perſuaſiones impias de ſuis dijs, graphicè depingit, ac populo luda proponit ante centũ annos, quàm abducant in Babylonem. Simulq; rationes apponit, quib. olim confirmentur in uera unius Dei religione, & nõ deficiant ad Babylonicã ſuperſtitionem. Paulus quoq; præmonens de nouiſſimis tẽporib. 1. epiſt. ad Timoth. cap. 4. ait: Spiritus autem manifeſtè dicit, quia in nouiſsimis temporib. diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritib. erroris, & doctrinis dæmoniorum, in hypocriſi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium ſuam cõſcientiam, prohibentium nubere, abſtinere à cibis, quos deus creauit ad percipiendũ cũ gratiarũ actione fidelib. & his qui cognouerunt ueritatem. Et Petrus 2. epiſt. cap. 3. in quit: quòd uenient in nouiſſimis diebus illuſores, iuxta proprias cõcupiſcẽtias ambulantes, dicentes: Vbi eſt promiſsio, aut aduentus eius? Ex quo enim

patres

patres dormierunt, omnia sic perseuerant ab initio creaturæ. Seruator etiã in Euãgelio docet, in nouissimis temporib. surrecturos multos pseudoprophetas, qui doctrinam Christianam peruertãt, indicãtes Christum in diuersis locis, ubi minimẽ reperitur: foreq; tẽpora plena proditionib. perfidia, crudelitate, quæ inter cõiunctissimos homines grassentur etiã: homines q; uicturos secure, deditos crapulæ & ebrietati. Quæ omnia cernimus euenisse. Et tamẽ qui talia faciũt, & tradũt, uel potius obtrudunt alijs, soluti ab omni religione & metu iudicij diuini, adeò non acceperũt suã impietatem ex apostolorũ & Christi doctrina, ut modis omnib. quærant eos perdere, qui redarguunt eorum doctrinam, & perditam uitam per apostolicã doctrinam. Hęc quum ita se habeãt, perlecto semel & iterũ Alcorano, existimaui rem theologię tractatoribus gratã, & Ecclesiæ salutarẽ fore, si Machumetis doctrina & res gestæ eius q; sectatorum ederẽt in lucem hac tẽpestate, qua Christianæ res & Machumetanorum Turcarum, bellis & infestationib. & captiuitatibus, & fœderibus maximẽ colliduntur inter se. Et typographũ Ioannẽ Oporinum, amicũ singularem, hortatus sum ut excuderet, pollicens omnem meam operã, quã & pro uirili præstiti. Nec uideo ullam rationem idoneam, cur debeat consilium factum q; nostrum improbari.

Porrò q̃s nescit, quãta sit utilitas historiæ, quæ prudẽtiã & facultatẽ affert iudicãdi de omnib. uitę humanę partibus? à quot hominib. eruditis euecta est usq; ad cœlũ sũmis laudibus? Quis literarũ & sapiẽtiæ cupidus nõ ea delectaẽ, & historiæ lectioni bonã uitæ partẽ nõ impẽdit? Nec est quisq; historię scriptor tã indoctus, aut infans, modò ueritatis explicãdę studiũ prę se ferat, qui nõ aliquẽ fructũ lectorib. afferat. Est autẽ historiæ, & quidẽ ecclesiasticę pars, expolitiq; doctrinę et aliarũ rerũ Machumetis. Vt liquidè perspici queat, quo authore, qua occasiõe quib. rationib. et genere doctrinæ Arabes primũ, apud q̃s olim florẽtiss. fuerũt ecclesię Christi, deinde tot populi Christiani abducti sint ab Ecclesię catholicę cõmercio, et in acerrimos hostes cõuersi. De quib. nõnulla in nostrorũ hominũ scriptis legi, quę paulo aliter et pbabilius narrant in Arabũ libris. Quod si quem offendit, q̃d Machumetica scripta plus mali q; boni cõtinẽt, is cogitet ingenij humani prauitatẽ, & magistri mẽdaciorũ et omnis mali naturã. Vnde fit, ut omnis rerũ gestarũ expositio lõgè plus mali q; boni exhibeat. Cõmemorat ne historia nõ tãtũ extera, uerũ etiã ecclesiastica, & si fas est diuina cõiũgere humanis, adde q̃q; diuinã, tãtũ angelos aut sãctos homines, & pietatẽ, uerũq; et rectũ Dei cultũ, et honestas actiões, utq; semel dicã, ea dũtaxat quę pbãda, quæ imitãda, quæ tenẽda sũt? An nõ potius bona historiarũ pars loquit̃ de prauis hominib. & facinorosis, de lurconib. tyrãnis, latronibus, superstitiosis, aut etiã extremè impijs? An nõ crebra mẽtio fit superstitionũ, pfanę culturę numinis, factionũ, seditionũ, bellorũ immaniũ, latrociniorũ, ueneficij, parricidiorũ, luxus, stuprorũ, adulterij, incestus, luxuriationis nefandæ, fraudũ, furtorũ, peculatus, sacrilegiorũ, perfidię, pditionũ? Qui hæc nõ legi uelit in populo Christiano, eijciat extra limina ecclesiæ historiam uniuersam ethnicorũ & ecclesiasticam oportet, oportet ut deleat magnam partem sacræ sanctæq; historiæ, ut Dei uerbo uim inferat, ut diuinæ sapientiæ cõsilia reprehẽdat damnetq;. Siquidẽ Deus sapientiss. beneuolentissimus & sanctiss. qui nõ uult iniquitatem, cuius uoluntas est sanctificatio nostra talẽ narrationẽ suo populo tradidit, eamq; legi & cognosci uult, nõ ut iniusta, turpia, immoderata, impia discant̃ & patrentur, sed ut homines præmoniti caueant, abhorreant, detestentur. Quare mihi uidentur

dentur uel de Mahometicis ſcriptis, quæ hoc uolumine continentur, non probè iudicaſſe, uel affectu quopiam priuato moueri, qui hanc Saracenicæ hiſtoriæ editionem iniquè ferunt, & uituperant

Non ſic egerunt ueteres illi nũquam ſatis laudati eccleſiarũ præſules, qui errores et impia dogmata, et hęreticorũ doctrinas, quas uelut arcaniſs. myſteria conabant apud ſe occultare, haud quaq; latere paſsi ſunt. Ac cenſuerũt impiæ doctrinæ confutationem et iugulationẽ eſſe, uel è latebris in lucẽ protrahi, & in Chriſtiani populi iudiciũ adduci. Nihil enim eſt infirmius mẽdacio, ubi ad lucernã diuinæ ueritatis cõſideratur. Quem enim mediocriter doctũ in Euangelio & lege Domini, uel tantillũ moueãt omnes Mahumetis ratiõnes languidę & elumbes, quib. nititur adſtruere Chriſtũ nõ eſſe Deũ, ſi unũ in faſciculũ colligãtur? Deus (inquit) unus eſt. ergo nõ pater, & filius: eſſent enim plures. Si pater & filius eſſent, et ꝓinde plures dei, ſchiſma cõſequereť, & factiones in cœlo: igitur Deus nõ habet filiũ. Deus nullius indiget, ac per ſe potuit omnia creare, omnia gubernare: igitur nõ genuit filiũ. Nefas eſt in Deo cogitare membra & actionem generandi: igitur non genuit filiũ. Chriſtus & mater ipſius comederũt ut cęteri homines: igitur nõ eſt Deus. Docuit, Adorate Deum & dominũ meum: quare ipſe, nõ eſt Deus, qui Deum adorauit. Quẽ inꝯ iſtæ friuolę argutationes moueręt? uel quis piorũ ex diuina ſcriptura non ſtatim ſolueret? Vnde Mahometiſtę à diſputationib. & doctrinæ ſuæ diſcuſsione abhorrẽt, pręmoniti etiã à ſuo doctore callidiſsimo: qui faciłè præuidit ſuam doctrinã cõſiſtere non poſſe, ſi ad normam ueritatis exigatur. Celant etiã Machumetani libros ſuos, quantũ poſſunt, ne ueniant in manus hominũ diuerſæ religionis. Verùm ne quis opinetur me iſta fingere, apponã uerba eius uiri docti et religioſi, qui anno ſalutis M CCCCLI Fortaliciũ fidei ſcripſit in Hiſpania, ubi mores & cõſuetudinem Sarracẽnorũ ignorare non potuit. Sũt autẽ hæc uerba in libro quarto, cõſideratione tertia, de fatuitatib. & fabuloſis legis Machometi: Literati & magni ſapientes inter Saracenos nõ adhibent fidem, ſed fictionem doctrinę aduertunt in prædicto libro. Cuius ſunt duo ſigna. Primum, quòd renuunt diſputare cũ aliꝭs ſapiẽtib. publicè. Secundũ, quòd nolunt adduci Alcoranũ in publicũ: et dolent uehemẽtiſsimè, cũ ab aliꝭs legitur: & nullo modo uellent, quòd in linguas alias et literas transferretur. Hæc ille. Quapropter qui editioni Alcorani obtrectant, et nos qui operam ea in re nauauimus, traducunt, & falſis criminibus apud uiros bonos nitũtur inuiſos reddere, nihil adhuc amplius uel ſtudiꝭ uel operæ contulerunt in Eccleſiã CHRISTI, quàm ipſimet ſectatores Mahumetis. Apud quos fortaſsis inire gratiam uolunt iſto beneficio.

Sed operæprecium uidetur huc apponere aliquas maiorũ ſententias et facta, ut planius cerni poſsit, Alcoranũ nõ ulla temeritate, aut propoſito lędendi Eccleſiam hoc tẽpore uulgari: ſed præmeditata ratione, et exẽplo pręſtãtiſsimorum hominum in Eccleſia. Prius tamẽ conſtituendũ eſt, quo genere doctrinarũ Alcoran cõtineatur. Romana eccleſia per libros pontificiꝭ iuris, & in litania Paraſceues, ſeparat ab hæreticis Saracenos, ſicut & Iudęos, et paganos. Epiphanius autem in opere De hæreſib. Iudæorum ſectas, phariſæos ſaduceos, herodianos, et reliquos: itemq; ſectas gẽtilis philoſophię, ut potè Stoicos, academicos, epicureos, & cęteros uno genere hæreticorũ cõplectitur tanquam partes. Qua ratione Alcoranũ inter doctrinas hæreticas rectiſsimè cõſtituemus: pręſertim cũ eius peruerſa dogmata reperiantur ab aliꝭs ante ipſum hæreticis iactata eſſe. Ex definitiõe quoq; Auguſtini, Machumet hęreſiarcha

siarcha iudicari debet eiusq; doctrina hæretica. Est autē Aurelij Augustini definitio eiusmodi ex libro de Vtilitate credēdi, quę ponit in Decreto causa xxiij. quæstione iij. Hæreticus est, qui alicuius temporalis commodi, & maximè uanę gloriæ, principatusq; sui gratia, falsas ac nouas opiniones uel gignit, uel sequitur. Quæ omnia in Machumete ita sunt nota, ut indicio non egeant. Quare iam exempla maiorum aliqua perstringam.

Ireneus episcopus Lugdunensis, & martyr CHRISTI, uicinus apostolorū temporib. omnium hæresum ab ascensione Domini usq; ad sua tempora traditiones diligentissimè cōscriptas, posteritati Christianæ tradidit. Idemq; in prefatione primi libri eius operis istā rationē reddit: Igit ne fortè et cū nostro delicto abripiant quidā, quasi oues à lupis, ignorantes eos ,ppter exterius ouilis pellis superindumentum, à quib. cauere denūciauit nobis Dominus, similia quidē nobis loquētes, dissimilia uerò sentiētes: necessarium duxi, cum legerim cōmentarios ipsorum (quemadmodū ipsi dicunt) Valētini discipulorū, quibusdā autē ipsorum & congressus, & apprehendens sententiā ipsorū, manifestare tibi dilectissime portentuosissima, & altissima mysteria eorū, quæ nō omnes capiunt, quia nō omnes cerebrū habent: ut & tu cognoscens ea, omnibus ijs qui tecū sunt, manifesta facias, & præcipias eis, obseruare se à profundo insensationis, & eius quæ est in Deum blasphemationis.

Post aliquot annos insecutus Tertullianus, libro cui titulus est Aduersus omnes hæreses, imitatus Ireneum, omnes hæreses explicat, à CHRISTI prædicatione usq; ad sua tempora. Docet etiam, hæreses non capere quenq;, nisi admiretur eas. Valere autem apud eos multum, qui in fide non ualent.

Dionysius Alexandriæ episcopus, & Eusebij testimonio nobilissimus patrū, in septimo lib. Ecclesiasticæ historiæ inquit: Ego tractatus hæreticorū lego, & traditiones eorū perscrutor, etiamsi uidear ad horā uerbis eorū pollui. Sed multū mihi cōfert hoc ipsū, quòd ex ipsorū uerbis arguere eos possum. deniq; dū aliquis ex fratrib. & cōpresbyteris prohiberet me, ne hæretica lectione tanq; cœni alicuius fœtore polluerer: uisio mihi quædā à Deo ostēditur, quæ me cōfirmaret, & sermo ad me factus est, hæc mihi euidenter prolo quens: Lege omnia quęcunq; in manus tuas uenerint, quia probare singula quęq; & discernere potes: quandoquidem ex initio tibi hęc causa fuit credendi. Amplexus sum uisionem, quia & apostolicæ sententiæ concordabat, dicenti: Omnia legite, quæ bona sunt tenete.

Porrò Epiphanius, episcopus in Cypro insula, doctrinæ celeberrimę uir, adductus multorum piorum precibus, opus nō exiguū edidit, quo hæreses octoginta memorat, non rarò duas aut plures coniungens hęreses. Aliter numerus maior profluxisset.

Nam Philastrius episcopus Brixiensis, CLVI hæresum dogmata & profana instituta expositi.

Post quos diuus Augustinus episcopus Hipponēsis, & doctor Ecclesię inter catholicos et orthodoxos facile princeps, et priorū diligētiam laudib. prosequitur, & ipse librū quo hęreses lxxxvij cōplexus est, edidit. Cuius sanctissimi patris uerba de utilitate quā afferunt hæreses, licet diabolus ad nocendū Ecclesię cōcitet, huc apponenda uidēt ex cap. viij. libri De uera religione. sunt enim dignissima, quę tum in Machumetica, tum in alijs hęresibus inspiciant. Quoniā, inquit, uerissimū dictū est, Oportet multas hæreses esse, ut p bati manifesti fiant inter uos: utamur etiā isto diuinę ,puidētiæ beneficio. Ex his enim hominib. hęretici fiūt, qui etiāsi essent in Ecclesia, nihilominus errarent,

rent. Cum autē foris sunt, plurimū prosunt, nō uerū docendo, quod nesciūt, sed ad uerū quærendū carnales, & ad uerū aperiendū spirituales catholicos excitādo. Sunt enim innumerabiles in Ecclesia sancta Deo probati uiri: sed manifesti nō sunt inter nos, quādiu imperitiæ nostræ tenebris delectati dormire maluimus, quàm lucem ueritatis intueri. Quapropter multi, ut diem Dei uideant, & gaudeant, per hæreticos excitantur. Vtamur igitur etiam hæreticis, non ut eorum approbemus errores, sed ut catholicam disciplinam aduersus eorum insidias asserentes, uigilantiores & cautiores simus: etiamsi eos ad salutem reuocare non possumus.

Omitto morē Ecclesiæ in librorū censura, quæ quū in apocryphis nō pauca improbaret, uelut in euāgelio Nazareorū, in euāgelio Nicodemi, & alijs scriptis quæ multa olim circūferebantur, hactenus dānauit & reiecit, ut in Ecclesiæ publico cœtu nō recitarētur, ut canonici & ecclesiastici libri: permitteret autem pijs & studiosis hominib. ut priuatim legerēt cū iudicio: & si quid reperirēt quod faceret ad ædificationē Ecclesiæ, id licebat etiā in ecclesia proferri, loco idoneo et tempore. Prętereo, q̄d Hieronymus etiā scripsit de hæresib. Augustino teste: quodq̄ in cōmentarijs scripturæ sanctæ passim ingerit hæreticorū dogmata, si quā scripturā interpretando corruperūt, aut ex alio quo testimonio cōuinci & redargui possunt. Prætereo alia multa, studio breuitatis. Veterū itaq̄ pulcherrima exēpla et magna secutus Dominus Petrus Abbas Cluniacensis, curauit magnis impēsis, ut Alcoran à Latinis legi posset, nō per hoc incommodaturus Ecclesię, sed rē utilissimam effecturus. Cui uiro quantū tribuerit diuus Bernhardus, qui arctissimo uinculo sanctę amicitiæ cōplexus est eum, tum aliæ ipsius epistolæ testantur, tum cclxxvij ad Eugeniū Papam, paucis uerbis ingentem copiam uirtutum & rerum bonarum ei tribuens. Honorate uirū, inquit, ut uerē honorabile membrū in Christi corpore. uas est in honorem, ni fallor, plenum gratię & ueritatis, refertum pluribus bonis: & reliqua. Qui uir pius & eruditus, si uidisset nostra tempora, magnam haud dubiè partem opum cœnobij sui impendisset, ut nō modò singulæ bibliothecæ collegiorum, sed etiam singuli magistri ecclesiarum haberent Turcicæ legis codicem: quo melius possent homines Christianos ad uersus periculum impendens, diuino uerbo munire.

Sed non inutile fuerit etiā paucis indicare, quid Romani pontifices & cōcilia de hoc negotio decreuerint. In concilio quidem Carthaginensi decretū est, ut episcopus gentilium poetarum libros nō legat: hæreticorū autē perlegat, pro necessitate aut tēpore. Id distinctione xxxvij ponitur in decreto. Cęterū in concilio Viennēsi, quod Clemēs quintus celebrauit Anno salutis nostrę M CCC X I. de Arabicis libris, inter quos Alcoran primatum obtinet, ad hunc modum sanxit, ut est in Clementinis, De magistris, & ne quid exigat pro licentia docēdi: Inter sollicitudines nostris humeris incūbentes, perpeti cura reuoluimus, ut errātes in uiā ueritatis inducere, ipsosq̄ * luciferare Deo sua nobis cooperante gratia ualeamus. Hoc est, quod profectò desideranter exquirimus: ad id nostræ mentis sedulò destinamus affectū: ac circa illud diligenti studio, uel studiosa diligētia uigilamus. Nō ambigimus autē, quin ad huiusmodi nostrū desiderium assequendū, diuinorū eloquiorū sit expositio cōgrua, ipsorūq̄ fidelis prædicatio admodū opportuna. Sed nec ignoramus, quin & hæc, pmi noscant inaniter, uacuaq̄ redire, si auribus linguā loquētis ignorātiū, pferant. Ideoq̄ illius cuius uicē in terris licet immeriti gerimus, imitātes exēplū, q̄ituros per uniuersū mūdū ad euāgelizādū, apostolos, in omni

singuarum

In Basilienſi cōcilio renouatū est hoc decretum.

** pro lucrifacere.*

linguarum genere fore uoluit eruditos: Viris catholicis noticiam linguarum habentibus, quibus utuntur infideles præcipuè, abundare sanctam affectamus Ecclesiam: qui infideles ipsos sciant & ualeant sacris institutis instruere, Christicolarumq; collegio per doctrinã Christianæ fidei ac susceptionem sacri baptismatis aggregare. Vt igitur peritia linguarum huiusmodi possit habiliter per institutionis efficaciam obtineri, hoc sacro approbante concilio, scholas in subscriptarum linguarum generibus, ubicunq; Romanam curiam residere continget, nec non in Parisiensi, & Oxoniensi, Bononiensi, & Salamãtino studijs prouidimus erigendas: statuentes, Vt in quolibet locorum ipsorum teneantur uiri catholici, sufficientem habentes Hebraicę, Arabicę, & Chaldęæ linguarum notitiam: duo uidelicet, uniuscuiusq; linguæ periti, qui scholas regãt inibi, & libros de linguis ipsis in Latinum fideliter transferentes, alios linguas ipsas sollicitè doceant, earumq; peritiam studiosa in illos institutione transfundant: ut instructi & edocti sufficienter in linguis huiusmodi, fructum speratũ possint Deo authore producere, fidem propagaturi salubriter in ipsos populos infideles. Hactenus sunt uerba Decreti. Quos autem libros Arabum, Synodus iusserit transferri in Latinam linguam? non certè medicorum aut astrologorum magis, quàm eos qui religionem attingunt. Ad quem autem usum transferri iusserit? ut in cauernas abstrudantur, aut cum tineis & blattis luctentur? Nimirum ut publici usus fiant, & legantur, & eorum perdiscantur opiniones, qui ad Christianam religionem adducendi sunt. Vnde autem linguam Arabicam magistri docere possent, quàm ex libris Arabicis? Nullus autem liber commodior est rudibus tyronibus, quàm Alcoran, propter lectionem, quum uocales aliosq; apices literis appositos habeat, qui alijs libris desunt, & propter obseruationem grammatices. Quemadmodum in Hebraica lingua nullus est aptior liber discẽtibus, quàm Bibliorum: quum in alijs notæ uocalium & prosodiæ non adscribantur. Vtilissimum tamen discentibus Arabicam linguam fuerit, Latinam interpretationem adhibere Arabico libro, etiamsi præceptor doctus & fidelis obtingat. Quam utilitatem experiuntur studiosi etiam in Græca lingua.

Proinde authoritas doctissimorũ & sanctissimorũ patrũ de quibus anteà memini, iure præponderat legi Theodosij iunioris, & Valentiniani, quæ prohibet Nestorij libros, quẽ synodus Ephesina damnauit, scriptos habere, uel legere, aut describere, iubetq; diligenti studio requiri, & publicè comburi. Præsertim si quis inspiciat mores principum magnorum, qui plerunq; de literis & doctrinis iudicare non possunt, uel per imperitiam, uel per occupationes bellicas: & permittũt eam administrationem sæpe hominibus neq; pijs, neq; doctis, neq; prudentibus.

Certè isti principes ea lege nõ maiorem pietatis & iustitiæ laudem adepti sunt, quàm si Maximilianus Augustæ memoriæ præbuisset se hominibus quibusdã improbis circumueniendum, qui postulabant libros Iudæorum Thalmudicos eripi & extingui. Non enim hac uia Iudæi euasissent Christiani, neque Christiani meliores. Quibus se strenuè opposuit diuus Reuchlinus, nec permisit Cæsar Augustus uirum optimum per uim opprimi: utercq; immortalem gloriam ex eo negocio apud posteros cõsecutus. Et quid flammis effecerint Theodosius & Valentinianus, aut alij eorum nomine talia sancientes, tempora sequentia indicant. Nam doctrina Nestorij flammis non deleta est, & Nestoriani sobolem produxerunt, ut post annos propè c c. Sergius Nestorianus Machumetem sua hæresi effinxerit aliqua ex parte. Verbo enim Dei, & spiritu oris Christi monstra hæreticorum domantur: Si Christiani piè sanctèq; uiuant, & doceant iuxta uerbum Domini: sicq; sagaciter prauè dogmata eorum quos in uiam reducere moliuntur,

luntur, perueſtigent, & prudenti moderatione accommodent medicinam.

Poſtremò, Viri doctiſsimi et religioſiſsimi, quod nam piaculum eſt? quod ſce lus? quod peccatum? quæ culpa, delictum, error? eum librum denuò per typo graphiam publicare, qui olim per chirographiam uulgatus eſt, nõ ab impijs ho ſtibus eccleſiæ, ſed uenerandis præſidibus: non à temerarijs hominibus, ſed in primis circumſpectis: non à ſtolidis ardelionibus, ſed à grauiſsimis & prudenti bus uiris, qui eccleſiam iuuare, non labefactare uoluerunt? Primùm quidem iuris publici Alcoranũ fecit D. Petrus abbas Cluniacẽſis. nam librũ ex propriis ſcrinijs proferre, alijſq; deſcribendum exhibere, ac librarijs permittere, ut in bi bliothecas publicas & priuatas trãſmigret, ſi ante artem typographicam nõ fuit edere atq; publicare, neſcio quid ſit apud ueteres, libros inuulgare. Deinde Ioan nes Segobienſis, qui poſtea cardinalis creatus eſt, in concilio Conſtantienſi Alco ranum à ſe interpretatum, & notis adornatum, in uſum publicum edidit. Præ terea nullum eſt dogma inſigniter impium & peruerſum in Alcorano, quod nõ extet in libris eorum, quos antea indicaui, Irenęi, Tertulliani, ſcriptorũ eccleſia ſticæ hiſtorię, Epiphanij, Philaſtrij, Auguſtini: quorũ libri ſæpius fœtant propè quàm cuniculi: & typographi quæſtum inde nõ exiguũ tolerant, & rem ſtudio ſis bonæ literaturæ in primis gratam faciunt. Quædam etiam abſurdiora in ue terum hæreſum deſcriptionibus reperiuntur, quàm Alcoran protulerit. Quæ dam Machumetis opiniones conflatæ ſunt ex ſcripturis ſanctis malignè inter pretatis. Voluit enim uerſutiſsimus pſeudopropheta ſuam doctrinam cõſonam uideri ſcriptis canonicis ueteris & noui teſtamenti: quam aliàs ſupplementũ Iu daici teſtamenti & Euangelij appellat, aliàs confirmationẽ. Quædam ex apocry phis Iudæorum & Chriſtianorũ accepta ſunt. Tantumq; ſeductor ſpiritus anti quas ſuas nænias in Machumetis doctrina pallioło nouo ueſtire conatus eſt, ne agnoſcerentur, fingens nuper hæc cœlitus ad prophetam Machũmetem delata eſſe. Neq; uoluit ullus hæreſiarcha diſcipulus uideri alterius, quum eandem do ceret impietatem: ſed colore aliquo ſuum dogma fucarunt ſceleſti deceptores, ut pro nouo uenditare poſſent.

Verùm hæc aliquot exemplis demonſtranda uidentur, ut nemo non intelli gere poſsit, uitilitigatores iſtos falſò nos criminari, quaſi nouis uenenis eccleſiã inficere uelimus edito Alcorano. Non ſemel in Alcorano ſcriptum eſt, Heman quendam cum Pharaone Moyſi præcipuè obſtitiſſe. Is nimirũ eſt Iamnes, ex eo apocrypho productus, ex quo & apoſtolus magorum nomina Iamnis & Mam bris accepit. Abraam quoq; libros ſcripſiſſe ait: quod in Græcorũ canone quo dam etiam legitur. Exemplum quoq; peruertendi ſcripturas unum hic poſuiſſe ſat fuerit, quum in marginibus Alcorani eæ deprauationes annotatæ ſint. Nam quum in Geneſi referatur, quòd capto Lot Abraham quatuor reges perſecutus ſit: id uiolenter torquet Machumet in eam ſententiam, quòd fidem ſuam gladio propagare uoluerit.

Iam uinum bibere ante Machumetem prohibuit Seueriana hæreſis, itemq; Manichaica. Gladio perſequi aduerſos ſuæ religioni, ab Arrianis didicit: ut ta ceam Ariſtobulum Iudæorum pontificem, & Heraclium imperatorem, qui etiã uiolentia pertrahere homines in religionem ſuam conati ſunt. Sacramenta di uinitus inſtituta pro nihilo ducere, commune habet cum Meſſalianis, de quibus Epiphanius multa ſcribit: & Pepuzianis, & Manichæis. Plures uxores ducere, patrũ exemplo niti uidetur. Idem fecerunt Nazarei hæretici, qui & circumciſio nem & legis obſeruationem defenderunt, ſicut Machumet. Quod ſi uerũ eſt, ut Machumet permiſerit luxuriationem contra naturã, quod Saraceni prorſus ne

gant,

gant, & plurimis in locis Alcoran eam fœditatem uehementissimè detestatur: id tamen ei commune esset cum Ophitis seu Caianis, qui Cain, Esau, Core, Iudam, Sodomitas colebant, suosq; cognatos confitebantur. Animas unà cum corporibus interire. Alcoran obscurius tradit. in libello autem de doctrina Machumetis, expressius dicitur, & in nouissimo tempore per tubã archangeli excitandas esse. Hoc ipsum Arabianorum hæresis professa est, temporibus Origenis. Et antea Cerdon resurrectionem animarum adstruxit, corporum resurrectionem negauit. Quod de purgatione animarum, & liberatione etiam malorũ hominum, & diaboli docet, idipsum & Origeniani docuerunt. Tantũq; interest, quòd Machumet illam uirtutem Alcorano suo uendicat, per quem redimendi sint, si uel nouissimo die fidem ei adhibeant. Paradisum uoluptatibus corporis affluentẽ, post Corinthum & Papiam Hierapolitanũ, qui Chiliastarum hæresim cõdidisse fertur, Machumet fabulatur. Christum non esse mortuum, sed frustratis Iudæis ad cœlos euectũ, mentitur cum Cerdone, & Marco, qui putatiuè passum dicit: & Manichæis. cum Saturnino quoq;, & Basilide, qui Simonem Cyrenaicum pro ipso crucifixum esse cõmenti sunt. Formam corporis humani Deo tribuit, cum Andianis, qui & Anthropomorphitæ. Trinitatẽ negat, cum Noetianis, & Sabellianis, qui & Patripassiani: asserentibus eundem patrem, filium, & spiritũ sanctum. Hæresis etiam quæ Cata Aeschinem dicitur, Christum eundem dicit cum patre. Praxeas quoq; & Hermogenes, deum se sibi filium constituisse dogmatizabant. Multo autem insanius hæresis quædam innominata, triformem deum fingit, ut quædam pars sit pater, quædam filius, quædam spiritussanctus.

Cæterùm plurimæ sectæ à temporibus seruatoris usq; ad Machumetem negarunt IESVM CHRISTVM esse filiũ Dei. Quarum aliquas enumerare cõstituì, ut euidentius cernatur, Satanã hostem Dei & generis humani improbissimum, nulli dogmati æquè infestũ esse, atq; incarnationi filij Dei: in qua uera dei notitia continetur & remissio peccatorum, uita denicq; æterna. Simulq; uersutia diaboli agnoscat, qui subinde nouo inuolucro ueteres & lætiferas opiniones tegere cõnatur. Adhæc iudicium Dei spectetur aduersum eos qui Dei uerbo incarnato impiè contradixerunt. Quorum hæreses quædã etsi longiore tempore durauerunt, omnes tamen extinctæ sunt, & senserunt quòd Dominus hostibus suis cõminatus est Lucæ xx. cap. Omnis qui ceciderit supra illum lapidem, conquassabitur: supra quem autem ceciderit, comminuet illum. Neq; diffidendum est, quin si domi primùm res nostræ ad diuini uerbi regulam componerentur, deinde uiri ecclesiastici, & magistratus Christiani, populusq; totus fidelium iungerent studia & operas ad Machumeticam impietatem expugnandã armis spiritualibus, breui Machumet uilescceret, eiusq; doctrina in contemptũ abiret, Christicq; regnum tolleret altè caput in ijs regionibus, quæ hodie principi tenebrarum seruiunt, olim ecclesijs Christi ornatissimæ fuerunt.

Vtq; à temporibus Christi ordiamur, Matthæi xxij cap. satis apparet, Pharisæorum fuisse opinionem falsam, Messiam nõ Deum Deiq; filiũ, sed tantũ hominem existere. Quos ualidissimè cõfutat Dominus testimonio Psalmi cx. Capite quoq; xvi. in Euangelio Matthæi, uarijq; sententiæ hominum de Christo referuntur: quæ omnes eò tendunt, non Dei filium, sed tantum hominem esse. Quibus opinionibus uanis Petrus nomine apostolorum orthodoxam et catholicam opponit confessionem, quòd sit Christus filius Dei uiui.

Mox post ascensionem Domini exorta est hæresis Gaiana, seu Nicolaitarum, quos Ioannes in epistola sua notat, uocans Antichristos, qui Christum negarent in carne uenisse, & putarent non esse filium Dei: ut est apud Tertullianum.

Apostolorum quoq; temporibus, Claudio imperante Romanis, Simon Samarita, in quem Petrus horrendam sententiã tulit, ausus est se iactare summam uirtutem, hoc est, summum Deum: & tempore Tiberij apparuisse putatiuè in filij persona, in monte Sina legem Iudæis dedisse in persona patris, super apostolos autem in linguis igneis & in cæteris gentibus quasi spiritum sanctum a duen tasse. De quo Irenęus, Augustinus, Eusebius, &c.

Menander successit Simoni, scutũ diaboli, qui præceptoris sui Simonis impudentissimam gloriationem in se trãstulit, semet saluatorem dicens, qui ad hominũ salutẽ de cœlestib. & inuisibilibus seculis destinatus fuerit. Idemq; in suo, nõ in Christi nomine baptisauit. Cuius meminit Irenęus, August. Euseb. et alij.

Ebion, à quo prognati sunt Ebionei, seu Ebionitæ, CHRISTVM solum hominem putauit, & per profectũ uitæ ac uirtutis uirum iustum affectũ, ut in Eusebij chronicis, & Augustini libro de hæresibus, & alijs eiusdem argumenti legitur.

Carpocrates & Cerinthus, IESVM tantum esse hominem dogmatizauerũt, authoribus Tertulliano, & Augustino, &c.

Marcion denicq; Cerdonis discipulus, eandẽ uindicauit impietatẽ, uiuentibus adhuc Apostolis. Cuius impium dogma Lucanus excepit, authore Tertulliano.

Sethiani quidam putauerunt, Sem filium Noe, Christum esse.

Alogiani autẽ, usq; adeò uerbũ & filiũ Dei renuerunt, ut etiã Ioannis Euangelium respuerint, eo quòd in eius principio scribitur: In principio erat uerbum, & reliqua. De utraq; hæresi Augustinus scribit, post alios.

Theodotiani tradiderunt Christum hominem tantũ esse, quanq; conceptum ex spiritu sancto, natum ex uirgine: ut Tertullianus & Augustinus scribunt. Quod Machumetis dogma refert proximè.

Origeniani non ueriti sunt dicere, Christum à patre tantum distare, quantum à Christo distent apostoli. testis Augustinus.

Artemonis hæresim instaurauit Paulus Samosatenus, sub Galieno imperatore, circiter annum Domini cclxx. Quæ asseruit Christum purum esse hominẽ, hoc est, absq; Deo, idq; traditum ab apostolis. De quo Eusebius & Augustinus.

Paucis post annis Vrbicus genere Persa, qui propter mentis uitium Manes, hoc est insanus cognominatus est, à quo Manichæorum profluxit hæresis, insania elatus nunc se paracletum prædicabat, nunc conabatur ostendere se formam CHRISTI gerere, duodecim eligens discipulos, quos ad prædicandum stulta & impia, & à diuersis hæreticis mutuata dogmata mittebat. De quo Eusebius, Augustinus, alij.

Reddita pace ecclesijs post Diocletiani persecutionem, Arrianæ hæreseos incendium exarsit, circa cccxx annum salutis recuperatæ. Quod multos episcopos & principes inuoluit, ac diutissimè CHRISTI ecclesiam exercuit. Docuit autem impius Arrius, CHRISTVM non esse substantiæ eiusdem cum patre. De quo Eusebius & Theodoritus copiose, nec non Augustinus, & alij.

Circa salutis nostræ annum cclviij. Photinus Antiochenus præsul impium dogma protulit, idem cum Samosatena hæresi re ipsa, uerbis autem abludens. Docuit enim Photinus, deum omnipotentẽ unum esse, qui proprio uerbo condiderit uniuersa. Refugiebat autẽ CHRISTI filij Dei natiuitatẽ & existentiam ante secula profiteri. De quo in v. lib. Tripartitæ historiæ.

Theodosio & Valentiniano imperantibus, Nestorius episcopus Cõstantinopolitanus, tardioris ingenij hominibus usus est cum Samosateno Paulo & Photino CHRISTVM dicere purum hominem. Quod opinatus etiam est Sergius monachus, qui dogma istud scelestum tradidit Machumeti. Atqui Nestorius non

detraxit

detraxit prorsus CHRISTO diuinitatem, sed ab humana natura in Christo ita separauit diuinã, ut duas personas fingeret impius somniator. Vnde argutabatur: Quum Maria homo fuerit, Deus nõ est, quem illa genuit: Et qui adoleuit ritu hominũ bimestris & trimestris existens, Deus haudquaq; est. Neq; Mariam Dei genitricem appellandã esse, impius hæresiarcha latrauit. Neq; fas, credere illum Deum, qui pependit in cruce, qui mortuus est. Interim uerbi Dei subsistentiam cõfitebatur, & CHRISTO pro merito collatã esse diuinitatem. De quo Historia tripartita & Nicephorus meminerunt, & multa in scriptis Cyrilli extant. Eodem Theodosio imperante anno ccccxlviij contraria hæresis oborta est authore Eutychete archimãdrita, seu abbate Cõstantinopolitano, cui fauit Theodosius, ut fuit magnæ leuitatis, qui Nestoriũ cum libris suis penitus extinctum uoluit. Confudit autem Eutyches duas naturas in CHRISTO, & permiscuit, ut humanam detraheret, diuinam duntaxat reliquam faceret. De quo Vigilius copiose scribit.

Ex ea uerò Eutychetis uesana doctrinæ progenita est Monothelitarũ hæresis, quæ Christo unam tantũ uoluntatem, nempe diuinam tribuebat, adeoq; uerbo rum prestigijs humanitate spoliabat. Quo errore implicitus fuit etiam Heraclius imperator, per Cyrum & Pyrrhum episcopos.

Quæ impia doctrina imperatoris & procerũ ecclesiasticorum authoritate iam confirmata in populo Christiano, unà cum superstitiosa cultura diuorum, & in primis uirginis Mariæ matris Domini, uenerationeq; imaginũ, non parũ iuuerunt sacrilega dogmata Machumetis & sociorũ eius, aduersum CHRISTI Seruatoris diuinitatẽ, & sacerrimũ trinitatis mysteriũ, & colorẽ aliquẽ ueri similitudinis apud rudes homines adhibuerunt, simulq; totum populũ Christianũ idololatriæ suspectũ reddiderunt. Id quod animaduertere licet in aliquot locis Alcorani. Quum enim Monothelitæ CHRISTO adimerent uoluntatẽ humanam, nec cõcederent ueri hominis perfectã naturã: Machumet cõtrà probat fuisse hominem, quippe qui comederit & biberit, & reliqua cum hominibus communia habuerit. Sicut & Esaias adstruit Messiæ humanitatem perfectam, loquens de Emanuele, quòd butyrũ & mel comedet: hoc est, ritu infantiũ alendus sit. Deinde cum diuã Virginẽ cõstaret coli à multis Christianis superstitiosius, ut hodie quoq; fit, dum eius opem superstitiosi implorant, reginam cœli, & stellam maris, spem & uitã suam appellantes: Hinc inuehitur in Christianos Machumet, quòd tres deos colant, patrem, & matrem, & filiũ: ad hæc simulacra, quæ nec uideant, nec audiant, nec iuuare aut obesse possint, uenerentur. Et crebrò ingeminat, unũ esse deum, erroneos autẽ ei consortes adiungere: quæ summa impietas sit.

Hæreticum ê.

Expositis ergo rationibus, quę planè ostendunt, neq; Dei gloriam obscurare, neq; moribus & doctrinæ Christianæ, neq; ullo pacto ecclesiã labefacere, quòd Machumetis doctrina & res gestæ iterum ex typographica officina prodeunt in manus studiosorũ: paucis iam, Patres & domini reuerẽdissimi, perstringã utilitates aliquot redituras ad lectorem attentum, & cum iudicio in libris alienæ religionis uersantẽ: (quod ubiq; facere conuenit, etiã in ecclesiæ doctoribus) ut nemo nõ cernat, in hac editione nullũ piaculũ, aut scelus aut errorẽ admissum esse.

Primùm enim, uix ullum scriptum extat, aut memoria rei gestæ, ubi cernantur euidentius horrenda iudicia Dei aduersum eos homines, qui reuelatam sibi ueritatem nõ habent in precio, ut fiant salui: pluriscq; faciunt uoluptates corporis, & diuitias, & alia quæ caro inimica spiritui expetit. Qui turpissima ingratitudine sua Deum clementẽ prouocant, ut sua gratia & cœlesti custodia destitutos permittat ludibrijs Satanæ, & nunciorum eius uersutiæ atq; deceptionibus, ut

mente capti mendacio palpabili credant, & clarissimam ueritatem respuant, sub specie pietatis etiam flagitia magna perpetrantes. Arabia namque, in qua Machumetica hæresis edita primùm adoleuit, ac fota est, deinde collectis uiribus in alias regiones irrumpens, populos à CHRISTO Seruatore abduxit, quàm ornatos doctrina & pietate olim Episcopos habuit? Quàm florentes & optimè institutæ in ea fuerunt ecclesiæ? Quàm copiosè lux Euangelij sese diffuderat in eo populo? Cuius nominatim etiam Spiritus sanctus in prophetis meminit, quum sermo fit de uocatione gentium ad regnum CHRISTI. uelut Psalmo septuagesimoprimo: Reges Arabum & Saba dona adducent. Et iterum: Viuet, & dabitur ei de auro Arabiæ, & adorabunt de ipso semper, tota die benedicent ei. Et Esaiæ capite sexagesimo, ubi sub nomine Hierusalem sermo est de CHRISTI ecclesia ex Iudæis & gentibus congreganda: Inundatio camelorum operiet te, dromedarij Madian & Epha. Omnes de Saba uenient, aurum & thus deferentes, & laudem Domino annunciantes, & reliqua. Verùm episcopis ad priuatæ rei studium conuersis, & negligentibus suum munus: Principibus quoque magis incumbentibus expilationi plebis, quàm studio tuendi & conseruandi ueram religionem in populis creditis à Domino Deo suæ fidei, persequẽtibus insuper studiosos synceræ pietatis (ut fecit Imperator Valens, Arriana impietate deprauatus: & episcopus Lucius, eiusdem hæreseos sectator) plebs misera, uelut ouicularum grex pastore destitutus, abijt in diuersas opiniones, & secuta est affectus suos pecuinos, ut omnes homines natura sunt procliues ad malum, & semper indigent habenis, ut in uijs Domini rectà progrediantur.

Hinc cœpit res Christiana inclinare ad occasum apud Arabes, ut paulatim ecclesiastica disciplina & CHRISTI notitia exolescerent, & diuinæ scripturæ nomina, & umbra quædam tenuis relinqueretur. Simul etiam liberalis educatio iuuentutis, & artes bonæ expirarunt. Vt horrida barbaries tandem, & densa ignorãtia omnium rerum bonarum, planum aditum præberent principi tenebrarum, eiusq; legatis artificio decipiendi egregiè instructis, omnia transigendi pro sua pessima libidine in populo infelici. Quocirca eximium organum Satanæ Machumet, adiuuantibus duobus hæreticis profugis, & duobus apostatis Iudæis per doctrinam stolidam, impiam, furiosam, sibi contradicentem in plurimis dogmatibus, quas tamen sutelas oracula Dei, eaq; per Gabrielem cœlitus delata asserere nihil uerítus est, Arabes primùm, & alios deinde populos Satanæ laqueis ita innexuit, ut pro superstitione & uanissimis nænijs nihil facere aut pati, non denique mortem occumbere recusent: sempiternam autem ueritatem, & ueram unius Dei religionem aspernentur, oderint, omni genere malorum persequantur. Quem ista propius intuentem in Alcorano, & perpendentem, non horror, non ingens dolor inuadat? non metus iudicio rum Dei concutiat? non cura salutis suæ tangat ac moueat, ut ardentius oret, Deoq; maiorem gratitudinem exhibere studeat, pro summo & inęstimabili bono reuelatæ ueritatis salutiferæ per Domini gratiam? Cui non ueternus excutiatur & segnities in operibus diuinis, ut uerbum Dei meditetur die ac nocte, iaq; que sancta uita exprimat, & alijs monitor, hortator, impulsor sedulus instet, ne per negligentiam & cõtemptum rerum diuinarum in illud barathrum ignorantiæ & impietatis & perditionis præcipitentur?

Deinde magnum est operæprecium cognouisse miseram conditionem & infelicem statum eorum, qui à Turcis abducuntur in seruitutem. Quæ res non

ex

ex decerptis particulis doctrinæ Machumeticæ probè cognosci potest: sed perspecta tota Machumetis doctrina ex ipsius Alcorano, quo religio & politia, & omnia Turcarum negotia reguntur, tum demum licebit æstimare, in qualem dominatum trahantur captiui Christiani, in quàm uesanum & perplexum doctrinæ genus, in quàm peruersam religionem. Graue quidem est spoliari facultatibus, abduci à patria, rapi à parentibus, uxore, liberis, & charissimis hominibus, adigi ad immoderatos labores, malignè pasci, flagris cædi, ferre multa indigna. Sed hæc leuia sunt præ illis, quæ animo pio perpetienda sunt.

Quid enim acerbius queat accidere homini uel mediocri pietate imbuto, quàm priuatum solatio Euangelicæ prædicationis, audire inauspicatas fabulas doctrinæ Machumeticæ: spoliatum sacris & rei diuinæ exercitio, spectare institutа prophana, eaq; laudibus ad cœlos euehi cum eleuatione Christianæ religionis: sollicitari denique modis omnibus ad abominabiles & letiferas nugas? Hic dolores & acerbissimi cruciatus animo pio infliguntur: hic tenduntur laquei conscientiarum, hic pericula urgent, hic grauissimæ tentationes circunstant hominem. Quam sanè conditionem uiuendi, uel potius seruiendi inter Turcas, qui non reformidat, securus indulget affectibus, neque dolet uicem fratrum Christianorum, qui iam sunt in eam sortem pertracti, aut periclitantur, ut breui deueniant in Turcicam seruitutem: cum existimo mente ac sensu carere humano, & quouis trunco ac lapide stupidiorem esse.

Veteres certè Christiani periculosissimam uitæ rationem sub infidelibus principibus & populis intelligentes, inter præcipua pietatis opera posuerunt redemptionem captiuorum, & liberaliter tum priuatas opes tum ecclesiasticas erogarunt ad liberandos homines, quos Persæ, Parthi, Gothi, Vandali, & alij pagani ceperant. Ad eandem pietatem extimulabit cognitio doctrinæ Machumeticæ homines, qui modò non sunt profligata mente, ut emendatione uitæ, studio innocentiæ & bonorum operum, consilio prudenti, orationibus pijs prouideant, ne in eam miseriam adducantur: fratres etiam, qui tyrannide hostium impiorum premuntur, iuuent precibus apud Deum, & omnibus facultatibus. Denique supplicent pro persecutoribus, ut pater misericordiarum dignetur eis bonam mentem reddere, ac errorum nebulis sublatis infundere ueritatis lucem, quo à laqueis diaboli erepti, desinant CHRISTI gloriæ, quantum in se est, obsistere, & eius cultores ad defectionem atque perfidiã extremam trahere.

Præterea collatio Alcorani ad scripturas diuinas aptissima est, quæ dignitatem, excellentiam, maiestatem doctrinæ Christianæ illustret, hominumq; errores & corrupta iudicia corripiat: quorum pars fastidit canonicam & orthodoxam doctrinam, pars iniquissimè fert se admoneri uerbo Dei: alij, quorum præcipuè interest curare, ut in Ecclesia per idoneos ministros Christiana doctrina proponatur, & scholæ sint rectè institutæ, negligunt sibi diuinitus iniunctum munus. Est enim in sanctis scripturis ueteris ac noui Testamenti, solida ubiq; ueritas: in Alcorano scatent absurda mendacia. In sanctis scripturis omnia sibi consentiunt, etiam diuerso tempore scripta: in conflando Alcorano Machumet cum pauculis adiutoribus non potuerunt sibi constare, quin crebras ponerent antilogias, & enunciata ex diametro pugnantia. Sacræ literæ sequuntur naturam & optimam rationem dicendi, ut omnia sint plana,

simplicia, fidei & charitatis rectissimę normæ quadrantia: in Alcorano sine ordine res congeruntur, omniaq; sparguntur confuse atque perturbatè, ut quædam Labyrintho inexplicabiliora sint, etiam confessione illorũ qui exercitati sunt in doctrina Machumetis. Nulla propè argumenti explicatio ritè confecta inest, nullus lepos aut suauitas orationis, quæ lectorem detinere possit, unico rhythmo excepto, ob quem Saraceni Alcoranum mirificè prædicãt. Vtq; semel dicam, Scriptura oracularis aurum & argentum septies purgatum, & triticum purgatissimum, & lux clarissima existit: doctrina Machumetis scoria, & inanes paleæ, & densissimæ tenebræ iudicari debet.

In doctrina CHRISTI apparet, quod pollicetur, iugũ suaue, & onus leue: in Alcorani codice iugum durum & insuaue, & onera difficillima: quãtumuis Machumet promittat se religionis rationem faciliorem attulisse, uideaturq; uiribus hominis tribuere salutis æternæ adeptionem. Cur igitur tam molestum est professis CHRISTVM, eius doctrinam auscultare: quum Machumetistas non pigeat, gnaros literarum, quotidie tempus aliquãtum lectioni Alcorani tribuere? Quanta reprehensione digni sunt literarum studiosi, qui nugis ineptissimis sæpe delectantur, & in eis bonam partem uitæ conterunt, sacras autem literas fastidiose relinquunt, aut summo cum tædio legunt: quum Alcoran inter Machumetanæ philosopiæ studiosos statis horis, utq; uocant, canonicis, perlegatur singulis mensibus. Cur in proceribus Christianis tam leuis est cura, ut doctrina pietatis per idoneos uiros colatur sedulò & dextrè in Ecclesia: ut scholis præficiantur magistri sanctis moribus, & eruditione minimè uulgari prædíti, qui iuuentutem rectè instituant ad pietatem, & prudentiam, & eloquendi facultatẽ, unde reip. uiri suppetant, qui eam feliciter gubernare possint: ut rebus tam necessarijs, & sine quibus nullo pacto incolumis potest quæcunq; ciuitas consistere, legitima portio ecclesiasticarum opum impendatur? ut de priuatis hic taceam. Si quidẽ Alcorano docendo magnifica gymnasia destinata sunt, & opes ingentes, quibus ingenia excitentẽ, foueãturq; tam qui docent, quàm qui discunt perbenignè. Cæterùm Alcorano reguntur nõ tãtum cæremoniæ, & religionem spectantia, uerumetiam politica tam in castris quàm domi. Vnde nomophylaces, qui hodie Turcarum dialecto uocantur Iescherchadij, potestatem habent retractandi sententias per imperatorem latas, si legibus Machumetis repugnẽt. Quæ autem hodie in populo Christiano doctrinæ cœlestis reuerentia? Vulgares homines admoneri se, & uitia sua carpi non ferunt æquo animo, sed recalcitrant undiq;, dicentes se nolle regi à sacerdotibus. Magistratus autem tantum non crimen læsæ maiestatis interpretantur, si acta eorum aliquando sacræ doctrinæ pugnãtia redarguantur Dei uerbo. Quæ ingratitudo & peruersitas magnum profectò malum dabunt, nisi corrigantur.

Adhæc perspectus Alcoran mirificè monstrat, quàm faciant imprudenter illi magistratus, qui prohibendo Euangelij prædicationem, conantur ueterem (ut aiunt) fidem retinere, & confirmare suam potestatem uel tyrannidem, & prohibere motus atq; nouationes rerum. Quo facto, isti sibi & subdito populo pessimè consulunt. Quandoquidem illud plurimum iuuit conatus Machumetis, quia reperit in Arabia populum barbarum, & stupidum, sine cognitione rerum, sine doctrina cœlesti: qui nomina duntaxat euangelij & ueteris testamenti haberet, ac tenuẽ notitiã Christi. Nam per initia restitit populus Machumetis & discipulorum eius doctrinæ ijs rationibus friuolis, quæ in ore uulgi carentis solida gratiæ & fidei doctrina hodie que audiuntur: Maiores nostri uixerunt, & mortui sunt in hac religione: quapropter & nos eam retinebimus

pertina-

pertinaciter. Principes nostri sic tradiderunt, sic uitæ exemplo præeunt: qui nobis sequẽdi sunt. Machumet homo est nulla re insigni cõmendatus, nec edit miracula, nec ei adhærent homines nobiles & potentiores, sed infimæ sortis & qua si colluuies hominũ: cur igitur fidem illi adhiberemus, & in partes eius descenderemus? Verùm eas obiectiones, & similes, facilimum fuit Machumeti soluere, quemadmodum in Alcorano cernitur. Et quia populus Arabicus non fuit certis ac solidis sententijs diuinæ scripturæ uelut anchoris confirmatus, aduersum fluctus aduersariæ potestatis, haudquaq; in certamine quod nõ tantum aduersus carnem & sanguinẽ, sed magis aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores harum tenebrarũ, contra spiritualia nequiciæ in cœlestibus fuit, sine armatura Dei perstiterunt, sed palearũ ritu uentis impiæ doctrinæ abrepti sunt. Quum enim Machumet cum suis discipulis aliquãdiu subintrando ædes, quæsiuisset sectatores, confisi iam partibus suis auctis, in apertum protulerunt monstrum adultum: quumq; pars populi induisset persuasionem, quòd Machumet ueritatem traderet, pars simularet uel ob temporariũ commodum, uel ex metu periculorũ, obtinuit in uulgo Arabico imperiũ Machumet, principesq; oppressi & extincti sunt, quorũ culpa infelix populus pseudoprophetis obiectus est. Habet etiam ætas nostra exemplum recens & uiuidum in regno Monasterienſi anabaptistarum. Quod nisi diuina prouidentia, & principum quorundam atq; uirorum optimorum, qui CHRISTI Euangelio gaudent, opera fuisset destructum, staret hodie in media Germania regnum per omnia simile Machumetico in Arabia, quod se per temporis interualla diffudit in omnes habitati orbis partes.

Iam uerò quem non seculum hoc turbatissimũ excitet, ut pericula, quæ undiq; nobis imminent, circumspiciat, quando res Christianæ & Turcarũ inter se confligunt atq; permixtæ sunt, ut alij cum Turcis fœdus habeant, alij bella gerant, fiantq; incursiones hostium propè quotidianæ, quibus fratres ab oculis nostris abducuntur? Quidq; de nobis statuerit Dominus, ignoratur, quũ sint omnes ordines Christiani populi multis & magnis uitijs deprauati, & parua cogitatio de uita emendanda. Quare mihi uidetur hoc tempore lectio Alcorani nõ modò utilis, uerum etiam necessaria, ut melius ad omnem fortunam nos parare atq; instruere possimus. Siue enim abeundũ nobis in captiuitatem sit, quod Deus auertat, siue in patria diutius uiuere permittatur, summopere cõducet inspexisse in authentico libro Turcarum, quibus rationibus nitatur ipsorum religio, & quibus oppugnent fidem Christianam: simulq; præparatas habere sentẽtias uerissimas ex diuinis scripturis primùm, deinde ex hostium scriptis argumenta, quibus uelut suo gladio iugulentur. Nam in seruitutem abducti, & cauere sibi melius poterunt, ut qui præternauigant periculosa loca maris, antea de periculis admoniti: & magnã facultatem habebant insinuandi CHRISTVM idoneis hominibus. Quibus autem concedetur patria frui, occasione reperta, & quasi ostio aperto, uel scriptis, uel etiã uiua uoce tum Christianis captis, tum uictoribus uiã salutis commodè indicare studebunt, institutis in hoc uiris, qui linguarum habeant peritiam, per quas intercedere possit commercium. Quæ cogitatio fortasse uidebitur aliquibus superuacanea & stulta, quòd prædicaturus CHRISTVM inter Machumetistas uitæ periculum aditurus sit, neq; ullum hominem adducturus Ecclesiæ: quandoquidem in superstitione sua obstinati, non ferant sermonem contradicentem Alcorano. Equidem, licet studium erudiendi alienos à Christo, & linguas primarias ad hoc negotium accommodandi, post concilium Basilienſe totum deferbuit, multis rationibus in bonam spem erigor, si res diuina primùm domi rectè constituatur, deinde sancti conatus in timore

Domini

Domini & prudenter ad infideles lucrifaciendos Christo extendantur, non parum effectum iri. Tantum experiri iuuet, Dominusq; dabit successum.

Est & illa nõ parua utilitas ex lectione Alcorani, quòd inde capi possunt exhortationes & castigationes, exẽplo prophetarum & apostolorum, & CHRISTI Seruatoris, qui exterorum dicta & facta in loco adhibuerunt, quibus Christiani extimulentur ad officiũ, ut uerbi gratia, quum uideamus aliquos Epicureos uel porcos magis uiuere, ut appareat eos futurũ seculum non credere: an non acres correptiones erunt in eos, si obijciatur, quoties, quàm uehementer in Alcorano futuræ uitæ persuasio inculcetur? ~~Grauis etiam obiurgatio est, Christianos multos imagines ad religionis cultum adhibere, & deos inuocare~~: quæ tamen Machumet, tenebricosæ doctrinæ magister, cauenda & fugienda esse rationibus solidis euincit.

Denicq; in doctrina Machumetis liquidissimè spectare licet, quàm uana & inefficacia sint argumenta, quibus aliqui mentium deceptores Christiano populo falsa dogmata uenditant, & fucant, & defendunt. Non uerentur enim seductores sua commenta dicere uerbum Dei, nixa esse diuinis scripturis: id quod & Machumet fecit. Verùm quum pollicitationes magnificæ reuocantur ad sacram scripturã, deprehenduntur uerbo Dei pugnare, & sententiæ spiritus sancti malignè in alienum sensum detortæ. Diu (inquiunt) durauit illa doctrina, ideo uera est, & recta, & salutaris. Atqui præscriptio DCCCCannorũ minimè patrocinatur falsæ & impiæ doctrinæ Machumetis. Allegant & multitudinem adhærentium, & potentiã, & sanctimoniã. Verùm orbis maxima pars regitur Alcorano & potentissima in mundo: an propterea statim est integra & syncera doctrina illius? Ea est etiam sacerdotũ & monachorũ exquisita species sanctæ uitæ, ut nihil absolutius dici possit. Vulgi autẽ sanctimonia longè superat minoritarũ & cartusianorum obseruantias. Non tamen ex hominibus fides æstimanda est, sed ex religione seu uera seu falsa homines, sint ne cultores Dei, an minus. Quòd si diuitiæ, honos, uictoriæ, fortunæ successus, aliaq; pertinẽtia ad felicitatem temporariam alicui religioni bonitatem addunt, aut ueritatem, nulla est cum Machumetica religione cõparanda, cui hæc copiosissimè suppetunt. Sed ratio ista longissimè fallit, ut nisi Turcæ alijq; sectatores Machumetis à suo duce ad Christum transeant, æternæ damnationi adiudicati sint.

Postremò quæstio nobilissima de Antichristo inter theologos, & in quam meritò incumbunt omnes pij, explicari non potest, nisi perspecto Alcorano. Quum enim aliquot eruditi homines nostri æui, & qui ante annos ducentos scripserunt, Machumetem caput & sectæ ipsius totum (ut ita dicam) corpus Antichristũ dicãt, de quo Daniel, Ezechiel, Ioannes in Apocalypsi uaticinati sunt, nihil hac de re poterit exactè constitui, nisi uniuersam Machumetis doctrinã & instituta ex ipsius organo cognita, cum prophetijs conferamus. Tum enim demum licebit certum aliquid colligere, an sectam Arabicam cum partibus omnibus pro Antichristo accipiamus: an alium perueſtigemus, qui iam uenerit, aut uenturus expectetur.

Et quia mentio Antichristi facta est, peto, Viri ornatissimi, ut concedatur mihi paulisper, ex quo planissimè poterit perspici, quòd editio Alcorani ecclesiæ Christi nõ pericula struit, sed periculorũ indiciũ facit: nõ lædit, sed iuuat: quodq; priuato affectu aliquo ducuntur, qui factum nostrum damnant. Ponamus enim, Antichristum (quem ueteres aliquot theologi tradiderunt annis tantum tribus & sex mensibus ecclesiam persecuturũ, & in templo Hierosolymitano sessurum esse tanquàm Deum) iam in Babylone, aut ulterius etiã in India, docere impie-

tatem

tatem & omnem nequitiem, alioſq; in ſectam ſuã adducere perſuaſionibus falſis, alios promiſsis, alios terrore atq; ſupplicijs: agere etiã iniuſtiſsimè, turpiter, nefariè, immaniter: ut omnis malicia & nequities, & diabolicæ operationes Antichriſtum obſident. Afferat autẽ ad nos uir cui meritò fides nõ denegetur, eius uniuerſam doctrinã & facta pleniſsimè deſcripta. Non ne typographi certatim eum librum in omnes linguas translatũ citò ſpargerẽt per omnes nationes? Nec quiſq; cordatus & æqui iudicij homo reprehenderet eorum factum, ſed laudarent omnes boni & ſapientes, quòd ſua diligentia effecerint, ut homines impendentium malorum præmoniti ſeſe præparent, quo per Dei gratiã in tentatione ſubſiſtere poſsint. Et quod peccatum in editiõe Alcorani, quo religio & leges Turcarum continentur, nec nõ aliorum librorum ſpectatæ fidei, quæ res Turcarũm docent, admiſſum eſt, quum Turcæ ritu Antichriſtiano iam graſſentur, & uicinos fratres atque fidei conſortes immaniter affligant, uideanturq; propè in foribus noſtris conſiſtere? cur non potius fauorem quàm odium experimur, qui curauimus edi libros tempeſtati noſtræ maximè accommodos: cur non laudem magis quàm uituperationem reportamus, qui prodeſſe uoluimus cunctis, nemini obeſſe?

Verum enimuero, Domini & patres colendiſsimi, religione, ſanctimonia, eruditione, ſapientia ornatiſsimi uiri, quum pateat, libros ethnicorũ, Iudæorũ, libros etiã curioſis & ſuperſtitioſis & maleficis artifibus refertos imprimi, nulla id lege prohibente, nullo id ſapiente uiro improbante, in quibus non minus eſt prophanæ & impiæ doctrinæ, quàm in Machumeticis libris: quum theologia, ut aliæ ſcientiæ, non modò religionem ueram tradere, ſed etiam contraria illi cognoſcere & iudicare ſoleat: quum expoſitio doctrinæ Machumetis & rerum geſtarum, pars ſit hiſtoriæ, & quidem eccleſiaſticæ quæ digniſsima lectu iudicatur ab omnibus ſano iudicio prædítis: quum anteſignani fidei orthodoxæ & catholicæ, fraudes hæreticorũ in lucem, & quaſi ad eccleſiæ tribunalia protrahere ſtuduerint: quum ante inuentã typographiam editus ſit olim Alcoran, & in bibliothecas diffuſus, extentq; in ſcriptis excellẽtium uirorum in eccleſia, quæ in Alcorano ſunt maximè prophana: quum lectionẽ Alcorani afferre multiplicem fructum oſtenderim: Nihil dubito, uos editionem iſtam probare, neq; ullum prudentem hominem re diligentius perpenſa damnaturum. Nam de calumniatoribus, quibus nihil ita rectè, ſyncerè, pieq; factũ eſt, ut non machinentur inde negocium bonis uiris faceſſere, minus curandum uidetur. Quos authoritate ueſtra, & ſtudio erga eos qui eccleſiam Domini pro ſua uirili iuuare & amplificare cupiunt, à fortunis & fama noſtra repelletis.

APOLOGIAE THEODORI
Bibliandri pro Alcorani editione
FINIS.

EPISTOLA DOMINI PETRI

ABBATIS, AD DOMINVM BERNHARDVM CLA-RÆUALLIS Abbatem, de translatione sua, qua fecit transferri ex Arabico in Latinum, sectam, siue hæresim Saracenorum.

SIngulari ueneratione colẽdo, totis charitatis brachijs amplectẽdo, indiuiduo cordis nostri hospiti, Domino Bernhardo Clarę uallis Abbati, frater Petrus humilis Cluniacẽsis Abbas salutem ad quã suspirat æternã. Mitto uobis charissime nouã translatiõnẽ nostrã, cõtra pessimum nequam Machumet hæresim disputantem. Quæ nuper dum in Hispanijs morarer meo studio de Arabica uersa est in latinam. Feci autem eam trãsferri à perito utriusq; linguæ uiro magistro Petro Toletano. Sed quia lingua Latina non ei adeò familiaris uel nota erat, ut Arabica, dedi ei coadiutorẽ doctum uirum dilectum filium & fratrem Petrũ notarium nostrum, reuerentiæ uestrę, ut extimo, bene cognitum. Qui uerba Latina impolitè uel confuse plerumque ab eo prolata poliens et ordinans, epistolam, imò libellum multis, ut credo, propter ignotarum rerum notitiam perutilem futurum perfecit. Sed & totam impiam sectam, uitamq; nefarij hominis, ac legem, quam Alcoran, id est, collectaneum prę ceptorum appellauit, sibiq; ab angelo Gabriele de cœlo collatam miserrimis hominib. persuasit, nihilominus ex Arabico ad Latinitatẽ per duxi interpretãtib. scilicet uiris utriusq; linguæ peritis, Roberto Retenensi de Anglia, qui nunc Papilonensis ecclesiæ archidiaconus est: Hermanno quoq; Dalmata acutissimi & literati ingenij scholastico. Quos in Hispania circa *Hiberum Astrologicæ arti studentes inueni, eosq; ad hæc faciendum multo precio conduxi. Fuit autem in hoc opere intentio mea, ut morem illum patrum sequerer, quo nullam unquam suorum temporũ uel leuissimam, ut sic dicam, hæresim, silendo præterierunt, quin ei totis fidei uirib. resisterent, & scriptis atq; disputationib. esse detestandam ac damnabilem demonstrarent. Hæc ego de hoc præcipuo errore errorum, de hac fece uniuersarũ hæresum, in quã, omnium diabolicarum sectarum, quæ ab ipso Saluatoris aduentu ortę sunt, reliquiæ confluxerunt, facere uolui. Vt sicut eius letali peste dimidius penè orbis infectus agnoscitur, ita quàm execrandus & cõculcandus detecta eius stultitia & turpitudine à nescientibus agnoscatur. Agnoscetis ipsi legendo, & sicut arbitror (ut dignum est) deflebitis, per tam nefarias & abiectissimas sordes tantam humani generis partem deceptam, & à conditore suo per sparcissimi hominis sectam nefariam etiam post redemptoris gratiam tam leuiter auersam. Specialiter autem uobis ista omnia notificaui, ut & tanto amico studia nostra communicarem, & ad scribendum contra tam perniciosum errorem illam uestram, quam nostris diebus uobis Deus singulariter cõtulit, doctrinæ magnificentiam animarem. Nam licet hoc perditis, ut extimo, prodesse non posset, responsionem tamen condignam, sicut contra alias hæreses, ita & contra hanc pestẽ Christianũ armariũ habere deceret. Quam si superfluam esse quibusdã uisum fuerit, quoniã quib. resistere debeant tali bus armis imminuti non assunt: nouitur, in republica magni regis quædam

Petrus Toletanus.

Petrus monachus Cluniac.

Alcoran.

Robertus Retenensis.

Hermãnus Dalmata.

* Ebora Plinio dicitur

Causa translationis Alcorani, & aliorum Arabicorum.

Hodie latius propagata est superstitio Machumetica.

fieri ad tutelam, quædam fieri ad decorem, quædam ad utrumque. Nam ad tutelam facta sunt à Salomone pacifico arma, licet tempore suo minus necessaria. Præparati sunt à Dauid sumptus, parata & ornamenta templi diuini constructioni & ornatui deputata. sed nec illa eius tempore alicui usui profecerunt: sed in usus diuinos post eius tempora transierunt. Manserunt itaque ista aliquanto tempore ociosa: Sed incumbente necessitate apparuerunt, quæ diu uacauerunt, fructuosa. Nec tamen, ut mihi uidetur, opus istud etiam hoc tempore ociosum uocare debeo. Quia iuxta Apostolum, uestrum, est & omnium doctorum uirorum, omnem scientiam extollentem se aduersus altitudinem Dei, omni studio, uerbo & scripto impugnare, destruere, conculcare. Quod si hinc errantes conuerti non possunt, saltem infirmis Ecclesiæ, qui scandalizari & occultè moueri leuibus etiam ex causis solent, consulere & prouidere doctus, uel doctior, si zelum habet iustitiæ, non debet negligere. Propono inde uobis patres omnes, & præcipuè patrem Augustinum. Qui licet Iulianum, Pelagianum, licet Faustum Manichæum uerbis & labore suo ad fidem rectam conuertere nequiuerit, non tamen quin de eorum errore magna contra eos uolumina conderet, omisit. Sic de reliquis sui temporis, et non sui temporis hæreticis, sic de Iudæis, sic de Paganis faciens, non solum contra eos sui temporis homines armauit, sed etiam ad nos & ad posteros omnes maximæ ædificationis & institutionis charisma transmisit. Si igitur reuerentiæ uestræ in his laborandi Deo adspirante uoluntas fuerit, nam facultas per eius gratiam deesse nõ poterit, rescribite, & mittemus librum quemadmodum misimus * ut per os uestrum ipsius laude repletum, spiritui nequiciæ spiritus benignus respõdeat, & Ecclesiæ suæ thesauros gazis uestræ sapientiæ suppleat.

Contra peruersam doctrinam pugnandum est modis omnibus.

Exemplo patrum hæreses detegendæ ac refellendæ.

Videtur deesse partem, aut tale quiddam.

INCIPIT QVAEDAM SVMMVLA BREVIS CONTRA HAERESES ET SECTAM diabolicæ fraudis Saracenorum, siue Ismahelitarum.

Primò negant trinitatem, & binarium constituunt in diuinitate.

SVmma totius hęresis ac diabolicæ fraudis sectę Saracenorum, siue Ismahelitarum, hæc est. In primis primus & maximus ipsorum execrãdus est error, quòd trinitatem in unitate deitatis negant. Sicq; dum in una diuinitatis essentia trium personarum numerũ nõ credũt, in unitate numerũ euitãtes, dum ternarium numerũ inquam omnium formarum principiũ atq; finẽ, sicq; rerũ formatarum causam & originẽ atq; terminũ non recipiunt, Deũ licet ore cõfitentes, ipsum penitus nesciunt. Ipsi aũt deuij, ipsi uariabiles, principiũ uarietatis & alteratis omnis uidelicet binariũ solũ in unitate cõfitentur, scilicet ipsam diuinam essentiam, & eius animam. Vnde deũ pluraliter loquentẽ introducit suũ Alcoran, quo nomine legem suam nuncupãt. Et interpretat Alcoran ex Arabico, collectio præceptorum. Illi autẽ cæci Deum creatorem patrẽ esse negant: quia secundum eos nullus fit pater sine coitu. Christũ itaq; licet ex diuino spiritu cõceptũ, Dei filiũ esse nõ credunt, nec etiã Deũ, sed ꝓphetã bonũ, ueracissimũ, omnis mendacij atq; peccati immunẽ, Mariæ filium sine patre geni-

Legendũ forte Alteritatis. Anima Dei.

Christũ ex parte agnoscunt.

genitum, nunquam mortuum: quia morte non est dignus. Imò cum illum Iudæi interficere uellent, de manibus eorũ elapsum ascendisse ad astra: ibiq; nunc in carne uiuere in præsentia creatoris, usq; ad aduentum Antichristi. Quem, dum uenerit, Christus idem gladio suo uirtutis interficiet, & Iudæos reliquos ad legem suã conuertet: Christianos autem, qui iam à lõgo tempore legem eius atque euangelium perdiderunt, tum propter eiusdem discessum, tum etiam propter Apostolorum atq; discipulorum mortem, legẽ suam perfectè docebit. In qua omnes Christiani, sicut & illi primi sui discipuli saluabũtur. Cum quibus simul & omnibus creaturis Seraphim, quem ipsi dicunt archangelum unum, sonante buccina morietur & ipse Christus: postea resurrecturus cum cæteris, & ad iudicium suos ducturus, eisq; auxiliaturus, sed nequaquam iudicaturus. Deus enim solus iudicabit: Prophetæ uerò & legati singuli cum suis & pro suis intercessores aderunt, & auxiliatores. Sic enim docuit eos miserrimus atq; impijssimus Machumet, qui omnia sacramenta Christianæ pietatis, quibus maximè homines saluantur, abnegãs, iam penè tertiam humani generis partem, nescimus quo Dei iudicio, inauditis fabularum deliramentis diabolo & morti æternæ contradidit. De quo quis fuerit, & quid docuerit, propter eos qui librum istum lecturi sunt, ut scilicet quod legerint, melius intelligant, & quàm detestabilis tam uita quàm doctrina ipsius extiterint, sciant, dicendum uidetur. Putant etiam quidam hunc Nicolaum illum, unum ex septem diaconibus primis extitisse, & Nicolaitarum ab eo dictorum sectam, quæ & in Apocalypsi Ioannis arguitur, hanc modernorum Saracenorum legem existere. Somniant & alij alios, & sicut lectionis incurioſi, & rerum gestarum ignari, sicut & in alijs casibus, falsa quęlibet opinantur. Fuit autem iste, sicut etiam Chronica ab Anastasio Romanæ Ecclesiæ bibliothecario de Græco in Latinum translata apertissimè narrat, tempore imperatoris Heraclij, paulo post tempora magni & primi Gregorij Romani pontificis ante annos quingentos ferè & quinquaginta, Arabs natione, uilis genere, antiquæ primùm idololatriæ cultor, sicut & alij Arabes tunc adhuc erant, inerudítus, nullarũ penè literarũ. Strenuus in secularibus, & callidítate multa de ignobili & egeno in diuitem & famosum prouectus. Hic paulatim crescendo, & cõtiguos quosq; ac maximè sanguinis propinquos insidijs, rapinis, incursionibus frequenter insistendo: quos poterat furtim, quos poterat publicè occidendo, terrorem sui auxit. Et sæpe in congressionibus factus superior, ad regnum suæ gentis aspirare cœpit. Cumq; uniuersis pari modo resistentibus, eusq; ignobilitatem contemnentibus, uideret se hac uia non posse consequi quod sperabat: quia ui gladij non potuit, religionis uelamine, & diuini prophetæ nomine rex fieri attentauit. Et quia inter barbaros barbarus, inter idololatras & ipse idololatra habitabat, atq; inter illos, quos utpote præ cunctis gentibus tam diuinæ quàm humanæ legis expertes & ignaros, faciles ad seducendum esse nouerat, conceptæ iniquitati dare operam cœpit. Et quoniam prophetas Dei magnos fuisse homines audierat, prophetam eius se esse dicens, ut aliquid boni simularet, ex parte illos ab idololatria, nõ tamen ad Deum unum, sed ad suę, quam parturire iam cœperat, hæresis fallaciam, traducere conabatur. Cum interim iudicio illius, qui terribilis in consilijs dicitur super filios hominum, & qui miseretur cui uult, & quem uult indurat, dedit Satan successum

Antichristus à Christo confutandus.

Christiani doctrinam Christi amiserunt: quam ipse reducet.

Iudicium nouissimum.

Machumet quis, & quæ doctrina eius.

Apocr.

Anastasius bibliothecarius.

Alcoran translatus auspicijs Abbatis Cluniacensis anno 1143.

Religionis simulatio, aucupium egregiũ.

Arabes stupidi capiuntur facilè imposturis.

Horrendũ Dei iudiciũ spectatur in secta ista.

Sergius Nestorianus Machumetis conspirator.

errori, & Sergium monachum hæretici Nestorij sectatorem ab Ecclesia expulsum ad partes illas Arabiæ transmisit, & monachum hæreticum pseudoprophetæ coniunxit. Itaq; Sergius coniunctus Machumet, quod ei deerat, suppleuit, & scripturas sacras tam ueteris Testamenti quàm noui secundum magistri sui Nestorij intellectum, qui saluatorem nostrum Deum esse negabat, partim prout sibi uisum est, ei exponẽs, simulq; apocryphorum fabulis eum plenissimè imbuens, Christianum Nestorianum effecit. Et ut tota iniquitatis plenitudo in Machumet confluueret, & nihil ei ad perditionem sui uel aliorum deesset, adiuncti sunt Iudæi hæretico. Et ne uerus Christianus fieret, dolose præcauẽtes homini nouis rebus inhianti non scripturarum ueritatem, sed fabulas suas, quibus nunc usq; abundat Machumet, Iudęi insibilant. Sic ab optimis doctoribus Iudæis & hæreticis Machumet instructus,

Ignorantia diuinæ scięntiæ in errorem adduxit Arabes.

Alcoran suum condidit, & tam ex fabulis Iudaicis, quàm ex hæreticorum nęnijs confectam nefariam scripturam barbaro illo suo modo contexuit. Quod paulatim per tomos à Gabriele, cuius iam nomẽ ex sacra scriptura cognouerat, sibi allatum mẽtitus, gentem Deum ignorãtem letali haustu infecit, & more talium oram calicis melle linens subsequente mortifero ueneno, animas & corpora gẽtis miserè (proh dolor) interemit. Sic planè ille impius fecit, quando & Christianam & Iudaicam legem collaudans, neutram tamẽ tenendã esse cõfirmans, † propriando & repropriauit. Inde est, quod Moysen optimum prophetam fuisse, Christum Deum maiorem omnibus extitisse confirmat, natum de uirgine prædicat, nuncium Dei, uerbum Dei, spiritum Dei fatetur: nec nuncium, uerbum, aut spiritum, ut nos, aut intelligit, aut faretur. Filium Dei dici, aut credi, prorsus deridet. Et de humanæ generationis similitudine uaccinus homo filij Dei æternam natiuitatem metiens, uel gignere uel generari Deum potuisse, quanto potest nisu, denegat & subsannat. Resurrectionem carnis sæpe replicando adstruit. Iudicium esse in fine seculi non à Christo, sed à Deo exercendũ esse, nõ negat. Illi tamen iudicio Christum, ut omnium post Deũ maximũ, ac seipsum ac gentis suæ præsidium affuturum, uesanit. Inferni tormenta qualia sibi libuit, & qualia adinuenire magnum pseudoprophetam decuit, describit. Paradisum non societatis angelicæ, nec uisionis diuinæ, nec summi illius boni, quod nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascẽdit: sed uerè talem qualem caro & sanguis, imò sex carnis & sanguinis cõcupiscebat, qualemq; sibi parari optabat, depinxit. Ibi carnium & omnigenorũ fructuum esum, ibi lactis & mellis riuulos, & aquarũ splendentiũ, ibi pulcherrimarũ mulierum & uirginum amplexus, & luxus, in quibus tota eius paradisus finitur, sectatoribus suis promittit. Inter ista omnes penè antiquarũ hæresum feces, quas diabolo imbuente sorbuerat, reuomens, cum Sabellio trinitatem abnegat: cum suo Nestorio Christi diuinitatem abijcit. cum Manichæo mortem Domini diffitetur, licet regressum eius non neget ad cœlos. His & similibus nõ acquisitionis, sed perditionis populum imbuens, à Deo plenissimè auertit. Et ne Euangelicus sermo ultrà in eis posset habere locum, uelut omnia quæ sunt Euangelij & Christi scientibus, cordium eorum aditum ferreo impietatis obice obturauit. Circuncisionem insuper uelut ab Ismahele gentis illius primo sumptã, tenendam esse docuit. Et super hæc omnia, quo magis sibi alli cere carnales mentes hominum posset, gulæ ac libidini frena laxauit. Et ipse simul

properando. Christus qualis à Machumete prædicatur.

Resurrectio carnis.

Iudicium extremum.

Infernus.

Paradisus.

Circumcisio.

Voluptatis magister Machumet.

simul x & octo uxores habẽs, atq; multorũ aliorum uxores uelut ex responso diuino adulterans, maiorem sibi uelut exẽplo prophetico numerũ perdito rũ adiunxit. Et ut non ex toto inhonestus proderetur, studiũ eleemosynarũ, & quædã misericordiæ opera commendat, orationes collaudat. Et sic undiq; monstruosus, ut ille ait, humano capiti ceruicem equinam & plumas auium copulat. Qui quoniã suadẽte iam dicto monacho, ac præfatis Iudæis, idololatriam ex toto & reliquit, & relinquendam quibus potuit persuasit, atq; unũ Deum, deorum multiplicitate relicta, colendum esse prædicauit, hominibus agrestibus & imperitis inaudita dicere uisus est. Et quia rationi eorum hæc prædicatio concordabat, propheta Dei primò ab eis creditur. Dehinc processu temporis & erroris in regem ab eis, quod concupierat, sublimatus est. Sic bona malis permiscens, uera falsis confundens, erroris semina seuit, & suo partim tempore, partim & maximè post suum tempus segetem nefariã igne æterno concremandam produxit. Nam statim Romano languescente, imò penè deficiente imperio, permittente eo per quem reges regnãt, Arabum uel Saracenorum hac peste infectorum surrexit principatus. Atque uiarmata maximas Asiæ partes cum tota Aphrica, ac partem Hispaniæ paulatim occupãs, in subiectos † sicut imperium, sic & errorem transfudit. Hos licet hæreticos nominem, quia aliqua nobiscum credunt, in pluribus à nobis dissentiunt: fortassis rectius paganos aut ethnicos, quia plus est, nominarẽ. Quia quamuis de Domino uera aliqua dicant, plura tamen falsa prædicant, nec baptismati, sacrificio pœnitentię, uel alicui Christiano sacramẽto, quod nunquã ullus, præter hos hæreticos, fecit, communicant. Summa uerò huius hæresis intentio est, ut Christus dominus, neq; Deus, neq; Dei filius esse credatur: Sed licet magnus, Deoq; dilectus, homo tamen purus, & uir quidem sapiens, & propheta maximus. Quæ quidem olim diaboli machinatione concepta, primò per Arrium seminata, deinde per istum satanam, scilicet Machumet, prouecta, per Antichristum uerò ex toto secundũ diabolicam intentionem complebitur. Cum etiam dicat beatus Hilarius, antichristi originem in Arrio extitisse. Dicit, quod ille cœpit, † unum filium Dei Christũ esse negando, & creaturam esse dicendo: Antichristus tandem nullo modo illum Deum uel Dei filium, sed nec etiam bonum hominem fuisse asserendo consummaturus est. Meritò impijssimus Machumet inter utrũq; medius à diabolo prouisus ac præparatus esse uidetur, qui & Arrij quodammodo supplementum, & Antichristi peiora dicturi apud infidelium mentes maximum fieret nutrimentum. Nihil quippe ita contrarium humani generis inimico, sicut fides incarnati Dei: per quem præcipuè ad pietatem excitamur, et sacramentis cœlestibus renouati, spiritussancti gratia operante illuc, unde nos deiecisse gloriabatur, ad uisionem scilicet regis & patriæ nostræ ipso rege & conditore nostro Deo ad nostrum exilium descẽdente, nosq; ad se meritum reuocante, iterũ redire speramus. Hanc pietatis & diuinæ dispensatio-nis finem, pariter & amorem, simpliciter ab initio in cordib. hominum molitur extingucre. Hanc etiam in principio adhuc nascentis Ecclesiæ: si tunc permitteretur: subtilitate uersutissima: & penè hoc eodem modo: quo postea gentem istam infelicissimam seducere permissus est, eradicare tentauit. Dicit etiem beatus Augustinus: Porphyrium philosophum, postquam à Christianitate miserabiliter apostatauit, hoc in libris suis, quos aduersus Christia-

Horatius in Arte.

Imperitæ multitudinis iudicio Machumet propheta declaratur.

Romanorum deficiente imperio Machumet consurgit.

†Hoc Germania, hoc totus orbis Christianus attendat.

†Verũ, uel uerbum.

Perpendite uiri Christiani, an illud deprehendatur in factitio Christi uicario.

Christi filij Dei incarnatio præcipuè diabolo aduersa. 1. Timoth. 3. Magnũ sacram. &c.

Porphyrius apostata.

Machumet Christo filio Dei non plus tribuit quàm diabolus.

nos edidit, retuliſſe, quod ſcilicet oracula deorum conſuluerit, & de Chriſto quid eſſet, interrogauerit. Reſponſum uerò à dæmonibus fuiſſe, quòd Chriſtus quidem bonus uir fuerit, ſed diſcipulos eius grauiter peccaſſe, qui ei diuinitatẽ adſcribentes, rẽ quam ipſe de ſe non dixerat, confinxiſſent. Quę ſententia penè ĩſdem uerbis in iſtis fabulis inuenitur ſæpiſsimè. Quanta aũt hæc diaboli ſubtilitas extitit, ut de Chriſto aliquid boni diceret? de quo ſi ex toto malè dixiſſet, nullatenus iam ſibi credi ſciebat, nõ curãs quicquid Chriſtus putaretur, dummodo diuinitas, quæ maximè ſaluat homines, in illo nõ crederetur. Si quis plenius uult intelligere, legat xviij. librũ eiuſdem patris Auguſtini, & xviiij. de Ciuit. Dei, & primum de Cõſenſu euangeliſtarum. Ibi enim ſi boni ac ſtudioſi ingenij eſt, conĩcier pro certo, & quid diabolus tunc machinatus ſit facere, ſed non permiſſus: & quid tandem occulto iudicio permittẽte, in hac ſola miſerrima gẽte fecerit relaxatus. Nullo enim modo tales fabulas, quales hic ſcriptæ ſequuntur, aliquis mortalium niſi diabolo præſentialiter cooperante, fingere potuiſſet. Per quas poſt multa ridicula, & inſaniſsima deliramenta, hic præcipuè omni modo Satanas intendit perficere, ne Chriſtus Dominus Dei filius & uerus Deus humani generis conditor & redẽptor eſſe credatur. Et hic eſt uerè, quod per Porphyrium tũc perſuadere uoluit: ſed per Dei miſericordiam ab Eccleſia eo adhuc tẽpore ſpiritus ſancti feruente primitĩs exſufflatus, tãdem miſerrimo homine iſto Machumet, & ut fertur à multis, arrepticio & cadente, quaſi inſtrumẽto et organo ſibi aptiſsimo uſus, proh dolor gentẽ maximã, & quæ iam penè dimidia pars mundi reputari poteſt, ſecũ in ęternã perditionem dimerſit. Quod quare iſti permiſſum ſit, ille ſolus nouit, cui nemo poteſt dicere, cur ita facis? & qui de multis uocatis paucos electos eſſe dixit. Vnde ego magis eligerẽ contremiſcere, quàm diſputare. Iſta breuiter prænotaui, ut qui legerit, intelligat. Et ſi talis eſt, qui contra totã hæreſim iſtã ſcribere et uelit & poſsit, cũ quali hoſte pugnaturus ſit, agnoſcat. Erit fortaſſe adhuc, cuius ſpiritũ Dominus ſuſcitabit, ut Eccleſiam Dei à magna, quam inde patitur, ignominia liberet.

Qui ſtat, uideat ne cadat. Operemur ſalutem noſtram cum timore & tremore, & ambulemus dũ lux eſt.

Operæ preciũ cognoſcere doctrinam impiã Machumetis. Petrus abbas Cluniacenſis curauit magnis impenſis, ut Latini legere poſſint res Saracenorum.

Quia ſcilicet cum omnes ſiue antiquas ſiue modernas hęreſes uſque ad noſtra tempora reſpondendo confutauerit, huic ſoli quæ ſuper omnes alias tam in corporibus quàm in animabus infinitã humani generis ſtragem dedit, non ſolum nihil reſpondit: ſed nec quid tanta peſtis eſſet, aut inde proceſſerit, inquirere ſaltem uel tenuiter ſtuduit. Nam & hæc tota cauſa fuit, qua ego P. ſanctæ Cluniacẽſis eccleſiæ minimus abbas, cũ in Hiſpanĩs pro uiſitatione locorum noſtrorum, quæ ibi ſunt, demorarer, magno ſtudio & impenſis totam impiam ſectam, eius q̃ peſsimi inuẽtoris execrabilem uitam de Arabico in Latinum transferri, ac denudatam ad noſtrorum noticiam uenire feci: ut quàm ſuſpecta & friuola hæreſis eſſet, ſciretur, & aliquis Dei ſeruus ad eam ſcripto refellendam ſancto inflammante ſpiritu incitaretur. Quod quia proh pudor iam penè huiuſmodi ſtudiorum ſanctorum ubiq̃ in Eccleſia tepefacto feruore, non eſt qui faciat: (expectaui enim diu, & non fuit qui aperiret os, & zelo ſanctę Chriſtianitatis moueret pennam, & ganniret) ego ipſe, ſaltem ſi magnæ occupationes meæ permiſerint, quandoq̃ id aggredi Domino adiuuante propoſui. Simpliciter tamen à quocunq̃ altero melius, quàm à me deterius, hæc fieri, gratum haberem.

Præfatio

PRAEFATIO ROBERTI TRANSLATORIS AD DOMINVM PETRVM ABBATEM CLVNIACENSEM, IN LIBRO LEGIS SARACENORVM, quem Alcoran uocant, id est, Collectionem præceptorum quæ Machumet pseudopropheta per angelum Gabrielem quasi de cœlo sibi missa confinxerit.

DOMINO suo Petro diuino instinctu Cluniacensi abbati, Robertus Retenẽsis suorum minimus in Deo perfectè gaudere. Vbi sæpius atq; *seriò percepi, qualiter quantum' ue tuus animus solius & totius boni studiosus, sitiuit sterilem paludem Saracenę sectę nondũ uisę fertilem efficere, suumq; puteũ exhaurire, propugnaculaq; prorsus diruere: ego peditis tantum officio prędij functus, uias et aditus diligẽtissimè patefeci. Quis enim gressum dilatabit? Quis nõ citissimè curret, ut hostis errorem, ipsumq; uictum, semetipsum aũt tenere sententiam ubiq; firmam atq; uictricẽ agnoscat? Latinitas tamen omnis hucusq; non dicã pernicios is incõmodis ignorantiæ negligentiæ' ue pressa, suorum hostium causam & ignorare, & non depellere passa est. Tua uerò peruigil prouidentia, sanctissimos & prędelectos Ecclesię doctores semper aspiciens, hoc nullatenus noluit. Cum illum itaque patrem atque doctorem, cuius omnis hæreditas omni pro sua facultate uænalis statuitur, tu discipulus atque filius imiteris: nusquam aliàs reflexus, speraui me, licet omnium tuorum minimum, tuam gratiam promereri posse, si mundani somnij militiæ' que uoto postposito, tuis studiosè nutibus inuigilarem. Vnde quãquam te uelut alumnum & hæredem sapientiæ cohors sapientium circumflua constipet, suas manus tuis nutibus benignè conferens: quorum conuentu me minimè dignum adhuc sentio: uestrum tamen munusculum, puteum prędignatum pandens, saltem semel non obliquè tuus perspicax intuitus, quæso dignetur aspicere. Quãquam enim in effragili fulcitum ingeniolo plura prę cesserunt incõmoda: tum hinc eloquij penuria, ilhinc scientiæ tenuitas, tum id quod ad nil agendum est efficacius, secordiæ uidelicet negligentięq; mater desperatio multiplex ob translationis nostrę uilem & dissolubilem, ac in compaginatam materiam, pro sui modo prorsus, Arabico tantum semoto uelamine, tuæ maiestati præbendam, non minus tamen obnixè tuum obsequium aggressus sum: confisus nil effectu quassari, quo tuum uotum igne diuino plenum, adspirat. Lapides igitur & ligna, ut tuum deinde pulcherrimum & commodissimum ædificium coagmentatum & indissolubile surgat nil excerpens, nil sensibiliter, nisi propter intelligentiam tantum alterans, attuli: Machometi' que fumum, ad ipsius tuis follibus extinctũ, et puteum ad illius exhaustũ tuo uase, ignisq; uestri tuo uentilabro fomentũ atq; feruorẽ, nostri' q; fontis eductu tuo discursum, patefeci. Ius igitur exigit, ut hostiũ castrum, imò caueam delendo, puteum exiccãdo, cum tu sis dextra mũdi pars optima, cos religionis acutissima, charitatis manus largiflua, tuorum

Robertus. Retenensis. *ſerò.

munimen corrobores, tela diligẽter acuas, fontemq; suum fortius emanare, sueq; charitatis uallum protensius atq; capacius efficias. Si quis me uilitatis & incompositionis rerum atq; uerborum arguat, licet iuste forsan: obsecro tamẽ ut cesset, sciens meum nunquam hic fuisse propositum, floribus uenenum tegere, remq; uilem & abiiciendam deaurare. Quod & animi tui lux admirabilis, mira facundia pollens, manu fortissima uigens, mihi indefæpius & studiose deliberanti, summatimq; dicere uolenti clarificauit. Lex tamen ista licet letifera multis in locis, maximum testimonium, argumẽtumq; firmissimum sanctitatis & excellentiæ nostrę legis, uidentibus & electis prębet. Istud quidem tuam minimè latuit sapientiam, quę me compulit interim astronomiæ geometriæq; studium meum principale prætermittere. Sed ne procœmium fastidium generet, ipsi finem impono, tibiq; cœlesti, cœlum omne penetranti, cœleste munus uoueo: quod integritatem in se scientiæ complectitur. Quæ secundum numerum, & proportionem atq; mensuram cœlestes circulos omnes, & eorum quantitates, & ordines & habitudines, demũ stellarum motus omnimodos, & earundem effectus atq; naturas, & huiusmodi cætera diligentissimè diligẽtibus aperit, nunc probabilibus, nonnunquam necessarijs argumentis innitens.

Quid conferat doctrina hæc.

INCIPIT LEX SARACENORVM, QVAM ALCORAN VOCANT, ID EST, collectionem præceptorum.

AZOARA PRIMA.

Symbolum Mahumeticum.

MIsericorde pioq; Deo, uniuersitatis creatori, iudiciũ cuius postrema dies expectat, uoto supplici nos humiliemus, adorantes ipsum: suæq; manus suffragium, semitæq; donũ & dogma, quo nos ad se beneuolos, nequaquam hostes & erroneos adduxit, iugiter sentiamus.

Vel secundum alium translatorem.

In nomine Dei misericordis, miseratoris. Gratias Deo domino uniuersitatis misericordi, miseratori, iudici diei iudicij. Te oramus, in te confidimus: Mitte nos in uiam rectam, uiam eorum quos elegisti, non eorum quibus iratus es, nec infidelium.

GVLIELMVS POSTELLVS ITA VERTIT.

In nomine Dei misericordis, pij. Laus Deo, regi seculorum misericordi et pio, regi diei iudicij. O uos omnes illi seruiamus. certè adiuuabimur. Dirige nos domine in punctum rectum, in punctum inquam illorũ, in quos tibi complacitum est, sine ira aduersus eos, & non errabimus.

AZOARA II.

Quid conferat liber Alcoran, et quales requirat discipulos.

IN nomine Domini pij & misericordis. Liber hic absq; falsitatis, uel erroris annexu, ueridicus eis, quibus inest amor diuinus, deitatisq; timor & cultus, nec non orationũ ac elemosynarum studiũ, legem item tum tibi, tum cæteris prædecessoribus cœlitus à Deo datarũ obseruatio, spesq; seculi futuri,

ri, sectam ueracem patefecit. Hæc namq; sui sequaces in summum ducens, summo bono ditat, ac ueneratur: uelut incredulis & erroneis summum malum uerè uenturum minatur. Quorum licet uirgam tuæ correctionis adhibeas, nulla tamen ad fidem fiet conuersio: cum eorum aures & oculos, corda simul Deus obturauerit. Deum item, Deiq; que legem ore, nõ opere confitentes: sicq; que nihil aliud quàm suæ detrimentum animæ, licet inscij, sibi lucrantes, animus uacillans pœnis afficit, eisdemq; que cruciatum parit redargutio: cum illi peccatorum serui sordidi, se lotos & liberos ostentare præsumunt. ¶ Cum illis quidem bonæ legis persuadetur acceptio, non oppugnantes coram annuunt, seq; non aliam quàm rectam amplecti uelle pollicentur. Bonis tamen in successu commodo fauentes, semotim illos sibi fuisse ludibrio suis innuunt diabolis: Cum illi post damnose sectam ueracem ob iniquam & mendacem mutantes, surdi, muti, cæciq;, simul & inconuertibiles deo ridiculum existant. Illis etenim assimilantur, quibus ignis accensus extinguitur, tenebræq; succedunt, seu nube coruſca tonitruus & fulgura gestante præoccupatis, aures suas timore mortis obstruentibus, lampadeq; fulguris serè usu priuatis: quibus serenitas motum, tenebræ quietem inducunt. Dei quidem omnipotentiæ usum illis & auditum subtrahere possibile est. Omnes igitur homines domini uestri priorumq; factorem, qui terram in imo, cœlumque summo disposuit, & imbres, & arbores, earumque fructus producit, inuocantes timete, eiq; nullum existere parem firmate, hunc que librum ueracem esse penitus credite, uel consimilem simul omnes manum cõferentes, si possibile sit, perficite, testibus que firmate. Sin autem ignem gehennæ malos puniturum pertimescentes, domini paradiso bonos inducturum, ubi dulcissimas aquas, pomáque multimoda, fructus uarios, & decentissimas ac mundissimas mulieres, omneq; bonum in æternum possidebunt, prædicate. Prauos autem & incredulos culicibus & huiusmodi comparare Deus nequaquam erubescet. Multis itaque bonis recto calle gradientibus, cum mali plures, ipsiq; soli mentientes, Deo nefanda, & † à Deo prohibita, sicque sibi flagitio sunt, gerentes, pernicie-
sam sectam exequantur, domini prece quare non flectitis? His nos namque ad uitam de non esse deducens, mortem inducet, & ad se nos resurgere faciet: qui mundanis peractis ascendens, septem cœlos omniscíens dispositi, angelis intimans se facturum sui similem in terra. Quem illi cõtrà sic affati sunt: Nos in omnibus uestræ maiestati subditi, grates uobis deuotè referimus. Ille uerò uestri simul nequam, & cruoris effusor existet. Tunc Deus se rem ab angelis ignoratam scire firmans, Adam uocabula rerum semotim edocuit, nondum angelis agnita: & illius eloquium suæ sapiẽtiæ prę cunctis angelici argumentum induxit, firmãs etiam, se totius mundi omniũque cordium arcana cognoscere: angelis tamen prius se uocabulorum peritiam ignorare fatentibus, cum Deus ab illis petijsset illius expressionem peritiæ, si ueraces essent. Vnde angeli iussi se coram Adam humiles exhibere, nequam Belzebub excepto, paruerunt. His omnibus sic ex ordine gestis, Adæ præceptum huiusmodi fecimus, Tu mulierq; que tua paradiso maneatis, quantum & quodcunque libuerit, nisi de hac arbore solum, comedẽtes. Quos ab hoc cõsilio diabolica suggestio semouẽs, eosdem ejciẽdos à paradiso prostrauit. Vnde deus illis præuaricatoribus suæ legis inquit, Aduersantes

Similitudo de ijs qui deserũt sectam, quam simulauerant.

Paradisus.

Adæ Resurrectio mortuorum. Cœli septem creati.

Hominis dignitas angelos superans.

Hominis lapsus.

uersantes alter alteri ad terram, ibi locum horalem pro uelle meo scilicet habituri descēdite. Deinceps item Adæ adepto donū pietatis & ueniæ, sic Deus inquit: Vos ambo meā mihi paradisum relinquite, uitæ uiam à me sumētes, cuius omnis imitator nil periculi seu timoris, deuius & cōtradicens ignē infernalem finis nescius inibit. Vos item filij Israel bonorum quę uobis cōtuli, reminiscentes, fœderis inter uos constituti dissolutionem uitate, meq; super omnia timētes, hūc librū meæ legis à me cœlitus missum, uestræ legis firma mētum esse cognoscite. Vnde nec uos eius obtrectatores, nec cōtradictores primos esse, ius æquū exigit. ¶ Sit autē constans propositū, falsa ueris nequa quā interserere, nec uera cognita tacere, & orationibus assurgere cū summa mētis & corporis subiectione fractuq;, decimas, nec non & debita Deo persoluere, uosq; crebris orationibus abstinentiaq; premere, quæ uelut malis tædium & difficultatem, sic bonis, quorum idoneus ad dominum reditus efficitur, dulcedinem & leuitatem generant. Cauendum quoque, ne cæteris bona prædicantes, bene operari prætermittant, & ne legentes in sua perseuerēt inscientia. Horum præceptorum uos filij Israel executores existite. iudicij diē, qua nulla anima uicem alius nec intercessoris effectum perciperet, timentes, recordantesq; bonorum omnium, quæ uobis dilectis attuli. Nonne enim uos ego de manu Pharaonis prolem uestram necantis, mulieresq; surripientis liberaui, commodè transfretans, illum summergens? Vitulum tamen deinceps, Moyse quadragenarium ieiunium, ut legem susciperet, efficiente, adorasti. ¶ Huius deinceps criminis uobis data uenia mihiq; gratia reddita, per librum uobis à Moyse traditum, boni maliq; discreti uum, uos rectam uitæ uiam agnoscentes, Moysi uos animabus uestris nociuos ob adorationem uituli increpanti, dicentiq; uobis optimum esse Deum inuocare, animasq; uestras mortificare. Sic enim à Deo, cum sit pijssimus, ueniam assequimini. Respondistis, uos nolle gerere quicquam huiusmodi, nisi Deum uideretis: Indeq; se fulguris ictus uobis, cæteris uidentibus, in gessit. Huius rei tamen postea uenia facta, gratiaq; percepta, tēperata sereni tate uos proteximus, mānaq; dulcissimū, quod comederetis, pluēdo prębuimus. Cumq; diximus, Villas ingredientes cibos undelibet sumite: & per porram intrantes, humili uoto gratos reddite. Sic enim malis ueniam, bonisq; statum meliorem Deus annuet malis ipsis hoc abutentibus uerbo, sicque sibi nociuis, non nobis, uindictam cœlitus intulimus. Moyses rursum pluuiam suæ genti postulans, me docēte petram cum uirga percutiendo, xtj fontes potaturis eduxit. Illa quidem sic potu ciboq; ne prædatum isset, ditata, se uno fastidiri uictu, proferebat. Vnde ipsi precati Moysen, ut precessua sibi comestibilia, scilicet bletas, cucumeres, allia, lentigines, cepas creator è terra produceret, diximus: Vos peius pro meliore postulantes, ad Aegyptum descendite, uestrum ibi uotum susceputi. Indeque contemptus & opprobrium, atque calamitas illis incubuerunt. ¶ Illis itaque discedentibus, ira diuina superuenit. Quippe mendaces homicidæ, nequaquam deum timentes inuenti sunt. Sciendum autem generaliter, quoniam omnis rectè uiuens, Iudęus seu Christianus, seu lege sua relicta in aliam tendens, omnis scilicet Deum adorans, bonique gestor, indubitanter diuinum amorem assequetur. Vestris iterum, ô Iudæi, uotis fidem adhibentes, super uos montem sublimauimus: Sicque ui & uirtute Deum

Israelitis alcoranum commē dat.

Bona opera, seu officia.

1. Cor. 9. Ne aliis prædicans, &c.

In iudicio Dei quisq; onus suū baiulabit.

Pharaonis ultio. Exod.

Vituli adoratio. Exod. 32. & latio legis. Exod. 19. non nihil interpolata expositione.

Manna.

Cōmiscet duas historias. Exod. 15. & 17.

Historia Exo. 16. deprauata.

Omnes Deum timentes cuiuscūq; professionis saluabuntur. Act. 10.

te Deum timentes, nostris mãdatis paruistis. Quæ postea linquentes, pœnã & interitum, nisi diuina subuenisset pietas, meruistis. Vobis autem scientibus diuina uindicta die sabbati gerentibus illicita, suisq; sequacibus signum iræ pro correctione bonorum impressit. Moysen rursum Dei nutu uobis uaccarum cædem iniungentem increpastis, quærentes, an ei ridiculum essetis. Quod ipso negante, cum uos nequaquam esse stultos adiecisset, tandem ut per eius inuocationem uaccarum ætas annotesceret, à uobis rogatus inquit: Sint ætatis mediocris, nequaquam annosæ seu iuuenculæ. Vobisq; nondum penitus certis adiecit, Sint sanè nunquam iugo laboriq; suppositæ. Tunc demum uos eum cum uera certitudine reddisse ab opis diuinæ prece fatentes, uaccam huiusmodi uix tamen interfecistis. ¶Cum quis Dei dogmate ipsoq; faciente homicidam ignoratum patefacere studuerit, mortuum cum aliqua uaccæ particula tangat. Sic enim suscitatus, rem ipsam edocebit. Hæc his' que similia ludæis agnita, suam nequaquam duriciam semouent, cum adhuc corda lapidea, imò duriora gestant. E' petris autem plures emanantes aquæ timore creatoris diffluunt. Huius itaque gentis conuersionem ad legem tuam expectas? Absit. Illa namque Dei uerbum auditum & agnitum mutauit, nec ex eo quid operari uoluit. Commodum tamen cum bonis simul assumens, ipsis annumerari se bona faciens exoptat. Aliud autem remota iudicat, licet scire debeat, æquè Deum mentis arcanum, et uocem agnoscere. Plures item nequaquam ex lectione, sed ex alieno sermone sensu' que legem assecuti, libros ex ambiguitatis incommodo interesse uel non esse temerariè captum constanter affirmantes. Deũ læsum à scriptoribus, cum sub illius nomine eorum scripta signentur, ignem' que minimè læsurum illos, nisi tempore determinato. Quos econtra sic scriptores redarguunt. Cum quo pactum huiusmodi firmastis? Creatori' ne uos ambiguum & nescium imponitis? Omnis autem peccator culpæ culpas accumulans, igne perenniter comburetur: uelut omnis Deum timens bonorum persecutor operum, paradisi gaudijs æternè fruetur. ¶Filij quidem Israel fidem libris in quibusdam adhibentes, in pluribus uerò minimè, paucis admodum acceptis, hanc uitam futuræ parantes, huius seculi contemptum & pœnam futuriq; maximè sine meta subibunt. Fœdus namque dilectionis nostræ firmatum, uidelicet quòd solum Deum adorarent, parentibus, suæ legis professoribus, orphanis, calamitosis subuenirẽt, cunctis benedicerent, nullius cædis proscriptionibus seu factores uel actores orationib. inuigilarent, deóque debita soluerent, nec hostium in mutua seditione captorum redemptionẽ susciperent, rei facti in omnib. ruperunt. ¶Moysi, cęterisq; pphetis postea libro tradito, Christo similiter filio Mariæ, cui spiritus diuinus auxiliũatq; testimoniũ extitit, cur prophetas uobis missos displicita prędicãtes uel interficitis? uel cõtradicitis, huicq; libro cœlitus misso uestrę legis firmamento nequaquã fauere, sed cõtradicere rem cunctã uidentes maluistis? Nõ impunè quidẽ. Hoc enim inuidię factũ uestras pessundãs animas, deitatis odium, & iram, mundiq; cõtemptũ & opprobriũ uobis ingeret, qui dicentes, uos nolle nisi libro uobis dato credere, uestrę legi resistitis, hunc suũ confirmatorem respuentes. Si boni estis, cur prophetas perimitis? ¶Vos per Moysen uirtutibus & scientijs instructi, uitulum adorastis, fœderéque dilectionis nostræ firmato, monteque super uos eleuato, nostrum ex ui mandatum susceptum

Vt Num. 19. In colligente ligna.

Præcipuè innuit uaccam rufam Nu. 19. sed fabulosa admiscet, nimirum ex Iudæorum traditionibus.

Iudæorum obstinacia deplorata.

Deus cordium inspector.

Ventis doctrinæ incertæ agitatos taxat.

Qui seruentur aut pereant.

Iudæi trãsgressores legis diuinæ.

Crudele præceptum.

Prophetarum hostes Iudæi.

Christus à spiritu Dei habet testimonium.

Alcoran firmamentum legis Iudaicæ.

Mors bonis optanda.

Gabriel familiaris Machumet.

Aduersarij angelorum perdentur.

Salomon magicam didicit à dæmonibus: Iudaica traditio uidetur.

Contra magicas superstitiones.

Postulat ab alijs demonstrationem, quam ipse non exhibet.

Iudæorum & Christianorum contentio.

Templorum regio.

Veri adoratores ubiq; exaudiũtur. Ioan. 4.

Negat dei filiũ.

Sine miraculis fidem posci.

suſceptum audiſtis, ueſtræ legis aduerſarij fuiſtis. Nonne mortem, ſi ueraces eſſetis, optaretis, cum uobis præ cæteris gentibus futuri ſeculi uita promittitur? Quiſq; uerò ueſtri plus cæteris annorum ſpacium ob malorum actuum antecedentium conſcientiam affectant, licet hoc eorum malum ex merito futurũ nequaquam auferet, creatore factum ſuum omne dijudicante. Omnis aduerſarius Gabrielis hunc librum tuo cordi per creatorem intimantis, ipſumq; diuino præcepto tuis commiſſum manibus, cum uiam rectam edocens ſpem bonam bonis polliceatur, confirmantis: omnisq; ſimiliter hoſtis Dei, ac Michaelis, et archangelorum flagitioſis cruciatibus affligetur. Tibi quidem firma, nec non & manifeſta contulimus, quibus mali nequaquam obedient, cum prophetæ ueraciſſimi legem firmiſſimam, ſua poſt tergũ manda proijcientes, neglexerunt. ¶ Sic igitur lege contempta, ſcientiam à diabolis licet malis Salomoni bono patefactam, præſagiorum ſcilicet, artemq; magicam, qualis eſt de diuiſione mulieris atq; mariti, et huiuſmodi: quam ſui principes in Babylonia uidelicet Arot et Marot neminẽ, niſi prius cretaore legeq; ſua neglectis, docerent: illius tamẽ inefficaces, niſi Deo concedente, perſcrutantes animarum ſuarum nocumentum & interitũ didicerunt. Quibus commodius atq; ſalubrius eſſet, deum timere, credere, atq; ſperare. Secũ dũ incredulorum huiuſmodi uelle nullus à Deo liber tibi mittetur. Sed illius pietas atq; donũ, in quos uult, & quãdo uult, extendunt. cuius mandato neglecto, uel conſimile, uel leuius præbebitur. An poteſt quis animæ ſuæ prodeſſe ſine Deo, cœloq; terræ preſidente? Ipſum itaq; diligentes, ueſtrum bonum atque ſalutem, ut prius plures à Moyſe fecerunt, perſcrutemini, nequaquam ad incredulos à fide diſcedentes. Habentes autem libros uellent inuidia ducti uos adherentes legi re cognita uera, malam accipere legem. Sed uos indurate, uſque dum Deus omnipotens placere patefaciat. inuigilate: decimas date. Creator namq; ſuum cuique rependet meritum. Aſſerunt tamen, neminem præter Iudæum & Chriſtianũ ingreſſurũ paradiſum. Quod ſi uerum eſt, demonſtratione probent. ¶ Generaliter autem diligentibus annotandum, quoniam omnis faciem ſuam ad Deum uergens & benefaciens, Deum promerebitur nullo timore grauatus. Licet Iudæis & Chriſtianis ſumma controuerſiæ lis incidat. Alter enim alterum nullius eſſe legis aſſerit, utroque librum legiferum habente. Quorum uelut & ceterorum conſimilia dicentium, litem in alio ſeculo Deus iudex dirimet. Quis eo peior exiſtit, qui domus orationum interdicit, earum'que deſtructioni ſtudet? Illis quidem ingreſſis nequaquam pateat, niſi cum timore maximo in hoc ſeculo contemptum, in alio pœnam immoderatam habituro. Cum Dei ſit oriens & occidens, uerſus quamlibet partem orationes fundens Deum inuenit. Sua namque pietas nullo loco circumſcribitur: Eius ſapientia cuncta complectitur. Aſſerunt item quidam, uniuerſitatis creatorem, cœli terreq; regem, cuius præceptum omnia perficit, cui cuncta ſubijciuntur, filium ſumpſiſſe. Quibus nequaquam ueritas conſonat. Sed hi quidem inſcij, uelut & prædeceſſores his dicto conſimiles inquiunt, ſe crediturõs ſi ſe deus illis alloquio, uirtutibusque patefaceret. Non'ne ſatis res arduas uirtutes'que ſublimes ſepius ſapientiũ teſtimonio peregimus? Nunc tibi ueracia præcepta committo, quibus bonos inſtruas, nil curans de predeſtinatis igni: ſed Iudeis Chriſtianisq; predicans, nullam legem bonam eſſe, niſi tan-

tantum creatoris. Licet ipsi tuæ nequaquam legi credent, nec dictis tuis acquiescent, nisi cum suæ legis extiteris. Cuius si iam nostra doctrina præstructus imitator fueris, Dei dilectionem et donũ amittes. Omnes hunc librum cœlitus missum pro more debito æquanimiter legentes credent: Increduli perpetuò punientur. ¶ Abrahæ præcepta diuinitus petita complenti, sese rectorem doctoremq; statuere deus iniunxit. Cui respondens Abraham inquit: De prole mea quid faciam? Inquit deus: Viris prauis & peruersis uerba mea ne tradas. Ipsi quoq; Abrahę Ismaelíq; similíter, postea nos orationis domũ, timoris expertem, ecclesiæq; refugiũ, homínum cõmodo proponentes, ut eam mundã, & ornatã, ac idoneam illic orantibus, aliundeq; uenientibus efficerent, iniunximus. Cuius fundamentum Abraham statuens, inquit: Creator optime, locũ istum tibi sanctifica, ipsum asylum cõstituens, & nos filiosq; nostros in te credentes edocens, quid hic boni gerendũ sit, ueniamq; tribuens, ut misericors atq; pijssimus nostræ prolis filium, mediatorem prophetam excita, cæteris gerenda, uirtutesq; tuas scripto notificantem, eisq; benedicentem, cum tu sis doctor excelsus, omnia sciens & audiens. Quisquis igitur legem Abrahæ neglexerit, dereliquerítue, brutus erit. Qui à deo rogatus ut crederet, confessus est, se in deum totius mundi regem credere. Vnde hic à Deo dilectus, inter bonos summa corona condecoratur. ¶ Abraham quoq; præceptũ idem filio suo & Iacob intimans, inquit: Hanc legem sanctam atq; dilectam nobis à deo datam, ante mortem ne mutetis. Iacob autem ad leti límitem accedens, sic filios suos affatus est: Me mortuo quem adorabitis? Responderunt: Creatorem unum, scilicet quem tu adoras, & Abraham, & Ismahel, & Isaac. Dixit autem eis: Illis iam defunctis secundum opera sua, deus ipse iudex merita prębuit: uobis quoq; consimíliter secundũ uestra daturus. Nec enim ab illis uestra, nec à uobis sua perquirentur opera. Nunc quidem Iudæi & Christiani, gentẽ tibi cõmissam abstrahere nitentes, ut suã amplectatur legẽ, & illã profiteatur, ammonẽt. Eorum enim uterq; suam legem tantũ bonã esse cõfirmat. Illa uero se legẽ Abrahę, non aliã amplecti, iuste profitetur, uiri iustíssimi. Tu ergo fidem creatoris illis prędica, penitus persuadẽs, ut libris tibi diuinitus missis, Abrahæq;, & Ismaëli, & Isaac, atq; Iacob, & tribubus legibusq; Moysi & Christi, cæterorũq; prophetarum, nullis per te segregatis, firmã fidem adhíbeant, creatorẽ adorãtes. Qui si nostris præceptis paruerint, sectã optimã imitabũtur. Sin autẽ Deus te liberabit ab illis. Nos quidem uerbis creatoris, quibus nihil est melius, subiecti sumus in omnibus. Illi uero dicunt, Abrahã, & Ismaëlẽ, eorumq; sequaces Iudæos uel Christianos fuisse. Huius tamen rei ueritatem agnoscunt, meliusq; Deus. Sed cum taceant, peccant.

Abraham doctor à deo constitutus.

Non sanctum canibus dandum.

Templum Mechæ conditum ab Abraham.

Vidit Abrahã diem Christi, et gauisus est.

Pater credẽti Abraham.

Reddit Deus unicuiq; secundũ opera sua.

Doctrinæ Iudeorum & Christianorũ opponit priuolum commentum, quod lib[…] acceperit.

Id fecerũt Eleçsaitæ. Euseb. […] lib. Eccles. historiæ.

Confessionem fidei requirit.

AZOARA II.

Agente prętérita Deus nequaquã opera uestra, nec à uobis sua exiget, quærẽs, cur mala gens primũ orationis orientẽ dereliquerit, cũ ipsius sint oriens & occidẽs omnis, quoslibet electos suos ad se ducẽtis. Tibi tamẽ nunc huc, nũc illuc aspiciẽti, tuisq; ad meorũ propriorũ noticiã, qui sunt mediatores gentiũ testes, suũ prophetã proprium testem habentes, orationis locũ ueracem & idoneũ deo testificante, uidelicet uersus Mecham, tẽpliq; sui mediũ, quod Abrahã primò fundauit, firmabo: quò semper ubicunque fueris faciem tuã orando uertas, ne te damnent, accusentue alij, quàm mali. Et si legum populus illam partem orandi renuerit, tu ne sequaris eum. Hęc etenim

Versus Mecham spectando præcipit orandum, ut Iudæi uersus Hierusalem.

etenim agens, iam ueraci noticia tibi monstrata, malis connumeraberis. Ipsi tamen filijq; sui ueritatem agnoscunt, licet eorum plærique negent. Cauendum quoq;, ne sis eorum imitator, qui nunc affirmant, nũc negant. Omnis tamen uersus quamlibet partem orans, quærendo quod est optimum, Deum exauditorem promerebitur: Licet optimus & ueracissimus orationis aspectus uersus centrum templi Mechæ uertendus est, deo teste. Vt in te quidem meum fructificet uerbum, tuq; bonam sectam exequaris, me solum time: uosq; similiter omnes, quibus de uobismet ipsis prophetam excitaui, qui uobis dicenda gerendaq; prius uestræ non subiecta peritiæ monstret. ¶ Vt uos aduocem, meum nomen inuocate, grates referendo, nequaquam negando. Bonitq; sibi per abstinentiam, patientiam, orationes prodesse uelint. Huiusmodi namq; uiris deus inhabitat, illis propitius suam concedens gratiam. Patienter enim colligentes mandatum timoris, & famis ac detrimenti, uitæ, pecuniæq;, & arborum, gaudium metent, & similiter damno superueniente dicentes: O creator, tui sumus: ad te redituri. Obsequio dei peremptos nemo mortuos existimet, sed illos potissimum uiuos & sanos. Meccham peregrinantes, locum in itinere, cui nomen Acepha, nullatenus adire prætermittant. Omni bonum corde puro proponenti, deus multiplicem remunerationem faciet: mala linquentibus, bonaq; gerentibus dabit ipse ueniam, cum sit pius, ueniæq; largitor. Virtutes itemq; bonum ab negantem, postquàm libri sapientibus illa patefecerint, deus abhorrebit, & destruet. Mandatis Dei contradicenti, sicq; mortuo, ira dei, & angelorum omnium, ac hominum superueniens, ipsum nunquam impunitum esse permittet: quem nec deus unquam respiciet. Iurans namq; falsum, confunditur: Vtroq; uero iurante, uerum super Iudæos transit. ¶ Creator inquit. Vnus ego creator sum, semper idem, pius, & misericors: præter quem non est alius, cuius mirabilia uirtutesq; sapientibus atq; discretis sunt cœli terræq; machina, diei noctisq; uicissitudo, naues æquoreæ uiris accommodæ, eductus imbrium ad terrę torpescentis rigatum, omnium animalium compositio, uenti, & nubes interpolatæ undiq; uenientes, aërem & terram occupantes. Pars hominũ nequaquam Deum, sed aliud loco sui colens, & præ cæteris diligens, cũ iram Dei perspicit, illam fatetur grauissimã, omnemq; deo uim attribuit, qua plus Deus bonos diligit, diuino quidem iudicio discernente pios ab impijs, sapientes à stultis. Malam sectam assecuti, cum nec pœnæ nec ardoris finem sentient, si fas esset redire, sibiq; sectam eligere, primos doctores penitus respuerent. Vos igitur homines comedite sapida bonaq; terræ, non exequentes iniurias diaboli, uobis aduersantis: qui peruersa docens insinuat, ut creatoris prorsus uobis ignorata mentientes imponatis. Hi rogati præcepta diuinitus obseruare, dicunt se nullam nisi patrum suorum sectam executuros. Patres itaq; si stulti cæciq; fuerunt, imitabimini: Eritis igitur uelut surdi, muti, cæci, stulti, ijs comparabiles qui nil præter auditũ proferũt, uel sciũt. ¶ Viri boni, deo grati, bona uobis ab illo collata comedite, grates ipsi reddẽtes, & eũ præ cũctis inuocãtes. A morticinijs, uero, & porco, & sanguine, & ab animali quolibet peremptо nõ in creatoris nomine, uos abstinete. Necessitate tamẽ loco ue cogẽte, inde quẽlibet saturari, nil aliàs secum inde portantem, minime peccatum censetur. Deus namque pius inde ueniam largitur. Hunc librum à creatore datum contradicentium, & pro minimo ducentium uentres ignis indeficiens cibabit, eisque nullum,

Solus deus timendus.

Subinde in se transfert illud. Deut. 13. & Act. 7.

Prohetam de uobis. &c.

In patientia possidebitis animas uestras.

Imitatur illud. Qui perdit animã suã inueniet eam.

Matth. 5. Qui soluerit minimum.

Falsè iurantes puniuntur.

Vnum deum colendum ostendit ab eius potentia & operibus.

Sero sapient, qui doctores falsos audiũt.

Diabolus impostor.

Stulti patrum emulatores.

Vetita & Leuit. 11. & 21.

Dispẽsatio ex necessitate, nõ ob pecunias.

lum opus proficiet. Qui nec diuinum alloquium in sæculo futuro, nec pœne decrementum accipient: cum sectam malam pro bona, iramq́ue Dei pro dilectione sibi comparauerunt, potius errori quàm libro cœlitus missо consentientes. Versus orientem uel occidentem orationes fundere, minimè fideles & ueraces efficit: sed in Deum credere, & alius aduentui sæculi, nec non angelis, & libris atque prophetis fidem adhibere, pecuniámque suam beneuolè consanguineis suis, orphanis, pauperibus, & mendicis hostiatim quærentibus, atque captiuis impertire, orationibus inuigilare, Deo debita soluere, uerbis fidem & constantiam habere, hora graui malum & litem sustentare: Hæc inquam omnia quibus insunt, Deum timentes atq́ fideles perficiunt. Cædis uindictam æqualem & consimilem, quæ multorum uitas protegere, uersus scientes Deumq́ timentes uobis scripsimus, ut liber scilicet pro libero, captiuus pro sui simili, fœminaq́ pro fœmina mortem subeat: nisi quis pro pecunia condonare uolens, secundum Dei præceptum, leuius homicidæ pacificetur. Aliter autem faciens, malum diuinitus datum incurret. Quilibet item ad interitum accedens, de pecunia sua possessa rem determinatam atq́ scitam familiæ suæ, propinquisue suis ad eleemosynas distinctas peragendas inde commendat: quas quilibet eorum postea mutans peccabit, creatore singulos actus suos dijudicante. ¶ Si prauitatem derisorum suspicetur, ipse rem disponens, eos mitigando corrigat, Deo cuncta condonaturo. Ieiunium quidem uobis, sicut & prædecessoribus uestris, per quod Deum timere uideamini, tempore statuto, certoq́ dierum numero, uidelicet mense Romodam, in quo liber hic legifer, boni maliq́ discretiuus, cœlitus est datus, iniungimus: quod quisque uiuus, præter infirmum, & uiatorem, persoluat. Quod & ipsi postea faciant, tempore quo libet. Deus enim mansuetus & pius, grauia à uobis nequaquam exigit: qui communiter etiam uobis nocturnos cũ mulieribus coitus, cum abstinentiam huiusmodi tum difficilem, tum uobis impossibilem agnoscat, permittit, inde daturus ueniam. Inoleuit quidem diuitibus consuetudo, ut eleemosynis ieiunium redimerent. Sed hinc alter comitetur alterum. Vos de me quæstione facta, me propinquum orantibus responsurum, iustisq́ præmia facturum, affirmate. Inuocantes quoque meis obedienter præceptis respondeant, ne deuius error eos abducat. In templis nullus sit cum mulieribus coitus. Die tota ieiunantes, nocte ieiunium soluite, tunc commedentes & bibentes quantum libuerit, ferè usq́ ad principium horæ quæ solis ortum antecedit. Hos terminos à Deo constitutos nemo transgrediatur. Ex mendacijs, uel pro causis agendis, iudicijsue dandis uictum acquirere, pecuniam sumendo nolite. Interrogati de lunationibus, docete illas homini cum modo statutas, cum per eas tempora peregrinationis atque ieiunij discernantur. In quibus summè nitendum, ut Deum timere atque diligere uideamini. Hostes atque pugnaces Dei præcepto dilectioneq́ expugnate & interficite, & à locis unde uos proiecerint eijcite. Infestatio namq́ seditioq́ pugnax plusquam cædes officiunt. Apud Meccham tamen nemo nisi uobis superueniens hostis perimatur. Tunc autem, cædem promeretur. Solus domorum ingressus per portas, nõ retrorsum, non collateraliter, iustus atq́ bonus censetur. ¶ Hostibus, sicut & cæteris ad Deum redeuntibus, ipse pius præbet ueniam, uelut peccatũ & inultum mense libertatis & quietis: in anni succedentis mense consimili ue-

Quid beatum faciat, & bonum.

Cædis uindicta.

Eleemosynæ per testamentum.

Ieiuniũ solenne mense Romodam.

Contra calumnias, et rabulas forenses.

Temporis obseruatio.

Bella gerere, deo gratum.

O spiritum sanguinariũ, qui mẽdax et homicida fuit ab initio.

Seueritas iudiciorum. niam meruit. De facientibus illicita, fiat iudicium. Inferentem uobis iniurias atque molestias, cum similibus pœnis afficite. Pecunias uestras propter
Peregrinationes ad locare ligiosa. Deum in peregrinationibus expendite, non desperantes: nec reuertamini, nisi primum peractis omnibus, pro facultate uestra, peregrinationi conuenientibus, nisi timoris locus impediat. Omnia complere studens, cum Deus grauiter & exquisite perfectionem affectet, pro modo suæ facultatis operetur. Impotens autem in itinere tres, & post reditum septem, sicque decem dies ieiunet: quem scilicet peregrinantem sua mulier non comitatur. Caput dolens, & ægrotus, suum eleemosynis ieiunium persoluat. Peregrinari proponens, facta praua, malasque cogitationes prorsus abiiciat, nec
Deus remunerator inquirẽtib. cũ. He. 11. aliquam controuersiam agat. Omnes actus bonos deus annumerat: cuius timor, fames est atque sterilitas. Huius abstinentiæ peregrinationisq; tempus menses statuti metiuntur. Omnes sapientes me pertimescant, à quo sibi
Deus solus inuocandus. necessaria petere non uerecundentur. A' peregrinationibus quoq; redeuntes, & repatriati, me dominum inuocent, suorum peccaminum ueniam postulantes: cum sim pius, ueniæq; dator: sectam bonam eos edocens, qui prius prauam atque peruersam secuti sunt: omnibusq; peractis me, quantum patres suos, plusue diligentes, honorificent. Quidam enim solum in hoc sæcu-
Imò ex toto corde, tota anima, &c. lo suo ditari uoto precantur, in alio nil boni sumpturi. Discretiores autem in utroque, suo uoto bonoq; perfrui, nec aliquibus pœnis opprimi, supplici-
ter Deum exorantes postulant. Horum Deus exauditor, operumq; suorum denumerator, merita multipliciter retribuit.

AZOARA III.

Dies peregrinationis ab ipso Deo dispositos, si quis prius posteriusue per biduum incœperit, nequaquam inde reus existit, si Deũ timeat, uelut ad ipsum rediturus. Plures eloquij melliflui, quorum uox cordi non
Falsi fratres. consonat, Deum sui cordis testem aduocant, cũ ipsi tamen pernicie, gentiq; flagitium, fructibusq; pestem inducere nitantur. Hi tales gehennæ puteo pœnis undiq; uexati sepeliẽtur. Obsequio diuino, Deiq; dilectione mortẽ
Pacistudendũ subeuntibus, diuina pietas gaudia præbens superuenit. Viri boni, pacem inuicem diligite, errorem diaboli uobis aduersantis euitantes. Seducti quidem & errantes post nostrorum traditionem præceptorum, Deum piũ ob-
Iudicium nouissimum. secrando sperãtes ueniã adipiscentur. Creatoris, nec non & angelorũ in nubibus aduentum, singuli simpliciter expectent: ad quẽ omniũ fiet reditus. Filios Israël de præceptorum nostrorũ atq; uirtutum quantitate, numeroq;
Apostatæ graiter puniẽtur. percunctari uelitis. Ius moremq; bonũ agnitum permutans, Deũ grauem atq; difficilẽ inueniet. Incredulis atq; malis hic adeò omni uitæ uenustate, iocunditateq;, quibus & boni ridiculo sunt, ditatis, Deũ timẽtes die iudicij
Sectarum controuersias Machumet sustulit, & rectam salutis iter monstrauit, scilicet. præcellunt, quãdo Deus quos uoluerit, innumeris bonis ditabit. ¶ Humano generi toti prius uni genti Deus prophetas mittẽs, ut ei fidem & spẽ intimarent, eosdẽ libris ueracibus boni maliq; discretiuis instruxit. Quibus iã mandata iusta cognoscentibus, & nõ alijs, lis atq; dissensio nõ mediocris incidẽrũ eorũq; per sic & nõ sic esse, discretorũ, quibusdã sibi placitis Deus deinceps uiã rectã ostendit. Vnde uobis aditũ in paradisum patẽre putastis, cũ uestri prædecessores multa gerendo bona, plurima mala perpessi sunt: quousq; prophetæ uirisq; bonis cũ eo uindicẽ quæ rẽtibus intimatũ est, uin dictã ppinquã esse: Perscrutãtibus, qd expendãt: ut prosint parẽtibus, ppinquis & orphanis ac peregrinis, dicito. Quicqd boni feceritis, creator agnoscet.

scet. Litium actum uobis, licet nolentibus, qui multa uobis utilia negligitis, plura nociua diligitis, cuius rei Deus est cognitor, non uas, insunximus. In mensibus etiam libertatis & quietis pugnam ingredi, maximè tamen contra non inuocantes Deum, iustum est & utile: sed è Mecha quoscquam eijcere, grauissimum est Deo. Guerra namq; plus quàm cædes officit. A' tua lege † dissidentes, absq; intermissione tuæ genti bellum inferent, usquequò eam ad suam legem, si possibile sit, conuertant. Tuam autem propter aliam mutans, & in ea manens, hic & in alio sæculo reus igne indeficiente peribit. Viri boni, Deum timentes, & in eius nomine pugnantes, spe diuina corroborentur. Deus etenim pius atq; propitius ueniam eis præbebit. Sciscitantibus de uino, scachis, talis, & aleis, & huiusmodi, dic peccatum maximum esse huiusmodi potum & ludum: Licet tamen dulcescant hominibus, tum utilitatem ferant hæc peccatorum materies, peccata tamen nociua sunt. Quærentibus, quid expendent? dic, bona Dei. Tu taliter huius futuriq; sæculi noticia per Deum instructus, persuade quærentibus de orphanis, ut eisdem benefaciant, & subleuent, eosq; sibi fratres efficiant. Sin autem, tantam illis Deus egestatem & inopiam ingeret, si sibi placuerit, cuius uoluntati nulla resistere queunt, quòd nec sibi, nec alijs prodesse poterunt. Bene operantes, etiam ab alijs ipsemet discernit. Alterius legis fœminas in uxores nec ducatis, nec filias uestras uiris alterius legis nubere permittatis, nisi prius eorum ad uestram legem conuersione facta. Homo namq; legalis præcellit exlegem quamuis placidissimum, cum illius ad ignem omnis gressus intendat. Deus autem hominibus persuadens, ut sibi caueant, ad paradisum euocat. Menstruatas item nemo tangat, nisi prius mundatas. Res namque munda Deo placet. ¶ Mulieres uobis subiectas penitus pro modo uestro, ubicunque uolueritis, parate, * Deum timentes, ad quem omnium fit reditus, qui bonis præmia, malis cruciatus tribuit. Vestris animabus utiles estote, nec per ipsum nominaúe sua singulis negotijs iurate: cum ipse sit omnium auditor, & cognitor. In illis quidem solis sacramentis, quibus falsitas ex corde firmatur, Deus appositus læsionem contrahit. Mulieres à maritis relictæ, nemini nisi prius peractis quatuor mensibus nubant: quas maritis uolentibus renubere bonum est. Sin autem, Deus audit & uidet. Non nubant etiam aliquæ relictæ, nisi prius emundatæ tribus menstruis. Vuluæ conceptus nullatenus (Deum timete) negetur maritis, etiam si placuerit. Ipsi namque præsunt mulieribus. Secundò derelictæ nubant, potius quàm cæteris. Tertio uerò spretæ, nequaquam, usq; quò maritis alijs nupserint, & ab illis relictæ fuerint. Tunc autem ipsæ uolentes, prioribus maritis antè bene reconcilientur, aut nullis coactæ uiribus honestè dimittantur. Aliquid primò datum illis auferre, nefas est, & inhonestum. Mulieres fugam præparantes, marito nolente, redimantur ab ipso, non tamen propter iram uel odium, ne diuinam iram incurrant. Diuina præcepta minime cum ridiculo suscipientes, bonorum uobis à Deo datorum, librorumq; cœlitus missorum, castigati, Deumq; timentes, & eum omnia scire credentes, recordemini: uestrisq; mulieribus relictis, cum terminus nubendi uenerit, nullam uim inferatis, quin pro uelle suo cui libet nubant. Vobis etenim, licet insciis, hoc optimum esse Deus agnoscit. ¶ Matres per biennium suos infantes nutrire, & à patribus, uel ab eis quibus pecunia sua commendatur, victui uestituique necessaria determinata

Deus bella iniunxit suo populo. Iusta quidem. At rursum dicit: Nõ occides.

† Quæ igitur pax, & conuentio inter Christianos et Machumetistas?

Ludus illiberalis, & uini poculum prohibetur.

Visitate pupillos & uiduas in tribulatione ipsorum. Iacob.

Matrimoniũ sit inter consortes religionis. Deut. 7.

Abstinendum à menstruata. Leuit. 18.

** Violentius hic locus à nostris tortus est quasi nefaria permittat, quum adijciat, Deum timentes, &c.*

Non assumendum nomen Dei inuanum.

Diuortium. Deut. 24. aliter. &c.

Vxor debitũ reddat marito. &c. 1. Cor. 7.

Vxores perfugæ reducẽdæ.

Educatio prolis.

ſuſcipere, ius æquum exigit: ſic tamen, ut nec pater nec mater damnum ſeu periculum ſubeat, Deo nemini, quod eſt impoſſibile, præcipiente. Fas eſt item, aliam altricem aduocari, ſed cum præmij ſui determinatione manifeſta. Mulieres ſuis maritis mortuis, nemini niſi poſt IIII. menſes, decemq; dies, nubant. Hocq; deinceps pro uelle ſuo faciant. Igitur abſque moleſtia & impedimento, permittatis eas ſua corpora adaptare, atque polire, ſimul & nubere: quas uelle uobis coniugio uincire, nec uox ueſtra promat, nec cogitatio perpendat, uſquequò termino peracto manifeſtè notificetis. Deo namque placet res manifeſta & determinata, qui cogitationes omnes dignoſcit. Eiſdem item annum à maritis ſumptum, ut domos poſt mortem eorum non egrediantur, accipientibus, minimè, licet exeant, moleſti ſitis: cum Deus huius culpæ uindex exiſtat. Eædem etiam, coram bonis uiris pecuniam determinatam accipiant. Repudium ſponſarum, ante tactum ſuum, neminem aggrauet. Quiſque namque maritus ſuæ ſic relictæ, pro facultate ſua rem determinatam, uidelicet dotis ſuæ medium, niſi patre uel præſidente mulieri condonare uolente, quod Deo teſte melius eſt, perſoluet, nec firmati fœderis immemor eſſe debet. Orationes, maximeq; mediam prætermittere, ſumme cauendum. Fiant igitur ubique more conſueto, ſecundum dogma noſtrum, niſi timoris locus impediat. Quo contingente, pedes pede, miles equo fundat orationes: Ita uos Deus docet ſuorum præceptorum peritiam. ¶ Nónne qualiter Deus ipſe millenis uiris præ timore mortis domos ſuas egredientibus inquit, Moriamini, nouiſtis? Et eoſdem deinceps ille, ſemper pius in homines, licet ingratos, reuiuificauit? In honore creatoris, cuncta ſcientis, & audientis, ſibiq; ſeruientibus multiplicem remunerationem agentis, qui ſumit & donat, & ad quem omnium fit reditus, certamina perficite. Vobis quidem notum extimo, qualiter populus filiorum Iſraël, Moyſis uidelicet poſteritas, à propheta ſuo regem, ſub quo lites Iudæi nomini faceret, poſtulauit. Ille uerò reſpondens, inquit: Vos certamen poſtulantes, forſan ſi præceperimus, non agetis. Illi inquiunt: Nos è domibus noſtris atque prole propulſi, quomodo pro Dei nomine non pugnabimus? Bellum tamen iniunctum omnes, præter admodum paucos, recuſabant. malosq; Deus agnoſcit, propheta quidem dicente: Regem uobis Deus Saulem conſtituit. Indignati ſunt dicentes: Ille quare rex noſter efficietur, cum nec ipſe pecunioſus diuesue ſit, nec nobis meritis coæquetur? Propheta inquit: Deus ſuos honores & dignitates dans cui uult, illi corporis immenſitatem, & cordis amplitudinem conferens, eum ſuper uos exaltauit. Cuius rei uobis ſignum ſit & argumentum, quod ipſe cum arca, ubi repoſitæ ſunt diuinæ uirtutis reliquiæ, Moyſis & Aaron, legiferæ tabulæ ſcilicet, & uirga ad uos ueniat, angelis afferentibus arcam, quod mirabilem uirtuoſumq; Deum timentibus apparebit. Saul igitur ſic accedens cum exercitibus, inquit: Vos riuos Deo docente uiſuri, nihil inde niſi quantum manus ſemel hauſerit, guſtetis: quod quilibet tranſgrediens, mei iuris eſſe deſiſtet. Omnes tamen, præter paucos, præceptum potando tranſgreſſi ſunt. Illis quidem, ſuisq; ſcilicet non potis, riuos tranſgreſſis, de poſſe ſuo contra Goliam exercitumq; ſuum dubitantibus, uiri boni, ſcientes ſe ad creatorem redituros, inquiunt, Immínere exercitus: paruiſſimi Deo præſide corroborati, maximos ſiſcerunt funditus.

Nuptiæ iteratæ mortuis maritis.

Repudium.

Orationes nõ ſunt omittendæ.

Ad bella inſtigat, ut ſolet.

1. Reg. 8. Hiſtoria perperã expoſita.

2. Reg. 11.

Videtur Geodonis hiſtoriam admiſcere. Iudic. 7. 1. Re. 18. aliter narratur hic.

Deus

Deus enim semper abstinentibus & induratis suffragium præstat. Goliam itaque suo cum exercitu comminus aspicientes, Deum adiutorem contra malos homines, & datorem fortitudinis atque constantiæ supplici uoto precantur: sicq; uictores facti sunt, Dauidq; Goliæ peremptori Deus honorem, & regnum, rerumq; noticiam, omneq; magisterium pro uelle suo tribuit. Tali quidem ratione, nisi deus alium alij resistere, litemq; fieri iuberet, terræ frequentatione cultuq; carerent. Tibi, qui es unus prophetarum, has uirtutes, deiq; signa patefacio.

Perseuerantiã commendat. Precibus & uirtute uincitur.

AZOARA. IIII.

10 OMnium prophetarum alio super alium per me sublimato, & eorum quibusdam cum Deo locutis, Christo Mariæ filio animam nostram propriè conferentes, uim atq; uirtutem præ cæteris præbuimus. Deo quidẽ prohibente, seu uirtutibus prius agnitis, nulla lis atq; controuersia incideret: cum nunc omnes dissentiant. Vnus namque sua credit, alius minime: nec omnes bonam legem imitantur. Viri boni, de meis bonis uobis commendatis, priusquam dies ueniat, qua nec emptio, nec accommodatio, nec amici beneficium proficit, expendite, meisq; præceptis parête. Incredulí namq; maximis pœnis afflígentur. Ego quidem solus Deus uiuus, & uerus creator, præter quẽ nõ est alius, edico, quatenus surgatis, nec uobis sopitio 20 seu somnus irrepat. Dei sunt uniuersa cœli & terræ: sine cuius uelle quis cuiusquam orator erit? Ipse scit manibus insitum, posteriusq;. De cuius sapientia cœlum & terram comprehendente, cunctis incomprehensibili, nemo quicquam assequitur, nisi munere Dei, uelleq; suo. Vim nequaquã propter legem inferas, cum recta prauaq; uia patefactæ sint: Non credens in idola, sed in creatorem, mandatis dei sapientis, & audientis, & omnibus eum adorantibus propicij, parce, & è tenebris in lucem perducitur. Incredulus autem, è contrario distrahitur, igni perpetuo deputandus. Nonne nouistis, Abrahæ à Deo regis constituti, cum quodam alio de Deo disputationem? Cum enim Abraham dixisset, deum mortificare & uiuificare, 30 ostentabat & alius se similiter facere posse. Abraham uerò dicente, solem ab oriente in occidentem solo Deo faciente rotari: alius ille stupidus obticuit. Accepistis item, qualiter quidam per uillam desertam transiens, & quærens, an eam unquam Deus reædificaret? morti, centum annorum spacio, Deo iubente, succubuit: Qui uitæ restitutus, & à Deo rogatus, an accubitus illic spacium nosset? inquit, Per diem, uel diei portionẽ. Cui Deus ait, Imò per centum annos. cibumq; tuum absq; detrimento uitioq;, similiter & asinum aspiciens, & qualiter ossa connexionem carneumque tegimen sumant, agnoscens, hæc mirabilia uirtutesque gentibus prædica. Ille quidem Deum omnipotentem, esse se scire deũ, confessus est. Abrahæ rur- 40 sum Deum deprecanti, ut eum qualiter mortuos reuiuificaret, edoceret, inquit Deus: Nonne credis adhuc? Respondit, Ita: Sed cor meum firmum constansque fieri postulo. Dixit deus: Aues quatuor membratim incide, & per montes uarios portiones dissipa, uocatæque citò uenient, scitoque Deum incomprehensibilem & sapientem esse. Sua pro deo distribuens, grano septem spicas, quarum singulæ centum obtinent grana, emittenti similis existit. Deus cum sit potens & sapiens, atque benignus, cui uult, duplicat. ¶ Expendentes pecuniam suam in itinere Dei, absque omni ostentatione, indubitanter cum Deo manebunt. Alio-

Christo prophetarum excellentissimo anima dei collata.

Cur igitur negas filiũ Dei? Beneficentia. Vnus deus uerus, uiuus, omnium conditor, omniscius inperuestigabilis sapiẽtiæ. Nemo ui cogendus ad religionem. At quoties tui oblitus Machumet, iubes cõtrarium? Fabulæ Iudaicæ de Abrahã.

Resurrectio per fabulas hic adstruitur Alibi solidas rationes ponit diuinæ uirtutis.

Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis. Id grani similitudine ostendit.

quin ſcitum atque benignum, muneri cum oſtentatione prævalet: Cum ſit Deus copioſiſſimus & mitiſſimus, expers iracundiæ. Igitur uiri boni, ue-
Similitudo nõ inſcita. ſtras eleemoſynas oſtendendo ne perdatis. Sua namq; diſtribuens, ut ſciant homines, nec deum die iudicij poſtulans adiutorem, terræ lapidoſæ puluere pauco coopertæ ſupernè comparatur: cui pluuia ſuperueniente, nil niſi lapis remanet. Subſtantiam uero ſuam propter Deum diſſipantes,
Deus unicuiq; ſecundum opera ſua rependit. & in bono perſeuerantes, grano loco ſterili ſeminato, unde ſuperueniens imber immenſus quadruplum, imber uero paruus minus educit, conferuntur. Deus omnia facta tam bonorum quàm malorum remunerat.
Deus uolens iudicium, odit rapinã, etiam in holocauſto. Eſa. 15. Quis perpulchrum hortum habens, in quo ſint palmæ, & uites, ſubtusq; fluentes aquæ, & arborum genus omne, ipſeq; ſenex pater infantum pauperum, ignis omnia conſumentis ſuper aduentum quærent. Huius diuini dogmatis, cogitationum etiam ueſtrarum prouidi, memores eſtote, & eleemoſynas de meliori tum pecuniæ lucro, tum terræ productu ueſtro facite: nequaquam autem de acquiſitis iniuſtè. Huiuſmodi namq; munera deus non curat. Satanas autem inſinuat, ut aut nulla, timentes egeſtatem,
Eleemoſynæ occultæ meliores. aut iniuſta diſtribuatis, & nefanda faciatis. Deus quidem delictorum ueniam & largitatem, atq; ſapientiam iniungit: qui quandoq; diſcretionem cui uult optimum munus efficit, quod nemo niſi ſenſatus, & nequaquam inanis cerebri percipit. Eleemoſynas palàm facere, bonum cenſetur: clàm ue-
Eleemoſynis redimuntur peccata. Dan. 4. rò, melius. Et hæc peccata tollit. Deus namq; ſecretorum cognitor, omnium iudex, beneficium omne factum, ſeu propoſitum agnoſcit. Mali
Deus ueritatẽ reuelat ſolus. uero ſuffragio carebunt. ¶ Meum quidem eſt, nequaquam tuum, uias rectas, cui uoluero, patefacere. De bono uobis commiſſo, ueſtris proficientes animabus, eleemoſynas facite ſinguli. Deus enim ſingulis ſuas reddet,
Verecũdis inopibus præcipue ſuccurrendum. neminiq; malum faciet ipſe. Maxime tamen illis benefacite pauperibus, qui uno loco morantes, & pro uerecundia nil poſtulantes, diuitibus uel ſibi ſuisq; ſufficientibus qualitercunq; connumerantur. Hoc enim ſummè
Cõtra uſuras. Deu. 25. Eze. 18. Pſal. 14. deo placet. Generaliter quidem ſubſtantiã ſuam die noctuq; palàm & clam in Dei nomine diſtribuentes, diuinam miſericordiam aſſequuntur, nec hic, nec in alio ſæculo timorem habituri. De fœnore uiuentes, non niſi quaſi
Pœnitentibus condonantur peccata: quod ſæpe dicit, cauſam autem ignorat: nempe Chriſti ſeruatoris mortem. dæmoniaci reſurgent, cum ipſi fœnerare, quod deus nefas & illicitum ſtatuit, licitis annectant: dicentes fœnus eſſe, qualis eſt mercatura. Linquens peccatum, & pœnitens, factum præteritum deletum & ad nihilum redactum extimet: regrediens autem, & reincidens, ignem perpetuum ſine termino ſentiet. Hunc etiam, ſicut & omnem incredulum ac peccatorem, Deus abhorrens, deprimit. Eleemoſynarios quidem & beneficos omnes, quales ſunt credentes, & orationibus inſiſtentes, ac debita Deo perſoluentes, ſua dilectione ſummoq; bono ditat. Boni itaque uiri, Deum timete, & fœnerare prætermittite. Sin autem, iram & odium Dei atque
Cũcta quæ fiunt adducet Deus in iudicium, &c. Eccleſ. 12. prophetæ ſuſtinebitis. A' fœnore digrediens, capitale ſolum accipiat: nihil quidem ex alieno, nec alij de ſuo, debitore perſoluere nequeunte, ſuam poſſibilitatem expectet, & eleemoſynas agat. Hoc enim ſibi commodius eſt, atq; melius. ¶ Diem ueſtri reditus ad Deum, qua quiſque ſecundum modum atq; menſuram ſuorum operum, Deo nemini malum faciente, ſuſcipiet, timete.
Emptionis tabulæ quomodo fiant. Emptionibus ad terminum factis, adſit ſcriba fidelis, & Deũ timens, qui nihil addat ſeu minuat, nec quid falſitatis immiſceat. Et ſi bene promere neſcius & infacundus fuerit, alius ueridicus pro eo dicat. Sintq;

duo

duo uiri teſtes, uel unus uir duæq; mulieres idoneæ, ut alteram immemorem altera reducat ad memoriam. Diligenter quidem hoc intuendum, ut omnibus mercationibus ad terminum factis, aliter non ſemper eſt neceſſe, teſtes atque ſcriptor adhibeantur, ut nulla lis ſit, aut controuerſia de re ipſa uel termino, breui ſeu longo oriatur. Sed ſi ſcriptorem, uelut in itinere, reperiri ſit impoſſibile, pignus ſumatur. Quod ſi alter alterius fidei mercaturam commiſerit, debitori ſummè cauendum eſt, ſi Deum timeat, ne dolum aliquem ſeu moleſtiam inde faciat creditori. Teſtimonium nullatenus negetur, cum hoc magnum peccatum ſit. Et Deus, cuius ſunt uniuerſa cœleſtia atque terreſtria, omnia occulta perſpicit, & omnia librat æquanimiter, tam corde retenta, quàm uoce patefacta, ijs ueniam & bonum, ijs malum pro uelle ſuo diſcreto conferens, ſuper omnia potens. Teſtes atque ſcriptorem nemo lædat, nec eis moleſtiam inferat: Sin autem, ſummè Deum offendet. ¶ Libro ſibi cœlitus miſſo propheta fidem adhibuit. Sicq́ue boni uiri cuncti crediderunt in Deum, & ſuis angelis ac libris atque prophetis conſenſerunt. Inter prophetas diſcutere nemo præſumat. Quorum hic habetur ſermo: O Deus, nos ad te rediturí, tuum audientes præceptum paruimus, ueniam expectando, & præcando, ne uindictam de obliuione uel errore noſtro ſumas, uel nobis ut anteceſſoribus noſtris tuam iram immittas, ſeu noſtris humeris intolerabile quicquam imponas, cum tuum ſit, à nemine quicquam niſi ſecundum uires ſuas exigere, & ſingulis ſecundum opera ſua facere. Tu Deus eſto nobis miſericors atq; propicius, ueniæq; dator, qui es Dominus noſter, & nos à malis hominibus protege, & contra ſeditioſos auxiliare.

Teſtes.

Pignus.
Depoſitum.
Teſtimonia.

Imo ſpiritus prophetarum probandi ſunt Deut. 18 & Matth. 24. 1. Ioan. 4.

Præcepta Dei uiribus humanis præſtari poſſe, ſubinde dicit cum Pelagio.

De gente Ioachim ducentorum uerborum. AZOARA V.

† DEus pius atq; miſericors, ſcilicet uiuus, & altiſſimus, præter quẽ nõ † eſt alius: qui prius teſtamentũ, deinceps Euangeliũ rectas uias hominibus tradidit: poſtremũ libr; ueraciſſimũ * uidelicet Alfurcã ueſtrę legis cõfirmatorẽ uobis deſuper præbuit. Iſteq́ cõtinet uerba quædã firmiſſima, & infringibilia, quæ ſunt libri ſcilicet mater ac materia: quædã uero contraria, quæ nutantis peruerſiq́ cordis homines ad cõtrouerſiã cæteris inferendam, & ad expoſitionis ſuæ notitiã exequũtur. Expoſitio uero ſua ſoli Deo & ſapiẽtiſſimis, qui toti libro credentes, totũ à Deo datũ eſſe teſtãtur, cuius nulli niſi ſapientes memores exiſtunt, patet. Increduli quidẽ, & huic libro cõtradicentes, cruciatus grauiſſimos, & omnimodas anguſtias patientur, altiſſimo Deo uindice: cuius ſapientiæ nulla ſunt incompræhenſibilia, qui ũuluæ conceptũ prout uult, cuilibet ſimilẽ operatur. Ille igit̃ poſt legẽ ſuã rectã à ſe nobis intimatã, cũ ſit omnium bonorũ largitor, omnium gentium congregator, illa die poſt certum à Deo terminum propoſitũ uentura, qua nec proles, neq; pecunia, nec eloquiũ prodeſſe quibit, animos noſtros infirmari, mutariue nõ patiatur. ¶ Per Pharaonis ſuæq; gentis & proprioꝝ etiam mandatis Dei contradicentium exitium, diuinamq; uindictã, & per miraculũ etiã factũ in illis duobus exercitibus, quorũ alter Deo ſeruiẽs, alterum Deo cõtrarium quadruplũ uiſu iuuante uicit: increduli diuinã grauitatem atq; uindictã pertimeſcere, & ad fidem cõuerti, & tuo nunc parẽre præcepto deberent. Mulierum coitus, & filiorum amplexus, & auri argentiq; pondus innumerum, & equos, boues, ac pecora, ſimul & agriculturam, quæ cuncta ſecularia ſunt, quibus meliora Deus timentibus eũ pollicetur, paradi-

in Arabico incipit, In nomine dei pij & miſericordis.

*Teſtamentũ quidẽ ſeu lex & prophetæ cum Euangelio per omnia cõgruunt: alphurcam autẽ iſte non item.

Pharaonis ultione Inuitat, ut ipſi credatur.

Temporaria bona minime beatum faciũt Luce 8. quid prodeſt &c.

paradiſum ſcilicet,ubi perſeuerantes ſponſas decentiſſimas, deiq; dilectionem omnia uidẽtis habebunt,plures uelut ſummè decora gaudent aſſequi. Credentes quidem in Deum, peccaminumq; ſuorum ueniam poſtulantes, & ab ignis feruore liberationem, abſtinentes,& ueraces, orationibus inſiſtentes, & eleemoſynarij, deo teſte,& angelis atque ſcientibus, qui unum ſolum deum incompræhenſibilem & ſapientem creatorem eſſe fatentur: coram quo nulla lex perhibetur,niſi tantum hominum ſeſe totos ſuaq; negotia deo uouentium,paradiſi gaudio perfruentur. Contradicentium autem, ſeu non credentium Dei præceptis, deus ipſe iudex facta ſua conferens exiſtit.Si quis tecum diſceptare uoluerit, dic tefaciem tuam ad deum eiusq; ſequaces conuertiſſe, quòd agendo tam legem ſcientes quam illiterati bonam legem ſequentur. Sin autem,tuum eſt mea præcepta gentibus ſolummodo patefacere. Increduli, & propheticidæ, & iuſtorum quorumlibet interfectores, in hoc ſeculo contemptibiles, & in alio perpetuè damnandi,pœnam grauiſſimam tortoris atq; uindicis expertes ſubibunt. Partium libri latoribus ad librum aſcitis, ut inter eos iudicium diſcretionem præbeat,quidam eorum renuunt: Quorum hæc eſt ſententia,quod ignem gehennæ non niſi numero dierum præterminato ſentient, & ad diem ueritatis quilibet accedens, operum ſuorum mercedem accipiet, Deo iudice nociuo nemini. Tu quidem gentes edoce, quod deus imperij dator, rex regum & poteſtatuum potentes deprimens, pauperes eleuans, cum in ipſius potẽtis manu ſint omnia,diei noctisq; continuator, uitæ dator,& mortificator,cui uult dona facit innumera. Nemo uir bonus incredulum amicum loco boni,niſi pro timore ſolo ſuſcipiat. Hoc igitur ſummoperè cauendum, cum ex hoc multam offenſionem contrahat deus. Dequè ſecreta deus, & uoce prolata, & quæ que cœli terræ que condita noſcens: die, qua cuique ſua reſpondebunt opera, omnis malus ſui ſuorumq; factorum intercapedinem atque diſtantiam eſſe plurimum uellet, deumq; ſimul abeſſe: cum ipſe tamen ſingulis benefaciat. ¶ Deum diligentes me ſequentur, ſicq; diuinam dilectionem, peccaminumq; ueniam à Deo pio ueniæ datore conſequentur. In deum itaq; credentes, prophetæ credite,niſi deitatis amore carere ſtudeatis. Adam, ac Noë, & Abraham, illiusq; poſteritatem, & Ioachim, alios ſcilicet aliorum filios Deus elegit, & ſuper omnem gentem extulit.Mulier Ioachim ſe grauidam ſentiens inquit: Tibi uentris mei conceptum Deus omnium creator uouens, ipſum tibi ſoli ſupplicem, ſeruientem deuotè poſtulo:colligere digneris. Cum natam autem peperiſſet,eiq; nomen Maria poſuiſſet,deum teſtem ſexus ſui partus aduocans inquit:Natam meam, ſuamq; prolem, tuo penitus obſequio deuotas, à tentationibus & inſidijs diaboli protege. Hoc matris uotum Deus benigne ſuſcipiens, natæ ſuæ crementum optimum,corq; firmiſſimum præbuit. Hanc Zacharias in domum ſuam atq; tutelam ſuſcipiens, quotiens ut orationes funderet, ad altare proceſſit, fructus optimos intempeſtiuos ſuper eam inuenit. Quæ ab ipſo quæſita, unde ſumeret? inquit, à Deo, qui cui uult,dona facit innumera.Zachariæ deinceps Deum ut filium ſibi gratum & honorificum tribueret, deprecanti, cum orationes ad altare coram Deo funderet,angeli reſponderunt: Deus ueſtræ petitioni ſatisfaciens, optimoq; nuncio lætificans,filium permittit Ioannem,confirmantem uerbum Dei. Eritq; uir bonus,uirgo perſeuerans,magnusq; propheta, Zacharias inquit: Cum ſim

ſenex,

Bona opera, quæ felicitatẽ paradiſi conferunt.

Non diſceptãdum cum incredulis.

Prophetarum & iuſtorũ occiſores puniẽtur grauiſſime.

Purgatorium.

Infida igitur cum Machumetiſtis amicitia.

Machumetum ſequentes bona conſequuntur.

Chriſti genus.

Mariæ natales.

Maria in domo Zachariæ educata, nimirum iuxta fabulas pſeudochriſtianorum apocryphas.

Ioannes baptiſta.

fermè ut in Ireneo.

senex, mulierq; mea sterilis, quomodo prolem Creator faciam? Inquiunt angeli: Deo nihil est impossibile. ¶ Zachariæ pœnitenti, sibiq; difficile quid imponi postulanti, triduanam taciturnitatem nisi signis tantum cum hominibus, & di†uinam inuocationem, precisq; studium serò maneq; Deus iniunxit. Angeli rursus Mariam alloquentes inquiunt: O Maria, omnibus uiris et mulieribus splendidior et mundior atq; lotior, soli Deo perseueranter studens, ipsum cum humilibus, genuaq; Deo flectentibus adora. Tibi, qui nequaquam intereras sortes proiicientibus, & curam agentibus quis Mariæ custos efficeretur, hæc arcana secretissima committo. Angelis dicentibus, O Maria tibi summi nuncij gaudium cum uerbo Dei, cuius nomen est Christus Iesus filius Mariæ, † qui est facies omnium gentium in hoc sæculoq; futuro, senes, & infantulos cunabulas seruantes conueniens, prudens, sapiens, uir optimus ab uniuersitatis creatore mittitur. Respõdet illa: O Deus, cum uirum non tetigi, filium quomodo concipiam? Inquiũt angeli: Deo nihil occurrit impossibile, omnia prout uult operanti: cuius mandatum omne suum placere perficit: Ipseq; filium tuum cum diuina uirtute uenientem, librum legiferum, omnisq; magisterij peritiam, & testamentum ac euangelium, mandatumq; filijs Israël edocebit. Ille namq; formis uolatilium luteis à se compositis insufflans uolatile faciet: cæcos & mutos curabit: morpheticos atq; leprosos emũdabit: mortuos creatore cooperante uiuificabit: quidq; commestui, quidue dispositioni deputatum sit, propalabit. Quæ cuncta in Deum à credentibus miracula censentur. Vetus testamentum confirmabit: quædam tamen prius prohibita licitis annumerabit, seq; cum diuina uirtute, potentiaq; uenisse patefaciens inquiet, Timentes Deum me sequamini: Deus enim mei uestriq; dominus est: Quem adorantes, recto procedetis tramite. ¶ Sciens Iesus eos in sua incredulitate obstinaces manere, inquit: Quis in Dei nomine me sequetur? Viri quidem albis induti uestibus respondentes, dixerunt: Nos in Dei nomine te sequentes, in Deum credimus, te teste, dixerũntque, O creator nos huic libro fidem adhibentes, legatumque tuum imitantes, fidelibus atq; credulis adscribe. Fraudulenti uero, eum decipere nitentes, ab ipso uelut à callidiore potius delusi sunt. Quem creator taliter affatus est: Ego tuam ad me reducens animam, & exaltans, & ab incredulis te liberans, eos qui te secuti sunt, eisq; tuo uerbo non crediderunt, usque ad diem publicæ resurrectionis supponam. & tunc ad me tuo reditu facto, controuersiam tuam atque litem discutiam, & incredulos omni uindice tutorèque carentes summis cruciatibus hic seculóque futuro profligam. Fidelibus quidem & benefacientibus, merita sua cum gaudio perpetuo conferam, malos atque flagitiosos perhorrescens. De uirtutibus atque iustitijs Iesu, quodammodo gerentis Adæ similitudinem, ista tibi reuelare decreuimus. Adæ quidem de terra plasmando Deus inquit, Fiat: & factus est. Tu quidem dubitans & incredulus, ut qui nunc hoc asserit, nunc renuit, cum habueris firmum, sic nullatenus esse velis. Et si quis ratiocinationem huius rei & controuersiam post hanc scientiam tibi desuper traditam inire uoluerit, dic, filijs uestris, & uiris, mulieribusque similiter aduocatis, eorum utique singulis mendacio consentientibus anathema iramque Dei iniungamus. ¶ Creatorem non nisi solum unum, incomprehensibilem, & sapientem, ueracissimus perhibet sermo,

Deprauat hi storiã Luc. 1.

Iesus Christus facies omniũ gẽtiũ. Gẽ. 49. expectatio 22 Esa. 11. sperabunt in eo. Zach. 3. super lapidem unũ septem oculi.

Hoc tenete boni uiri Saraceni, & facile concordã in tegrabimus. Matth. 1. historia intexpolata hic.

Nenia confictorum miraculorum, ut eleuetur fides ijs, quibus declaratus est filius dei.

Non uenit soluere legem, sed implere.

Ascẽdo ad patrem meum et patrẽ uestrũ.

Alluditur ad illa quæ sunt in Apoca. 3. 4. 7.

Similitudo Adæ et Christi, non Pauli no more tractata.

Anathemate feriuntur, qui non de Christo sentiunt iuxta Mahumetis opinionem.

sermo,præter quem non est alius.Cuius si quis uerbum quidpiam mutans incredulus extiterit, Deum agnoscentem uiolentos & flagitiosos iudicem habebit. Vos uiri leges scientes,huius sermonis sectatores,ut unus idemq; sermo sit omnium nostri,constanter estote:ut nos non nisi deum unum participe carentem adoremus, nec uestri quis alius quasi uerbum dei constituat.Illis autem hoc facere renuentibus dic,quod nos in deum credimus. Testes estote uiri legum: Cur uestræ ratiocinationis & sectæ firmamentum ex Abraham illicitis? cum testamentum, nec non & euangelium post ipsum traditum fuerit,affirmantes quod nescitis. Ipse quidem nec Iudæus, nec Christianus,sed uir dei fidelis,& non incredulus uixit, eiusq; sequaces uiri præelecti. Hic quidem propheta,eiusq; sequax,omnesq; credentes in deũ, ut uiri boni Dei sunt: secundum uelle uero quorundam gentium legi subiacentium, erronei cæciq; uiuentes. Sed licet ipsi nesciant,animas suas solũ error abducit. Viri legis,cur cur Dei præceptis agnitis non creditis? Cur scientes ueritatem tacetis? ¶ Pars gentium legis inquit, præceptis traditis bonis uiris per diei portionẽ credite:completoq; die,usquequo cõuertãtur,negate. Et nemini nisi legem uestrã sequenti credentes dicite, Omnes uias cuilibet à deo traditas, cum ille sit benignus atq; sapiens, optimas existere:qui sibi dilectis propicius atq; misericors,munera pro uelle suo maxima facit. Sunt quidam legi subditi, qui auri talentum sibi commendatum optimè reddunt. quidam uero solidum commissum abnegant,de postulante se minime curare dicentes,& de Deo scienter mentientes.Sermonem firmum & constantem, deumq; timentem,deus ipse diligit. Fideiussionem & iusiurandum pro modico gerentes, nil boni sæculo futuro sumpturos, nec deus alloquetur, nec aspiciet die iudicij, nec illis qui pœnam grauissimam subeant, quicquàm prodesse poterit. Quidam item homines uerba libris, quę licet opinio ferat, de ipso minime sunt,admiscentes, Deo scienter mendacium imponunt.Non est cuiquam idoneum & opportunũ,cui deus librũ & sapientiam permiserit, atq; prophetiam docentem homines, persuadere, ut Dei loco adoretur.Sed potissimé persuadete,ut pręsules & sacerdotes cũ notícia sibi tum à libro, tum à legatis comparata diuinis obsequijs perseuerẽt,nõ angelos,non prophetas deos existímando, cũ prius uias rectas edocti sint. Deus quidem à prophetis, quibus libros & sapientiam tradidit, prius pacto fœderis sumpto legatum firmantem, quod nostris ineſt manibus, cui uult nos adhibere fidem,& auxiliari,misit. & illis hoc pollicentibus inquit: Huius pollíciti firmati testes,quibus et ego testis accedã,statui te.¶ Omnis huiusmodi testimonium imitans,malis & flagitiosis annumerabitur. Cur alius,quàm Dei legem,quẽ omia cœlestia atq; terrestria,ad quẽm & ipsa rediburit,& pro uelle possęq; uenerantur,tanto desideratis studio? Dicite uos credentes in Deũ,pręceptisq; tibi,& Abrahæ & Ismaeli, & Isaac atq; Iacob duodecimq; tribubus,similiter et Moysi et Cristo prophetisq; cęteris,quos discernere nimis est, desuper á deo fide nostra missa,fidem et testimoniũ ad hibemus.Quis aliud per fidẽ quàm legẽ assequi studet? Ois quidẽ incredulus sæculo futuro dãnandis annumerabitur. Viã ueritatis agnitã linquentes,cum prius miracula uidentes ueritatis prophetæ teste se extitissent,quò nam modo sua doctrina deus instruetur? Malis etenim ira dei ac cunctorũ angelorum & hominum promerentibus,omnis humana diuinaq; pietas,recta q; uiæ doctrina subtrahuntur:eisq; sic semper manentibus,malũ expers

Atqui ô Machumet,Christus,cuius te ocium fingis, docuit baptizare in nomẽ patris & filij et spiritus sancti.

Christianus, pater omnium credentium & Iudæus circumcisus.

Talenti allegoria ex Euãgelio.

Veritas fides, periurium.

Falsarij librorum Christum deũ asserunt.

Religionis antistites hortatur d. cõstantiam. Prophetiæ.

Fides legem assequitur.

alleuiatio-

alleuiationis & decrementi, respectusq; diuini superincumbet: nisi qui postea pœnitentes & bene agentes fuerint. Illis enim ueniam gaudiumq; tribuet. Eorum reconuersionem, qui prius credentes increduli facti suam augmentant nequitiam, deus minime colligit: nec eorum cuiusuis sic in errore mortui redemptionem quicquid auri terræ capacitas sustineret, acciperet. Pœnam igitur grauissimam absq; uindice suffragioq; patietur.

Negat ueniã deficientibus à fide, ut Nouatiani. Cui tamen promũciato alibi cõtradicit.

AZOARA VI.

PLenam dei gratiam dilectionemq; nostri nullus assequetur, nisi prius de sibi dilectis distribuerit. Ante testamentum positum atque firmatum, omni cibo, nisi quem Israël sibi posuit illicitum, uesci filijs Israël licuit. Allato testamento, an uerax sit hic sermo uideamus: Et quisquis deo mendacium ulterius imposuerit, malis adscribatur. Tu uero cæteris intima, deum ueraciter iniunxisse, quod Abrahæ sectam imitentur: qui nec incredulus, nec idololatra, primam orationis domum Mecham, scilicet locum benedictum, ubi ex ipsius Abrahæ ædificio uirtutes sunt manifestæ, primò fundauit. Quo quilibet ingressus, omnis timoris expers, quietus existit: Huncq; locum ab omnibus honorari, & à quolibet sua facultate permittente peti, deo summè placet: Incredulos autem, minimè curat. Homines legum factores, cur dei præceptis, qui testis est omnium suorum operum, non pareant: uel quare quicquam in ipsum credentes de lege sua iniustè peruertant, cum ipse singula sua facta dinoscat, percontare. Viri boni, si illos legum factores imitari uelitis, uos prius bonos, malos efficient. ¶ Cum uirtutum Dei lectionem uestrum prophetam habeatis, ad dectum sectam cur conuertimini? Omnis Deum inuocans, rectam uiam exequitur. Viri boni, Deum, quantum ille meretur, pertimescite, lege bona perseuerantes, omnesq; Deo tutori nostro cohærentes, eiusq; misericordiam petentes, dilectionis fœdus factum nunquam rumpite. Si qua uestris quibusdam hostilitas inciderit, omni semota discordia, se secundum Dei uelle consimiles & unanimes quasi fratres efficiant, Deum imitando, qui solus uos insidentes præcipitio, ignisq; concauo, ne casum & pestem pateremini, diligenter extulit. Suarum uirtutum atq; miraculorum notitiam uobis Deus taliter pandit, ut sitis sibi gens fructuosa, & antecedens, res scitas atq; licitas præcipiens, & illicita prohibens: non eorum imitatrix, qui post uirtutes agnitas, schismate facto multa nociua perpessi, maxima grauissimaq; pericula subibunt, die qua facierum quædam albescent, quædam uerò nigrescent. Nigrescent quidem, quæ fide relicta, factæ sunt incredulæ, summum malum ob hoc gustaturæ. Horum autem albescent facies, qui lege bona perseuerantes, diuinam adepti sunt misericordiã. Istis diuinis uirtutibus tibi ueraciter patefactis, scito Deum, cuius sunt uniuersa, & ad quem cuncta redeunt, suæ gentis malum nequaquã uelle. Vos quidem gentem meliorem esse constat, quæ dei præceptis prius per uirtutes agnitas parens, & illicita prohibens, Deum inuocat & adorat. Et si legũ factores uobis consentientes uestram legem sequerentur, sibi commodiores & meliores existerent. Eorum tamen quidam credunt, quidam uero minimè. ¶ Illi quidem uobis nequaquam, nisi uerbo solo, nocere poterunt. In litibus namq; terga uertent, nec adiutorem inuenient, cum pusillanimitate pressi, & ubiq; rei constituti ac affligendi, nisi propter fœdus mutuum Dei nutu factum, iramq; Dei promeriti, & ad inopiam ac paupertatem redacti

In Arabico incipit, ut superiores, In nomine dei, &c. Ciborum delectus.

Mechæ templum conditũ ab Abraham.

cõtra diuorũ ueneratione.

Redintegranda concordia mox inter fratres. Matth. 5.

Stolidè arrogat sibi & suis, q; Deut. 4. tributur populo dei. &c.

Victoriã certam contra infideles promittit suis sectatoribus.

sunt. Omnia quidem hæc illis incumbunt, & eo quòd incredulí & iniusti prophetícidæ omnibus uim inferentes pro posse suo simul & uelle, nil pro iustitia perfecere. Viri legum, de nocte surgentes, lectioniq́ue uacantes, qui credentes in Deum, ipsum tota nocte deprecantur, diemq́ iudicij timentes, licita peragunt, & ad omne bonum festini, & illicita prohibentes, cæteris meritò præferuntur. Deus omnium iudex, secq́ diligentes agnoscens, neminem quicquam bonæ operationis suæ perdere sinit. Incredulis autem nec proles, necq́ substantia sua prodesse poterit, quin flamma interminabili torqueantur. Horum quidem sumptus in hoc sæculo tento nociuo, flatu suo cultus hominum noxiorum confundenti, assimilantur, ipsíq́ sibi malum inferunt, nequaquam Deus. Viri boni, nemo uestri uerbis eorum credat, quoniam abhorritionem odiumq́ uestri, lingua sua propalant, maius autem intrinsecus abscondunt. Vos itaq́ tum dogmate nostro, tum proprio sensu præmuniti, eos uobis diligentibus inimicari, perpendere potestis. Ipsi tamen uobis toti libro credentibus immixti, uestram legem penitus amplecti confitentur: semoti autem obstrepunt, & ex ira nimia sæpius ungues rodunt. Dic illis, ut cum hac ira moriantur, Deum tamen omnium secreta cordium noscere sciant. Quanquam illis uestri meriti gaudium adueniens dolorem, uester cruciatus gaudium pariat, eorum uelle nil nocumenti uobis inferet, si deum timentes indurueritis. Ipse namq́ nostros actus omnes circumuallabit. ¶ Die qua mane domum tuam egressus, ad loca litibus aptanda, uires Deo audiente atq́ sciente plurimum animasti, duabus uestris cohortibus omnimodo fatigatis uos omnium bonorum auxiliatores, qui uobis etiam pauca manu multorum uictoriam in Badar præbuimus, uim atq́ suffragium contulimus, uestrisq́ bonis hominibus quodammodo desperatis, atq́ dicentibus uestram manum aduersus hostes minime sufficere posse, licet ipse Deus angelorum armatorũ tria millia mitteret, dixisti: Si Deum timentes indurueritis, dominus uobis auxiliabitur, huc citò missurus quinq́ millia angelorum, belligerantium similium. Hoc quidem miraculum non ob aliam causam Deus uobis edisserit, nisi ut uos sæpe bono gaudioq́ue firmet, & partem incredulorum debilitet, suis faciebus plagas inferens, aut ad nihilum deducens. Eius enim solius sapientis & incomprehensibilis est omnis uirtus, atq́ uictoria. Tua quidem manus nihil horum possidet: quippe cuius sunt uniuersa cœlestia atque terrestria ipse pius, ueniæq́ue dator, aut ad se trahens illos ueniam faciet, aut illis malis malum inferet. Omni timenti Deum summè cauendum, ne de fœnore uiuat. ¶ Ignem incredulis præparatum timentes, Deo obsequium præstando, & ipsum legatumq́ suum sequendo, ueniam atq́ paradisum timentibus Deum fabricatam, cuius capacitas cœlo terræq́ coæquatur, promerebitis. In tempore famis & ubertatis, sua pro Deo distribuentes, iramq́ corde fundítus prementes, & condonantes iniurias, & pro peccatis pœnitentes, nec ipsa scienter celantes, castos etiam, omnes tandem Deum inuocantes, & benefacientes, Deus illis ueniam faciens, in paradiso quemq́ secundũ merita sua ditans locabit. Illicita uero, animabusq́ suis nociua gerentes, igne feruebunt indeficienti, Mores & consuetudines antecessorum uestrorũ pertranseundo perspicite, ut quis qualisue finis contradicẽtium esset, percipiatis. Hęc quidem timentibus Deũ, eiusq́ sequacibus manifesta sunt castigamina. Tu quidẽ omnem dolorẽ & tristitiam, ac desperationem

Bene operantes non perdẽt mercedẽ suã.

Felicitas incredulorum uento noxio similis.

Cauendi infideles. At nunc Christianis scilicet ystũ est cum eis fœdera pangere.

Cõflictus meminit in Badar, qua Saraceni grauiter laborarunt.

In auxilio diuino ponenda spes uictoriæ.

Non fœnerãdum. Machumetũ sequentes paradisum ingredientur.

At Christus dit, Ego sum uia &c.

Et si cæcus cæco dux, &c.

Inferos petent mali.

Exemplo maiorum deterret à contumacia.

tionem

tionem expelle : quia tu tuíq; ſuper cæteros ſublimati eſtis, ſi in lege bona perſeueraueritis. Si uobis aduerſitates incubuerint, ſimiliter & cæteris incubuerint. Iſti quidem ſunt dies caſus, atq; fortunæ. Deus malos abhorrens, in ſe credentes agnoſcat, de cunctis teſtes accipiendo. ¶ Bonos homines deus mundat & purgat : incredulos autem, ut ferri purgamentum eiiciens, ad nihilum reducit. Opinati eſtis uobis aditum paradiſi patêre, niſi prius adeò fortibus & magnanimis in bello perſpectis? Ante litis ingreſſum, uos morti paratos firmabitis: Nunc eam uidendo, quid agetis? Machumeto non niſi legato Dei, quem & cæteri præceſſerunt prophetæ, natura cædeúe perempto, ueſtram legem defendentes, ſuum terminare negotium ſtudeatis. Sic enim uobis deo grates referentibus, ſuffragium atq; munimẽ tribuet diuina manus. Nullus igitur mortem ſubire poterit, niſi deo uolente, tempore ſcilicet ſtatuto. Deus omnium uota dinoſcens, omniumq; dines, mundana quærentibus temporale, petentibusq; cœleſtia ſummum bonum tribuit. Conſtat item, multorum prophetarum uiros ſummates, pluresq; bonos interfectos eſſe: nec inde detrimẽtum ſeu timor oppreſſit Deo pugnantes, qui fortes & induratos diligit, atq; ſuſtẽtat, & hanc ſuam orationem benigne ſuſcipit: hic ſæculoq; futuro illis miſericors atq; propicius, ueniæ dator, cum cunctis benegerentibus benefaciat. O deus, culpas noſtras ablue, peccata dimitte, pedes firma, & uim atq; uirtutem nobis contra malos & incredulos tribue. Incredulos nullatenus quis ſequatur, ne deuium et erroneum, illum uertendo, faciant, ſicq; damnandis adſcribãt. Deus autem omnium optimus iudex, ſemper eſt ſequẽdus. ¶ Cordibus incredulorꝫ ob incredulitatem & obſtinantiam in uia praua turbationẽ immittam, ignisq; perpetui feruori tradam. Priuſq; ueſtris cordibus diſſenſio titubatioq; fatigãs inhæſiſſent, uobis digredientibus à cæteris, ut ueſter ſucceſſus clareſceret, me prius tamen uobis dilecta patefaciente, Deus uobiſcũ pro ſuo uelle fœdus firmauit, uobis omnia peccata ueſtra, ſola gratia miſericordiaq; condonans. Vobis tamen poſtea lite relicta, per rupes atque conuexa fugientibus, nec prophetam uos retrouocantem, ut qui fortiter agendo ſæculi futuri gaudium aſſequeremini, exaudientibus, curam atque dolorem Deus immiſit. De prædæ quidem amiſſione, ueſtriq; detrimento, deo daturo ueniam, conſolemini, nihil timentes, cum poſt dolorem habitum uobis quietum ſomuum deus induxit. Quo uobis refocillatis, ueſtri quidam animarum ſuarum commodo ſtuduerunt : quidam de Deo rem iniuſtam atq; nefandam cogitauerunt, intrinſecus retentam maliciam nequaquam propalantes: cum in ſolius Dei manu cũcta, in noſtra uerò nulla ſint poſita. Vnde illis dicentibus, ſe nequaq; interfici, ſi manus ſua diſponeret, manifeſta eos, licet in proprijs domibus atque lectis quieſcerent, hoſtium manu ſuperueniente perimendos. Deusq; cognitor omnium ueſtrorum, arcana cordium cognoſcit. Sciendum quidem, diabolũ omnibus die belli retrocedentibus, regreſſum propter actus antecedentes machinatum eſſe. Horum tamẽ omnium ueniam deus, omnibus benefaciẽtibus propicius, permittit. Viri boni, nullatenus incredulis conſentiatis, qui ſuis amicis prædatum pugnatumúe proficiſcentibus diſſuadent, dicendo: Veſtris domibus immorando, naturæ cædisq; mortem euitare poſſetis. Horum tamen corda dolor & deſperatio penitus occupant : Deusq; ſingulos ueſtros actus diſcernens, hos uiuificat, illos uerò uelle ſuo mortificat : omnibus in itinere ſuo mortuis

Scoria ſunt infideles.

Animat ad bellum, utq; religionẽ armis defendãt, ipſo mortuo.

Machumet nil quam legatus Prouidentia.

Non deſperandum prophetis occiſis.

Implorat Dei auxiliũ cõtra infideles.

Cauẽdum cõmercium infidelium.

Gratuita peccatorum condonatio.

Fuga Saracenorũ, nequicquam reuocãte illos Machumete.

Vires hominũ nullæ.

Prouidentia Dei conſtituitur, qualem Bardeſanes.

Fugientes in bello, diabolo inſtigante.

Non audiendi à bello deterrentes.

Præmia in expeditione morientium.

uenĩam, quæ cunctis uestris possessionibus præualet, largiens, & ad iudicium mitissimum reuocans. Si tu grauis rigidiq; cordis existeres, nequaquam discederent. Sed tua tibi tuisq; mollicies obfuit. Vnde nunc illis condonans, illis à Deo uenĩam perpetra: eosq; deinceps consulens, de omnibus tuis negotijs delibera, & in omnium rerum exordio te Deo tutori commenda. Quo uobis auxiliante, quis uos uincere quibit? eo uero nocente, quis subueniet? Cui singuli sapientes se commendant. ¶ Dedecus & illicitum prophetæ censentur, ut cum prædatum uenerit, quid prædæ negetur. Hæc namque faciens, die qua quisque à Deo nemini nocente sua merita suscipiet, secundum graduum coram Deo distinctionem, cum negato coràm ueniet. Deus quidem è uobis prophetam docentem prius erroneos uias rectas, & legem, & castigantem animas, atque mundificantem excitans, bonis hominibus multum beneficium contulit: uobis semel mala, secundoq; duplicata passis, & mirantibus hoc unde contingeret, uosmetipsos causam illius esse patefeci: quia Deus est omnipotens, qui die coniunctionis exercituum mala uobis accidere permisit, ut fortes & bonos ab hominibus praui cordis & inconstantis discerneret, qui scilicet pugnare, hostesue reijcere in Dei nomine rogati dixerunt: Si pugnare sciremus, uos sequeremur. Sed illi potius incredulis quàm bonis consentientes, aliud quàm corde retentum, uoce proferunt, morantes domo, sibiq; dilectis dicentes: Si modo uerbo parêrent, nullatenus interficerentur. Si ueraces sunt, se morti subtrahant. In uijs Dei morientes, nequaq; mortui dicendi sunt. Illi namq; de bono Dei dilectioneq; gaudentes, apud deum uiuunt, expectantes post se relictos, nilq; timentes.

Si Deus pro nobis, quis cõtra nos?

Nõ præda neganda prophetæ.

Eximio Dei beneficio Machumet exhibitus, uel potius ex ira Dei.

Probatio per calamitates & cladem.

Felices & uiuentes qui moriuntur in uijs Dei, id est, bello.

AZOARA VII.

ISTis, sicut & cunctis obedientibus Deo, prophetæq; suo, beneq; facientibus, bonam de Deo spem habentibus, deus iudex, nulli quicq; auferẽs, maximam mercedem tribuet, post laborum sustentamentum. Illos quos sermo uentilat aduersus uos, congregati, timete, uos præmuniendo, Deoq; commendando, fidem suam augendo, dicentes: Deus suum uelle faciet cum prosperitate, commodoq;. Illæsi reuersi, Dei summè diligendi, & honorificentissimi, dilectionem adepti sunt. Illos quibus diabolus timorem immittit, nemo uir bonus timeat, sed me tantũ. Increduli rursum, & ad malũ ueloces ac proni, penitus negligendi, uelut sibi, non Deo nociui, malũq; grauissimum sæculo futuro passuri ubi nequaquam Dei participes erunt. Hic autem omnis uitæ status iocũdus & prosper illis à Deo permittitur, nõ ut suis animabus fructificent, sed ut peccata sua multiplicẽt. Ad uestræ legis item confirmationem, & bonorum in ea perseuerantiam, ferruginem prius atq; fecem abijcere Deus uoluit: qui uos ad incognitum & absens sublimare uolens, legatum pro uelle suo uobis doctorem misit. In deum itaq; credite, suoq; legato parête, mercedemq; maximam & gaudium accipietis. Dissimulatores & auari, non efficaciter intelligunt, bona sua sibi sæpius malum grauissimum generare, Deo totius hæreditatis cœli terræq; domino facta sua sciente, illis mercedem æqualem suis meritis allaturo. ¶ Eorum sermone scripto, qui deum pauperem, seq; diuites asserentes, prophetícidæ facti sunt iniustè, eos sic alloquemur: Damnati, reiq;, pœnam, ignisq; feruorem, uobis propter actus uestros antecedẽtes paratũ gustate, me nemini malũ uel iniuriam agente. Dicentibus deum sibi mandasse, ne cuiquã legatorum

Ad famã hostis aduentantis cauti esse debent, & Deum inuocare.

Contemnendi mali.

Felicitas prauorum, perdit eos.

Machumet datum ut ferruginem extergeret ab hominibus &c.

Auaris opes nocent.

Prophetarum interfectores, Iudæi scilicet.

Contra postulantes mirabilia ex Machumet.

rum, nisi prius igne diuino aduenient, & holocaustum consumente uiso crederent, dic: Ante te legatos cũ multis uirtutibus, & hac ab illis quæsita ueniſſe, & ab illis nequaquam ueridicis interfectos esse. Non mirandum itaq; si uobis non paruerint, cum prædeceſſoribus ueſtris uenientibus cum uirtutibus, & psalterio, libroq; splendidissimo contradixerunt. Omnis homo mortem gustabit, nec aliàs quàm sæculo futuro mercedem habebit. Illeque solus felix, quem Deus ab igne liberans, paradiso locabit. Illa namque firma: hæc uero uita, omniaq; mundana, fortuita sunt. Veſtrorum corporum detrimentum, damnumq; pecuniarum incurretis, & à uiris legum contumelias atq; conuicia sæpius audietis. Sed si patientes, & fortes, Deumq; timentes perseueraueritis, æterni gaudij præmium possidebitis. Inter Deum uirosq; legum pacto fœdereq; firmato, scilicet quod ipsi doctrinam à Deo susceptam nec gentibus negarent, nec inuitè dissimulando darent, omne pollicitum post terga proijcientes, ad nihilum redigentur. Suorum factorum ostentatores, & ex operibus alienis, reue non facta laudis affectatores, malum diutinum atq; graue subibunt. Cœli terræq; machina, & noctis atque diei uicissitudo, quarum opifex solus omnium est rex, & omnipotens, manifestæ sunt sapientibus uirtutes. ¶ Omni modo Deum inuocantes, & cœli terræq; compositionem mirando, sciendoq; Deum hoc pro nihilo non feciſſe, dicentes: Tu domine misericors, nobis tuum præconem exaudientibus, ut legem rectam sequeremur, nostra condona peccamina, nosq; defunctos bonis adiunge, à te nobis per prophetas atq; legatum pollicitum complens, nec die iudicij nos contemnens, ab ignis feruore, quo malos sine remedio grauiter affliges, libera: quia tu termino proposito, ueraciter omnium causarum iudex existes: Isti inquam sic dicentes, huiusmodi responsum audiunt: Neminem, seu uir sit, seu mulier, hic uel ille, quicquam suorum operum amittere sinam. In litibus prædictis, mortem seu damnum amore mei passos, & à domibus suis eiectos, suorum data peccaminum uenia, secundum gratiæ meæ, suiq; meriti modum, cum mea retributio sit maxima, paradiso locabo. Summopere cauendum, ne uobis in terra, cum illa sit angustissima, participes, uel ueſtrorum negotiorum executores efficiantur: cum ipsi ad sedem malam atque gehennam proficiscuntur. Velut è contrario, Deum timentes ad paradisum, ubi est quies & aquarum fluxus: qua melius etiam apud Deum ad opus bonorum exiſtit. Homines legum, deum adorantes, & in ipsum credentes, suisq; mandatis super te & super cæteros, Dei uirtutes nequaquam pro modico ducentes, positis, fidem adhibentes, misericordiam atque præmium à Deo, omnium operum promptissimo computiſta, susc ipient. Viri boni, Deum timentes, ut præcedatis, omnibus resistendo uitijs, bonum assiduè peragite.

Scripturæ sacræ uelut psalterium.
Ante obitum nemo felix.
Res mortalium incertæ.
Iudæorum & eorum qui legẽ acceperunt Dei, fuit illam communicare.
Ostentatores bonorum operum punietur.
Deum inuocantes saluabiantur.
Consortium infideliũ prohibet.
Deus in numerato habet omnium ficta.
Vincendum uirtutibus.

AZOARA VIII.

DEum, primi uiri plasmatorem, unde sua consequenter mulier, & ex illis deinceps totum humanum genus, sicq; uos Deo operante facti estis, timentes adorate: nec fœminis ueſtris consanguineis beneficia dilectionemue subtrahatis, cum Deus & angeli custodes existant. Orphanis pecuniam suam, nil inde, sed de ueſtro comedentes, persoluite, nequaquam boni uicem malo supplentes. Sed si uos illis orphanis non æquilibre rectum facere putaueritis, aliàs quotcunque placuerit, duas scilicet, aut tres, uel

Hominum procreatio: ex qua profluat amor cõiugũ.
Orphani haud fraudandi.

Vxores plures ducere licet, modo quis ſpe ret pacem inter eas conſer uare poſſe.

quatuor uxores ducite, niſi timueritis eas nullatenus pacificare poſſe. Tunc enim uel unam, uel quod ſua manus caſtigare quiuerit, quibus rem determinatam donet, ducat. Res autem ſuas illis permittentibus, ueſtra uoluntate poſtulante, licitè comedere poteſtis. Neſcijs & temerarijs ante dies diſcretionis ſuæ ſolum uictui ueſtituicp neceſſaria tribuite: Adultis uero, ſæpiusqúe probatis, & moderatis, ac prouidis inuentis, integrè reddatis, nil inde comedentes, ſi diuites fueritis: ſi pauperes autem, parum: hocqúe determinate. In reddítione pecuniæ teſtes adhibete. Deus autem totius computi cognitor eſt. Rerum à patribus ſeu parentibus relictarum filij, ac filiæ,

Vxorum numerus pro facultatibus temperandus.

Hæreditatem diuidentes beneficí ſint erga inopes.

cæteric̃p portionem rectam parum ſcilicet, an multum accipiant. Horac̃p diuiſionis propinqui, & orphani, ac pauperes, & miſeri, aliquam ſaltem portiunculam cum miti dulcic̃p ſermone ſuſcipiant. Linquentes infantes paruulos, ſi timuerint Deum, pertimeſcant, & inde bene loquantur. Pecuniam orphanorum comedentes, uentrem ignis ſolus cibabit: ipſec̃p ſemper flamma torquebitur in ipſa. ¶ Deo iubente, quantum duæ filiæ unus habeat filius. Et ſi plures quàm duæ fuerint, ille duas tertias: ſi una ſola, mediam: omnesc̃p parentes ſextam obtineant, ſi filius affuerit. Sin autem, parentes ſint hæreditarij, mater tertiam, niſi fratres habuerit. Tunc enim habebit mater ſextam, poſt perſolutionem debitorum & eleemoſynarum patris. Vos neſcitis, quis in Dei mandatis uobis erit magis commodus, cognatus ſcilicet, an filius. Si mulier moriens infantem uobis non reliquerit, ſuæ pecuniæ medietatem habeatis: quartam autem, ipſa prolem linquente. Pecuniæ uero mariti mortui filio carentis, quartam mulier habeat: octauam autem, ſi proles aſſit, poſt debitorum & diuiſionum perſolutionem. Cumc̃p non filius, ſed alius hæres acceſſerit, uir ſeu fœmina germanum uel germanam habens, eorum quilibet partem ſextam habebit. Et ſi plures fratres ſororesúe fuerint, poſt debitum eleemoſynasc̃p ſuas peractas ſextam inter ſe partiantur. Omnis horum præceptorum obſeruator, paradiſum, quod eſt maximum: inobediens omnis & præuaricator ignem atque gehennam, mala contemptumc̃p paſſurus, poſſidebit. Mulier adulterio quatuor fœminis teſtibus conuicta, in domo uſque dum illi uiam Deus aperiat, uel ipſa moriatur, ſit detenta: & accedentibus ad illam malum ingeratur, niſi malo relicto benefecerint. Tunc enim Deus pius ueniam dabit. Neſcienter autem fornicantes, citoc̃p digredientes non ſic affligendos, Deus leuiter exaudit. Male quidem operantes, nec ante mortem, ſed in ipſo mortis articulo digredi uolentes, & ſimiliter incredulos morientes, Deus abhorrens pœnis affliget. Viri boni, uim mulieribus inferre, easúe decipere, uel eas ſibi blandicijs ſubripere, ut ab ea prius ſibi data, niſi rea fuerit, extorqueantur, minime licet: ſed illis benefaciendo procedere. Cumc̃p contigerit uos illas non diligere, quanquam forſan adeò multum proficuum allaturo dilectæ fuerint, unam pro alia mutare licet. Sed licet mutandæ, unum quintare, ſeu quantumlibet daretur, nihil inde reſumere licet. Sin autem, iniuſtum atc̃p peccatum facietis. ¶ Quónam modo qualiue mente cum inter uos coitus inter nos firmati fœderis pactum fuerit, quicquam reſumere quiueritis? Cauendum quidem maximè, ne ductas à parentibus ſecundum morem temporis gentilium ducatis, cum fornicatio mala uia ſit & immunda. Et ut generaliter ueſtrum procedat eloquium, omnes hæ mulieres uobis interdictæ ſunt & illicitæ, ueſtræ ſcilicet

Adulterarum pœna.

Raptus, et fucus mulieribus factus.

Vxorum mutatio.

Fornicatio.

matres

matres & filiæ, sorores & amicæ, neptes atq; materteræ, nutrices atq; germanæ collacteæ, matres etiam & filiæ mulierũ uestrarũ, si à uobis tactæ fuerint: sin aũt, licitæ sunt. Nurus etiã, duæq; germanæ, quæ tamen alijs tẽporibus quasi licitę sumptę sunt. Deus quidẽ pius & misericors ueniã efficiet. *Personæ prohibitæ in matrimonio.*

AZOARA IX.

Liber hic uobis cœlitus missus, licitum atq; tenendũ hoc uobis statuit, ut pecunijs uestris castas mulieres undecunq; quæsitas, quæ malicijs semotis nec meretrices nec; fornicatrices existant, ducatis: illis pecuniã scitam & determinatam præbendo. Illis itaq; uestris taliter factis, quòd deinceps placuerit, ruboris atq; timoris expertes agite. Et Deus quidem sublimis est atq; sapiens. Impotens quidem ob diuitiarũ tenuitatem huiusmodi bonas atq; generosas ducere, secundum manus suæ potentiam, mancipia bona & ad legem conuersa ducat: estq; Deus legis sapiens. Nubant quidem ea suis scientibus, munera danda cum determinatione sumentia, ut bonæ fiant mulieres, non fornicatrices, nec amasios habentes. Illis autem deinceps fornicantibus, medietas malorum atq; cruciatuum generosis fornicantibus inferendorum ingeratur. Indurare tamen atq; perpeti melius est, Deo uolente, qui maiores antecessorum afferens ueniam largitur: cum ille sit sublimis & sapiens, ueniæq; dator, leuia præcipiens & possibilia, cum hominem fragilem atq; debilem effecerit. Sequentes uero suos luxus & desideria, nos omnes imitatores sui esse uellent. Viri boni, pecunias uestras propter mendacia, ubi pactum mercaturæ firmatur, inter uos acciderit, non comedite, nec animas uestras interficite. Hoc namq; sponte malitiose faciẽs, in ignem proijcietur: quod Deo leue est. ¶ Omnem se diuertentem à rebus illicitis & pessimis, indeq; declinantem, in loco gaudij pleno, summoq; bono Deus ipse collocabit: nec uos dei munera cæteris, non uobis, parata adipisci studeatis. Quisque namq; uir seu mulier operum suorum mercedem à deo, qui solus est omnia sciens, obtinebit, singulis suis officijs patefactis, Patribus atq; cognatis portionem suam de rebus à se relictis præbete: quia Deus est omnium testis. Cum uiros mulieribus præesse deo placuit, ut ipsi corrigant eas, cum quibus suam expenderint peeuniam, ipsæq; deum inuocent, & maritis pareant, & eorum secreta sibi commissa celent, ius æquum postulat. Quæ si fortè præcepta non obseruauerint, à uobis correctæ & castigatæ, in domibus lectisue detentæ uerberentur, usquequò uestris nutibus atq; prę-ceptis pareant. Tunc autem nequaquam: quia Deus est excelsus & immensus. Seditione quidem uobis superueniẽte, seu suspecta: si pacem uoluerint, utriusq; partis uiri reconciliatum eos accedant, Deo qui est incompræhensibilis & excelsus directionem atq; connexum facturo. Deum timentes, nullum ei participem æstimetis. Vestrisq; parentibus, & propinquis, & orphanis, ac pauperibus, atq; uicinis, & coitinerantibus, ac peregrinis, subditisq; uobis benefacite: totius ostentationis, quam deus abhorret, expertes. Auaris negãtibus bona sibi à deo cõmissa, & persuadentibus cæteris, ut idẽ faciãt, malũ et dedecus inferemus. Suã quoq; pecuniã, ut homines uideãt, expẽdentes, nec deo alterius sęculi iudici credẽtes, diabolis cõsociabunt. Quare uel hos in deũ alterius diei iudicẽ credere, uel illos bona sibi desup data distribuere grauat? Omniũ tamẽ deus cõscius est, qui nullũ librũ, licet etiã sit formicæ portiũcula minus, quin computando remuneret, prætermittit, meritũq; magnũ & cõpletum beneficium multipliciter reddet, ex se etiam

Pudicæ uxores ducendæ.

Fidei consortes ducendæ. Deut. 21.

Possibilia præstitu Dei præcepta.

Non fraudes admittendæ.

Summum bonum Deus bonis confert.

Viri præsint mulieribus. Gen. 3. &c.

Vxores quæ nolunt parere castigentur.

Reconciliationes.

Auaricia.

Ostentatores hypocritæ.

Incrẽduli damnandi.

multa daturus. ¶ Die quã nos cunctarum gentium teſtimonium afferentes, horum uobiſcum teſtes acceſſerimus, omnes Deum non inuocantes, prophetiſq; minime credentes, ſecretam planam effici, nec unquam de creatore quid negaſſe, ſummis uotis affectarent. Oratum euntes, nequaquam ebrij, ſed penitus ſobrij ſint, ut quid acturi dicturiue ſint, ſanè cognoſcant. Poſt coitum item, & egeſtionem, antequam orent, abluantur: niſi uel ægroti, uel in itinere fuerint, ubi repertus aquæ ſit impoſſibilis. Tunc enim terræ mundæ puluere, quaſi aqua tergendo emundari licet. Deus namque pius ueniam dabit. Partis uero libri datores, errorem ſequentes, uos ſimiliter erroneos perſuadent. Deus autem omnium cuſtos & uindex, ueſtros hoſtes agnoſcet. Iudæis uerba legalia diſtorquentibus, & in lege plurima mala proferentibus, & ſe quidem audiſſe, & non credidiſſe fatentibus, commodius atq; melius eſſet nobis credidiſſe & paruiſſe. Sed horum pauciſſimi fidem aſſequentur, cum Deus ipſe gratiam ſuam atq; pietatem ab illis penitus retrahit. Homines tamen legis, hic noſtrum munus cœlitus miſſum ueſtram legem confirmans, ante quàm ueſtras facies retrorſum agam, & ſicut cæteros die ſabbati confudi, deſtruam, credite. Deum adorantes, qui ſummè criminalia peccata uidet, cæteris maiora nequaquam, ſed minora, cui uult condonat. Nónne uidetis, qualiter ipſi glorificantes ſuas animas exaltando, deo mendacium, quod eſt peccatum maximum, imponunt? Deus tamen quos uult, exaltat, nulli faciens iniuriam, nec auferens pondus nuclei oſſis. ¶ Partis item libri datores magos, & idola credentes, dicentesq; ſe uiam rectiorem atque meliorem exequi, Deus à ſe repellens confundit, abſq; ſpe tutoris & uindicis. Sed rurſus diuitiarum regniq; partem, unde nihil præbent, habere dicentes, hominibus de diuino munere ſibi collato multum inuident. A me quidem genti libro & ſapientia regnoq; & maximo tributis, cum eorum quidem quidam crediderint, quidam minime, incredulos, noſtriſq; uirtutibus contradicentes in ignem proijciemus, eorum cutem conſumptam ſemper renouantes, ut ignem ſine termino guſtent: credentes autem, & bene gerentes, in paradiſo ſub umbra refrigerij collocabimus. Hoc uobis à Deo præceptum ſummè conſiderandum, ut depoſitum remunerationemq; ſuæ genti reddatis, iudiciumq; facturi rectè iudicetis. Hinc enim Deus omnia uidens & audiens, uos bene caſtigat. Deo, ſuoq; legato, uobiſq; præſidenti, parête. Cumq; uerbum ambiguum ignoratumue uobis inciderit, ad deum atq; prophetam, in Deum, ſæculoq; futuro credentes, uos conuertite: & hæc uobis melior expoſitio fiet. Nónne uidiſtis dicentes, credere ſe præceptis ſuper uos & anteceſſores ueſtros deſuper miſſis, qualiter Athenienſes iudiciũ poſtulant, in quem neminem credere ſeu parêre mandauimus? ſed illos quàm longius aberrare diabolus ſuggerit, quod ad Dei prophetæque mandata conuerti roganti, quàm effrenes atque proteruí uiæ ſuæ malæ ſemper innituntur. ¶ Quid facient, cum flagitium & mortem ſecundum ſuarum manuum opus antecedens inuenient? Malis tamen peractis redeuntes, coram Deo ſe nil niſi bonum & directionem ulterius uelle pollicentur, Deo tamẽ eorum corda agnoſcente. Tu quidem ab illis diſcede poſt caſtigamen & dictum mentibus ſuis intimato. Nullum legatum, niſi quem, cuiusq; mandata ſequerentur, miſimus. Et ſi illi tecum deum ueniam culpis neglectis poſtularent, eũ pium ueniẽq; datorẽ inuenirent. Illi uerò diuino præcepto minimè

Ablutiones, ſeu luſtrationes.

Iudæi falſarij legum, & increduli.

Ambigui in fide, magi, idololatræ, Deo inuiſi.

Obedictia deo & legato, & principibus debetur.

In dubijs ad Deum et prophetam confugiendum.

Pertinaces poſt admonitionem relinquendi.

Cur igitur alibi iubes occidi?

nimè parebunt, usquequò te iudicem suæq; controuersiæ discussorem constituam, & illi suis animabus nequaquam odium uel iram, sed ueritatem firmissimam gestent, & ad inuicem se salutent. Si mortem uel exitium iniungeremus, perpauci concederent. Nostrorum tamen præceptorum effectus plus commodi bonisq; ferret, cum eis mercedem maximam tribueremus, rectamq; uiam doceremus. Omnis quidem Deum legatumq; suum sequens, prophetis, suisq; credulis, Deiq; nomine peremptis, quibus Deus misericordiam contulit, associabitur, Deo dante: ex cuius uelle & misericordia, cunctorum abundantia bonorum procedit. Viri boni, summè cauete uobis in loco timoris atq; periculi, uos inde remouendo, aut bene curando. Quidam uestri recedentes, si manentibus illic mala contigerint, inquiunt, Deum sibi ob suam absentiam minimè fuisse: Si bona uero, se non affuisse dolent, tanquam aliquid magnum per præsentiam adeptos. Istud pro sæculo futuro uidentes, propter Dei uiam rectam lites efficiant. Omnẽ enim sic pugnantem, seu uictorem, seu peremptum, maximo donabo gaudio. Propter uiros debiles, & mulieres ac infantes deprecantes, ut eos à uilla propter malos homines educat, sibiq; tutorem ac uindicem præbeat, pugnam quare non committitis? In nomine Dei uiri boni pugnent: Incredulí prauiq; pro Amotheut, dæmonis adiutores expugnate: quia gens sua debilis existit. Nónne uidistis quosdam inito sibi prælio homines, ut Deum, plusue timere: cæteris persuadere, ut manus subleuarent, & orationes ac eleemosynas facerent, ipsiq; deo dicere: Quare nunc, non ante uel postea termino litis statuto, nos litibus adscribis? Huiusmodi uiris manifesta, quod omnis huius mundi pecunia possessa pauca est timentibus Deum: alius uero maxima ubi nemo molestiam uel iniuriam sentiet, nec locorum quisquam licet turres cemento fabricatæ, mortem remouere potest. Hi quidem commodum sibiq; placitum adepti inquiunt, hæc Dei sunt: mala quidem tibi penitus adscribunt. Tu uero dic eis, omnia Dei esse. Quid de hac gente sentiendum, quæ nullius scientiæ capax esse potest? Quicquid boni quis fecerit, Dei est: quicquid mali, suæ animæ, Deo teste. Sequens legatum, Deum imitatur. Discedente quidem nulli custodem uigilem superponas: Præsentes, se tui præcepta sequi testantur: absentes noctu transmittant, Deo tamen suorum secreta cordium dinoscente. Ab illis igitur tu diuertens, te Deo commenda, qui est imperatorum optimus. ¶ Alchoram fidem quare non adhibent? Qui nisi uir dei esset, contrarietates * multas obtineret. Mandato securitatis seu timoris illis adueniente, parum inde tractant. Sed si legatum homines sapientesq; sequerentur, suis retenta cordibus patescerent. Nunc autem nisi diuina pietate & abundantia suffulti, diabolum omnes, paucis admodum exceptis, sequerentur. Tu uero Dei nomine pugnam cõmitte, nullius nisi tuæ solius animæ custos: bonisq; similiter litis effectum persuade. Deus namque cæterorum maliciam, cum sit eis fortior & efficacior, repellit, eisq; plurima mala retribuet. Postulans ab alijs beneficia ad opus inopum, beneficij partem habebit. Ad opus quidem aliorum mala quærenti, peccatum duplicabitur. Deus autem est creator omnium, & custos. Cuilibet te salutanti, salutationem æqualem redde, uel saltem bona uerba congerendo multiplica: & Deus omnia nosci.

Qui recipit prophetã, propheta mercedẽ percipiet.

Cautio in bellis, & præmiũ militiæ pro fide.

Timidos uituperat.

Non fidendum in certis diuitijs, sed futuri sæculi bonis.

Bona Deo, mala homini adscribendo. Machumet sequens Deum sequitur scilicet.

**Cõtinet autem multas cõtradictiones: igitur non ex Deo.*

Ad bellum instigat.

Pauperibus cõquirens beneficia præmiũ habebit.

Saluiantes resolutandi.

NOn est Deus, nisi unus, omnes congregaturus die resurrectionis: ubi nullus est locus mendacij: Cuius uerbo quid est uerius? Viri boni, quid cũ illis incredulis, quasi duabus cohortibus, quorũ capita deus ob errorem suum subuertit, cõmunicatis? An ad uiam uestram rectã subleuare, Deo nolente eos nisi uia mala procedere, queritis? Ipsi quidẽ uellẽt nos sibi in errore & incredulitate coæquari. Vos itaq; neminẽ eorũ uobis negociatorẽ, seu sociũ, uel amicũ, nisi prius recta Dei uia pugnatũ seu prædatũ iuerint, associate. Sin aũt, eos ubicũq; repertos, si sit possibile, capite, & interficite. Eorũ aũt nullum uobis sumatis adiutorem, nisi cum quo fœdus firmaueritis, aut cuius cor dũ est ut se cõuertat, ne uos, gentemúe suã expugnet, deo quidẽ si placeret, eos ad uos expugnandũ excitando subleuaret. Quod illis non agentibus, sed uobis spõte sua se subijcientibus, nullã eis molestiã inferatis. A uobis sibi suisq; securitatẽ petentes, & deinceps cõtra uos pugnam ineuntes, nisi uero uestrãq; pacem acclamauerint, manusq; suas retraxerint, eos inq; ubicunq; repertos, capite & interficite, quibus eminentem instigatorẽ & imperatorẽ deus imposuit. ¶ Nemo bonus bonum scienter interficiat: Ignoranter quidem perimens, alĩ bonũ propter hoc redimat, & insuper parentelæ reddat homicidiũ, nisi illa cõdonare uolente. Huius effectus impotens deo se pœnitentẽ, & ulterius ab huiusmodi recessantem reddens, duobus mensibus cõtinuis ieiunet. Spontaneus boni uiri peremptor, ignẽ gehennæ perpetuũ irãq; dei pœnã ei summã inferentis & abhorrẽtis patietẽ. Viri boni, prædatũ eũtes nullatenus acclamãtibus eos, surdas aures adhibeant, dicentes eos nequaquam credendos, ut suã exorqueant pecuniam: cum Deus summas diuitias innumeraq; bona possideat: qui, sicut prius cæteris incredulis, ita uobis uiam rectam tribuit, omnia sciens. Domo manentes, nullo morbo grauati, euntibus prædatum atq; certatũ in nomine Dei, cum pecunia sua uitaq́e, nullatenus meritis coæquentur. Hos namque sic euntes, illis perendinantibus, Deus omnibus bona mandans, per gradum excelsum superponet, uelut maioris meriti, purioris q; ueniæ uiros. Ab angelis malis interfecti, detrimentumq; suis animabus operati, quæsiti qui nam essent, se debiles in terra fuisse testati sunt. quibus & hoc responsum est: Nónne terra Dei spacioſa satis & immensa, qua profectum iretis, extitit? Isti quidẽ gehennã, uiãq; malã incurrẽt, nisi uiri debilissimi, & mulieres ac infantes ingeniorum & itineris inscij fuerint: quibus forsan Deus ueniæ largitor, ueniam præstabit. Terrarum propter Deum expugnatores, & è domibus suis propter deum atque prophetam quæsitum exeuntes, in terris abundantiam adipiscentur, ibiq; morientes Dei misericordiam integrè consequentur. Quando prædatum pugnatumúe profecti estis, orationem aliquam uel omnes prætermittere non timeatis: si timueritis, malum uobis ab hostibus futurum, cum illi uobis summè inimicentur. ¶. Cum tu in exercitu ad orationem surrexeris, & tecum plures, quidã tecũ orent, quidam arma teneant: qui deinceps uice mutata, fundant orationes, uobis arma tenentibus. Secundum eorum namq; uelle, uobis illi superuenientes, & uos interficerent, & substantiam uestram tollerẽt. Vos item, uel infernos, uel loco pluuioso, uel lutoso manentes, arma uestra ponere, uosq; bene custodire, nõ sit uobis tædiosum, seu difficile. Eis namq; deus malũ cõtemptibile dedit. Oratione terminata surgentes, seu iacentes, Deum nomi-

Non communicandum incredulis.

Qui socij adsumendi.

Ne resistatis malo, &c.

Rebellantes opprimendi.

Non occidendi boni.

Cædes imprudenter facta ut expianda.

Deu. 19 aliter.

Cædes spontanea gehennæ ignibus punitur.

Prærogatiua belligerantiũ pro religione.

Orationes in expeditione.

mate. In loco uero timoris experte, orationes uobis bonis impositas per suas horas dicite, nec propter eos timidi, pusillanimesque sitis. Quia si uobis dolores incubuerint, & illis: similiter uos insuper, quod illi nequaquam, à Deo speratis, qui est incomprehensibilis & sapiens. Librum ueraciſſimum super te cœlitus missi, ut secundum dogma nostrum inter homines iudices, nec cum malis causam ineas. Sicq; tibi tuisq; Deus pietatis ueniæq; dator, reatus condonabit. Pro illis item hominibus, qui animæ suæ detrimentum operantur, minimè Deo, & sui cordis arcana dissplicita ipsi Deo, qui omnes actus suos circuit, celantibus, ratiocinari desiste. Licet enim in hoc sæculo pro eis differas, quis in alio contra Deum causam tractabit? Vel quis adiutor erit? Omnis fornicator, & animæ suæ detrimentorum operator, si Deum precando pœnitentiam egerit, ipsum pium ueniæq; datorem inueniet. Peccata perpetrans, nulli nisi animæ suæ nociuus existit, cum Deus omnia sciat. ¶ Quisquis culpam peccatumue perpetrans alij imputauerit, sibi nociuus existit. Vnde in iudicio errans, suæ tantum animæ nociuus, tibi minimè iudicium à te iudicatum falsum prædicaret, nisi pietas amorq; Dei subuenisset. Deus namque tibi magnus & abundans, te nescita docens, hunc librum atque sapientiam super te descendere desuper fecit. In eorum autem uerbis nulla perpenditur utilitas, nisi tantum illius, qui de substantia sua rem scitam eleemosynamue distribuit, & concordiam inter homines firmauerit. Huic namque tali ueniam mercedemq; maximam tribuemus. Omnem autem post res scitas, uiamq; bonam agnitam prophetæ contradicentem, ei uiam desideratam permittendo, gehenna malaq; usa torquebimus. Deus enim nequaquam criminalia, sed illis minora, quibus uult condonat: cum criminale gerens, in longissimum errorem abijciet. Inuocantibus nil nisi fœminas, ferocemq; diabolum, deus amorem suum retrahit. Cui diabolus inquit, de gente tua partem agnitam ego sumens, eam abuiam, & instigando ac suggerendo malo pronam efficiens, ut aures & membra tum bestiarum tum hominum secet iniungam. Omnis autem loco Dei diabolo seruiens, iacturam manifestam incurrit. Qui licet illis hoc & alia facere polliceatur, nulla penitus pollicita persoluit: Ipsiq; gehennam ob hoc ingressuri, non inuenient exitum. ¶ Omnes benefacientes in paradiso aquis subtus fluentibus amœna perseueranter collocabo. Hoc Dei uerbo quid est ueriusꝰ Secundum uelle uero tuum, et plurium hominum legum, nemini male gerenti uicissitudo remunerans reddetur: Sed ex Dei parte nec suffragium nec uindictam Deo præsente reperiet. Omnis autem benefaciens, legemq; rectam tenēs uir, seu fœmina, paradisum, ubi nullus, quantum est granum sinapis, iniuste perdit, ingredietur. Vbi reperiri potest lex melior quàm hominis humilis, deo penitus deuoti, sequentis legem Abrahæ, quem electum sibi deus omnia complectens, omnia possidēs, dilexit? Quæstione facta de mulieribus orphanis, quibus determinata scripto minimè soluūtur, & quas in uxores ducere postulatis, liber hic inde gerenda tradit. Infantulis, & cæteris orphanis rectum examen facite: Deus enim omnes actus annumerat. Si mulier sui mariti discessum derelictionemue timuit, ei pacem quærere, cum pax melior sit, non sit difficile. Similiter & cæterę mulieres auaræ, super alias zelotypæ, pacem confirmēt, atque corroborent. Omnis timens & benefaciens, Deo singula sciente, mercedem accipiet. Inter uestras mulieres pacem & æqualitatē retinere cū sit impossi-

Secūdum Alchoran iudicandum.

Pro malis non intercedendū.

Peccata nō alijs imputāda, sed sibi.

Re non uerbis inanibus declarantes studiū legis, præmiū accipiūt.

Criminalia peccata, id est mortalia, & uenialia.

Diabolus instigator mali.

Diabolus uana promittit suis. Paradisus.

Etiam minimum bonum remunerabitur in paradiso.

Abrahæ lex optima.

Orphanis cauet.

Mulieres pacem studeant.

impossibile, earum contrarietates prout minus poteritis patiamini. Vobis enim pacem firmantibus, deus pius dabit ueniam. Illis quidem diuisis, cuicq; portionem amplitudinis suæ deus immensus & sapiens, cunctaq; possidens, præbebit. Hominibus quidem legum, tuis antecessoribus, tibiq;, timere deum iniunximus. Sin autem, Dei cuncta scientis atq; uidentis sunt uniuersa: cui si placuerit, omnia mundana & transitoria destruens, cum aliis ueniet super hoc summè potens, apud quem est, quicquid de hoc, sæculoue futuro quislibet expetit. Viri boni, directores uel dilectores hominum, & æquilibres coram Deo testes, licet de uobismetipsis sit, uel de parentibus, seu propinquis, diuitibus uel pauperibus, cum deus omnium sit iudex, estote, nec uiam falsam & erroneam sequi uelitis. Rem etenim inuoluentes, aut de recto discedentes, deus agnoscet. Viri boni, in deum credentes, suo legato libroq; super eum misso, & libro quoq; prius posito, & angelis acalius diei aduentui credite. Sin autem, longus error uos abducit. Prius in deum credentes, postea factos incredulos, exhinc legales, postremoq; malos, si in illa perseuerent incredulitate, ipse deus penitus abhorrens, nec ueniam dabit, nec rectam uiam patefaciet. Quibus tu manifesta, quod ignem grauissimum introibunt. Loco bonorum, incredulorum amicitiam & societatem propter honoris adeptionem, cum Dei sint honores uniuersi, nemo fortiatur. Liber enim super uos cœlitus missus, quòd cum renuentibus mandata Dei non sedeatis, nisi prius ipsis mutantibus uerbum, instruit atq; castigati. Sin autem, illis couniti & consimiles eritis. Quia deus raptores, iniustos, & incredulos in gehennam congregabit. Vobiscum blandiendo morantes, à uobis commodo lucroq; suscepto, se fuisse uobiscum asserunt: Incredulis autem aduenientе successu, se suos protectores & auxiliatores esse testati sunt. Sæculo uero futuro inter eos iudicium dabit Deus, illos malos bonis nequaquam præferens. ¶ Increduli Deum fallere nitentes, ab ipso potissimè falluntur. Qui surgentes oratum, inconstanter & ægrota mente orationes fundentes, hominibus benefacientes censentur: cum illi nec hinc, nec illinc deum nequaquam nisi parum diligunt: nec quis, quem Deus aberrare uult, uiam rectam inueniet. Illi inquam mali & increduli, in fimo septimo puteorum igneo sine omni spe suffragij mergentur: nisi qui uia praua relicta bene facientes, Deo paruerint, & se in Dei nomine in sua lege purgauerint. His namq; sociandis bonis hominibus commodum, præmiumq; multum à Deo speranda sunt. Vobis quidem malum inferri non uult Deus, si ei cui grates omnes reddendæ sunt, in eum credentes gratias retuleritis.

Testimonium sancte reddendum.

Alchoran fides tribuatur.

Apostatæ peribunt.

Commercium infidelium fugiendum.

Amici ollæ & fortunæ.

Astuti capiuntur in astutia sua.

Deus benefacientibus hominibus gratis.

AZOARA XI.

DEus omnia uidens atq; sciens, solis male gerentibus necem contumeliosam, uerbumq; malum fieri diligit. Omnis operator boni clàm coram ue, & iniuriarũ condonator, ueniam à Deo omnipotente consequetur. Deo suisq; legatis inobedientibus, & inter eos discutere uolentibus, secq; parti, non toti, sicq; rectam uiam assequi putando, credere confitẽtibus, uelut ipsius ueritatis incredulis, malum atq; contemptum ingeremus. ¶ Credentibus autem prædictis, nec inter eos discutientibus, mercedem innumeram pius ueniæ largitor Deus tribuet. Illis te precaturis, ut super eos liber de cœlo descendat, dic, quosdam à Moyse maius hac re petisse, uidelicet ut ipse Deum eorum oculis monstraret: & ob hoc cœleste fulgur eos percus-

Semifideles non placent Deo.

Contra portẽdorum petitores Iudæos.

sit

fit. Visis uirtutibus, eis taurum adorantibus ueniam fecimus, Moysicp regnum immensum & manifestum dedimus, & super eum montem extulimus: eiscp præcepto, ut se per portam humiliantes ingrederentur superbicp nihil agerent, pactum inde firmatum sumpsimus. Quod deinceps illis rumpentibus, propheticidiscp factis, atcp testantibus se corda dura & obdurata gestare, eorum corda Deus ipse sigillauit. Quorum præter admodum paucos, nulli credent unquam. Vnde Mariæ blasphemiam & immoderatam contumeliam inferunt, secp Christum Mariæ filium Dei nuncium peremisse perhibent. Sed nequaquam eum, imò sui similem suspendentes interfecerunt: profites etiam se suæ cædis authores, cordibus suis non minimam ambiguitatem inde gerunt. Sed eum nullatenus interfecerunt. Quia Deus incomprehensibilis & sapiens, eum ad se transmigrare fecit. In quem uiri legum ueraciter ante mortem credent, & eorum sæculo futuro testis adstabit ille. Ob eorum iniuriam atcp malitiam, quædam prius licita illis statuimus illicita: qui quoniam uiam Dei ferè penitus derelinquunt, mecp prohibente fœnus accipiunt, hominumcp pecunias pro mendacijs & iniurijs comedunt, malum atcp dolorem expectant. ¶ Horum tamen constantes, atcp sapientissimi, deumcp inuocantes, præceptis super te tuoscp prædecessores cœlitus missis credunt. Quibus sicut & cæteris in Deum dieicp futuræ credentibus, & orationes atcp eleemosynas agentibus, mercedem maximam tribuemus. Vobis quidem nuncium, sicut Noë & prophetis succedentibus ipsum, scilicet Abrahæ & Ismaëli, & Isaac, atcp Iacob, & tribubus, ac Iesu, & Iob, & Ionathæ, & Aaron, ac Salomoni simul & Dauidi, cui dedimus psalterium, fecimus. Quorum legatorum nominibus signatis, sunt & alij minime nominati. Moysen quocp Deus affatus inquit: Isti sunt lætitiæ bonorumcp nuncij, malorumcp correptores, ne post ipsos missos à Deo incõ prehensibili & sapiente, iuste Deum ob suam accusent ignorantiam. Præceptorum tibi diuinitus datorum, quod diuina tantum perfecta sunt sapientia, Deus est testis, angelicp similiter, licet Dei testimonium sufficiat. Incredulis aũt, quos longus error abducit, & male gerẽtibus, Deus nec ueniã dabit, nec uiam nisi gehennæ, quo perpetuò manebunt, demonstrabit. Quod ei leue satis est, atcp possibile. Legato ad uos cum diuina ueritate misso, credite, ut boni efficiamini. hocp uobis erit optimum. Sin aũt, Dei sapientis & incomprehensibilis, sunt uniuersa cœli & terræ. Sũmopere quidẽ cauendũ, ne lege uestra quid indignum & iniustum proferatis, nec de Deo quicquam nisi uerum dicatis. Iesus Mariæ filius, Dei nuncius, suusp spiritus, & uerbũ Mariæ cœlitus missum existit. In Deum itacp, illicp suo legato credentes, ne dicatis Deos tres esse, cum non sit nisi Deus unus, qui filio caret: Eicp omnipotenti, uniuersa cœli terræcp subiecta sunt. ¶ Christus quidem ipse minimè negare poterit, sicut & nec angeli, Deo propinqui, quin Dei subsit imperio. Omnem negantem se in Deum credere, & se sublimantem, Deus suę manui subiugabit. Credentibus uero, & bene gerentibus, mercedem pro suo merito tribuet, eorumcp gaudium ex proprio uelle semper augebit. Incredulos autẽ, & se sublimantes, pœnis maximis affliget. Ita uobis lucẽ atcp splendorẽ Deus ipse patefecit, qui cũctis in se credentibus, pius atcp propicius, munimẽ firmissimũ perseuerat, suis uiã rectã manifestãs. Perscrutãtibus te de iure hæreditario, hoc Dei uerbũ respondet: Si quis germanã habẽs absep prole moriat, ipsa mediũ substantiæ suæ relictæ sortiat. Si è cõuerso cõ-

Iudæi pertinaces & duriceruices.

Christus non crucifixus à Iudæis sed alius ei similis. ut Cerdo, & alij hæretici, loquitur.

Iudæi credent olim in Christum.

Fœneratores Iudæi.

Ismael pro pheta.

Psalterium Dauidi à Deo datum.

Fabulæ Iudaicæ de Moyse.

Legato credendum.

Iesus Dei nuncius, spiritus, uerbum, non tamen Deus.

Qui negat filium, negat et patrem. &c.

Infideles & superbi perdentur.

Hæreditarius.

tigerit,germanus totum hæreditet. Si sorores duæ fuerint,duas tertias accipiant. Si fratres uero multi,sororesq; plures,sexui masculino duæ partes, & fœmínino una tribuatur. Taliter,ne uos ignorantía turbet,Deus omnia sciens uos instruit.

AZOARA XII.

Cibi uetiti. VIri boni, in omni pacto uobiscum firmato constantes, mecq; timentes estote,nec animalium fœtus,quos illícitos dixero,cum omnes alij licíti sint,nisi peregrinantibus,comedere uelitis. Peregrinanti quidem cauendum,ne uenatus interficiat, Deo prohibente,nisi prius mense prohibitionis peracto: Tunc enim uenatus summere fas censetur. Omnis Dei domum inuocans,nequaquam oblationes in alto ponat: & ut misericordiam à Deo consequatur,in ipsum credat: nec ob homines prauos à uia recta se diuertat, Deiq; dilectioni,suisq; bonis,nequaquam malis atq; peccatis studeat, Deum timens: quoniam ipse grauis atq; difficilis super rerum fines inuenitur.

Leuitico quæ dam cõcinũt. Sunt autem uobis hæc illicita, sanguis & morticínium, animal quodlibet nequaquam Dei nomine peremptum, & suffocatum, ac igne combustum, uel ruina morti deditum,& à lupo tactum,nisi quis illud interfecerit. Nullus item nisi per Deum iuret. Sin autem,iniuriam effecit. Malis quidem exhinc certum erit,eos uobis nunquam dominaturos,cum hodie tibi tua lex, mihi propter te placita,donumq; Dei necessarium atq; sufficiens complean tur. Me itaq;,non illos timete. Si cuiquam rerum istarum aliquam,quasi sibi necessarias quis quæsierit, nec culpæ nec peccati reus erit: quia Deus pius inundabit ueniam. Quærentibus à te,quæ res sint licitæ: dices,sapidæ & odoriferæ. Venatum tendens,si sui canes ab eo docti,sicut & à Deo,ipsi bestias cœperint,super eas Dei nomen inuocans,eas comedat, Deum timens, cui subest omnis rerum numerus. Amodò rursum hic à Deo uobis datur licentia,ut de dapibus hominum legum comedatis,illiq; de uestris. Eorumq; fœminas bonas & timentes,ac in Deũ credentes,& nequaquam amasios habentes,cũ illis munera danda tribueritis,ducite. Omnis legi nõ credens, omnia sua perdit opera,in die iudicij connumerãdus amissoribus. Viri boni, cũ oratũ surrexeritis,facies uestras ac manus ac brachia usq; ad cubitũ,& pedes usq; ad tibias abluere,& capillos reuoluẽdo caput abstergere,& post coitũ mulierũ balneari uos oportet. Infirmi quidẽ,uel in itinere ab egestu,uel mulierũ coitu uenientes,& aquã minime reperiẽtes, facies suas atq; manus terræ mundæ puluere tergãt. Deus nãq; uestrã diligit mundiciã,officiũq; diuini perfectionem,cũ gratiarũ sibi redditione,& deitatis inuocatione. Cũq; uos cõfessi fueritis corã Deo,uos fœdus inter uos firmatũ audire et credere, Deũ timete,cũ ipse arcana cordiũ cognoscat. Omnem talẽ esse decet,ut nequaquam propter homines rectũ dicere sinat,sed corã Deo, omnibus timẽdo,quoniam omniũ opera noscit, rectum quo nihil est melius peragat,Deo credentes,& omnes benefacientes spe confirmaturo, & ueniã ac mercedem innumeram eis daturo. ¶ Increduli,nostrisq; præceptis resistentes,ipsi gehennæ deputantur. Viri boni,manus hominum ferè uobis impositas, ego diuertẽs à uobis retraxi. Vos itaq; me Deum,omniũ bonorum tutorẽ,timẽtes adorate. Inter Deũ filiosq; Israël pacto fœderis firmato, xij. expugnatores atq; p̃cones iustitię ministros ex eis Deus elegit,quib.& ipse dixit: Ego uobiscũ semper prẽsens adero. si in me crediderítis,prophetis meis fidẽ adhibẽtes,& eis auxiliãtes, & oratiões ac eleemosynas in meo nomine feceritis: uobisq;

Cibi conceßi. *Venatus.* *Quatenus participandũ cum Iudæis.* *Lotiones.* *Deo, non hominibus seruiendum.* *Dubiũ, an de exploratoribus xij. an de principibus tribuum loquatur.* *Iurandum in Dei nomine, Machumet autem iurat per cœlum, &c. Lex Machumetis propter ipsum Deo placita.*

uobísq; dans peccaminum ueniam, paradísum & æternam mansionem tribuam. Omnem hæc linquentem, deuius error abducet. Illis autem nequaquam fœdere firmato constantibus, amorem nostrum retrahentes, corda sua peruersa duraq; fecimus, suæ legis partem retinentia & distorquentia: unde semper res iniustas facere eos innitendo uidemus. Tu uero Deum, omnes benegerẽtes diligentem, pro ipsis, ut ueniam faciat, deprecare. Cum uiris item Christianæ professionis, nostræ dilectionis fœdere firmato, illi quorundam eis præceptorum obliti sunt. Illis autem, & istis, hostilitatem & infestationem ac abhorritionem usq; ad diem iudicij Deus immisit, eorum secundum opera sua uenturus iudex. Viri legum, uobis nuncius uester missus, uos multa prius à nobis negata docturus, multa uero adhuc taciturnitati commendaturus, lucem secum librumq; cœlitus missum, qui timentibus Deum uiam saluam & rectam ostendit, & à tenebris eijcit, affert. Scien dum quidem eos incredulos esse, qui Iesum Mariæ filiũ Deum esse dicunt. Quis enim eis quicquam faceret, inde si Deus omnipotens, omnia prout uult faciens, cuius imperio cuncta subiacent, Christum atq; Mariã, omnesq; mundanos mori faceret? Vos Iudæi atq; Christiani, si Dei filij, suiq; dilecti estis, pro ut uos dicitis, cur uobis culpas atq; peccata gerentibus pœnas & malum ingerit? Certe uos nihil aliud quàm homines estis, à Deo ueniæ mercedisq; maximæ datore, ad quem omnium erit reditus, creati. ¶ Vobis, uiri boni, nuncium uestrum alium prophetam à longe sequentem dimisimus, ne uos iuste conqueramini, uos carere doctore, qui gerenda præcipiat, illicitaq; prohibeat. Moyses suæ genti persuadens, ut Deum ipsum inuocando adorarent, quia eis prophetam, & reges, ac diuites, multaq; nulli cæterarũ gentium commissa contulit, inquit: Terram sanctam, scilicet Hierusalem, uobis à Deo prædestinatam, intrate retrouertentes. Sin autem, damnum & detrimentum incurretis. Dixerunt illi: Cum homines ingẽtes, graues, atq; fortes illic immorentur, nos nunquam nisi remotis illis ingrediemur. Tunc duo uiri Deum timentes inquiunt: Vosmetipsos, si boni estis, Deo commẽdantes, per portam super eos ingressum facite, sicq; uictoriam adipiscemini: Illi tamen obstinaces, quasi Moysen improbando, inquiunt: Nisi prius illis expulsis, nos nequaq; aditũ tentabimus. Sed tu Moyses, atq; Deus, eos expugnate, nobis hic adstãtibus. Quibus Moyses respondẽs, se nullius animæ nisi suæ fratrisq; moderatorẽ & imperatorẽ esse, Deũ, ut inter eũ illosq; malos discuteret, precatus est. Dixitq; Deus: Noli solicitari, uel quicquã de huiusmodi malis hominibus cogitare. Ego namq; illos malos & noxios, xl. annos inducã, & per terras uagari faciam. ¶ Illis historiam filiorum Adæ, ut sciãt qualiter alter alterũ interfecerit, retexe. Illis holocaustũ igne superposito faciẽtibus, alterius holocaustũ, alterius minime à Deo collectũ est. Vnde alteri dicenti fratri suo, Ego te interficiã: alter respondit, Deo nullius holocaustũ acceptabile, nisi timentis ipsum. Idemq; dixit: Licet manũ tuã ad mihi mortem inferẽdam superextẽderis, ego nequaquã ut te necem, manũ extendã. Deum namq; sæculi totius imperatorẽ timeo. ¶ Vt tu enim peccati sarcinã feras, sic igni deputandus (talem nãq; mercedẽ maleficus assequitur) minime perhorresco. Illi itaq; diu deliberãti, anima sua cædẽ fratris persuadente, fratrẽ occidit, deinceps perditis associatus. Coruus aũt à Deo missus in terrã, quid de fratre suo gerendũ esset, insinuauit. Ille igit̃ nec inertia nec pigricia re[illegible]etus, fratrẽ suũ, ut coruus coruũ, terra cooperiẽs, semetipsum

Intercedendũ pro Iudæis.

Christiani legem traditã sibi deseruerunt.

Machumet legum lator.

Iesum Deum confitentes, increduli.

Christiani & Iudæi non filij Dei dilecti, quia propter peccata affligũtur. at Prouerbiorum 3. refellitur.

Historiam Num. 13. 14. perperam replicat, ut solet.

Historiam occisi Abel, Gen. 4. uertit in fabulam.

Homicidium scelus maximum.

deinceps reum & repræhensibilem notauit. Hac itaque de causa filijs Israël scripsimus, ut quisquis hominem uita priuauerit, nisi ipse primus alius interfector, terræq; uastator extiterit, quasi totius gentis peremptor existat: uniusq; uiuificator, quasi totius gentis resuscitator habeatur. Multis ad uos iam prophetis cũ uirtutibus missis, postea tamen eorum multi in terra manentes iniustitiam secuti sunt. Omnes Deo suisq; prophetis resistentes, & ubiq; locorum, ut iniurias hominibus terræq; uastationem ingerant, discurrentes, cædem & suspectionem, aut pedum uel manuum per oppositum abscissionem promerentur, atq; de terra proiectionem. Istiq; tales in hoc sæculo contemptum, & in alio grauissimum malum patientur, nisi prius illi mala dereliquerint, quàm uos eos aliquibus malis præmatis. Sciatis etenim, Deũ sua benignitate ductum, ueniam daturum. Viri boni, Deum timentes, factis per quæ uos ipsi propinqui fitis, studeatis, ipsiusq; nomine usquequò uos meliores & elatiores efficiamini, prædatores & expugnatores estote. In credulorum autem die iudicij nulla fiet redemptio, licet tantum quantum bis terra caperet, pro se darent. Ipsi namq; maximis affligẽdi pœnis, ab igne glisscentes exire, nunquam inde euasuri, summè torquebuntur. Furum manus abscindantur, eo quod Dei grauis atq; sapientis offensionem & irã promerentur. ¶ Post malum perpetratum pœnitenti, beneq; facienti, Deus pius & misericors, sibi dilectis ueniam, inimicis malũ pro uelle suo præbẽs, cũ ipse sit omnipotẽs, eiusq; sint uniuersa, ueniã tribuet. Pro festinãtibus secũdũ uires suas ad incredulitatẽ, qui scilicet ore fidẽ cõfitentes, corde renuunt, nec curã multã nec dolorẽ, tu nũcie sustineas. Iudeorũ falsa loquẽtiũ, alijsq; cõsimilia fari persuadentiũ, qui uerba distorquẽtes dicũt: Si nobis hæc uel illa dederit, sumite: sin aũt, uos ab illo cauete, cũ ex Dei parte nemini quicquã proficere queat, cui Deus nocere uoluerit: Horũ inquam uerba nequaquã esse mũda Deus censet, eis in hoc mũdo dedecus, & in alio graue malũ allaturus. Istos quidẽ sic falsa proferẽtes, & illicita ac iniusta præmia comedẽtes, si ad te uenerint, aut à te repelle, q̃d nec tibi nocebit: uel cũ ueritate, quã Deus diligit, iudica. Cum ipsi testamentũ habeãt iudiciũ Dei docens, uiãq; rectã & lucẽ ac sapientiã præstãs, suis cordibus & mẽtibus ad gerendorũ notitiã à Deo monstratũ, cũ quo prophetæ, timentesq; Deũ, & sacerdotes atq; pontifices iudicãt, cur à te iudiciũ postulant? Ego quidẽ timendus uobis sum, non homines: nec mea mãdata pro modico precio uendere uelitis. Omnis secundũ Dei positum nõ iudicans, malis & incredulis adnumerabitur. Est aũt illi co à Deo positũ, ut anima pro anima, oculus pro oculo, naris pro nare, & dẽs pro dente tribuatur, & pro uulnere cõsimile fiat. Hoc tamen condonãs, Dei misericordiã, peccatiq; decrementũ accipiet. Christũ itẽ Marię filiũ, cui cõmisimus Euangeliũ, quod est lumẽ & cõfirmatio testamenti, & castigamen ac recta uia timẽtibus Deũ, ad uestræ legis cõplementum misimus. Omnis igitur euãgelij seruus, ipsius pręcepta iudicãdo sequatur. sin aũt, malus erit. Tibi quoq; librũ ueritatis, suorũ præceptorũ confirmatorẽ, cũ quo tuum est iudicare, desuper misimus. Tu igiẽ secundũ ipsum inter eos discussurus, eorum uelle nequaquã, sed solũ ueritatem amplectere, cũ sui cuiq; posita sint à nobis lex & iudicia. Sciendũ quidẽ, Deum, si sibi placuisset, omnes gentẽ unã effecisse: sed scire quærit, quid de suis mãdatis quisq; perficiat. Sit igitur intentio uestra, semper benefacere, cũ ad Deum uestras lites cõtrouersiasq; discussurũ omnes redibitis. ¶ Tu inter eos iudiciũ daturus, secundum Dei

Grassatorum pœna.

Inter se benefici Machumetistæ, alios persequantur.

Furti pœna.

Remissio peccati.

Contra Iudæos doctrinam Machumetis oppugnantes.

Iuxta legem Dei iudicandum.

Exod. 21. Math. 5.

Euangelium Christi lumen, & confirmatio ueteris testamenti.

Liber Machumetis, Christi præcepta confirmat, si dijs placet.

Deus posset si uellet, omnes

dispo-

dispositionem, caue ne suum uelle sequendo, te à dato tibi cœlitus in suam partem distrahant. Sciendum quidem, Deum illis malum etiam pro minimis peccatis daturum, si tuis iudicijs non obedierint. Et eorum multi sunt increduli, quæruntq; iudicia brutorum & insipientium: cum Deo non sit iudex melior. Vos uiri credentes, super uos nequaquam constituti præfectos seu iudices Iudæos ac Christianos permittatis. Omnis enim hæc agens, eis consimilis efficitur: cum Deus homines prauos ad uiam rectam minime dirigat. Viri tamen infirmi cordis, dicentes se malum sibi futurum timere, quibus suo corde reprehendenda timentibus, Deus, aliquis ue pro eo, qui sua superueniet, illis obediunt, sicq; bonorũ testimonio sua perdunt opera, perdendis associãdi. Viri credentes, si quis uestri suam legem liquerit, uiros se dilectiores Deus ipse diligẽdos eliget, qui pij dulcisq; cordis in bonos atq; fideles, grauis autem atq; crudelis in incredulos habet. Expugnatores Dei nomine lites aggressi, nihil timeãt. Hæc sua munera Deus cui uult tribuit, cum ille sit diues & largus, ac sapiens & immensus. Solus Deus, suusq; legatus, uiriq; boni, uidelicet eleemosynarum ac orationum factores, seq; Deo penitus subijcientes, uobis auxilientur. Pars enim illis commendata, uictoriam adipiscitur. De nostra lege ludum atq; ridiculum facientes, qui scilicet priusquã uos legi subiecti fuerãt, ei similiter incredulos, qui uos orãtes illudunt, cum sint insipientes, nullatenus uobis participes, nec uestrorũ tractatores negotiorũ statuatis, Deum timentes, si boni estis. ¶ Viri legum, cum nos in Deum credimus, suisq; præceptis super nos & prædecessores nostros missis paremus, uosq; peiores existitis: cur de nobis uindictam sumitis? imò peiores estimando uos ueraciter estis, & à recta uia magis deuij. Quibus Deus amorem suum retrahens, uestri quosdam simias, & porcos, ac idololatras cõstituit. Vos item accedentes fidem uestrã cõfitemini, qui semp & aduentu atq; discessu corda gestatis incredula, Deo cordium uestrorũ secreta dinoscente. Horũ multi malorum studiosi, mala gerunt, & illicita præmia comedunt. Cum igit à suis primatibus & tacenda dicãt, & non agenda gerãt, hæc prætermittere nõ iubentur: Manus Dei manicis ferreis cõiunctas, ludęis dicẽtibus, suas manus meritò sic uinciri, seq; pessundari, uerbũ illud exigit, cũ diuinæ manus capacissimæ, & penitus expansæ, prout uult, & quantũ uult, largiãtur. Sed eorũ semper error augmẽtabitur, ut minus præceptis super te cœlitus missis fidẽ adhibeãt. Vnde uobis hostilitas et abhorritio, ante diẽ iudicij nequaq; terminãda intercidet. Sed hoc quidem tibi minime curandũ, quia flãma eorũ inertiã Deus extinxit. Terras tamen adhuc uastatum, quod Deus abhorret, proficiscunt. Nos qdem hominibus legũ, si crederent atq; timerent, ueniã peccaminum facturi, paradisum sufficietem tribueremus: Et si testamẽti, simul & euãgelij, ac cœlitus sup eos missi præcepta sequerẽtur, tot cibis totq; bonis abũdarent, quod etiã suis substernerentur pedibus. Eorũ tamẽ pauci fidẽ obtinẽt, plurimi qdem sunt increduli. Tu donũ tibi cœlitus missum, nuncie, cæteris docẽdo tribue. Sin aũt, te Deus ab illis hominibus liberabit, qui malos ad uiã rectam nequaq; dirigit. Sciendũ quidem, uiros legũ nullius legi fideiue perfectionẽ assequi, nisi testamẽti et euãgelij ac huius libri à Deo positi præceptis pareãt. Hic aũt multis eorũ incredulitatẽ atq; maliciã & obstinantiã augebit: quod tibi nullã curam iniçiat. ¶ Credentes atq; ludęi, & angelos loco Dei adorantes, qui scilicet legem pro lege uariant, Christiani etiam, omnes hi inquã, si in Deum crediderint, & iudicij

digere in unã fidem: Atqui uult omnes saluos fieri. Homines autẽ diligunt tenebras.

Magistratus fidei Machumeticæ sint. Notate uerba, signate mysteria.

Boni tantum uiri sunt adscribendi ad militiam.

Cõtra Machumetistarum hostes.

Aeterna hostilitas indicitur doctrinæ Machumeticæ cõtemptoribus. Transeuntibus insectam Machume. paradisus promittitur.

Doctrina cœlitus missa Machumet. adijs tradenda. Nulla doctrina perfecta, quàm uetus testamentum, & Euangeli: & Alchoran.

diem expectantes benefecerint, nihil timeant. Cum filijs Israël dilectionis fœdere firmato, nostrorum legatorum eis deinceps missorum, quia displicita difficiliaq; illis nunciauerint, quibusdam contrà dixerunt, quosdam autem interfecerunt, hoc nequaquam certamen atque seditionem extimantes, surdi cæciq; facti sunt, Deo singulos suos actus annotante. Omnes quidem dicentes Christum Iesum Mariæ filium Deum existere, mendaces & increduli reperti sunt. Cum Christus ipse dixisset, Filij Israël in Deum dominum meum atque uestrum credite: Cui quisquis socium atque participem posuerit, ingressum paradisi illicitum sibi reperturus, & in ignem ibit, in perpetuum expers adiutoris atque uindicis. Sunt iterum increduli, firmantes deos tres esse: quia non est nisi Deus unus. Vnde si huiusmodi uerbum non mutauerint, malo grauissimo percutientur. Cur igitur se non conuertant ad Deum, ueniam'que precentur, mirandum. Ille namque ueniam atque misericordiam illis tribuet. Christus quidem Mariæ filius, non est nisi Dei nuncius, quem & plures nuncij præcesserunt: matérque sua uera, & illi, uterque comestibilibus uescebantur. Qualiter res, ex plano perspice: & quare non credant, postea perpende. Quia loco Dei, quod nec bonum nec malum nobis dare potest, adoratis: cum Deus omnia sciat, & audiat. Viri legum, nil nisi ueritatem in lege uestra sublimate, non imitantes homines, qui prius erronei multos errare fecerunt. Filios autem Israël, ob incredulitatem suam atque maliciam, ab amore suo Deus per linguam Dauid, Christiq; filij Mariæ, prorsus eiecit. ¶ Plures se nequaquam à rebus illicitis & flagitiosis abstinentes, plurima mala perpetrabant. Eorum item plures incredulorum negotia, ad quæ manus extendisse nefas est, cum ob hoc Deus eos confundens semper in igne comburet, illis amici facti tractabant: quod nequaquam fieret, si in Deum crederent, suoq; prophetæ, libroq; super eum cœlitus misso fidem adhiberent. Sed eorum pars plurima semper in sua manet malicia.

Iesum Christū Deum confitē tes, increduli.

Imò spiritus omnis qui negat hoc, ex Deo non est.

Negat trinitatem cum Sabellio hæretico, &c.

Nos unum essentia trinum in personis orthodoxè confitemur.

Magni consilij angelus.

Contra diuorum inuocationem.

Iudæi à Dauid & Christo damnātur.

AZOARA XIII.

Christianorū præsules nescio qui Mahumetizantes.

Leuissima ratio Paradisum adipiscendi.

Iuramentum ex animo fiēctum obligat.

Eiusq; uiolati expiatio.

Vinum, alea, scaci ludus uitantur.

GRauioris hostilitatis & infestationis Iudæi semper erga nos, amicitiæ uero maioris Christiani reperiuntur. Christianorum etenim sacerdotes & præsules non indignantes, præsumptuosiúe, cum uerbum super prophetam positum audiunt, ueritatemq; cognoscunt, lachrymantur, & dicunt: O Deus, nos cum illis bonis hominibus credentes, te nos illis associaturum summè speramus. Cur enim in Deum, & est quod nobis de ueritate datum est, non crederemus? Hoc autem uerbo, sicut & omnes benefacientes, paradisum aquarum fluxu dulcissimam promerentur. Increduli uerò, meisq; præceptis contradicentes, igni deputantur. Viri boni, res à Deo uobis illicitas statutas, uel è conuerso, cum Deus à se prohibita gerentes abhorreat, nequaquam efficientes, bona sapida uobis à Deo concessa, ipsum timentes, quem adoretis, & inuocetis, comedite. ¶ Iusiurandum ex corde factum, non aliud uos coram Deo reos efficit. Illius quidem ueniam adipisci studens, decem pauperes pascat, sicut suam gentem pascere mediocriter consuetus est, aut eos induat, uel hominem redimat. Horum omnium impotens, tres dies ieiunet. Hoc itaque propter iusiurandum

dum facturi, ea diligenter obseruantes, maxime nitetis: Deo uos sic sua secreta docenti, grates reddite. Viri boni, uinum, & aleas, & scacos, cum non sint res licitæ, sed diaboli machina, per quæ inter homines inimicitiam & abhorritionem inijcere, & eos ab orationibus & inuocatione Dei retrahere maxime nititur, prætermittite. Dimittetis igitur, an non? Sed Dei mandatum sequentes, legatoq; suo parentes, uobis cauete. r. Sin autem, non plus nuncio quàm mandatum perficere pertinet. Quando timuerint, & crediderint, & benefecerint: itemq; timuerint, & crediderint, & benefecerint: sicq; tertiò, de cibis eorum nullam curam custodiamúe susci-
10 pias. Deus enim benegerentes diligit. Viri boni, Deus uos in paruo uenatu manibus uestris seu lanceis sumendo tentare uoluit, ut sic timentes se dignoscat. Prohibitum faciẽs, graue malum tolerabit. In mensibus igitur prohibitionis & peregrinationis, nemo bonus uenatum interficiat: quem quilibet sponte perimens, pro illius modo coram testibus in cibis pauperũ apud Mechan, uel deinceps ieiunio persoluat. Hoc itaque præceptum amodò seruate, transacta pro nihilo ducentes. Deus enim incomprehensibilis & sapiens, ulterius inde uindictam sumet. Omnis uenatus maris, euntibus Mecham, ac discedentibus, ad comedendum licitus est: Terræ uero uenatus, minime. Ad Deum itaque redituri, ipsum timete. Mechæ domum, uel
20 mensas, ac oblationes, Deus aram hominibus constituit: ut sciant, omnia cœlestia seu terrestria comprehendi sapientia Dei, omnia scientis. Qui licet pius & misericors sit, grauis in fine censetur. ¶ Ad prophetam nil nisi mandatum patefacere pertinet, Deo sciente singula, manifesta scilicet, & cordis arcana. Mala & insipida, licet ipsa plura sint, saporiferis minime coæquãtur. Homines sapientes, ut in anteriora procedatis, Deum timete. De præceptis huius libri quare quis quæstionem querimoniamúe mouet? Post Alchorã enim positionem, quicquam inde mutare nefas est. Et mutatio si fieret, uobis iram atque molestiam generaret. Hæc & his similia, priusquam uos, cæteri quæsiuerunt, sed eis postea minime crediderunt, nec Bahiratin, nec Ce-
30 hibatin, nec Cehiletin, nec Ham Deus mandauit. Increduli quidem, & minime Deum adorantes, deoq; mendacium imponentes, cum ipsi postulantur præceptis à Deo positis suoq; legato fidem adhibere, inquiunt, se nolle quicquam imitari, nisi quod parentes sui imitati sunt. Quibus talis fit obiectio: Vtrúmne patres, nisi uiam rectam tenentes, imitaminí? Viri boni, cum cuiusque sua sit anima, nec sibi rectam uiam proficiscenti alius error noceat, uos ad Deum, omnia facta uestra uobis dicturum, conuertamini. Inter uos item testimonia facite, cum quis ad mortem hora diuisionis appro-
pinquauerit. sint que duo uestri, aut alius professionis, testes. In itinere uero mortem præoccupatos, usque post orationem terminatam, tenere debea-
40 tis. Suique testes per Deum iurabunt. Sed nec quicquam falsitatis apponere, nec minus dicere, nec pro pecunia testimonium uendere, cum quilibet modorum istorum peccatum pariat. Si eos tamen illic peccare contigerit, alij super eos testimonium dantes, iureiurando probent suum testimonium uerius quàm priorum existere. Deum timentes, ipsum exaudiant, cum ipse malos uiam rectam nequaquam doceat. Dic Deum omnes nuncios congregaturum, eos que quæret quid scilicet proficuum quisque fecerit: quod tamen nequaquam eorum est scire, sed ipsius Dei, qui cuncta nouit cordium arcana. Deus Iesum Mariæ filium affa-

Legati officium exponere, mandata.

Venatio licita quando.

Mecha.

Alcoran. doctrina non uocanda in dubium.

Patrum traditiones eadẽ facilitate reijciuntur, qua allegantur. Testamenta.

Testimonia.

Legatorum Dei iudicia. Iesus animam habet mundã & benedictã.

Miracula partim uera, partim ficta. Vt 5. cap.

tus, cui tríbuit animam mundam atq; benedictam, qua iuuenes & infantu-
los affatus est, & formis uolatilium luteis à se factis insufflans uolatum præ-
buit. Cæcum natum, atq; leprosum curauit: Mortuos resuscitauit: quē item
librum, & sapientiam, nec non Euangelium & testamentum docuit, inquit:
Te sic ad filios Israël cum uirtutibus meo uelle uenīente, eorum increduli
magum esse perhibent. Tu uero de bonis tibi matriq; tuæ diuinitus datis,
mihi gratias redde. Deo item à uiris uestibus albis indutis quærente, an in
se nunciumq; suum crederent: responderunt, Ita, credimus, & tu testis es.

De mensa & cœna dominica more suo nugatur. Pascha.

Inde eisdem à Iesu Mariæ filio quærentibus, an Deus super omnes mensam
cœlestem ponere potens esset: Iesus ipse respondit: Si creditis in Deum, ip-
sum timete. Illis autem dicentibus, Volumus inde comedere ad nostrorum
cordium confirmationem, utrum te uerum dixisse sciamus, cum nostro te-
stimonio confirmemus. Deus inde sic exorat: O Deus, nobis mensam cœle-
stem quæ sit nobis pascha, omnibusq; præsentibus, primis scilicet, atq; cæte-
ris, atq; miraculum tribue. Quem Deus exaudiens inquit: Illis eā præbebo.

Iesum negat Deum esse. Mariam pro Dea coli obijcit. Quod utinam non quisquam comperet.

Sed quisq; eorū deinceps incredulus factus fuerit, eū præ cūctis mūdi gēti
bus, pœnis atq; miseriis afflīgā. Ipsi iterū Deo dicenti: O Iesu Mariæ fili, tu
persuades hominibus, ut Dei loco te matremq; tuā duos deos habeāt, & ue-
nerentur: respondit Iesus, Nolit Deus, ut ego quid præter uerum dicā. Et si
ego protuli, tu nosti. Quia tu omniū secreta cordiū noscens, mei cordis arca-
nū penetras: ego uero nequaq; tui. Tu scis itaq;, me nil hominibus nisi man-
data tua dixisse, scilicet quod te Deum meum atq; suum inuocēt, & adorēt:
quorū quādiu tibi placuit, testis affui. Nunc aūt tu, qui es testis omniū, post
quā ab illis ad te me sublimasti, eorū cognitor existas. Quibus si malum fece
ris, gens tua sunt: Si cōdonaueris, tu es incomprehensibilis & sapiens. Dicit
Deus: Nunc instat dies, quo sua uindicis ueritas proficiet. Eis etenim uenīā
quoniā me secuti sunt, quod sibi prę cæteris lucrū est maximū, & paradisum
aquarum fluxu dulcissimam, ubi perseuerent, tribuam. Ego namq; Deus o-
mnipotens, cœlo & terræ, & uniuersis quæ sua capacitas continet, impero.

AZOARA XIIII.

DEo cœli terręq; creatori, qui lucē tenebrasq; posuit, grates reddēs, ip
sum inuoca: q tui cunctorumq; plasmator, uobis terminum & placitū
ab eo præscitū impositum: q̄d uos ambigētes, nunc sic esse, nūc nō esse dicitis.
Sed ipse cœlo terraq; manens, omnia nostra benefacta, tā arcana quā manife
sta, dinoscit. Increduli uerò, alium Christi Deo consimilem & æqualem po-
nūt. Tu quidem nequaq; ad eos cum Dei miraculis manifestis uenies: quo-
niā ea uelut odiosa atq; cōtraria reiiciūt, & ueritati ad eos uenīēti cōtradixe-
runt. Nunc aūt ad eos scientia rei, quā irridebāt, ueniet. Nonne uidere que-
unt, quot gentes nostra tēpora præcedentes, quibus præ cæteris diuitiarū &
uitę quantitatē dedimus, & aquas de cœlo uenire, riuosq; subtus currere fe-
cimus: ob suas postea culpas cōfudimus, & nouas generationes hominū for
mauimus? Illi tamē hunc librum manifestiū, magicum esse cōfirmarent, si eū
in quarta positum manu tetigissent, dicentes, illi credendū esse, si uel super
angelos, uel cum illis uenientem, poneretur. Quod nos minimè curamus. Si
enim angelum mitteremus, ei formam humanam atq; uestem tribueremus.
¶ Iis qui nuncios te præcedentes deriserunt, secundum irrisionis modum
atque mensuram pœna præparatur. Terras perscrutando perquirite, quis
finis contradicentium fuerit. Tu uero quem cœli terræ que dominatorem

Increduli Christum æqualem Deo ponentes. Exemplis gentium quæ ob contēptos prophetas perierunt, fidē Alcorano caūsant. Alcoran fides abnegatur, quia per quartas manus traditus.

esse

esse firmas? Inquit, Deum: qui pñissimus die ueracissimo, quo contradicentes omnes, licet: nesciant, suas ammittent animas, omnes coadunabit: cuius omnia scientis & audientis, sunt uniuersa, mobilia scilicet, motúue carentia. Nocte dieq; neminem nisi Deum cœli terræq; factorem, qui cunctos nisi semetipsum cibat, uobis in negotijs uestris adiutorem uocate. Præceptum est quidem, ut primus in Deum credat, ne cõnumeretur incredulis: qui nisi fecero, me malum grauissimum die magna passurum pertimesco. Illa die, inde recedẽti Deus pius uenia, quod est immensum, largietur: cuius ictum & illationem pœnæ nemo reuelabit, beneficiumq; nemo nisi ipso doctore prænoscet. Ipse enim est omnipotẽs, imperatorq; sapiẽs, uim atq; uirtutẽ super gentẽ suã obtinens. Qui cuius testimonio nil maius est, inter me & uos testis assidet: qui mihi hunc Alchoran, ad uestri correctionẽ atq; castigationẽ, misit. Sed uos alios cum ipso Deo esse testamini. Ego uero nõ alium nisi ipsum unum, præter quẽ nõ est alius, cum ab hoc quod uos dicitis, ego penitus sim liberatus. ¶ Non minus quàm prolis suæ detrimẽtum, atq; perditio animarũ incredulorũ innotescit his, quibus librum dedimus. Quid enim peius est, quã Deo mendacium imponere, suisq; uirtutibus cõtradicere? His profecto nunc̃ suum beneficium Deus afferret, eisq; die congregationis onium dicet: Vbi sunt uestri participes, quos uobis auxiliaturos credebatis? Tunc tandẽ se errasse cognoscẽtes, inquiẽt: O Deus, nos fuimus increduli. Considera qualiter errando, mihiq; mendacium imponẽdo, suis animabus nocuerunt, eisq; parentium oculis repagulum, auribusq; plumbum immisimus. Qui licet omnes uirtutes, omniaq; Dei miracula uiderẽt, nunc̃q; nisi tecum disceptatione facta credent: cum dicãt hæc nequaq; fieri, nisi per primas incãtationes. Eos tamen, minime credentes ei, de ipso malũ auditũ turbat atq; molestat. Nec ipsi alij quã suis animabus officiunt. Isti qdem in igne ponent̃, suo corde prius retenta propalabũt, tãdem dicendo: Si liceret nobis regredi, Dei pręceptis pareremus, nosmetipsos efficiendo bonos. Sed si dare tur reditus, ut prius, mendaces effecti, nullã nisi suam uiã rectã esse, & se minime resurgere dicerent. ¶ Si quæreres ab illis, quãdo stabunt ante Deum, hoc ne uerũ sit an nõ: ita esse, per Deum affirmarent. Sed Deus eis dicet: Gu state malũ, ob errorem uestrum & incredulitatem. Qui congregationi ante Deũ usq; ad horã subitã cõtradicunt, perdendis associati, se nimiũ ob incredulitatẽ errasse cõfitentur: quãdo sua peccata nimiũ eos aggrauãt atq; premunt. Mundus aũt iste nil nisi ludus est atq; ridiculũ, quem tamen insipientes plus assequũtur. Alius uero melior est, curia timẽtibus Deũ. Scio te molestari atq; pigere, quod ipsi tibi cõtradicunt. Sed ipsi cũ sint increduli, Dei prius præceptis resistũt. Alijs qdem legatis priusquã tibi cõtradicendo resistebãt, sicq; obstinaciter eis flagitium atq; malũ intulerunt, usquequò diuinum illis subuenit auxilium. Dei tamẽ uerbum nequaq; suo uerbo immutare queunt, prophetarũ fine cognito. Si tibi molestum sit atq; graue, qd tibi minime credunt: si tibi sit possibile, totã terrã perscrutare, aut cœlos per scalas ascẽde, ut cum uirtutibus atq; miraculis aduenias. Nonne si Deo placet, omnes sub eadẽ lege uiaq; recta colligeret? Tu igit̃ brutis assimilari desiste.

Alchoran, à Deo exhibitus, ad corrigendos homines.

Vnus dunta-xat Deus.

Obdurati, & excæcati.

Resurrectioni & iudicio generali contradicentes.

Sæculum hoc fabula & somnium.

AZOARA XV.

TV nullatenus eũ auditu carentibus sermonem ineas. Deus mortuos resuscitabit, & ad se redire faciet. Petentibus ut eis uirtutes miraculáque Dei fácias, dic, Deum omnipotentem illa facere, licet plures eorũ hæc igno-

Non disputandum cum incredulis.

ignorent. Omne genus animalium terrestre, seu uolatile (hic enim liber nil prætermittit) sic ut uos ad Deum redibit. Nostris præceptis contradicentes, surdi mutiq́, obscura gestant uelamina: Deo, quibus uult, rectam uiam monstrante: quos uult, aberrare faciente. Si uos hora resurrectionis ira Dei percusserit, quem tutorem aduocabitis, nisi qui malum uobis subtrahere, uel illius detrimentum aut obliuionem facere potest? Plures etiam gentiũ ante tempus tuum summis afflictionibus atq́ malis, ut ad uiam rectam conuerterentur, astruximus: sed eorum pluribus factis lapideis, diabolus sua mala dulcia formosaq́ suis apparêre uisibus effecit. Illis itaq́ sic oblitis præcepta nostra, omnium rerum portam & abundantiam, usquequo nostra munera summum sibi contulerunt gaudium, aperuimus. Tumq́ secundò à nobis ipsis subitò capti & desperati, stupidiq́ facti sunt, & eorum primos atq́ postremos prostrauimus, gratias Deo cunctarum gentium domino, Deo uobis auditũ atq́ uisum auferente, cordaq́ uestra sigillante, & alius nequaquam deus ipse reintegrare potest. Me taliter res intelligi faciẽte, quare nõ creditis? Ita quidem Dei subitò patenterue contingens, non nisi gentem malam subruit. Legatis autem meis nil aliud iniungo, nisi quod uobis opus bonum & gaudiorum effectum persuadeant, & illicita nefandaq́ prohibeant. Quibus omnis credens, & se diligens, ac benefaciẽs, nil timeat, cum nil mali passurus sit. Nostris autem præceptis resistentes, malum iraq́ Dei pro factis suis trucidabunt. ¶ Nec arcana Dei, nec ipsius arcam me possidere, cum non sequar nisi quod mihi missum est à Deo: nec me angelum existere, cum nec æquales sint cæcus atq́ uidẽs, quod uos sic esse cognoscitis, unquã confirmabo. Huiusmodi sermone Deum timentibus, ut ipsum prorsus imitentur, ipsumq́ timeant, cum nullus alius eis auxiliari queat, persuadens, Deũ mane uesperecq́ deprecãtes, Dei quærẽdo faciẽ, ab eo minime repelle. Sin aũt, malis associaberis, cum nec suorũ operũ numerus tibi, nec tuorũ eis imputet. Cæteri uero plures alijs, inuidia sola repressi, bonũ diuinitus datũ patefacere noluerunt: licet Deus sibi grates afferẽtes dinoscat. Sed tu cũctis ad fidẽ uenientibus, præceptaq́ nostra sequẽtibus dic: Salus Dei super uos, cuius anima misericors est, & pijssima. Quisquis uestri post malũ ignorãter gestũ à malo declinauerit, & benefecerit, ueniã & misericordiã à Deo consequetur. Vt incredulorũ uię patescãt, res penitus discutiẽdę sunt. Ego quidẽ castigor, ne inuocẽ uel adorẽ, quod uos loco Dei adoratis. Nec uelle uestrũ amplectar: quoniã uiam rectã, secundum Dei mandatũ nusquã errans, licet & uos cõtradicatis, proficiscor. Nec est apud me, ad quod uestri festinẽt animi: quia solius Dei, qui est ueracissimus, & discussor optimus, cuncta sunt audicia. Si id quod affectatis, nostræ subesset manui, inter me & uos res ad effectũ tenderent. Deus aũt malos discernit, apud quẽ sunt secretorũ claues: Cũ ipse solus uniuersa terra mariq́ cõtenta, omniũq́ foliorum labentiũ numerũ, ac terræ germina, siccũ itẽ omne & molle, uelut apud illũ in libro firmata dinumerat. ¶ Solius Dei est, omnia facta uestra diurna dinoscere, & uos nocte mortificare: & deinceps uos expergefaciẽs die, & secum uobis omnia facta uestra dicturus, uos ad eum redituros ad placitũ scitũ ducens, uelut omnibus gentibus imperans: uos custodit usque ad mortis horã, in cuius momento festinãtissime uobis mortem inducit, ille committit. deinceps omnibus ad se uersis, Deus ipse dominus noster cuncta cito dinumerans, iudicium dabit. Nubibus maris & terræ uexati, inuocantes atq́ timentes, & se humilian-

Gentes incredulæ punitæ.

Legati officium docere.

Quis haberi uelit Machumet.

Non imputantur aliena opera.

Doctrina propaganda.

Remissio peccati.

Afflictiones sustinere se dicit, ob ueritatem & inuocationem unius Dei.

Deus habet claues secretorum.

Prouidentia Dei, uel potius omniscientia.

Deus omnium gubernator.

In periculis Deum confitentes, postea sunt ingrati.

humiliantes,quærenti,Quis liberaret eos? dixerunt: Si nobis præsidium atq; suffragium in his malis feceris,nos ulterius reddemus gratias.Ille uero respondens ait: Ab ijs & ab omnibus malis uos Deus liberabit. Vos tamen uestra manentes malitia,non credetis. Est tamen Deo possibile,uos ira sua pessimisq; pœnis undiq; circumdare, & uos schismatibus, & alternis contrarietatibus induere, uestriq; quosdam aliorum expugnatores & infestatores efficere. Rebus taliter ad uestri noticiam explanatis,licet ibi nil sit nisi uerum,uestræ genti malicioſi contradixerunt. Quibus tu dicas,nequaquam uestri custodes existere. Hora namq; scita omnium dictorum atq; factorum probatio censetur. His quidem dubitantibus de præceptis nostris,te usq; uerbum aliud proferant,subtrahe. Cumq; diabolus tibi rerum obliuionem ingesserit,memoria restaurata, cum malis hominibus ulterius ne moreris. Timentibus quidem Deum, nequaquam malorum numerus adscribitur: sed ut eos castigando,ad Dei noticiam atq; timorem reducant. Suam legem pro ludo ridiculoq; tenentibus, & de huius mundi uita tantum sollicitis, manifesta, quod ob actus suos nullius boni spem neq; suffragium à Deo uenturum expectare debent, sed iram Dei & flammam ignis, uelut omnes increduli. ¶ Vijs rectis nobis à Deo patefactis, cur in fine nostro uertentes,impotem boni maliúe uenerantes adorabimus? Sicut ille brutus & inscius, qui à diabolo seductus & irrisus, socios aduocat, dicens: Venite,hæc est uia recta.Sed illi solius Dei uiam rectam esse firmant,sibiq; mandatum esse,ut non nisi dominum totius mundi inuocarent. Orationes itaq; coram Deo fundite,ipsumq; timete. Quia ipse cœlum terramq; cum ueritate fecit. Ad quem omnes redibitis: Quo dicente,Fiet,facta erunt: omneq; uerbum eius uerax,secundum quod ipse iudicium illa die daturus, cum buccinis canere faciet, ut omnes res absconditas atq; manifestas agnoscat,ipse sapiens elocutor. Abrahæ patrem suum Azar increpando quærenti,cur imagines sibi deos efficeret, unde ipse gensq; sua tota in errorem manifestum incideret,dixi: Te quicquid inest cœlo terræq;,docebo,ut tuum cor firmum atq; fidele sit.Nocte deinceps superueniente,uidens Abraham stellam,inquit: Hæc est Deus. Sed cum eam in occasum tendentem agnouit,inquit: Rem transitoriam,& in occasum tendentem minimè diligo. Lunam item orientem aspiciens,inquit: Hæc est Deus. Sed eadem ad occasum tendente,dixit: Nisi Deus me rectam uiam docuerit,erroneis adscribar. Sole deinde oriente, eum esse Deum, quoniam maior erat, firmat. Sed eodem in occasum uergente, dixit: Vos homines,à uestra credulitate fideque, cum falsa sit,amodò recedo. Ad Deum enim cœli terræq; conditorem faciem meam uerti, ulterius nequaquam incredulis adscribendus. ¶ Hominibus suis inde secum disceptantibus,inquit: Contra Deum uiarum rectarum doctorem, huiusmodi causam atq; certamen agite, non contra me derelinquentem uiam uestram. Nihil enim ulterius efficiam, nisi præceptum Dei: cuius scientia complectitur omnia. Vnde uos minime memores estis: quum uos non pertimescatis, in Deum non credere,& ab ipso non statuta sequi, uiam uestram quare timendo sequerer? Scitis ne, quis nostrûm nil timere prometetur? Illis uero non respondentibus,inquit: Credentes in Deum, suæ que fidei nullum malum annectentes, uiam rectam proficiscuntur, timoris expertes. Huiusmodi rationem Abrahæ contra gentem suam tribuimus, & quem uoluimus, super cæterorum gradus

Contentio pœna perfidiæ.

Cura sæculi occupati & legem contemnentes, à spe felicitatis excidunt.

Contra diuorum & imaginum adoratione.

Verbum Dei firmum.

Abrahæ & Tharhæ disceptatio de idolis.

Fabula Iudaica, orta ex eo, quod Philo et alij, tribuunt Abrahæ Astronomiæ scientiã egregiam: indeq; fidei uiæ occasionem.

Præceptum Dei uera sapientia.

Credentes & bene agentes, tuti sunt.

gradus exaltauimus: cum ego Deus ſim, Deus ſapiens & incompræhenſibilis. Iſaac rurſum, & Iacob, & Noë prædeceſſori ſuo, ſuiſq; poſterioribus Dauid, & Salomoni, & Ioſeph, & Moyſi, & Aaron, & Zachariæ atq; Ioanni, & Ieſu ac Heliæ, omnibus ſcilicet his bonis, & Samueli & Ezechiæ, atq; Loth, uias rectas patefecimus, & eos ſuper omnes gentes exaltauimus. Et ſimiliter quoſdam parentum ſuorum, & fratrum, ſuorumq; ſucceſſorum rectum iter duximus. Ita Dei lege ſibi dilectis patefacta, ſi fierent incredulí, omnium ſuorum operum iacturam incurrerent. Si illi quibus librum & iudicium atq; prophetam dedimus, non crediderint, ipſum credere uolentibus committemus. ¶ Credentibus itaq; Deus, quos nequaquam cæteri ſequuntur, uias rectas manifeſtauit: nec antè precium aliud pro huiuſmodi re poſtulat, niſi gentem ſuam ammonere atq; docere. Dicentes Deum non poſuiſſe quicquam ſuper aliquem, interroga, quis Moyſi librum clariſſimum homines edocentem plura, quorum quædam chartis inſcripta propalatis, plura quidem abſconditis, tradidit? Sed ille quidem nec uobis, nec parentibus ueſtris omnia enodauit. O Deus, eos in ambiguitate diſceptationeq; ſua dimitte. Mater uillarum, circaq; poſitis uillis atq; credentibus aduentum alius dei perſuade, ut hunc librum multiplicantem probantemq; ueritatem, obſeruationes orationum, cæterorumq; beneficiorum præceptorem credant, atq; ſequantur. Quis eſt deterior, magisq; reus, quàm Deo mendacium imponens: uel ſe miſſum fuiſſe nuncium falſò perhibens: uel ſibi poſſibile leueq; fuiſſe, ſe talem librum facere, qualem Deus edidit? Quid ſi in mortis articulo, angelosq; manus eorum tenentes, & taliter alloquentes eos uideretis? Vos hodie malum atq; contemptum ob mendacia Deo à uobis impoſita, ſuorumq; mandatorum contradictionem accepturi, ueſtras animas emittite. Et ſicut uitam ingreſſi, ſemoti accedite, omnia ueſtra retro relicturi. Vbi ſunt uobis pollicíti, ſe prece ſuá que potentia uobis ſuffragaturi, particípésque fieri? Nuſquam uideo. Hodie ueſtrum errorem diſcutiet Deus, qui grana fructuum diuidit, & ex mortuis uiuos & è contra facit: & diem ac noctem diſcernens, noctem quieti deputat, & ſolem ac lunam certo numero promouens, ſtellasq; uarias diſponens, ut per eas nocte, terra mariq; rerum aliqua ſumatur notitia. Aquam ad ortum omnium rerum atq; nutritionem, quales ſunt res uirides, grana ſimplicia, atque multimoda, palmæ ac uites, & oliuæ, malaq; punica, ſimilia atq; diſſimilia, quæ omnia tum ortu ſuo, tum crementó credentibus in Deum magnum præſtant miraculum, è cœlo mittit, qui uos omnes natos atq; fœtus ex una produxit anima. Hic quidem Deus ſolus eſt, & unus incompræhenſibilis, & ſapiens, nec aliud quiſquam corde ſuo gerat. ¶ Quorundam quidem eſt poſitio, diabolos ſocios atq; participes Dei eſſe, ipſumq; Deum filios & filias habere. Ipſe uero omnium conditor, omniumq; cognitor, præter quem non eſt alius, nil nouit talium. qui omnibus uiſibus incompræhenſibilis, omniũ oculos atq; mentes penitus penetrat. Nunc autem uobis præcepta manifeſtiſſima largitus eſt: quorum ignorantia, ſeu notícia, cuílibet inſita, ſuæ ſemper incumbit animæ: Nec enim tu ſemper illis, nec ego tibi ſemper cuſtos inſidebo. Tu uero res ita diſcernens, illos Dei mandata, præter quem non eſt alius, edoce: cũ Deus uult eos recto tramite proficiſci. Ab incredulis quidem, nil mali ſeu contumeliarum illis inferens, licet illi per iram & inſciẽtiã de Deo male loquãtur (cuicq; nãq; gentiũ ſua ſibi placita formoſaq; uideri fecimus)

recede.

Si non credãt Saraceni libro Machumetis, ad alios digniores transferetur.

Moyſis doctrina probat, ſibi librum datum.

Moyſis lex partim ſcripto, partim non, compræhenſa, ut Thalmudici Iudæi etiã tradunt.

Petitione principij probat, ſibi librum datum à Deo.

Nudus in terram ueniens, nudus exit.

Patroni & intercessores nõ ualent coram Deo.

Stellæ, ſigna.

Rerum omnium origo ex una anima.

Quidam aſſerunt, dæmones eſſe diuinæ conditionis: & Deum habere filios & filias.

Increduli relinquendi, nõ cogẽdi armis.

recede. Ad deum autem cum redierint, opera sua deo pandente cognoscent, & per Deum ipsum iurabunt, se nuncio credidisse, si quem habuissent. Apud deum solum sunt ea, quæ quæritis. Quibus forsan cum aduenerint, non credetis. Deus autem incredulorum corda, quia prima uice non crediderunt, probabit: & nos eos prauis cogitationibus suis immorari permittemus.

AZOARA XVI.

LIcet eos cum angelis, ac etiam cum mortuis loqui, & omnibus mundi rebus atque uoluntatibus abundare fecerimus, nunquam tamen nisi deo uolente fidem assequerentur: eorumq; pars plurima brutis animalibus assimilatur. Cum cuiq; prophetarum homines atq; diaboli, quorum sermones auscultãt, semper increduli, dicentes eos ueros esse, cum de nihilo sint, aduersentur, Deo permittente, hos & illos, locutionesq; suas dimitte, Deus quidem iudex omnium optimus, hunc librum boni maliq; discretiuum, & ueracissimum, illis testibus, quibus ille missis uobis largitus est: nec tu sicut plures sis, nunc hoc negans, nunc affirmans. Hic namq; Dei omnia scientis & audientis uerba, uera & recta, quæ nemo mutare poterit, completa sunt. Sed si plures, nil nisi dubium & ambiguum sequentes, imitari uolueris, te prorsus deuiare facient à uia recta dei, quæ perspicaciter credentes & incredulos discernit. Cum omnes in deum credentes, suisq; præceptis obedientes, licitè de rebus omnibus, super quas nomen dei inuocatum est, de alijs uero nequaquam nisi necessitate cogente, uelut superius dictum est, comedere queant, eos minime comedendo sequantur: quos uelle propriũ, non aliqua discretio trahit in errorem: quos & Deus annotat. ¶ Cum opere penitus, clàm atq; palàm, mala semper euita. Omnis namq; peccans, æquam sui meriti mercedem accipiet. Nullatenus quicquam, supra quod Dei nomen non inuocatum fuerit, comedatis, quia peccatum est: diabolicq; suis persuadent hominibus, ut uobiscum inde disceptent. Quibus si uos assenseritis, eritis increduli. Nos autem mortuos ad uitam reducimus, lucem dando, qua inter homines morari queant. Incredulis quidem, & in tenebris sine termino manentibus, modum suæ sectæ sibi formosum apparêre fecimus. Singulis uillis maiores à nobis constituti, se callidos & astutos facientes, se decipere cæteros arbitrantur. Sed licet ipsi nil inde cogitent, animas suas solummodo fallunt. Isti dei uirtute superueniente, obstinaciter dicunt, se minimè credere, nisi prius sibi dato diuinitus, quod nuncio tributum est. Deus autem scit, quibus præcepta sua committit, & quem sibi nuncium elegit. Ista dicentes, contemptum atq; pœnam ob dolum suum à Deo suscipient. Eorum cor capax & immensum ad legis intelligentiam Deus efficit, quos uiã salutis docere uoluerit: quos uero errare permittit, illis malum inferens, cor angustum & anxium, ui tamen & ira sursum tendens, generat. Hæc est uia dei recta, quæ singula reminiscentibus discernit. Quibus Deus dans donum salutis, auxilium atque gaudium secundum opera sua præbebit. Cum omnes coram Deo congregati, diabolos de derisione atq; deceptione hominum increpauerimus, confessiq; fuerint homines, se his & illis credidisse, & ad horam iniunctã cõgregatos esse, Deus eis dicet, qui est incomprehensibilis & sapiens, quod in igne perpetuo manebunt, nisi quos ipse uoluerit. ¶ Plebs hominum atq; diabolorum, nonne uobis meus missus est nuncius, qui uos meas uirtutes atque mandata, & huius diei resurrectionem

Diaboli de nihilo sunt.

Diuinus codex Alcoran.

Per diuini nominis inuocationẽ alimentum sanctificatur.

Vetiti & concessi cibi, ut 12. cap.

Edere sine benedictione, peccatum.

Deum seductionis humanæ authorem dicit. Verum non eo sensu, quo Paulus ad Thess. etc.

Iudicium generale.

ctionem & aduentum ante me doceret? Dicens, Ita! Sed se stulto mundo credidisse, animarum suarum testimonio confirmabunt. Deus cuiq; suorum factorum, expers obliuionis, nullis malum inferre desiderat: cum ipse sit pijssimus, & omnium abundans. Cui, si uoluerit uos delere, & deinceps quos uoluerit renouare, uelut de filijs uestrorum prædecessorum fecit, tum possibile, tum leue est. Quod quidem uobis accidet, sed uos minime creditis. Vos itaque pro more uestro & uelle facite, sicut & ego pro meo. Vos autem deinceps uidebitis, quem hoc factum finem habebit, & ad quid quisque uestri deueniet. Sciendum quidem, Deum nequaquam auxiliaturum malis, qui uerbotenus Deo partem suarum frugum atque pecuniæ ponunt, dicentes: hic est pars Dei, hic nostrorum participum: sed iudicio nequam atque prauo, portio participum minime deo, Dei uero participibus præbetur. Eisdem quoque sui participes prolem suam interficere, sicq; contra legem suam litem inire, quasi decens atque formosum persuadendo fecerunt. Quod minimè facerent, Deo uolente resistere: sed eos in suis operibus immorari permittit. Secundum quosdam omnes bestiæ agricolæ cuilibet, nisi quem uoluerimus, ad comedendum sunt illicitæ. Secundum alios, latera tantum: & secundum alios nulla, super quam nomen Dei inuocatum fuerit. His omnibus hæc non nisi falsa Deo superponentibus, pro suæ locutionis modo Deus ipse retribuet. Dixerunt item, omnes fœtus in uentre bestiarum comestui licitos, si masculi fuerint: illicitos uero, si fœminei. Et si mortui, omnes comestionis sint participes. Hi quidem omnes pro modo dicendi mercedem accipient. ¶ Suorum interfectores filiorum, licet nescij, perdendis associandi, & bona sibi diuinitus data non secundum Dei præceptum illicita statuentes, & Deo mendacium imponentes, errantes atque deuij facti sunt. De fructibus, quos omnes deus, faciens uineas iacentes & sursum eleuatas, & palmas, messesq; dissimiles, & oliuas uarias, uobis tribuit: cum tempestiui fuerint, comedite. Cumq; collegeritis, inde reddenda persoluite, sed non superfluè. Deus enim odit superflua. Cum bestiarum quædam ad sarcinas leuandas, quædam tantum ad decolandum sint commodæ, uos de bonis uobis à Deo datis comedentes, errorem diaboli, qui uobis maximus hostis semper aduersatur, non sequamini. Parilium VIII. camelorum, & boum, caprarum, & ouium, de singulis scilicet duorum, utrum masculos an fœminas ueraciter illicitis annumeratis? Vos hæc testificantes, quando diuinum inde præceptum habuistis? Quid peius deteriusue, quàm Deo malos minimè uiam rectam docenti, mendacium imponere, & hominibus inscijs errorem immittere? In omnibus quidem, nisi diuinitus mandatis, nil comedere uolenti illicitum & contra legem reperio, nisi sanguinem, & carnem porcinam, & morticinium. Ex his tamen necessitate cogente comedenti, Deus in sibi dilectos pius, ueniam dabit. Iudæis autem, ob suam maliciam omnia fecimus illicita, ungulam continuam habentia, & uaccarum ac ouium pinguedines, nisi costis aut carni uel ossi commistas, quod licet ipsi contradixerint, Deus sapientissimus atque pius, eis suam non subtrahet maliciam. Dicent tamen increduli, se parentesue suos nequaquam incredulos, uel eis aliquid illicitum fuisse, si Deo solum placeret: quod & prædecessores sui fecerunt, usque dum malum grauissimum eis incubuit. Si quid constans atque scitum habetis,

Sacrilegorum damnatio.

Opiniones de uetitis animalibus.

Occisores liberorum, & concessa in cibum illicita statuentes, & Deo mendacium obtrudentes, pariter puniendi.

Fructus uitiũ concessus: non tamen uinum.

Modus in beneficentia. Leuit. 11.

Dispensare licet ex necessitate.

Quare Iudæis tot uetita sint

Disputat contra Iudæos

Andabatarum more.

betis, coràm ueniat, nec ulterius pro more ueſtro rem incertam ſequamini. Deus quidem, quo uolente omnes uiam rectam ſequerentur, omnem ueſtram controuerſiam diſcutiet. ¶ Veſtri participes, teſtantes Deum res prædictas illicitas feciſſe, quibus uel incredulis legiq; reſiſtentibus tu nullatenus aſſentias, aſſint, ut quas ſibi Deus res illicitas propoſuit, addiſcant. Nullum igitur illius participem faciant: parentibus ſuis auxilientur: prolem ſuam nullatenus ob paupertatem (his etenim ac illis metum dabimus) interficiant: nec aliud unum, quod Deus illicitum poſuerit, deinde nil culpabile clàm palàm ue perpetrent: Orphanorum pecunias ante dies ueneri ſtatutos nec rapiant, nec diſpergant: Examen atque pondus recte trutinent. Hæc præcepta Deus, hanc q; uiam rectam, ſi reminiſcimini, tradidit. Eam itaque non plures uiarum uarietates, ne diſcrepemini, ſequentes, Deum timete. His peractis, Moyſi librum, prædicti confirmationem & complementum, omniumq; rerum diſcretionem, & uiam, atque miſericordiam omnibus credentibus ſe redituros ad Deum, præbuimus. ¶ Librum utilimum è cœlo miſſum ſequentes, ut miſericordiam adipiſcamini, timete: nec dicentes, Deum illis duabus gentibus præmiſſis tantummodo legem ſcripſiſſe: nec uos melius legem obſeruare, ſi uobis daretur, quàm illi, præſumatis. Vobis iam Dei uirtute legeq; tributis, illis reſiſtere, ſeu aliàs diuertere, cum hoc nihil ſit deterius, nolitis. Sed ſcio, nil niſi angelorum, ſeu Dei aduentum, & miraculorum effectum expectatis. Sed uobis nil fides proficiet, quando uenerint, quia prius non credidiſtis. Si uos expectatis, & ego. Vos tamen minime credo de multitudine ſuam legem derelinquentium exiſtere: quibus Deus ſuos actus enucleauit. ¶ Omnibus ſuum beneficium decuplabitur: omni quidem peccatori ſui mali merces æqualis, Deo nemini nocente, reddetur. Ego quidem, cui Deus uiam rectam atque directam, illam ſcilicet Abrahæ non incredulis patefecit, & immiſit, primo credens omnibus præceptis ſuis: (in quem enim crederem, niſi in dominum omnium rerum?) teſtor, omnes noſtras orationes & holocauſta, uitam etiam meam ac mortem, prorſus Dei, totius mundi dominatoris, ſocioq; carentis, eſſe, qui nobis omnibus ad ſe redituris, omnia facta noſtra propalabit, & controuerſias diſcutiet. Illa autem nos in terra uiciſſim & ſucceſſorie creans, hos illis prætulit, ut uos in ſingulis commiſſis uobis experiatur, & probet. Ipſe namq; potens eſt, rerumq; finis, miſericordiæ totius ueniæq; largitor:

Præcepta officiorum.

Vnum ſalutis iter ingrediendum.

Alcoran ueteri & nouo teſtamento confert.

Signa, quæ fidem Alcorar adſtruant, nor neceſſaria.

Decuplũ præmium bonoũ, ſimplum malorum ſuppliciũ.

Proteſtatio Machumetis ampulloſa.

Deus finis ultimus.

AZOARA XVII.

NEc ſit tibi graue, neque moleſtum, hunc librum tibi cœlitus miſſum penitus ſequi, uerba brutorum & inſciorum minime curando, & per ipſum bonos homines caſtigare, & ad boni memoriam rectamq; uiam producere. Quoties enim uillis ueſtra cõfuſio noctu ſuperuenit, illi bruti malo læſi nil aliud reſpondent, niſi quod nos male fecimus. Nos uero illa die, qua uerax æquilibritas omne põdus examinabit, perſcrutabimur, quod illi nuncijs uel è conuerſo dixerint: uide utrum noſtra præcepta nunciata fuerint, me tamen omnia ſciente. Erunt autem boni, quorum pondus maximum fuerit: mali uero, quibus minimum, quia noſtris præceptis non crediderint. Ego quidem uos formans, terram ueſtræ uoluntati, licet cum minima reditione gratiarum, ſuppoſui: & ut angeli ſe patri ueſtro Adæ proto-

Alcoran tenendus conſtanter.

Stathera iudicij diuini: ex Daniele acceptа.

Diaboli ruina.

Fabula de adoratione Adæ, ex dignitate Christi & ministerio angelorũ deducta.

plasto humiliarent, iniunxi: præceptoq; meo cuncti, Belzebub excepto, paruerunt. ¶ Deo quidem illic quærenti, qua de causa minime parêret, inquit: Quia ego factus sum ex igne, illi de terræ limo plasmato: præualeo. Inquit Deus: Hinc igitur, ut minimus efficiaris, descende: cum tibi super me sublimari sit impossibile. Ei deinceps terminum à Deo ante diem ueracissimum postulanti, respondit Deus: Terminus quidem est positus. Cui ipse: Quoniam tu mihi sic molestus, malum hoc ingeris, ipsi suæq; posteritati rectam uiam sequentibus, circumquaq; suggestiones & assultus inferens, efficiam quod eorum nemo tibi grates persoluat. Quem Deus sic increpans, inquit: Tu minime, tuq; repulse, descensum accelera, & de te tuisq; sequacibus gehennam prorsus implebo. Adæ uero, suæq; mulieri præcepit, ut in paradiso manentes, quod sibi placeret comederent: una tantum arbore minus, nisi se malos esse mallent. His itaq; diabolus, sugestionem faciens, & ad membrorum uirilium atq; pudendorum detectionem nitens, Deum eis illam arborem uetuisse fallaciter insinuauit, non ob aliud, nisi ut uel illi nequaquam angeli fierent, uel ibi perpetuò manerent. ¶ Diabolus itaq; iurans se nequaquam illis suo nocitura um alloquio, eos in uiam prauam atq; peruersam distorsit. Gustantibus igitur illis de arbore, sexus atq; pudenda membra apparêre cœperunt. Quæ ipsis è paradisi foliis tegentibus, Deus inquit: Nonne uobis hanc arborem interdixi, uobis hostilitatem atq; maliciam diabolicam enodans? Responderunt illi: ô Deus, nos nostris animabus nocuisse confitemur. Vnde nisi per te data uenia, perdendi peribimus. Quibus ipse: Aduersantes alter alteri, ad terram usq; descendite, moram horalem illic habituri, ibiq; uitæ uestræ peracto spacio moriemini. & deinde uos resuscitabo, uobisq; uestræq; proli uestes daturus, unde membra genitalia tegatis. Horum itaq; recordando, Deum uobis diuitias daturum timete. Et hoc est præceptum dei optimum. O filij Adæ, nullatenus aurem seu mentem diabolo uelitis adhibere, qui patres uestros è paradiso proiecit, uestes, apparêre faciendo quæ prius operta uidebantur, abstulit. Hoc quidem bellum uobis summè cauẽdum, cum uos diabolo suæq; genti sitis uisibiles, illi uero uobis inuisibiles. Diabolis incredulorũ consiliatoribus effectis, cum ipsi scelestã nefandaq; gerant, aiunt patres suos illiusmodi facta gessisse, & Deum hoc sibi præcepisse. Sed Deo nil nisi rectũ præcipienti, mendacium imponunt: & uiam rectam delinquentes, falsam sequuntur, extimantes tamen se recte facere. O filij Adæ, ad templum tendentes, uestros optimos ornatus sumite. Versus templum quoq; facie uersa orationes fundite, & Deum corde puro inuocate. In cibis & potibus uestris superfluitatẽ euitate. Quis constituit uestes & ornatus, cibosq; bonos & sapidos, uobis illicitos? Illi quidẽ liciti sunt bonis huius sæculi, & puris ac emũdatis alterius. Tali ratione discerno res hominibus, ut ipsi percipiant & intelligant. ¶ Deus ipse nil nisi criminalia modicaq; peccata, ut falsas rapinas & iniurias, positionemq; societatis & participationis in deitate, ipsiq; Deo falsum imponere, & his similia, statuit cuique uestrũm illicita: nec cuiquam est possibile, terminum à Deo sibi præscriptum transgredi. Filij Adę, uobis iam aduenit de uobis nuncius, mea præcepta laturus: quibus omnis contradicens, & se retrahens, igne perpetuo punietur. Timens autem, & obediendo benefaciens, expers timoris atque molestiæ paradisi gaudio perfruetur. Quis uero peior imponente Deo mendacium, aut suis contradicente

Lapsus hominis iterũ narratur, historia Græcos fabulis contaminata.

Cauendus diabolus astutißimus.

Orandum uersus templum.

Temperantia

Peccata quæ Deus imputat.

Machumet audiendus.

cente præceptis? Horum quidem quisque libri partem habebit, usque ad nostrorum angelorum aduentum, qui ducentes eos extra lumen uitæ, dicent: Vbi est, quem adorauistis in Dei loco? Respondebunt, eum aufugisse, tuncq; suarum animarum testimonio perhibebunt, se incredulos fuisse. Tunc Deo eis iniungente, ut cum diaboli clientibus præ cæteris ignem ingrediantur, non desinent ipsi gentem prius ingressam increpare, usquequo omnes in igne depositæ fuerint, dicentq; O Deus, isti nos aberrare fecerunt, unde tuo præcepto ignis eis duplicetur. Respondens quidem Deus dicet: Ita esse, licet ipsi nesciant. Primi uero succedentibus inquient: Bono q; gaudio carentes, gustate nobiscum malum, quod fecistis. Nulli namque contradicenti mandatis nostris, aut se inde retrahenti, aperietur cœli ianua, paradisiue patebit aditus, usquequò camelo peruius per acus foramen gressus pateat: Sed eis in gehennam præparatur lectus igneus, & simile coopertorium, ut mali merentur.

Si cæcus cæco dux fuerit, ambo cadent in foueam.

Alludit ineptè ad illud Mat. 19. Facilius camelum, &c.

¶ Credentibus, & benefacientibus uos, nemini nisi quam post iniungentes paradisum aquarum fluxu iocundissimam dabimus mansionem per petuam: ubi ipsi per me prorsus malicia suorum cordium emundati dicent, Deo grates referimus, qui nos uias rectas nemini nisi per ipsum comprehensibiles docuit. Tunc accedentes ueraces Dei nuncij dicent: Hæc est paradisus, quam uobis pro factis uestris hæreditatem polliciti sumus. Ipsiq; paradisi hæredes, hominibus igni deputatis, sibi Deum uerum dixisse confitentes quærent, an ipsi similiter inuenerint. Quod & ipsis testantibus exclamabitur uoce magna, Deum omnes suam uiam reijcientes, malumq; gerentes, alijq; sæculo minime credentes perditurum, & summis pœnis afflicturum. Inter hos quidem, & illos, in quodam quasi limite sublimi stabunt quidam, discretè scientes horum & illorum facies, qui nequaquam paradisum ingredientes, sed illud sperando expectantes, paradiso uisis inquient, Saluet uos Deus: oculos suos deuergendo. Illis uero apud inferos dicent: Nónne ualuit uobis numerus uester ad resistendum? Tu Deus, nunquam nos illis malis associa. Dicent illi: Ecce quibus Deus non mandauit misericordiam suam. Sed uos confidenter paradisum intrate, nil timentes. Malis quidem in paradiso manentes deprecantibus, ut eos aquarum suarum cæterorumq; bonorum à Deo sibi datorum participes efficiant: respondebunt illi, Deus hic incredulis suam legem in ludo ridiculoq; tenentibus, & suas uoluptates in hoc sæculo perficientibus, illicita statuit. Nos enim ibi nostris præceptis contradicentes, & irridentes obliuiscemur. ¶ Iam illis libro cœlitus misso, qui rectam uiam sapienter credentibus discrepat, omnes suam explanationem expectantes, sciant, quod die qua uenient omnes, una uoce confitebuntur, iam dei nuncios cum ueritate aduenisse, dicentq; prius increduli, tunc ob errorem suum animas perditi: Si quis pro nobis intercessor reditum exorasset, melius quàm primò faceremus. Nunc autem dominum Deum nostrum, qui cœlum & terram & uniuersa sex diebus creauit, & thronum ascendit, qui diem nocte cooperit, lunam & solem ac stellas suo præcepto promouet, uentis imperat, nubes subleuat, & inde ad arborum ortum & herbarum aquas ad terram mortuam demittit, qui & mortuos resuscitabit: Ipsum inquam omnium pijssimum, cum omnes suis præceptis obedientes diligat, cum timore & spe inuocantes adorate atque diligite: huiusmodi

Inferi.

Incerti quidã paradisum expectantes, inter beatos & damnatos medij.

Filii, accepisti bona tua in terris, &c. Luc. 16.

Dei maiestas.

Terræ allegoria de hominibus, ut ad Hebræos 5. Noë. Gen. 8. 7 Vnus Deus timendus.

iusmodi rerum semper memores estote. Terra quidem bona Dei præcepto germen bonum pariet, mala uero nil præter malum & insipidum. Noë, suæq; genti olim iam iniunximus, hæc hominibus dicere: Vnum solum Deum, & non alium, ut debetis, inuocate. Aliter enim summè timendum est uobis, die magna. Pars uero plurima suæ gentis respondens, ait: In errore manifesto te uidemus. Sed ille dixit, hoc non esse errorem, sed Domini mundi mandatum.

¶ Dei mandatum inde quod minime percipitis, libenter atque deuo è uobis nuncio. Nec uos miremini, quod uobis à Deo uenit natiuus nuncius, uos castigans atque docens uiam Dei, uobis ueniam daturi. Cùmque Noë contradicerent, eum suosq; fautores in arca protexímus: Cæteros omnes uelut cæcos summersimus. Hut ad Hath gentemq; suam mittens, inquit: Inuocate Deum, alius enim non est adorandus. Nónne timetis eum? Sed eorum plures increduli, dixerunt: Te uiam erroneam sequi cernimus, atq; te mendacem æstimamus. Quibus ipse: Non sum erroneus, sed Dei nuncius, uobis suum mandatum nil addendo seu minuendo ferens. An admiramini Deum uobis nuncium & castigatorem misisse, natiuum hominem? Reminiscamini quæso, quomodo Deus Noë, suæq; gentis uicarios constituens, uobis augmentum uirium atq; staturæ præbuit. Ipsum igitur ut præcedatis, adorate. Respondérunt: Præcipis'ne, quod unum solum Deum adoremus, & morem atq; culturam patrum nostrorum omittamus? Aequum est igitur, ut tu dicti tui probationem præbens ostendas, quid Deum facturum nobis pollicêris. Ille uero dixit: Vos iam iram odiumq; Dei promeriti, mecum de nominibus impositis à patribus uestris, quæ Deus nunquam præcepit, non disceptabitis: sed ipsum Deum discussorem expectate. En ego uobiscum expecto.

Hut missus ad Hath.

¶ Eum, suosq; factores, nostra pietate liberauimus: Præceptis uero nostris resistentes, & incredulos, à summo ad infimum destruximus. Schale ad Zeuth à nobis missus, inquit: Tu homines q; tui Deum unum, quia non est alius, adorate: Et ego uobis uirtutes atque miracula sua, mihi nota, uobis patefaciam. Vos recordantes, qualiter Deus uos uicarios Hath suæq; gentis posuit, ipsius præcepto in plana terra domos ædificate, & similiter in rupibus uobis mansiones excidite: nec ulterius terras uastatum eatis, inuocantes nomen Dei. Camelæ libera pascua permittite, nullam ei molestiam inferentes: Sin autem, graue uobis malum incumbet. Eorum quidem plurima pars incredula, credentibus debilibus & paucis inquit: Scitis'ne Schale Dei nuncium esse? Inquiunt, Ita: Nos scimus & ei credimus. Quibus è contra illi plures increduli responderunt: Vestræ fidei nos sumus increduli. Mandatum itaque Dei spernentes, camelam interfecerunt, & ipsum Schale sic affati sunt: Si tu es nuncius, tua dicta nobis comproba, faciendo uidere quod promittis. Quibus ipse: Vobis Dei mandatum beniuolè, uelut bonus consiliarius, attuli: quod uos abhorrentes, minime curatis. Vnde ipso Schale se conuentibus eorum subtrahente, terræmotus superueniens, suas domos funditus diruit.

Schale prophetæ missus ad Zeuth. Nugatur, ut et aliàs, de cameli occisione.

¶ Loth rursum increpante suam gentem ob scelus inauditum, & nefas à nemine perpetratum, cum nemo prius uiris abuteretur, respondit ipsa: E'uilla tua cunctos incredulos eíjce. Ipsum quidem Loth, sibiq; credulos, præter mulierem suam uetulam, quoniam suam non liquit maliciam, saluauimus,

Loth Sodomitas increpuit ob nefandum scelus.

saluauimus,& imbre salubri sufficienter irrigauimus. Quisque prouidus, illorum malorum finem consideret. Schaibh rursum Middenæ mittens inquit: Mihi mandata Dei ferenti parentes estote: Deum unum,cum non sit alius, adorando,nulli quicquam mensuræ ponderisue dolose subtrahendo,nec terram bonam uastando. Vobis item cauete,ne qualibet uia morando,credentes in Deum à uia recta diuertatis. Debetis enim tum commemorare, Deum fecisse uos multos è paucis: tum quis sit finis incredulorum,perpendite. Licet ei nequaquam omnes fidem adhibeant,credentes tolerando sustineant, usquequò Deus optimus iudex uenturus litem discutiat. *Schaibh Middenã missus.*

¶Primatum conuentus incredulorum illius gentis respondit Scaibeh: Te,tibiq; credentes è uilla nostra profjciemus, nisi more nostro uixeritis. Quibus ille: Nulla uis,nullaq; coactio nos ad hæc deducet, ut Deo mentientes, suamq; legem linquendo, ad uestram transeamus: ex quo nos ille liberauit ab ea,& nos ipsi sponte nostra subijcimur. Quem supplici uoto precamur, ut ipse ueritatem inter nos patefaciat, cum sit ueracissimus, & omnia sciens. Incredulí uero gentem suam increpando inquiunt: Si Schaibe sequaces sitis,perdemini. Contradicentes autem illi,pessundati perditi sunt,suæq; domus per terræmotum diruptæ.

¶Ipse Schaib iam retractus ab illis, residuis solatium præbens, inquit: Ego uobis mandata Dei beneuolè,beneq; consulens,applicui. Quid curandum de incredulis? Omnes uillas ad quas nostros prophetas misimus,prius pœnis & anxietatibus,ut conuerterentur, pressimus: deinceps peccatorum ueniam facientes, ut augmentarentur & sublimarentur, usque dum bonum & malum perpessæ fuissent,sicq; secure fierent, quod nec eis noctu sopitis, nec die uigilantibus atque ludentibus, nostra uindicta superueniret. Eas deinde ob sua facta sceleraq; pessundedimus: quibus ubertatem cœli terræq;,si timuissent,& credidissent,aperuissemus. Ex hoc igitur sui successores perpendere possunt, quod eos pro factis suis punire, sicq; sua corda sigillare, ut nihil exaudiant, nostræ uoluntati satis est possibile: Quod uillis,quibus missi sunt nuncij,iam sæpius per nos contigit.

¶Horum qui nobis dilectionis fœdus pepigerint, parte plurima nequaquam firma fideliq;, sed incredula reperta, deinceps Moysen cum uirtutibus atque miraculis ad Pharaonem suamq; gentem misimus. Quorum non credentium, quis esset finis,uideatur. Moysi igitur Pharaonem alloquenti, dicentiq; se Dei nuncium, nil nisi ueracissima Dei præcepta ferentem,ut secum filij Israël adueniissent, ad eum accessisse. Respondit ipse: Si cum uirtutibus adueniisti, eas ut ueridicus existas, uideamus. Ipsius itaque manu suus baculus proiectus, draco factus est, manusq; uersa apparuit candidissima. Ob hoc Pharaonis homines eum magum sapientissimum, & regem à suo deijcere regno uolentem perhibentes, quid rex inde uelit, perquirunt. Ipse quidem eum fratremque suum custodiri, & per singulas urbes omnes sapientes magos coadunari præcepit. *Moysis cum Pharaone acta, figmentis deformata.*

¶ Illis igitur aduenientibus, & quam pro adeptione uictoriæ mercedem susciperent, quærentibus, dixit Pharao: Familiaritatem mea m sumam, & propinquitatem. Illis deinceps Moysiq; conuenientibus, & alternatim opesum exordio postulato, illi parentes, uisibus humanis miranda atque timenda obiecerunt. Deinceps Moysis ba-

culus noſtro nutu proiectus, cæterorum omnes machinas & fantaſias deuorauit. Et ſic illis repreſſis, & ad minimum redactis, ueritas apparuit. Omnes deinceps magi ſuperati, genua ſua coram Moyſe flectebant, confitentes publicè, ſe Deo Moyſis & Aaron, creatori uidelicet orbis, ſe ſubijcere. ¶ Ob hoc indignatus Pharao, quod in eum niſi nutu ſuo crediderant, inquit: Vos artibus ueſtris atque dolis enitentes, ut ſuam ex hac ciuitate gentem educatis, ueſtris manibus & pedibus abſciſſis ex oppoſito ſuſpendam. Cui illi: Cur de nobis ad Deum ituris, quoniam Dei præceptis aduenientibus credimus, uindictam ſumere quæris? Tu Deus nobis fortem tolerantiam, & in uera fide legeq; tua perſeuerantiam, benignè præſtare digneris. Homines quidem Pharaonis ſic eum affati ſunt: Si Moyſen fratremq; ſuum terram tuam ſic uaſtare, tuamq; ſibi gentem allicere dimiſeris, tuum idolum & te prorſus negligendo dimittent. Reſpondit: Ego ſuper eos fortis atque potens, infantes interficiam, fœminasq; cuſtodiam. Moyſes item ſuæ genti ſolatium præbens, inquit: Deum adorantes, ipſius auxilio fortes, omnia libenter tolerate. Qui finis uitaq; timentibus ipſum, terræ ſuæ quem uult hæredem conſtituit. Ipſis autem indignantibus §* & obſtrepentibus, ſe ante ſuum aduentum, & ſimiliter poſtea mala plurima perpeſſos dixit: hoſtem ueſtrum Deus exulabit, & perdet, uobisq; terram deinceps daturus, effectus ueſtros ipſe uidebit. Hominibus deinceps Pharaonis, ſuisq; fructibus pedetentim annorum intercapedine, ut per hoc caſtigati magis Dei memores eſſent, decrementum immiſimus. Sed illi uelut inſcij, quotiens eis aliquod commodum contigit, hoc ſuum eſſe: quotiens malum, hoc per Moyſen ſuosq; factores contigiſſe, cum omnia tamen Dei ſint, affirmabant. ¶ Illis dicentibus Moyſi, quod incantationibus arteq; magica ſuos effectus compleret, nec ideo ſibi crederent, locuſtas, & bruchum, & ranas, ac ſanguinem diſcerptim ingeſſimus. Ipſi tamen non minus increduli perſeuerabant, & Moyſi ſupplicando, licet increduli, precabantur eum: Tu Moyſes, Deum propter amicitiam ueſtram atque fœdus inter uos firmatum, ut malum iſtud expellat, exora, nosq; tibi credituri, filios Iſraël tecum mittemus. Vnde illis ad horam malis ſubtractis, accedente termino, ecce dimittere noluerunt. Quod nos præuidentes, uindictam ſumendo, quoniam noſtris contradicendo præceptis increduli manebant, in mare ſummerſimus, illamq; terram ab oriente in occidentem pauperibus incolendam tribuimus. Sic igitur Pharaonis ſuaeq; gentis factis dictisq; deletis, filios Iſraël noſtra uerba complentes tolerando, transfretare fecimus. Qui deinceps tamen inuenientes homines idolorum cultores, Moyſen precati ſunt, ut eis imagines ſimiliter conſtitueret. Quibus ipſe: Vos uere cæci eſtis, cum hanc gentem operaq; ſua quicquam eſſe putatis. Vnus enim ſolus deus uobis eſt adorandus, qui uos ſuper omnes extulit, & liberauit de gente Pharaonis, quæ uobis ſemper noxia prolem ueſtram interfecit, ueſtrasq; mulieres, quod Deo ſummè diſplicet, ſubduxit. ¶ Moyſes accepto termino alloquendi deum poſt XXX. dierum peractum ſpacium, cui X. dies ipſemet adiunxit, ſicq; ſunt facti XL, Aaron fratrem ſuum affatus inquit: Tu meus interim in mea gente uicarius eſto, & benefaciēs nullatenus uiam errantium exequere. Ad horam itaq; conſtitutam, ipſum aduenientē, deo affato Moyſes inquit: Tu deus, ut te uideam, mihi preſta. Contra quē ſic

Tranſpoſita fuere hæc in tribus quibus uſi ſumus exemplaribus ut ſigna indicāt, infrà paulo.

Aegypti plagæ aliter expoſitæ quàm in Exo.

Secus quā habeatur Exo. 33. & 34. exponit, ut Deus Moyſi apparuit.

Deus

Deus : Me quidem non uidebis, nisi meus à te uisus loco suo permaneat. Deo montem ascendente, ipse in minimum atque minutum redactus est. Vnde Moyses quasi mortuus cecidit, curatus autem inquit: O Deus, ego uester sum, & in te primus credens. Dixit deus: Ego super gentem meam te præ cæteris electum, mea mandata ferentem constituí, tuq; munere meo sumpto, quod iam tabulis inscribitur, Deo grates persolue. Continet autem illud omnem gerendorum doctrinam, & castigamen, ac discretionem. Quod tu constanter & firmiter sumpturus, ut tua gens similiter accipiat, intima. Domos incredulorum mihi nostrisq; fallaciter resistentium, tibi monstraturus illos, licet qui omnia miracula uiderint, nostraq; præcepta sæpius audierint, nec ipsis nec alij sæculo fidem adhibent, & utraque uia uisa falsam semper proficiscuntur: Illos inquam, suaq; negotia penitus confundam, & sibi suorum operum uicem reddam. Moyse quidem absente, sua gens ex annulis suis & torquibus tauri statuam, sonitum quasi stertentis emittentem, sibi fecit.

Historiâ Exodi. 32. male reddit, ut suprà etiam.

¶ Sed cum uiderent eam nil dicere posse, nec uiam rectam edocere, eam suis tractando manibus, se confitentes errasse, dixerunt: Nisi Deus ueniam misericordiamq; fecerit, nos perdendis annumerabimur. Moyses itaque reuersus, multa permotus iracundia, eos ob sui maliciam, Deiq; mandati festinationem post suum discessum, increpans, tabulas proiecit, fratremq; suum capillis arripuit. Ille uero respondit: Me debilem ipsi uolentes interficere, ferè uitam abstulerunt. Vnde de me uindictam minime sumas, ne sim ridiculum hostium, nec me malis hominibus illis admisceas. Moyses hoc audiens, Deum orat, ut sibi fratriq; suo ueniam & misericordiam, cum ipse sit omnium pijssimus, præstet.

¶ Qui taurum adorabant, iram Dei & dedecus huius sæculi meritò sustinebunt. Qui peccatis commissis, ad Deum postea pœnitendo se conuerterint, ueniam & misericordiam consequentur. Moyses deinceps ira semota, librum & tabulas, uiam & misericordiam timentibus Deum manifestantes, sumens, ad horam sibi mandatam, LXX. suorum hominum elegit, quibus pessundatis inquit: O Deus, qui quibus uis rectam, quibus uis malam uiam præbes, nunc hos ob suam inscientiam factaq; nefanda condemnans, si tuæ subesset uoluntati, prius eos confudisses. Sed tu discretè, licet arcanè, omnia gerens, tu ueniæ largitor optime, nobis ueniam & misericordiam præbe, simulq; da huius, sæculiq; futuri bonum, nobis te, non alium adorantibus. Inquit Deus: His bonum, illis uero malum, meo præcepto semper accidit. magnamq; misericordiam, omnium capacem, timentibus me, & obedientibus meis mandatis, ac eleemosynarijs præbebo.

Machumet ignarum literarum. Quod alibi negatur. Inductionem absoluit, ex prius recitatis similibus inferens, ipsi legato Dei credendum esse.

¶ Imitatores nuncij atque prophetæ, legendi scribendiue nescij, cuius nomen atque mentio reperitur in testamento & Euangelio, qui gerenda præcipit, aliaq; prohibet, bona saporiferaq; uestro comestui licita, alia quidē illicita ponit, cogitationes prauas & errores ejicit: Omnes inquam illi credentes, & auxiliantes, atque sublimantes, suisque mandatis obedientes, & boni sunt, & bonis associabuntur. Vos uiri, ego quidem ad uos uenio, Dei nuncius, regis cœli & terræ, præter quem non est alius, qui mortificat & uiuificat. In eum, mihique, suo nuncio, legendi scribendique nescio, penitus ipsi suisq; præceptis subiecti credite, suis præceptis obedientes, ut boni efficiamini.

ciamini. Quidam autem de gente Moysis, ad ueritatem istam se conuertunt, secundum illam operantes. Nos quidem in terra duodecim gentes diuisim constituimus. Nos quoque Moysi, cum sua gens aquam peteret, ut cum uirga petram percuteret, iniunximus: apertiq; sunt fontes duodecim, eorum locis notis omnibus. Eos quoque nube protexímus, & manna simul & coturnices ad comedendum præbuímus. Nunquam illis nocui, sed ipsi quidem suis animabus nocuerunt. Eisdem item iniunximus, ut uillam quamlibet frequentarent, & quidlibet sibi placitum comederent cum gratiarum redditione, & ut in portarum ingressu se humiliarent: Sicq; semper peccaminum ueniam tribueremus, & bonum semper augeremus. ¶ Horum uero prauis atque peruersis nostrum præceptum mutantibus, malum cœlitus ob suam malicíam intulimus. Cum quídam in uilla iuxta mare in sabatho piscium multitudine capitibus subleuatis adueniente, quod cæteris diebus minime contigit, nos enim ipsis uicem suorum operum reddidimus, non gerenda perpetrabant, ab alijs castigati dixerunt: Quare cæteros castigatis, cum Deus eos confundet, aut graue malum eis superueniet? Responderunt: Nostrum est Dei mandatum commemorare, cum forsan hoc timorem immittet. Eis autem castigamina non curantibus, gerenda docentes saluauímus, cæteros autem pro suis factis damnauímus. Diximus quoque uertentibus ad prohibita, ut simiæ perditæ fierent, in hoc sæculo dedecus & opprobrium, in futuro malum grauissimum accepturæ. Ipsius præcepto, qui est pius ueniæq; dator, gentibus per terras diuisis, quarum quædam bonæ sunt, quædam autem infrà, eis nunc bonum nunc malum exhibendo, ut sic eorum ad fidem esset conuersio, tentauímus eas. Sed primis peiores succedentes, libri partem sibi, uidelicet in hoc sæculo placita ferentem accolunt, residuumq; dimittendo dicunt, Deum inde sibi daturum ueniam. Nónne fiduciam & firmitatem à uobis cepi, quod in hoc libro nil nisi uerum esse diceretis? Cur insensati uiuitis? Alia quidem curia multo melior habetur, quam libri factoribus, & orantibus, sua persoluendo præmia tribuemus.

¶ Montem super Iudæos nubi símilem, cuius ruinam super se pertimebant, ut sic saltim ui legem nostram reciperent, & eam assidue ad timoris adeptionem legerent, extulimus. Cumque cepi de filijs Adæ eorumq; posteris testes super animas suas, dixi: Nónne ego sum Deus uester? Dixerũt, Ita: Huiusq; rei testes super animas nostras adsumamus. Quibus ego: Imò in alio sæculo testes adestote, ubi non dicatis me nequaquam huius rei noticíam & intelligentiam uobis intimasse: nec iterum sequendo patres uestros prius incredulos, quæratis, Cur ob facta prædecessorum mala patiamini? Ita quæq; distinguo diligenter, ut ipsi Deum diligentes efficiantur. Ille, cui prius iniuncto meo mandato deinceps subtraxi sapientiam, malus effectus, diabolum secutus est. Eum tamen cum sua sapientia ad me sublimare meæ uoluntati possibile esset: Sed ipse mundanam manſionem magis diligens, suum amorem amplexus est. Hic quidem talis, cæteriq; meis contradicentes præceptis, sicq; suis nocentes animabus, cani assimilantur: qui seu ad ipsum accedas, seu nõ, latrare nõ desinit. Solus aũt ille fi mitatẽ obtinet, cui Deus rectã uiam prædestinauit. Omnis illinc aberrãs, in gehennã ponetur: quò multitudinem diabolorum, & hominum habentium corda sine discre-

Historias Exodi perperam adducit, ut superius.

Fabula Iudaica absurdissima de sabatho uiolato.

Alcoranũ quidam partim recipiunt, partim reijciunt.

Nubem, siue quæ ad montẽ Sinai apparuit, siue quæ agmen circumdedit, montẽ dicit, inepties more suo.

Temporaria æternis bonis præferentes, Deiq; uocationem spernentes, canibus similes.

tione,

tione, oculos sine uisu, aures absq; auditu, qui brutis animalibus magis eroneí, negligentes exístunt, mittemus. Illos igitur incredulos, quibus Deus mercedem pro merito tribuet, dimittentes, cum ℣ * Dei pluríma bona sint nomína, ipsum cum eis ínuocate, sequentes ratione, uiq; doctorem, & secundum illam operatorem. ¶ Sic contradicentibus præceptis nostris, quibus ínscíjs mala formosa uideri fecimus, quod omnibus callídior, omnibus arte præualeo. Nonne perpendunt, seruus è diabolo socius sortitus sit, utrũ sim alíus quàm nuncius uerus? An cœli terræq; machinam, omneq; diuinum opus non consíderant? cum forsan iam suæ mortis terminus accessít, post quem, cuí uerbo credent? Cum nemo, quem Deus aberrare fecerit, uiæ bonæ doctorem ínuenire queat, eos in cæcitate sua dimittamus. Quærentibus à te aduentum horæ postremæ, díc, illíus noticiam nulli nisi Deo compræhensíbilem esse, quæ in cœlo terraque grauis subitò pluribus nescientibus superueniet. Sic enim tu níl nisi Dei uelle bonum siue malum tuæ animæ commendare potens, absconditum agnoscens, multum boni, nec quicquam malí adipiscêris: cum níl nisi Dei nuncius, suorumq; uerborum ad íncredulos applícator exístas. Adam patre uestro à Deo creato, & ex eo fœmina ad suum concubitum, ín primo coitu mulier concepit, sicq; deínceps grauída multum facta est. ob quod marítus ac mulier Deum deprecatí dicebant: Sí tibí nobis bona præbere placuerít, grates tíbi referemus. Deo ítaque prosperitatem atque bonum eis conferente, eis suorum donorum partícipem, unde te Deus líberet, constituerunt. Quomodo Deo socíum atque particeps quicquam, non creans alíquid, sed creatum, nec sibí nec ínuocantíbus ipsum auxílíarí potens, opinantur? ¶ Hí ad rectam uíam à uobís aduocatí, nullatenus uos sequentur. Aeque namq; proficit eos aduocare, atque tacere: homines tamen sunt, sícut & cæteri. Quí sí fides uestra uera esset, uobís responsa facerent. An habent illí pedes, quibus ambulent? an oculos, ut uideant? an aures, ut audíant? Illos ítaq; partícipes ínuocando, sí uobís sit possíbile, decípite me, qui soli Deo libri datorí, sicut & omnes boní homines, me commendo. Illí uero quos loco dei adoratis & ínuocatis, nec sibí nec animabus suís prodesse queunt. Ad uíam rectam uocatí, prorsus auditu uísuq; carent. De decímis & beneficijs sume, & inde secundum morem consuetum operare. Inscijs, te subtrahe semper. Sí aliqua fortassís díabolica suggestio seu fraus acciderit, tè díuína sanctificatione præmuní, Deo audiente atq; sciente. Omnis enim deum timens, cum ei quicquam díabolus íntulerit, Dei memor est, ad bonum se conuertens. Cũ tę minime cum uírtutibus uenientem quærant, cur eas non efficis? díc, te níl nisi mandatum dei imitarí. Hæc quidem sunt res manifestæ, uíaq; uera, & misericordía timentibus deum. Cum legitur Alchoran, eum cum toto corde, deuotaq; mente, ut Deus tibi misericordiam præstet, auscultа, & deum ín anima tua, unaq; uoce mane & uespere, nequaquam horum alíquid negligẽs, cũ humilitate & timore ínuoca & adora. Apud ipsum qdem manentes, nullatenus indignant ipsum ínuocare, humilíq; prece exorare.

Signum quod remittit ad superiora. Sed hæc bene cohærent.

Pertinaces relinquendi.

Incerta hominibus dies nouissima.

Adæ & Euæ prima proles.

Protoplasti et to idololatræ.

Contra idola, ut Psal. 113.

Decimas percipere, ac bene uti concéditur.

Sine miraculis doctrinæ nudæ credi postulat.

Alchoran religiosa mente audiendus.

AZOARA XVIII.

OMnis rerum & orationum quæ Deo debentur excessus, Deo legatoq; suo gratus exístat. Omnes Deum timeant, & uicissim benefaciant, Deum adorantes, suo legato, sí boní fuerint, fidem adhibeant, eos imitando, qui lachrymas deum ínuocando effundunt. Diuína legendo

Bona opera.

miracula,

miracula,ſuam fidem corroborant, & ſe prorſus Deo commendant, facientes orationes de bonis ueſtris ſibi datis expendunt. Illi namq; ueritati bonoq; credentes,ueniam ſummumq; bonum à Deo recepturi,coram ipſo gradum excelſum obtinebunt. Poſtquam te Deus uirtutibus atq; ui à domo tua traxit,plurimæ gentes ad fidem coactæ,in ueritate iam manifeſta,ratiocinantes diſceptant:iſs comparabiles, qui ad mortem ſcientes adducuntur.

Dei auxilium in bello. Cum Deus uos expugnaturos ire gentem illam præcepit,nequaquam opinati eſtis ipſum uobis auxiliaturum. Sed ipſe quidem ueritatem ſui uerbi confirmat, incredulos à primo ad infimum damnat, ueritatem probat, falſum quidem delet,aut infirmat. Vnde uobis inuocantibus Deum,licet hæc incredulis dolorem párerent, me daturum uobis auxilium, mille angelorum pollicitus ſum. Sciendum quidem,Deum,cuius eſt omnis uis & auxilium atq; uindicta,totum hoc feciſſe,ut plenum uobis gaudium cordiumq; firmamentum infunderet. ¶ Quoniam uobis Deus ſomnum ad cordium ueſtrorum quietem induxit,& aquam, qua loti mundiq; eſſetis, ut ſic à uer-

Angeli boni ultores malorum. bis diaboli retracti,corda ueſtra pedesq; firmaretis,cœlitus demiſit. Angelis ſuis ait:Ego uobiſcum ſemper præſens adero:uos autem euntes,illos meos homines firmate,& adiuuate: Incredulorum ceruices atq; manus, quorum cordibus ego timorem inijciam, percutite, quoniam mihi meoq; legato non crediderunt. Omnis etenim reſiſtens,me grauem in fine ſentiet,ig-

Metu fugiens in bello gehennam promeretur. nemq; gehennæ ſubibit. Nullus uir bonus incredulos aggrediens, eis terga uertat, niſi cauſa commodioris adaptationis, & præmunitionis: Sin autem, iram diuinam ignemq; perpetuum, malamq; uiam incurret. Nullatenus te cædem meis intuliſſe,uel eos proiecíſſe præſumas. Ego namq; peremi,ego proieci. Conſtat autem hoc diuinitus factum,ut Deus omnium auditor & cognitor,ſuorum cordium effectus atq; ſecreta cerneret, qui ſemper artem atq; negotium incredulum infirmat. Si litem atq; uictoriam quæritis,ecce iam ueſtris adeſt manibus. Sed nos conuerti, uobis eſt utilius atq; melius: Sin autem, licet ueſtræ gentis maior ſit numerus, nil prodeſſe poterit. Quia deus eſt adiutor bonorum. Viri itaq; boni,Dei legatiq; ſui ſequaces eſtote, nuſquam ab eis ſcienter diſcedentes. ¶ Confi-

Homo indiſcretus, uel inſipiens, odioſus Deo. tentes ſe audiſſe,cum nihil audirent,imitari nolite. Nullum enim animal coram Deo peius, quàm ſurdus & mutus & indiſcretus. Eis tamen audi-

Timens Deũ uitam conſequetur. tum præſtaret, ſi boni quicquam illis ineſſe perpenderet. Licet enim bonum audirent,in eo minime perſeuerarent. Omnis bonus,Deo legatoq; ſuo uocantibus eum, ut uiuificetur, reſpondeat: Timens Deum, hominis cordisq; ſui iudicem,ad quem omnium ſit reditus. Nullatenus item obli-

Bella metuenda, quippe quæ bonos etiam auferunt. uiſcamini ſuffragij,uindictæq; diuinæ. Vnde grates reddidiſtis, quando pauci debilesq;,gentes uobis maleficas timebatis. Lites quidem ſummè timendæ, quoniam ipſæ non ſolum malos uendicant,finisq; Dei grauis occurreret. Viri boni,nihil Deo,ſuisq; nuncijs,uel ſibi uiciſſim ſcienter ſubtrahant. Sciant enim,pecuniam ſuam atq; prolem inuidiam párere. Apud

Prohibet fraudes, ipſamq; auariciam. Deum, ſummarum diuitiarum eſt ſumma copia, qui muneribus omnibus abundans, timentibus ſe peccatorum ueniam atq; ſalutem præbebit, qui putantes te capere,aut interficere, aut eijcere ſuis artibus fruſtratur, cum

Contemptores Alcoran. eius artes omnibus præualeant. ¶ Cum huiuſmodi uiris uerba Dei leguntur,indignanter inquiunt: Iam audiuimus,& tale quid noſtra uoluntate ducente faceremus. Hæc enim ſunt anteceſſorum miracula, precanturq;

canturq; Deum, ut si illa sit sua ueritas, semper eos lapides malumue graue pluendo cœlitus irruat. Deus autem eis nocere noluit, tum quia tu præsens illis intereras, tum ut pœnitendo se conuertant. Sed cum ipsi se prauis meritis indignos agendo, licet inscij, à templo Haran se retrahunt, nec uersus templum aliam orationem quàm sibilationes gestusq; manuum peragunt, cur malum Deus eis non ingerit? Malum quidem ab illis perpetratum, ipsi gustabunt. Increduli uero, suam pecuniam expendentes, ut uiam Dei rectam derelinquant, multimodam iacturam sentient. Post substantiæ namq; consumptionẽ, difficultatem inextricabilem incurrent, uincientur, & ad gehennam mittentur, ut purgaminis atq; purgati sit disgregatio. Ipsorum quoque purgaminum perdendorum aliud alij in gehenna superponetur. Sciant tamen increduli, se præteritorum ueniam accepturos, si se conuerterint. Sin autem, more priorum iam perierunt. Eos semper usquequo ad Deum omnes conuertantur, nullaq; sit seditio seu lis, expugnate, eorumq; conuersorum Deus ipse facta dignoscet. ¶ Sciant omnes se conuertere nolentes, Deum esse dominum nostrum bonum, & uindicem optimum. Sciat item omnis in Deum credens omnipotentem, posito super prophetam die conjunctionis exercituum, quod totius prædæ quinta Deo atq; prophetæ, & propinquis ac orphanis, & mendicis ac pauperibus debetur. Die qua uos citra aquam prope, & alius uester exercitus subtus uos, alij quidem ultra longe sedes sortiti eratis, si uobis terminus poneretur, forsan fallaces uideremini. Sed Deus priusquam quid esset, omnia præuidit. Sciendum quidem illum uerum mortuum, illumq; ueraciter uiuum, qui mortem seu uitam testibus missis adeptus est, Deo res omnes audiente atq; sciente: quo uos pauca docente, si multa numerositas uideretur, corda uestra debilia timidaq; fierent. Sed ipse omnium cordium secreta dinoscens, sua uoluntate singula moderatur, qui uestris oculis cæterorum paucitatem, uisibusq; suis uestri minimam quantitatem, ut suum die illa mandatum compleretur, ad quem omnia redeunt, reputauit. Omnis uir bonus in exercituum congressu firmus fiat, & Deum inuocando suum increatur auxilium, sequens ipsum, suumq; legatum. Cauendum quidem, ne uobis incidat contrarietas: Hæc enim uos debiles efficeret, uestrumq; successum minueret. Sed tolerantes & indurati perseuerate. Talibus enim Deus præstat subsidium. Eos item non imitemini, qui domos suas egrediuntur plus populi fauore, quàm deitatis amore. Eorum tamen actus diuina sapientia circuit. Diabolus incredulos suos actus sibi formosos apparere faciens, inquit: Hodie quidem non uincemini, quoniam uobis ego auxiliator adero: sed exercitu uiso, moram fugæ non distulit, dicens: ℣ * Ego uidens & uobis minimè uisum, Deum timeo, cuius finis grauis est, & intollerabilis. ¶ Increduli cordisq; prauí deinceps dicentes, nos uestram legem extimare meliorem, cognoscant ipsum legi bonæ adhærere, qui se prorsus Deo commendat. Angeli quidem illos incredulos faciebus & tergis cedẽtes, & interficientes, dicebant: Malum feruoris ob actus uestros antecedẽtes, Deo nemini nocente, gustate: sicut illa gens Pharaonis, suiq; prædecessores, nostris institutis cõtradicentes, ob culpas suas proprias, Deo nemini nisi delinquenti munus suum auferente, perierunt: Sed Pharao, suiq;, per summersionem: quia ceteris animabus coram Deo deteriores sunt increduli, qui prius datam firmitatem Deũ non timendo uariant. In lite captos, uel captiua, uel

Templũ Meochæ id est, Haram.

Armis cogendi increduli.

Quinta prædæ Deo & prophetæ, etc. danda.

Fortitudo in bellis retinenda.

Propter Deũ non propter existimationẽ hominum beligerandum.

Signum istud superius positum, omnia exemplaria trã sposuerant.

Pharao.

Captiui aut occidendi aut seruandi.

perime,uel per hoc sui castigẽtur posteri,& si timueritis aliquem quid subtrahere,dic illi,hoc Deo displicere. ¶ Cauendum,ne uos nimia securitate firmatos,increduli uicti rursus aggrediantur. Vosmetipsos igitur armis,& bestijs,atq; pecunijs præmunite. Omnes etiam uestros in uia Dei sumptus, deus nil diminuens,multipliciter reddet. Vobis pacificè se subijcientes,diligenter uobis reconciliate,Dei scientis & audiẽtis præcepto,qui tibi tuisq; præsens aderit. Si te fallere quæsierint,sine cuius uelle minimè pax inter uos oriretur,licet omnem terrenam substantiam propter hoc expenderetis: Tu nuncie,me tui tuorumq; factorum adiutore,tuis pugnã persuade, Tui namq; uiginti sustinentes & indurantes,ducentos alios superabunt: & centum uestri,cæterorum mille, quia sunt indiscreti. Deus autem hoc primo propter uestram debilitatem faciens,nunc imminuit. Si centum enim fuerítis,eorum ducẽtos uincetis:& uos mille,cæterorum duo millia,Deo præside indurantium sustentamine. Prophetarum alicui captiuos habere usq; quò terras expugnasset,nondum accidit.Sed uos hunc mundum,Deus autem sapiens & incompræhensibilis alium diligit. Propter hoc quidem graue malum atq; pœnam pateremini, nisi Dei liber præcedẽs omnia complectens subuenisset. Nunc quidem de præda bona comedite,timentes Deum pñssimum,ueniæq; datorem. ¶ Captiuis in tua manu propheta retentis,si Deus bonum inesse tuo cordi cognouerit, tua cogitatione plus atq; maius tibi tribuet,cum sit pius ueniæq; largitor. Si quid uero tibi simulare dissimulareue quæsierint,Deus grauis atq; sapiens uindictã inde recipiet. Terrarum expugnatores Dei nomine & illius obsequio, cũ pecunia uitaq; sua semper indurantes, & eorum auxiliatores, sibi mutua societate cõnectunt: quibus cæteri usququo lites ingrediantur,nullatenus cõnumerantur. Tunc autem illos uestrum petentes suffragium, nisi tantum contra homines uobis fœdere pacis munitos adiuuate,Deo singulos actus uestros dinoscente. Increduli quoq; suiq; factores alternum societatis connexũ inibunt. Vobis quidem prædicta negligentibus,lis uastatioq; multa terrã occupabũt.Boni expugnatores,& ob Dei gratiã indurantes, eos quoq; recipiẽtes & adiuuãtes corã Deo cõstantes,& boni ueniam plenam adipiscẽtur.Illi quoq; boni, qui postea pugnaces effecti,uobiscum passiones sustinuerunt,dilecti simul & electi, cum libro Dei singula scientis & audientis,uobis annumerantur.

Victores ne sint securi.

Dedẽtes se in fidem recipiendi sunt.

Sine Dei fauore pax nullis humanis rationibus firmari potest. Vtinã hoc proceres Christiani perpendant. Ex Deuit.20. & Deut.28.sumpta, sed male aptata.

Captiuos clementer tractans prophetã recipiet præmium amplißimum: Militare docet.

AZOARA XIX.

Contra finitimos bella gerenda.

HAec epistola est Dei legatiq; sui illis increduli missa: cũ qbus terminũ posuistis.Libere per quatuor menses quóuis terrarum pergite,scientes uos Deo cũctorũ incredulorũ cõfusori,minime nocere posse.Die quidẽ peregrinatiõis in mẽse gẽtibus Deũ suũq; legatũ prædicãte,dicentes,qd Deus se suũq; legatũ ab increduli libera uit.Cõuerti quidẽ,uobis esset melius:Sin aũt,Deo minime nocere potestis, qui uobis malũ grauissimũ ingerit,illis exceptis,qui pacẽ firmatã tenuerint,nec in uiros nostræ legis surrexerint.Illi namq; in termino statuto cõuersi,cum Deus timẽtes diligat,colligendi sunt.Conuerti nolentes,ubicunq; repertos,mensibus Harã peractis sumite,& interficite,omnibus uijs insidiantes illis.Si uestrã legẽ sequi,& orare,ac decimas dare uobiscũ uoluerint,dimittendi sunt: quia Deus pius & misericors ueniã illis tribuet. Eorũ quẽlibet ad te uenientẽ humiliter,diligenter collige,ut sic cũ sit uelut animalia bruta, uerbũ Dei audiẽt,quo forsan eorũ corda penetrabunt. Qualiter firmi cõstantesq; contra Deum legatosq;

Persequendi sunt armis increduli. O prophetam immemorẽ,qui aliquoties dixit, pertinaces in dicto diuino relinquendos esse.

tosq; ſuos, niſi qui uobis templum Haram fiduciæ pignus poſuerint, aut aliud quid reperiuntur? Quamdiu tamen apud uos ſua perſeuerauerit iuſtitia, ius apud eos mutare nolitis, Deo timentes diligente. Et ſi eos uobis ſuperapparere contigerit, aliud ore, aliud corde tenentes, cum eorum pars ſit plurima incredula, Dei præcepta pro minimo uendiderunt, & ſic aberrando malum operati ſunt. ¶ His cum nullius ſint ſubſtantiæ, ſed gratia uos hoſtilitatis maximæ nemo bonus credat, niſi prius conuerſis & oratoribus & beneficis factis. Tunc enim in lege noſtri fratres exiſtunt, quod ſapiens quiuis diſcretè perpendit. Poſt iuraiuranda ſe uertentes, & in lege ueſtra malum aliquod dicentes, cum eorum ſacramentum ante conuerſionem nihil ſit, expugnate. Cum illis qui nuncium è loco ſuo eiícere uoluerunt, nobis tamen prius eiectis, cur bellum non initis? An eos timetis? Deus quidē omnibus credentibus plus timendus. Eos expugnare non differatis, cum Deus malum atq; dedecus eis per manus ueſtras ſit illaturus, uobisq; ueniā atq; uictoriam, ueſtrorumq; cordium moleſtiam eis accumulabit. Nec antè fortitudinis & audaciæ ueſtrorum cordium notícia ceſſabit: nec ipſi rurſum parti Dei omnia ſua facta ſibi reuelaturi, ſuiue legati, cæterorumue bonorū níl eorum cuiq; celatè gerentium aſſentiant. Increduli, quorum animæ teſtes ſunt erroris & prauitatis ſuæ ſectæ, quorum ſcilicet actus hic nihil ſunt, ſæculoq; futuro manſio focus, templum Haram adire minime digni ſunt: nec etiam aliquis, niſi qui in Deum credidit, nullum alium timens, dieiq; futuræ fidem adhibuerit, & eleemoſynas ac orationes fecerit. Hic namq; rectè proficiſcens, itinere bono dignus eſt. Nullus extimet peregrinantes ad templum Haram, & ibi potantes aquam, æquales exiſtere bonis expugnatoribus, alium Deum expectantibus, & in Deum credentibus, qui malos homines in uiam bonam non dirigit. ¶ Expugnatores etenim tolerantes ardua, pecuniamq; ſuam pro Dei nomine conſumentes, plenum gaudiū habituri corā Deo gradum maiorē obtinebunt, & præmio maximo perenniq; donabūtur. Nullus ueſtri filijs ſuis, ſiue fratribus, niſi ſuæ legis fuerint, cōfidat: Sin autē, malis annumerabitur. Si patres ueſtros, & filios, aut fratres, & mulieres, gentēq; ueſtrā atq; ſubſtātiam acquiſitā, & mercaturā, cuius ſumptū pertimeſcitis, & ædificia pulchra, pluſq; Deū, ſuūq; legatū & expeditionum effectus propter Deū diligitis, indurate, uſq; quò Deus illos malos abhorrens, ſuum mandatū afferat. In multis aūt locis, & maxime in die Heunaim, qua ueſtra multitudo uobis placēs minime uobis profuit, quin fugā terra ſpacioſa ſe uobis abbreuiāte iniretis, Deus uobis ſuffragiū præſtitit: tūcq; uobis ſtationariā manſionē figens, cum exercitibus nō uiſis à uobis, malum incredulis intulit. Hic em̄ exegit ſuū meritū, deinceps Deus cui uult cōdonans, uobis inde ueniā præbuit. Viri boni, qui legem ueſtrā nō ſequuntur, ſcilicet illoti, poſt hunc annūad templum Harā nō accedāt. Et ſi paupertatē & inopiā ob hoc timueritis, Deus ditiſſimus & ſapientiſſimus uobis de ſua pecunia largiet̄. Nō credentes in deum, dieiq; futuræ, & nō facientes Harā, q ſuo legato Deus Harā cōſtituit, & nō recte litigantes uelut cæteraq; legū homines, uſq; quò ueſtri tributarij ſubiectiq; fiant, expugnate. ¶ Iudæos, dicentes Ozair eſſe filiū Dei: Chriſtianos uero, Ieſum, quorum uerba prædeceſſorum nugis aſſimilant̄, cōfundat deus: qui etiā ſuos ſacerdotes atq; pontifices, Ieſumq; Mariæ filiū ſibi dominos loco Dei ſumentes, uenerant̄: cum ipſis præceptū ſit, non niſi Deum unū adorare: Ipſi quidē Dei lucem ore ſuo

Fides ſeruanda.

Proſelyti.

Increduli à tē plo Mechæ excludantur.

Milites boni præcellūt ade untes Mechā.

Nemini fidendum præterquam fidei cō ſortibus.

Qui non omnia religioni poſtponūt, malum accipient.

Clad m dome ſticā refricat.

Illoti non admittuntur ad templum.

Chriſtianos taxat, quod Ieſum pro filio Dei colant, et pontifices pro ſuis dominis & Dei loco uenerentur.

nituntur extinguere: sed ipsis nolentibus, lucis suæ complemẽtum efficiet. Suum itaq; nuncium cum uia recta legeq; bona misit, ut ipsam manifestet, & super omnes leges extollat, licet cæteri nolint atq; resistant. ¶ Sacerdotes atq; pontifices substantias hominum gratis comedentes, non rectam uiam proficiscendo, uos uiri boni improbate. Omnis thesaurizans aurum & argentum, nec expendens in Dei nomine, malum grauissimum sortietur, ipsiusq; die futuro, uenientis ad gehennam, frons & latera, dorsum & nares inde comburentur, effectumq; thesauri malum ipse reperiet. Cum in libro Dei, die qua cœlum & terram condidit, sit totus mensium numerus XII, eorum quatuor hac lege data super Haram, in quibus nihil animabus uestris nociuum agatis, omnes incredulos, uelut ipsi uos omnes, expugnate, scientes deum timentibus auxiliari. Nulla fides est incredulorum, sed error maximus, cum omnium rerum Haram numero apud Deum determinato, ipsi Hale quod deus Haram, & ecõtra: & quod hoc anno Haram, alio Hale, & ecõuerso cõstituunt: quos suis factis sibi uisu pulchris, per uiã rectã Deus minime dirigit. Vos uiri boni, cum uobis iniũgitur iter Dei, cur recusatis, hoc sæculum plus quàm aliud diligentes, cum suæ res ad rerum alĩus cõparationem nihil sint? Ire nolentibus, Deus summã pœnam inferet, alios eorũ locis altiscens, cui nemo nocere potest, cum ipse sit omnipotens. ¶ Licet uestrũ desit auxiliũ, Deus minime suũ subtrahit subsidiũ: Qui tũc adiutor adfuit, quãdo in cauernã ob persecutores solus uno comitatus intrauit, socioq; suo dixit: Nil timeas. Deus enim nobiscũ est, qui cordibus eorum quietẽ induxit. & cũ exercitibus occultis uos adiuuãs, suũ uerbum super eorũ uerba sublimauit, cũ ipse sit altissimus & sapiens. Leues igit atq; graues in litibus cũ substãtia uestra, uitaq; pro amore dei, quasi sopitis, uobis nihil est melius, indurate. Sunt quidã suarũ animarũ perditores, Deo teste mendaces, qui si locus sterilis et cõmodus, uiaq; breuis et leuis esset, te sequerent. Sed cum sit difficilis atq; longinqua, per deũ iurãt se minime posse uobiscũ exire. Quid de suo dixisti exitu, tibi uenią meruit, quod ueritatẽ mẽdaciũue loquentiũ apparere uoluisti, uiris bonis nequaq; hærẽtibus, sed firmissime credẽtibus in Deũ, dieiq; futuræ, & similiter hominibus contrarijs illis, se ad litẽ ituros cũ substantia uitaq; sua pollicentibus, cum illi suũ persoluãt pollicitũ, hi saltim necessaria pręuiderent, se pręmuniendo, si uox sua cordi cõsonaret. Sed Deus timentes discernens, & horũ iter abhorrẽs, cũ nil nisi maliciam cordiũ & pusillanimitatem profecti uobis augerẽt, cõmorantibus in domo eos manere uoluit. Illis uestrum malũ atq; seditionẽ affectantibus, nostraq; mandata usquequò manifesta ueritas illis nõ diligentibus apparuerit, uariãtibus, quidã uobiscum uiuentes, quos Deus agnoscit, obediunt. Eorum quidã sanius intelligentes exorant, ut eis quęlibet nõ uoluptuosa nec illicita præcipias, eo quod huiusmodi uiros sibi gehenna uendicat. ¶ Si profectis expugnatum successus cõmodus occurrit, mali domo relicti molestia grauãtur. Ipsis uero dictis, uel nil lucratis, sed sibi bene prouidisse, quod nõ ibãt, ostẽtant, maximeq; gaudent illis inani manu redeuntibus: huiusmodi uiris manifesta, neminẽ quid habiturũ, nisi quod sibi præscripsit dominus Deus noster: cuius tutelæ nos, sicut omnes credentes atq; boni, cõmendamur. Sciendum quidẽ, uestrã nobiscum morã esse causam uestri boni, uestrã uero nobiscũ esse, ut malũ recipiatis, uel ipso deo dãte, uel per manus uestras: Vnde si uos stetis & nos, omnis sumptus noster siue spõtaneus siue coactus, à Deo minime,

Pontifices & sacerdotes opes corradentes, & non ministrantes, uituperat.

Ex XII mensibus, IIII impugnandis hostibus cõsecrati.

Sacra & prophana dijudicare cõuenit.

Exemplo domestico docet fidendum auxilio diuino, quũ deest humanum.

Contra militiam detrectantes.

Hypocritæ.

minime, quia mali estis, colligetur. Quippe nec in Deum, nec legato suo crediderunt, nec orationes corde puro, nec sumptus nisi contra uelle suum effecerunt. ¶ Horum nec proles nec substantia tibi placeat, cum Deus nolit eas alius quàm mali causas & effectus in hoc mundo existere: & eos item uita priuabit, ipsis incredulis. Qui licet iurando per deum se uestros perhibent, non sunt nisi gens à nobis & à uero disgregata, sed munimina seu cauernæ uel concaua, quò fugerent, illis patêrent, cito recedentes & retrambuli fierent. Eorum quibusdam à te petentibus aliquid de decimis & beneficijs, si datur, est eis placidum: Sin autem, conquerentes & irati recedunt. Sed si Dei legatic sui munus bonum esse faterentur, dicerent: O deus, tu legatusq tuus nobis pro uelle nostro munera facietis, qui te precamur & adoramus. ¶ Eleemosynæ quidem & beneficia non sunt nisi pauperum, & miserorum petentium, & in Dei nomine redimendorum, ac peregrinantiũ inopum, secundum dei præceptum, omnium sapientissimi. De propheta male loquentes, & dicentes se non dixisse, graui malo punientur. Et licet uos coniurando, ut uestrum amorem habere queant, se uelle simulent, tamẽ Dei nuncijq sui dilectionem atq fidem habere melius esset. Omnis deo molestiam & odium inferens, ignem gehennæ passurus, dedecus magnum subibit. Cauendum incredulis, ne sibi superueniant azoaræ, quæ sibi cordis sui secreta notificant. Irrident tamen, quod Deus ab illis seruata pandet: qui percunctati, se deliberando dubitare fatentur. An de deo suoq propheta ridiculum agunt? Quid uobis incredulis factis, post credulitatem prodest excusatio? Licet enim quibusdam uestrorum Deus ueniam largiatur, cæteris tamẽ, uidelicet incredulis, malũ inferet. ¶ Resistẽtes atq perturbatores, & insurgentes uiri, seu mulieres, hi uel illi prohibẽda præcipientes, & è cõuerso, suarũq manuum cõstructores, Deũ oblíti, à deo minime cõmemorantur ob malicia suã. His & huiusmodi similibus ac incredulis, ignẽ geheñæ perpetuã mansionẽ deus tribuet: quos ipse perpetuò cõfundet. Prædecessores uestros uobis maiores, & fortiores, atq ditiores, pluriũq filiorꝫ patres, sua negotia pro uelle suo sicut & uos perficientes, & dicẽdo dubitantes imitari nolitis. Hic etẽ sua perdiderũt opera, sæculo futuro perdendis associandi. ¶ A' prædecessoribus suis, Noë scilicet, & Baath, & Themuth, & Abrahã, suisq factoribus, & à gẽte Madian & Almutesichech, Dei mandatũ cũ uirtutibus atq miraculis allatũ est illis qui sibi nocuerũt, Deo neminẽ lędẽte. Bonorꝫ quidẽ illorum, uirorꝫ seu mulierũ, alij credẽtes alijs res scitas iniungunt, nõ agenda quidẽ interdicunt, orationes ac eleemosynas faciunt, deum atq prophetã exaudiunt, & sic à Deo sapientissimo ueniã promerentur, paradisum aquis amœnã, & in Gedena perpetuã mansionem, amoremq Dei maximum, quo nihil est maius, susceperunt. O propheta, incredulos & insurgentes aggrederè, illis manifestans, quod ad gehennã uiamq malã proficiscẽtur, qui post uerbum incredulorꝫ à se dictum, fidemq suã derelictã, se nõ dixisse iurando, Deum testẽ uocãt. Velle tamen suũ nequaq ad actũ perduxerunt, nec aliud quàm quod deus suusq legatus eos à sua uolũtate repulerunt, adepti sunt. Si redierint, cõmendabile est: Sin aũt, graue malum in hoc, sæculoq futuro, absq repertu tutoris atq uindicis sui in terra patient. Eorꝫ quidam hac utuntur oratione: O deus, si nobis tuã uoluntatẽ dederis, inde deinceps beneficiaq, boni efficiemur. Deo quidẽ illis postulata præbẽte, errori cõsentiendo, nil dare uoluerũt. Vnde deus eis finem cõtrarietatem cordium,

Noli æmulari in malignantibus.

Leues, qui suum commodũ semper spectant.

Eleemosynæ sunt congruæ præceptò Dei &c.

Detrectantes Prophetæ Machumet, luent pœnam.

Offensa Dei gehennam meretur.

Prophẽtarum contemptores puniti à Deo.

Eadem locus paradisi, in Genesi.

dium,& anxietatem,ut ſic ſaltim ad eum conuerterentur, immiſit,eo quod ſua Deo pollicita non ſoluendo,mendaces reperti ſunt. Nonne ſciunt,Deũ omnium occultorum cognitorem,æque ſuorum arcana cordiũ & uoce prolata percipere? Deriſores bonorum in eleemoſynis,quas facere nituntur,& nil niſi per laborem ſuum habentium Deus irridebit, grauibuſq; malis affliget. ¶ Reſiſtẽtibus Deo,atq; ſuo legato,& ſic ingratis deo,ſiue tu condones,licet etiam ſeptuagies,ſiue non, Deus nequaquam ueniam faciet. Succeſſores uicariſq; prophetæ, quiete gaudentes, pugnatum ire nolunt cum ſubſtantia uitaq; ſua propter Deum, perſuadentes ne quis tempore feruente pugnatum eat. Sed notãdum ſapienti cuilibet,ignem gehennæ callidiorem exiſtere. Nunc aliquãtiſper rident: ſed multæ quærimonię cum lachrymis ob actus antecedentes ſequentur. Quanquam Deus ad aliquam iſtarũ gentium acceſſerit,ſicq; tecum ire pugnatum illa deſiderat,dic ei,quoniam primò domo manere maluiſti, nunc quoq; cum aduerſis atq; contrarijs perendina,nunquam mecum profectura,nec hoſtes expugnatura. Nec ego ſuper ueſtri quenquam orationes fundam,nec ad ipſius morti foueam accedã, tum ob hoc quod Deo legatoq; ſuo contradixerunt,tum quoniam increduli mortui ſunt. Huiuſmodi uirorum neq; ſubſtantia,neq; proles tibi placita ſit,quos ſibi Deus tãtum malorũ materiã eſſe quærit,animasq; ſuas ipſis incredulis extrahet. Cũ azoaram perſuadentẽ ut in Deum credãt, & cum ſuo legato pugnatũ proficiſcantur,inſpicis,eorũ primates inquiunt, Bonũ eſt, ut nos perendinantibus remanere dimittas. Eorũ itaq; cũ illis contrarijs cõmorari cupientiũ corda,licet illis neſcijs,ſigillata ſunt. Prophetę uero,ſuisq; factoribus pugnatũ profectis, cũ ſua uita ſubſtãtiaq; deus ſua ſemper negotia ſublimaturus,paradiſi manſionẽ perpetuã,quod prę cæteris eſt lucrũ maximum,tribuet. ¶ Deo quidẽ ſuoq; legato rebelles,domiq; morantes,niſi debiles uel infirmi,uel nõ habentes neceſſaria,tales enim abſq; reatu ſunt,ſi ſolum bona uoluntate Dei ſuiq; legati præcepta corroborent, prædicta nõ agendo,graue malũ patiẽtur. Arabum namq; plures,cæteriq; ſimiliter ad te uenientes,nequaq; uictũ cęteraq; neceſſaria à te quæſita,ut te comitarẽtur, recipientes,miníme dãnandi ſunt, cũ ob ſumptuũ inopiã lachrymando reuerſi ſunt. ¶ Illi tandem rei ſunt,qui nulla debilitate,ſeu morbo,uel inopia preſſi,cũ aduerſis cõmorantur: quorũ corda,licet ipſis neſcijs,Deus ſigillat. Illis corã te redeũte ſe excuſantibus,dic: Vobis nequaq; ob aliq; excuſationẽ credã ulterius,qa iã Dei facta ueſtra uiſuri,ſuiq; legati pręceptũ audiſtis, ad deũ adhuc redituri,q oẽs actus ueſtros occultos propalabit. Quidã eorũ tui pręſentis diſceſſum per deũ cõiurando poſtulãt: & tu, cũ nihil niſi malũ, ſint gehennã ob ſua merita recepturi,diſcede. Eorũ quibuſdã ueniã petentibus,& obſecrantibus,miníme da ueniã: Quia licet tu dones, Deus miníme dabit. Arabes peiores increduli ſunt,& expugnatores peſſimi,dei pręcepta ſapientiſſimi ſuo legato ſuperne poſita prorſus ignorantes. Eorũ quidã ſuos ſumptus pro tributo cõnumerantes,uobis malũ inferre nitũtur: ſed illud in eos redundabit. Eorũ uero quidã deum inuocantes,iudiciq; diẽ expectantes, Deo legatoq; ſuo appropinq̃tionem ſua beneficia fore credẽtes,miníme fallunt. His etenim deus ueniã,ſuiq; dilectionẽ tribuet. ¶ In litibus pręeuntibus & primis,cordeq; beniuolo ſibi ſuffragãtibus, Deus integrã peccaminum ueniã daturus,paradiſum riuis amœnã,quod maximũ eſt lucrũ,tribuet. Arabũ aũt & Meduentiũ quibuſdã,qui iã te neſcio,tibi litẽ atq; ſeditionẽ machinantur,

Etiam ſi Machumet ueniã delictorũ donet, non tamẽ ſtatim & Deus.

Intentata gehenna inſtigat ad bellum.

Pro mortuis orationes.

Bonum notabile pro uigilijs & exequijs, &c.

Quis immunis à militia.

Arabes.

Militantes, et qui eos iuuãt, gratiam peccatorum promerentur.

machinantur, bis nocebo, & ad ignem diuertã. Sunt alij sua confitentes peccamina, sicq; bona malis cõmiscentes, quibus forsan deus ueniæ largitor ignoscet. Eleemosynas de sua substantia suscipe, & eos emenda, bonumq; suum multiplica, Deum pro ipsis inuocando, ut ipse cuncta sciens & audiens eorũ cordibus quietem inducat. Deus em̃ suæ gentis pœnitentiã benignè colligit, & eleemosynas ac beneficia suscipit, qui est misericors, ueniæq; dator. Malã igitur derelinquentes benefacite, ad cognitorem & reuelatorem secretorũ redituri: qui, suusq; legatus, uiriq; boni uestra uidebunt opera. Sunt item alij spem in Deo ponentes, quibus aut ipse malum faciet, aut ignoscet. Templo ob malum & incredulitatem, bonorumq; diuisionem ab illis constructo, quos corã inuocãtibus deum, suoq; legato prius se nõ nisi bonum facere uelle iurãtes, Dei testimonium mendaces comprobat, nunq; assurgas. Melius em̃ est orationes fundere in templo timore Dei fundato, ubi se lauare uolentes cõmorantur, Deo mundiciã uolente. Quod em̃ melius est templum, dei gratia fundatum: an illud, quod super præcipitium conuexum & cõcauum ædificatum, sua ruina secum suos in ignem gehẽnæ deuergit, quò Deus solum malos demittit? ¶ Eorum cordibus, qui templum intentione tali fundauerunt, nõ aberit malum atq; cõtrarietas, nisi suis animis prorsum immutatis. Bonis dei nomine belligerantibus, Deus paradisum tribuit, præcium pro suis animabus atq; substãtijs, siue perempti, seu emptores existãt. De dei quidem pollicito nemini dubitãdum, quod testamento, & Euangelio, & Alfurcan cõfirmatur. Sit itaq; uobis pro uestris operibus summum solatium, quod deo uestras animas, substantiãq; totã uendidistis, cum aliunde tãtum lucrum nequaq; accidat. A malo diuertentes, & orantes assiduè, gratesq; reddentes, & se humiliãtes, genuaq; flectentes, & præcipientes gerenda, prohibendaq; cõtraria, tãdem oẽs obseruatores diuinorũ præceptorum plenũ gaudium atq; perpetuũ sortient. Nemo propheta, nec uir bonus pro illis deprecetur incredulis, quos malos igniq; deputãdos esse dinoscit, licet sibi sint illi cõsanguinei, siue propinqui. Abrahã uir bonus, assiduus orator, nequaq; iracundus, licet patri suo prius propter spem habitam consentiens ueniã faceret, tamẽ deinceps percipiens ipsum deitatis hostem existere, manum suam penitus retraxit. Deus homines post adeptionem fidei non errare permittit, priusquam eos quid timere debeãt, ipse doceat. Omnia sciens, cœlum & terram regens, uiuificans atq; mortificans, qui non alius est tutor uindexq; noster, idemq; pius, ueniæq; largitor, suusq; legatus, expugnatoribus, & suis in hora necessitatis auxiliatoribus, iam suis debilitatis cordibus, ignoscunt. Idem quoque pijssimus tribus uiris usquequò sub ipsis terræ capacitas angusta, animæq; suæ breues sibi uidebantur, & se non alias ire posse, quàm ad Deum solum perpendebant, fugientibus ueniã, ut redirent, largitus est, Ipsum igitur omnes boni timete, & ueridicis perseueranter obedite. ¶ Nec Arabes, nec Medenenses euitare poterant, quin cum legato pergerent, & pro suis animabus orarent. Nec enim sitim, seu laborem, aliquodue malum pro Dei gratia, uel exuuiam ab hostibus sibi uendicant, nec sumptum breuem seu magnum faciunt, nec aquas abducũt, nec transitũ ad incredulorum molestiã atq; malũ transcendunt, nisi quos Deus, bonorũ operum præmium omnibus plenè largiturus, bonis operibus adscribit. Oẽs tamẽ adesse nec opportunum, nec necesse fuerat: sed singularum gẽtium aliquos abesse, qui iuris ministri legi prouiderent, & credentibus quid gerendum

Confitentibus peccata spem ueniæ aliquã aperit.

Atqui Esaias dicit, qui speraat in eo, non confundetur. Templũ Mechæ commendat.

Dei nomine militantibus ampliſſimum præmium pollicetur, ut ſolet.

Alcoran Euãgelio & ueteri ſcripturæ æquat.

Pro incredulis nõ orandũ: Abraham patrẽ idololatrã deſeruit.

Legũ periti.

dum esset, intimarent. Incredulos in uestri directo cõstitutos, uos uiri boni scientes Deum se timentibus auxiliaturũ, sic expugnate fortiter, ut uestrã sentiant audaciam. Sunt quidam, qui azoara posita quærunt, Cuius fidem nostrum augmentat? Hic autem corroborat, credentibus quidem plenum habituris gaudium fidem confirmat, & augmentat: Incredulorum quidem uariisq; cordis malo malum accumulat, unde sua peribunt incredulitate. Nónne patet, eos singulis annis deteriorari: cum semel aut bis credentes, & item increduli, nec se conuertunt, nec sui memores existunt? Hi quidem azoara sumpta, se inuicem cuicunq; respicientes quærunt, an eos quis uideat: deinceps corda sua Dei distrahunt obsequio, qui sunt indiscreti. Nũcius de uobis met ipsis immutabilis & constans uobis datus est, quem cum sit boni pijsq; cordis, incredulitas uestra turbat, atq; molestat, ut bonorum fides atq; dilectio lætificat. Sed si nullatenus credere, fideq; perseuerare uoluerint, tu Deo, præter quem non est alius, immensi cœli domin, te cõmenda.

Vis Alcorani, quæ Dei uerbo syncero detrahitur. Blasphemat igitur pro more suo.

Laudum suarum præco liberalißimus.

AZOARA XX.

HAec huius libri sapientis doctoris mirabilia, cũctis hominibus admirãda, qbus hominem de semetipsis afferentem illa, & mõstrantem Deus maximum præmiũ bene gerentibus, incredulis pœnas daturus, misit: increduli manifestas incãtationes esse dixerunt. Sed ipsi qdem nec oratorem sibi, nec tutorem inuenient, nisi nutu cõsilioq; Dei, qui est dominus noster, cœlum & terrã sex diebus creans, & postea cœlos ascendens, rerũ omnium deliberator. Hunc itaq; dñm nostrũ, ad illũ redituri (sumus etẽ terminus est ueracissimus, si memores estis) aduocate. Qui creator oĩm, ad se post mortem reuocabit oẽs, ut bonis & credentibus rectũ & æquũ, incredulis ignem malũq; graue largiat. Idem etiã soli lumen, lunæq; claritatẽ, & mansiones, ad annorũ cæterorũq; spatiorũ numerũ ueritatis tantũ noscendæ causa tribuit, & diei noctisq; uicissitudinẽ res sapientibus discernit, omnibusq; se timentibus mirãda in cœlo terraq; cõposuit. Horum nostrorumq; præceptorũ negligentes, igni ob suos actus insidebunt. Sperantes aũt se redituros ad nos, hoc sæculũ alij postponentes, sicq; fidẽ adepti benefacientes, in paradiso perseuerabunt. Hi qdem tales Deum inuocãt, & sese mutuo demum salutãt, in uocationisq; fine Deo totius mundi dño grates soluunt. ¶ Si deus adeò festinus atq; pronus in malum hominum existeret, quã in bonum, iã eorũ accessisset terminus. Vnde nõ habentes spẽ redeũdi ad nos, in errore suo quasi cæcos errare patimur: qui malo cõtingente, secundũ ipsum sui status modũ, scilicet iacendo, seu stando, sedendoue Deũ quantocius adiutorem inuocãt: quo demente malũ, quasi nunq; inuocassent Deũ, redeunt. Ita sua facta sibi uisa pulchra fecimus, plures generatiões præteritas, quia legatis nostris uirtutẽ afferentibus miníme crediderãt, & malefecerãt, ex merito suo prorsus deleuimus. Quorũ uos iam uicarios, usqquo facta uestra uideamus, cõstituimus. Cũ eis uirtutes manifestas Dei lego, ad deũ nullũ sperãtes reditũ inquiunt: Aliũ Alchorã nobis aporta, uel istũ uaria. Quibus me id miníme facturũ respõdeo, tũ ob diuinorũ præceptorũ obseruationẽ, tũ ob malorũ die magna timorẽ. Notandũ item, me longo tẽpore prius inter uos cõmorantẽ, nullatenus uos cum eo uisitare, nisi diuina uoluntas cõpelleret. An uos error & inscitia uexant? Quis enim peior imponente Deo mendacium, aut suis contradicẽte preceptis? Cum huiusmodi uiris nullum bonũ Deus dirigat. An uos increduli, & inuocãtes loco dei, putantes ipsum pro uobis precaturum,

Deo motũ localem tribuit. Deus ultimus finis, & summum bonum.

Longanimus Deus.

Contradicentes Alcorano.

quod

quod utriuſq́, boni malíq́ uidelicet ineffícax reperitur, Deum agnoſcere, nec cœlo nec terra ſcitum cogitatis? Ab his quidẽ ſuis dictis deus me liberauit, cum gens prius una, ita nunc uarietur, niſi propter Dei uerbum præſcriptum de ſua cõtrouerſia liteq́ fieret iudiciũ: inquiunt, ſi diuina ſibi præcepta nõ adſcripſiſſet. Deus eſt omnium occultorꝝ cognitor: expectetis igítur, & ego. ¶ Hominibus poſt malí paſſionem bono rehilaratis, artẽ atq́ dolum in noſtris præceptis facere nitentibus, díc, Deum callídiorẽ & prouectiorem eſſe, qui ſuís legatis omnes ueſtras machínas atq́ dolos agnoſcit. Ille uobís tranſitũ terrarꝝ & animum præſtans, uſq́quo omnes ín una nauí coadunauit, uentum proſperꝝ gaudíq́ datorẽ primo cõtulit, deínceps uento peruerſo ſuperueníente, & undas circũquaq́ coagitãte, ílli timẽtes hoc obſídionẽ eſſe, Deum legís bonũ adiutorem ínuocãdo dixerunt: Sí nos ab hoc malo líberaueris, ulteríus tibí ſubiecti gratías reddemus. Sed ílli en liberati, terraq́ poſíti, malũ fallaciter & íniuſte perpetrãt, ſibímet ſolís hoc agẽdo noxíj: quíbus à me facto ſuo reditu, oẽs ſuos actus reuelabo. Nõne perpendunt paucitatem atq́ breuitatem huíus mũdanæ ſubſtãtiæ? Hæc nãq́ uíta campo cõparatur, quí per aquã cœlitus míſſam ſe ſuo fœtuí cõmíſcentem, ut uíctũ humanũ atq́ feralẽ educat, floríbus et fructu decoratur: hominíbus me tũc †pœnitentem eſſe fatentíbus, deínceps noſtra uolũtate díe noctuúe ducente, ad ſtipulam reducítur, príori formæ ualde díſſimílem. Me res ita díſcernentem, ſapientem exaudiet Deus, ad uíam ſalutís uocans, & electís uíam rectam notificans. Benefacientibus tríbuet bonum, & ſupra quorum faciebus nunq́ ínerit pallor ſeu moleſtia, eruntq́ paradíſi dominatores perſeueranter: Peccatores autem æquum ſibí ſímileq́ præmium ſuſcepturí, dedecore premundí, nullum tutorẽ ſeu ſaluatorẽ habituri, uelamẽ quaſi noctẽ nigrã, faciebus ſuís apponẽt. Et hi ſine termino ígnis míníſtri manebũt, díe cõgregationís omnium, corã me dícturo íncredulís, uobís ueſtríſq́ partícipibus, etiã uos nullatenus adoraſſe me perhíbentibus poſtulabítis, dei teſtimonium ínter nos & uos ſufficiẽs adſit, nos ob íncredulitatem ueſtrã negligentes extitiſſe: tuncq́ ſe ad Deũ ſuũ ueritatis dominũ conuertentes, príus deſerẽt uerbũ ſuũ, cum omnís anima præmiſſorũ mercedẽ accípiet. ¶ Datorem tamẽ uíctus ín cœlo & terra, oculorum & aurium iudícem, uítæ mortíſq́ largítorem, omníũq́ rerꝝ prouíſorem, Deũ eſſe teſtãtur. Cur ígitur nõ tíment eum? Hic eſt Deus ſuus, dominus uerax: Et ueritatem deſerens, níl præter errorem atq́ iacturã ſequitur. Cur conuerti negligítis? Dei quídem uerax eſt uerbũ, quod íncredulos nunq́ conuertendos affírmat. Eſt'ne quís ueſtrorꝝ partícipũ homínes creans, & ad ſe reducẽs? Deus quídẽ erat, & ad ſe reditum præſtat. An eſt eorꝝ quís, qui rectam uíã ínſtruat? Deus quídem eas edocet: quẽ ímitari melíus eſt, quàm ígnorantẽ, uſq́quò doceat. Cur híc, ſíc eſſe nõ díſcernitis? Sed horꝝ plurima pars ambíguitatíbus & opinionibus, quæ ueritatí collatæ níhil ſunt, abducit, Deo ſua facta dinoſcente: cuíus nutu p̃ceptoq́ ſolíus, hic Alcorã oís falſitatís expers, quoniã eſt Dei domíní mũdí, cõſtituit. Dicentíbus eũ tuũ eſſe fígmentũ, díc, ut ſaltẽ unã azoarã harum alícui cõſímílem, quolíbet adiutore níſi ſolo Deo ſuffulti, efficiãt: ut ſic an ueridíci ſint, appareat. ¶ Plures quídẽ cõtradícunt, eo quod noticiã eíus ſe mínime poſſe cõpr̃ehendere fatentur. Quid ſi ſua qualís eſt explanatio, ſibí mitteretur? Anteceſſorũ ueſtrorꝝ ſímíliter cõtradícẽtíum, qui finis, proſpícite. Eorũ tamẽ quídã ílli credũt, quídã mínime, Deo ſíngulos díſcernente.

Gratulatur ſibi quod Deus ipſum liberauerit à Chriſtianorum opinionibus diſſidentibus.

Allegoriam naufgij ſuæ ſectæ accommodat.

Parabola humanarum rerum non inſcita.

†Al petẽtem al. potentem.

Dei attributa quædam. Argumentatur non futiliter contra fictitios deos.

Contraria ſæpius dicit, nẽpe quod increduls pœnitentibus ſalus obtingat.

Alcoran carere mendacio, quod facilius eſt pronuncíare, quàm probare.

Alcorani difficultas intelligendi.

Tardis ad credendum subinde mittit libellum repudij, doctrinæ suæ diffidens.

Resipit hæresim, quæ temporibus Origenis perualerat Arabiã, animas interire cum corporibus: utraque uero restituenda nouissimo die.

Esa. 5. Impij dicunt, Festinet & cito ueniat, etc.

Nouissimi diei memoriam subinde inculcat.

nente. Contradicentibus dicito, ut sibi sua sint negotia, tibiq; tua, ipsiq; à tuis factis, & tu à suis liber. Te quibusdam eorum auscultantibus, es ne potens, ut illi surdi, cum sint indiscreti, tuam uocem intelligant? Eorum quidã ad te respiciunt, Tũne cæcos uiam rectam docebis? Deus ipse nemini facit iniuriam: sed homo ipsemet sibi officit. Die resurrectionis opinabuntur singuli, se non plus quàm per unius horæ spacium iacuisse: & ad inuicem se cognoscent: ibiq; summam iacturam sentient, qui erronei congregationi coram Deo contradicebant. Eorum quæ dicemus, te partem docebimus, aut mori faciemus, & ad nos facto reditu cuiusq; gentis, suus nuncius sibi missus ueracissimus iudex, nemini faciens iniuriam, aderit, Deo omnium operum assidente teste. Quærentibus illius horæ noticiam, ad tuæ ueritatis probationem responde: animæ meæ bonum seu malum nequaq; iudico, nisi quod Deus discernens tribuit. Cuiq; gẽtium terminus suus adscriptus est, quem præcedere uel subsequi nemini licet: nec cuiq; prospicere datur, utrũ die noctuue suum malũ accidat. Sed uos increduli, cur ita properatis? ¶ Siquidem cum aduenerit, credetis. Nunc uero cur antecedere nitimini? Vos increduli maliq;, uestra malefacta non nisi pro modo lucri uestri gustate: & deinceps ansim uerax, quærite, quod esse, sic per ipsum iurando testabuntur. Ego siquidem uerax sum: sed uos id minime dixistis. Quilibet male gerentium tunc semetipsum ob malefacta redarguens, cum iudicium inter omnes ueracissimum, omnis expers iniuriæ fiet, omnem substantiam mundanam si possideret, eam pro sui redemptione redderet. Cur igitur uestri reditus ad Deum uniuersorum regem, uitæ mortisq; datorem, cuius terminus, licet plures nesciant, est ueracissimus, non recordamini? Vobis quidem iam à Deo castigamen, & salus nostrorum cordium occultis, uiaq; recta & misericordia bonis hominibus dei misericordia nutuq; gaudium uobis afferens aduenit, quod omni uestra substantia melius est atq; preciosius. Cum deus uobis uictum sufficienter exhibuit, cur de ipso hoc Haram & illud Hale constituitis? Vtrum hoc præcepto suo, an impositione uestra facitis, de Deo mentientes? Quid de semetipsis in alio sæculo cogitant? Ipse quidẽ hominibus prorsus utilis, licet ipsi grates minime persoluant. ¶ Amodo licet uerbum in omnem partem uergitis, omnium cogitationum uestrarũ & electionum atq; factorũ testes erimus, nec alicui cœlestium seu terrestriũ addi subtrahiue potest, nisi quod libro lucidissimo inscribitur. Deo quidẽ se cõmendantes, uidelicet credentes atq; timẽtes, secundum Dei uerbũ immutabile, tum in hac uita bonum, tum in futura plenum gaudiũ timoris expertes sortientur. Neminem aggrauet nos dicere, solius dei scientis & audientis omnia, cuius imperio subiacent uniuersa, qui noctem quieti, diem motui deputat, quæ sunt satis audiẽtibus admirãda, immensitatẽ uerumq; preciũ esse. Nõ imitemur inuocantes loco Dei participes, cũ ignorata dicẽtes, nil præter opinionẽ sequanr: dicẽdo, Deum sumpsisse filiũ, quo nequaq; indigens est, cum sit omniũ abundantissimus, uniuersa cœli & terræ possidẽs. An habent inde rationes hoc demonstraturas? An deo nescitũ imponunt? Omnis deo mendacium illud imponens, hic bono carebit, & ad ipsum suo reditu facto malum grauissimum ob incredulitatem ab ipso recipiet. ¶ Audiant isti Noë, suæ gẽti dicentem: Si sit uobis molestum atque graue, me uobiscum præsentem existere, ut præcepta Dei uobis intimẽ, rebus uestris atque participibus, ne uos tenebrositas, & error includat, ceadunatis,

Religiosi & in hoc sæculo & in futuro beati.

Deum carere filio probat argumento friuolo, quod nullius rei sit indigus. Rationes quæ probent Deum habere filium, extant sempiternæ et liquidæ.

mihi

mihi memetipsum Deo commẽdanti patefacite, retinaculum uestrum atq; sectam. Sin autem, à solo Deo, qui me credentibus associauit, nequaquam à uobis pręcium postulo. Ipsis quidem contradicentibus, eum suosq; factores in æquore uase, saluauimus: & contradicentibus summersis, alios eorum in terra uicarios constituimus. Ecce quis eorum finis contigit, quibus maxima merces promittebatur. Post hunc cæteros cum uirtutibus prophetas hominibus misimus: sed eorum credere renuentium, hostilitatemq; malentium, corda sigillauimus. Moysen item & Aaron, cum nostris præceptis ad Pharaonem suamq; gentem misimus. Sed illi ob maliciam & superbiam suam resistentes, ueritatem uisam diuinitus, artem magicam esse perhibebant: quam Deus odit, & abhorret. Moysi quærenti cur hoc facerent, dixerunt: Ideóne ueneristi, ut nobis, qui tibi non credimus, à secta patrum nostrorum deiectis, in terra nostra super nos sublimeris. Tumq; Pharao quatuor sapiẽtes magos ad se iussit adduci. ¶ Illis quidem iam præsentibus, Moysiq; pręcepto mutationem pro uelle suo gerentibus, inquit Moyses, Cur incantationibus studetis, quas deus ipse confundet, Operibus etiam huiusmodi sua uerba confirmans, licet malis nolentibus, detrimẽtum immittit. Paucis uero, illiusq; gentis minimis Moysi credentibus, Pharaonem ut nimiæ potentiæ, & operis immoderati, suamq; gentem nimium timentibus, ipse Moyses solatium præbens inquit: Si in Deum creditis, eius uos tutelæ commendate. Ipsi igitur se Deo commendantes, deum deprecantur, ut eos minime malis gentibus ridiculũ atq; prodigiũ constituat: sed pro sua pietate misericordiaq; ab illis liberet. Moysi deinceps fratriq; suo præcepimus, ut in Mezara sui gentibus domos uersus orientem cõstituerent, & in eandem partem orationes funderẽt, dicerentq; bonos summum bonum possessuros. Moysi deinceps Deum oranti, ut Pharaonẽ ornatu diuitijsq; mũdanæ uitæ donaret, suisq; diuitijs repagulũ cordiq; sigillũ obijceret, ut sic obstinaciter erroneus ante mali grauis aduentum nullatenus crederet, inquit Deus, se suis orationibus rectis respõdisse, & ne uiã errantiũ insequeretur iniunxisse. Quãdo cũ filijs Israël mare transiuimus, & Pharaoni, exercituiq; suo ob inuidiã et inimicitiã eos insequẽtibus, ferè submersionẽ induximus, Pharao iã nõ in aliũ quàm in deũ filiorũ Israël se credere cõfessus est. ¶ Tandẽ ne nunc hucusq; malefactor & incredulus, hodie tuum corpus liberari, ut sit posteris miraculũ, quæris? De nostris miraculis atq; uirtutibus pauci cogitãt. Nos deinde filijs Israël in Asia locũ optimũ præstantes, eis bona saporiferaq; cõtulimus, nullã eis nisi præmunitis et castigatis cõtrarietatẽ inferẽtes, et eorundẽ in sæculo futuro post scientiã datã cõtrarietates discutiemus. Si de mandatis tibi missis quicq; dubitas, antecessorũ tuorũ lectiones perlegendo, ueritatẽ tibi missam agnosces, ne sis ambiguus, nunc negãs, nũc affirmãs. Oĩs eñ nostris præceptis cõtradicens, perdendis annumerabit: nec quis super se dei uerba firmãs, ante grauissimorũ malorũ aduentũ credet, licet oĩa mundi miracula uideat. Adhuc nulli uillarũ, nisi tantũ gẽti bonæ, sua fides interitũ surripuit: Ei uero huius mundi dedecus ob fidẽ suã auferẽtes, usq; ad terminum nõ à nobis in antea positum promouimus. Si Deus ipse uellet, omnes terræni simul crederent. An tu gentes ad fidem & credulitatem cogere studes? nisi Deo uolente, nemo credere poterit, qui malos & indiscretos in sua sordicie dimittit. ¶ Constat euidenter, nil cœlestium seu terrestrium, nec miracula seu uirtutẽs incredulis quicquam proficere posse, qui suorũ antecessorum

Moyses et Aaron.

Magica Deo inimica.

Fabulæ Iudaicæ de magis Aegypti, & Pharaone.

Soli Niniuitæ per Ionã conuersi, malum eis impendens effugerunt. Cur igitur gladio persecutus es, & alios id facere docuisti?

cessorum dies euentusq; consimiles, nil aliud expectant. Expectent igitur, & ego deinceps, ut nos decet, nostros nuncios cum credentibus illis saluabimus. Ab eis, quibus huius legis ineſt ambiguitas, ego dissentiens, non adoro, quos ipsi: sed unum Deum solum, qui nobis omnibus mortem inducturus, me conuertens ad legem rectam credentem fecit, prohibens me, participes, & aliquid loco Dei nec officere nec iuuare potens, adorare: cuius bonum munus nullus auferre poterit, quin pro suo uelle cuilibet accidet. Malum nemo nisi ipso præmonstrante prænoscere poterit. Iam diuina ueritas nobis data, rectam uiam proficiscentibus ostendit, cuius obseruatio salutem obseruantibus generat, error quidem detrimentum. Vobis itaq; cauete, quoniam ego non semper uester custos existam. Tu quoq; super te cælitus missum sequere, & sustine, usq; quo Deus iudex optimus dijudicet.

Machumet ex pagano cõuersus ad fidẽ, qui nõ semel dicit infideles non conuerti.

AZOARA XXI.

Alcorano eloquentiam arrogat.

HVius uoluminis quàm optime à sapientissimo & eloquentissimo cõpositi, discernentis & castigãtis uerba, me inde castigatore manifesto, promptoq;, uobis persuadent, ut non nisi Deum unum inuocetis, & ab ipso ueniam & misericordiam postuletis. Ille etenim exoratus, usq; ad terminũ prædestinatũ uobis hic sæculi prosperitatẽ, deinceps cuiq; scilicet suũ meritum tribuet. Sin aũt, super uos ad Deum omnipotentẽ redituros, qui uestrę uocis cordisq; uariã dissonantiã uobis inhærẽtem perspicit, diei magnę malum proijciemus. Deus quidem cœlum & terrã sex diebus perficiens, cuius super aquas sedes prius extiterat, & à quo solũ omnis creatura uictũ accipit, qui rerũ omniũ loca præsentia futuraq; dinoscit, uos in terra cõstituit, ut qs uestri melius operaretur, agnoscat. Si post mortẽ eos resurrecturos dixeris, hic nihil nisi fantasiã & incantationẽ manifestã esse perhibebũt: dicũtq;, me nequaq; potentẽ illis malũ immittere, cũ illis euentũ usque ad determinatã horã differo. Sed sciat omnis, hoc ꝓaciter futurũ esse, licet incredulí hoc derideant, & ulterius nunq; auferendum: Si post bonum à nobis eis datũ, eius subtractionẽ seu malum ingesserimus, hoc eos ad incredulitatẽ & cor malũ diuerget. Si post malũ habitũ, bonum eis per nos acciderit, gaudẽtes ostentant, à se peccata sua recedere, exceptis patientibus atq; beneficis, qui ueniã plenũq; gaudiũ sunt habituri. Sed fortassis tuo cordi tædiosum atq; difficile uidebitur, cũcta præcepta nostra patefacere. Vnde quærẽt cæteri, an tibi datus sit thesaurus cœlitus, an angelorũ aduẽtus? Tuũ aũt nõ est, nisi tantũ iuncta tibi illis nunciare, Deo oĩm cognitore. Dicẽtes hoc à te fuisse cõpositũ, tales decẽ azoaras quolibet aduocato, nisi solo Deo, afferãt, ut sic suũ dictũ probẽt esse possibile: Sin aũt, hinc diuinæ sapiẽtiæ positũ esse cõfirmẽt. An creditis in Deũ, præter quẽ nõ est alius? Omni quidẽ uitã istã, huiusq; sæculi decorẽ diligenti, facta sua nõ minuẽdo, præmiũ hic persoluemus: sed in sæculo futuro nullũ bonũ pro factis suis recepturus, nil præter ignis feruorẽ habebit. Oẽs aũt Dei recto procedẽtes tramite, per testes cõfirmato, quibus est lex Moysis, iã præmissa docens, & condonans credentibus illi, bonũ possidebit. Incredulus autem, & deuius, ignẽ. De ueritate præceptorũ eorũ tibi missorum, quanq; plures nõ credant, tu nullatenus hęsites. Imponentes Deo mendaciũ, sicut pessimi, à pietate dilectioneq; diuina repellũtur. Quis enim illis est deterior? Incredulis semper, atq; fidem uiamq; Dei sponte linquẽtibus, in sæculo futuro malũ, nullo subueniẽte uindice, duplicabiẽ, quia nec audire nec uidere poterunt. Qui suas animas hic operando, & uerbis errando

De origine rerum opinio.

Resurrectioni mortuorũ cõtradicentes.

Simplex credulitas requiritur.

Antè prouocauit ad unius Azoare compositionẽ: nũc ad decem, forte conditionẽ aspernatus.

Malorũ prosperitas nõ est felicitas uera.

errando perdunt, ueraciter sæculo futuro perdentur: Credentes autem, & benefacientes, & ad Deum se cõuertentes, paradiso perseuerabunt. Horum quidem membrorum est assimilatio, quasi cæci & surdi, ac uidentis & audientis. An hæc æqualia & similia memoratis? Noë quidem iam suæ genti castigatorem, clarumq; doctorem cum præceptis nostris misimus: quo persuadente, ut unum solum Deum inuocarent, quoniam eis magnæ diei malum futurum timebat, eorum plurima pars incredula dixit: Te quidem nõ aliud quàm hominem, sicut nos, nec plus quàm nos sublimatum, nec alios quàm nostri deteriores, nulliusq; consilij te sequi uidentes, te mendacem opinamur. Inquit ille: Ego forsan uiam Dei rectam per suam misericordiam mihi datam proficiscor, quod uos cæci minime perspicitis. An uero nolentes ad eam cogemur? A uobis quidem inde nullam, sed à Deo solo mercedem expecto. Vnde nequaquam credentes, quomodo Deo counientur? Sed uos brutos & inscitos à me repello. Quis enim à Dei uindicta me tueretur, si bonos homines reijcerem? An nulla memoria solidati estis? ¶ Nec apud me thesaurũ Dei depositum, nec me angelum esse, nec Deum non daturum illis bonum, quos uos irridetis, quoniam suorum scit arcana cordium, nunquam perhibebo: quoniam malis annumerarer. Illi quidem indignantes responderunt: Hoc nimia disceptatio terminetur: tuq; pollicita uirtuosa miranda q;, si uerax es, perfice. Dixit Noë: Nullus præter Deum si sibi placuerit, cum his uirtutibus ueniet. Qui si uos uiam malam aberrare fecerit, cum ipse sit Deus uester, ad quem omnium fiet reditus, nec meum consilium, nec ammonitio prodesse poterit, cum iam etiam impotentes stupidiq; sitis uos. Deinceps præcipientes Noë, ne contristaretur nimium pro factis humanis, eo quod plures fidem iam adepti minime crederent, ut arcam iussu præceptoq; nostro non præmuniens incredulos & malos, ut summergerentur, fabricaret, iniunximus. Ipse itaq; parens, maiori suæ gentis portioni ridiculum inde facienti dixit: Vos illudentes me, ego quidem irridebo, uidebimusq; malefactorem, & cui dedecus perpetuum incumbet. Ipse quidem ammonitione nostra, omnium rerum duo parilia, cum mandati nostri signum, aqua uidelicet emergens decannos apparuit, in arca reposuit, omnibus pereuntibus præter admodum paucos, cum eo credentes in Deum. ¶ Noë cum Dei nomine, per quem motum atq; stationem habebat, arca eũ per montes quasi per undas uehens, in ipsam conscendens, filium suum in alia parte stantem aduocans ait: Fili, nobiscum equita, nec sis ulterius incredulus. Qui respondens ait: Ad montem, qui ab hac aqua me proteget, ego proficiscar. Cui Noë: Nisi cui Deus misericordiam fecerit, nihil omnium rerum hodie saluari poterit. Eos ita colloquentes, interueniens unda disgregauit. Nobis tunc imperantibus terræ, ut aquã emitteret, cœloq; ut pluuiam demitteret, facta est Dei mandato aquarum congregatio, montes ipsos transcendens. Me imperante incredulis, ut se remouerent, inquit Noë: O Deus, omnium sapientum doctor, cuius omne mãdatum est ueracissimum, præcipe de mea gente meum filium esse. Cui Deus sic respondit: Tuus filius minime de tua gente dicentibus, quia nequam est atq; peruersus, nec tu quicquã à te nescitum ulterius à me postules. Te brutum enim & insciũ esse nolo. Dixit itaq; Noë: Tibi Deus me commendo, uouens me nil perscrutaturum, quod scire non debeam: Et nunc supplici uoto precans, ut ueniam et misericordiam, ne sim perditus, facias. Noë rursum finito diluuio diximus,

Fidelium & infidelium collatio,

Noe diluuio superstes memoratur, fabulis admixtis.

Curiositas Noe à Deo castigatur.

Aliter quàm Gen. 8. & 9.

Cum salute tuorumq́ue saluatione descẽde, sitq; super te gentemq́ue tuam multiplicatio magna. Erit autem hic tua gens, terras diuitiasq; possidens & iudicans, usq; quo malum item magnum illis immittemus. Hæc sunt Dei secreta, quæ ante tempus hoc à te genteq; tua sciri non poterant. Tu quidem patienter indura, quia finis est timentium Deum. Genti quoq; Haath frater suus Huth ita persuadet: O gens Deum inuoca, quem, non alium, deum habetis, quæ nunc es solum falsitatis prolatrix. ¶ Ob istud à solo Deo mercedem, non à uobis, cum sitis indiscreti & insci, postulo, Deum supplici uoto precamini, ut uobis peccata uestra dimittat, & imbrium abundantiam inducat, uestrisq; uiribus inde accumulet, ne post fidem adeptam sitis unquã increduli. Responderunt: O Huth, nos quidem pro uerbis tuis quibus nõ credimus, minime refutabimus quod adoramus, cum tu nequaquam cum miraculis & uirtutibus accedis. Opinamur enim aliquem eorum, quem adoramus, tibi plurimum nocuisse. Quibus ipse Deum testor, me liberum ab illis quos adoratis existere, & omnium expertem, nisi tantum solius dei, qui est dominus meus & uester, cui omnis mundana creatura subiugatur: Ipsiusq; est omnis uirtus uiaq; recta. Vnde uos mihi commendato ipsi deo, pro uestra facultate potentiaq; nullatenus me præmunientes nocete. Si cõuerti nolueritis, post dei præcepta nobis applicata dictaq;, alios uestri uicarios in terra cõstituet Reus omniũ custos: nec uos ei nocere poteritis. Huth quidem, ipsiq; credentes, à magno malo nostra pietate subueniente protexi-

Imò ante te Moses rectiſsi me iſta perſcripſerat.

Haath & Huth, ut suprà.

†Nuncio Huth.

mus. Homines uero Haath suo † legato resistentes, & contradicentes, mãdata grauiũ hominũ atq; mendaciũ secuti, ob incredulitatẽ suã repulsam hic, sæculoq; futuro sortiti sunt. Gẽti quoq; Themuth suus prophe-

Schale prophe ta gentis Themuth.

ta Schale sic locutus est: O gens Deum, præter quem creatore cares, qui te de terræ limo plasmauit, uitæq; spacium in terra tribuit, adora, ueniamq; postula, pollicẽs te nil mali facturam ulterius. Ipse namq; præsens est, respondere paratus. ¶ O Schale, nos tibi plurimum hucusq; confisos, ob hoc quod fratres nostri inuocauerunt, deiicere studes, cum de hoc quod tu nobis prædicas, nos dubitantes ei minime credimus. Respõdit ipse: O gens, unde tibi scire cõtigit, utrum rem à Deo mihi sua pietate datam non imiter? Quis me nõ agentem Dei præceptũ, cõtra ipsum tuebitur? Vos quidem nil nisi damnum mihi generatis. Hanc Dei camelã pro suo modo in terra dei comedere sinite, nullũ ei malum inferentes: Sin autem, in proximo uos malũ percutiet. Illis autem eam percutientibus, dixi: Omne placere uestrum in domibus uestris per triduũ efficite. Hic enim terminus uobis indubitanter positus est. Eo quidem finito, Schale, secumq; credentes, ab illius diei malo mea pietate saluans, hominibus mihi cõtradicentibus à gratia mea repulsis, uidelicẽt Themuth, suisq;, malum terræmotus intulimus. Vnde facti sunt quasi nunquam essent. Abraham meis nunciis sibi missis, gaudiũ atque salutem afferentibus, uitulum saginatum attulit. Sed illis manus suas non apporrigentibus, hic stupidus & timidus factus est. Illi uero dicentes, se non nisi ad Loth suamq; gentẽ missos, sicq; solatium & securitatem illi tribuentes, mulieri suæ adstanti ridentiq; dixerunt: Isaac filium paries, unde Iacob orietur. ¶ Hoc à Deo miraculum quomodo fiet, cum ego sim annosa, martiusq; meus senex? Respõderunt illi: Hoc quidem minime mirandum, Deo uolente, uobis grato atque benefico, cuius misericordia munifica super huius domus gentem descẽdit. Illi sic gaudij nuncij facti, cum Abram iam facto securo, mitti, nõ iracundo,

Ineptit super camelo.

Abraham ut angelos hospites acceperit, exponit: sed discedens à Mose, Gen. 18

bonorum

bonorum uerborum credulo, de gente Loth disceptantes Abraham ammonent, ne causam illorum ulterius tractet : Quia Dei mandato malum eis nunc inferetur, nunquam eis auferendum. Eis itaq; deinceps ad Loth uenientibus, dolor & angustia cor eius oppresserunt. Illis etenim hospitatis, uenit gens sua, scelere nefando prius imbuta, perscrutatum illos. Quam Loth taliter affatus est : Has meas filias uobis aptiores & mundiores assumite, Deum timentes, nec meos hospites dedecoretis, licet nullus uestri discretus, seu legis obseruator existat. Illi uero respondentes, dixerunt: Constat quidem apud te, nos minime filiabus potituros, & quid facere uelimus. Quibus ipse respondit : O si super uos potentiam obtinerem, uel esset adiutor, quem inuocarem. Tunc eruperunt nuncij, dicendo : O Loth, nos solius Dei sumus nuncij, ad quos ipsos applicari minime fas est. Tu uero in termino noctis proposito, aurora uidelicet propinqua, cum tota tua gente, præter tuam mulierem, idem quod cæteri passuram, surgens discede. In proximo namque, post horam scilicet prænominatam, summa deorsum, & infima sursum uertemus, & super eos silices acutas & luteas pluere faciemus. Sicq; factum est. ¶ Gentem Madian suus propheta Schaibe sic allocutus est : O gens, Deum inuocá, qui, non alius, est uester Dominus : ipsiusq; præcepto, licet auari sitis, unde timeo uobis diei futuræ malum, pondus atque mensuram implete, & res cuiusquam nequaquam utilipendite, nec terras uastatum pergite. Quia Dei residuum, si creditis in ipsum, uobis est melius atque commodius : nec ego uester custos semper existam. Responderunt illi: O Schaibe, Præcipis ne nos dimittere, quod patres nostri inuocauerunt ? Es ne mitis, & prouidus, atque discretus? Respondit ipse: An scire potestis, utrum ex parte Dei sim? Quo mihi uictum bonum prębente, uestrum à me discessum minime, sed mandati diuini uobis per me patefacti perfectionis studium affecto. Quia pro posse meo Dei uiam, cui me commendo, & ad quem rediбo, uobis patefaciam, & ad eum dirigam, nec uobis difficultatem siue molestiam mea uerba pariant : sed Deum precamini, pœnitentiam agendo, pium ueniæq; datorem. Sin autem, uos incurretis passiones gentis. Noë, seu gentis Huth, seu Schale, seu Loth, quæ nequaquam multum remota est. Illi quidem hæc audientes, dixerunt: O Schaibe, cum tu sis debilis & ignobilis, te paruum appreciantes, à gente nostra prorsus eijcimus, nec de tuis præceptis quic quam retinemus. Respondit ipse: Ad meam generositatem plus quàm Deum ipsum attenditis, omniaq; complectentem post terga proijcitis. ¶ Vos itaque pro modo uestro facite, uelut & ego meo, expectantes, & ego, quis uestri probabitur mendax, malo dedecoreq; superincumbente. Ipsum itaq; Schaibe, suosq; factores, termino statuto liberantes, malos & incredulos ad nihilum redigendo, quasi nunquam essent, suas domos fundítus diuulsimus. Moysi quoque cum præcepto nostro uirtuteq; magna ad Pharaonem gentemq; suam misso, Pharao resistens, suamq; gentem distorquens, ipsa uolente, ipse dux illius in aliud sæculum, & ignem, locumq; malum effectus est. Illis autem in hoc sæculo repulsam & letum, & in alio malum multimodum patientibus, nos minimè nocuimus: sed ipsi suis animabus detrimentum operati sunt. In mortis quidem articulo, & malorum euentu parum eis profuit, sed immoderate nocuit, quod Dei loco adorabāt. Omnium quoque uillarum diuina captio grauis est, & ineuitabilis. ¶ Hęc

Gen. 19. Sodomæ scelus punitum.

Schaibe Madianitarum propheta.

Pharao Moysen utilipendens à Deo punitus.

quidem satis sunt admiranda, timentibus malum illius diei: qua post terminum præscriptum adueniente, omnium coram Deo fiet congregatio, nec quispiam, nisi diuino nutu quid loquetur, ubi felicitas & infortuniũ omne patefiet. Infortunati namq; nisi quos ipse Deus uoluerit, omnia sciens prout uult, ignem gementes ingredientur, quo dum cœlum terraq; durauerint, perseuerabunt: Et per spacium consimile felices omnes, quos Deus uoluerit, paradisum obtinebunt. De his qui nihil nisi quod sui patres adorauerũt, inuocant, nil dubites, quin sibi partem suam absque diminutione reddamus. Nisi Dei uerbum præscriptum firmum esset, & immutabile, eos qui libro Moysi contrarietates inferunt, cæterosq; similiter dubitantes, Deus ipse iam iudicasset, omnia sciens, omnibus sua reddens opera. Tu igitur te, credentesq; tecum, sicut nos præcepimus, corrige: nec se unquam inde diuertat quispiam, cum Deus omnia uideat. ¶ Nolite uos male gerentibus associare: Sin autem, uos comburet ignis, omnis adiutoris expertes. Coram deo in diei capitibus, parteq; noctis, ad peccamina delenda, bonaq; commemoranda, orationes fundite, expectantes mercedem, quam nemini Deus auferet. Si generationum præteritarum, eorum paucorum qui liberati fuerant, quis residuus esset, ne malum in terra fieret, præciperet. Sed malos, nil nisi sectam patrum suorum sequi uolentes, Deus ipse confundit, uillas suas pessundare nolens, ne bonis hominibus iniuriam inferat: quo uolente, tota gens una fieret. Sed inerit semper contrarietas, nisi quibus Deus ueniam & misericordiam fecerit: Cuius uerbum indubitanter complebitur, uidelicet quod infernus de diabolis omnibus & hominibus replebitur. Inibimusq; sermonem cum omnibus de nunciorum nostrorum præceptis, ut corda uestra firmentur, & in hac re ueritatem, & castigamen, atq; memoriam credentibus uideat. Incredulis autem dicito, uestra negotia pro modo uestro facite, expectantes, & ego mea similiter peragam. ¶ Dei sunt arcana cœli & terræ, ad quem omnia mandata redeunt. In eum credite, uos commendantes illi, quoniam ipse factorum uestrorum non est negligens:

Patrum cæcozeli.

Homines eruditantur per Machumet.

Sodalitiũ malorum cauere iubet.

Orationes.

Damnatorum multitudo.

AZOARA XXII.

Libri Alchoran Arabice facti, spe nostræ conuersionis atq; scientiæ res discernentis, hæc suut manifesta. Nunc autem omnium uerborum tibi missorum pulcherrimũ enarrabo ijs, qui prius negligẽtes atq; secordes extiterant. Quãdo Ioseph patri suo retulit, se uidisse XI. stellas, & solem & lunam, se illi humiliãtes, inquit pater: fili, somnium hoc fratribus tuis ne reueles, ne per inuidiam tibi quicquam molestiæ machinentur, diabolo suggerente, hoste manifesto totius humani generis. Deus quidem sapiens & excelsus te uerborum expositionem docebit, te bono replẽs, & super gentem Iacob patresq; suos te sublimabit. Audiant omnes, quid mirabile Ioseph fratribus suis contigit. Fratres enim percipientes nimiam dilectionem paternam in Ioseph, dixerunt: Cum eum solum pater plus diligit, quàm nos gentem immensam, ueraciter errat. Nos igitur eum interficiamus, aut è terra proijciamus. Sicq; fiet pater deinceps nobis mitis & hilaris, & nos in eum boni. Eorum autem quidam eius mortem dissuadens, inquit: Non perimatur Ioseph, sed in cisternam, si uelitis, dimittatur, ut aliquis euntium uel redeuntium eum inueniens, hinc auferat. ¶ Fratres huius rei studiosi, patrem suum sic affati sunt. Quare Ioseph, cum eum summe diligimus, nobis nunquam committis? In crastinum nobiscum, pastum mittatur, & nos illius

Res Ioſephi ex Gen. cap. 17. &c. deprauatè replicat.

fideles

fideles custodes erimus. Mane itaq; facto, in eorum exitu inquit pater: Doleo te illos comitari. Timeo namq;, quod lupi rapaces, te cum sis inscius & negligens, deuorabunt. Cui fratres responderunt: Si lupus eum comederit, nos genti perditæ connumeremur. Eo itaque illos comitante, consilio ponendi eum in cisternam omnes adhæserunt. Nos tamen mandatum patri, unde percipiat istud, interim misimus: sed ipse tum negligens ipsius, tum inscius, remansit. Fratres crepusculo lachrymando redeuntes, in huiusmodi uocem eruperunt: O pater, Ioseph nostræ fidei traditum, cum nostro pecore relictum lupus deuorauit. Et argumentum inde, interulã suam falsò cruentatam, afferunt, dicentes: Ecce pater argumentum cędis uerax, tu licet nobis fidem minime adhibeas. Pater respondens, inquit: Vos quidem hoc factum in corde uestro uoluistis: sed ego patienter atq; †formosè sustinebo, & Deum adiutorem in hoc, quod uos dicitis, habebo. Viatoribus uenientibus, & suum clientem ad aquam hauriendam mittentibus illis, ipse bonũ retulit nuncium dicens: Ecce puer hic captiuus est. Fratres uero sui dicentes, eum suum captiuum esse, eum pro precio modico, uidelicet pro nummorum numero certo uendiderunt, sibimet ipsis malefacientes. ¶ Emptor suus de Mezara, suę præcepit mulieri, ut eum diligenter & honorifice susciperet. Sperabat enim illum filium suum adoptiuum, aliterue sibi commodum futurum. Ita Ioseph in terram duximus, adiuuantes eum in omnibus suis negotijs, quanquam paucis id scientibus, ut uerborum expositor optimus efficeretur: Ipsiq; iuueni facto, sapiẽtiam attulimus. Sic enim boni promerentur. Mulier autem prædicta ipsum in thalamo suo repertum, ostium claudens precata est, ut secum cõcumbere non respueret. Cui ipse dixit: Nolit Deus, me lædere dominum meum, mihi benefacientem: seu Deũ, malos nõ exaudientem. Ferè tamen utriusq; consensus affuit, anteq; Deus illi, quoniam de nostra gẽte pura fuerat, rationem incluſit, quæ maliciã illã penitus diuertit. Ipsum itaq; fugientẽ mulier insecuta est, quę manũ suã inijciens camisiæ suæ, retrorupit eam. Quo facto, domino suo ad ostiũ facti sunt obuiã. Illa quidẽ prius in uocẽ erumpẽs, inquit: Quid meretur, tale quid à me petẽs, nisi carcerem, malũue graue? Ille uero dixit: Ipsamet me precata est. Ad hanc rem discutiendã homines, illius mulieris aduocati iudices cõijciebãt, hoc apparere uerũ, illumq; mẽdacem cõuinci, si camisiæ pars anterior rumperetur: omnia uero conuersò iudicari, parte posteriori rupta. Illi deinceps rupturam antè perspicientes, perhibebãt hoc de fœmineis artibus esse, quę maximæ sunt: persuadentq; Ioseph, ut ab illa re se diuerteret: mulieri aũt, ut ueniã, quoniã erraſit, postularet. Hinc inter mulieres ciuitatis crebra cõfabulatio nata est, dicẽtes: En en illius sublimis atq; prę lati mulier, suũ seruiẽtem diligens, eius concubitum precata est: Et sic eorum uterq; uiã erroneã ingressus est. ¶ Illa uero huiusmodi rumorum uentilationem percipiens, condoluit, illasq; mulieres adduci præcepit. Eis quidem lectisternia, ut accumberent præparauit, & earum cuiq; cultro dato, Ioseph coram uenire fecit. Quo uiso, omnes menstruatæ sunt, & sibi quoq; manum suam secuit. Eis itaq; dicentibus, nolle Deum illum hominem esse, sed de melioribus & clarioribus angelis, illa respondit: Hic est, unde me redarguitis, qui me eius precantem concubitum non exaudiuit. Et si meum mandatum cõplere noluerit, ipsum incarcerabo, & ad infimorum mensurã reprimã. Ille quidẽ hoc audiens, inquit: O Deus, illum carcerem malo, quàm precantẽ me. Sed nisi

†Formosè pro moderatè, ut alibi etiam.

Artes fœmineæ.

O fœdum & obscœnum prophetam.

ſuas artes à me diuerteris, forſan ego brutus effectus cum ea peccabo. Deus quidem eum exaudiens, qui eſt omnium conditor & auditor, artes ab eo ſemouit. Re manifeſtè percepta, ut uiſum eſt eis hunc uſq; ad horam certam incarcerandum, duo cum eo iuuenes in carcerem detruſi ſunt. Quorum alter deinceps dicens, ſibi uideri ſe uinum expreſſiſſe, alter uero ſe panem ſuper caput portare, unde aues comedebant, precati ſunt Ioſeph, ut ipſe ſe bonũ probans, quid illa uerba prętenderent, diligenter exponeret. Ipſe autem eos certiores, ſibiq; magis credentes facere intendens inquit: Non dabitur uobis quid ad comedendum, quin ante ſuum aduentum ſuã expoſitionem ediſſeram. Hoc enim me Deus docuit. Quoniã gentẽ nec in Deum, nec aliį ſęculo credentem, dimittendo, ſectam patrum meorum ſecutus ſum, ſcilicet Abraham, Iſaac, ac Iſmaël atq; Iacob: nec cuiq; noſtrũ accidit, ut Deo ſociũ ſtatueremus. Hæc eſt enim eius ſuper nos uoluntas. Sed plures hominum ingrati ſunt. Vos mei carceris ſocį percunctor, an deos diſgregatos meliores, an unum ſolum Deum omnipotentem & uirtuoſum eſſe dicitis? Vos autem nihil niſi nomina à uobis patribusq; ueſtris præſcripta, cum quibus Deus, cuius ſolius ſunt iudicia, qui ſe ſolum adorari præcepit, nullas uirtutes poſuit, inuocatis: legem uero à Deo ſancitam plures neſciunt. ¶ Sit hoc quidem conſtans atq; manifeſtum cordibus ueſtris, quod alter ueſtri, domini ſui pincerna ſtatuetur: alter uero ſuſpendetur, de cuius capite comedent aues. Ita ſibi ſuis patefactis ſomnijs, ei quem liberandum agnouit, inquit, Me nominando, tuo domino notifica. Sed quoniam diabolo ſuggerente, hęc iniungendo Deum nominare oblitus eſt, in carcere nouem annorum ſpacio moratus eſt. Tunc rex per ſomnium uidens ſeptem uaccas macilentas deuorare ſeptem pingues, ſeptemq; ſpicas ſiccas conſumere VII. uirides, hominibus ſuis cõuocatis, ut ſuum exponerent ſomniũ, ſi ſcirent, iniunxit. Illi quidem cõfitentes, ſe talium expoſitionũ ignaros, hoc inſomnium eſſe putabant. Tunc tandem à carcere liberatus, ad memoriã ductus, inquit: Si ad Ioſeph ueridicum me miſeris, uerã hic tibi expoſitionẽ referã. Ad Ioſeph itaq; nuncij trãſmiſſi, ſomnij ſibi reuelati uerã expoſitionẽ inde requirunt, ne rex ulterius inde ſollicitet. Dixit Ioſeph: Septẽ annis cõtinuis ſemina terræ cõmittite, indeq; ſpicarũ collectarum minimã portionem comedite, cæterasq; ſpicas cõſeruate. Septem enim anni graues ſuccedent, cõſumpturi prius ſeruata, niſi modicũ à uobis reſeruatum. His ſuperueniet annus hominum penuriam alleuiaturus, fructus & uuas laturus, quibus hominũ multi liberabũtur. Hac expoſitione corã domino recitata, eum adduci ante ſe præcepit. Ipſe uero nunciũ uenientem, ad dominum redire fecit, ut ſciſcitaret, cuprę dictæ mulieres manus ſuas ſic ſecabant: quarum artes Deus ipſe dinoſcit. ¶ Domino quęrente, quid habebant, quãdo Ioſeph cõcubitum poſtulabãt: per Deum iurando cõfirmabant, ſe mali in eo nihil percepiſſe. Tandẽq; regis mulier inquit: Ad ueritatis euidẽtiam, me precatã eius coitũ, eumq; recuſaſſe confiteor: Huiusq; ſecreti ipſe uerax eſt teſtis, & Deus, mendaces abhorrens. Nec ego quidem nego, animam hominis malorum ſtudioſam eſſe: Sed Deus pius ueniæq; dator, mihi miſericordiam largitus eſt. Tunc rex eũ adduci iuſſit, ut ſuus ſeruiens efficeretur. Illum igitur adductum alloquens, eum coram omnibus prælatum & ſublimatum, fidelem ſibi ſeruientem effecit. Quem Ioſeph ſic affatus eſt: Pone me cuſtodem atque ſcientem ſuper omnia granaria, atque depoſita regni tui: Et ego ſingũla more boni cuſtodis

Ioſeph nouem annis in carcere incluſus: quia ſe commendans pincernæ, Deum non nominauit.

Non rex fuit, ſed regius præfectus.

dis tractabo. Ita Ioseph terram, quo uelle suum impleret, præbuimus, qui cuilibet electo misericordiam utriusq; sæculi largimur, nulli bonum opus auferentes. Omnes quidem credentes, atq; timentes alius sæculi, misericordiam præferunt. Deinceps suos ad se fratres uenientes, non cognoscentes eum, Ioseph optime nouit. Qui ipsis discedentibus cum illo, propter quod uenerant, iniunxit, ut fratrem suum ex paterno sanguine secum redeuntes adducerent. Sin autem, ulterius non accederent, uelut nihil habituri, persuasione dicens: Nonne uobis mensuram optimam, & pro leui precio tribui? Illis itaq; pollicentibus, se patrem suum exoraturos, ut id in actum ducant, clientibus suis Ioseph præcepit, in eorum sarcinis suam reponere pecuniam: ut ipsa reperta, facto reditu, domum libentius & festinantius redirent. Ipsi igitur ad patrem reuersi, sic eum allocuti sunt: Nobis interdicuntur reditus atq; mensura, nisi fratrem nostrum adduxerimus. Eum itaque nobiscum mitte, nostræ tutelæ fideiq; commissum. Vnde pater indignans, ait: An eum, sicut fratrem suum, uestræ comittam custodiæ? Deus quidem piorum pijssimus, melior custos adhibetur. Post sarcinarum apertionem, deinceps sua reperta pecunia patrem lætificant, eam sibi redditam ostendendo. Eoq; sic hilarato, fratrem suum secum ductum exorant, affirmantes se propter eum cameli sarcinam sumpturos, & eum insuper ueraciter reducturos. Pater quidem asserit, eum minime tradendum illis, nisi prius ex parte Dei † reductus firmitate sumpta, nisi quis eis uim uel iniuriam inferret. Firmitatis itaque fœdere sumpto, Deo cunctorum custode, pater illos ammonens, inquit: O filij, per portas uarias minime, per unam ingressum facite. Ego quidem, cum Dei solius omnia sint iudicia, cuius tutelæ me commendo, cuius præsidio omnes boni subiacent: si quid ipsius nutu uobis accidat, depellere nequibo. Ipsi pro paterna dispositione portas ingressi, nihil molestiæ senserunt. Animo uero Iacob inerat sollicitudo pro dogmate nostro, cuius ipse testis est, quanquam pluribus inscijs. Ioseph deinceps fratri suo sibi præsentato, se suum fratrem esse reuelabit, prohibens ne cuiquam hoc reuelaret, & ne de factis fraternis multum curaret. Emptione facta, illis discedentibus, in sui germani sarcina uas regium reposuit, edictoq; facto, missisq; perscrutatoribus, illis sumptis inquit: Vos uiri latrones. ¶ Responderunt, Quid quæritis? Dixit Ioseph, Vas regium: quod quisquis attulerit mihi, sui cameli sarcinam accipiat, & insuper illi benefaciam. Illi uero responderunt, adscisentes præsentium testimonium, se nec causa terram prædandi aduenisse, nec latrones existere. Istisq; quærentibus, Quid meretur, in cujus sarcina repositum fuerit, si mendaces essent, cæterisq; permittentibus quamuis aliquid exigeret. Tũc omnibus sarcinis perscrutatis, deinde in germani sui sarcina repertum est. Ita Ioseph artem sumendi fratrẽ suum patefeci, exaltans singulos pro uelle meo, & sapientem sapienti præferens. Adstantes quidem, illos increpando dixerunt: non mirandum, si furtum fecerint, qui prius similiter fratrem suum subduxerũt. Ioseph hoc quidem uerbum intrinsecus amplectente, nec inde quicquam proferente, responderũt: Vos deteriores estis, uestrumq; sermonem Deus agnoscit. Et ad Ioseph conuersi, sic fati sunt: Domine, cum tu uir bonus & iustus uidearis, loco sui quempiam nostrum accipe. Adhuc enim illi pater senex superstes est. Quibus ille respõdit: Nolit Deus, nos quenquam nisi latronem sumere. Sic eñ iniuriã faceremus. Fratribus itaq; liberatis, & de retẽti nullo reditu-

Gen. 42. &c.

† Reductus nemẽ ut reditus.

certis, maior eorum conquerens dixit: Nonne scitis, nos patri ex parte Dei confirmasse, sui reductum filij: qui de Ioseph opus cõsimile perpetrauimus? Terram nullatenus ingrediar, usq; quo ueniam à patre, reditusq; præceptũ habere merear: Aut Deus suum inde iudicium faciat. ¶ Ad patrem reuertite, dicentes: pater, tuus filius furtum perpetrauit, prout nobis uisum est, secretum & occultum, inde nescientibus. Nos quidem nil nisi uerum dicere, tum uilla apud quam fuimus, tum cohors nobiscum rediens interrogata, testis aderit. Pater igitur hoc audito, dixit: Cordibus uestris secreta reprimitis. Ego quidem pulchre patiar, usq; Deus sapientissimus illos ambos forsan reducet. Et de Ioseph conquerendo, & illum assiduè nominãdo, lachrymarum emanatione iugi oculi albugine uelati, ipseq; miser factus est, quẽ sui filij interrogabant: An Ioseph usq; ad amentiam mortemúe tuam nominare non desines? Quibus ipse: Soli Deo meam querimoniam facio, à quo uobis ignorata percipio. Sed uos obsecro filij, ut rumores de Ioseph fratreq; suo nullatenus desperantes (incredulí namq; soli desperati sunt) perscrutatum proficiscamini. Tertio itaq; profectis, & ad Ioseph peruenientibus, dicendo: O uir sublimis, nobis malum & gente nostra perpessis, pecunia minutis mensuram adauge, dando beneficium. Benefici namq; Deo grati sunt. Ipse respondit: Vtrum facti uestri de Ioseph memores estis, an oblíti? Responderunt: Tũne es ille Ioseph? Inquit: Sum, & hic est frater meus. Iamq; Deus suam in uobis operatus est misericordiam: qui nunquam suum meritum aufert timenti, & benefacienti, ac perseueranti. ¶ Demum sui fratres confessi sunt, eum super illos sublimatum, & se quàm longius aberrasse. Ipse uero consolans eos, dixit: Nolite contristari, nec dolore tabescere. Hodie namq; Deus, ueniæ largitor optimus, uobis ueniam præbebit. Hanc meam camisiam patri nostro ferentes, in eius faciem, ut lumen percipiat, proijcite, & cum omni familia uestra huc redite. Iam cohorte proficiscente, pater suus inquit: Odorem Ioseph filij mei ego sentio: quãquam uos minime mihi creditis. Cui adstantes, dixerunt: Adhuc senectutis errore deliras. Sed gaudij nuncio ueniente, ipsoq; uisum per camisiã in faciem proiectã recuperante, dixit ipse: Nõne me de Deo scire uobis nescita firmaui? Responderũt: O pater, dimitte nobis peccata, quoniã errauimus. Quibus ipse pollicetur: Deũ ueniæ misericordięq; datorẽ ego precabor, ut uobis ueniã largiatur. Eis deinceps omnibus ad Ioseph proficiscentibus, parẽtibus suis ab eo honorifice susceptis, inquit: Mezarã introite, totius, Deo propitiante, timoris expertes futuri. Eisq; super sedem suã exaltatis, omnes corã eo humiles se reddebãt. Hoc facto patrem suũ affatus est: O pater, præteriti somnij hęc est expositio, à Deo iam uerificata, qui mihi benefaciens, è carcere liberauit, & uos ad me duxit, post diabolicã cõmixtionem inter me fratresq; meos. Ille nãq; sapiẽs, omnia perspicaciter & facile penetrat. ¶ O Deus cœli terræq; cõditor, qui mihi potestatem dedisti, & uerborũ expositionem docuisti, hic, sæculoq; futuro tibi me cõmendo, tuq; perfice me fide perseuerãtem mori, & deinceps bonis associa. Istud tibi uerbum secretũ cõmitto, qui nequaq; intereras illis res suas cõgregantibus, qui te decipere nitebãtur. Licet enim omnia perpetrares, tota gẽs tibi nequaquam crederet. Tu uero precium nullum eos postula, nisi tantum, quod memores existant, perpendentes uniuersa cœli terræq; transitoria esse. Eorum tamen pars plurima minime credit, sed à fide se nequiter diuertit, præter constantes & firmos, non timens, quid mali illis

Ex recitata historia Iosephi fidem sibi cõciliare studè nititur.

à Deo

Deo futurum,nec aduentum illius horę improuisę,Deum quidem solum adorare,suisq; præceptis †adhærere,ut ego meiq; sequaces facimus. Non eñ sum incredulus. Recta uia recte censetur. Ante te quidem prophetas misimus, ut hominibus de uilla prædicarent, & quis suorum anteceſſorum finis esset,edocerent, & patefacerent, aliam curiam timentibus Deum meliorem existere.Sed nos uestrã insciti am nequaq; reliquistis. Vnde illis tandem desperantibus,& omnes esse contradicturos opinantibus,nos uindictã nostram sumpsimus ab illis malis, nunq; malum oblaturi, nostris amicis liberatis atq; saluatis.¶ Hæc quidẽ prædicta timentibus Deũ maxime mirãda sunt. Hic eñ sermo nõ est ficticius,sed cõfirmans atq; corroborans quod uestris inest manibus,omnia discernens,& uiã rectã credentibus patefaciẽs.

† Vel comparere.

AZOARA XXIII.

HVius uoluminis præcepta,& cætera tibi cœlitus missa,licet pars plurima maneat incredula,ueracissima sunt. Deus cœlum,columnis uisibilibus minime fulcitum,extulit.Et deinceps ipse thronum ascendens,solem & lunam ad terminum statutum promoueri iussit : rerumq; prouisor, discretionem uobis immisit , qua uestrum reditum futurum ad Deum perpendatis.Ipse quoq; terram extendens,in ea montes & aquas & omnium arborum duo parilia,hortos item & uineas,ac messes & palmas, tum singulorum fœtum,tum uarios parturientes,pomosq; dissimiles dispositit,noctẽq; diem succedere præcepit , quæ cuncta sapientibus atq; discretis manifesta sunt miracula.Omnis autem admirans illa,maximè uerba sic dicentium admiretur:Nos terra facti,quomodo rursum efficiemur homines?Hoc dicentes,in Deum minime credunt. Vnde plus ad malum quàm ad bonum proni,colla cathenati grauiter in igne perseuerabunt. Deus tamen,cuius finis grauis est, mala quibus uult ignoscit. Sed iam bono cœlitus misso, dicent incredulí:Si Dei præcepta illis mitterentur,tuum quidem est solum applicare mandatum. Deus quidem sapiens & immensus,fœtum omnis fœminæ, uel quid addat seu minuat, agnoscens, cum apud eum sit omnium rerũ mensura,cunctorumq; secretorum noticia,scit quid cuiq; gentium facturus sit. ¶ Vnum est apud Deum & æquale,siue corde seu uoce quis loquatur, & seu die an nocte faciat . Ipse namq; custodes omnium factorum ante manus & retrorsum apponit,nemini malum faciens,priusq; ipse suę detrimentum animæ faciat. Quo cuiq; nocere uolente,nemo tueri uel prodesse poterit,ad quẽ omnium erit reditus. Ille corruscationes & fulgura,& nubes immẽsas,unde timore atq; spe trepidatis,producit , suãq; gratiã tũc pro metu tonitruis & angelis postulãtibus fulgura,quibuscũq; uult,immittit. Isti tamen incredulí in Deum ratiocinanť,cuius artes arduæ sunt,& quẽ solũ adorare æquũ est & iustũ. Aliud eñ quàm ipsum adorantes, erronei sunt, nullũ responsum recepturi. Deum quidem uniuersa cœlestia atq; terrestria,tum sponte tum uí ueraciter adorant. Vmbra etiam tota die loca permutans,ad Deum se semper humiliat.Quis est cœli terręq; dominator?Deus ipse.Cur igitur illius loco sumitis , quod nec nocere nec prodesse potest animabus? Suntne sibi símiles & æquales, uidens uisuq; priuatus, aut lux & tenebræ? Cur suas formas posuerunt participes Deo ? qui solus omnipotens omnia facit,aquas è cœlo dimisit. Vnde torrentibus atque riuis secundum aquæ mensuram discurrentibus,quod est incommodum seu leue,transit,& remanet. Cui fõcũ apponitis,ut illic annulos & torques,hisq; similia fabricetis?

Inepte philosophatur , uel potius poetatur,de rerum creatione.

Resurrectio mortuorum.

Omniscius Deus.

Contra idololatras efficaciter pugnat, ex potentia et operibus Dei ratiocinando.

Sicut

Sicut ipse Deus hæc falsa ueris uidet, spumam, transitoriam scito rebus commodis in terra mansuris: Ita quoque omnes eum adorantes, & incredulos ipse coniungit. Sed licet increduli duplum totius terrenæ substantiæ pro se redimendo tribuerent, non colligentur, sed malum grauissimum perpessuri, igni malæq; uiæ semper insidebunt. ¶ Quis scit illa diuina præcepta tibi tradita uera esse? Aut quis eorum est conscius? Immemores enim sunt omnes, præter discretos. Illi namque diuinis præceptis prorsus parent, Deiq; mandatum illis iniunctum efficiunt, Deum diemq; computi timentes: & pro Dei dilectione sustinentes, orationibus insistunt, uestraq; bona sibi commissa clàm atque palàm ad suorum deletionem peccaminum distribuunt. Vnde bonum in alio sæculo finem, uidelicet paradisum, adipiscentur. Illuc enim patebit aditus omnibus, qui parentibus suis, atque mulieribus, & filijs benefecerint. Quos & omnes angeli per omnem portam ingredientes salutabunt, & dicent: Quia patienter sustinuistis, domum optimam sortiti estis. Rumpentes uero fœdus cum Deo firmatum, & delentes, quod ipse delere noluit, terramq; uastantes, hic à Deo repulsam, & in alio sæculo malum pessimum suscipient. Increduli quidem hac uita, quæ nihil est ad aliam collata, gaudentes, cum pluribus abundent, Deo pro uelle suo huic multam, illi paucam substantiam tribuente, dicunt: Si tu faceres Dei uirtutes, illis accidere. Deus quidem hunc aberrare, illum recta uia progredi pro uelle suo perficit: per quem credentes, & constantes sua corda corroborant. ¶ In deum credentes, & benegerentes, recto tramite procedunt. Ad gentẽ priorum sequacem, ut eam præceptis diuinis instruas, licet plurimi manebunt increduli. quod etiam contingeret, quanquam hic Akhoran montes applanaret, aut terras scinderet, mortuosue loqui faceret: quæ cuncta Dei sunt, cui si placeret, totum humanum genus una gens fieret, atq; bona: te mísimus. eiq; dicito: Solus Deus est dominus noster, cui me commendo, & ad quem omnium fiet reditus, ad terminum quidem à Deo præscriptum, qui ueraciter accidet. Increduli, obstinaciter suum errorem sequentur. Deriſoribus tuorum prædecessorum pœnam parũper distulimus: quos deinceps sumptos, ad malum finem deduximus, die qua facta sua cunctis animabus numerabuntur. Illi malefici & erronei, qui Deo participes secundum placere suum posuerunt, in hac uita malum, & in alia peius, uindicis & adiutoris expertes sortientur. Sed quis ad rectam uiam diriget, quem Deus aberrare facit? Paradisi quidem, quã Deus se timentibus tribuit, status aquarũ fluxu pulcherrimus est, & cibus indeficiẽs, ac umbra dulcissima. Et hæc est credẽtium meta, sicut incredulorũ ignis. Cum illi quibus librũ dedimus, nostris præceptis tibi cõmissis gaudeãt, licet eorũ quidam parti cõtradicant, eis dicito, mihi nil iniunctũ est, nisi Deũ solũ adorare, nec illi participẽ extimare, cui memet cõmendo, & ad ipsum redibo. Ita discretione rerũq; indicijs Arabice tibi scriptis, si post hanc scietiam prædictos sequaris, corã Deo nec uindicem nec tutorem habebis. Ante te quoque prophetas, quibus mulieres prolemq; cõcessimus, singulos cũ libris diuinorum præceptorũ ad terminũ redactis, unde Deus, apud quem est librorũ mater, hoc pro uelle suo delet, hoc firmat, misimus. ¶ Horũ quæ te docuimus, portionem aliquã gentem docebis, aut forsan te morti succumbere faciemus. Tuum quidem nihil est, nisi tantũ illis mea precepta nunciare, nec eis suus subtrahet numerus. Non ne uidet, qualiter terrarũ capita minuimus? Deus iudicat, citoq; denumerat, eiusq;

Finis bonorũ paradisus.

Sine miraculis Alcorano haud credentes, nec miraculis crederẽt

Paradisus uoluptatibus corporis affluẽs, qualem & Corinthus finxit, &c.

Librorum mater apud deũ. Bonorum quidem librorum fons est sanctus spiritus. Eccl. ultimo.

eiusq; iudicium nemo diuertit. Sed anteceſſorum quidam aſtuti, deceptionibus innitebantur. Dei tamen ſunt omnes artes, ſcientis quid animarum quæq; ſibi lucratur: quod euidenter patefiet, incredulis dicentibus, te non eſſe Dei nuncium, cum qualitatem finis alius ſæculi perſpicient. Tu quidē inter te & illos conſtitue Deum teſtem, libri cognitorem atque doctorem

Iudicium Dei incutabile.

AZOARA XXIIII.

HVnc librum ſuper te poſuimus, ut per ipſum homines ab umbris ad lucem, ad uiam uidelicet Dei, qui eſt incompræhenſibilis & ſapiens, qui cunctis cœli terræq; creaturis imperat, diligenter extrahas: Incredulis uero, uidelicet huius ſæculi uitam alij præferentibus, & à uia Dei recta ſe diſtorquentibus, ſuum errorem redarguendo, malum grauiſſimum ſibi futurum patefacias. Nullum prophetarum hucuſque, niſi cum ſuæ gentis lingua, ut ſingulorum optimus interpres haberetur, miſimus. Et Deus omnium ſapientiſſimus, hos in uiam prauam abducit, illos in uiam rectam dirigit. Sic Moyſes miſſus ſuæ genti, ut eam à tenebris ad lucem reduceret, & dierum Dei eos memores efficeret. In quibus ſunt admiranda ſuſtinentibus, grateſq; reddentibus, ei perſuaſit, unum Deum adorare, ipſiusq; beneficium exorare, qui eam de gente Pharaonis & ipſo liberauit, quæ prolem ſuam peremit, & ſuis mulieribus potita eſt: quod eſt coram Deo deteſtabile, qui & dixit, ueſtra ſe bona multiplicaturum, poſt gratiarum reddi-tionem. Sed ſi uos, omniſq; terrenus, incredulí maneatis, de uobis Deus nullatenus curabit, quoniam ipſe cunctorum eſt abundantiſſimus, & gratia plenus. ¶ Nónne recordamini prædeceſſorum ueſtrorum, uidelicet gentium Noë & Haath & Themuth, ſuorumq; poſteriorum, mandatiq; diuini illis miſſi, quo Deus ſolus agnoſcit? In hora quidem nunciorum cum miraculis aduenientium, incredulí manus inijciebant dicentes: Veſtris præceptis, quoniam mendacia nobis ſunt, nunquam credemus. Reſponderunt nuncij: In Deo non eſt quid ambiguum, ſeu falſum, cœli terræq; conditore, qui omnes aduocat, ut ueniam faciat, terminumq; ſcitum in antea uobis conſtituat, & ad tempus nominatum uos dilatet. Ipſi uero reſpondentes dixerunt: Cum uos uelut nos homines ſitis, cur nos à noſtrorum patrum inſtitutis repellere nitimini? An cum rebus mirandis, ut in eas credamus, uenitis? Quibus nuncij dixerunt: Nos quidem nil aliud quàm homines, ſicut uos, exiſtimus, facitq; Deus in ſua gente miſericordiam: nec nos ueſtra poſſumus adimplere deſideria, niſi Deo uolente, iam rectam uiam edocente. Cui nos ſuſtinentes malum nobis per uos illatum, nos commendamus, ſicut & omnes ſapientes atque boni. Reſponderunt incredulí: Aut ad legem noſtram conuertimini, aut è terris noſtris eijciemini. Horum deinceps confuſionem Deus intulit ipſis incredulis, ut ſic credentes, & me diemq; futurum timentes, terram illorum incredulorum loco colant: quibus terras adperui, incredulos ad nihilum redigendo. Quibus deinceps in g henna aqua uenenoſa potum tribuetur, quæ cum attrahitur, ferè ſuffocat: mori tamen minime poterũt, ſed illos malum grauiſſimum paſſuros cruciatus ambiet circumquaq;. ¶ Incredulorum facta cineri per uẽtum impetuoſum diſperſo ſimilia ſunt: cum utrobiq; impoſſibilis ſit coadunatio, & prolixus error. Nonne cœli terræq; conditore ſatis eſt leue, uos quacunq; uoluerit hora, confundere, aliamq; gentẽ facere? ad quem omniũ erit conuentus. Tunc etiam

Alcoran ad ſalutem hominum exhibitus. Sanè diligentibus Deum, ut omnia, utilitatem afferet. Non amen id Satanuult, ſed perdere.

Propheta omnes lingua uulgi locuti ſunt. idq; Paulus requirit in Eccleſia.

Adulterium deteſtabile, quod Machumet non abhorruit.

Noe natio.

Hath.

Themuth.

Argutationes æmulatorum paternarum traditionum.

Inferi.

Impij ut puluis, quem diſſicit uentus, Pſal. 1.

Vltimo iudicio seducti accusabunt seductores, sed frustra.

etiam pauperes suis dominis atq; prælatis inquient: Vos si alicuius estis potentiæ, uestri semper sequaces à malo protegite. Sed ipsi dicent: Si Deus nos in rectam uiam direxisset, uos nobiscum duxissemus. Nunc autem unum nobis incumbit, siue patienter sustineamus, siue gemamus & lachrymemur, cum in manu nostra nihil sit ulterius. Tunc tandem diabolus ipse confitebitur, uerum dicens: Deus quidem uobis ueritatem, ego falsitatem persuasi. Et licet nil constans uel euidens induxissem, uos uocati statim me secuti estis: Vnde me nullatenus, sed animas uestras reas censete. Hic enim nullus nostri præsidium alij tribuet, cum nos omnes incredulissimus, pœnas grauissimas passuri: Credentes autem Dei præcepto paradisum possessuri, sibi inuicem salutem afferent. Vir quidem bonus gerit similitudinem arboris bonæ, radicem firmam habentis, & in altum se porrigentis, quæ Dei præcepto fructum suum semper tribuit. Vir malus arbori malæ similatur, quæ nec radicis firmitatem, nec retinaculum aliquod obtinet. Istæ similitudines homines ad boni memoriam perducant. Deus omnia prout uult faciens, credentes in hac uita q; futura, bonis uerbis confirmat: Incredulos deuiare facit, qui bonum sibi diuinitus datum ob incredulitatem spreuerunt, se suos q; factores in domum ignis detruserunt. ¶ Videlicet in gehennam, ubi positores participum Deo, simul & omnes deuij in loco malo permanebũt. Hic igitur ipsi omne suum uelle perficiant, igni postea tradendi. Credentes autem, orationes & eleemosynas sibi de bonis datis clàm atque palàm efficiant, antequam dies superueniat, omnis emptionis & mutuationis expers. Deus cœlum & terram creauit, & imbres ad ortum arborum uictum præbentium de cœlo demisit, mare cursui nauium uestrarum adaptauit, aquas & solem & lunam motus indeficientis, & diem ac noctem disposuit, omnia q; uestra uota tribuit. Cuius omnia bona uobis data numerare cuiquam non est possibile. Vos tamen uestram incredulitatem ac malicíam non deseritis. Abraham exorans Deum, ut terram suam securam efficeret, & se suos q; filios, ne idolis, quæ multos aberrare fecerant, crederent, corroboraret, inquit: Quisquis me secutus fuerit, meus erit. Cęteris autem tu Deus ueniam & misericordiam tribue, tu q; sic corda hominum uelis ædificare, dans illis hermodactylorum copiam, ut templum Haran ædificatum in terra Aman, gente filijs q; meis culta, unde messis non oritur, oratum & peregrinatum accedant, tibi q; grates persoluant, qui scis æque corde meo retentum & ore prolatum: quoniam te nullum occultum cœli terræ q; latère potest. ¶ Tibi grates deuotè reddo, qui mihi munus maximum, uidelicet Ismahel & Isaac tribuisti: qui respondens orantibus, Tu me meamq; gentem tibi placitas orationes fundere perfice, & illis tu benigne responde, & mihi parentibus q; meis, simul & omnibus bonis die dinumerationis tu pijssime ueniam largire. Nemo cogitet Deum ignorare incredulorum opera, licet eorum iudicium us q; diem iudicij dilatet: quo capitibus ereptis, nusquam oculos uergere potentes, corde q; mortui coràm uenient dicentes: Deus pone nobis terminum propinquum, & tuorum dicta prophetarum sequemur. Respondebit Deus: Ita quidem uos prius esse facturos pollicíti, minime perpetrastis: Licet cohabitantes inter homines suis animabus nociuos, nostram uindictam de illis sumptam sæpius uidistis, post artibus atque dolis studentes. Nónne Deus omnium machinarum & artium est cognitor? Sed quanquam artes uestræ montes extulissent, non minus tamen deberetis agnoscere

Diabolus mendaciorum parens.

Probatum est in Machumetistis. &c.

Boni similes sunt arbori pulchræ, ut psal. 1. & 91. Et in Euangelio, arbor bona & mala proponitur.

Operandum bone dum tẽpus datur.

Obiurgat beneficiorũ Dei immemores.

Abraham orauit Deum, ut suos ab idololatria præseruaret.

Amonitidi attribuit Mecham, geographiæ imperitus.

In inferno rependetur malis, ubi nulla redemptio.

agnoscere Deum preciosissimum, & omnium uindicem esse firmum & immutabilem in omnibus, quæ per prophetas suos mandauerat. ¶ Quoniam terra mutabitur in aliam, & cœlum similiter, fietq; coram Deo solo cūctipotente conuentus omnium: ueniet gens incredula, manus & collum cathenata, camisijs ex Alchitrā induta, faciem igne cōbusta, dabitq; Deus promptus dinumerator illis, sicut & cunctis animabus, secundum suum meritū. Ad bonorum memoriam confirmandam, & incredulos ad fidem excitandos, mea præcepta propala, docens unum solum Deum adorandum esse.

Cœlum et terra mutabuntur.

AZOARA XXV.

HIc est liber & Alchoran euidens, hora quidem ueniet, qua uellent omnes increduli credentes existere. Quod adhuc ueracissime scient, licet nunc nec comestiones nec actus infra uelle suum reprimant. Nos quidem adhuc nullam uillam pessundedimus, nisi prius ei libro scito tradito. Gens item nulla suum antecedet terminum, uel succedet. Dicentibus, te dæmoniacum esse cum hoc libro uenientem, & se tibi minime credere uelle, nisi cum angelis mentiri nolentibus adueniisses, nos firmamus, hunc librum à nobis esse positum, cuius nos custodes perseuerabimus. Omnes quoq; cæteri prophetæ præmissi, ridiculum & contumelias passi sunt. Quanquam enim nostros in suis antecessoribus effectus uiderint, non minus suorum cordium prauitas eos nostris resistere præceptis & errare perficit. Et si cœli ianuam ut sursum ascenderent, eis patefaceremus, dicerent, Oculorum nostrorum ebrietas nos nil uidere permittit: sumus etenim incantati. Ego quidē in cœlo signa disponens, ad ipsius ornatum & pulchritudinem uidentibus apparantē, ipsum ab omnibus malis diabolis custodio, præter auscultatum uenientem, quem sidera fugientem lampas assequitur. Terrā itē extendens, illiq; mōtes altos apponens, & omnes res ponderosas in ea nasci faciens, uobis illic uictū rē ue gestabilem, cui uos nihil redditis, constituī. ¶ Non est ibi quicquam à nobis abscōditum, qui certū modū atq; mensurā ubiq; seruamus, uentis imperantes, & imbres ad rerū uegetationē, quos minime pro libro retinere queūt, è cœlo dimittentes, uitā damus, & mortē inducimus, omniū heredes. Nos quoq; natos & nascituros agnoscimus, omnes coadunaturi, cum simus potētes atq; periti. Nos item hominē de terra & luto, diabolo prius ex igne pestifero creato, plasmauimus. Cūq; me plasmaturum hominē de luto, & eidē animæ meæ portionem insufflaturū angelis intimaui, illis iniungēs, ut se corā eo proijcerēt, humiliantes omnes paruerūt. ¶ Præter Belzebub, se subijcere nolentem. Qui cur hoc faceret interrogatus à Deo, dixit: Qualiter homini de luto cœnoq; nigro plasmato me subijciam? Respondit Deus: Quoniam malus es & nequā, descende à me usq; ad aliū diem reijciēde. Ipsi quidē terminum ad diē publicæ resurrectionis postulanti, Deus inquit: Ad diem horæ scitæ terminum posui. Ipse quidem nequicia plenus respōdens ait: Ob hoc in me perpetratum à te, faciā eis suisq; mundana pulchra uideri, eos omnia mala docturus, preter gentē, quę bono puroq; corde te super omnia diligat. ¶ Inquit Deus: Meæ gentisq; meæ uię rectæ sunt: unde tu minime potens es credentium in me, nisi tantum eorum qui malos uestri secuti fuerint: quorum omnium uobiscum fiet cōgregatio in inferno septē portis discreto, quarum quæq; portionem notā recipiet. Timentes Deum, paradisum cum salute timoris expertes ingrediantur: quorū cordibus omnē tollemus maliciā, fietq; fratres † ex sectis delicioſissimis, mu

Fatum Bardesanis et Valentini. &c.

Diabolus ex igne pestifero creatus.

Homini pars animæ Dei inspirata: confutatur ab Aug. ut hæreticū.

Infernus distinctus septē portis.

Paradisus. † exlectis.

tuo sese respicientes, nunquam illinc ejiciendi, nec aliquo labore malóue lędendi. Dic meæ genti, quoniam ego sum misericors, ueniæq; largitor, & in manu mea malum grauissimum retinens. ¶ Eidem quoq; manifesta, quod hospitibus Abrahæ ad eum ingressis, eumq; salutantibus contigit. quos Abraham uidens inquit: Ego uos non mediocriter timeo. Inquiunt illi: Timere desiste. lætos namque rumores de puero sapiente à te generando ferimus. Quibus ipse: Hoc mihi quomodo gaudium accidet, cum sim senex? Inquiunt: Gaudium est uerum, sed tu minime despera. Inquit ipse: Nullatenus desperabo, cum hoc nemo nisi malus agat. An alia de causa aduenistis nuncij? Responderunt: Ad malorum hominum Loth perditionem, & illius suæq; gentis, præter mulierem suam antiquissimam, liberationem atq; salutem accessimus. ¶ Illis igitur nuncijs ad gentem Loth uenientibus, dixit ipsa, Se nequaquam eos agnoscere. Quibus ipsi responderunt: Nos uenimus, uobis ignorata patefactum, nil falsitatis admixturi. Secretoq; Loth sic conueniunt: In parte noctis tu cum gente tua fugiens, illam subsequere, nō alias uisum dirigens: & uade quò tibi ductum præbebimus. Hæc enim gens à primo ad postremum delebitur. Illis deinceps ciuitatis illuc cum gaudio properantibus, Loth inquit: His meis hospitibus obsecro, nullatenus malum seu dedecus inferatis, sed Deum timete. ¶ Illi quidem interdicebant ei, ne causam illam tractaret ulterius. Quibus Loth: Per Deum, uos sectam pessimam amplectimini. An uos uexat ebrietas? En filiæ meæ, quibus pro uelle uestro potiamini. Illos autem obstinaces uox excelsa turbauit, summa deorsum & ima sursum uergens, eosq; funditus pluuia lapidea subruit. Quod discretis admirationis satis imprimit. Hanc itaq; rectam uiam, non illud malorum prodigium, credens sequatur. De hominibus arbores inuocantibus, & sic temerariè deuiantibus, nostram uindictam sumpsimus: sicut & homines. Alhigero, nostris prophetis contradicentes, prorsus deleuimus. ¶ Ipsi namq; nostris uirtutibus sibi missis minime credentes, in rupibus secando domos sibi subterraneas, ad sui protectionem atq; salutem ædificabāt: quibus nostra uoce diluculo sumptis, omne suum opus minime profuit. Nos cœlum & terram, & illis uniuersa contenta cum ueritate creauimus. Horaq; ueniet uestræ formosæ ueniæ. septem uerbis & Alchoran immenso tibi nostra gratia dato, nullatenus oculos ad maritatas erigas, nec eas in corde tuo concupiscas, sisq; subiecti cordis & humilis, teq; nuncium præcepta mea disceptatoribus de Alchoran dubitantibus, facturum, clarifica. ¶ Illos quidem discerptores, per memetipsum iuro, pro factis suis atq; sermonibus ante me uenire faciam. Tu quidem interim illis mea præcepta notifica, ab incredulis te retrahens, & ab irrisoribus tuis ego te liberabo. Deo Deum alium associantes, an uerum sit, ipsi scient. Iamq; uidemus hoc quodam modo suis mentibus dissonum & molestum existere. Tu quidem Deum unum adora, eum inuocare, usquequo mors superueniet, non desinens: & te humiliando, & infringendo, orationes funde.

Angeli Abrahæ hospites.

Loth seruatus per angelos, pereunte Sodoma.

Idololatræ perditi.

Non mœchus sit Machumet

Plures Deos constituentes, sui dogmatis piget.

AZOARA XXVI.

NOlite nimium festinare. Ecce iam aduenit præceptum Dei, qui super omne dictum uestrū sublimatus est, quiq; pro suo uelle super quēlibet angelos animatos, ut dicant ei, non esse nisi Deum unum, demittit. Eum itaq; timete, cœli terræq; conditorē, qui ob nostra de eo dictu se sublimauit. De spermate hominē producit: quē postea causidicum & eloquentem, atq; discretum

Angeli animati.

Beneficia Dei in homines.

discretum fieri cõtingit. Idem quoq; munificus bestias tales fecit, ut uos inde calorem, & commodum, ac uictum, & ornatum, atq; decus, ad eundum spaciatum, uestrasq; sarcinas ad quaslibet terras portatum, quod uobis esset tum difficile tum impossibile, quales sunt equi, & muli, & asini, sortiamini. Idem etiam uobis ignorata faciens, uiam rectam, licet eorum quidam pro eo nil faciant, plures edocet. Ipso tamen uolente, omnes uniusmodi eiusdēq; secte fierent. Per eum imbres desuper in terram ad uites & arbores educendas descendunt. ¶ Vnde uos uictum sumitis. Habetis etiam per ipsum messes, & oliuas, ac palmas, & arborum genus omne. Idem diem & noctem crearis, & solem, & lunam, ac stellas, omnesq; suo præcepto sua negotia perpetrant, resq; multiformes atq; dissimiles in terra perficiens: mare uestro uictui & uestitui, tum carnes recentes, cum cætera commoda extrahendo, nauiumq; cursui, ut per ipsum bona tum acquiratis, tum multiplicetis, Deo fauente, cui grates sunt reddendę, commodum & idoneum statuit. Et in terra montes & aquas, ac uias ad itinera negotiaq; gerenda, & stellas ac signa ad rectarum uiarum noticiam in cœlo dispositi. Quæ cuncta uirtutes & euidentia miracula bonis atq; discretis apparent, quantum inter est Deo potenti creare hominem, & homini talis operis impotenti. Sed quis Dei mirabilia dinumerare potest? Ipse quidem est ueniæ misericordiæq; largitor, æquè sciens cordis arcana, uoceq; prolata. Illi quos Dei loco adoratis, facti sunt, nil facere potentes. ¶ Vita quidem carent, & insensibiles sunt. Hora quidem suæ resurrectionis singuli scient, unũ solũ esse Deum. Quisquis aũt alij sęculo nõ crediderit, cor malũ atq; præsumptuosum gerit. Plures interrogati, quę Dei præcepta sint illis tradita, dicũt, illa mirabilia priorũ. qui sęculo futuro peccatorũ cumulo prementur, tũ propter pondus suorũ peccatorum, tum propter sarcinas incredulorũ, quos sibi stultè credere fecerãt. Prędecessorũ uero suas artes facientiũ, ædificiorũ fundamenta Deus diruẽs, super eos tecta subuertit. Et sic unde minus extimabant, malum eis incubuit. Quos die futuro interrogabimus, ubi sint, quos mihi participes statuerunt? Sapientiũ quidẽ testimonio malũ & dedecus illius diei inferent incredulis. Incredulis perseuerãtibus usq; dum angeli suas animas eliciũt, tuncq; se illis cõmendando dicẽtibus se plus nescire, Deus eorũ facta dinoscẽs inquiet: Intrate portas gehennæ, postea nunquã egressuri. Resistẽtes itaq;, malã uiã gradiũtur. Timentes Deũ, quęsiti quid diuinitus illis sit datũ, inquient, Bonum. Sciãt omnes hic sæculoq; futuro bonũ promerentes, illi sæculi bonum melius & præcioſius esse. ¶ Illis, quos angeli mortis hora bonos inueniunt dicẽt: Saluete, & pro factis uestris paradisum, domũ optimã, ubi sunt fontes & fluxus aquarũ idonei, introite, omne uelle uestrũ habituri. Tale quid enim bonorum meritũ exigit. Non expectant increduli nisi aduentũ angelorũ, uel alius à Deo dati. Similiter & sui prædecessores fecerũt, quibus Deus nequaquã, sed ipsi sibi mala fecere. Vnde propter ridiculũ, cęteraq; peccata merito perierũt. Dicẽt aũt increduli: Si Deus uellet, nec nos nec nostri parẽtes aliud quàm ipsum adorassemus, nec quicq; nisi præceptũ suũ faceremus. Sui uero prædecessores similiter fecerunt. Sed nuncio nil aliud pertinet, nisi tantũ præceptũ applicare. Cuicq; gentium missis nuncijs, ut Deũ adorare & idolis minime credere prædicãdo persuaderẽt, quandã illius partem ad uiã rectam, quandã ad malã Deus deduxit. Terras perscrutẽtur, ut uideãt, quis erat finis cõradicentium. Non preceris ut Deus malos uiam rectã edoceat.

Ex enumeratis operibus Dei demonstrat quantũ ab eo distent q titulo Deorum colũtur.

Patrum æmulatores inepti.

Bona futuri sæculi longe præponderãt præsentibus.

Paradisus.

Munus legati, exponere mãdata.

Exempla pereuntium ob

falsam religionem mouēt. Nil enim proficiet, nisi cui Deus uoluerit. Iureiurando suo firmantibus, mortuos nunquam resurrecturos, respondet Deus: Imò & terminus ille uerissimus est, quanquam plurimis nescijs. Ego uobis contrarietates explano: Post uero cognoscent incredduli, se mentitos fuisse. Quando quid fieri uoluimus, dicimus Fiat, & factum est. ¶ Post malum laboremq; perpessum factis expugnatoribus Dei nomine indurantibus, & se ipsi commendantibus, hic bonum sæculoq; futuro maius si sciuerint, tribuam. Ante te non alios misimus nuncios quàm homines, qui discretos perscrutarentur, an librorum mirabilium atq; psalterij noticia affectaretur. Tibi quoq; librum istum tradidi, ut eius præcepta dicas & explanes hominibus, ut intelligant, & cogitent, quid prioribus contradicentibus contingit. Culpabiles & peccatores nequaquam opinati sunt, quod uel tellus eos absorberet, aut inopinabile malum illis incumberet: uel in negotijs suis, seu timore, nil facere potentes caperentur: Deus tamen pijssimus & omnipotens, uoluntatem suam in actum deduxit. Nonne percipiũt, qualiter omnes Dei creaturæ dextrorsum & sinistrorsum, omnemq; partem uersus umbram proijciendo, sese Deo humiliant, ipsumq; precantur. Omnes rursum cœlestes angeli, bestiæq; terrestres, Deum super eos exaltatum omni superbia depositа timent, omneq; præceptum illis ab eo perpetrant. ¶ Nullatenus uobis Deos diuersos statuite: quoniam non est nisi solus unus, & illum adorate. Eius enim sunt uniuersa cœlestia atq; terrestria, & omnis bona lex atq; recta. Cur alium quàm eum inuocatis? Quid nisi ab ipso cõmodi uel uictus habetis? Malo uos percutiente illũ adoretis, atq; precemini: quod ipso tollente, uestri quidã minimè credẽtes, præcepta diuina sibi data illi participes ponunt. Et nostrorum bonorũ sibi datorum portionẽ rei à se ignoratę tribuũt, Deoq; filios, quod ipse nõn uult, omnia pro uelle suo dicentes adscribunt. Nunc pro uelle suo agant quidlibet, atq; dicãt: Deus aũt omnia uerba sua perscrutaturus, eos se cognoscere faciet. Cum eorũ cuipiam filia nascitur, suã inde denigrat faciẽ, suspiriaq; trahit, & ab hominũ conuentu recedit, usq; quo deliberet, utrũ eã natã teneat, an uiuã sepeliat. Heu quàm prauũ est iudicium, & quàm iniqua similitudo eorum, qui minime credunt aduentui futuræ diei. Dei quidem sublimis & sapiẽtis similitudo celsitudinis est. ¶ Si Deus ad hominum malefacta semper respiceret, nequaquam in terra quidpiã animal dimitteret. Sed ipse mitis atq; propitius ad horã scitã spacium differt, quã, cum uenerit, nemo præire uel sequi poterit. De Deo plurima nõ dicenda, illi bilingues atq; mẽdaces proferentes, ostentant se bonũ habituros, cum nil præter ignẽ ob stultiloquium suum sint accepturi. Per memetipsum iuro, me genti precedenti uos, mandatum fecisse. Sed diabolus eam distorquens, sua sibi uisu pulchra fecit: Cui nunc se commendãtes, malum grauissimum passuri sunt. Hunc librum non alia de causa tibi commisi, nisi ut hominibus suas contrarietates exponas, & uiam rectam, atque misericordiam credentibus patefacias. Deus de cœlo dimittit imbres, ut terram mortuam uiuificent: & de uentribus bestiarum lac purum ex egestione & sanguine decolatum ad bibendum dulce, uictuique commodum educit: & in arboribus ac palmis & uitibus creat, quod inebriat, & optimè pascit. Hinc que uos assumitè uobis. Quæ cuncta non minima sunt miracula sapientibus & audientibus. Apibus item iussimus, ut in montibus & arboribus sibi suas mansiones ædificarent, & deinceps de pomis omnibus gustarent, neq; quóquam pergere

Resurrectio.

Vmbræ, adoratio quædã Dei.

Filios attribuit Deo, indigne fert.

Taxat immanitatem quorundam, qui liberos fœmoderunt.

Longanimitas Dei.

Blasphemiæ.

Alcoran datus, ut dissidia religionis tollat, & uiam salutis indicet.

Apes.

ad suum querendum commodum Dei nomine differrent, ut sic ex uteris suis syropus multicolor saluber hominibus oriretur. Quod & ita contingit summe sapientibus admirandum. Ipse itidem Deus uos creauit, & perire faciet. Et uestri quidam ad peiorem uitam deuergentur, usquequo à scientibus facti sunt inscij. ¶ Deo huic maiorem uictus copiam, illi uero minorem tribuente, exigit ne uis, ditiorem à suo participe, quàm ipse de rebus singulis accipere? Cur Dei bona negatis? Deus de uobis metipsis uobis mulieres, & inde prolem, ac inde consanguineos, uicissimq; res bonas tribuit. Cur igitur mala creditis, uobisq; bona data negatis, Deiq; loco nullum uobis uictum cœlestem seu terrestrem dantes, dareue potentes adoratis? Ipsi nulla proponatis exempla, omnia scienti, uobisq; nescientibus parabolam istam proponenti. Sunt'ne sibi similes an æquales, quorum alter summa miseria calamitateq; premitur, alter nostrorum bonorum abundans, ea clàm palãq; † distribuit, minime Deo gratus, quod eorum pars plurima manet insciat? Aut sunt sibi similes alicuius clientes, quorum alter mutus & nequam, & in suum dominum, præceptiq; nunquam efficax: & alter, qui quolibet missus, nunquam redit incommodus & inanis, nil præter æquum & rectum postulans? Nolite alia proficisci quàm recta uia Dei, cuius sunt cœli terræq; secreta: qui uos ab aluis matrum uestrarum uobis nescijs eduxit, & aures ac oculos cordaq; simul uobis ad suarum gratiarum redditionem atq; noticiã præbuit. Horæ quidem aduentus non est, nisi qualis ictus oculi ad cœlum penetrans, aut uelocior etiam. Nonne uidetis aues cœlo propinquas, non aliunde quàm Deo sustineri? quod credentibus admirandum est. Vobis aũt domos usq; ad mortem inhabitandas, & de bestiarum pellibus uestes, tum in negotijs gerendis, tũ in domibus ferendas, earũq; lanã & pilos atq; crines uobis omnia proficuũ tradidit. ¶ Ita quoq; Deus uestræ materiæ iocundam umbrã, uobisq; loca mõtuosa frequẽtationi, uestesq; tũ causa caloris tũ causa frigoris, tũ gratia timoris expellendi præbẽs, uos adeò bonis omnibus repleuit, ut sanitatẽ atq; salutẽ habeatis. Illis aũt credere nolẽtibus, tuũ est tantũ præcepta nũciare. Eorũ etenim pars plurima manet incredula, bona cognita respuẽs. Die, qua de singulis gẽtibus testimoniũ quæremus, nõ incredulorũ testimoniũ postulabimus, nec eos auscultabimus, nec eorũ malũ uisum minuemus, nec ad eos uisum reflectemus, qui uisis à se positis participibus inquient: O Deus, isti sunt, quos tui loco adorauimus. Illis uero respõdentibus, eos inde mẽtiri, illa tandem die Deum adorabunt, respuẽtes prius adorata. Et tũc incredulis à uia Dei se diuertẽtibus, malũ aliud sup illud ob suã malicią accumulabimus. Singularumq; gentiũ testibus de semetipsis aduocatis, tecũ gentis huius testis aduenią. Tibi librum istũ tradidi, ut cũcta præcepta mea patefacias, uiamq; rectã, & misericordiam, bonumq; nunciũ credentibus intimes, Deo præcipiẽte, ut iustum bonũq; facias, tuisq; cõsanguineis beneficus existas, qui culpas & inuidią prohibet, te castigans, ut memor efficiaris. ¶ In Dei nomine uota tua perfice, nec non adauge. Iusiurandum firmatum, cum Deus omne tuum opus aspiciens, inde fideiussor existit, nullatenus mẽtiaris: nec imiteris eum, qui uerba prius firmata cõtradicẽdo falsum inducit iusiurandũ, uolens in hoc sæculo nobis probare mendacia. Hic enim fœneratoribus annumerabit. Et si pes tuus primo firmus labitur, mali grauissimi passionem sustinebis. Inter uos falsa sacramẽta nullatenus facite, nec diuinam firmaturam pro modico uendite. Quod enim apud Deum

Contra idololatras.

Consanguinitas.

Comparatio ueri & falsi cultoris Dei.

† *Alias distribuit? Minimę. Deo grates.*

Aduentus hominis ad iudicium pernicissimus: ut Matthei 24. &c.

Vota exoluenda.

Iusiurandum religiose præstandum.

Munificus bonorum remunerator Deus

referuatur nobis, multo melius censetur. Res enim mundana cito transit, diuina nunquam. Secundum optimum modum suorꝫ operum quemcꝫ Deus remunerabit, uitã tribuens æternã, siue uir fuerit, siue mulier. Si uellet Deus, uos unam gentem efficeret. Sed hunc aberrare, illum uero credere facit.

Alcoran legẽdus cum diuina sanctificatione aduersus diabolum.

Quando legeritis Alchoran, uosmetipsos diuina sanctificatione à diabolo protegite cui impossibile facere quicquã nisi tãtum incredulis, & Deo participes ponentibus. ¶ Cum sit hoc alicuius uerbi pro uerbo mutuatio, Deo positionem suã sciente, dicunt increduli. Tu quidem non es nisi mendax, cũ adeo uerba tua uaries. Sed huius rei plures eorum sunt inscij. Ipse nãcꝫ Deus, spiritusꝫ suus benedictus, hunc librum ueracissimum cõposuerunt, ut

Cur Latinis nõ Latine scribat, frigide dicit.

recta uiã credentibus, pleniꝫ gaudij rumorem bonis cõfirmet. Scimus quidem eos ia dicturos, linguę Latinę uirum doces, & Alchoran est Arabicus. Eos nunquã Deus uiã rectam docebit, qui Dei præceptis cõtradicendo, soli mendacissimi sunt: sed malum grauissimum eis inferet. Post fidem habitam incredulus ui coactioneꝫ factus, fidem legẽcꝫ corde suo retinens non damnabitur. Sed hoc spõte faciens, quia huius mundi uitã alij prætulerit, nunc

Vnd negandum fidem adactus, corde tamen eam retinens, nõ dãnabitur. Id cũ hæreticis qui busdam habet commune.

à Deo in uiam rectã dirigendus, grauissimis cruciatibus affligetur. Talium enim corda Deus sigillat, & aures oculosꝫ simul. Vnde hic negligentes & inscij uiuunt, deinceps perdẽdi. Expugnatoribus post laborꝫ atcꝫ malorum sustentamen effectis, ueniam & misericordiã Deus impertietur. ¶ Die qua quiscꝫ pro se disceptabit, cuicꝫ secundũ opera sua, abscꝫ uiriũ & iniuriariũ illatione, mercedẽ Deus tribuet: qui hãc uobis parabolã prębet. Villę cuidã

Ingratitudo cuiusdam oppidi erga Deum, grauiter punita.

prębsens nihil timẽti, futurorũcꝫ securæ, sui uictus copia multis locis redũdabat. Sed ipsam nullas Deo pro suis beneficijs grates referentẽ, fames atcꝫ timor, Deo iubẽte, presserunt: & suos incolas, nũcio sibi misso cõtradicentes, pestis mortifera pessundedit. Vos itacꝫ Dei bona saporifera, & hale comedẽtes, Deũ adorate, ipsicꝫ grates persoluite: multũcꝫ cauete, ne qd propter uestraꝫ uoluptatum perfectionẽ, hale ponatis à Deo cõstitutũ harã, uel è contra, ipsi mendaciũ imponentes. Tales etenim nec multũ nec parũ antecedũt,

Id est, illicitum.

malũ grauissimũ habituri. Deus quidẽ nil fecit † harã uictui uestro, nisi mor

Prohibita uesci.

ticiniũ, & sanguinẽ, carnẽcꝫ porcinam, & animal nõ Dei nomine decollatũ. Inde tamẽ necessitate cogẽte sumẽti, Deus ueniã dabit: Et similiꝫ id faciẽti nesciẽter, & postea pœnitenti, ac bene faciẽti. Eadẽ quocꝫ Iudæis harã cõstituimus, nec eis nos, sed ipsimet sibi fecerunt iniuriã. Abrahã uir in Deũ credẽs atcꝫ bonus, pro bonis sibi collatis Deo grates persoluit, quas Deus beni

Abrahæ pietas.

gne suscipiẽs, & eũ in semitã rectã dirigens, ei bonũ in hoc sęculo tribuit, &

Machumet fidei.

in alio bonis associabit. Postea te misimus, ut ipsius Abrahæ legẽ sequaris,

Abrahæ conförs.

nuscꝫ discrediẽs, ne sis incredulus. Sabathi quidẽ custodiã nõ iniunximus, nisi qbus inerat cõtrarietas atcꝫ disceptatio, quas Deus futurus iudex discutiet. Cũ sapiẽtia prescripta, bonocꝫ castigamine Deũ inuoca. Disceptãdo ho-

Vanißime. Sabathum.

nesta uerba, bonacꝫ tantum profer. Deus quidem discutit sapienter, qui rectam uiam, quiue tortam proficiscitur. Omni tibi quid ingerẽti, modo simili respõde. Patiẽter tamẽ sustinere, melius est. Igitur & nõ nisi cum Deo patienter indura. Contradicentes minime timeas, nec pro dictis suis aliquatenus cõtristeris. Quia Deus cũ se timẽtibus & benegerẽtibus semper existit.

Modestia seruanda in disputando. Idẽ planiß. docet Petrus Apostolus.

AZOARA XXVII.

Portentosum mendaciũ ad

SEruum nostrum dilectum, cui uidelicet multũ profuimus, à templo haram ad templum longinquũ noctu sustulimus, ut eum de nostris uirtutibus

tibus & mirabilibus doceremus, qui omnia simul audimus atq; uidemus. Moysi quidem librum patefacientem uiam rectã filijs Israël posteris illius bonæ gentis, quam in arcam extulimus, & illicita prohibentem dedimus, dicentes illis in eo, quod bis terram ammitterent, illicq; multum insurgerent, terminoq; primæ destructionis aduenientes homines ferocissimos atq; fortes super eos suis domibus immitteremus. Quod & ita fecimus. Deinceps illis auxiliati, & eos super primos multiplicantes, filijs atq; pecunijs abundantes fecimus, dicentes: Si benè feceritis, uestris proficietis animabus si male, nocebitis. In aduentu quidem termini secundi hostes superuenientes uestris faciebus malum inferent, & templa, ut prima uice, ædificiaq; uestra funditus diruent, nec quid uestrarum possessionum dimittent. Forsis tamen Deus uobis adhuc ignoscet. Sed si uos reuersi fueritis, & ego, carcerẽ omnibus malis infernũ positurus. hic Alchorã gaudij nũcius mercedẽ maximã seculo futuro cũctis credẽtibus, incredulis malũ grauissimum nũciat. ¶ Homo suis negotijs impetuosus, eq; uè Deũ, p malis ut bonis obsecrat. Sed q̃sq; suis humeris sua facta gestabit, siue fuerit erroneus, siue credens. Quod cuicq; fiet euidentissimũ, cum singulis librum apertũ omnes suos actus cõtinentẽ, ut p legatis dinumeratos trademus. Nũc saltim peccatis uestris impona t̃ terminus, prius à nobis duobus luminibus clarissimis, altero noctis, altero diei cõstitutis: illi noctis deinceps tenebrositatẽ, illicq; diei splendorẽ adiũximus, singula manifestè discernẽtes, ut homo cum sciat annoꝝ cæterorũq; temporum cõputum, tum sibi uictũ cõmodumq; perquirat. Nos hucusq; neminẽ lædentes, nisi prius illi dato nũcio, cũ uillã pessundari uoluimus, ei primates ad hoc gerendũ atq; potẽtes immittendo, nostrũ propositum peregimus: qui sapientes omniũ, & audientes, omniũ generationũ post Noë læsarum, sicut & cæterarũ culpas sub certo numero cognoscimus. Licet pluriũ sit uotũ res festinari, omnis tamẽ festinatio nisi per me inanis est & cassa, qui gehennã male gerẽtibus, ut illic dedecorati repulsicq; sine termino maneãt: credentibus, hocq; promerẽtibus, cum eorũ facta sint mihi grata, paradisum tribuam, his & illis de diuina substantia, quæ minimè parua est, largiturus. ¶ En qualiter unũ ab alio discerno, ut cuilibet innotescat, quoniã alterius sæculi gradus est elatior, & exaltatio maior. Ne malus sis & erroneus, nullũ Deo coæqua, qui tibi præcipit, ut eũ solũ adores, tuosq; parentes honores, eisq; benefacias, si ad te utercq; applicuerit, uel si unus uni. Cumq; senuerint, nullũ uerbũ graue molestúmue, sed bene formosum atq; iocundũ illis dicito, teq; illis in omnib. cũ humilitate atq; pietate subijciẽs, Deũ precare, ut illis ueniã atq; misericordiã tribuat: q̃niã tibi paruulo fomentũ necessariaq; tribuerunt. Deus est agnoscẽs, quid uestris inerit cordibus. Si boni fueritis, misericordiã & gaudium præbebit. Propinquis itẽ & pauperibus munera face, sed nõ superflue. Gerentes nãq; superflua, diaboli ducentis homines ad incredulitatẽ, fratres existũt. Ab illis aũt spe cõmodi si discesseritis, pulchrũ facite † alioquin, manus nec penitus apertas, nec prorsus clausas habentes. Sic enim perderemini, & reprehenderemini. Deus q̃dem huic uictus abundantiã, illi inopiã, pro uelle suo tribuit. ¶ Prolem uestrã inopiæ sumptus timore nullatenus interficite. Hoc est enim peccatũ maximũ: & nos uictũ illi, sicut uobis, tribuemus. Nõ fornicemini. Hoc est scelus, uiaq; praua. A Deo positum harã non perimas, nisi pro ueritate. Ab iniusto namq; peremptore, præcipit Deus iustitiam sumi: Ipseq; uindex existet. Pecuniã orphani ante

scribit Deo, ut rapuerit Machumetũ ex Mecha Hierosolymã: inde in cœlũ. Vide confutationes Alcorani, de scalis siue ascensu Machumet.

Alcoran bona promittit bonis, & minatur mala prauis.

Precationes peruersæ.

Nullum populum Deus perdit, nisi præmonitum.

Beatitudo.

Vnus Deus colendus.

Pietas in parentes.

Propinquis et pauperibus moderatè benefaciendum.

† alloquium.

Liberorum occisio grande scelus.

Non fornicandum.

Orphani non fraudandi.

uenereos annos, nisi secundum modum sibi meliorem, non tangatis. Firmitate facta perseueretis: quoniam uos Deus inde percunctabitur. Mensuram complete, pondusq; rectum apponite. Hoc enim iustum est & optimum. Nō dicatis quicquā, nisi cognitum. De dictis enim uestris uos perscrutabūtur, nestrum audire atq; uidere. Nō eatis terras perscrutatum, plus debito & iusto. per uos enim nec terra scissa, nec montiū longitudines amplificatæ fiēt.

Certa dunta-xat dicenda.

De omnibus dictis ratio reddenda.

Hæc enim omnia coram Deo, nolente talia, peccata sunt. Præcunctis tamen prohibet Deus, ne cum ipso ponas alium. Inde namq; reprehensus, in gehennā pessimam proijcieris. Ad memoriam dicentium illud, & reuersionē, in hoc Alchoran mul- 10
torum discretionem fecimus. Vnde satis diligentes perpendant: quum si qui Deo coæquales atq; participes essent, uiam ascensus ad ipsum quærerent. Quod ipse celsior illis, plus cæteris malis abhorret: cū ipsi soli cœlum, & terra, omniaq; subijciuntur: nec est, quod ipsi gratias non referat. Licet uos eas non intelligatis, ipseq; maneat expers iracūdiæ, ueniæq; dator.

Vnus tantū Deus: quia pluralitas seditionē pareret. Argumentum ualidū contra gentiles, nō contra Christianos, colētes unū Deum in essentia, trinum in personis. &c.

Qui Machumeti non credunt, à Deo excæcati & obdurati.

Vobis, & alij sæculo non credentibus, intercapedinem atq; uelamen in legendo Alchoran interponemus, sigilla suis cordibus imprimendo, ne scire queant, auribusq; suis plumbum infundendo. Vnde fugiendo se retrahunt, cum eos audire contingit in Alchoran, te nominantem Deum solum. 20
Nobis enim patens est, quid auscultant, uel quod de te uerbum faciant. In multitudine namq; dicunt, Eum sequamini, si uelitis incantatores magiq; fieri. Cum illis tot exempla proponendo, res adeò manifestè discerno, cur errant à uia recta deuiantes? Illis dicentibus, Cum eritis ossa, uel ad nihilum redacti, qualiter efficiemini homines noui? respondet: Licet lapidei, uel ferrei, uel si quid est durius, essetis, qui uos prima uice creauit, ad uitam denuo uos resuscitandos reuocabit. Sua capita reflectendo, quærentibus terminum illius effectus, dic esse propinquum. Die, qua uos Deus reuocabit sua gratia, omnes respondebitis, putantes uos non nisi parum moratos fuisse. Persuade genti pulchriora melioraq; Deum, ne suus hostis manifestus 30
diabolus illis se immisceat: sed Deum meliorem cognitorem imitentur, qui sibi pro uelle suo bonum siue malum daturus est. Nec nos te quidem ad hoc misimus, ut se tibi commendent, uel adorent: Qui Dauidi psalterium dedimus, quibusdam prophetarum prę cæteris sublimationem & abundantiam permisimus. Inuocent increduli, quos adorant Dei loco, impossibiles sibi malum mutare uel delere: Non minus tamen malum illis incumbet. Deum autem inuocantes, & in illius sperantes beneficijs, eius propinqui sunt, omnis timoris expertes. Non est uilla cui non noceamus, uel pessundemus ante diem illum. Hoc enim nostro est præscriptum libro: nec nos quis mandata facere prohibuit, nisi primorum contradictores, uelut illi qui The- 40
muth camelæ cædem prohibenti contradixerunt. Nos quidem mandata fecimus non ob aliud, nisi ut homines me timerent. Somnium item quod te docuimus, ad gētium admirationem, arboremq; retractam pauci credunt, quod incredulitatem graueq; malū augmētant. ¶ Quum nos angelis iniunximus, ut se Adæ subijcerent, omnes præter Belzebub, dicentem se nunquam subijciēdum creaturę luteæ, quiq; minatus est, quod omnem gentem sibi prælatā modo suo præter paucos diuerteret, si usq; ad

Resurrectionem mortuorum adstruit per Dei creatoris uirtutē.

Machumet nō missus ut adoretur, aut patronus sit, atque diuus.

Omnia interitura ante nouissimum diē.

Cameli mortē refricat.

Dei mandata, ut timeatur.

Somnium allegat: cui non credere, peccatū dicit, quū lex Dei contrarium dicat, Leuit. 19. Deut. 13.

Imò ut etiam ametur, et illi æternum uiuantur homines.

alium

alium diem sibi Deus donaret terminum, paruerunt. Cui Deus inquit: Hinc discede, gehennam cum sequacibus tuis pro factis suis possessurus. De quotquot igitur eorum poteris, tuo sermone cum tua gente & filijs, atque militibus, & peditibus, ac equis, ridiculum atque iacturam facito. In eorum item substantia & prole portionem accipito, illis imperans & blandiens: quorum nil nisi lapsum & præcipitium Deus diligit. Super gentem autem sese mihi commendantem, nullius eris potentiæ. In uasis æquoreis uobis à Deo permissis ad uestri commodi quæstum, cum uos naufragium percutit, nullum nisi Deum adiutorem habere potestis. Liberati uero, & in terra positi, ad pristina mala recurritis: unde Deo semper ingratus homo permaneat. Nonne timuistis, quod iuxtà portum uos absorberet, ut uentum lapides & arenas uoluentem immitteret Deus, nec alium quàm ipsum tutorem inuenistis? Timendum quoque, ne uos alia uice redeuntes ob uestram malicíam summergat, omni tutore carentes. Filij quidem Adæ per nos honorificati, & per terram atque mare directi nostræ manus beneficio, uictum illa bona saporiferaq; susceperunt. Et eorum quidem pars præ cæteris elationem & superabundantiam sortiti sunt. ¶ Cuicumque liber suus lecturi dextra datus fuerit, die quasque gentes cum suo nuncio uocabimus, nullam iacturam sentiet, uir quisque lumine priuatus fiet, qui cæcus in hoc sæculo perseuerabit. Ibiq; plurimi te amicum libenter susciperent, nisi te firmarem, tum ab eo quod tibi misi, ut aliud diceres, te diuerterem: tum diabolus ad incredulos te diuergere niteretur. Sicq; te tutoris expertem, in hoc sæculóque futuro dupliciter punirem: pro more quoque nostrorum prophetarum antecedentium nunquam uariando, è terra te uellent eijcere, nec nisi pauci post te tui morarentur. A' mane usq; ad uesperam orationibus insiste, summè cauens, ne matutinalis oratio deficiat. Tunc enim omnes adsunt testes. Oratio quoq; noctis superabundans, usquequo te Deus in uiam rectam dirigat, à te semper fiat, Deum sic deprecante: O Deus, in uera me dirige, falsaq; prohibe, mihiq; uindicem ex parte tua tribue. ¶ Iam libro posito, salutem atq; pietatem credentibus præbente, incredulis uero nil nisi iacturam, ueritas confirmatur, falsumq; confunditur. Sed homo semper peruersus, à me sibi bonum tribuente, in partem contrariam descendit.

Diaboli regnum in filios diffidentiæ.

Orationes

Hic alterum exemplar insectam habuit partem sequentis capitis.

Qui malo sibi contingente desperatus efficitur. Omnis enim secundum sui modum operatur, Deo dinoscente, qui rectius proficiscitur. Perquirentibus cuius sit anima, dic Dei, qui tibi, nil nisi paucam inde sapientiam tribuit. Et si cum libro tibi dato discedere uellem, non inuenires qui tibi redderet, nisi diuina pietate superueniente, quæ in te maxima est. Licet enim omnes homines atque diaboli ad unius talis compositionem causa uenirent, sibimet mutuo proficientes minime facere possent. In hoc Alchoran omnibus parabolis explanatis, plures manent increduli, dicentes, se tibi minimè credere, usquequo facias illis in terra fontem manantem.

Anima.

Iterum conditionem mutat. Primo enim dixit, non posse unũ Azoara facere, deinde decem, nunc totum librum: Miracula.

¶ Vel paradisum palmarum, uel uitium, atque riuorum fœcundam tibi pares, aut res cœlestes super illos descendere, siue Deum & angelos tecum cunctis uidentibus uenire facias, aut domum auream, puram, & ornatissimam habeas, uel ad cœlum ascendas, indeq; sibi librum ad legendum dimmittas: nec prius tibi fidem adhibebunt. Tu uero Deum ut te liberet, exora, dicens: Non sum nisi uir nuncius, uias rectas patefaciens, quibus

Homines ad homines mittuntur, nõ angeli, & c.

quibus credere nemo prohibet, nisi dicens me non esse Dei nuncium. Scien dum quidem, angelum fuisse missum, si in terra morãtes angeli hominibus cohabitarent. Inter me & uos Deus testis adest sufficiens, suam gentem perspiciens, prorsusq; dinoscens: quo docente, quilibet uiam rectam bene proficiscitur, & ab eo quilibet factus erroneus nunquam dirigetur. Die cõgregationis omnium, cæcis ac surdis, & mutis sua facta dinumerantes, eos igne feruoris torquebimus: & quãto plus arserint, tanto plus ignis apponemus.

Resurrectio.

Hi sunt, qui dixerunt, Cum nos in terram & ossa redacti fuerimus, quomodo in nouas facturas reducemur? Nonne possunt perpendere, conditorem cœli terræq; potentem, qualis ipsi sunt facere? Ipse quidem illis terminum absq; mendacio posuit, quod eis nihil præter incredulitatem adiungit. Si omnis Dei substantia suæ potestati subesset, expendere tamen timentes o-

Aegypti plaga x. in Exo. hic tantum nouem.

nia retinerent, quoniam inde auari sunt. ¶ Moysi IX. mirabilia manifesta facere patefecimus, quod à filijs Israël perscruteris. Vnde Pharao illum magum esse perhibuit. Cui Moyses respondit: Tu, quem iam mortuis annumero, scire deberes, hæc tam manifesta non esse, nisi solius Dei conditoris cœli & terræ. Eum uero nitentẽ proijcere à terra Moysen, fratrẽq; suũ & fautores omnes illius, in mare summersimus: deinceps filijs Israël ut terras colerẽt, in iunximus, quos accedẽte alius sæculi termino, ueracissimo crebrò uenire faciemus. Te quidẽ deinde misimus, ut prolẽ gaudij summiq; doloris nũcius fieres. Ideoq; pedetẽtim Alchorã posuimus, ut homines pedetentim ipsum perlegãt, siue credãt, seu minimè. Illi uero quibus cõmittitur, cũ illis legit, Deo se humiliãt, adorãtes ipsum & dicentes: O Deus, tã tuum præceptũ adimpletum est. Istiq; preces suas multiplicãt, humiles & lachrymãtes effecti.

Deus, uel misericors, idẽ.

Seu Deũ, seu misericordem appelles, eius solius nomina sunt. Orationes aũt uoce mediocri funde, Deoq; gratias redde, qui sublimis sublimiũ, & omniũ maximus, nec filiũ nec participẽ in regno, nec adiutorẽ seu uindicẽ habet.

AZOARA XXVIII.

Alcoran Dei munus eximium.

DEus quidẽ glorificandus est, ipsiq; grates persoluẽdę, quoniã homini suo librũ directionis sufficiẽtis absq; falsitatis admixtiõe capacẽ tradi dit: ut p ipsum uerbis serijs & castigatorijs rumorẽ pleni gaudij, uidelicet acceptionẽ mercedis interminabilis & optimæ, credẽtibus & benefaciẽtibus

Deum filio carere.

patefaciat. Dicentibus aũt Deũ sumpsisse filiũ, q̃d ab ipsis & à patribus suis est ignoratũ, cũ hoc sit mendaciũ pessimũ, dicat: Quoniã nisi uerbũ illud mu

Historiam septem dormientiũ qui Epheſi Theodoſio tertio imperante. reſurrectionem mortuorũ teſtati ſunt in fabulam ridiculã uertit: Quanquam ad reſurrectionem probandam accomodat.

tauerint, spõte uim atq; dedecus passuri negabũt. Et nos, qui cunctas res mũdanas illis formosas apparere fecimus, ut uideremus, quis melior efficeret, terrã esurientẽ, & omniũ suorum inopẽ statuemus. Eos imitari noli, quoniã fortassis perditis associareris. Ad maiorẽ fidẽ publicæ resurrectionis, quoddã nostrũ miraculum de quibusdã adolescẽtibus ad cauernã atq; arrachim profectis atq; sopitis, qui diuinã misericordiã uiãq; rectã Deũ precati sunt, in mediũ ducatur. ¶ Nos igitur in illa cauerna aures suas per certum annorũ spaciũ obstruximus, & deinde resuscitauimus, nec eorũ quis numerũ dierum sopitionis resuscitatus agnouit. De qbus hæc est narratio uera. Fuerũt quidem illi uiri boni, per nos ad uiã rectã deducti & adiuti, Deum solũ, non aliũ adorãtes. Vnde per nos resuscitati, cordeq; iustificati dixerũt: Hæc nostra gẽs Dei loco adorãs idola, unde nullã possunt inducere demõstrationẽ, nec quis deterior est imponente mendacium Deo, temerariè deuiat. Eam nullatenus imitabimur, cum suus error lõgus sit, & inanis: Sed uerum solum

Deum

Deum adorabimus,cœli terræq; conditorem. Vos ergo díscedentes ab íllis,quos inuocant loco Dei, ad cauernam tendite, ibíq; Deus uobís míserícordíam et rerum ſufficientíam tríbuet.Eos quidem ſopítos ſol oriens in dextra parte percutít,occídens in ſiníſtra. Illís in medío poſítis atq; ſopítis,lícet quílíbet aſpíciens eos uígíles extímaret, eorumq; cauís brachíjs extenſis ante hoſtium accumbít, íllís in dextra ſiníſtraq; præmunítis, unde quílíbet ſuper íllos aſcendens,præ tímore fugiendo díſcederet. Eorum quidem quílíbet reſuſcitatus de ſuæ ſopítionís ſpacío, quæſítus díem dieíue portionem affirmaret,cum hoc ſoli Deo ſit cognítum. Vnde ipſi proponentes eorum alíquem ad urbem cum argento mittere,níſi quod commodíus & ſaturitatís efficacíus uíderetur, ſíbí uíctum afferret, díxerunt, Ad leuía uíliaq; progredere,noſtram notícíã díſſímulans.Si enim te cognouerínt,bonus ulterius perſeuerare non poteris:quoníã aut te lapídabunt,aut ad legẽ ſuã díuertent. Hoc quidẽ eſt mírabile Dei,quo drrígente quoslíbet,ad uíã rectã directi ſunt:deuíante quidẽ,nemo díríget. ¶ Nos quídem eum notificauímus, ut ſíc conſtantíus atq; firmius percíperent homines horam íllã poſtremã futurã. Quíbuſdã deínceps controuerſantíbus,ſuper íllos ædificia facere,Deus optíme præ cęterís eorũ eſſe dínoſcit: uelut nunc etíã quídã uíctores ínquíunt, Faciamus ſuper eos tẽpla noſtra. De numero quidẽ ſuo ambíguítas nata eſt. Quídam enim perhíbent eos tres fuiſſe,& quartum ſuũ canem:quídã quínq;, canẽq; ſextum. Alíj eos ſeptẽ,& canem octauũ.Sic quíſque pro uelle ſuo de ſecretís & occultís loquí poteſt. Deus aũt eorum certũ ſcit numerꝝ,pauciſſímís cognítũ. Tu uero níhil índe perſcruteris,nec quíd falſum & non euídens índe proferas.Níhil ítem te facturũ firmes,níſi ſuperaddíto,Si Deus uoluerit. Quãdo cuíuſpíã oblítus fueris,díc:Tu Deus doce me uíã rectíorem íſta. Spacium aũt ſopítionís prædictorum ín cauerna fuit CCCLX.annoꝝ,Deo quidẽ notũ:cuíus ſunt arcana cœlí & terrę. Eſto uídẽs & audíẽs hæc,quoníã nullus tíbí,pdeſſe poterit,níſi Deus. Vnde nec te cõmendes alíj,nec ípſi partícipẽ ponas:legeq; cęteris líbꝝ tíbí à me traditũ, cuius uerba nemo uaríet.& cum ínuocantíbus Deũ,quẽ non alíũ uíndícem ínueníes,patiẽter ſuſtíne à mane uſq; ad ueſperã:díuínãq; faciem íta deſídera,q̃d ad huíus ſæculí pulchrítudínẽ oculos tuos nullatenus díuertas. Nec ímíteris ſecordes & negligẽtes,quí ſcílícet ſuarũ uoluptatũ,quæ níhíl ſunt, ſtudioſi,gerẽda prætermittũt. Díuínãq; ueritatẽ nullatenus celes:cuí quíſquís uoluerit credat,cęteri maneãt íncreduli.Quos die ſudícíj prorſus ígne circũdabímus,eísq; poſtulãtíbus cęteri dabũt aquã,quaſi ſtíllícídíũ oculoꝝ corrodẽs:quí potus eſt peſſímus.Credẽtes & benefacientes,ſua nõ amíttent opera. ¶ Illí nãmq; paradíſum fontíbus amœnã,& íllíc annulos,& torques aureos,& ornatus ſerícos uírídes & deauratos poſſídebunt,& ínlectís aulea tís accũbent.Et hęc eſt maxíma merces,& ínterminabílís.Parabolã de duobus hominíb.audíãt,quoꝝ alteri duos hortos ſemper fertíles palmís circũſítos,& meſſes ac fõtes ímmíxtím,nec ſíne ſubſtãtía tenẽtes:alteri nullũ dedímus.Ille itaq; ſocío ſuo,deridẽs ípſum,ingt:Te dítíor atq; ſublímíor ín gẽte mea merito cẽſeor.Deínceps alíũ ſecum adducẽs,hortos ſuos animę ſuę noxíus ingreſſus díxit:Nec hoc nunq; dolendũ,nec me ſurrectuꝝ extímo:uel ſí reſurrexero,nunq; ulterius tale q̃d reperíã.Socius uero caſtigãs ípſum,reſpõdit:Iã audío,q̃níã tu q̃dem es íncredulus,mínímẽ cõfídens ín Deum,qui te de terra plaſmauít,& uíuꝝ fecit.q̃d ego:Deum & dominum adoro,nec ei quenquam

Improbat morem ædificandi templa ad monumenta ſanctorum.

Cur tãtus propheta tantillam rem non potuit explicaret.

Veritas propaganda.

Paradiſus.

Parabola unius temporaria bona poſſidentis, alterius futuri ſæculi felicitatẽ expectantis.

quenquam participem pono. Tu quidem tuos hortos ingressurus, deberes dixisse, Si Deus uoluerit. Ab ipso namq; solo omnis uis atq; uirtus procedit. En mihi minus substantiæ prolisq; possidenti, Deus forsan dabit tuis hortis melius, illisq; cœleste fulgur, seu pestem reducentem eos ad arenositatem atque sterilitatem, seu diffluxum immittet. ¶ Vel forsan tellus penitus fontes absq; spe possibilitateue reductus absorbebit. Eos itaque peste cœlesti prorsus circumdante, arboribusq; confusis possessor suus ad distorsionem manuum redactus inquit: Vellem in Deum credidisse, nec ei participem posuisse. Sed tunc ex Dei parte nec tutorem nec adiutorem habuit. Sic Dei mandata complentur, qui ueracissimus mercedem optimam, finēq; bonum efficit. Doce item homines huius uitæ similitudinem esse, qualis est aqua cœlitus demissa. Quæ cum terræ fœtibus immisceri debeat, uentis superuenientibus hinc & illinc distracta dissipatur, Deo super omnia potente. Proles atque substantia sunt, uitæ huius sæculi iocunditas & pulchritudo. Quibus meliora remanent apud Deum, unde sperantibus & benefacientibus, optima remuneratio prębetur die, qua montes localiter mouebitis faciam, terramq; manifeste apparentem uidebitis. Deus dicet omnibus tunc congregatis, quo nullus aberit: Vos qui negastis me posuisse uobis terminum istum, sicut prima uice creati iam acceditis. Tunc illis aperto suorum operum libro tradito, increduli contemptibiles atq; dolentes effecti dicent: Heu heu, quàm malus liber hic, qui nec de minimis nec de magnis quicquam prætermittit. Omnia namq; facta sua coram stanti perlegent, nec Deus cuiquam iniuriam faciet. Quando nos iniunximus angelis, ut sese Adæ subijcerent, omnes præter Belzebub, qui & diabolus factus à Deo discessit, præceptum perfecere. Illum autem uobis hostem pessimum, filiosue suos Dei loco cur inuocatis? Quàm est nequam atq; praua hæc incredulorum mutatio? ¶ In creatione quidem cœli & terræ, animarúmue uestrarum, eos nullatenus testes adhibui, nec pro quoquam meo negotio gerendo quenquam errantium assumere uolui. Die uero qua dicemus, ut participes nostros à se positos inuocent clamantes, responsum non accipient. Vnde nos illis incredulis suum confusorem immittemus, & focum uidebunt, seq; casuros in ipsum prænoscent: minime tamē euitare poterūt. Licet in hoc Alchoran multas hominibus parabolas præmisimus, plurimi tamen eorum disceptant & ambigunt. Voluntas & inquisitio tuorum antecessorū tantū gentes in nunciorum aduentū ad Deum conuerti uetuit, usq; quo diuina uis superueniens malū intulit. Nuncq; quidem nil præcipio, nisi quod boni nuncq; castigatores & correctores existant. Increduli uero disceptationes ineunt, ut ueritatem extinguāt, & nihil atq; uana dicēdo ueritatem delent. Sicq; mea præcepta & castigamina summe deridēt. Quis est illo deterior, qui prius doctus uerba Dei, postea discedit, & ipsorum actuum suorum obliuiscitur? Eorū corda ne sapiant, sigillis inclusimus, auribusq; suis plumbum infudimus. Vnde licet eos ad uiam rectam Dei pijssimi ueniæq; datoris uocaueris, nunquam exaudiēt. Quibus, si ad eorū facta respiceret Deus malum festināter incumberet. Sed iā eis terminus immutabilis positus est, uillis ob sua malefacta destructis, terminus semper præscriptus est. Moyses quidē suū mancipiū sic affatus est: Nullatenus à me discedas, donec uel applicuerimus ad duorum marium conuentū, uel simul per annorum spacium fuerimus. ¶ Illi ad mariū cōiunctionem applicati, sui piscis in equora tendē

tis iter

Temporaria felicitas aquæ pluuiæ confertur.

Nouissima dies & iudiciū.

Alludit ad librum Danielis, qui aperiri dicitur in iudicio Dei.

Legatorum functio.

Deficientes à recepta doctrina pessimi.

Fabulæ Iudaicæ de Mose et famulus eius. &c.

tis iter obliti sunt. Ipsis deinceps trans mare uectis mancipium rogatum, ut eis pransum præberet, inquit: In hoc itinere labor nobis partus est. Ad lapidem namq; quo applicuimus, solo diabolo impediente oblitus sum piscis, qui ad maris pascua consueta rediit. Quid mirandum est? Hocq; modo suo atq; uelle Moyses contigisse firmauit. Illi deinceps reuersi, perscrutatum quendam de gente nostra, cui misericordiam & de nobis sapientiam contulimus, inuenerunt. Quem Moyses ut eum sequi posset, uiamq; rectam per ipsius sapientiam addisceret, precatus est. Cui ille respondit, mecum durare non poteris: Quibpe super rem, unde nihil scire poteris, indurares. Dixit Moyses, Deo uolente, me quilibet sustinentem, nec te in quoquam offendentem semper inuenies. Cui ipse: De nullis itaq; rebus me perscrutare, usq; quo tibi dixero. ¶ Illis itaq; profectis usq; nauis conscensum, ille nauē rupit, ut in aqua gentem summergeret. Cui Moyses inquit: Rem difficilem atque grauem iam perpetrasti. Et ille: Nonne tibi intimaui, quoniam mecum indurare non posses? Et Moyses: Noli me tantum obliuionis arguere, nec mihi pro meo negotio tantam uerecundiam seu molestiam inferre. Deinceps illis profectis, mancipium quoddam occurrens ille peremit. Cui Moyses inquit: Mancipium absq; iure peremisti, & sic iniurius es. Cui ipse: Nonne satis prædixi, te minime mea mecum toleraturum? Et ipse, si de me quicquam ulterius perscrutatus fueris, à modo non patiar: quoniam à te iam multa perpessus sum. Illi deinceps ad uillam profecti perscrutatum hospitium, à nemine recepti, ad parietem cadere uolentem accesserunt. Quem super se Moyses extollens, inquit: Si uellem, hinc precium sumerem. respondit alius, Hic huiusmodi facta uestram separationem perimit. Aliud etiam tibi propalabo, quare mecum nequaquam indurare potuisti. Nauis rupta pauperum erat possessio, per quam sibi uictum in mari quærebant. Quam ne rex immensus eos persequens, omnesq; naues ui capiens sumere dignaretur, per rupturā ad utilitatem redigere uolui. Puerulus item interfectus, omnibus suis parētibus fidem adeptis, incredulus existit. Vnde ego timēs, ne factus adolescens suos parentes à fide ui distorqueret, malui quod Deus sui loco meliorem, magisq; pium restauraret. Paries autem fuit duorum orphanorum, sub se reseruans illis thesaurum pij patris sui. Quos si Deus ad annos discretionis perduceret, suum ibi thesaurum reperirent. Hæc igitur occasio nos disgregat. ¶ Si quis te de Alexandro percūctatus fuerit, dic ei, nos dedisse sibi regnum & iudicium in terra, omniumque rerum scientiam, quam ipse semper secutus est, usquequo ad solis ortum applicuit, & eum in fonte luteo quiescentem inuenit. Eidemque tunc iniunximus, ne repertis illic hominibus bonum seu malum inferret. Omni namque illis nocenti, ad nos suo facto reditu malum inijciemus grauissimum, sicut & omnibus malis. Credentes & benefacientes à nobis uerbum dulcissimum, optimamq; mercedem accipient. Deinceps sua ductus sapientia, ad solis adscensum, illuc peruenit, quo sol super homines adscendit, inter quos nullum obstaculum posuimus. Demum ipso ad montes applicante, reperientéque prius homines nullum uerbum intelligentes, precati sunt citrapositi Alexandrum, ut ipsis & transmontanis terræ uastatoribus clausuram & obstaculum inseret. Eiq; preciū ob hoc pepigerunt. Quod & ipse pollicitus est, ipsis que Deóque suis coadiutoribus. ¶ Vt incudes itaque cunctas, cæteráque ferramenta, ut prius per eorum interpositionem montes connecte-

De Alexandro Macedone negatur, ut quosdam conclusserit in mōtibus. ut uulgo de Gog & Magog fabulantur Iudæi.

Metalla Cyclopum.

i ret,

ret,deincepsq; cuprum ad superinfundendum afferrent iniunxit. Quo facto,ulterius illi transmontani, nec illud perforare, nec malum facere Dei pietate subueniente poterant. Termino uero ueracissimo,quem Deus præscripsit, contingente, illud fiet minutissimum. Tuncq; cornu pulsaturi omnes conuocabimus.¶ Tunc etiam incredulis paradisum uidere permittemus,qui prius auditu uisuque priuati,opinati sunt,meam gentem illos adoraturamq;,quos Dei loco inuocabant:& infernum illis hospitium tribuemus, ob hoc quod præcepta prophetarum deridebant,nec diuinis miraculis,nec diei publicæ congregationis coram me fidem adhibebant.Sicq; licet opinati se benefacere,facta sua perdiderunt,nullum examen habituri.Credentes autem,& benegerentes,paradisum hospitium sempiternum,minime timentes illinc eiici uel exulari, possidebunt. Sed licet æquor eius ue duplum in incaustum flueret, primum ipsum deficeret, quàm uerba præceptaq; Dei penitus inde scriberentur. Tibi quidem præcipio,ne te quid aliud esse quã hominem perhibeas, nec testificeris alium quàm unum solum Deum esse. Omnis deinde sperans se Deo coniungendum, bonum opus perpetret,nec Deo quenquam participem statuat.

Hyperbolen Euangelicam totus mundus non caperet libros,& c. intendit immodice.

MEDIVM ALCORANI

AZOARA XXIX.

Zachariæ promittitur Ioannes. Alibi etiã narrauit.

IN nomine domini pij & misericordis. Dei pietatem atq; misericordiam suus seruus Zacharias secrete,nemine nisi solo Deo conscio clamando,dixit: Cum ossa mea iam eneruia sint,& effracta,capillicq; cani,mulierq; mea sterilis,summeq; timeã,ne post me mei futuri uicarij tum mali sint,tum malos efficiant:tu Deus,cuius adoratio seu clamor mihi nunquam obstitit,misericorditer mihi tribue, qui mei uicarius & hæres, gentisq; Iacob per te sublimatus,& in bono confirmatus statuatur. Hunc Deus exaudiens, tale respõsum reddidit:O Zacharia,cor tuum gaudeat,& gratuletur. Habebis namq; filium,appellandum nomine nunquam antea cuiquam imposito, uidelicet Ioannes. Cui ipse: Quónam modo filium generabo,cum uxor mea sterilis sit,& ad plurimum annorum numerum ego redactus? Ait Deus: Hoc mihi quidem leuissimum est. Nonne enim teipsum cum prius nihil esses,effeci? Hic itaq; respondit: Tu Deus mihi quid imponere digneris. Et Deus:Per triduum igitur æque cum nemine loquaris. Hic igitur ab altari ad suam gentem accedens, signis & nutibus iniunxit ei diuinam inuocationem constanter mane & uespere.Ioanni deinde præcepimus,ut librum ui potentiaq; sua sumeret,rerumq; discretionem puer adhuc subiret. Vnde nos diligens timuit, suosq; parentes honorificauit. Quippe uir erat minime difficilis,nostra mandata nullatenus contemnens.Super quem die natalis sui, & mortis, ac resurrectionis salus quieuit. Hic item liber minime prætermittit, qualiter Mariæ uersus locum orientalem, à sua gente discedenti,suisq; uelamen & intercapedo contigit. Cui spiritum nostrum, qui uerum imitaretur hominem coram ea, quod & uere fecit,misimus. Cuius uisu illa pauefacta, Deum obsecrat, ut se ab illo, si Deum timeat, tueatur. Contra quam ipse sic fatus est: Nil nisi Dei nuncius sum, qui tibi puerum optime crescentem promittit.Respondit ipsa: Cum uirum non tetigi, nec hoc opus nunquam dilexi, filium qualiter habebo? Inquit ille: Hoc quidem Deo leue est, atq; possibile, ut hoc hominibus mirandum unicumq; miracu-

Ioannes baptista.

Maria ut conceperit, ac genuerit Christum benedictum, contra euangelicæ historiæ ueritatẽ narratio prophana.

miraculum,noſtræq; pietatis munus appareat. ¶ Iſtud quidem firmè conſtanterq; dijudicatum eſt.Illa igitur impregnata,cum eo longinquum in locum aufugit. Tandem menſtruo partum præcedente diſtillante,cum iuxta palmam conſiſteret, inquit, utinam morti obliuioniq; ſuccumberem, antequam hoc mihi contigiſſet.Chriſtus autem ſubtus eam egreſſus,ipſam conſolans inquit: Ne timeas,en ego tecum aſſideo. Deinceps Deus ipſam allocutus iniunxit, ut palmam excuteret, ſicq; ſuper eam † arruteba recentia caderent,unde ipſa comedens & bibens, cor ſuum corroboraret, atq; mitigaret:nemini uero uiſo colloquium præberet,ſingulis innuens,ſe Deo dies abſtinentiæ reiunijq; uouiſſe.Eam deinceps afferentem puerum,ſui non mediocriter increpabant, dicendo: O Maria, cum tuorum parentum neuter malus exiſteret,cur rem adeò malam perpetraſti? Illa uero puerum oſtendens,ut ipſum inde conuenirent ſignis innuebat. Quibus qualiter infantulum huiuſmodi conuenirent ſciſcitantibus, ipſe prius in uocem erumpens, inquit:Ego ſum Dei ſeruiens,qui mihi librum tribuens me prophetam cõſtituit,& loco quocunq; meliorantem & utilem poſuit.¶ Mihi quidem orationes fundere, & eleemoſynas ac beneficia diſtribuere, & meam matrem honorare,dum inter homines conuerſarer, iniunxit: nec me uirum difficilem,ſed malorum expertem creauit. Et ſuper me eſt diuina ſalus in die meæ natiuitatis & mortis,& qua uiuus iterum accedam. Hoc eſt de Chriſto Mariæ filio uerbum uerax:in quo tamen plurimi diſſentiunt homines. Sed ſciendum quidem, hoc Deo nunquam contigiſſe, nec hoc uoluiſſe, ut filium unquam aſſumeret:qui quicquam perficere uolens,præcipit ut fiat,& factũ eſt. Eum itaq; meum adorate dominum & uniuerſorum: ſicq; rectum callem carpetis. Inter cohortes quædam ambiguitas ſeditioq; nata illa die maxima,malum incredulis maximum afferet. Audiat igitur omnis,& conſideret,quid de illis die aduentus ueſtri fiet: licet hodie uiam erroris proficiſcantur. Tu uero,licet ipſi minime fient creduli,de die uindictæ pœnitentiæq; qua rerum certiſſima diſcuſſio dabitur prædica,cum Deus ipſe dicat: Nos quidem terram,omneq; poſitum in illa hæreditabimus, & ad nos rediibunt omnia.Nec taceas item in libro,qualiter Abraham ueridicus atq; propheta patrem ſuum increpando, quoniam rem cæcam & ſurdam ſibi proficere uel obeſſe nullatenus poſſibilem credebat, inquit: O mi pater,diabolum quod à Deo præcipitur,minime uolentem,& homines aberrare facientem,imitari deſiſte, timendo Deum, tibi malum illaturum, & te diabolis aſſociaturũ. Ipſe uero obſtinax reſpondit: O Abraham,uis ne me ab idolorum cultu recedere? Te quidem niſi recedas uel lapidibus opprimam,uel à me longiſſime proijciam. Reſpondit ille.Ego quidem pro te Deum,me fortaſſis exauditurum,deprecabor, qui me à te idoliſq; tuis retrahet, & à malorum actu paſſioneq;,mea prece liberabit,idemq; tibi ſalutem permittat. Abrahæ igitur retracto ab eo,quod quaſi Deum adorabat, Iſaac atq; Iacob, prophetas ſcilicet, quibus noſtra pietate linguam elatam atq; ueridicam contulimus, tribuimus. ¶ Hoc reſponſum codice nequaquam ſubſit ſilentio. Moyſes purus nuncius atq; propheta,quem in monte Sinai uerbo propinquo cõueniimus,eiq; miſericordes atq; propicij fratrem ſuum Aaron prophetam fecimus. Iſmaël hoc item libro nominetur,qui ſuo ſermone ueridicus nuncius atq; propheta,ſuis præcepit,ut orationes funderent,& eleemoſynas ac Deo debita complerẽt,ſicq; coram Deo uir bonus inuentus eſt. Heforam quoq;

† id eſt dactyli.

Silentium ieiunio conuenictum.

Chriſtus quis, teſtimonio Machumetis.

Abraham & patris Tarahæ concertatio de religione.

Moſes propheta eximius.

Aaron.

Iſmael.

Heforam propheta.

ueridicum atq; prophetam à nobis eleuatum in locum excelsum, in hoc uolumine nomina. Istis quidem prophetis ortis de filijs Adæ, & sequenter à Noë, ac gente Abrahæ & Israël, quibus uias rectas monstrauimus, & diligẽtes bonum contulimus. Cum diuinę uirtutes pręceptaq; legebantur, humilitas adoratioq; diuina iugiter inhærebant. Illis uero succedentes deteriores, orationibus abiectis, uoluptates prorsus secuti, malum grauissimum incurrent, nisi facta conuersione benefecerint, in fide perseuerantes. Hi namq; tales paradisum, expertes omnis nocumenti, possidebunt. ¶ Hanc quidem paradisum, ubi nemo contumeliam uel opprobrium, sed salutationem mutuam audiet, plenumq; uoti gaudium mane uespereq; percipiet. Deus, cuius omne mandatum perficitur, hæreditatem suæ genti se timenti, nec ponenti uerbum istud nisi cum mandato diuino tribuit. Cuius est quod ineſt manibus, atq; posterius, nihil obliuiscentis Dei cœlorum & terræ, & omnium illis interpositorum. Hunc igitur patienter & indurate supplex adora: Cui quis nomen æquale sortitur? Licet homines hoc assuescant dicere, nos mortuos quisquam uere suscitabit? Nonne recordantur nos prius eos, cum nihil essent, creasse? per Deum, nos eos diabolusq; congregabimus, igneq; gehennæ suis cum corporibus circumuallabimus. Nos enim quarumq; gẽtium deteriores, Deum minime uocantes, sicq; sibi lucrantes ignem, optime discernemus, semotim auferentes. ¶ Sciendum quidem neminem esse, qui non ad ignem, quoniam hoc Deus mandauit, proficiscatur, ubi corporaliter etiam increduli perseuerabunt. Timentes autem Deum saluabuntur. Increduli tamen, nostra uerba manifesta sæpius audientes, à credentibus percunctantur, quæ cohortum stet firmius, adoretq; melius. Quot suorum prædecessores, ditiores atq; potentiores illis, confudimus? Sed erroneos Deus dilatabit, usquequò uideant illius sæpius dictum scilicet uel malum præsens, uel diem illam, qua dinoscetur, quis esset debilior, quisue partem peiorem obtinebit. Credentium autem fidem semper augebit Deus: apud quem est bonorum residuum optimum & precioſissimum, remuneratioq; pręcellens. Nonne uides mandatis nostris non credentes dicere? Nunquam nobis prolem seu diuitias dabit Deus. Anne Dei secretum ipsi scandunt? an cum illo pactum firmarunt? Nos quidem eorum dicta scribemus, & eos in malo suo prolongabimus. ¶ Taliter dicentem firmant ore suo, sentire faciemus: ipseq; singularis ad nos ueniet. Plures adorantes idola loco Dei, ut ab illis honorem & sublimationem habeant, uidebunt horam, qua nullatenus credent eis, iam illis malo contingente. Nonne perpendis, nos iam misisse diabolus incredulis, ut de illis sibi ridiculum faciant? Tu uero nullatenus uel eos festinare, quoniã nil eis, nisi computum suum faciemus die, qua decenter Deum timentes coram ipso congregabimus, & incredulos adductos igne sepeliemus, quãdo nec quis ueniam postulabit, nec quicquam nisi Deo iubente mandabit: agnoscentq; dicentes Deum sumpsisse filium, se turpe uerbum protulisse. ¶ Ob hoc quidẽ turpe dictũ, ferè cœlũ se cõfudit, & tellus aufugit, omnisq; mons cecidit. Hoc est enim inopportunũ & inhonestũ Deo, cuius iugo seruitutiq; subsunt uniuersa cœlestia atq; terrestria, ad eũ ueraciter distincte reditura, & ab ipso numero certissimo dinumerãda die illa. Et illius amorem assequetur tunc omnis credens, & benefaciens. Tuę quidã linguæ nullã facultatem induximus, nisi ut Deum timentibus nunciũ gaudio plenũ, & castigamẽ incredulis nũciet. Omniũ ne per al

Resurrectio.

Ignem omnes adibunt, sed impij non inde liberabuntur.

Deus tradit incredulos diabolis.

Summa blasphemia, fateri Christum filium Dei.

At ueritas sempiterna dicit Ioann. 3. Qui non credit in unigenitum, &c.

chirna

chirna destructorũ à nobis quenquam uel sentire uel ab ipso uerbũ aliquod percipere potest.

IN n.d.p.& m. Hũc librũ, uidelicet Alchorã, tibi nequaq̃ tuo malo misi mus, sed ut per ipsum à rege cœli & terræ & omniũ illis interpositor, terræq̃ suppositorũ, q̃ post terrã & cœlos à se creatos thronũ ascẽdit cõpositũ, diuinã cõmemorationẽ dilectionẽq̃ timẽtibus dominũ infundas. Ipse nãq̃ scit dictũ, cordeq̃ retentũ, & occultius eo. Et præt ipsum nõ est Deus, suaq̃ noĩa formosissima. Audi uerbũ Moysis, mulieri gẽtiq̃ suæ stationẽ ob focũ ab eo uisum iniũgẽtis. Vos nullatenus hinc moueatis, usq̃quo uł ab igne ui so uobis adducã, uel bonę uiæ doctorẽ illic inueniã. Illi quidẽ illuc ascẽdẽti dixi: En ego Deus sum. A pedibus tuis soleas abstrahe: quoniã tu locũ bene dictũ obtines. Et deinceps tu à me qdẽ electus, præt quẽ nõ est alius Deus, meũ præceptũ audi, & me adora, & orationẽ cũ meo nomine funde. Veniet enim hora, omnib. mea spõte celata, qua omnis anima suos actus inueniat. A meo p̃cepto nullatenus diuertas. Si uelle nãq̃ dilectionẽq̃ nõ credentiũ seq̃ris, malũ patieris. Sed qd gerit tua dextera? Respõdit: Lignũ hastile gestat, q̃ sępius fulcitus alleuor, gyrũq̃ faciẽdo tũ oues cõgrego, tũ cętera negotia perago. Inqt illi Deus: Proĳce ipsum. Quod ipso faciẽte, immẽsus serpẽs inde pcessit, hac & illac irrepẽs. Quod ille deinde metu sermoto, me iubẽte sumpsit, priori forma per me redeũte. ¶ Meo quoq̃ præcepto manu sua alã eius attingẽte, cãdidissima malorũ expers redĳt: sicq̃ miraculũ secundũ, pdĳt. Ipsumq̃ maiores uirtutes quasdã edocui. Me deinceps iubẽte, ut ad Pharaonẽ se præsumptuose sublimantẽ accederet, inqt: Tu Deus cor meũ aperi, negotiũ alleuia, lingũã enoda, ut meus sermo, pmptus sit & intelligibilis, fratrẽq̃ meũ Aharon p̃latũ atq̃ cẽsorẽ in gẽte nostra cõstitue. Eo nãq̃ sic operũ meorũ particĳpe, fiet meũ negotiũ firmius & castigatius: & te nostras actus oẽs p̃spiciẽtẽ deuotius, & crebrius atq̃ diligẽtius inuocabimus. Respõdit deus: Omne tuũ uotũ implebimus, quí te pueroꝝ etiã adiuuimus. Me nãq̃ iubente tuã matrẽ, ut te clausum in cista in mare, pĳceret, ut sic ad littus te reuersum meus hostisq̃ tuus susciperet, amor meus te sustinuit, uisuq̃ mei eduxit, & aluit: Quoniã tua sorore dicẽte corã rege, ego tibi nutricẽ inueniã, ad tuã matrẽ te reduxi, ut cor suũ firmũ & intrepidũ existeret. Te rursus homicidã liberauimus, & tu deinceps in gẽte Madian annoꝝ numero cõmoratus, iã ad horã accessisti. ¶ Cũ itaq̃ te sic ex anima mea iuui, tu fratq̃ tuus ad Pharaonẽ præsumptuosum eũtes, ipsum formoso colloqo ad memoriã Deiue timorẽ p̃ducite. Illis uero respõdentibus: O Deus timemus, q̃d cruciatus atq̃ flagella uel statim inferet, uel uictor existet. Inqt Deus: Ego cũcta uidẽs & audiens, uobiscũ ium. Ad eum igit intrepidãter euntes dicite, uos Dei nũcios esse, & p̃cipite, ut uobiscũ filios Israël, in nullo noxius eis, mittat. Eos itaq̃ cũ diuina uirtute ueniẽtes, dicentesq̃, diuinitus salutẽ esse datã credẽtibus, rectãq̃ uiã sequẽtib. incredulis aũt & cõtradicẽtib. malũ grauissimũ: quęsiuit Pharao: O Moyses, quis tuus est Deus? Respõdit. Omniũ creator, hominib. omnia tribuẽs & uias rectas edocens. Et ille: ¶ Vbi est gens præterita? Respõdit: Huius rei noticia in libro omniũ capace, nec quicq̃ obliuiscente cõtinet apud Deũ, qui terrã applanãs, uias in ea peruias uobis patefecit, & ad aquas ad omniũ nascentiũ ortum, ut inde tum uestrũ uictum, tũ bestiarũ pastum haberetis, de cœlo pduxit, scientibus scilicet miraculũ magnũ. Et ipse nos è terra reauit, & iteꝝ ad eã reducet, & inde resuscitabit. Ille tamen nostris

Cur datus Alcoran.

Repetit. sed perperam, quæ leguntur Exod. 3. & 4.

Moses ad Pharaonem. Vide Exodum, & superiores aliquot narratiunculas.

ſtris uirtutibus uiſis cõtrarius exiſtit,& obſtinacíť incredulus uixit,indignã
ter ingens, An ueniſtis eiectum nos è terra noſtra incãtationibus artibuſq́
magicis? nos uero uiciſſim cum ſimile negotium reponemus. Loci itaq́ tem
poriſq́ terminus ſtatuať certamini,quem nec nobis nec uobis ullatenus prę
termittere liceat. Illis itaq́ ponentibus ad hoc diem ſolennem,diluculo ibi
facto uiroꝝ cõuentu,Pharao omnes ſuas artes & artifices in unum reduxit,
illiſq́ ſic aduenientibus dixit Moyſes: Caueat ſibi quiſq́ ueſtri,ne Deo men
dacium imponat. Nemo nãq́ mendax aliud quàm malum ab eo lucrabitur.
¶ Illi q́dem deliberãtes ambigue,hoćq́ ſecreto,ne Moyſes hoc perciperet,
dicebãt. Iſti magi nos exulatum uenientes adſunt,uel noſtros ornatus & pre
cium delatum ſecum proponunt. Noſtris ergo artibus congregatis,linealiť
diſpoſiteq́ procedamus. Loco nãq́ ſublimior uictoriã leuius adipiſceť. Sic
itaq́ progreſſi,Moyſen ſic affati ſunt: Aut tu aut nos cauſam noſtri conuen
tus inchoemus. Illis igiť Moyſe iubente primo proijcientibus funes & haſti
lia,ſerpentes reptiles cernebãtur. Moyſen hoc uiſo corde trepidãtem corro
borans atq́ conſolans,quoniã uictoria donaretur,iuſſi,ut dextræ ſuæ geſta
men proijceret. Inde nãq́ factum ut aliorꝝ opera cuncta,quoniã magica fue
rãt,quę nuſq́ proficient,deglutiret. Illi igitur magi in terrã proſtrati,Moy
ſiſq́ pedibus aduoluti dixerũt publice, ſe in Deum Moyſis & Aharon cre
dere. Quibus Pharao turbatus inquit: In eum ante meũ præceptum credi
tis? Ille q́dem maior eſt,qui uos artẽ magicã docuit. Ego uero manus ueſtras
& pedes ex oppoſito ſtatim abſcindã,& in trũco palmarꝝ ſuſpendã. Sicq́ ma
lo perpetuo deputati dinoſcetis,quis ueſtri maius grauiusúe malum inferre
quiuerit. ¶ Reſpõderunt, Nobis itaq́ tibi nequaq́ ſuper uirtutes agnitas,
Deumq́ noſtri factorem credentibus, tuũ libitum imprime, & mandatum
exerce,q́d minime uitã huius ſæculi trãſcendit. Nos aũt in Deum nobis ue
niã daturꝝ peccaminum & incãtationum,te cogente præmiſſorꝝ,credimus,
qui eſt Deus optimus,poſt omnia ſuperſtes. Qui credentibus & bene geren
tibus gradum in paradiſo riuis amœna ſublimem perſeuerãter præbebit: in
credulis aũt ad eum ueniẽtibus gehennã, ubi nec uita ditati, nec morti ſub
diti manebũt. Moyſes deinceps noſtro iuſſu educentẽ gentẽ noſtrã,& in ma
ri uiã ſiccã præparãtem abſq́ timore, Pharao cũ ſuis exercitibus executus,
mari manu noſtra ſummerſus eſt,quia uiã rectã minime profectus eſt. Vo
bis itaq́ filijs Iſraël ab hoſte ueſtro liberatis, poſt terminum uobis in monte
Sinai cõſtitutum,uictum manna coturnicesq́ dedimus. Comedite de bonis
noſtris uobis datis, nemini faciẽtes iniuriã. Sic enim ſuper uos mea iracũdia
caderet,quæ cuilibet incũbens ſumme nocebit. Conuerſis q́dem,& creden
tibus,ac bene gerentibus, rectoq́ tramite poſtea gradientibus ueniã facio.
Moyſes cur citius ſua gẽte ueniſſet,à Deo rogatus,inquit: Illa q́dem me ſub
ſequiť. Ego uero te annuente præcedens,tuã præoptaui faciem. Ipſe tamen
Deo dicente, quod † Aſcemeli poſt diſceſſum ſuũ gentem ſuã errare fecit,
reuerſus eſt,nõ minimum iratus ſuæ genti, & eã increpãs dicendo: O gens,
quare placitum bonum uobis à Deo propoſitum mentiti eſtis? An ſtudetis
irã incurrere diuinã? Illi uero reſpõderunt: Nõ ſpõte trãſiuimus. Sed nobis
quoddã ex ornatibus popularibus fabricare præceperũt: Cui præcepto no
bis fauẽtibus Aſcemeli taurꝝ fudit, corporeũ, emittentẽ mugitũ,& dixit, Eũ
ueſtri Moyſiq́ Deũ eſſe: quod ipſe tamẽ oblitus eſt. Nonne uidere poterãt,
ipſum impotentẽ uerbũ quotquã reddere, uel eis prodeſſe ſeu nocere poſſe?

Non ui cogendi homines ut Deum cognitum deſerant.

Ira Dei grauiſſima.

†propheta ille uel artifex. Aſcemeli utulum in deſerto fudit. Exod. 32.

Saltem

Saltē audiſſent Aaron prænoñentē, dicentēq; Vos p eū decepti, me ſequamini, mea pręcepta faciēdo, quod Deū dominum noſtrū adorādo facietis. Illi uero reſpōderunt, ſe nullatenus hoc dimittere, priuſquā Moyſes reuertet. ¶ Moyſes itaq; reuerſus, percūctatus eſt Aaron, cur prohibitionē eius mini me ſecutus ſit, ſuúmue mandatū nō cōpleuerit? Cui ipſe taliter reſpōdit: Tu matris meæ proles, nec barbā neq; capillos auellas mihi, timēti te dicturū, q̄niā eos ſecernerē, tuūq; uerbū miníme cōplerem. Ille deínceps ad Aſcemeli cōuerſus, q̄d præcepiſſet, quæſiuit. Qui reſpōdit, ſe nequaq; aceris uiſum uidiſſe. Vnde ego de, pphetę ueſtigijs manu mea clauſum, quoniā hoc bonū uidebatur, ínieci. Iniunxit itaq; Moyſes, ut quā diu uiueret Aſcemeli peregrinaretur, nec cuiuſquā cōmunione potiret. Sicq; terminū nullatenus mēdacē expectans, illū ſolū Deum conſideret, cuius nullus eſt terminus, pręter quē nō eſt alius Deus, cuius ſcientia cōplectitur omnia. Deū etenim illū cōflatū uel cōburemus, uel diminutū in mare proijciemus. Talē tibi prędeceſſorū actus manifeſtamus, tibiq; prębemus ſapiētiā, à q̄ quiſq; ſe diuertēs peccatorę ſarcinā p̄ſeuerantē ſentiet, die grauiſſima, q̄ flatu buccinæ oīm facto cōuētu, pallor incredulis inſidebit. ¶ Dicēt aūt quidā tūc, ſe X. dierę ſpacio iacuiſſe: cōſultiores uero diſcretioresq;, ſe nullatenus niſi p diē unā quieuiſſe perhibebūt. Perſcrutātibus uero, Quid de mōtibus fiet? íntima, q̄niā ego Deus eos radicitus cōfundā, ſua fundamēta plana faciēs penitus, & ęqualia, nilq; ſuperius uel inferius dimittēs. Illaq; die nulli diſtorq̄re ſe poterūt, quādo uocantē ſe ſequant: ubi nec tumultus aliqs efficiet, nec uerbū Dei inquietabit: nec quis prolocutor, niſi cuius uerbū Deo placuerit, ſtatuetur, q̄ dinoſcit manibus inſerēs atq; poſterius. Quem tūc uelut uiuū & uerū Deū adorabūt omnia. Illic etiā malefactor omnis iacturā, benefaciēs & credēs nullā iniuriā, meritiue detrimentū ſentiet. Talē Alchoran Arabice diſpoſuimus, & correctiones inſcripſimus, ut p ipſum omnes credētes atq; memores efficiantur. ¶ Cum Dei ueri ſit omnis ſublimatio, Alchoran propalare miníme properes, priuſquā tibi cūcta ſua præcepta diſcernere permittā. Deū igitur iugiē preceris, ut tuā augeat ſapientiā. Hoc quoq; prius Adæ pręcepimus, cuius ipſe prorſus oblitus, in noſtris mādatis miníme perſeuerās reptus eſt. Cui tamē ut angeli ſe ſubijcerēt, nobis iniungētibus, omnes præter Beelzebub paruerūt: quē Adæ mulieriq; ſuæ peſſimū hoſtem futurū, ego patefaciens p̄ſuaſi, ne illos educeret à paradiſo, ubi nec fames, nuditáſue, ſeu ſitis, aut feruor accidet. Sic em illis labor immēſus incūberet. Diabolus aūt eos contra ſic affatus eſt: Ego te q̄dē Adā ad æternitatis & imperij nunq; ſeneſcētis arborē inde comeſtū adducā. Vnde cibatis illis, mēbra genitalia patuerunt, quæ de paradiſi foliis ſumptis tegere nitebātur. Sic igit Adā, à Deo miníme pręceptū operatus, ius mortale ſubiuit. Illis tamē deínceps ad amorē Dei redeuntibus, prius male pacta Deus cōdonauit, uiā inſuper rectā patefaciēs. Vnde licet eis iniūxiſſet, ut omnis aduerſans alij deſcenderet illinc: uerę eis uię dogma patefecit. ¶ Huius aūt uiæ omnis imitator, hic ſæculoq; futuro timoris omnis expers permanebit. Omnibus autē me derelinquentibus, & meum nomen non inuocātibus, uiā anguſtā, & conuentu publico cæcitatē inferemus. Omnis tum huiuſmodi dicet: Cur me ſæculo præſente uidentem hoc lumine priuas? Cui Deus ſic reſpondebit: Tu quidem meorum operum atque pręceptorum oblitus, hodie noſtra premeris obliuione. Tale namque promeret malefaciēs, noſtriſq; præceptis reſiſtēs. Alterius quidē ſeculi ma-

Tuba conuocabit ad iudicium nouiſſimum.

Nouiſſimus dies.

Interceſſores coram Deo.

Alcoran non feſtinatò publicandus.

Adæ lapſus.

Diaboli ſermo ad Adam.

lum grauius est,perpetuūq. Quare nō perpendunt,quot gentes p alchirna præcedentes,quorꝝ habitationes atq labores moderni possident,confundimus? Hæc tamen peritis non minimā notitiā adhibent,uindictæ qdem negotium statim sequeret,nisi propter uerbum Dei præsignatū, ratum qdem & immutabile. Eorꝝ tamen dicta patienter sustinendo indura: & Deum ante solis ortum & occasum,nocte quoq,horisq diurnis,usq quo mercedē ex meritis assequaris, deprecare, nec oculos tuos unq ad uxores alienas, licet hoc mūdo speciosas & preciosissimas,cōuertas. Apud Deum etenim timentibus,beneq sperātibus,res multo splendidior & melior reseruatur. ¶ Precipe tuæ gēti, ut patienter & iugit orent, cū nos illis uictū & uestitum præbētes,ab eis minime talia exigamus. Sed inquiunt: Si diuinis cū uirtutibus aduenissent. Nōne testimoniū de prioribus libris attulimus:Si cū malis ante eos obruissemus,dicerent,ante malorꝝ iacturaq contingentiā se nostris paruisse preceptis,si sibi nuncij mitterent. Dic igit,expectent illi simul & ego, usq quo manifeste discutiat, qui uiā rectā diuinaq præcepta secuti fuerint.

Non concupiscēda uxor aliena. Bene præceptū quidem. sed non obseruatum à Machumet.

Miraculis nō opus esse inqt quum doctrina ipsius confirmetur scriptis authenticis. Da demōstrandi.

AZOARA XXXI.

IN n.d.p.e.m. Quanq hominibus inde parum tractantibus, suus ad iudicij diē transitus plurimū accedit. Alig tamen nouū illis ex Dei parte missum auscultāt & irridēt:suo nequaq corde thesaurizātes illud,sed indignādo dicentes: Iste nil aliud quā homo,sicut & nos, cum arte sua magica nobis accedit,cuius uolumē allatū uel somniū est,suūue fictitiū. Sed Deus omniū auditor & cognitor,omne uerbū cœlo terraq ppalatū dinoscit. Villa quoq prius nō nisi p cōfusionem & uim illatā,ad fidem cōuersa est. Alios em̄ nuncios carnales atq durabiles,cibis potientes ante te misimus,qd à sapiētibus quæsitum pfecte cognosces. Cum qbus nostro ueraci termino firmato,dilectos nostros saluauimus. Incredulos aūt pessundedimus. Cur igit non timetis,cū uobis libꝝ nostra præcepta ferentem misimus? ¶ Quotqt uillarꝝ noxiarꝝ,quarꝝ loca cæteris gentibus restaurauimus, huc usq cōfudimus, cum malorꝝ præsenserāt aduētum,libent se retraherēt. Vos aūt perfidiā minime derelinquetis,sed ad uestras māsiones reuertetis,usq quo percunctati dicetis: Nos qdē erronei malefecimus. Hoc qdem uerbū tacebitis, nisi prius q̄si messis manu uestra,pstrati. Nos qdem ueritatē crebro sistentē falso ptulimus,ut ipsum cōfunderet. Vobis aūt tū ob falsiloqum,tū ob incredulitatē malū inferet Deus:cuius sunt uniuersa cœli terraq,cui semp assistūt,ipsum iugit inuocātes nocte dieq totius expertes ludibrij. ¶ Vbi sumpserūt è terra sibi cōstitutum Deū,& effectum? Si esset Deus nisi unus,oīa funditus perirēt. Deus aūt excelsi throni dominus,dictum eorꝝ abhorret, cuius oīniū opera perscrutantis,minimè facta perscrutabit, quisq illius loco Deum alium assumens:qd uerꝝ esse,nemo demōstrare poterit. Hic sermo presens etiā adhuc,atq pteritum amplectit. Plures etiā ueritatis inscij,ab ipsa lōge dis sident. Prophetā nullum ante te misimus,nisi q perhiberet Deum unum solum esse. Me igit oīs adoret. Dicunt autē plures, Deum nullatenus hoc uolentē sumpsisse filium q tamē bonos homines, q uerbum preceptumq Dei nullatenus transgrediunt, diligit,sciens qd manibus inhæret & posterius:co rā q nemo nisi suo iussu,plocutor uel exorator statuet, Deum scilicet timēs. Ponēs autē secundum Dei loco,gehennā,prout mali merent,introibit. Nōne uidēt increduli,qmodo cœlū & terrā illis primo creatis,clausis atq sterilibus aperuimus,& ex qua omnia uiuentia,pduximus? Cur igit nō credūt?

Non contemnēdus Machumet,ut homo: siquidem alios mortales prophetas cōtempsisse, obfuit.

Vnus Deus.

Filio Deus caret.

Atqui ueritas ostendit nobis unum aduocatum Iesum Christū, &c.

In terra

in terra quoq; montes magnos ad ipsius firmitatẽ, & ualles atq; planicies ad itinera transitusq; cognoscendos, & cœlũ tectum optimum posuimus: quæ stulti nequaquam admirari sciunt. Diem item & noctem continuauimus, & solem ac lunam, & omnes in circulo mobili currentes fecimus. Nec ante te quenquam immortalem condidimus hominum, ut te mortuo superstes existeret. Omnis enim mortẽ gustabit, & uobis omnibus ad me redituris, quibusdam bonum quibusdam malum inferam. Increduli tamen te uidentes, diuinum nequaquam nomen inuocantes, te non adorantem idola sua deridebunt. Homo enim res est festinans, & transitoria. Me autem uobis meas uirtutes patefaciente, nolite festinare, uel impetum facere. Sed ipsi quærent à te terminum illum, si uerax es. Sciant autem omnes increduli, quorum faciebus atq; lateribus ignis inhærebit perpetuus, eum terminum ex improuiso futurum, nemine prædocente ipsum. Tuncq; stupidi facti, nusquam diuertere se poterunt. ¶ Similiter cæterorum prophetarum ante te derisores, ex sui ludibrij modo malum sustinuerunt. Sed quis tuebitur uos die seu nocte à Deo? An illi, quos adoratis Dei loco, qui nec se à nobis liberare, neq; uindicare queunt? Illos autem Deum nominare desinentes, parentesq; suos, in uitæ prolixitatem protraximus. Nonne uidere queunt, quod terram è capitibus suis minuere fecimus? An se uictores fore cogitant? Ego quidem uos nequaquam alloquor, nisi cum uerbo diuinitus misso, surdis inaudibili. Malo uero quoquam eos attingente dicunt, per Deum, nos ad nostri detrimentum uiximus. Illa namq; die, qua nullus iniuriam sentiet, nec beneficium quotquam, siue fuerit aureus, sinapisue granum computando prætermittemus, acusq; omnium æquilibriter examinabimus. Moysi quoq; nec non & Aaron, alfurkan lucem atq; memoriam timentibus corde Deũ, & horam uenturam tribuimus, sicut & hanc sibi doctrinam. Cur igitur non credunt eam? ¶ Abraham quoq; prius discretam rerum actionem per me doctus, me audiente, patrem suum atq; gentem increpans, quæsiuit, Cur in idola credebant? Cui illi respondebant, se reperisse, parentes suos adorauisse illa. Eo quidem dicente, Tunc eos parentesq; suos errore manifesto deineri: responderunt, Hoc ne serio seu ludi ore locutus es? Inquit ille: Vnum solum Deum, cœli terræq; conditorem esse testor. Egoq; per Deum uestra fallam idola, ut sic saltim conuertatis uos ad fidẽ. Fregit igitur omnia præter maximũ, ad quod redirent. Illis deinde quærẽtibus, quis hoc perpetrasset? responderunt alij, Se audisse illud fieri à quodã puero, cui nomen Abraham. ¶ Illum deinceps eorum præcepto in præsentiam hominum, qui testes inde fierẽt, adductũ interrogabãt, An hoc de suis idolis peregisset? Quibus ille respondit, Hoc à maximo superstite perpetratum esse: quod ut ab ipso, si quicquã proferre posset, percunctaretur, iniunxit. Illi itaq; ad se cõuersi, capitibus inclinatis cõfessi sunt, se malos & erroneos extitisse. Quibus ille dixit, Nonne sciuistis, ea nihil proferre potuisse? Cur Dei loco, bonorũ & malorum impotentes adorastis? Hoc quidem & uobis & illis est inutile. An indiscreti uiuitis? Dixerunt uero cæteri: Ad idolorum uindictam ille comburatur. Deus autem ignem frigescere, & salutem super Abraham quiescere iussit. Illi quidem nocere uolentes, perdidimus: Ipsum autem & Loth liberantes, ad terram benedictam, ad opus gentium duximus. Et eorum alteri Isaac & Iacob, docentes homines uias rectas, proficisci dedimus. Quibus & orationis studium, & eleemosynarum, ac decimarum donum, fidemq;

Homo res fragilis.

Dies nouissima incerta: sicut fur in nocte uenet.

Matth. 24. & Dan. 12. Impij agent impie, &c.

Tantum uerbis diuinis loquitur Machumet. Os impudens.

Moysi & Aharon datus codex alfurcan.

Abraham idololatriam oppugnat.

Patres inepte imitantes.

Abraham puer simulachra euertit. Iudai cum somnij.

Philo etiam refert, ignibus adictum fuisse Abraham à Chaldeis.

Loth. demq; diuinam iniunximus. Loth quoq; nos propicij, quoniam numero bonorum inerat, ipsum sapientem fecimus, & à uilla male gerentium & increNoe. dulorum eduximus. Noë quoq; nos prius adorantem exaudientes, gentẽq; suam ab illa peste generali liberauimus, & à suis contradictoribus, quos ueSalomon. lut pessimos summersimus, uindicauimus. Nos item testes iudicij Dauidis & Salomonis, quod de ouium in hominum cultus ingressu protendebant, Salomonem iudicando perspicaciorem, & in omnibus sapiẽtem atq; discretum fecimus. Dauidi quoq; montes & aues Deum inuocantes submisimus, & magisterium Martialium indumentorum, quibus litis firmitas atq; constantia paratur patefecimus. Et non inde gratias agetis? Salomonem rursus præbuimus, ut cum suo præcepto uentus immensus ad terram benedictam curreret: Et nos quidem scientes omnium existimus. ¶ Per ipsum item dæmones subtus terram & aquas ad mira gerẽda profecti sunt, me singula perspiciente. Iob rursum clamantem, Tu Deus omnium pijssimus atq; miserecors, à malo superueniente me protege: nos exaudiẽtes malum abstulimus, gentemq; sibi suam atq; substantiam restauratimus: cum simus propicij timentibus, & orãtibus ac reminiscentibus. Ismaël item & Hesdra, & Alchimafla, indurantes omnes, & patientes, ac boni, nostram senserunt pietatem & misericordiam. Et Ionas, licet iracundus discederet, cogitans nos nihil super id quod inuocabat posse, tenebris inclusis ait, non esse nisi Deum unum, se uero malum extitisse. Nos igitur respondentes illi, eum à tenebris liberauimus. Quippe nos saluamus singulariter credentes. Zachariam item, inuocantem Deum, & dicentem, Tu Deus omnium optimus hæres, ne me solum dimittas: exaudiuimus, suamq; mulierem adaptauimus, eisq; Ioannem dedimus. Quia ad nos adorandum proni, & diligentes, ac humiles semper reperti sunt. Omnium rursum mulierum optimæ, ab omnibus intactæ uuluæ, nostram animam insufflauimus, & illam filiumq; suum manifestum miraculum gentibus posuimus. ¶ Mea quidem est gens una, & ego sum Deus uester. Me ergo adorate. Sed licet gentes mea præcepta discrepant, ac me cunctæ redibunt, nec quis credens beneq; faciens quicquam suorum operum, cum nos omnia scribamus, amittet. Villa uero per nos confusa, nunquam conuertetur, usquequo Gog & Magog exeant, & gentes undiq; conueniant. Hora uerace tunc appropinquante, quam suis oculis increduli uidentes lugebunt, dicentq;: Heu heu, cur unquam erronei uel mali fuimus? Deus autem tunc inquiet: Vos, & quos adorastis Dei loco, gehẽnæ lignum eritis, quò perseuerabitis. Quo minime tenderetis, si illi dij, quos inuocatis, ueraces essent, atq; iusti. Sed nunc uos omnes illuc ituri, ignis strepitum atq; feruorem nil audientes gustabitis: unde prius benefaciens retrahetur, nec quid inde sentiet, nec illud maximum negotium timebit: sed perseueranter angelis sic alloquẽtibus eos associabitur. Hæc est illa dies, quàm prædicauimus, qua Deus scilicet cœlum inuoluet atq; plicabit sicut chartã: & sicut primo, ita nunc secũdo faciet. Hoc enim uobis incumbit, ut iteremus. Post cætera quidẽ uerba in psalterio scripsimus, istud solũ de primo aliquo casu audierat: Quoniã uiri boni terrã hereditabũt, ad quam Deũ inuocãtes applicabũt. Te quidẽ sola pietate nostra gẽtibus misimus, ut sola p̃cepta nostra doceas dicẽs: principaliter non esse nisi Deũ unũ, à quo si qui se diuerterint, dic te fecisse nunciũ, & nullatenus scire, utrũ terminus sui reditus affinis sit, an remotus, & an malũ propinquum sit, an longè uenturæ. Hoc enim

Dauidi fabulosa quædam affingit.

Salomoni dæmones subditi, ex traditione Iudæorum exorcistarũ.

Iob. Eam historiam optima fide reddit, & interpretatur. Ionas.

Zacharias pater Ioannis.

Gog & Magog.

Iusti hæreditabunt terram. Psa. 36. &c.

solum

ſolum prænoſcitur à Deo domino noſtro uero iudice, æquè dictum cordeq; retentum dinoſcente, qui nobis aduerſum incredulos auxilietur.

AZOARA XXXII.

IN n.&c. Genus humanum, Deum time, quoniam horæ maximæ terræmotus eſt timendus, die reſurrectionis, quando nutrix ſuum alumnum tenuet prægnans aborſum faciet, omniſq; (licet falſò) uidebitur ebrius. Quoniam Deus malum inferet grauiſſimum: qui ſcripto notabit omnem inſipienter ratiocinantem in Deum, & ſequacem diaboli mali. Singulos namq; tales aberrabit, & ad ignis pœnam mittet. Quare de reſurrectione dubitat quiſquam? Nonne uos è terra primo plaſmauimus? ſecundo à ſpermate præiacente, ſanguineq; ſequente? tertio coagulata maſſa? quarto forma ſimilitudinis, non nunquam diſſimilitudinis produximus? Vobis quidem ad plenam noticiam ex plano ſingula, qui matris aluũ conceptui manſionem ad terminum ſcitum efficio: poſt quem pueros educo, & ad uirilitatem integram adduco. Et erit quidam mortis iuri cito ſuppoſitus, quidam autem ad uitam peiorem deductus: ubi primo diſcretus inſcius efficitur. Terra quidem ſtabilis aqua ſuper ipſam cadente, mouetur atq; fuctificat: & ex omni naſcentium genere duo parilia decentia per eam orta ſunt. Hæc quidem digna ſunt memoria, quod Deus eſt ueraciſſimus, mortuos uiuificans, & omnipotens, & è foueis reſuſcitans omnes in hora totius experte mendacij. Quidam in Deum inſipienter inuecti, libro manifeſto contradicentes, in hoc ſæculo dedecus, & in futuro pœnam ignis patientur, ſecundum actuum præcedentium menſuram, Deo nocẽte nemini. Quidam item non recto modo Deum inuocantes, ſi quid boni lucrantur, credent in illum: ſi quid autem mali, faciem ſuam auertunt. Et ſic hoc, aliudq; ſæculum, quod eſt damnum maximum, amittent. Errore autem longinquo inuoluuntur, quoniam Dei loco bonorum & malorum impotentes adorant, proniores ad ſibi nociuum, quàm ad commodum: Sicq; dominus eſt prauus, ſibiq; ſeruientes nequam & imperiti. Deus autem omne ſuum uelle cõplens, Paradiſum iocundam credentibus & benegerentibus tribuet. Aeſtimans Deum nequaquam futurum uindicem in hoc, ſæculoq; futuro, per funem cœleſtem aſcendat, & an ſic ſua quieſcat iracundia, perpendat. Iam tibi cœlitus miſſa re manifeſta, quos uult, in uiam rectam Deus diriget: qui ſuper omnia potens, illa die credentium & Iudæorum, ac leges uariantium Chriſtianorum, item & gentilium ac incredulorum iudex atq; diſcuſſor intererit. Nõne uidere queũt, qualiter uniuerſa cœli terræq;, ac ſol & luna, ſimul & ſidera & mõtes, ac arbores & beſtiæ, pluresq; gentiũ, cæteris in malo ſuo manẽtibus, Deum adorãt? A quo quilibet dedecoratus, & repulſus, nuſquã honorat? Cõtrouerſantibus Deo, ſimul & incredulis, ipſe totũ uelle ſuũ perficiẽs, ueſtes igneas adaptabit, eorũ uẽtres & capita, cutesq; foco uoluẽs perpetuo, exireq; inde uolentem repellens, ut feruorem indeficienter deguſtet. ¶ Credentibus, & benefacientibus paradiſum præbens, illis armillas aureas, & margaritas, moniliaq;, ueſtesq; ſericas adaptabit, uiamq; rectã, uerbumq; gratum edocebit. Incredulis aũt, & à uia præmonſtrata ſe diuertentibus, & templum Haran, cuius peregrinationem iugẽmque manſionem æquè bonas poſuimus, minime diligentibus, uel malum inferentibus malum grauiſſimum imprimet. Abrahæ quidem hoc templum fundare, & ipſum benedicere ac emundare, propter aduenientes & inibi morantes, ac

Dies nouiſſ. formidabilis. Ve lactentibus, &c.

Reſurrectio probatur hominis formatione in utero materno.

Quæres à phyſicis rectius explicatur.

Idola ſimul et eorum cultores uituperat.

Aſtyſmo ludit in eos, qui non credunt Dei iudicem.

Chriſtiani leges uariãtes. Accuſat enim quanquam ſolo, ut ſcripturæ ſanctæ falſarios.

Pœnæ impiorum.

Paradiſus & felicitas piorum.

Inuiſere templum Mechæ quanti meriti ſit.

Deum

Deum adorantes, Deoq; nullum statuere participem, & ad templum prædictum peregrinationem prædicando persuadere, quo super bestias undique ueniant, ut sibi proficuum testificando uideant, diebusq; determinatis Deum nominando bestias sacrificent: Vnde tum se tum pauperes & egenos pascant, negotiaq; sua peragant, & uota compleant, ac templum uetustum circumeant: quod factum maximum à Deo summe remuneratur, iunximus. Omnes quidem bestias licitas statuimus, exceptis superius adscriptis abstinentiæ. Omnem rem malam, & falsum testimonium euitate: nec iniuste Deo participem statuite. Hoc enim agens, est quasi quis è cœlo decidens, uel ab auibus deuorandus, uel à uentis in puluerem redigendus.

Pauperum sustentatio è sacrificijs.

Falsum testimonium uitandum.

Simile de idololatris.

Qui Deum corde timens, ipsius præcepta maxima peregerit, post templi beneficium summum proficuum hora determinata suscipiet. Cuiq; gentiũ locum scitum dispositimus, ubi Deum inuocando & glorificando ipsi, qui est unus & solus, bestias immolarent hora præscripta. Vnde sibi uictum & pauperibus ac egenis acciperent in Dei nomine. Bonis etenim summum gaudium est sperandum, amorq; diuinus, cum illi cordibus supplicibus iugiter orant, accidentia sibi patienter sustineant, eleemosynas & hostias diuino præcepto peragant. Quippe Deus hominibus omnia commoda fecit, ut sibi grates inde reddant, * Qui carnes cruoremue sibi nequaquam assumit, sed ut timeatur, appetit. Ipseq; bonis bonum nuncium mittens, eos à malis protegit: Subdolum autem, & furem, uel incredulum nullatenus diligit. Suis expugnatoribus, uelut iam prædiximus, malum ingerant, & Deus est uindex optimus, firmus, & immensus, qui uult rebelles & uindices fieri. † Aliter enim turres, & mesquide, templaq; quibus Deus multum inuocatur, penitus pessundarentur, & è domibus suis eijcerentur iniuste dicentes: Deus est dominus noster. Illi quibus ego Deus, omnium rerum finis, copiã & sufficientiam indulsi, tellure orationibus insistunt, eleemosynas ac decimas tribuunt, remq; scitam præcipiũt, nefanda prohibent. Sin autem tibiq; cõtradixerint, similiter & prædecessoribus fecerunt, uelut Noë & Hat atq; Themuth suæ gentes. ¶ Abrahæ quoq;, nec non & Loth suus populus, gensq; Madian, Moysiq; sua contradixit. Ego uero spacium illis incredulis, permisi, deinceps eosdem suo malo cepi. Quot uillarum manu nostra suam ob maliciam pessundatarum apparent uestigia, parietibus & puteis ac municipijs superstitibus? Quare per terras nõ proficiscuntur, ut sic saltem corda sensata & aures audientes acciperent? Oculorum etenim cæcitas minus officit, quàm cordis. Sed quanquam plures ad malũ sint promptiores, Deus à termino iam præscripto nequaquã digreditur. Apud ipsum autẽ erit dies, quales sunt anni mille à nobis dinumerati. Ad nos autem opportebat redire uillas oẽs, quas post spaciũ primo datũ diruimus. Vos homines, ego tantum sum castigator & expositor. Omnes credentes & benegerẽtes, ueniã uictũq; bonũ assequentur: Nostris præceptis resistẽtes, igni deputãtur perhenni. A Deo quidẽ nullus nũcius seu propheta missus est, nisi à cuius corde diabolicis suggestionibus & uoluptatibus affecto malum abradat, & bonũ inserat Deus, ipse sapiens & incomprehensibilis. Diabolus autem hominibus infirmi cordis mala uisu formosa parat. Sed illi longis inuoluentur cõtrarietatibus. Semper enim cõtradicent Dei præceptis, usq;quo uel hora subita, uel malũ improuisum superueniat. Illa quidem die Deus iudex credẽtes & benefaciẽtes in paradisum introducet, & omni suo uoto ditabit: Incredulis &

Omnibus gẽtibus à Deo præscriptus locus diuini cultus. Euangelium docet, neque in Hierusalem, neq; in monte Garizim ueros ꝯadoratores Deum colere. Ioan. 4. &c.

**Deus non carnes uictimarum, &c. requirit, sed ut timeatur.*

Optimè doces hic ô Machumet, cũ ps. 49. Mich. 6. &c.

† Necessum ut religio defendatur armis: nempe falsa. Nam uera & Christiana cruce propagata est.

contradi-

contradicentibus dedecus & malum inferet. Prædatum uel expugnatum profecti, & armis uel natura mortui, à Deo optimo remuneratore mercedem maximam adipiscentur, in optimo idoneoq; loco statuendi. Consimiliter facta sibi rependens, & ob hoc deinceps iniuriam recipiens, Deum pium ueniæ datorem uindicem habebit, qui diei noctem inducit, & è contra, præter quem non est Deus. Ipse quidem est immensus & uerax, adorata uero sui loco mendacia. Ille quidem aquas de cœlo dimittit ad terræ uirorem, omnia quoq; terrestria æquoreaq;, & naues mari currentes Dei præcepto hominum commodo fecit. Cœlum ne cadat in terram, nisi mandato suo, sustinet, & ueniam ac misericordiam hominibus præbet, quos uiuificat atq; mortificat, nec non & resuscitat. Eius enim est omnis uirtus atq; potentia: homines tamen permanebunt in credulitate. Cum à nobis cuiq; gentium lex, quam sequuntur, sit imposita, in tuo tibi minime controuersantur negotio. Sed tu Deum adora, cuius est uia recta. Tecum disputare uolentibus dic, Deum solum omnes actus tuos agnoscere, qui die postrema lites omnes & contrarietates discutiet: quod uelut libro præscriptum sibi leuissimum est, cum & eius sint uniuersa. Aliud inuocantes loco Dei, cuius demonstratione scientiaq; carent, uindice carebunt. Quorum facies in nostrarum uirtutum lectione colore immutantur, & ipsi ferè lectoribus eorum malum inferunt. Vobis quidem isto deterius prædico, ignem uidelicet perpetuum, uobis à Deo prædestinatum, uiamq; malam. ¶ Vos uiri, nouam à me parabolam audituri, memores efficiamini. Omnes adorati à uobis, Deiq; loco uocati, culicem unum facere nullatenus possunt: nec uos illis quicquam auferre, si uobis subripuerint. Et sic omnes uos, interrogans scilicet & interrogatus, debiles & inanes estis. De Deo quidem firmo preciosissimoq;, quia nequaquam modo debito loquimini, qui cognoscens omnia, ex angelis & hominibus nuncios mittit, optime discernens, quid manibus ineſt, quidq; posterius. Vos itaq; uiri boni, coram Deo uos flectite, ipsum adorantes, & ad processum in anteriora benefacite, & lites pro posse uestro facultateq; peragite. Hoc enim præcipit Deus, nil nisi iustum in lege disponens, quam pater uester Abraham tenens, uos fideles et credulos primo uocauit. Vnde testis est hic noster propheta, sicut & uos cæterarum gentium testes eritis. Orationes igitur & eleemosynas ac decimas faciendo, Deo cohærete, qui dominus uester, bonus & iudex optimus.

Deus qualis, & quantus.

Si quis disputare uelit, ad nouissimum iudicium translatio est offerenda.

Factitios Deos non posse uel unum culicem facere.

Bella suadet. Abrahã Machumeticæ legis consors, scilicet.

AZOARA XXXIII.

IN n. & c. Salus & multiplicatio credẽtibus, cordeq; deuoto iugiter orantibus, & otiosa prauaq; uerba linquẽtibus, & decimatoribus, & castitatẽ ubiq; nisi cũ propriis uxoribus, aut sibi subiectis, & ancillis, obseruantibus: Inde namq; nulla fiet querimonia. Aliud autem quærens, malis adnumerabitur. Depositi custos fidelis, & uerbis constans, ac iugiter orãs, hæredes existunt. ¶ Alferdeum enim hæreditabunt, & ibi perpetuo manebunt. De luto quidem hominem fecimus prius, consequenter ex conceptu spermatis in locum notum, unde sanguis primo, secundo coagulum, demum ossa carne tegenda creantur, formam composuimus. Omneq; nostrum opus est formosum, optimeq; cõpositum. Postea quidem moriemini: Demum uos resuscitabimus, qui uestri nequaquam obliti negligentes ue, VII. operibus cooperuimus, & aquas in terram de cœlo misimus, quas nostra uoluntas prohibere posset: unde palmarum & uitiũ hortos pomaq; multimoda comesti-

Castimonia.

Depositi fides. Hominis formatio.

bilia,nec non & arborem de monte Syon exeuntem uectuosam et intinctioni ciborum commodam produximus. Vobis item in bestijs miranda fecimus. Quippe illæ uobis multipliciter commodæ,tum ab uteris suis cibos uobis emittunt,tum sarcinas uestras leuant, tum ipsæmet uester cibus efficiuntur:Nos quidem misimus Noë,dicentem suis: Deum præter quem nõ est alius,adorate,timoris expertes. Eorum autem plures incredituli dixerũt, eum nil præter hominem esse,qui super eos exaltari uoluit. Deo namq; uolente hoc,descenderent angeli: quod nec nos nec patres nostri prius uiderunt. Hunc autem nil præter hominem insanum & amentem,saltem ad horam dimittite. Illi igitur deprecanti,ut nos eum de suis contradictoribus uindicaremus,iniunximus,ut arcam iussu nostro præceptoq; fabricaret,terminoq; ueniente, quod per aquam exeuntem de Tannor perpenderet, omnis generis rerum duo paria induceret. Peribit enim omnis,nisi quem sermo præcedens ratus liberauerit à summersione. Tu igitur pro illis me nequaquã preceris. Sed cum nauẽ cũ tuis ascenderis,Deo te liberanti à gente peuersa gratias redde,& ut te loco bono sistat, cũ ille sit optimus statutor, suppliciter exora. Quod quidem opus nostrũ satis est sapientibus admirandum. ¶ Alijs deinceps à me generationibus creatis,ex seipsis nuncios misimus,dicentes:Inuocate Deum,nil timentes: quia præter eum non est alius. Illi aũt incredituli tum illi,tũ diei futuræ contradicentes,quibus abundantiã mundanã præbuimus,dicebant:hic nõ est nisi homo,comedẽs & bibẽs sicut nos,prædicãs tamen nos mortuos & in puluerẽ redactos, iterũ surrecturos: cuius uere sequax perdetur. Quippe Deo mendaciũ imponit,cui nos minime credemus. Seu nãq; uiuamus,seu moriamur,nõ resuscitabimur,cum nõ sit,nisi hæc uita tantũ. Illũ itaq; precantẽ, ut eũ de suis cõtradictoribus uindicarem,exaudiens,pollicitus sum eorũ paucos futuros residuos, & eosdem se reprehensuros. ¶ Illos itaq; pro uoce uerace repulimus,& destruximus, & eorum loco generationes alias excitauimus: quarũ nulla suum terminũ uel antecedit,uel subsequitur. Nobis itaq; nũcios mittentibus,cuiq; contigit,quod sua gens cõtinuate succedẽs cõtradixit illi. De quibus nos miracientes,incredulis nõnunq; moram fecimus.Moysi quidem et Aaron fratre suo missis ad Pharaonẽ,gẽtemq; suã,illi uelut præsumptuosi cõtradicebãt, dicentes:Nos quibus gens subijcitur,quomodo credemus illis duobus carnalibus,sicut & nosipsi? Perierunt igitur,& cõfusi sunt.Sed Moysi quidẽ librum ad scientiã memoriamq; dedimus. ¶ Filiũ igiẽ Mariæ,simul & ipsam, hominibus miraculũ facientes,ipsis locum bonũ & aquis amœnum habitãdũ præbuimus. Vos itaq; nuncij de bonis comedite,bonaq; facite. Egonãq; uestros actus omnes perspicio,quem timentes adoretis. Gẽtes uero nostra præcepta discrepantes,suæq; legi congaudentes,in illa usq; ad horam præfinitam derelinquite.Cogitant aũt me neq; prolem neq; pecuniam daturum, nisi festinanter & ad nutũ omnia perpetrem. Sed per memetipsum iuro,illi futura nescient.Deum timentes credunt ferẽtibus mandata nostra,& minime ponentibus Deo participẽ,atq; pauescunt. ¶ Distributores nostrorum bonorũ sibi datorũ,& credentes se redituros ad Deũ, ad bonum opus agendũ proni prõptiq; sunt: Quibus nulla fiet iniuria, nostro libro ueracissimo prohibente,nec iniungente cuiq; nisi tantũ possibile. Corda uero clausa,resistentiaq; nostris præceptis gerentes,sua negotia tarde peragent. Sed cũ eorum magnates sumemus,precatũ uenient.Pro illis aũt nemo præcet,quoniã

Noe meminit, quod sæpe antea fecit.

Resurrectio.

Fatum.

Moses et Aaron ad Pharaonem.

Iesu & Mariæ beatitudo

Qui ad opera bona idonei.

Asserit suam authoritatẽ.

per

per nos nullam uindictã habebunt. Illi namq; noſtris auditis præceptis, incredulí manebant. Quare res diſcretè nõ perpenditis? An præceptum item uobis, non miſſum patribus ueſtris, mittemus? An quis uobis propheta miſſus eſt, ignoratis? ¶ Cur eum diuina præcepta ferentem, dæmoniacum appellatis? licet ueſtri pluribus ueritas nequaquam placeat. Si ueritas uelle ueſtrum ſequeretur, cœlum & terra cum ſuis omnibus periret. Nobis enim gerẽda præcipiẽtibus nõ obediunt: cũ nos optima pecunia pleni, datoresq; largiflui, de ſua nil quæramus pecunia. Ipſi quidem ad uiam rectam per te uocati, non credunt, ſed ſuo permanent in errore. Quibus quanquam nos miſericordes omne malum auferemus, nunquam à ſua malicia declinarent. Sic itaq;, cum nunquam mali conuerſi ſint ad Deum, illumue precati, antequam illis mali grauis portam aperui, deſperatos eos peſſundedi. Deus quidem, ad quem omnes redibitis, uobis oculos auresq; tribuens, & corda, uos audientes & uidentes ac intelligentes efficit: Sed ueſtri pauciſſimi grates illi referunt. ¶ Ipſe quidem eſt uitæ mortiſq; tributor, noctis dieiq; uiciſſitudinem operans. Sed uos tantum indiſcreti uiuitis, anteceſſorum ueſtrorum dicta referentes huiuſmodi: Nos morrui, & in oſſa puluerem q redacti, quomodo reſurgemus? Illud quidem mandatum, noſtrum mãdatum eſt. Sed illi parentum ſuorum mirabilia renouant. Quæſiti tamen à te, cuius ſit terra terreſtriaq;? dicent, Dei. Cur igitur non reminiſcuntur? Interrogati rurſus, Quis dominatur ſeptem cœlis, immenſoq; throno? perhibebunt, Deus. Eum itaq; quare non timent? Si quæras item eos, in cuius manu ſit omne præceptum atq; iudicium, & donum? inquient, Dei. Cur igitur ridiculum committunt? ¶ Nos ueritatem nunciamus: Illi uero falſa perhibent. Deus nequaquam filium ſeu participem ſumpſit, Deum alium. Tunc enim quiſq; cum ſuis facturis ueniens, in alium inſurgeret. Deus autem occulta manifeſtaq; dinoſcens, tale uerbum abhorret, & ſe ſuper ipſum exaltat. Tua uero ſit oratio: O Deus, me nullatenus tale dictum doceas, nec malis annumeres. Ego quidem te docebo, quæ illis agendam and aui, potens in huiuſmodi re, omniaq; dicta ſua dinoſcens. Tu autem malum illud à te bono repellens, obſecra Deum, ut ab omnibus diabolicis ſuggeſtionibus te protegat, & eas à te proiiciat. Eorum autem quiuis ad mortem accedens, Deum precatur, ut ſibi redire liceat. ¶ Te namq; bonum à modò faciam. Hoc uerbo quidem dicto conſequenter ignem inibt, & uſq; reſurrectionem illic perſeuerabit. Tuncq; ſufflante buccina, nec illis intererit notícia, nec alius alium percunctabitur. Bonorum quidem menſura magna, malorũ ad ignẽ tranſeuntium, qui ſuas facies comburet, breuis exiſtet. Cur uobis meis lectis uirtutibus contradixiſtis? inquient demum, ſe erraſſe ob maliciam in illis ſuperantem, Deumq; precabuntur, ut eos illinc eiiciat eo tenore, ut malis aſſocientur, ſi ſimilia prioribus ulteriùs agant. Quibus Deus reſpõdebit: State taciti. Partem namq; gentis in mecredentem, & precantem ueniam ac miſericordiam à me propicio ueniæq; datore, deriſiſtis, uſquequo mei nominis & inuocationis obliti eſtis. ¶ Riſiſtis. Induratis autem, amoremq; meum lucratis, optimam ecce mercedem facio. Vos autem quot annis telluri morati eſtis? Inquient, per diem, dieiue portionem, quodà computiſtis perſcruteris. Reſpondebit: Si ſapitis, non niſi parũ cõputatis. Opinati ne eſtis, uos à Deo pro nihilo creatos, & ad eum non redituros? Deum ut regẽ ueracẽ, dñm throni ſublimis & immenſi, præter quẽ nõ eſt Deus, exal-

Patribus enim homines miſſi ſint, non angeli: quod dicit eos poſtulare.

Atqui antea Niniuitas cõmemorabat per Ionam cõuerſos.

Non infirmis rationibus unum Deum colendum eſſe probat.

Cœli ſeptem.

Male ſubiungit, Deum nõ habere filiũ: Sic enim plures Dei eſſent fieretq; ſeditio inter eos.

Iudicium extremum, ad quod buccina ſeu tuba citabit.

tate. Inuocans enim Deum alium, nullam inde demonstrationem inuenit: quoniam apud Deum solum totus est illius numerus, nec ipse bonum tribuet incredulis, Tu Deus, optime largitor atq; misericors, ueniam atq; misericordiam tribue.

AZOARA XXXIIII.

Pœna adulterij.

IN n. &c. In hac azoara diuinitus posita, res manifestas ad hominum memoriam scripsimus. Omnis adulterans, centum ictus suscipiat in multorum præsentia: ut sic tum correptus, tum uerecũdatus, ulterius ab illo peccato omnibus bonis illicito cesset. Nec quis Deum legemq; diuinã timens, aliqua super hoc pietate moueatur. Imponentes adulterium bonis fœminabus, nec hoc quatuor testibus probantes, ictus octuaginta patiantur, nec ulterius, quoniam iam uicti sunt, credãtur: nisi se conuerterint, & benefecerint. Illis etenim Deus dat ueniã. Imponentes quicq; suis uxoribus absque testimonio, quater iurent se uerum dicere, quintaq; uice dicant, Maledicamur, si mentimur. Mulieres quoq; ne puniantur, conuerso quater iurent, illos fuisse mentitos, & quinto precentur se ipsas destrui, si illi ueridici fuerint, nisi Dei ueniæ datoris & sapientis pietate subueniente. ¶ Huiusmodi mendaciorũ illatores sciant, hoc sibi pessimum esse, bonum nequaq;. Omnẽ etenim suorum peccatorum effectus percutiet. Huius autẽ sceleris author summo flagitio punietur. Quando uerbum huiusmodi turpe de bonis uiris seu mulieribus audietis dictum, dicẽtem castigate, ne uelit hoc dicere, cum in illis nil sit nisi bonum. Et coram Deo mendax censetur, quatuor carens testibus, orcq; proferens ignoratum. Licet hoc apud homines leue uideatur, apud Deum uero difficilimum, hoc sæculoq; futuro malum dedecusq; grauissimum patietur, nisi diuina pietate dilectioneq; subueniente. Deus enim incomprehensibilis pietate mouetur, ueniamq; largitur omnibus se cõuertentibus, & benefacientibus, qui uos castigat, ne unq; ad tã fœtidum uerbum declinetis. ¶ Vos uiri boni, nullatenus errorem diaboli, persuadẽtis illicita tantum, sequamini. Omnis enim illius sequax, est erroneus: Diuina uero bonitas abundantiaq;, gratuita superueniens, constantem & bonũ, soliq; Deo deuotum efficit. Solus enim Deus omnia uidens & audiens, sibi placitum purgat & firmat. Abundantes proculdubio & pecunioſi, beneficiant suis propinquis, & pauperibus, ac prædatum ac peregrinatum amore Dei proficiscentibus: ueniamq; faciant, sicut & ipsi Deum condonatorem exoptant. Male loquentes de mulieribus castis, & credentibus, ac iugiter orãtibus, hoc sæculoq; futuro remouentur â Deo, grauiter illos cruciaturo. Cognoscent autem eum ueracem esse die, qua suam adimplebit legem, & omnium actus lingua sua simul & manus ac pedes testificabuntur. Meretrices & immundæ cum similibus conueniunt: castæ bonæq; sibi comparabilibus gaudent: Hisq; omnes adiectis turpibus mundi, ueniam uictumq; bonum accipient. Vir bonus, nullius nisi sui domum, nisi aduentu suo pacto, ingrediatur: Et tunc intrinsecus salutet. Hoc enim bonum est. Nemine uero reperto, non intret, nisi iussus. Iniuncto quidem sibi recessu, pareat. Hoc enim uult Deus, omnium cognitor. Domos autem desertas inhabitanter ingrediatur omnis illic aliquid habens. Deus quidem scit eque reuelatum & occultum. *Bonæ fœminæ suos uisus, quam licet, tegant, membraq; genitalia similiter. Hoc enim est optimum apud Deum, omnes suos actus dinoscentem. ¶ Mulieres itaq; bonæ se curent, nẽ lunatiõ aspiciant, suoq;

Calumniatoris pœna, qui non peregerit reã adulterij.

Purgatio adulterij, si zelo typus maritus uxorem nõ cõuincat testibus.

Alia ratio Num. 5.

Deut. 19. In ore duorũ aut triuũ testium stabit omne uerbum, &c.

Misericors Deus.

Diabolus malorum tantum suasor.

Diuitum officia.

Castis mulieribus detrahentium pœna.

Similis gaudet simili.

Alienas ædes quomodo ingredi liceat.

Fœminæ tegantur diligẽtissime.

Qui mos in Arabia fuit tẽporibus etiam Hieronymi, ut patet in commentarijs Esaiæ.

ſuoq; peplo tegentes collum,& pectus,omnemq; ſuam pulchritudinem,niſi quantum apparere neceſſitas cogit, celent omnibus, ſpeciemq; pedũ etiã eundo,niſi maritis ſuis, eorumq; ſuisq; parentibus & filijs, atq; priuignis & fratribus,atq; nepotibus,& ancillis, omnibusq; non ſuſpectis, ſuæ ſubiectis manui,uel prius non pollutis. Ad Deum autem omnes cõuertamini: quod eſt uobis optimum. Veſtras clientes tum de gente ueſtra, tum captiuas,ſi bonæ fuerint,ducite,nullam unq; uim illis inferentes. Quæ licet pauperes ſint,à Deo ditiſſimo,datoreq; largifluo pecuniam adipiſcentur. Nequeuntes autem eas ducere propter inopiam abſtineant ſe, uſquequo Deus illos ditet de ſua pecunia. Dilectis quidem & bonis agnitis,diuites & potentes de pecunia Dei ſibi commiſſa uel cito tribuant,uel ſcripto notent. Huius amor ſæculi à nemine bono quæratur. Deus tamen inde ueniã & miſericordiam faciet.Iam prælibatis prædeceſſorum exemplis & factis,unde caſtigamen ſibi timentes aſſumant:Sciendum eſt omnibus,Deum cœli terræq; lucem comparari lychno lampadis uitreæ, ſtellam clariſſimam imitantis, & ex arboris fructu ferè lucentem ſine foci attactu, uidelicet oliuæ nec orientalis nec occidentalis accenſæ:qui ſuam lucem clariſſimam,cui uult,pateſacit:& quos uult,exemplis bonis inſtruit,omnium doctor & cognitor.In domibus Dei præcepto ſtructis,ad ipſius adorationem & inuocationem uenite ueſpere & mane. Nemo cogitet de mercaturis,uel huiuſmodi negotijs, ſed de beneficijs,ac decimis dandis, & orationibus, adorationeq; diuina,timoreq; dei,qua nutabunt oculi cordaq; ſua.Sed Deum uoto precetur ſupplici,ut ei melius ſuis meritis efficiat,& ex ſuis diuitijs augeat:qui cui uult, dona facit innumera.Incredulorum quidem opera nebulę mõtibus incumbenti comparantur: quam ſitientes aquam opinati,illucq; progreſſi,nil inueniunt,præter Deum ſibi ſuum numerum complentem, ſicut computiſta promptiſſimus agit,aut uelut umbra in mari magno, cum undam unda ſuperuenit,& nubium nigerrimarũ ſeries incumbit:quando quilibet manum extollens,eam minime uidere poterit.Omnis enim luce caret,niſi cui Deus dederit,quem inuocant uniuerſa cœli terræq;, ſimul & aues continuatim, quorum quodq; ſuam orationem,orandiq; modum ſcit, ipſeq; Deus omnium dinoſcit opera. ¶ Dei quidem eſt omnium cœleſtium terreſtriumq; iudicium, & ad ipſum omnium erit reditus, ipſius quoq; potentia nubes diſgregat,& annectit,& hanc illi ſuperponit: Vnde producit aquam,lapidesq; fulgureos de cœli ſublimitatibus emittens. Hos inde percutit,illos minimè,ſuaq; inde lampas fulgurans, uiſum aſpicientibus impedit, diem nocte tranſmutat,& contrà beſtias ex aqua producit: quarum quædam utero ſuo prorepunt,quædam bipedes,quædam quadrupedes exiſtunt. Deus enim omnipotens omnem ſuam uoluntatem in effectum ducit, & quos uult, ad uiam rectam dirigit. Pluribus autem confitentibus ſe in Deum credere,ſuumq; prophetã imitari,eorum quidam infirmæ fidei ſe diuertunt, iſtiq; negligunt uerbum bonorum inuocantiũ Deum atq; prophetam, ut inter eos diſcutiat:& dicentium,nos uidimus,& ſecuti ſumus Deum,nõ timeant malum illatura illis malis. Sequẽs autẽ Deũ, atq; prophetã,uoto ſuo potietur. ¶ Iurantibus per Deũ ſe facturos exitũ,ſi præcipiatur illis, dic,nec iuramẽto firment quicq; ab illis nequaq; agendum,cum Deus omnia uideat:cuius atq; prophetæ ſequax omnis,bono calle procedit.Illos igitur ſequimini.Sin autẽ, ipſi prophetæ nil aliud quã manifeſtè Dei mandatũ nunciare debetis:

Vxores ducẽdi leges.

Deus lux lychno compara-tur.

Preces ſolennes quomodo peragendæ.

Opera incredulorum nubi ſimilia. Oſ. 6. miſericordia veſtra quaſi nubes, &c.

Det eſcam pullis coruorum, inuocantibus eum. Pſal. 146.

Non temere iurandum.

ſua reſpondebunt opera,& uobis ueſtra. Deus quidem bonos atq; credentes priorum in terra uicarios ſtatuens,& legem ſibi dilectam confirmans,omnẽ timorem ab illis auferet, ut ipſum adorent, nec illi quenquam participem ponant:Deinceps incredulus factus,malus erit.Orationes,& eleemoſynas; ac decimas efficite, prophetam ſequentes, uſq; quo uobis miſericordia tribuatur.Non opinentur increduli,ſe ſemper ſic in terra manſuros. In ignem enim uiamq; malam proficiſcentur. De ingreſſu quidem uobis ſubiectorũ, ſeu minime ter pollutarum,uel de ueſtro ſuper eos abſq; appellatione minime curandum . Cum autem ad mulieres accedunt,non intrent antequam clament:ſicut & de prioribus diximus. Ita ſua præcepta Deus explanat ſapientiſſimus . Mulieres annoſæ,nuptijſq; deſperatæ,minime ſe poliant uel ornent:ſed bene ſe diſcooperiãt. Se tamen tegere commendabilius eſt Deo, cuncta uidenti & audienti. De cæco rurſum,uel infirmo,uel claudo nullatenus tractandum . Non curetis item , quid edatis in domibus ueſtris,uel utriuſq; parentis, ſeu fratrum, uel ſororum, uel patruorum, aut amitarum, ſeu auunculorum, ſeu materterarum, ſeu loco ſuppoſito clauibus amicorũ ueſtrorum.Seu ſimul omnes comedatis,ſeu omnes diſgregatim. Ingredientes quidem domos,ſalutate repertos illic. Deo namq; placet ſalutatio.Sapientes autem,& in Deum credentes , ſuoq; prophetæ parẽtes,& ab ipſo cũ eo iuncti,quærentes ante ſuũ diſceſſum,quid acturi ſint,quibus tu protinus to conſilium dabis,Deusq; ueniam.Boni namq; ſunt. ¶ Non inuocet quiſquam ueſtri Deum uel prophetam,ſicut ueſtri quis alium.Ipſe namq; dinoſcit omnes:uolentes ſuis abrenunciare præceptis:quibus maxime cauendũ. Malum enim grauiſſimũ illis accidet à Deo,cognitore uoluntatũ omniũ,& omniũ rege,cunctis ſua facta monſtraturo,die qua cuncta redibunt ad eum.

Machumet accedente alicnas ædes, nemo ſuſpicetur quicquam mali. Nulla ipſum accedat, niſi præmonitum.

Anuum honeſtas.

Salutare inuicem decet.

Vt Deus uel propheta inuocandus.

AZOARA XXXV.

Alcoran caſtigandis hominibus proditus.

Negat Dei filium.

IN n.&c̃.Hominũ multiplicator,qui ſuper hominem ſuũ poſuit Alfurcã, ut toti genti caſtigamen eſſet,cuius ſunt uniuerſa cœli terræq;,neq; filiũ neq; participem in regno ſuo ſumpſit,omnia pro modo recto gerens. Increduli uero,dominos alios ſibi,nulla facientes,ſed cõtrà nec eorum animabus nociuos ſeu proficuos , nec uitam nec mortem dare neq; reſuſcitare potentes,adorant. Qui dicunt etiam non niſi mendacium eſſe:ad cuius effectum cæteræ gentes auxilientur prophetæ. Illis autẽ mentientibus,ſicq; male loquentibus,dic hunc nõ eſſe poſitum niſi à Deo pio,ueniæq; datore, qui ſcit occulta cœli terræq;.Illi etiã credentibus intimant, Ne ſequamini uirũ illũ dæmoniacũ & amentem per incantationes. Comedit ut cæteri,atq; per fora uadit. Quare nõ habet angelũ cuſtodem,elicientẽ ſibi theſauros, aut faciẽtem hortos,unde comederet? Hæc tibi proponẽtes errãt,nec uiã rectã proficiſci queũt. Deo uero multiplicatore uolẽte,dabitur tibi melius,uidelicet paradiſus aquis amœna,ſimul & turres. ¶ Illos quidẽ de hora uerace mentitos,mittemus in ignẽ, cuius à longe uenientis ſtrepitus & ira percipietur: Vnde ipſi locum anguſtum igneum poſſeſſuri,clamabunt: Heu heu,quàm malũ locum obtinemus: Cum potius conqueri deberent,ſe pluribus malis locis ineſſe. Vtrum hoc,an paradiſus bonorum merces abũdans,perpetuaq; manſio,ueraxq; Dei terminus prævalet? Die quidẽ congregationis omniũ, qua quæremus inuocatos loco noſtri , an ipſi gentem aberrare fecerunt, an ipſi ſponte deuiaſſent, inquient: Nos alium quàm te minime ſumpſimus. Sed alios eo uſq; protraximus , quod ueſtrum præceptũ negligentes, in malitiam

Machumet quare non audiendus,rationculæ:quum ex uerbo domini, & ſanæ rationis iudicio, irrefragabiles ſuppetant.

Excuſatio idolatrarum apud Deum friuola.

liciam ducti sunt. Nunc autem nec disgredi, nec se uindicare queunt. Omni quidem contradicenti, & iniusto, malum grauissimum inferemus. Ante te nullum prophetam misimus, nisi cibis utentem, & ad fora pergentem. Quosdam autem uestri mirandos aliis fecimus, in fortiter & patienter sustinendo, Deo cuncta uidente. ¶ Non credentes publicum conuentum coram nobis futurum, & dicentes: Nónne Deum uel angelos sui nuncios, ut credamus, uidebimus? nimia præsumptione nimium efferuntur. Die namque quo uenient angeli, nullum bonum audituri dicent: Vtinam non essemus nati, actusq; nostri præmissi euanescerent uelut athomi. Gens autem paradisi tunc optimum locum possessura, uerbum proferet melius. Illa quidem die cœlum ritidis & serenis nubibus distinguetur: angeli quiescent, omnisq; ueritas atque iudicium Dei fiet: difficultas & ponderositas incumbet incredulis, manus suas corrosuris, ac conquesturis se uiam aliam quàm prophetæ secutos esse, atq; dicturis: Heu heu, cur illum sortiti sumus amicum, qui nos à castigamine præceptisq; missis diuertit? imò suus diabolus eos à uiis rectis in prauas distorsit. Tu quidem propheta, qui tuam gentem hunc Alchoran contemptui sumpsisse perhibes, ignoras me Deum sufficientem adiutorem & uindicem, posuisse cuique prophetarum incredulos hostes, sæpius dicentes: Si nos uel angeli semel Alchoran super eum poneremus? Nos autem tibi misimus ad tui cordis firmamentum, non uenturi cum simili, nisi ueritatem & expositionem firmius expressuri. Ad gehennam super facies suas congregandi locum deteriorem, erroriscq; uiam perenniter obtinebunt. Homines contradicentes præceptis nostris, quibus Moysen legislatorem Aaroncq; fratrem suum censorem misimus: sicut & gentem Noë prophetis resistentem aquis miræ summersimus, incredulis semper malum atque dolorem inferentes: Hath item & Themuth, & Arazee gentem, quibus omnibus parabolas, uelut & cæteris generationibus interpositis patefecimus, magna confusione diruimus. Super uillam illam iam uenientes, nec eam uidere potentes, se nunquam resuscitandos opinabantur. Te quoq; uidentes ridiculose dicent: Hic est, quem Deus prophetam misit, qui nos ab adoratis prius ferè diuerteret, nisi nos indurantes inuenisset. Hora quidem uisa percipient, qui magis errorem secuti sunt. Nónne uides cuiusmodi Deum, amoremq; suum prælegerunt? Fies ne censor omnium? Cum bestijs sint similes, magisue bruti, putas eos discernere, uel audire? Deus quidem umbram extensam erectam faceret, si uellet: cuius dux sol statutus pedetentim eam recolligit. Idem etiam noctem coopertorium, & somnum, diem expergefactum, & motum statuit, uentos arrectos inter manus suas pias disposuit, aquam benedictam ad excitandam terram mortuam de cœlis emittit: unde potant bestiæ, hominesq; plures. Cur igitur eum non adorant? ¶ Hunc Alchoran ad gentium hinc & illinc castigamen & commemorationem fecimus. Sed pluribus hominum nil præter incredulitatem immittit. Si nostra quidem uoluntas esset, singulis gentibus suum castigatorem mitteremus. Tu uero nequaquam incredulos imitans, uade pugnatum & peregrinatum in illius nomine, qui flumina fluentia & eorum discretionem & intercapedinem faciens, hoc salsum, hoc dulce statuit. Hominem ex humore, & ex ipso filios, cæterosq; posteros produxit, super omnia potens. Incredulis tamen eius loco, bonorum & malorum impoten-

Contra negantes nouissimũ iudicium.

Contradicentes Alcorano Deum ordinasse.

Arazee propheta, uel potius gens.

Dei opera & beneficia. Ex quibus concludit, eum solũ colendum.

Pugnandum esse.

tem inuocãt. Tu uero tantum missus ad diuinorum præceptorum doctrinã & castigamen, dic te nihil ob hoc ab illis quærere, nisi quod imitando te, rectam ad Deum uiam proficiscantur. Tu quidem te illi commenda, ipsum deprecans, & glorificans, & adorans supplíciter, qui uiuit nunquã mortem uisurus, omnium beneficia peccataq; dinoscens, qui cœlum et terram et eorum uniuersa sex diebus condidit, & postea cœlos ascendit. Sed cum incredulis præcipitur, ut illum adorent, inquiunt, suam adaugendo maliciam & incredulitatem: Quis est ille Deus, quem nos adorare præcipis? ¶ Multiplicans in cœlo signa, nec non lumen, & lunam lucidam disponens, & diei noctisq; uicissitudinem, hominibusq; motum facile super terram efficiens, à cunctis bonis est adorandus. Dicentes nescijs & brutis etiam, saluete: noctéq; surgentes, ut Deum inuocent atq; precentur, ut eos à pœnis gehennę, ubi nec stare nec sedere bonum est, liberet: suaq; mediocriter & moderatè distribuentes: nec Deo participem ponentes: nec quicquam haram à Deo constitutum, nisi cum æquitate ueritateq; necantes: & nullam fornicationem committentes, cuius actori cõtemptibili semper malum in alio sæculo duplicabitur, nisi pœnitens crediderit, & benefecerit, (tunc enim Deus pius & condonator peccatum pro beneficio commutabit) Illi inquam omnes paradisum sortientur. ¶ Peccata derelinquens, & benefaciens, nullumq; testimonium falsum, nec ludicrum quid proferens, nisi formosum dicens, Deúmq; deprecans, ut sibi de mulieribus suis & filijs honestam iocunditatem, & bonam aptitudinem tribuat, & semetipsos meliores & antecedentes efficiat, à Deo colligetur paradiso perenniter, loco scilicet ad standum atq; sedendum optimo. Ibiq; iugi salutatione gaudebit. Deus autem nil quærit à uobis, nisi tantum ut eum inuocetis & adoretis. Sed uos ei contradicetis: quod uobis grauitatem & difficultatem inferet.

Creatis omnibus per dies sex Deum ascendisse cœlum.

Opera bona quæ beatos faciunt, & paradisi hæredes.

AZOARA XXXVI.

IN n. &c. Hæc sunt libri clari mirabilia. Nunq; tuã animã meriti minoris extimes: licet tibi prædicãti minime credant. Si uellem, diuinitus mitterem cui cunctorũ colla subijcerentur. Illi autem nunc ab omni nouiter aduenìente, cum præceptis & castigamine sę diuertunt. Scient autem adhuc, unde ridiculum fecerunt. Nõne uident, qualiter omnis generis rerũ duo creauimus? quod est sapiẽtibus mirandum. Plures tamen sunt increduli: Sed est Deus pius, & immensus. Deo præcipiente Moysi, ut gentem malam, nõ timentem uidelicet, Pharaonis uisitaret. Ille respondit: ¶ Tu Deus, cũ timeã eos mihi contradicturos, & perempturos etiã, quoniam me reum statuũt, & linguã impeditã habeã, unde sollicitabor, fratrem meum Aaron mitte. Inquit Deus: Tu quoq; simul, quoniã te comitabor, audiens omnia, & Aaron, Pharaonem uisitãtes, dicite: Nos à Deo rege mundi cunctarumq; gentium missi uenimus, ut nobiscũ mittas filios Israël. Respõdit: Nónne tu es, quem nutriui puerum, & nobiscum per annos moratus illud perpetrasti? Vnde malus & reus factus es? Respondit: Feci quidem, sed erraui: unde tuas manus timidus fugi. Mihiq; deinceps Deus, suo legato prophętæq; constituto, sapientiam & discretionem tribuit. ¶ Istud bonum beneficijq; mentio terminetur in hoc, ut nobiscum mittas filios Israël. Pharaoni deinde quærenti: Quis Deus omnibus creaturis & orbi dominaretur? Respõdit: Esto certus illum esse, qui cœlo terręq;, cunctisq; creaturis eorum imperat. Pharaoni quoque quęrenti, quis cum eo maneret? Inquit Moyses: Ille quidẽ Deus

Deus non cogit ad fidem.

Moysi ad Pharaonem legatio fabulis aspersa: ut iam aliquoties factum est. quod redarguitur Exod. 25.

noster

noſter eſt,& Deus priorum patrum noſtrorum.Reſpondit,Hic ueſtes legatus amentiam & inſaniam prodit.Et Moyſes: Me miſit dominus orientis & occidentis,ac interpoſitorum. An dinoſcis? Cui Pharao:Si ceperitis nominare alium Deum quàm me,uos protinus incarceratis & uinctis adiungam. Moyſi quidem dicenti,quid ſi cum re manifeſta miranda uenio? Inquit, Veni itaq;,ſi uerax es.Proiecit itaque ſuum lignum,& in ſerpentem ingentem redactum eſt,manusq; ſubleuata cernentibus apparuit candidiſſima.Quod Pharao miratus,magnatibus & multitudini circumſtanti dixit: En uere ſapiens magus,& nos arte magica de terra eiſcere proponens . Quid igitur hinc deliberatis aut uultis? Reſponderunt illi,fratriq; ſuo,termino dato per omnes urbes coadunatum omnes ſapientes magos cum adminiſtrationibus neceſſarijs nuncios dirige . Illi deinde congregati loco dieq; præſcriptis, pompa populari comite,uelut extimante illos fore uictores,ad Pharaonem acceſſerunt quæſitum,quid illis patrata uictoria tribueret? ¶ Ille quidem pollicitus eſt,ſe ſuos amicos familiares futuros eſſe. Moyſe deinceps iniun gente,quatinus ordirentur? Illi proijcientes funes & haſtilia,confirmabant per honorem Pharaonis,ſe uictoriam adepturos . Baculus autem Moyſis proiectus,omnia opera eorum deuorauit. Omnes itaq; magi uicti confitebantur ſubiecti,ſe Deum mundi totius,& Moyſis,& Aaron adoraturos. Indignans inde Pharao dixit, An ei creditis,antequam præcepi? Iſte quidem uobis maior,uos artem magicam edocuit . Quod percipietis,cum ueſtras manus & pedes ex oppoſito recidam,& deinde uos ſuſpendam. Dixerunt: Nos quidem hoc minime curamus, quoniam ad Deum tranſibimus, à quo noſtrorũ peccaminum uenią,uelut primo credentes,ſperamus. Moyſen deinceps iuſſu noſtro gẽtem noſtrã eductuꝝ præmonuimus, quoniã Pharao per urbes homines coadunaturus,eũ perſequi & aduerſari proponebat,gẽtem ſuã animaturus,dicendo quod alij pauci eſſent,ſui uero multi,ego quidem Deus illos extraxi ab hortis ſuis, & fontibus,atq; theſauris,locisq; bonis,& eorꝝ hæreditates filijs Iſraël tradidi . Moyſen aũt perſecuti ſunt per uiã prauã & inuiã.¶ His illos & è cõuerſo uidentibus,Moyſis hoĩes pauefacti dixerũt,ſe iã ab hoſtibus eſſe captos.Quos ipſe cõſolans inquit: Deus me comitat,docturus nos,quónã modo liberabimur. Ipſe itaq; per me doctus, mare uirga p̃cutiẽs,ipſum diſgregauit:cuiusq; pars collateralis quaſi mons magnus apparuit,ſicq; credẽtes, Moyſen oẽsq; ſuos cæteris oĩbus, quod eſt mirandũ,ſummetſis,quod plures tamẽ miníme credũt,ego Deus ſapiens et immẽſus liberaui. Dic illis,qualiter Abrahæ quærẽti patrẽ ſuũ utrũq;,quẽ adoraret & inuocaret,reſpõderunt:Idola colimus,et in hoc p̃ſeueramus. Et ipſe: Audiũt nẽuos inuocãtes illa,uel bonũ malũue facient uobis? Reſpõderunt: Nos inuenimus parentes noſtros feciſſe talia.Et ille: Nonne ſcitis illa, quæ uos adoratis,mihi eſſe inimica,& Deo meo creatori,boniq; doctori,uictusq; mei datori,& infirmitatis curatori? ¶ Idẽ me mori faciet,& ad uitã reducet,quẽ die magna meoꝝ peccatoꝝ cõdonatorẽ ſpero . Tu Deus itaq; mihi ſapientiã præbe,boniſq; connumera, me ſtatuens illis æqualem, & in alio ſęculo ueridicum,& cohęredem in paradiſo,quã timentibus formoſam promittis,effice,patriq; meo ſuum errorem dimitte,meq; die illa non uiliſices: qua nec Proles neque pecunia proderit, niſi tantum ad Deum uenienti corde puro.Maloꝝ aũt p̃ſuaſoribus infernum patefaciẽs,inquiet: Vbi ſunt quos adoraſtis Dei lõco? proſunt ne nũc uobis,an obſunt? Illos quidẽ,& q̃s adorabant,

Abraham liberatus ab idolorum cultoribus.

Homines impij cum Belzebub & eius exercitu proijcientur ad inferos.

adorabant, totumq; Belzebub exercitum, in ignẽ capite subuerso deijciet. Quorum alius in alium cõtrouersiam & querimoniã aget: publicè uero cõfirmabunt, se uiam erroris secutos fuisse, quãdo præceptis diuinis fideiq; doctrinis nõ crediderũt, illis diabolis consentientes. Nunc aũt prolocutore & uindice, ac extractore, amicoq; bono caremus. ¶ Si redire possemus, ulterius crederemus. Hęc mirabilia plures nequaq; credunt: Sed Deus immensus est, & omnia noscit. Noẽ gentem suam prophetis resistentem, sic allocutus est: Ego quidem ad uos mittor, nuncius ueritatis & fidei. Deum itaq; time-

Noe.

te, me sequẽdo: qui nihil ob hoc à uobis postulo, sed à solo Deo rege mundi: Illi uero dicebant: Tibi quomodo credemus, quem tantum textores plebsq; uilis sequuntur? Respondit, Sui quidem numerum, factorumq; suorum noticiam Deus habet: nec ego reijcere possum, qui sum nuncius tantũ & explanator. Illis aũt minantibus Noẽ lapidationẽ & mortẽ, nisi retrahẽti se inde, ipse Deum sic precatus est: Tu Deus, me à gente cõtradicente disgregãs, me meosq; fautores libera. Illũ igitur, suosq;, saluauimus in arca. Quod licet mirandũ, pauci credunt: Deus aũt immensus, omnia dinoscit. Gentem

Vulgus rude Machumet secutum est primo. Argumentum competit in hæreses, nõ autem in doctrinam Christi, ut Ioan. 7.

Hat legatis contradicentẽ, Hut sic affatus est: Nõ timeatis, quoniã ego sum nũcius æquitatis & fidei. Timete Deũ, & sequimini me. Nil ob hoc à uobis petiturũ, sed à solo Deo mũdi dño. ¶ En in locis excelsis ędificia struitis, mirãdaq; facta in uirtute quæ geritis, ut sic timore mortis careatis. Me uero sequendo Deũ timete, qui uobis tribuit pecuniã, & pecus, atq; prolẽ, & hortos, ac fontes. Vobis aũt diei grauis malum futurũ pertimesco. Illos uero dicentes, unum eñ est idẽ nobis incũbens, siue per te castigemur, siue nõ: cũ hoc tantũ priorũ nugis assimileť, nec nobis malũ illud accidet: sicq; cõtradicentes nostris præceptis nos cõfundimus. Hoc tamẽ mirãdum pluribus est incredibile: Deus aũt omnia sapit. Gentẽ item Themuth legatis resistẽtem Schale precatus est, ut se nũcium ueritatis & fidei sequendo, Deũ timerent: qui illis absq; timore penitus suas possessiones dimitteret, uidelicet hortos, & fontes, ac messes, ac palmas fructũ dulcẽ & bonũ ferẽtes. Idemq; præcipit eis, in locis excelsis bonas domos efficere. Et dixit: Deũ time-

Hat contradicit prophetæ suo Hud.

Ædificiorum uanitas.

Themud resistit suo prophetæ Schale.

te, sequẽdo me, nil à uobis, sed à Deo mũdi dño petiturum. ¶ Nefanda gerentes, & nil boni, destructoresq; terrarum nullatenus imitemini. Illi uero dixerunt: Tu nõ es nisi magus, & amens homo, sicut & nos. Vt te ueracem probes, miracula profer, atq; Dei pręcepta. Qui respondens ait, hoc esse unũ. Camela semper illæsa diei determinata potatum ex aqua accedat, & uos similiter: illã uero lædentes, malũ capietis. Illis etenim deinceps eam interficientibus, & se postea repræhendentibus, malum accidit. Quod mirę, plures nequaq; credũt: sed Deus immensus omnia noscit. ¶ Loth † interrogatus gentẽ cõtradicentem prophetis, quare nõ timebat, inquit: Ego uobis mittor nũcius ueritatis & fidei, nil à uobis quærẽs, sed à solo Deo rege mundi, quẽ timeatis, sequendo me. Quid abutendo maribus, prætermittitis actum cum mulieribus naturalẽ, à Deo statutũ? Dixerũt: ô Loth, nisi te diuerteris ab huiusmodi persuasione, te nostra manus eijciet. Ille quidem se suos actus abhorrere confessus, Deum precatus est, ut eum ab huiusmodi gente factisq; suis liberaret, eum itaq;, cunctosq; suos, præter quandam decrepitam, liberantes, per imbrem immissum reliduos oẽs pessundedimus. Quod licet mirãdum, plures nõ credunt: sed Deus immẽsus omnia penetrat. Scaib quoq; gentẽ Aleicha cõtradicentẽ legatis quærẽs, q̃re nõ timeret, ait: Ego sum nũcius æquitatis

Fabulam camelli ut crambẽ sepius ad mortem etiã appetit.

Loth.

Interrogatus pro scisciatus, uel cum interrogasset,

Scaib uel Zhaibe ad Aleicha.

&

& iuris, nihil à uobis, sed à Deo solo petens, quem timeatis, sequendo me. ¶ Mensuras æquilibriter examinate, ne damni aliquid incumbat, seu detrimentum, nec hominibus res suas uilificate, nec terras pessundatum eatis, timentes Deum, uestri prædecessorumq; uestrorum conditorem. Illi autem uocantes eum amentem, & nil super hominem, rogabant, ut ad suæ ueritatis firmamentum super eos aliquas cœli scissiones cadere faceret. Ille uero respondebat, Deum suos euentus dinoscere. Illis quidem contradicentibus, obscurę diei malũ grauissimum & improuisum incubuit. Quod mirandum est, licet plures ignorent: Deus autem sapiens omnia noscit. ¶ Cum hoc tibi diuinitus missio spiritus benedictus, penitusq; iustus tuum cor penetrauit, ut cum eo castiges Arabice, & manifeste. Has tamen uirtutes in primis libris descriptas, filij Israël scire deberent. Si librum autem hunc cuilibet traderemus ad legendum, non crederet eorum quisquã: adeò pressimus incredulorum corda. ¶ Non em̃ credẽt ante mali grauis aduentum, quod statim subitoq; ueniet. Quo cõtingente, dicẽt se minime castigatos fuisse, mentiendo. Nullã enim gentem cõfudimus, nisi præmisso monitore. Nec enim cuiq; iniuriã fecimus. Aduẽtúmne uelocẽ nostræ uindictæ petũt? Quid em̃ quantũlibet moræ spaciũ uitæ suę permissum prodest, ad malũ auferendũ? Quod uere demum accidet. Hũc autẽ cõposuisse librũ diabolis tũ difficile, tum impossibile fuit: cum ipsi procul ab audiẽtia semoti sint. Cum Deo nullarenus inuoces alium, ne damneris: teq; bonis atq; credentibus parificãdo, gentem propinquam castiga. Cui te minime sequenti, dic: A' tuis quidem operibus liber, illis dissideo, me Deo pio cõmendans, qui cuncta uidens & audiens, uos or-ũ surgentes aspicit. Super peccatores aũt, & mimos cantilenarũ discurrẽtiũ, nil nisi falsa dicentiũ, diaboli quiescũt, nisi pœnituerint, & credentes benefecerint, Deumq; iugiter inuocauerint, & post malum illatum se uindicauerint. Sciant autem incredituli, quam uiam profecti sint.

Iustitia commutatiua.

Et librum & spiritum benedictum accepisse Machumet à Deo.

Laus propria sordet.

Nulla gens à Deo perdita, nisi prius admonita.

Diabolos non composuisse Alcoran: quia non audiunt.

O Chrysippeũ acumen.

Poetas uituperat, quum ea ipse poetetur.

AZOARA XXXVII.

IN n. & c. Hæc sunt secreta Alchorani huius, libri clari, uiã rectam docentis, & spem bonam pollicentis orantibus, & decimantibus rectè dieiq; futuræ credentibus. Incredulis autem, alio sæculo perdendis, malumq; grauissimũ passuris, suos actus pulchros apparere fecimus. Ipsi quidẽ cęci sunt. Tibi quidem hunc Alchoran ego Deus sapiens, & optime cuncta disponẽs, tradidi. Moyses allocutus suam mulierem de foco uiso, unde pollicitus est se laturum illi partem ad calefaciendum se, seu quem rumorem cõmodum adueniens illuc hoc à me uerbum audiuit: Ego Deus mitis, mũdi dominus, in nullis sollicitus, in ignẽ tibi proficuũ, & etiam † cuicũq; poscenti statuo, qui sum incompræhensibilis & sapientissimus, teq; tuum projcere baculũ præcipio. Illum itaq; projectum Moyses uidẽs, & quasi quid erroneum uel dæmoniacum moueri, statione relicta timens retrocessit. Quem Deus consolans inquit: O Moyses, nullus apud me quisquã ex paueścat legatus, nisi tãtum malefactor. Gerentem uice mali bonum, ego ueniam faciens pie suscipio. Tua manus in sinu tuo posita, candidissima redibit. Illo deinceps ad Pharaonem gentemq; suam malam profecto, nouem cum uirtutibus, illi præsumptuosi negabant eas, licet ueras agnitas, incãtationibus annumerãdo. Quis eorũ malorũ finis erat, percipito. Dauid itẽ & Salomoni sapientiã simul & abũdantiã, unde nobis grates soluerũt, præ cæteris bonis dedimus. Salomõ quidẽ Dauid sui patris hęres cõstitutus, inquit: Ego quidẽ garritus

Alcoran commendat subinde: quum uendibili uino nihil opus sit hedera suspensa, neque præconio.

Moysis cũ deo colloquium repetit, non ut in Exodo legimus.

† *Circũquaq; positis.*

Salomoni Iudaica figmenta attribuit, ut suprà.

auium

auium noticiam didici, & præ cæteris Deo dante pluribus bonis abundo. Deinceps ille suis cum exercitibus tum dæmonum tum hominum, tum auium ipsum glorificantium, ad locum formicarum usq; peruenit. Quarum una persuadente cæteris suarum cauearum ingressum, ne à Salomone suisq; nescijs conculcarentur, Salomon subrisit dicens: Tu Deus immensa tua pietate mihi uim & effectum tribue, ut de hoc commodo cæterisq; bonis mihi patriq; meo collatis, te dignè glorificem, opusq; gratum peragam, uirisq; bonis æqualis existam. Auibus deinceps aspectis, uppupaq; non reperta, qua lateret, quæsiuit. ¶ Ipsi quidem malum uel mortem immittam, nisi mihi aliquos rumores retulerit. Eo itaq; paulisper immorato, illa ueniens inquit: Ego de Saba quidem tibi rumorem ueracem afferens, rem amplector tibi minime cognitam. Est ibi namq; mulier omnibus imperans, omnibus abundans, alta maiestatis sede quiescens, cui gentiq; suæ solem adorantibus Dei loco, diabolus cultum suum pulchrum † reputans, eos aberrare coëgit. Non adorabant enim Deum cognitorem omnium occultorum, cœlestium atq; terrestrium, & uocum ac cogitationum, throni dominum, præter quem non est alius deus. Respondit Salomon: Ad tui dicti probationem, hanc meam chartam illis affer, & reuertere, ut quid acturi sint, nobis innotescat. Illam itaq; uisam magnatibus aduocatis regina perlegit, in ea uidens nomen Salomonis. ¶ Illi igitur magnates consulenti, quid sibi uideretur inde gerendum esse, cum nil nisi consilio suo faceret, responderunt illi: Nos quidem fortes & audaces atq; potentes, tuo semper præcepto parebimus. Tuum itaq; uelle compleatur. Quibus illa respondit: Cum illi quidem potentissimi uillam quamlibet ingressi funditus eam proruant, suosq; potentes deprimant, illis tributum mittam per nuncios aliquos, ut per eos ipsorum uelle percipiam. Eos deinde profectos Salomon uidēs, quæsiuit: An mihi pecunia uestra, unde plurimum gaudetis, proficere studetis? Nónne mihi Deus maiorem & meliorem cōmisit? Eam potius referte. Ego quidem cū exercitibus intolerabilibus uobis superueniam, uosq; dedecoratos eijciam. Illis itaq; discedētibus, Salomoneq; suum populum scisciātē, an eorum quis reginam in sede suæ maiestatis prius adduceret, quam ipsa cum suis credēs accederet? pollicitus est, diabolorū quidem arte magica præcellens & efficax, se ducturum eam sic coram absq; læsione, priusquam à loco suo discederet. Huius namq; rei potens extitit ¶ Vir aūt quidam librorum peritia perfectus, pollicitus est se facturū illud prius etiam, quàm ad se suos oculos diuergeret. His perceptis Salomon inquit, His suis muneribus mihi collatis Deus me pertēptat, an illi digne gratias & gloriam inde referam. Omnibus autem hoc facientibus, suæ prodest animæ: non agentem, Deus omnium dator parum curat. Sede quidem sua iussu Salomonis in aliam redacta formā, ut sic perciperetur, an sui memor, an immemor esset illa, aduectam quærebant, an sua sedes talis esset? Quam talem ex opinione sua perhibebat illa, & ab eius cultu quem adorabat Dei loco discessit. Fuit enim incredula. Quæ pauimentum ingredi iussa, putans hoc esse aquam, pannis erectis crura detexit, ut trāsuadaret. Salomoni uero innuenti, hoc uitreum esse, illa respōdit: Quis mihi nocumentum uel impedimentum intulit, iam credenti cum Salomone in Deum totius mundi regem? ¶ Schale missus genti Themut, ut ei Deum adorare persuaderet, cū illius disgregatè altera pars alteri cōtroueršaret, quæsiuit, cur potius ad bonum

De regina Saba fabulatur magnifice, ut ad Salomonē uenerit.

† *Al. repræsentans.*

Schale ad Themut.

num quàm malum illa mala properaret? Si ueniam à Deo postularet, adipiscereturRespondérunt: Túne tuíq; fautores estis nobis augurium? Quibus ille: Apud Deum tantum est auguriorum effectus atq; peritia: quod uos nescitis. In Medina manebant nouem cohortes terrarum uastatores, *Medina regio* boni uero nullius authores. ¶ Illi quidem per Deum asserebant, se peremturos eum mulieremq; suam noctu, dicturosq; petentibus, se nullatenus eorum interfectores nouisse, hocq; probaturos. Illis autem dolosis & proditoribus nos callidiores, ingenium ab illis improuisum obiecimus. Ob suas namq; malicias eos destruximus, suasq; domos euacuauimus: credentes autem atq; timentes saluauimus. Ex hoc autem sapientes mirari queunt. Loth autem suam gentem increpanti, quoniam uiris abutentes, *Loth.* suis neglectis fœminis, insaniebant, respondebat: Ille, gensq; sua tota balneis utentes eiiciantur. Nos autem eum, omnesq; suos fautores, præter fœminam suam annosam atque decrepitam, liberantes, residuos per pluuiam castigatis incredulis pessimam secuimus. ¶ Gratia diuina salusq; super *Disputat unũ* Dei gentem electam, incredulæ præcellentem. Quis aquas ad speciosarum *Deum uerum* arborum ortum è cœlis demisit, omniaq; creauit, nisi Deus? Hi uero nil *esse colendũ.* creare potentes, à recto digrediuntur. Quis item terram stabilitate fundauit, & in ea montes & aquas ac maria distinxit? uentis obedientibus imperat? indigentibus inuocando respondet, & malum aufert? cæterosq; ęterorum uicarios efficit? in umbra noctis terra mariq; ducatum præbet, præter Deum? Item ipse quidem primus creator omnium, omnia secundò uiuificabit: uictum è cœlo terraq; tribuit. Vestri tamen plures immemores & negligentes sunt omnium harum Dei uirtutum, collatorumq; beneficiorum. Ipsi quidem omnium altissimo molestum est, quod illi partícipem ponunt, præter quem non est alius Deus: nec ipsi suum dictum demonstrare queunt. Præter ipsum autem nemo scit cœli terræq; secreta, nec horæ publicæ resurrectionis: Vnde plures † ambiguiter ratiocinantur ut cæci. Dicunt *† ambigunt re* enim: Nos patresq; nostri in terram & ossa redacti, quomodo resuscitabi- *nũt ut cæci.* mur? Hoc tamen antiquorum dictum mirabile, nobis nostrisq; patribus sę- *Resurrectio* pius est relatum. ¶ Tu uero cæteris persuade, ut per terras eant fines ma- *generalis mor* lorum perscrutatum, nil curans de illis, nec inde sollicitus, quod quærunt: *tuorum.* Quando continget hora illa, si ueritatis es conscius? Quibus tu respõdeas: Forsan cito. Deus est autem in suam gentem beneficus, licet pluribus ingratis, qui suorum secreta cordium dinoscit. Liber enim euidens & clarus, nullum occultum prætermittit. Hic Alchoran filijs Israël maximã partem eorum, in quibus dissident, patefacit, uiam rectam & ueniã bene credentibus *Alcoran ex-* ostendens. Deus autem omnia noscens, suo iudicio cunctorum controuer- *plicare quæ-* sias discutiet. ¶ Tu super uerum euidens confirmatus, Deiq; tutelæ subie- *stiones cõtro-* ctus, nec mortuos seu surdos, quoniam in errorem diuertunt Dei præceptũ *uersas Indæo-* audire, nec cæcis uiam rectam ad erroris sui repulsam aperire, nullos tandẽ *rum.* nisi bonos, præceptisq; nostris parẽtes corrigere perfecte poteris. Quando *Non omnes* nostrum mãdatum illis accidet, & incumbet illis, quoniam infirmi sunt, be- *capaces Alco* stiam è terra colloquentem producemus die, qua partes quarumq; gẽtium *rani.* nobis cõtradicentes coadunabimus, dimouentes eas incarcerabimus. Quibus aduenientibus dicemus: Vos nescientes & obdurati nostris præceptis contradixistis: uos quid sciuistis? Ob suũ malefactum elingues, mutiq; fiẽt. Nónne uident, nos noctẽ quieti somnoq;, diemq; luci deputasse? Hoc qui- *Bestiæ loquentes, nimirũ ut asina Balaã.*

Iudicij ultimi horrenda facies malis,

dem sapientibus est mirandum. Die sonitus buccinæ uniuersa cœli terræq; turbata, nisi quem Deus uoluerit, cito uenient, montes uisu congelati, sicut nubes promouebuntur, Deo hoc faciente: qui cunctorum actus dinoscens, omnia sapienter & optime fecit. ¶ Cum beneficio ueniens, optimum munus inueniet, turbationis illius diei securus, & intimidus mansurus. Afferens autem peccata, faciem suam in ignem subuertet. Vnicuiq; merces pro suorum operum modo rependetur. Mihi quidem non est iniunctum, nisi dominum ciuitatis Haram adorare, & in eum credere cuius sunt uniuersa, & Alchoran hominibus euidenter legere, & per ipsum castigare. Opus autem cuiusque sibi respondebit. Deum glorifica, & supplíciter adora, qui te suas uirtutes edocens, tuorum operum nullatenus erit negligens.

Mandata Machumeti à Deo.

AZOARA XXXVIII.

Historiam de Pharaone à Moyse optime perscriptam perperam replicando conspurcat.

INn. &c̃. Volumen istud euidens, cuius hæc sunt miranda, ueram historiam de Pharaon & Moyse, tibi cæterisq; credentibus pandit. Pharao præsumptuosus, se nimium extollens, gentemq; disgregans, partem debilitauit. Ille namque distractor prolem illius uita priuauit, fœminas autem uita donauit. Deus uero commodus atque propicius, Aegyptijs debilitatis eos præcellentis, & imperantes, ac hæredes, ac ditissimos effecit. Pharaoni quidem & Hemen, exercitibusq; suis timorem immisit. Matrem Moysis ipsum lacte suo nutrire, timoreq; superueniente in mare projcere sine molestia pauoreq; præcepimus, eam de reditu suo certificãtes, & ipsam de illo legato futuro lętificantes, qui gentibus quibusdam Pharaonis, uelut hostis suus aduersaretur. Ipse namque Pharao, & Hemen, totusq; suus exercitus errabant. Mulier autem Pharaonis, dicens illum puerum, honestum, & commodum, seu filium adoptiuum sibi futurum, mortem illius dissuasit omnibus illum ignorantibus. Matris uero Moysis animus motus atq; turbatus, ferè rem penitus reuelauit. Sed nos cor suum obstruendo firmauimus. Illa itaque credens, illius sorori præcepit, quatinus fratrem suum scrutaretur. Eum itaque cæteris nescientibus, aliunde ueniens recognouit illa.

Pro filia Pharaonis uxorẽ ponit.

¶ Omnibus nutricibus adductis, per me factis haran, sua soror inquit: Ego ducam eum domum, qua nutrietur optime, suscipieturq; beniuole. Ita cor & oculos matris quiescere, dictumq; nostrum uerum apparere, licet pluribus hoc ignorantibus, reductu Moysis ad ipsam perfecimus. Ipsi quidem uiro facto discretionem, optimamq; sapientiam præbuimus. Ita bonis benefacere consueuimus. Ipso deinceps in hora suæ genti minime præuisa, ciuitatem ingresso, duorum hominum uisorum ab illo alternatim in suam mortem enitentium, alter uidelicet de gẽte sua, suum auxilium in alterum, scilicet suorum hostium unum precatus est. Hostis ita manu sua repulsus periit. Quo uiso conquerendo perhibens, hoc esse factum dæmonis deuiatoris, hostis humani generis, seq; precasse confitens, à Deo pio condonatore ueniam adeptus est, & dixit: Licet hoc mihi beneficium tu Deus dederis, illis malis hominibus ulterius apparere nõ audebo. Vrbem tamen deinceps ingressus, ante repertum hominis, cui suffragium attulerit, timere nõ cessauit. Illo uero uocibus eum insequente, ait Moyses: Desiste sodes adeò contumelioſus & malus existere, mihiq; suffragium præsta. Quod ipse renuens, exclamauit: An me, sicut & alium hesterna die, perimere quæris? Te quidem in terra nullatenus potentem esse uolo, cum malorum meorum

Aegyptius à Moyse occisus. Exod. 2.

sis

sis exactor. Quidam autem à capite ciuitatis aduenies, inquit: O Moyses, populus ille te morti tradere nititur. Ego uero tibi fidelis existo. Exiuit itaque timidus, sibi cauens, & deprecans Deum, ut eum à gente mala protegeret. ¶ Ad terram autem Madian facie sua uersa, dixit: Deus forsan me uiam rectam docebit. Madian quidem aduenies inter homines adaquantes pecora, duas puellas pro uerecundia retrocedentes inuenit. Quæ ab illo quæsitæ causam recessus, dicebant, se nequaquam aquaturas antè pastorum discessum, cum illæ uerecundæ patrem antiquum haberent. Ille deinceps eas adaquare faciens, in umbra discedendo dixit: Tu Deus mihi nil habenti necessarium, aliquid tribue. Qui deinceps aduocatus per alteram puellarum, uerecundè dicentem, Pater meus tibi nostram adaquationem remunerare proponit: accedens omnes suos euentus sibi prodidit. Cui ille, eum consolans, inquit: Ne timeas, iam enim à gente mala liber es. Altera filiarum postulante patrem, ut eum sibi clientem & mercenarium, uelut fortem atque fidelem conduceret, pater Moysen allocutus est: Vt harum mearum filiarum ducas alteram, annis octo, seu te uolente, decem (ego namque tibi futurus commodus, nil contra tuum uelle postulo) seruias, exigo. Cui Moyses respondens, & absque sollicitudine fauens, Deum illius pacti testem aduocauit. Termino deinceps completo, mulierecp ducta, fococp uiso in monte Sinai, fœminæ suæ gradum sistere præcepit: donec uel inde rumorem aliquem, uel aliquam ignis portionem, ut illa se calefaceret, afferret. Veniens igitur à parte dextra ad arborem fructificantem, uocem huiusmodi percepit: O Moyses, ego sum Deus, mundi dominus. ¶ Moyses Dei iussu suum baculum proiiciens, ipsumcp mobilem quasi dæmoniacum perpendens, pede moto recessit, nil tamen mali suscipiens. Ipse autem iussu nostro deinde rediens securus, & manum suam in sinum mittens, & hale coniungens, ipsam exire candidam uidebat. Ille quidem iussus has demonstrare uirtutes Pharaoni, gentícp suæ, male respondit: O Deus, ego reus apud illos ob homicidium statutus, timeo perimi. Fratrem meum Aaron expeditioris linguæ, maioriscp facundiæ, ut mihi sit adiutor, uerborumcp meorum probator, contradictionescp discussor, mecum mitte. Cui Deus inquit: Te fratre tuo corroborabimus, & iudicium atque uim ac discretionem conferemus, & cum tuis fautoribus uincere faciemus absque læsione. Illos itaque nostras uirtutes ostendentes, cæteri magos esse perhibebant, cum nec patres sui prius talia uidissent. Moyse dicente, Deum agnoscere ueracem, & habiturum finem bonum, qui minime prodest retrocedentibus, Pharao taliter magnates suos atcp plebem affatus est: Deum præter me scire non potestis. Hemen autem illi artifici Pharao præcepit, quatinus ex lateribus turrem munitam adeò sublimem sibi strueret, ut Deum Moysis transcenderet: quem nil dicere nisi falsum opinatus est. Illum igitur insurgentem in nos iniustè, nec opinantem se rediturum ad nos, cum exercitu suo sumptum in mare summersimus. Ecce talis eorum finis extitit. ¶ Hos sic igni deputatos, in hoc sæculo malorum copia confusionecp pressimus, & in futuro maioribus pœnis affligemus, nullum uindicem habituros. Post prædecessorum confusionem Moysi librum præbentem lucem, uiamcp rectam, & ueniam ac sapientiam credentibus, præbuimus. Tu quidem nequaquam tunc partem occidentalem obtinens, nec inde testis, necp uisor affuisti: Sed nos uitę longitudinē per ge-

Moyses profugit in Madiā.

nerationum ſeriem extendimus. Tu rurſum minimæ genti Madian prædicatum miſſus fuiſti, ſuis ſibi legatis traditis. Moyſe rurſum legem accipiente in monte Sinai, nequaquam affuiſti. Nunc autem te diuina pietas miſit, prædicatum gentibus, atq; doctum eas, minime prius eruditas. Si malum quidem ob ſuarum manuum opera prius illis incubuiſſet, dicerent: O Deus, Si nobis nuncium mitteres, eum ſequentes in te crederemus. Noſtris autem præceptis aduenientibus, inquiunt, Se talia uelle, qualia Moyſes attulit, quibus plures contradixerunt, affirmantes eos magos eſſe manifeſtos, ſicut & te moderni. Quibus tu dicas, librum iſto meliorem noſtrum dictum affirmantes afferte, eumq; beniuole ſequar. Illis uero minime tibi reſpondentibus, ſcias eos nil niſi uoluptates ſuas & uota ſequi. Quis huiuſmodi incredulis linquentibus uiam Dei, non dirigentis malos ad eam, deterior exiſtit? ¶ Sermones ſeriatim ſequentes ad hominum doctrinam texeimus. Quibus uiri iam libro prius ditati perceptis, & electis ſe credere confitentur, eosq; diuinitus poſitos affirmant. His quidem ſuum duplicabitur beneficium, eo quod indurauerunt, & beneficijs peccata triuerunt, bonaq; ſibi data bene diſtribuerunt, auditisq; mendacijs recedentes dixerunt, Nos quidem noſtrã ſectam recuſauimus: Salus ſuper nos, ueſtra uobis opera, nobisq; noſtra reſpondebunt. Tu nullos, niſi Deo faciente, in uiam rectam diriges. Dicunt increduli, Si tuam tecum uiam proficiſcimur, è terra forſan eijciemur. Nónne nos undiq; uictum diuitiasq; ferri ad tuam haram fecimus? Omnium uillarum à nobis diſtractarum manſiones nulli, niſi perpauci, pòſt reædificabant. Nos autem omnium hæredes ſumus, qui nullam uillam niſi præmiſſo nuncio gerenda prædicante, eamq; malorum hominum tantum confudimus. Vobis quidem nullam pecuniam, niſi mundanam, & illius ornatũ, quibus apud nos meliora ſunt, præbuimus. An ſenſu caretis? ¶ Mundanæ pecuniæ diues, in ſæculo futuro perdetur. Omnis pactum à nobis cum illo firmatum proculdubio reperiet die, qua Deus interrogabit de participibus poſitis. Illi quibus hoc uerbum Dei unum pertinet, inquient: O Deus, nos ad hoc per illos deducti fuimus, iam uero recedimus. Deus autem iniunget, eius aduocatione participes. Quibus deinceps aduocati nil reſpondebunt, eorum uiſo periculo, qui rectam uiam in hoc ſæculo minime ſecuti ſunt. Quos Deus interrogabit: Cur legatis non paruerunt, in cæcitate ſtultitiaq; manentes, nec ab alijs peritiæ quicquam perſcrutati? Qui pœnituerit, & credens benefecerit, Deo propitiante bonis aſſociabitur. Deus enim incredulorum dicta minime curans, ore prolata, cordeq; retenta perſpiciens, cui ſoli gratia debetur omnis in hoc, ſæculoq; futuro, omneq; iudicium, & ad quem omnium fiet reditus, quem uult eligit, omneq; uelle ad effectũ ſuum perducit. ¶ Si Deus ipſe noctem continuam protraheret, quis diem induceret, uel è conuerſo? Non auditis? nónne uidetis? Ipſe quidem ſolus ſua pietate diem motui quæſtuiq; neceſſariorum, noctem quieti condidit. Vnde grates illi maximæ reddendæ. Cum aduocatis participibus iudicij die, & de quaque gentium adhibitis teſtibus ſui cultus, & orationem fidei quæremus, agnoſcent omnes increduli unum ſolum Deum & ueracem eſſe, ſeq; prius erraſſe confitebuntur. Karon cuidam ſubiecto Moyſi tantam theſauri copiam contulimus, quod ipſius claues ſolæ camelum fortem geſtantem eas, fèrè preſſere. Quem ſui præmonentes, ſic affati ſunt: Tuam pecuniam, nequaq; tibi gaudium ſeu ſpem extimes, ſed tuæ partis huius

Machumet doctor imperitiſſimorum.

Habemus autem Moyſen & prophetas, & apoſtolus, ipſumq; Chriſti Euangeliũ.

Cur igitur nõ obtemperatis ô Machumetiſtæ?

Niſi Deus trahat hominem, doctor nil efficiet.

Diuitiæ contemnendæ.

Prædeſtinationis aliquam umbram attingit.

Iudaica fabula de Karone quodam, ſiue Core, ſiue alium intelligat.

ius sæculi non oblitus, illinc aliud sæculum tibi compara, & à malis operibus cessans, cæteris, ut tibi Deus, beneficus esto. Tibi namq; consimiles aliter agentes Deus abhorret. Ille uero respondebat, hoc sibi nullatenus esse datum, nisi tantum sapientia sua. Nónne uidit multas gentes tum eo potentiores, tum ditiores, à Deo fuisse destructas? Nónne culpas incredulorum finemq; perscrutari uoluit? Illum deinceps cum summis ornatibus exeuntem, amicis mundi præferentibus, illiusq; pecuniæ maximæ consimilem quantitatem optantibus, sapientes responderunt, eos malum & uotum & uerbum feciſſe. apud Deum enim seruatur optima remuneratio, quam solum timentes & benefacientes adipiscentur. ¶ Tellure deinceps illum domumq; suam cum pecunia tota funditus absorbente, cum nec ipse nec alius eum protegere posset à Deo uindice suo, prius desideratores pecuniæ se redarguendo dicebant: Vere Deus omne uelle suum complens, cui uult, commodum atq; potentiam confert. Vobis quoq; ferè consimile contigit. Deus enim incredulos nullatenus diligit. Nos alius sæculi curiam daturi, supplicibus in nos nullatenus insurgentibus, nec terras uastantibus, sed timentibus, splendidissimã mansionem tribuemus: quo quisq; beneficijs uenturis suis meritis melius accipiet. Cum peccatis autem ueniens, secundum opera sua tantum mercedem sortietur. Qui tibi misit hunc Alchoran, te die futura ad se reducet, discussurus qui uiam rectam, quisq; falsam secuti sunt. Tu librum ex insperato tibi missum habens, ab illius mandatis nequaquam ulterius digrediaris. Ne sis incredulus, uel incredulorum adiutor, nec cum Deo Deum alium, cum ipse sit solus, participe carens, inuoces: Præter quem solum omnia pereunt, & ad ipsum iudicia facturum redibunt omnia.

Beneficiendo thesaurus ad futurum sæculum reponendus. Luc. 16.

Videtur somniasse aliquid de supplicio Core, Dathã, Abiron, Numer. 16.

Curiam pro palatio aliquoties dicit.

Alcoran commendat.

AZOARA XXXIX.

IN n. &c̃. Peccatores falso iudicantes, se bonorum fore uictores, opinati sunt, me passurum eos dicere pro suorum antecessorum consuetudine, uidelicet quod credant: Cum ipsi potius fidei nullius, & increduli, cordisq; praui sint, egoq; dinoscam, quis uerum, quis falsum proferat. Sperãs se Deo cõuiendum, cuncta uidenti & audienti, hoc apud Deum ratum inueniet. Prædator & expugnator, non nisi sibi tantum operantur. Deus enim ob curam hominum & actus parum sollicitatur. Pœnitenti, beneq; gerenti, suorum peccatorum pondus auferens, mercedem suis actibus maiorem tribuam. Omnis homo bonus, suis parentibus benefaciat: Illos tamen nullatenus sequens, si precentur eum, ut cum Deo participem ponat, uel malam legem imitetur. Vos enim omnes redibitis ad me, omnes uestros actus reuelaturum. Credentes, & benefacientes, bonis associabimus. Sermonem confitentium se in Deum credere, de illo tamen male loquentium, iramq; diuinam, in eadem trutina libra. Aliqua re diuinitus adueniente, se nobiscum adhæsisse confirmant. Nónne Deus dinoscens credentes & incredulos, huiusmodi mentes hominum illis etiam perfectius penetrat? Incredulorum persuadentium credentibus, ut suam uiam sequantur, illis falsè promittendo, se laturos eorum peccata, cum hoc sit illis impossibile, suorum peccatorum mole pressis, sermo sæculo futuro pertractabitur. Noë uestrum legatum inter suos annorum mille spacio minus quinquaginta annis morattum, suosq; fautores in arca saluauimus, cæteros autem diluuio summersimus: quod est sapientibus mirandum. Abraham item suæ genti persuasit hoc dicens: Deum inuoca, timens ipsum. Hoc est enim omnium optimum. Illius

Mali uana spe ducuntur.

Milites iam acceperunt mercedẽ suã. At quoties promittit eis cœlum? Pietas in parentes.

Fallax sponsio eorum, qui recipiunt in se culpam, si quẽ seducant.

Noe ætas. Abraham.

loco nullatenus adores idola, nequeuntia uobis uictum dare : quem solus Deus omnibus glorificandus tribuit, ad quem omnium fiet reditus. Non mireris, si tibi contradixerint, cum prędecessoribus quoq; contradicebatur. Legati quidem est præceptum, aperire tantum, & nunciare. Nónne uident Deum homines creasse, quos secundo leuiter uiuificabit? Peregrinatum euntes addiscant, quoniam Deus omnipotens huic bonum, illi malum, pro uelle suo faciens, omnia creauit, secundoq; uiuificans ad se reducet. ¶ Vobis est impossibile quicquam in cœlo seu terra mandare. Solus enim Deus uester uindex est atq; conditor. Contradictores præceptorum nostrorum die resurrectionis à nostra misericordia ueniaq; desperati, graue malum patientur. Gens autem sua nil aliud respondit, nisi quod uel cædi uel combustioni tradetur. Deus autem eum ab igne liberauit, quod est credentibus mirandum. Imagines quidem Dei loco in hoc sæculo adorantium, alij die futura reprehendent alios, & maledicent, ad ignem iturí sine uindice. Loth illum sequendo, Dei sapientis & incomprehensibilis uiam secutus est. Ipsi quidem Abrahæ dedimus Isaac atq; Iacob, librumq; legiferum, & de prole sua prophetam excitauimus. Ipseq; dives in hoc sæculo, bonis in alio adnumerabitur. Loth conquesto gentem suam facere scelus nusquam antea perpetratum, hinc maribus abutendo, tum uias abscidendo, tum cætera nefanda gerendo, illa respondit: Vt te ueracem probes, diuinam exerce uindictã. Ille uero Deum inuocando precatus est, ut ab illis maliuolis & flagitiosis se uindicaret. ¶ Nunciis ferentibus Abrahæ gaudium, & dicentibus, se destructuros uillas illas ob maliciam inhabitantium: Abraham intimauit, Loth earum inhabitatorem esse. Illi quidem confessi se hoc scisse, polliciti sunt se liberaturos Loth, atq; suos, præter fœminam suam decrepitam. Et hoc idem dixerunt, uenientes ad Loth, ipsos timentem, & ab eisdem postea consolatum & edoctum, illos immissuros cœlestem uindictam uillæ, propter maliciam hominum. Huiusq; rei manent adhuc manifesta uestigia cunctis admiranda. Schaib uenienti ad gentem Madian, prędicantiq;, ut Deum adoraret, & de die futura speraret, nec terras expugnaret, illa contradixit. Vnde eam confundentes fulgure, suarum domuum alia super aliam remansit. Hath & Themuth fines atq; loca, & Pharaonis, & Hamer, atq; Karon, præsumptuosorum similiter nouistis. Quorum nullus uictor neq; uindex sui, quin ob culpas suas eos diruerem us, esse potuit. Eorum enim quosdam uento dispersimus, quosdam uox dissipauit, hos tellus absorbuit, illos aqua summersit. Deus tamen nemini malum fecit, sed ipsi sibi nocuerunt. ¶ Adorans alium Dei loco, comparabilis est araneæ, domum sibi cunctis deteriorem & fragiliorem texenti. Quid autem adoretis Dei loco, Deus ipse dinoscit. Nostra quidem exempla sæpius allata soli sapientes discernũt, quibus diuina cœli terræq; creatio manifestum est miraculum. Librum tibi missum lege, & iugiter ora. †oratio namq; fornicationes, cæteraq; nefanda remouet: Deumq; cunctos actus dinoscentem inuocare, maximum meretur meritum. Omnes homines legum, præter malos, honestis uerbis * disputando semper alloquere, & confitere te in Deum credere, & præceptis sibi missis parere: cum Deus suus sit tui Deus, & omnium omnibus adorandus. Eorum quidam, quibus librum dedimus, illi credunt: quidam autem, uidelicet mali, nequaq;, qui semper præcepta nostra renuẽtes, diuinas uirtutes super se descendisse postulãt. Sed tu dic, solius Dei præceptum atq; uirtutem

Legati officium.

Deus qui creauit homines, facile quoq; mortuos susciabit.

Simulachra colentes damnantur.

Loth.

Abraham.

Sodomæ & uicinarum urbium subuersarum uestigia.

Schaibe Madianitarum propheta.

Hath.

Pharao.

Karo.

Adorantes alienos Deos, araneis similes. quæ parabola conuinta

Machumetis non est: sed usurpata olim Iob. 8. Es. 59. Oseæ 8. &c.

†Orationis sanctæ uis.

*Modestia in disputando seruanda. præceptum sanè inculcandum Machumetistis, & magistris nostris.

tutem

tutem esse,te uero solummodo legatum. Nunquam illis nec leges,nec manu scribes,quin hoc esse falsum, non Dei mandatum iudicent:licet corda sapientum manifeste uideant illud nil nisi diuinum.¶ Nónne sufficit illis me misisse tibi librum legendum illis, patefacientem diuinam pietatem & sapientiam credentibus? Tu constanter dicito: Deus uniuersa cœli terræq; dinoscens,mihi uobisq; testis atq; iudex sufficiens intersit. Obedientes mẽdacijs,& in Deum non credentes,die futura perdentur. Eos enim ad malũ festinantes, quibus & iam accideret, nisi propter Dei pactum firmatum subito quidem incumbet,illis nil inde tractantibus gehenna circundabit,undiq; malum atq; dolorem inijciens, me tunc dicente: facta uestra gustate. Vos boni credentesq;, me, cui subest terræ capacis immensitas, inuocate: uobis tutelę meę commendatis,mercedem maximam daturum,paradisum uidelicet gradibus distinctam,& aquarum fluxu iocundam. Omnis enim anima mortem gustabit, & nos deinde uisitabit, qui uos & animal omne, etiam suum lucrari uictum impotens,pascit,omnia uidens & audiens.¶ Illi quęsiti,quis cœlos & terram creauit,& solem ac lunam currere fecit? Respondebunt,Deus. Cur igitur non credunt? Ipse quidem omnipotens & sapientissimus,cuilibet pro suo uelle uictum,cæteraq; bona tribuit. Interrogati,quis de cœlis aquas ad terrenorum uitam & ortum demisit? inquient, Deus. Deo gratias. Eorum pars plurima nescia cęcaq; permanet. Huius quidem sæculi uita nil nisi ludus est,& ludicrum inane. Alius autem sæculi uita melior est,atq; uerior. Nauem ascendentes,corde deuoto Deum inuocãt: Egressi,siccoq; statuti,en recedunt. Nostris item præceptis resistendo,nónne uident, quod nos terram Haram timoris expertem fecimus? quò nostro præcepto proficiscuntur homines? Mendacijs,& non nostris præceptis fauentes,quibus nullus est deterior, & in Deum non credentes,gehennã mãsionem perpetuã sortientur,uelut benefacientes paradisum,quibus nostras uias patefecimus. Deus quidem bonorũ est illis propicius,atq; misericors.

Alcoran.

Demonstrat. in solo Deo salutem uniuersam collocandam esse.

Vita præsens fabula.

In periculis homines religiosi.

Mecha.

AZOARA XL:

IN n. &c̃. Agentibus in terra propinqua pessimaq; Christiani superati, post IX. annos eorundem uictores per Deum, cuius sunt prima postremaq; mandata, facti sunt. Vnde die illa uindicta Dei condonatoris atque pij,credentibus in ipsum gaudium fert. A' Deo nunciatum nunquam fallit:licet plures hominum hoc nesciunt,huius sæculi uitã apparentem agnoscentes,alius minime. Nõne sua corda perpendunt, Deum cœlos,& terram, omniaq; interposita cum ueritate,terminoq; noto creasse? Cur igitur non credunt illum eos resuscitare potentem? Peregrinando uideant finem antecessorum suorum,illis potentiorum ac ditiorum, terræq; minima miranda componentium,terrasq; plures colentium: quibus post aduentum legatorum † mira facient iã malum illos uelut contradictores & irrisores destruens incubuit, Deo nociuo nemini: Sed ipsimet sibi plurimum officiunt. Deus omnium origo principalis,ad se redire faciet uniuersa.¶ In aduentu diei postremæ, increduli penitus desperati, nullum à participibus positis suffragium,seu uindictam sentient: Sed eorum alius alijs contradicens,& non credens aduersabitur,ipsiq; malum patens & præiacens incurrent. Benefacientes autem atq; credẽtes, paradisum lætitia plenam ingrediẽtur. Deum uitæ mortisq; datorẽ & resuscitatorem,qui uos de terræ limo plasmans,multitudinẽ terricolarũ deinceps eduxit,& è uobis fœminas uobiscũ mansuras, di-

Christiani uicti post annos IX. uictores. loquitur de bellis imperatoris Heraclij cum Persis.

† tum minima facientium.

Deus omnium origo et finis. Ex quo,et per quem, & in quem omnia sunt. Ro. 11. Deus unus adorandus.

lectionisq; uinculo connectandas edidit,cœlo terraq; glorificandus,uespere maneq; horis singulis inuocate. ¶ Ipse quidem cœlorum terræq; conditor,aquas de cœlis ad excitandam terram demittit, corruscationem cœlorum uobis timorem atq; spem afferentem aperit, linguas multifarias colores q; multiplices distinxit,noctem quieti,diem necessariorum acquisitioni disposuit: Cuius iussu cuncta creata sunt. Quem omnium regem adorant uniuersa,ad eum nutu suo reducenda,absq; difficultate. Ipso namq; uocante statim accurrent uniuersa: quæ cuncta discretis & sapientibus sunt admiranda. Ipse sublimis & incomprehensibilis,uobis diuinas & excellentes similitudines de uobis & illis, quos in suis bonis uobis commissis participes ponitis,prætendit,quærens an uosmet illis parificetis, cum illos uelut animas uestras timetis? Me taliter res sapientibus discernente,malefactores tamen suas uoluptates stulte sequuntur. Quis enim patefaciet uias rectas illis, quos Deus aberrare facit,& à uindice tutore q; destituit? Cor tuum beniuole uerte ad legem diuinam, immutabilem, omnibus diuinitus missam gentibus. Hæc est enim lex recta,licet pluribus nescijs. Illam itaq; sequere,diligenter tuam faciem ad Deum dirigendo cum timore, & orando iugiter, ne sis incredulus. ¶ Cohortum leges discrepantium quæq; suæ legi cultuiq; congaudet: omnis tamen malo superueniente, Deum adiutorem inuocat. Quidam autem misericordia diuina suffragioq; sustentati, declinant item ad scelus,primum incredulitatis: nostra negantes munera,eorum noticiam futuram expectent. Plures hunc librum lucidum sibi diuinitus datum adepti,colloquio dicentium se nequaq; in Deum credere,potiuntur. Gens aũt quæq; nostræ misericordiæ datoq; beneficio cõgaudet,peccato uero maloq; pro suarũ manuũ operibus incumbente desperant,nõne uidere queũt,Deũ abundãter & illaborioſe uictũ cæteraq; bona cũctis tribuisse? Opus precellens & optimum est,propinquis,& pauperibus,ac mendicis sibi danda prębere,omneq; beneficiũ duplici mercede remunerabitur. Suã fœnerãdo pecuniam augens,apud Deum nõ fructificat,nec crescit. Ipse quidem cunctis uictum & diuitias præbet,uitæ mortisq; dator,& omniũ resuscitator: quod participum nullus facere potest. Ob incredulorũ opera malum à Deo secũdum suã mensuram sumentium,ut sic cõuertantur, mari terraq; scelus apparuit. ¶ Fines prædecessorũ suorũ,quorum pars plurima mansit incredula, gyro uagando perquirite. Faciem uestrã ad legem rectã uertite,anteq; dies ueniet uere uentura: qua fiet distinctio cedentiũ ad ignem,& ad paradisum. Et Deus abhorrens incredulos,quẽq; pro suis meritis remunerat,cuius imperio parẽt uenti. Spem bonã sæpius hominibus afferentes,quo iubente naues promouent,manusq; sua uobis omnes possessiones uestras tribuit. Vestris digna gratibus. Cuiq; gẽtiũ nostris legatis missis,mãdatisq; relatis,ego credentiũ & bonorũ uindex,illos à malis liberaui,qui uẽtis ut nubes per cœlum diffusas afferant,easq; dissipando pluuiam faciãt,homines prius desperatos spe bona cõfirmante,impero. Deus ita terram mortuã uiuificat,qui similiter mortuos resuscitare poterit,cũ sit omnipotens. Si uentum aũt turbidum seu croceum immiserimus,fient incredulitatis,Deo cõtumelias inferendo. ¶ Mortuos nequaquam seu surdos audire, uel cæcos à uia praua diuertere, nullos tandem nisi credentes,audire faciens. Deus enim sapiẽs,omnia prout uult operãs,hominem de re fragili cõposuit: illi deinceps uires,postea debilitatẽ,tandem canitiẽ conferens. Hora postrema superueniente,iurabunt

Praui sequuntur affectus suos.

Lex Dei constans omnibus gẽtibus missa.

Nõ probat discipulos Alcorani colloquium infidelibus.

Beneficentia. Fœnus.

Hominis uicissitudines.

incredulitatis

incredulí, ſe nequaquam moratos niſi per horam unam. Ab hoc tamen dicto poſtea diuertunt, percipientes hoc eſſe falſum. Inquient enim illis incredulí ſapientia prædití: Vos ſecundum líbri diuíni determinationem hanc reſurrectionís horam, cuíus uíxíſtís ínſcíj, expectabatís. Illa die nec excuſatio proficiet malefactoribus, nec fides adhibebitur. In hoc Alchoran ſam exempla plura contulímus. Sed lícet afferas ícredulís uera, ſummeq; míranda, nunquam deſínent te mendacem appellare. Ita Deus eorum corda ſigillauit. Deum time, & patienter índura, eíus pactum ueraciſſímum expectando, ne te dubitantes írrideant. *Reſurrectio.* *Perſeuerantia Machumetis.*

AZOARA XLI.

IN n. &c̃. Hæc ſunt huius uoluminís optíme compoſití ſecreta. Ipſum quídem míſerícordíam uíamq; rectam monſtrat benefacientíbus, & orantíbus, ac dantíbus decímas & eleemoſynas, ſęculoq; futuro credentíbus: quí bonam ſequendo uíam ſemper antecedunt. Homínes uerba falſa uíasq; deuías uadentes, quí noſtrís uerbís lectís díſcedunt, quaſí non audientes, ſeu plumbatís auríbus, dedecus magnumq; malum patíentur. Credentes autem & benefacientes, paradíſum manſionem perpetuam ſortientur: ſecundum uerax Dei mandatum. quí ſublímís & ſapiens, cœlum ſine columnarum ſuſtentamíne ſurſum erexít, & terram montíbus firmauít, & in ea cuíuſq; generís animalíum par unum cõſtituens, ad eorum crementũ, & ortũ, aquas è cœlís demíſít. Monſtrent ícredulí factum ſaltem alíquod eorum, quos ínuocant loco Dei, cuncta prædícta facientís. Illí quídem uíam errorís ſequuntur. ¶ Aluchímen, cuí magíſterium optímũ, operíſq; díſcretionẽ tríbuímus, unde nobís gratías perſoluít, ínquít fílium ſuũ caſtígando: O fílí, nec cum Deo partícipem ponas, nec quíd Harã ínterfícías, nec huíuſmodí crímínalía perpetres. Omnís enim benefaciens ſíbí prodeſt, & ícredulus ſíbímet operatur. Deus quídem píſſímus nullíus eſt índígens. Omnís quídem ad me redíturus, mihí, & utríq; ſuo parentí, quorum alter eum neceſſarijs ſuſtentauít, altera prius aluo ſua concípiens, & fomentando ín alíquíd ducens, cum prius non eſſet, deínceps ad cíbum à lacte ſeparauít poſt bíennium. Illís ínquam, & mihí, gratíam & honorem faciat. Sed lícet ípſí natum precentur, ut cum Deo partícipem ponat, uel de Deo quíd malí dícat, nullatenus ín hoc illís pareat: ſed illís ín hoc ſæculo benefaciens, uíam ínuocantís Deum, reuelaturum omnibus ſua facta, ſequatur. Ille namque fílí, ſubtiliſſímus, & omnía penetrans, omnía remunerabít, ſíue fuerít aureus, ſíue ſínapís granum etiã ín petra, ſeu terra, cœloúe poſítum. Tu ítaque puer mí, oratíones funde, íuſq; notum præcípe, ínıuſtum prohíbe, índurans ſuper omne propoſítum noſtrum & commodum, nec tuam homínibus faciem ſubíícías, nec gyrouagus níſi ſecundum íus & honeſtum exíſtas. In ítínere namq; tuo, atq; ſermone modeſtus & mediocrís eſto. Vox ením nulla peíor eſt aſínína: & Deus fraudulentos & íactatores abhorret. Nónne uídetís Deum omnía feciſſe uobís commoda, & cœlí terræq; ſíngula, uobísq; clàm & palàm de ſua pecunía dediſſe? Sunt autem quídam írrationabíliter ín Deum, uíamq; ſuam rectam, líbrumq; manífeſtum ratíocínantes, & dícentes, cum prædícantur íllís díuína præcepta: Nos noſtrorum patrum ſectam ímítamur. Quíd ſí díabolus íllos decípiens, eos ad ígnem uocauít? Tuã ad Deum faciem uertens, nec íllícitũ alíquod perpetrans, firmítatí rerũ, quæ omnium Deus fínís eſt, adhære. ob ícredulítatem malorũ non ſollícíteris. *Alcoran bene agentibus promittit felicitatem: & minatur malis æternam infelicitatem.* *Aluchmen filium ad unius Dei cultum inſtituit, & uirtutem:* *Deo & parẽtibus ſummus honor debetur.* *Vel minima bona remunerat Deus.* *Vt peregrinãdum.* *Modeſtia in dictis.* *Patrũ ſectatores.*

Ad

Ad me namq; redibunt singuli, dicturum illis omnia facta sua: cum omnium secreta cordium agnoscam: licet paulisper malos dilatans, quos in ignē pinguem postremò proijciam. Quæsiti tamen, quis cœlos & terram fecerit? Inquient, Deus. Deo gratias, quod eorum pars plurima manet incredula Dei, glorificandi semper, & nullius quoq; indigentis sunt omnia cœlorum & terræ: Ad cuius incomprehensibilis & sapientis integrè scribenda miracula, non sufficerent omnes arbores in pennas redactæ, nec marium septuplum incaustum. Cui cuncta uidenti & scienti, adeò leue est omnes suscitare, sicut unum, qui diem nocti & èconuerso iungit, solem & lunam ad terminum scitum promoueri fecit, omnium opera ueraciter dinoscens, omnia uerè suscitaturus. Illi autem quos adoratis Dei loco, fallaces sunt & impotentes. Ipsius quidem Dei præcepto miranda gerentis, naues æquora sulcant, quod credentibus, Deoq; grates reddentibus est admirandum. ¶ Vndis autem homines cooperti uelut montibus, Deum inuocant corde deuoto: ad littus autem reuersorum quidam, uotis suis ab renunciant. Increduli quidem tantum nostris præceptis resistunt. Omnes boni Deum, illamq; diem, qua nec proles patri, nec èconuerso proderit, uere uenturam timete, nec huius mundi uitæ confidite: nec uiā falsam ingressi, de Deo, illius aduentū horę noscente, securi sitis: A' quo procedit imbris descensus, aluiq; conceptus perspicit': nec quis præter eū scit, quid in crastino sit acturus, uel ubi morietur. Ipse nāq; solus sapiens, & eloquēs, hæc omnia perfecte dinoscit.

Impudens hyperbole. Cur non contentus fuit illa Ioan. ultimo: totus mundus nō caperet libros, &c.

Periclitantes uouere munifice, quod non soluunt libera ti.

Incertæ res mortalium. Iacob. 4.

Alcorā à Deo exhibitus, ut rudes planè ac imperitos doceat.

Rerū creatio.

Anima hominis de spiritu Dei. Hoc & antea non semel dixit. Respirit autē hæresim Gnosticorum & Manichæorum et Priscillianistarum. Per Deū stat, quo minus omnes teneant ueram fidē. Videtur congruere cū illo Mosis & Pauli, Quem uult indurat. Sed scriptura sancta probè seipsam explicat.

**Homines ignorant præmium sui operis. Propemodum id dicit quod Sophistæ, ignari an in gratia Dei sint, an in ira.*

AZOARA XLII.

IN n. &c. Hunc librum ambiguitatis expertem, à Deo totius mundi compositū, tuū opus esse dicent increduli. Tu uero dic, solū Deū hunc fecisse, per quem castiges gentem prius doctore carentem, ut in uiā rectam se uertat. Nec tutorem nec uindicem habet quisq; præter Deum, qui cuncta sex diebus creans, & deinde thronum ascendens, omniaq; ab ipso creata bona bene disponens, hominem de luto plasmauit, posterosq; suos ex humore fragili, eidemq; de suo spiritu insufflans, aures, & oculos, ac corda præbuit: Ad quem scientem omnia desuper missa, redibunt singula die spacioſa, quasi mille nostri anni. Pauci tamen grates persoluūt. Dicentes enim, nos mortuos quomodo resuscitabit? non credunt congregationem futuram coram Deo. ¶ Omnes ab angelo mortis sibi à Deo tradito terminati, ad Deum redibunt. Increduli coram Deo capita sua declinaturi, se uidisse simul & audisse dicent, Deumq; postulabunt, ut eos remittat, pollicentes se credituros & benefacturos. Si uellemus, cuique gentium bonam uiam & rectam daremus. Sed iam uerbum nostrum firmatum est, ut infernus de dæmonum & hominum consortio penitus impleatur. Vos itaque resurrectionis & reditus ad nos oblīti, unde uestri minime recordamur, malum perpetuum ob opera uestra gustate. Soli nostri memores nostris uerbis obediunt, Deum adorantes, digneq; Deo gratias reddentes: cuius timore, speq; bona substantiam sibi datam distribuentes, somnum & lectum linquunt, ut Deum inuocent. *Nemo mercedem sibi pro suis operibus dandam prænoscit. Credentis autem & increduli magna est distantia. Credens enim & benefaciens, paradiso: incredulus autem, in igne, cum non credidit, perseuerabit, nunquam discessurus. ¶ Faciemus eum etiam gustare malum minus, quàm illud maximum, ut sic saltim sua fiat conuersio. Quis est autem deterio, quam derelinquens atq; discedens post nostrorū præceptorum

rum perceptionem? Nos quidem indubitanter ex eo sumemus iam uindictam. Per Moysen librum, quem sequendo penitus Deo coniungerentur, indubitanter missimus filijs Israël. Quorum quidam indurantes, uerbisq; nostris credentes, uias rectas docuerunt: quidam autem dissenserunt. Deus autem die futura suas discutiet contrarietates. Nónne uident, quot præcedentes, quorum obtinent loca, nos confudimus, qualiterq; per aquas cœlitus ad terram missas, messes & herbas eorum, bestiarumq; uictui produximus? Quæ cuncta sapientibus admiranda sunt. Nónne uidere queunt? Si quærant rerum euentus, & finis noticiam, illa die scient, qua fides tunc sumpta nil proficiet, nec castigabuntur. Illos derelinquens expecta, quoniam illi similiter expectant.

Moysis doctrinam amplexantes iungentur deo

Is autem Christo filio Dei unico seruatori totius mandi reddit testimonium, cui Machumet cõtradicit.

AZOARA XLIII.

IN n. &c̃. Tu propheta Deum omnia noscentem, tuaq; facta perspicientem, timens, nequaquam malos & incredulos sequere, te prorsus illi commendans, cuius protectio sufficit. Nemini quidem duo corda tribuit, nec matres in uxores, quæ causa sunt uobis balnei, ducere permisit, nec filios uestros: quod & uos etiam confirmatis. Deus ipse uerum omne dinoscens, uiamq; rectam pandens, illac aduocari noluit, sed parentes suos, quod est optimum, uel fratres, earumúe censores. De factis iniustis nullatenus, nisi sponte crebroq; factis, molesteris. Deus enim condonabit, prohibens omnibus bonis, ne matres suas in uxores ducant. Vnius etiam legis quidam plus cæteris promerentur, uelut benefacientes, firmeq; credẽtes. Hoc enim per Dei librum firmatum est. Te quidem, sicut & cæteros prophetas, Noẽ inde & Abraham, ac Moysen, Christumq; Mariæ filium, pacto dilectionis operisq; boni perstrinximus, qui suum à ueridicis uerum perscrutabimur, & incredulos malo grauissimo torquebimus. Omnes itaque credentes, Deum inuocent, illi grates in omnibus referentes. Quando Deus actus uestros perspiciens, & credentes tentans, exercitus à uobis non uisos, post uentos immissos undique super uos uenire fecit, oculi uestri stupuerunt, cordaq; ferè faucibus adhæserunt: Vnde uos de Deo dubitantes, uictoriæ malæ succubuistis. ¶ Incredulí quidem, & cordis infirmi, dicentes Deum atque prophetam falsum fecisse pollicitum, gentem Iethrib examinabant, inquientes: Mora quidem uobis est impossibilis: sed potius reditum properate, mittentes ad prophetam nuncium, uos excusantes, & dicentes: domos uestras esse desertas. Non erant autem destructæ, sed sic fugæ consulebant. Licet enim undique illis domo repertis superuenissent exercitus, non nisi paucos rebelles, plures autẽ fugientes reperirent. Ab illis quidem prius pollicitis, se nec uincendos, nec fugandos, Deus promissum exquiret. Sed quid prodest eorum à cæde morteúe fuga, cum eorum uita breuissima sit? Quis eos à Deo, nocere uel obesse uolente, qui solus est tutor & uindex, proteget? Ipse quidem scit uestri sociorumq;, se per alios defendentium, & dicentium, ut uos paucis pugnæ dimissis ad illos eatis, iniurias & contumelias. Illi quidem rumore metus accidente, uos circumquaque uelut mortis certus, atq; cecus cõspiciunt: metu discedente uos oculis acutis respiciunt, & auarissimi manent. Deus autem eorum facta delet, multumq; leuiter. Si illis cogitãtibus exercitus nõ discessuros, illi superuenissent, paucos rebelles inuenirent. Eorum namque pars plurima sibi timens, exercitus alijs

Prohibet incestas nuptias

Voluntariæ iniuriæ demum castigandæ.

Christus Mariæ filius.

Tempestatis horrendæ memint & clamdis.

Iethrib, quæ primo recepit Machumetẽ, alij monuerũt ad resipiscendum.

Non fugiendũ è prælio: quia uita hominis breuis.

Machumet dux bonus. alijs incumbere uillis optaret. ¶ Prophetam tamen ducem, & perſecutorem bonum, in Deo ſperantem, eumq; multum inuocantē, dieiq; futuræ credē-
quia ſpem collocās in Deo. tem habebāt. Boni quidem illis exercitibus uiſis, Deum ſuo prophetæ uer-
Eſt id quidem præcipuum in duce. Pſal. 18. bum miſiſſe, ſibiq; terminum illum propoſuiſſe firmabant: ſicq; fides eorū & meritum creuerūt. Credentium illud Dei uerbum quidam morti ſubcu-
buerunt, quidam ſuperſtites nihil inde mutauerunt. Deus autem credētes ob fidem ſuā optime remunerat, incredulos damnat, uel forſan ſua pietate ſubueniente ueniam tribuit. Reducentur quidem increduli irati, uelut nil boni lucrati, Ad Deum ipſum, qui fortis & potens bonos à lite protexit: Illis rebelles, à ſuis ſublimatibus depoſuit, & eorū cordibus impreſſit. Vnde 10
eorum quidam mortem, quidam captiuitatem paſſi ſunt: uosq; ſuarum terrarum & cæterorum etiam hominum, nondum à uobis uiſorum, ſuarumq;
Vxorum Machumet conditio. pecuniarum hæredes Deus omnipotens cōſtituit. Tu propheta tuas ſic mulieres alloquere: Si uitam & ornatum huius mundi malueritis, uelle ueſtrū uobis dabo, formoſeq; dimittam. Si Deum autem, atq; prophetam, aliamq;
uitam plus dilexeritis, uobis, uelut & omnibus bonis, Deus ueniam mercedemq; maximam tribuet, beneficium duplicando, gaudiumq; plenum prę-
Et quod tibi non uis fieri, alteri ne feceris. Cur matronas ſectaris Machumet. bendo. Omnis quidem à prophetæ mulieribus quid nefandum uel non gerendum poſtulans, malum ſuum à Deo duplicatum inueniet. ¶ Omni quoq; mulieri prophetæ, Deum & ipſum ſequendo benefacienti, meritum 20
ſuum duplicabitur. Vos prophetæ mulieres ſi timueritis, cæteris nequaq; ſimiles, nolite uerba blanda ſeu laſciua proferre, ſed honeſta & cognita. Homines etenim cordis infirmi, tunc à uobis aliquid non agendum ſperarent. In domibus ueſtris manete, non euntes modo priorum: & orationes ac eleemoſynas gerendo, Deum atq; prophetam imitemini, & Dei ſapientiā ſuaq;
præcepta lecta ſuper uos nominate. Deus enim à uobis, quoniam prophetæ
Opera bona, ſeu officia uirorum & fœminarum. domū inhabitatis, omne malum auferre proponens, uos lotas & benedictas eſſe deſiderat, cum ſit mitis atq; ſapiens. Viri, ſeu fœminæ, ſe Deo penitus uouentes, & credentes, ac orantes, & ueraces, & indurantes, ac flentes, genuaq; Deo flectentes, & eleemoſynas ac ieiunia peragentes, caſtitateq; per- 30
ſeuerantes, & Deum iugiter inuocātes, à Deo ueniam & gaudium plenum aſſequentur. Nō decet uirum, ſeu mulierem benefacientem, non adhærere
Larga diſpenſatio ſuper matrimonio. iudicio dato, fœderiue præcepto à Deo ſeu propheta. Tu uero uirum à Deo ditatum affatus, dicendo, Tene mulierem, timeq; Deum, quidnam à ſolo
Intelliguntur hæc de Maria uxore regis Iacobitarum. Deo notum, plus homines quam deum, timens, timuiſti, licet Deum plus timere deberes. Poſt moram igitur ſui mariti pro uelle ſuo cum illa, tibi per miſimus illam ducere ſponſam. Licet enim etiā bonis omnibus, poſt diſceſ-
ſum ſuum à maritis, quaslibet Deo iubente ducere. Nō erat igitur prophetæ curandum tum Dei mandatum, tum prædeceſſorum morem diuinitus
Machumet ultimus prophetā, ut quidam interpretantur. Diuerſum tamē legis de religione Turcarum. ſtatutū exequi. Deusq; ſolus eſt ſufficiens dinumerator, ſua mandata ferentium, & ſe ſolum timentium. Machometus nequaq; pater alicuius, ueſtriq; 40
tantum Dei, ſcientis omnia, legatus, poſtremum omnium ſigillum & cumulus acceſſit. ¶ Viri boni, Deum iugiter, mane ueſpereq; ipſum adorantes, inuocate: qui uobis beneficus atq; propicius, ſicut & angeli ſui, uos è tenebris ad lucem reducit: gaudijq; pleni dator, die congregationis uerbum ſalubre profert. Tu propheta, miſſus à nobis teſtis & nuncius, ac gentis corrector, eiusq; prolocutor coram Deo, luxq; manifeſta bonis, nunciaturus ſe gaudium plenum habituros. Malos & incredulos nō ſequere, ſed potius illos

los linquendo,te Deo prorsus,quia salutem sufficienter præstat, commẽda. Viri boni,si mulieres desponsatas intactas dimiseritis, illis munera faciendo,formose dimittite.Et ipsis deinceps de mora determinata non est curandum. Tibi quidem,ô propheta,mulieres omnes,quibus donando dederis, & omnes tuæ manui per emptionem suppositas, & amitæ tuæ materteræq; filias, omnes item bonas mulieres, tibi uolenti gratis subcumbere cupientes,hocq; tibi soli permittitur,licitas constituimus. Iam notum esse censeo, quid tibi & cæteris bonis de mulieribus uestris, atq; de suppositis manibus uestris agendum sit. ¶ Has à te semotis,illas adiunge,pro uelle tuo:nec prius abiectis,si dilexeris eas, molesteris. Illæ namq; tuo uoto parêre debent. Deus autem sublimis & sapiens, uestrorum secreta cordium agnoscit. Post illas tamen non est tibi licitum,alias,licet placidiores & habiliores,pro tuis mutuo sumere,nec aliquam etiam illarum uice sumere,nisi tantum tuæ manui subditas. Deus enim omnipotens,omnia penetrat. Nullus prophetæ domum comestum ingrediatur,nisi uocatus. Tunc autem accedens,pransus statim exeat, nec aliquod ibi ridiculum seu ludum agat. Hoc enim est prophetæ nociuum & tædiosum,qui uos uerecundatur. Sed Deus quidem uerum absq; uerecundia promit. Quærens autem quodlibet,extra portam maneat.Hoc enim est optimum.Neminem quidem oportet uel prophetam in aliquo ledere,uel uxorem eius nunquam post eum habere:cum hoc Deo molestum sit,atque graue: qui perfectè perspicit,si quid clàm seu palàm fecerit quis. Nemo tamen zelotypia torqueatur, ob patres,uel fratres,seu filios,uel nepotes,aut mulieres ingredientes,seu subditos. Deum time te,testem omnium.Cumq; Deus & angeli propter prophetã exorent,uos quoq; Deum precemini pro ipso,ut ipsum saluet & protegat. Malè loquentes de Deo atq; propheta, in hoc sæculoq; futuro à Deo repellendi, graue malum patientur. Malum quoq; dicentes de bonis uiris,seu fœminis mentiendo, mendacij grauisq; peccati supplicio punientur. Tu quidem propheta generaliter iniunge tuæ,cunctorumq; bonorum mulieribus & filiabus, ut suas facies quantum licet tegant,ne quales sint uideantur: uel malum de illis uerbum proferatur,cuius ueniæ Deus largitor est. Nisi se conuerterint inconstantes, cordisq; pusillanimis de Midena, malum maximum à me suscipient. Vestri propinqui non nisi parum mansuri,ubique repulsi,& quouis reperti perimantur. ¶ More priorum adhuc inuariabili de Deo dubitantes,& quærentes aduentum illius horæ, sciant Deum solum hoc dinoscere, & fortassis illico ueniet. Illos autem Deus repudians,igne perpetuo damnabit,omnis tutoris & uindicis expertes. Die quidem,qua suas in igne facies uoluent,optabunt se in Deum sequendo prophetam credidisse,& conquerendo dicent: O Deus,nostris magnatibus atq; potentibus,causa uidelicet erroris nostri,quos nos secuti fuimus,malum imputa,longiusq; repelle.Viri boni,non imitemini male loquentes de Moyse, qui per Deum à praui loquio liberatus,honestus & bonorum exemplum apparuit. ¶ Deus facta uestra diriget, peccataq; dimittet: quem, atq; prophetam quilibet sequendo,magnum quid adipiscitur. Conditionem uestram fidelem, super cœlos & terram ac montes firmatam,homo suis adsumpsit humeris: quam postea derelinquens,malus & insscius est effectus. Incredulis quidem uiris seu fœminis,suisq; participibus, Deus flagitium inferet: Bonis autẽ omnibus,ueniam & gaudium tribuet. Est namque pijssimus,ueniæq; dator.

Repudium.

O fœdissimũ libidinis mancipium. O plũbeos homines qui hæc non animaduerterunt,aut perferre potuerunt.

Diuortij leges, neq; Mosi,neq; naturæ humanæ congruentes.

Vt licet domũ Machumetis ingredi, præsertim conuiuas.

Bene sibi ubiq; cauet legislator, neq; iniuria.

Zelotypia modum habeat. Orent homines pro Machumet,ut seruetur: quia pro ipso et angeli & Deus orant. Quis non amplexetur istam sapientiam? Fœminæ uelentur.

Midenenses accusantur timiditatis.

Nouissimi dei aduentus incertus.

Gratitudo erga Deum. IN n.&c̄. Incomprehensibili sapientiq; Deo,ueniæ datori,perfectoq; dinoscenti omnem terram ingrediens, uel exiens, & de cœlo descendens uel ascendens,cuius sunt uniuersa cœli terræq;,omnisq; gratia sæculi futuri,gratias digne reddamus. Incredulis scisitantibus,An hora illa continget?dic, Ita: ueniet per Deum, secretorum cognitorem:cuius sapientia nil cœleste,seu terrestre,nec formicam etiam,illaue minorem seu maiorem, cũ in libro manifesto sint omnia,prætermittit. Omnibus enim credentibus,& benegerentibus,ueniam & gaudium promerentibus, omnia sua beneficia reddet.præceptis diuinis aduersando resistentibus, omne suum maleficium annumerabitur. Nostri quidem sapientes percipiunt,hoc cœlitus missum esse uerum,& à Deo pio glorificandoq; compositum. Dicunt autem incredulí: Hoc fictitium & nouum linquite,nosq; docebimus hominem dicturum,quando uel quid mali patiemini. Isti quidem coram Deo mentientes, ad diabolum tendunt: qui sæculo futuro non credentes,prolixum errorem ingressi sunt. Nonne uident suis inhærens manibus,& posterius? De cœlo terraq; nostra quidem uoluntate potente, uel eos in terra obrueremus, uel per cœleste supernéue quid accidens premeremus ,quod in uestris conuersis est admirandum. Dauidi diuitias abundanter contulimus, & montes,ac aues illi parêre fecimus, ferrumq; molliri iussimus. ¶ Ipsum itaq; loricas inde bonas texere præcepimus: Quoniam ego Deus omnia sua facta uideo, et audio.Salomoni quoq; uentos & pluuias uespere manéq; parêre fecimus, suæq; manui mineras aurichalci,& diabolos opifices,ut illinc pro uelle suo aras,& imagines,& paropsides,& amphoras fabricarent,subiunximus. Vnde mihi gentiq; Dauid grates persoluere debetis , quod rarissime faciunt. Ipsius autem , ad mortem per nos redacti , mortem penitus ignorabant,usquequo cecidit infima parte sui baculi à uermibus corrosa. Mortis itaq; suæ secreto taliter reuelato,confirmabant , se nequaquam tantum malum & dedecus esse passos,si scissent.Mortis deinceps illius rumorem gens Cheib admirata,dixit, Velut hortos à dextra sinistraq; possidentes,bonorum ciborũ esui studeamus:cum terra nostra sit fœcunda,Deusq; ueniam donet.¶ Illis digressis,per torrentem malum & magnum immissum cœlitus , hortos fertiles in sterilis et inutiles redegimus. Quippe tamarintas & ficulnos,steriles & spinosos fructus ferentes arbores induximus illis,& utilibus uillis cæteras uillas elatas , quibus inerat iter peruium atq; securum , die noctuq;,nos interposuimus.Illi uero sibi nocentes,earum longinquitatẽ & remotionem optabant. Vnde nos illos diaboli uerbis credentes,præter paucos,fecimus mirandos indurantibus,Deoq; gratias dicentibus.¶ Non est illis quicquã gerendũ,nisi tantũ ut sciatur,qui credãt,& qui nõ.Deus tamẽ omnia uidet. Videte firmiter,an à uobis adorati loco Dei,quantũ est formica,in cœlis seu terra mãdent,uel aliquã apparitionẽ secundũ dicta uestra sortiãtur. Coram Deo nisi secundum uelle suũ nemini prodest alius oratio. Illi quæsiti,Quid mãdat Deus? Inquient, Verũ.Quæsiti quoq;, Quis diuitias omnes & uictũ cœlorum atq; terræ præbet? Respondent,Deus:nec tamẽ cæci esse desistũt. Deus autem nos omnes congregaturus,omniũ iudex & sapientissimus,qui uiã rectam, quiq; prauã fuerint secuti,dijudicabit,nec à me sua, nec ab illis mea perscrutaturus opera:Qui tũc etiã præcipiẽs,ut increduli suos partices aduocent,se solũ & unũ Deum existere patefaciet.Tu uero tantũ missus cunctis

Dies iudicij.

Machumetis doctrina contemptibilis, quia noua. Ea ratione utitur & Augustinus contra hæreses. Aeternæ autem ueritatis existunt Christiana dogmata. Dauidis meminit, ut prius. Salomon.

Cheibe populos sterilitate agrorum punitus obluxũ.

Quisq; onus suum baiulabit.

cunctis gentibus boni nuncius, & castigator, quærentibus huius aduentus terminum, dic, illos habere terminum, quem nec etiam per horæ spacium uel præcedere uel sequi queunt. ¶ Increduli nunc dicentes, se nec huic Alchoran nec tuis uerbis præsentibus fidem adhibere uelle, resuscitati coram Deo litigium committent mutuum. Debiles enim & pauperes magnatibus atq; potentibus inquient: Vos quidem nostræ damnationis & incredulitatis occasio fuistis. Vos enim die noctuq; præcepistis, nos nullatenus in Deum credere, sed illi participes ponere. Vnde nunc malo uiso, se nostra corda remordent. Respondebunt illi: Nos quidem nequaquam uos seduximus, nec aberrare fecimus: sed uos ipsi potius nocentes & increduli permansistis. Nos autem horum & illorum colla, sui meriti remuneratores, cathenis onerabimus. Nunquam nuncium aliquem cuiquam gentium misimus, quem non increpassent sui principes atq; magnates, dicendo: Tu tua præcepta perfice: Nos autem maiori potentia proleq; pollentes, nec illis credemus, nec secundum dictum uestrum confundemur. Heu heu: Nonne sciunt, Deum pro uelle suo huic multam, illi paruam, alij nullam potentiam tribuisse? Coram quo nil nisi fides & beneficium proficiet, nisi tantum credenti, & bene gerenti, qui duplex meritum & paradisum indubitanter possidebit. Omnis autem nostris mandatis resistens, malum euidēs & maximum incurret. Deus enim largitor optimus, pro uelle suo munera facit, & consumpta restaurat. Coram quo nos congregaturo cum dicemus angelis, illos uocasse nos omnes, respondebunt: Nolit Deus conditor noster, & dominus. Sed eorum plurima pars incredula diabolos adorabat, quorum hodie nullus cuiquam bonum seu malum facere potens existit. Gustet itaq; feruorum ignis, cui credere noluit. Increduli namq; nostrorum præceptorum atq; uirtutum lectionem audientes, inquiunt: Hic homo non est nisi magus & mendax, totum fictitium ab ipso compositum afferens, & nos sic à patrum nostrorum secta diuertere proponens. Quippe sui quoque prędecessores nostris prophetis, sicq; mihi contradicere soliti sunt. Sed hæc gens, cui nec librum legendum, nec prophetam ante te misimus, sibi consulat, & deliberet: uel simul, uel separatim singuli, seu quodlibet quid agere disponat, quidq; sibi commodum sit. Omnes autem non obedientes huic tanto castigatori misso, quem dæmoniacum & magum appellant, graue malum patientur: Ipse uero nil à uobis, sed à solo Deo cognitore omnium secretorum & teste, qui eum ueritatis nuncium misit, expectat. Inde cum quo ueritas accessit, unde nec apparet, nec reuertitur falsitas, siue uiam rectam nunc à Deo mihi patefactam, seu prauum errorem sequor, mihimet tantum operabor. ¶ Illis quidem turbationem immittens, quam nullatenus euadere poterunt, loco sumam eos angusto, & breuiter. Mihi namque prius ignorata dicendo, suasq; uoluptates sequendo contradixerunt: Sicut & prius prædecessores sui, prius ambigentes, & illicita perpetrantes.

Fatum.

Altercatio impiorum die iudicij.

Omnibus legatis Dei se proceres opposuerunt.

Diaboli nec iuuare nec obesse possunt.

Machumetem ut maleficum spernentes puniuntur.

AZOARA XLV.

IN n. & c̄. Deo quisq; bonus gratias reddat, qui cœlorū & terrę cōditor, angelorū quosdā habētes duas alas, quosdā tres, quosdā quatuor, (cuiq; etenim pro uelle suo cōmodū auget) misit: quo beneficiū cuilibet dare uolēte, nemo disturbare: prohibente uero, nemo dare poterit. Ipse nāq; solus omnipotēs, solus omnia faciēs, uobis cœleste terrestreq; bonū præbēs, præt quē nō est alius Deus, omnibus imperat. Cur igitur ô uiri suorū beneficiorū im-

Angelorum diuersitas. Omnia bona à Deo.

memores estis,& in eum non creditis: Si tibi contradixerint,similiter & prę
Deus finis omnium. decessoribus prophetis fecerunt. Omniũ tamen Deus finis est,cuius omne
Cauendus diabolus. mandatum uerum est. Ipsius itaq; præceptis contradicere,uel huius sæculi
uitę confidere nullatenus uelitis:sed diabolum uobis semper aduersantem,
æterni ignis maliq; persuasorem, prorsus contemnentes euitate. Increduli
quidem graue malum, credentes & benefacientes ueniam & gaudium ha-
bebunt. Perseueret in factis iniustis,cui placent:nec hoc tibi molestiam in-
Præfracti negligantur. ferat. Deus enim sciens hunc deuiare,illum recte procedere,pro uelle suo
perficit:qui cunctos alia uice uiuere faciet æquali potentia, qua terram ex-
Opera bona, seu mala. citat per uentos & nubes atq; pluuias. Apud Deum est omnis operis uer-
Hominis formatio. biq; boni sublimatio:Peccatoris uelut graue malum passuri,fiet opus omne
incommodum & insusceptibile.¶ Deus è terra uos plasmauit,& deinceps è
Dei beneficia in homines. spermate sui consimiles produxit: sine cuius scientia nulla mulier fit grauida,nec uita cuiusquam augetur, nec minuetur, nisi secundum libri prædeterminationem. Ipse item aquas dissimiles condidit,hanc uidelicet dulcem potui bonam,illam salsam & amaram,è quibus carnes recentes comestui,& uestes ac ornatus elicitis,& in illis nauigando curritis: Inde grates ipsi Deo reddere debetis. Ipse quoq; diem nocti,& è contra,inducit:Solem & lunam ad terminum statutum promoueri præcepit. Et ille quidẽ est Deus uester, omnibus imperans,omnia regens. Illi uero quos adoratis Dei loco, nec etiam quantum est alkitiner mandant, nec uocati audiunt: & licet audirent, minime responderent,sæculoq; futuro uobis contradicent. Scito te nullum dicere uobis hoc,nisi scientem,uos quidem omnes erga Deum omnibus abundantem semper glorificandum,pauperes estis: cui nequaquam esset difficile uolenti omnes uos perdere,& cum gente noua redire. Tu peccatum omne dicendo seu gerendo semper euita,Tantum timentes Deum & oran-
Discrimen inter homines coram Deo. tes castigans. Omnis benefaciens,sibi prodest. Ad Deum autem omnes redibunt, coram quo non sunt æquales cæcus & uidens, nec lux & tenebræ. ¶ Non item coæquantur feruor & refrigerium,nec uiuus & mortuus. Deo quidem auditũ cui uult præbente,cũ sit omnipotens,tu nequaquã,cũ sis castigator tantũ à nobis missus,ueritatis nũcius,mortuos audire facies. Si tibi cõtradixerint,similiter & legatis prius missis cũ uirtutibus diuinis & psalterio,libroq; lucido. Omnibus enim gentibus legatos misimus,quibus cõtra-
Varietas in rerum natura. dictis incredulos cõfudimus: Quorum quis esset finis perpende. Soli tamen sapientes Deũ sublimẽ, ueniæq; datorẽ timẽt,qui per aquas cœlitus missas arbores multimodas, & montiũ has partes albas,illas rubeas,coruosq; nigros & homines & bestias ac pecora coloris multimodi condidit. Librũ diuinũ legẽtes & orãtes,nostraq; bona sibi cõmissa clàm & palã distribuẽtes,spe-
Fœlicem mercaturam promittit beneficientibus, qui tantum futuri sæculi bona quærere iubet Alcoran bonis hominibus hæreditas. rent mercaturã nullatenus decepturã eos,sed sua merita completurã. Deus enim glorificãdus ueniã tribuit,meritũq; multiplicat.¶ Hũc librũ ueracissimũ tibi missum confirmantẽ,q̃d tuis inest manibus,hęreditatẽ tribuimus bonis hominibus: Quorũ quidã animabus suis nociui sunt,quidã uero mi-
Paradisus. nime,quidã uerobenefici. Et hi lucrũ maximũ,uidelicet paradisum,ubi tor-
Inferi. ques aureos & margaritas,uestesq; sericeas habebũt. adepti aũt, Deũ piũ & glorioſum laudabũt: eo q̃d eis illius curiæ mãsionẽ absq; tactu laboris & mali prębuit. Increduli uero focũ gehẽnę mortis,& alleuiationis expertes possessuri,secundũ commune meritũ incredulorę clamabũt: O Deus,eĳce nos hinc,et amodo melius opibus pręteritis ppetrabimus. Deus aũt respõdebit:

Nonne

Nonne uobis nuncium misi, uitamq; tribui, ut memores & sapientes efficeremini? Malũ tutoris & uindicis expertes gustate. Deus quidẽ scit cordium & cœlorũ ac terræ secreta, qui uos prædecessorũ uicarios, auditores & mãdatores in terra cõstituit. In quem quisquis non crediderit, nil corã ipso, nisi damnũ & iacturam sentiet. Vestri participes inuocati loco Dei, quã in terra potentiã, uel quã cœli portionẽ habent? An misimus illis librũ illius sectæ doctorẽ? Mali uero malos, nõ nisi cũ nugis, & male castigant. ¶ Deus quidem cœlum & teram suis in locis immobiles tenet: quo mouente illos à loco suo, nemo retinere poterit. Licet nunc iurẽt, se futuros meliores suis antecessoribus, si nunciũ haberent: tamen nunc missus eis nuncius, nil nisi præsumptionẽ, & incredulitatem, & à bono discessum augmentat. Mores enim tantũmodo patrum suorum obstinaciter amplectũtur: Sed mos diuinus est immutabilis. Quare nõ perscrutantur fines suorum antecessorum, qui potẽtiores & ditiores illis, nũquam omnipotẽti sapientiq; Deo in cœlis terráue quicq; auferre poterãt? Si Deus aũt illico de factis hominum se uindicaret, nihil in mũdo dimitteret. Sed ipse prouidus & patiens, eos ad horã terminatã differt, in cuius aduentu Deus optime perspicit, quid suis facturus est.

Peruersa doctrina, Turpe est doctori, cũ culpa redarguit ipsum. Patrum sectatores.

Longanimis Deus.

AZOARA XLVI.

IN n. &c̃. Per hunc librum sublimi pioq; Deo compositum, tibiq; missum ad castigationem hominum à suis patribus, quippe negligentibus & inscijs, nequaquam correctorum, tu es nuncius uerax. Verbum autem incredulitatis plurimorum cordibus firmatum est: quorum colla cathenis onerabimus mento nisum presso. Licet enim suis manibus insit arbitrium uoluntarium, cęci tamen semper nunquam credent, siue castiges siue non. Nullus enim à te castigetur, nisi uerborum tuorum imitator, & Deum timens, ac sperans daturum ipsum sibi ueniam & gaudium sęculo futuro. ¶ Nos mortuos omnes uiuificaturi, omnes suos præcedentes actus in euidente libro scriptos eis reuelabimus. Dic illis exemplum de gente uillæ, quæ duobus nuncijs primo missis contradixit. Eisdem quoq; rursum aduenientibus, tertio comitatis, & dicentibus se missos illi nuncios, rebellis extitit dicens: Per uos tantum homines, sicut & nos, nihil unquam mandauit Deus: sed uos mendaces aduenistis. Illi uero responderunt: Deus scit nos esse nuncios, quibus nil nisi nuncium patefacere pertinet. Illis dicentibus, Omine malo uos uidimus: unde uos nisi cito facto discessu lapidabimus, pœnisq; magnis affligemus. Responderũt nũcij: Super uos onus uestrũ, qui licet nobis docẽtibus & admonentibus, prodigi profluiq; manetis. Interim uir quidã à parte uillæ remotiore ueniẽs, inquit: Hos nuncios uiã rectã absq; nostri precij petitione docentes, omnes sequamini. ¶ Deum mei factorem & resuscitatorẽ quare nõ inuocẽ? Quomodo sui loco Deum alium sumerẽ? Illo nãq; uolẽte mihi nocere, nullus uindex uel adiutor aderit, quin malã uiã proficiscar. Ipsi itaq; cõfitenti, se in Deum suum credere, & optare gentem suã scisse, quod iã Deus eũ bonũ effecit, illi paradisum polliciti sunt. Incredulis aũt illis sola nox immissa, nullo diuinitus postea præcepto misso morti tradidit. En quãtũ infortuniũ illis incubuit. Omnẽ em̃ nunciũ illis missum irridebãt. Nõne perceperãt, nos prius multas gẽtes cõfudisse? quarum nullus reditus ad eos permittebatur? Omnium aũt ante me cõgregatio fiet. ¶ Nõne uiderãt nos terrã excitasse, indeq; grana suo comestui necessaria produxisse, & uineas atq; palmeta, fontesq;, ut de fructibus laboreq; manuum suarũ homines co-

Se suumq; laudat codicem.

Liberum arbitrium.

Exemplum ne scio quod apponit, eorũ qui ob contẽptum prophetarum perierunt.

mederent, omniumq; terra nascentium, & animalium & rerum ignoratarum par unum fecisse, obscuramq; noctem, admirandum gentibus die recedente, solemq; nescium quietis in cursu suo, lunamq; per mansiones promoueri, usq; quo diminuta sicut scopæ subtile lignum & antiquum appareat? Cur igitur Deum horum factorem omnium, incomprehensibilem, & sapientem, non glorificant, nec adorant? Eodem quoq; dispositore nec sol lunam consequitur, neq; nox diem præcedere potest. Hæc enim in circulo disponuntur. Est item illis admirandum, quod filij sui nauibus oneratis per æquora currunt. ¶ Alias item illis equituras fecimus, si nos eos aqua summergere uelimus: Nec uerbum contrà proferent, nec protectorem inuenient, nisi nostra pietas subueniat, eos ad tempus finitum dimittens. Quum dicitur illis, Timete, credentesq; benefacite, ut misericordiam & ueniam assequamini (nullos enim nisi digredientes & incredulos percussit uindicta diuina) bonaq; uobis à Deo commissa distribuite: respondent, Quare daremus huic uel illi cibum, aut aliud? Deus enim illi daret si uellet. Ecce quàm errore manifesto uexantur: quærentes à te terminum, si uerax es, non expectant nisi uocem subito uenientem super illos, negotia sua causasq; tractantem. Sed tunc nec quicquam mandare, nec suos reuocare poterunt. Buccina namq; sonante, cunctos è foueis Deus suscitabit. ¶ Illis conquerentibus, Heu heu, quis nos sopitos expergefecit? dicetur: Hic est terminus à nunciis firmatus, quo per sonitum unum omnes ad Deum reuocabuntur. Illa die nemini malum faciemus, nisi secundum meritum suum. Tuncq; uiri paradisi, mulieresq; suæ, similiter de nullis solliciti, puluinaribus sericis accubitati, de fructibus omnibus in umbra comedent, omne sibi placitum insuper accepturi, uerbum salutis & diuinæ pietatis alternatim audient. Increduli uero repellentur illinc. O filij Adæ, nonne uobis mandaui, ne diabolum uestrum hostem pessimum sequeremini, sed in me rectam sequendo uiam crederetis? ¶ Quoniam per ipsum aberrastis, & indiscreti perseueraستis, en hic est infernus, quem uobis nunciauimus. Hodie scietis, uos incredulos extisse. Hodie uobis ora uestra sigillabo, manusq; nostræ uobiscum sequentur, & pedes erunt testes operum uestrorum. Si uellemus, oculos uestros clauderemus, ne purgatorium ignem transeundum uideretis. Esset item uoluntati uestræ possibile, illos suo loco transformare, nec quicquam uiderent, uel recederent. Cui uita longa permittitur, in modum breuiorem redigitur. An sapientia sensuq; caretis? Nos quidem nequaquam cantus seu uersus, sed Alchoran euidentem, per quem castigentur uiuentes, firmeturq; uerbum super incredulos, docemus. Nunquid uident, qualiter bestias eorum seruituti commodoq; necessarias fecimus? ¶ Nos quidem illas mansuetas fecimus, quarum quasdam equitant, quasdam edunt, & ex illis proficuum eliciunt, & irrigant. Cur igitur Deo grates non reddunt? Imò Deum alium assumunt, ut eos uindicet, qui tamen præsens illis succurrere non potest. Verba sua te nullatenus sollicitent. Nos enim scimus, quid corde celent, quidue promant. Homo quidem me factore de spermate factus, causidicus & disputator efficitur, uobis inducens similitudines, oblitus animæ suæ. Ait enim, ossa in puluerem redacta resuscitare quæris? dic: Qui uos primo plasmauit, secundo reuiuificabit, omnium sapiens. Ille quidem arbores uirides educit, è quibus ignem accenditis. Nonne cœli terræq; conditor consimilia facere potest? Imò. Est enim omnipotens, & omnia sciens,

Similitudo lepida, ita ut nil suprà.

Nauigationis miraculum.

Excusatio malignorum, qui eleemosynas minime conferunt.

Resurrectio.

Paradisi uoluptas.

Damnatio impiorum.

Ignis purgatorius transeundus. De quo superius.

Negat se poeticen docere.

Tametsi Alcoran uersu cõpositus est.

A beneficijs Dei arguit, unicum Deum uenerandum.

Qui condidit hominem, is & facile mortuum resuscitabit, &c.

sciens, cuius mandatum solum omnia perficit, cuius manus omnia regit, & ad illum redibunt uniuersa.

AZOARA XLVII.

IN n. &c̄. Per angelorum in cœlis seriem, homines à uia mala diuertentium, præceptáque legentium, Non est nisi Deus unus, qui cœlum & terram, & interpositum omne creauit, & orientibus ac occidentibus imperat, cœlumq; pulchre stellis distinxit, ipsum à diabolis, nequid à ciuibus cœlestibus percipiant, custodiens. Quibus undique reiectis, graue malũ inde sumpturis, quemlibet eorũ aliqua re percepta, fugientẽ festinanter stella persequitur. An sunt isti fortiores & potẽtiores cæteris hominibus, quos mirè de luto fecimus? Cũ eas licet nolentes docemus, uirtutibus patefactis, eas deridendo dicunt, eas nil nisi manifestas incantationes esse: & quærunt, quomodo nos morti dediti, nostríque patres, & in puluerem redacti resurgemus? †Immò: sed dedecorati, & contumelijs affecti. Vnus enim buccinæ sonitus omnes excitabit, dicentes: ¶ Heu heu. Hæc est dies illa, dies scilicet iudicij, nobis sæpius prænunciata, & à nobis semper contradicta. Vos igitur omnes incredulos cum uxoribus uestris, & quos adorastis mei loco, gehennæ sepeliam, nunquam morituros. Quare non uindicant uestri quidam alios hac in die? Oportet autem omnes misericordiam diuinam expectare. Hi tamen illos increpabunt, dicentes: Vos potentes & præsumptuosi & increduli, quibus nos minime resistere potuimus, huiusmodi præcepta nobis attulistis. ¶ Super nos uerbum Dei firmatum fuit, quod malum reuera gustabimus. Quibus alij respondebunt: Nos tales talia uerba uobis persuasimus. Nunc autem omnes malorum participes existimus. Ita fiet incredulis qui quotiens audiunt, Non est nisi unus Deus, se præferunt, & dicunt: Nos nequaquam nostrarum cultum imaginum dimittemus, propter illius mimi uersificéque ludentis uerbum. Ille tamen sola cum ueritate uenit, cæteros confirmans nuncios. Malum igitur illud secundum opera sua guste omnis, nisi Deo puro corde deuotus. ¶ Tales enim uictum bonum, gaudiumq; plenum, & honorem integrum omnium rerum & uoluptatum in paradiso, suis lectis in aliorum directo positis possidebunt, habentes mulieres oculis clarissimis & immensis uelut oua, nunquã illos nisi tantum ad maritos suos erecturas. Et eisdem uescẽtibus fructus quoslibet, porrigetur scyphus plenus humore clarissimo, & dulci, & saporifero. Aliorum uero perscrutãtium alios, quidam inquiunt: Socium nobis dicentem habuimus, quare creditis istud? eo quod scimus nos mortuos, & in puluerem redactos, nunquam surrecturos. Respondent alij: Vultis ne scandere, ut hoc uidendo notetis? Ascendentes itaque, in igne medio positos uiderunt, & dixerunt: Nobis ferè multum obfuistis. Vobiscum enim iam essemus, nisi diuina pietas subuenisset. Nonne dixistis, nos primæ morti perpetuo succumbere, nec unquam ulterius resurgere? Nos quidem immensam gloriam adepti sumus. ¶ Hoc quidem est, quod promerentur bene gerentes. Hoc quidem hospitium iocundius est atque commodius, quàm arbor ezetus, ob malos plantata ciros, sicut diabolorum capita gestans, & ex sua radice gehennæ focum emittens. Vnde cibandi increduli, uentres suos farciunt. Potaturi deinceps quiddam ex ignibus uarijs confectum, & demum ad ignem redituri: quem illi sui patres prius errantes, quorum sectæ fuerunt imitatores, lucrati sunt. ¶ Suorum antecessorum pars plu-

Iuret per angelos, unum duntaxat esse Deum.

Imò asseuerat Atqui resurgẽt uerùm ad ignominiam.

Quotquot seruantur, Dei misericordia seruantur.

Machumet uersificator.

Paradisus fictitia.

rima nunquam errare ceſſauit. Quorum niſi tantum corde Deo puro deuo
Noe. torum, quis eſſet finis perdende. Noſtris tamen nunciis nulli caruerunt.
Noë nos precantem, gentemq; ſuam à diluuio liberauimus, eiq; cum filiis
ſuis ſuperſtiti, ſemper ſuum uſq; finem profecimus, ſuper quem & ſuos ſa-
lus Dei quieuit, quoniam in me crediderunt: cæteros autem ſummerſimus.
Abraham ob imagines dejectas periclitatus. De quo antea etiam. Abrahã autem ex illius genere procedens, & ad Deum corde ſano ſupplex
accedens, patrem ſuum & gentem ſuã ſic affatus eſt: Huiuſmodi res mutas
Dei loco cur adoratis? Quid de ipſo mundi conditore cogitatis? Ipſe dein-
ceps ſtellis uiſis, ſe morbis affligi fingens, cæteris diſcedentibus, ad imagi-
nes inquit: Quare non comeditis? Cur uerbum non profertis? Deinceps 10
manu ſua fractis illis, hominibus ac currentibus inquit: An manuum ue-
ſtrarum facturas, quas tamen & uos Deus condidit, adoratis? Illos quidem
iubentes ædificium magnum erigi, ut illinc in ignem proiiceretur, ſubeſſe
fecimus. Vnde ipſe gaudens inquit: Ad Deum ibo, qui me uiam rectam do
Immolatio Iſa ac paulo aliter deſcripta quam Ge. 22. cebit, mihiq; ſua miſericordia, precesq; ueſtra quodq; bonũ tribuet. ¶ Nos
itaq; nuncium pueri mitis contulimus. Cum quo deinceps ad mortem ac-
cedens, inquit: O fili, mihi quidem uiſione nunciatum eſt, quod te decolla-
rem. quid tibi placeat inde, perpende. Qui reſpondit: O pater, nunciatũ tibi
perpetra. Me nãq; fortiter paſſum omnia reperies. Illi itaq; præparãti eũ ad
decollandũ, diximus: O Abrahã, uerę uiſionis cõfirmator, cum hoc ſit malũ 20
euidẽs, nos eũ moleſtia magna redimemus, cui deinceps multũ profecimus.
Sic enim benefacientes remuneramus. Salus Dei ſuper Abrahã noſtrũ fide
lem & iuſtum. Tale quid eñ promeretur credens, & benefactor. ¶ Eum de-
inceps, & Iſaac, filiosq; ſuos euidẽter ſuis animabus proficientes multiplica
Moſes & Aaron. uimus. Moyſi quoq; & Aaron obnoxiis nobis ob noſtra collata ſuffragia, ui-
ctoriã ſuper hoſtes noſtros præbuimus, ipſosq; ſuosq; fautores à grauí peri-
culo liberantes & ipſos etiã libro ſibi tradito rectam in uiã direximus, ſuper
quos poſtremo multiplicatos diuina ſalus deſcẽdit: quoniã boni credẽtesq;
Elias 3. & 4. Regum. fuerant. Et nos benegerentibus talem remunerationem facimus. ¶ Aliq; 30
noſtro nuncio quærẽti gentẽ ſuã, quare timebat & inuocabat Balen, dimit-
tendo conditorẽ optimũ uniuerſitatis, qui reuera Deus eſt illius ſuorũq; pa-
rentum prior: gens ſua rebellis obſtinaciter extitit. Vnde gehennã ingreſ-
ſi ſunt, prẽter credẽtes timentesq; Deũ corde puro. Ipſo deinde multiplica-
Iezin. Loth. to ſup ipſum, & gentẽ quoq; Iezin, quoniã bonus fuerat, ſalus cõtigit, uelut
ſuper omnes credentes. Loth itẽ nunciũ noſtrũ, ſuosq; fautores omnes, præ-
ter fœminã decrepitã ſaluauimus. Cæteros aũt cunctos cõfudimus. Quorũ
adhuc indicia uos omni die & noctu pergẽtes illac uidetis, niſi prorſus ſitis
Ionas & conuerſio Niniuitarum. inſcij. Ionas quoq; noſter nuncius, nauem oneratam ingreſſus eſt. ¶ Super
ipſum quidẽ poſt ſortiũ proiectũ ſors cecidit. Ipſum deinceps eiectum quaſi 40
reũ cetus abſorbuit, eumq; ſemper in uentre illius Deum inuocãtem, Deus
illinc in primum extraxit, & poſt hedera ſuper eum eleuata texit, & eundẽ
miſſum demum ad centum millia hominum uel plures, illosq; factos cre-
Nõ modo prophanè, uerum etiam inſani ritu blatterat Deum non habere filium. dentes, ad horam ſcitam dimiſit. Perquiratur ab incredulis, an ipſi per-
hibent filias eſſe Dei, filiosq;? Sui pars autem plurima mentiendo dixit,
Deum habere filium. Cœpit ne filias plus diligere? quid iudicatis imme-
mores? An ueſtri dicti rationem firmam habetis? Librum quidem ue-
ſtrum, ſi ueraces eſtis, in medium afferte. Eſt autem eorum poſitio, quoniam
Dei dæmonesq; populus unus ſunt. Sciũt uero diaboli, ſe profecto iram

Dei:

Dei:Et huiuſmodi dicta Deus adhorret. ¶ Quid uel uoſmetipſos,uel à uobis adoratos Dei loco,fore cẽſetis? Omnes ad ignem ibitis,ubi cuiq; ueſtrũ locus ſcitus preſcriptus eſt:quoniam Deum uerum miníme uocatis. Dicitis tamen uos fore bonos & puros,ſi primorum memoriam haberetis. Illi uero contradixerunt,quod & ipſi percipient. Præcepta quidem noſtra per nuncios noſtros ſemper uindicandos , quippe noſtri ſemper exercitus uincent, aures gentium attigerunt. Ab illis ad horam diſcedens expecta,ſicut & illi faciunt ad malum ſuum properantes : quod cum acceſſerit , grauiter illos percutiet. Sua dicta nullum inferunt moleſtiam. Incomprehenſibili Deo, ſuper cuius nuncios ſit ſalus,& ipſi cõditori mundi grates dignæ reddãtur.

Maiorum æmulatores.

AZOARA XLVIII.

IN n.&c̃. Per Alchoran homines inſtruentem, & docentem, ambigentes & præſumptuoſi nobis aduerſarij manent increduli. Qui cum memoratis gentibus deletis à nobis admirando dicunt , illis non fuiſſe locum inhabitandi congruum:nunciumq; ſibi miſſum de ſemetipſis,mendacem & magum appellant. Mirandum enim eſt,quomodo Deus noſtros unum ponat. Hic etenim mos nouus ab illo fictus,à nobis eſt inauditus. Vnde in noſtrorum deorum cultu pro ſuo noſtroq; uelle perſeueremus. Hoc ſuum dictum qualiter nobis inde dubitantibus eſt interpoſitum, uindictam meam quare non timent? Eſt ne in manu ſua miſericordiæ diuinæ donum? An imperant illi cœlis & terræ cunctisq; interpoſitis? Per funes uiſum illuc aſcendant. ¶ Gentes prius Noë ſcilicet,Hat,atq; Pharaonis,& Tuha,Laudet,ac Themuth,& Loth,ac homines arboris,noſtris cõtradixere nuncijs. Vnde quod mandauimus,illis accidit. Iſti quidem tantum uocem unam aduenientem, poſtquam nec gemitus nec ſingultus nec ſalus ulla ſequetur , expectant & orant:ut ante diem computi ſibi futurum accidat. Tu uero ſuper hoc quod dicunt,indurans dic,qualiter clienti noſtro Dauid bono potentiq; montes, & aues omnes ueſpere maneq; Deum inuocantes parebãt , & qualiter ipſũ iuſte iudicantem,& fortem,& firmiter imperantem,& diſcretum,atq; facũdum fecimus. A quo ſi memor es,ad altare ſtante,quidam quæſitum iudicium acceſſerunt. ¶ Illi quidem eos ingreſſos timenti dixerunt,noſtram cauſam timoris expers diſcute : uerum uiamq; rectam oſtendens nobis cauſantibus ob inuidiam. Iſte meus frater nonagintanouem mulieres habens, mihi tantum unam habenti ui moleſtiaque fraude ſubripere parat. Cui Dauid reſpondens , alium male feciſſe : licet etiam amicorum multi niſi boni credentesq; bene fecerint , alijs inuideant, boni uero perpauci ſunt , ſe peccaſſe cognouit. Vnde ſe Deo ſubijciens,reuerſus eſt. Illum itaq; bene pœnitentẽ,nobis data uenia cõiungentes, ſic affati ſumus. Tu Dauid uicarius in terra conſtitutus,inter homines uerum iudica,nõ ſequendo deuiantiũ uoluptates & uota. Errãtes quidem graue malum patientur:quoniam diei iudicij non recordantur. Nos quidem cœlum & terram & interpoſitum omne nequaq; pro nihilo fecimus:licet hoc opinentur increduli,focũ ob hoc perpetuũ ingreſſuri. Credentiũ enim ab incredulis,& timentium ab intimidis magna fiet diſtantia. Tibi quidem librum cõmodum miſimus,ut per ipſum ſcientes ad diuinã cõmemorationem redigas. Damus item tibi uirũ bonũ, Dei ſequentem , Salomonem, qui bonis equis ſibi ueſpere monſtratis, ait: ¶ Equos iſtos pro iuſſu dilectioneq; Dei regis,tantũ ab ortu ad occaſum dirigo;Illos à me diuertite,colla que ſua cũ pedibus abſcindite. In ipſius Salomonis

Vituperat nõ audientes ſuũ Alcoranum.

Increduli mirantur à Machumet unum Deum dici, quum perſuaſum habeant, plures eſſe.

Dauid prædicatur.

Caſtigationẽ Dauidis per Nathan prophetam. 2.Reg.12.ita refert , ut uix poſſis agnoſcere.

Alcoran ad diuinam cognitionem perducere.

Salomon.

Fabulæ Iudaicæ

monis lectum, niminm diligentis natum suum, ipsum mortuum prostrauimus, Vnde pœnitẽs ipse, deinceps inquit: O Deus, da mihi ueniam, & regimen, quale postea nemini dones, cum tu sis largitor optimus. Subiunximus igitur illi uentos, suo iussu leuiter quocunq; currentes, & diabolos, quorumlibet ædificiorum & machinarum structores & submersores, alios etiam ferro uinctos, Nos huiusmodi domum, & alia multa facientes, damus & retinemus sine computo. Omnis enim nobis iunctus, bonum possidebit.

Iob. Qualiter item Iob homo noster, diuinam pietatem inuocauit, dicens: O Deus, iam mihi laborem & damnum & malum diabolus intulit: non taceas. ¶ Inquit Deus, eum à te cum pede repelle. Hocq; iocundum affuit, quasi dulcis aqua porrecta, siue syropus. Ei dupliciter gente sua restaurata, nostra pietate subueniente, sapientes animante, præcepimus: ut cum radicibus fragilibus & siccis manu sua collectis ictus faceret, quoniam iam bonus &

Abraham. Isaac. Iacob. Ismael. Alieza. Alchiphla. indurator repertus est. Abraham rursum & Isaac atq; Iacob in hoc sæculo bonos & puros legum obseruatores, & in alio mecum optimos non prætermittas. Memores item Ismahel, & Alieza, & Alchifla, qui boni patientesq; uixerunt. Talia namq; dicta sapientibus uiam rectam atq; peritiam elucidant. Huiusmodi namq; uiris portæ paradisi patebunt, in qua molliter di-

Paradisus carnalis. scumbentes, pomis multimodis & syropo potientur. ¶ Mulieres etiam uerecundas, & coæquas, nusquam uergentes uisum nisi tantum ad maritos suos, habebunt. Hæc quidem omnia dies iudicij patefaciet, ubi fiet munus,

Inferi. gaudiumq; perpetuum. Præsumptuosi uero, malo suo redeuntes ad infernum, malum reperturi, grabatum malorum confectionem igneum gustabunt. Quos cæteri peccatores sic increpabunt: Nos quidem uos hoc in igne comburendos multum abhorremus, quoniam nostræ damnationis & operis praui fuistis occasio. Vnde Deus ignis feruorem uobis, obsecramus, du-

Iusti fœlicissime habebunt, stupentibus ob hoc incredulis. Sap. 5. plicet. Sed ubi sunt ô Deus, quos opinio nostra malos reputauit? Vtrum illis aliquod negotium iniunxistis? An oculis nostris sunt inuisibiles? Talem causam in igne medio ueraciter peragent. Tu quidem dic, te tantum esse nuncium Dei potentis, & incompræhensibilis, uenia; datoris, regis cœlorum & terræ, & cunctorum illis interpositorum, præter quem non est Deus alius. Diuinum mandatum est maximum. Sed uos non creditis illi, mihiq; non pertinet de magnatibus illis ratiocinantibus tractare, sed tan-

Hominis creatio. tum castigare, mandatumq; diuinum explanare. Deus ipse dixit angelis, se facturum hominem de luto. ¶ Illi itaq; quàm optime compositio, de nostro spiritu insufflauimus: eidemq; iussu nostro, præter Beelzebub recedentem, & incredulum, omnes angeli se humiliabant. Qui quæsitus, cur in Deum insurgeret, nolens se humiliare, respondit: Ego quidem igneus, illo luteo melior existo. Inquit Deus: Hinc exi igitur à diuina spe, ad diem aliam retractus. Illi deinceps terminum usque ad diem publicæ resurrectionis postulanti, Deus inquit: Iam tibi terminus positus est ad diem horæ scitæ. ¶ Respondit: Per tuum honorem & exaltationem iuro, me cordibus eorum omnium, nisi tantum bonorum, & tibi deuotorum immissurum malum semper. Cui Deus: Veraciter igitur tibi promitto, quod de te tuisq;

Angeli iussu Dei adorant, Adam. refert aliquam umbrã eius quod in epist. Heb. dicitur: Omnes sunt spiritus administ. Diaboli studium, perdere. Machumetis legatio. sequacibus infernum implebo. Tu uero dic, te tantum esse missum, castigatum & patefactum mandatum tibi diuinitus, nec quicquam aliud. Cum sim itaq; castigator ego, uos adhuc castigamen scietis.

AZOARA

IN n.&c. Hunc librum ab incomprehensibili sapientequ Deo compositum, tibi cum ueritate dedimus. Deum itaque dãtem tibi legem puram, corde puro iugiter inuoca. Aduocantes etiam alios Dei loco, non alia de causa faciunt, nisi ut Deum pro illis exorent. Deus autem illorum errorem & controuersiam discutiet, qui mendacibus & incredulis uiam rectam non aperit. Si Deus filium sumpsisse uellet, optimum & clarissimum à se creatorum acciperet: quod ipse plurimum abhorret. Est enim unus & solus Deus, fortis & potens, cœli terræq creator, uerus, ineſtimabilis, ueniequ largitor. Qui diei noctem inducens, & è conuerso solem & lunam ad terminum statutum promoueri iussit, humanumq genus totum produxit, consequenter ex uno patre, ab eodem sua muliere sumpta, uosq formando tribus obscuris receptaculis disposuit: Et bestiarum octo parilia fecit. Hic inquam Deus est dominus uester, rex totius mundi, præter quem non est Deus alius. Cur igitur non conuertimini, timentes eum. Incredulitas quidem uestra minime sollicitat eum. Sed ipse uult suos esse credentes, & glorificantes eũ, ut sic suis prosint animabus. Cum ad Deum secretorum cordium cognitorem, dicturum singulis singulos actus suos, uere redibitis, ulterius precare desistite. Quilibet malo læsus, Deum corde puro precatur: liberatus sæpius illius precis obliuiscitur, ponens illi similem, uiam rectam exeundo. Perseueret igitur paulisper in incredulitate sua, quoniam igni deputabitur. Omnis autem inuocans Deum die noctuq, & adorans, diemque futuram timens, diuinam securè misericordiam expectet. An stulti sapientibus coæquantur? Hoc quidem nulli nisi discreti percipiunt. ¶ Omnis quidem Deum timens, & credens, ac benefaciens, in hoc mundo misericordiam diuinã assequetur. Deus enim cuius est terra spacioſa, merentibus bonum innumerum tribuit: cuius est mandatum, quod ipsum inuocem corde puro, legemque missam imitando, credentium primus existam. Aliter autem graue malum subibo. Deum itaque, legemq suam corde puro constanter imitor: uos uero, quos uultis inuocate. Perditores suarum animarum, suæq gentis, sæculo futuro ueraciter & euidenter perdentur. Ignis enim eos undiq teget. Deum taliter suos homines terrentem, summe timete, qui plenum præbet gaudium, diabolos & idola linquentibus, & ad Deum solum se conuertentibus. Auscultantes uerbum meum, recta uia iugiter incedant, melius imitando. Illos enim, sicut sapientes, ad uiã rectam dirigimus. ¶ Tũe uis igni deputatos ab ipso proijcere, cum super eos uerbum diuinũ sit firmatum? Soli timentes Deum, mansiones gradatim distinctas subtus fluentibus aquis, Deo nunquam diuertente se à mandato suo, possidebunt. Deus quidem de cœlis in terram aquas demittit, quibus sementes primo uirides educit, & easdem deinceps croceas, tandem siccas efficit: Quod satis sapientibus est ad mirandum. ¶ Cui Deus cor ad credendum aperit, suam lucem immittit: Corda uero lapidea gestantes, contra diuinam inuocationem, euidenter in erroribus & tenebris inhabitant. Cum timentes Deum uerbum oportunũ, uidelicet librum ubiq consonum sibi audiunt, capilli suorum capitum eriguntur, cordaq mollescunt ad opis diuinæ petitionem, dicendo: Veraciter hanc esse uiam rectam Dei, docentis eam, quos uult. A quo quilibet deuiatus, nunquam ab alio dirigetur, quin faciei suæ malum diei futuræ grauissimum incũbat, cum nos incredulis mala sua peracta gustare præceperimus.

Deos alienos colere dicit hic planius, qui diuorum patrocinia & interceſsionẽ petunt.

Deum non suscepisse filiũ argutatur ex humilitate Christi Seruatoris.

Machumet primus credẽtium, id est, nouæ sectæ cõditor.

Obstinati quidam perditioni destinati.

Deus fidem donat.

Alcoran sibi ubiq; cõsonat: Ideo diuinitus datus. Sed aliquoties sibi discrepat dispensõ: Igitur nõ est ex Deo.

perimus. Anteceſſores quoq; ſuos noſtris nuncijs contradicentes, malum improuiſum tetigit, & huius ſæculi dedecus incubuit, & alius ſæculi malũ multo peius, atq; perditio. Nos quidem in hoc Alchoran Arabico, falſitatis experte, plures induximus ſimilitudines, ut ſic memores atq; ſcientes efficiantur homines. Fuit uir quidam habens quendam participem fidelem & unanimem, & alium nequam & diſſidentem. Illi ne ſimiles & æquales eſſe cenſentur? Hoc exemplum à pluribus (Deo gratias) eſt ignoratum. Tu quidem, ſicut & omnes alij, mortalis exiſtis, dieq; futura coram Deo cauſam & iudicium omnes habebitis. ¶ Nemo deterior eſt illo, qui Deo mendacium imponit, & ueritati uenienti contradicit. Nonne locus eſt incredulis in gehenna? ueritatem ferentes, atq; firmantes, Deum timent, & apud illum omne ſuum uelle, prout boni merentur, habebunt. Deus enim illis peccata dimittit, & munus ſuis operibus melius & maius efficit. Incredulí propter imagines ſuas inuocatas Dei loco, tibi terrorem immittunt: Sed Deus ipſomet teſte, ſuos potenter uindicabit, qui eſt uindex optimus. Quo docente quemlibet uiam rectam, directe procedit: quemlibet uero deuiare faciente, nunquam dirigetur. Poterunt ne, quos inuocatis loco Dei, mihi bonum à Deo uolente propoſitum auferre, uel malum repellere? Deo quidem ego me commendo, cui ſe commendant omnes ſapientes. Operímini uos more ueſtro, ſicut & ego meo: uidebimusq;, cui malum perpetuum & dedecus accidet. ¶ Licet tibi miſſus ſit liber diuinitus ad opus gentis, non tamen ſis cuſtos, niſi perficientium uelle tuum. Quilibet namque ſibi, uidelicet ueram uiam ſeu falſam ſequens, operabitur. Morientibus mortis hora, cæteris hora ſopitionis, Deus animas extrahit: quibuſdam item reddens eas ad horam ſcitam, quibuſdam nunquam, omnia pro ſuo uelle faciens: Quod mirandum eſt ſapientibus. Loco Dei ſumuntur, quorum alius precatur pro alio. Illi tamen imperio ſenſuq; carent penitus. ¶ Deus ſolus eſt prolocutor, & iudex cœlorum & terræ, ad quem omnium fiet reditus. Eorum tamen corda, qui ſæculum aliud futurum non credunt, diffugiunt, audiendo Deũ ſolum inuocandum eſſe: Cæterorum autem Dei loco ſumptorum, inuocationi congaudent. Deus autem cœlorum & terræ conditor, omniumq; ſecretorum cognitor, diſſenſiones & contrarietates omnes diſcutiet. Si quilibet incredulus totius terræ ſubſtantiam duplicatam poſſideret, die qua nõ eſt æſtimatũ, quã ſæpius ab illo deriſum ſibi ſingulis peccatis ſuis reuelatis aſpiciet, eã totã pro ſe redimendo præberet. Hoc enim malo ſibi contingente, Deum intente precatur: adueniente bono, firmat hoc ſibi nullatenus eſſe datum, niſi per ſapientiam ſuam. Sed plures hoc ignorant: anteceſſores quoque ſuis malis uiſis, peccatisq; reuelatis, hoc eodẽ uerbo potiti ſunt. Sed totum lucrum ſuum nil eis profuit, ſicut non ſuum perdendis quicquam proficiet. Nonne ſciunt, Deum huic ſubſtantiã multam, illi paucam pro uelle ſuo tribuiſſe? quod credentes admirant. Gens mea, quæ nefanda peccataq; perpetrauit, ne deſperet. Deus enim ipſe miſericors peccata dimittit. ¶ Deum igitur ante malorum aduentum adorate: Ad ipſum autem cõuerſi, & ſequẽtes librum optimum, uobis diuinitus datum. Malo namq; ſubito uobis non tractantibus inde ſuperueniente, nullum habebitis adiutorem uel uindicẽ. Omnis enim anima mala, tunc ſuum conquerens infortunium, dicet: Quare deriſionem feci? non ex Dei parte deriſor extitit. Vel inquiet: Si me Deus ad uiam rectam dirigeret, timens eſſem; Et ſi nunc mihi daretur reditus,

bonum

Quare Alcoran parabolis utatur.

Aenigma, quod ſphingẽ poſtulat.

Vana eſt diuorum inuocatio: Siquidẽ uoluntati diuinæ nemo poteſt reſiſtere.

De anima opinio impia.

Patroni diui, loco Dei habẽtur.

Quid ſi homo lucretur uniuerſum mundum, animæ autem ſuæ iacturam?

Malis premẽtibus homines quidam inuocant Deum: Bona obuenientia ſuæ arrogant induſtriæ.

Remiſſio peccatorum.

Peruertes culpam Deo imputant falſo.

bonum efficerem. Reſpondebit dominus ipſe: Nuncio uobis miſſo contradixiſtis increduli, unde nunc malum & perditionem incurrite. Imponentes Deo mendacium, facies ſuas illa die nigreſcere uidebunt, ingreſſuri gehennam, quàm ſibi lucrati ſunt. Timentes autem & bonos Deus creans omnia, cuius ſunt uniuerſa, mali totius & timoris expertes efficiens, ſaluabit. Vosne uiri neſcij, me quenquam niſi Deum ſolum adorare, perſuadetis? Ex prædeceſſoribus meis percipio, me perdendis aſſociandum, ſi Deo participes ponam, ſicut & illi fecerunt, cuius tota multitudo nequiuit, quantum Deus ſolus: cuius pugnus in futuro ſæculo totã terrã includit, in cuius dextera cœli cuncti prorſus inuoluẽtur, & incredulorum dicta reſpuit. Ipſum igitur adoro: Illi gratias reddo. Primo quidem buccinæ ſonitu morti ſuccumbent omnia, niſi quæ Dei uoluntas protexerit: Secundo ſonante, ſingula reuiuiſcent, Deiq; ſplendore cœli & terra ſplendeſcent. Tum Deus omnium cognitor cum prophetis interfectis accedens, omnia cũ ueritate iudicabit, nemini facturus iniuriã, omniq; ſuum meritum cõpleturus, multasq; gentiũ cohortes ad ipſius inferni portas ducturus. Illi deinceps ab inferni ianitoribus quæſiti, Nunquid neminem nunciũ de die illa prædicãtem habuiſſent, reſpondebunt, Ita. Sed uerbum mali ſuper incredulos firmatum eſt. Dicent & alij: Portas igitur intrate, perpetuam ibi manſionem facturi. ¶ Cohortes timentium ad paradiſi ianuas ducendæ, & præcepturæ ſibi portas aperiri, hoc à ianitoribus reſponſum audient: Salus Dei ſuper uos bonos. Introite, hic ſine fine mãſuri. Vnde gaudentes illi, gratias Deo reddent, ob uerbum ſuum uerax: Quoniã ipſi prius ab ipſo telluris hæredes cõſtituti, demum in paradiſo, optima beneficiorũ mercede, uelle ſuum omne perficiunt, uidẽtes circa Deum angelos illius, circa precãtes gratiã, & iudicantes inter gentes.

Vltimo die primo tubæ concentu morietur omnes, ſecundo reuiuiſcent. Aliter docet diuinus Paulus 1. Cor. Iudicium ultimum.

Angeli iudices. Aliquoties ſolum Deũ iudicare ſcribit.

AZOARA L.

IN n. &c. Per hunc Alchoran à Deo ſublimi ſapienteq; cõpoſitũ, ipſe mihi diuinitus miſſus eſt à Deo ipſo, qui peccata dimittit, pœnitentes recipit, benefacientes optime remunerat, largus & immenſus, præter quem nõ eſt Deus. Increduli uero tantum in diuina præcepta diſputant: de quorũ factis, ſeu dictis, nullatenus ſollititeris. Quęq; gentium, cõtradicentiũ ſcilicet Noë pluribusq;, poſt eum cogitauit diſputãdo cum ſuo propheta uerũ tollere. Ego uero uindictã de ſingulis ſumpſi, quæ qualis eſſet, perpẽde. Super incredulos enim firmatum eſt Dei uerbum, quoniã ipſi perpetuũ ignẽ inibunt. Subleuãtes uero Dei thronum, & circumſtãtes, in Deum credunt, & inuocãdo gratiam obſecrãt, ut ipſe bonis ueniam faciat, dicentes: Tu Deus incomprehenſibilis & ſapiens, omnia tua pietate ſapientiaq; complectens, pœnitentibus indulge ueniã, tuiq; ſequaces ab igne repellẽs, paradiſum tribue: quã ſibi, ſuisq; filijs, & mulieribus ac poſteris, bonis ſcilicet pollicitus es. Talibus enim iudicij die miſericordiã prębebis, gaudiumq; perpetuũ. Increduli uero tunc dicturi Deum fuiſſe callidiorẽ, quando uocati ad fidẽ nõ crediderunt, inquient: O Deus, nobis iã bis mortuis, & bis uiuis, te faciẽte, culpasq; noſtras nunc cognoſcentibus, uiã para reditus. ¶ Nonne uos audito ſolum Deum riſiſtis, audito particeps credidiſtis? Hodie quidẽ Dei omne iudicium eſt ſolius, qui uobis pręcepta tradidit, bonum de cœlis poſuit: hoc tamen nemo niſi conuerſus ad Deum credidit. Deum itaq; regẽ throno ſublimem, & gradatim ſublimatorem, licet nolentibus incredulis, & dãtem cui uult ſpiritum caſtigaminis, atq; dogmatis illius diei, qua ſolus Deus impe-

Per Alcoran iurat, quod ei ſit exhibitus à Deo.

Duas mortes aliquoties dicit, ut Apoca. Ioannis.

rans,omnibus ſuum meritum iuſtè daturus,omnium ſecretorum inſpector & promptus dinumerator,uerum dabit iudicium cæteris omnibus,nec per amicum, nec per oratorem quicquam de ſuis factis ſiue cogitationibus auſcultantem habentibus:quippe corda faucibus inhærebunt. Illum inquam omnia uidentem & audientem, corde puro iugiter inuocate. Illi uero quos adoratis Dei loco, nihil mandare poterunt. ¶ Euntes per terras uideant, qualiter Deus uindex grauiſſimus potentiores & clariores ædificatores ſuis pro culpis ſumptos, quoniam prophetis ſuis docentibus diuinas uirtutes contradixerant,nullum Deum alium habere uindicem potentes peſſun

Moyſes & Pharao. dedit,uelut Pharaonem,& Haaran,& Karaon dicentes, Moyſen de noſtris præceptis diſſerentem, mendacem & magum exiſtere, & præcipientes ut filij credentium illi nequaquam meliores interficerentur: cum ille tantum erroris artifex eſſet. Dixit autem Pharao: Sinite me Moyſen interficere,

† *Et pro uel.* † & Deum ſuum,quem terram meam uaſtaturum timeo,precetur & inuocet. Cui Moyſes reſpondit: Deo domino mei,cunctorumq; ueſtri,uelut & omnium præſumptuoſorum & infidelium,me commendo. Interim uir bo-

Conſilium cuiuſdam Aegyptij, quale Gamalielis in Actis Apoſt. nus de gente Pharaonis, legem in corde ſecreto cuſtodiens, accedens ſic afatus eſt:Hominem diuinis cum uirtutibus uenientem & confitentem Deum eſſe ſuum dominum,cur interficies? Si mendax eſt,ſua ſibi reſpondebunt mendacia:Si uerax,ſuorum dictorum meritum accipiet, Deus enim neminem mendacem & præſumptuoſum in uiam rectam dirigit. Sed licet in terra ueſtrum ſit iudicium & ſublimitas: quis nos de diuina uindicta ſuperueniẽte proteget? Cui Pharaon inquit:Nec ego uos,præter quod uideo doceo,nec in uiam niſi rectam mitto. Reſpondit & ille: O homines,malum diei grauis,& dedecus futurũ uobis ſicut cõtigit primis cohortibus,timeo. ¶ Ita namq; cõtigit genti Noẽ,& Hath,atq; Themuth,ſuiſq; poſteris. Die cõgregationis & edicti, qua perdemini,nõ habebitis de Deo uindicem,ſeu

Ioſeph. protectorem. A Deo deductus in errorem,nũquam dirigetur. Poſt Ioſeph diuinitus miſſum uobis,cui etiam nũquam credidiſtis, nullus poſtea uobis etiam teſtibus inde miſſus. Ita ſemper Deus præſumptuoſos & contradicẽtes errare faciet,ſuaq; corda ſigillat & obdurat:apud quẽ omnes ratiocinantes in diuina præcepta ſine peritia ſibi tradita, ſummã difficultatem & odiũ

Pharao poſtulat cõſtrui ædificium, per quod cœlum ſcandat. inueniẽt. Pharaon uero ſic Hemem allocutus eſt: Aedificiũ ad cœleſtiũ portarum attactum mihi conſtrue,ut ſic Deũ Moyſis,quem falſum æſtimo,per ſpiciã. Ita Pharaonem aberrare,ſibiq; ſuum malum placere,cuius artes ſibi ſunt damnoſæ,fecimus. Vir autem ille bonus & credẽs,ait:Si me ſecuti fueritis,rectam uiam me doctore procedetis. Huius mundi uita nihil eſt:aliud

Non ſemel ab ſurdam fabulã hanc ponit. uero ſæculum eſt manſio perpetua, ubi peccator omnis meritum conſimile poſſidebit. Benefaciens autem omnis uir ſeu mulier,paradiſum ingrediẽs, bonum ſumet innumerum. ¶ O homines,me uos ad ſalutem uocante,cur ignem incurritis? Quare me non in Deum credere,ſed cũ illo participẽ ponere,cuius eſt ipſe neſcius,perſuadetis? Me potius imitemini,uocãtem uos ad Deum ueniæ datorem, ante quem uelut ante Deum ſuum die cõmunis reditus uenient,nec hic nec ſæculo futuro cuiquam profecturi. Ego quidẽ Deo uobis dicta mea commemoraturo me commendo, qui omnia uidet & ſapit. Illum igitur à malo,quod timuit,protexímus,inferentes periculũ hominibus Pharaonis,qui nũc mane ueſpereq; foco læſi,in grauiori malo poſt horam reſurrectionis ſtatuentur. Quando pauperes in elatos p̃otentia diui-

tijſq;

tijsq; ſic ratiocinabuntur: Cum ſemper nos ueſtra ſecta proceſſimus, nunc uel ignem demite, uel minuite. Illi uero reſpondebunt: En omnes inſumus. Iam Deus inter homines dijudicauit. Omnes autem in igne poſiti, una uoce poſtulabunt ignis miniſtratores, ut ſua prece Deus ſolum illos una die quieſcere permittat. Quibus quærentibus, Nonne uobis Dei nuncius aduenit? Reſpondebunt, Ita. Vos igitur inuocetis, atq; precemini Deum. Hoc enim nil niſi damnum noſtrum eſt atq; dedecus. Ita quidem nuncios noſtros ſuosq; fautores in hac uita uindicamus de malis, quibus in die futura nulla proficiet excuſatio, quin repulſam domumq; peſſimam ineant. Librum quidem Moyſi traditum, filijs Iſraël hæreditatem, ſcientibus uiam rectam atq; memoriam tribuimus. Tu quidem terminum Dei ueraciſſimum expectans, ipſum mane ueſpereq; glorificans & inuocans, pro tuis culpis deprecari non deſine. Inſipienter uero diſputantium de diuinis præceptis, cordibus nil niſi malum inhæret. Tu uero cuncta ſcienti uidentiq; Deo te commenda: cuius cœlorum terræq; machina cunctis hominum operibus præcellit. Licet hoc plures minimè perpendant. Sed cęcus & uidens, & peccator ac benefaciens, nullatenus coæquantur. Pauci namq; credunt, horam illam falſitatis expertem fore uenturam. Deus quidem pollicens ſe reſponſurum inuocantibus eum, & daturum gehennam dedignantibus, hic diem motui, luciq;, noctem quieti diſponens commode gentibus omnibus, dominus noſter eſt, omnia creans, præter quem non eſt alius Deus. In illum igitur quare non creditis? Ille uobis terram immobilem, cœlumq; tectum poſuit, uosq; pulchræ ſimilitudinis efficiens, uictum ſaporiferum tribuit. Veſtri namq;, mundiq; totius eſt dominus, uiuus & uerus, præter quem nō eſt alius Deus. Cuius ſolius glorificandi lex eſt gloriosa: quod tamen non credunt noſtris præceptis reſiſtentes. Ipſum igitur corde puro iugiter inuocate. Mihi quidem hoc diuinitus lege data præceptum eſt, nullatenus illos, quos Dei loco uos adoratis, inuocare: Sed in Deum totius mundi dominū credere, qui primo uos è terra plaſmauit, deinceps è ſpermate per ſanguinei coaguli ſucceſſionem puerum educens, ſenem iuuentute mediante perficit. Quidam tamen hora ſcita prius ueniente, prius pereunt. Illam enim euitare ſequendo, uel prę eundo, nemo poterit. Ille rurſus & mortem inducit: quo dicente Fiat, factum eſt. Qui præceptis per noſtros nuncios latis, libroq; noſtro contradicendo uel diſputando reſiſtunt, quare ſe non conuertunt? Vellent quidem conuerti, cum illi onerati colla cathenis longis, trahentibus illos ad ignem, illic perpetuò manſuros, me ſic quærentem audient: Vbi ſunt participes à uobis poſiti? Sed inquiēt: Illi nobis erroribus illatis diſceſſerūt. Nūcq; cognoſcimus, nos adoraſſe res friuolas & inutiles. Ita Deus incredulos aberrare faciēs, inquiet: Vos rebus mundanis ſuperbia præſumptioneq; potiti, meritum conſimile ſuſcepturi, portas intrate gehennæ, perpetuā ibi manſionem habituri. Tu uero, quoniam terminus Dei uerax eſt, indura, & uel partem nunciatorum illis tibi patefaciam, uel te mori, & illos redire faciam. Omnium prophetarum ante te miſſorum, quorum nullus quicquam niſi diuinum præceptum attulit, quoſdam nominauimus, quoſdam autem non. Quorum ueritatem hora ueniente Deus diſcutiet. Ad incredulorū detrimentum Deus humano cōmodo beſtias creauit. Has enim comeditis, illas equitādo, tum ſarcinas ueſtras ad naues ſeu quouis defertis, tum legationes ueſtras cordiſq; uoluntates cito perficitis. In ipſum itaque docentem

Exprobratio inferiorum ad præſides qui ſeduxerunt.

Prophanæ diſputationes de diuinis arguunt mentem impiam.

Homo.

Fatum.

Prophetæ partim nominati &c.

uos, quare non creditis? ¶ Quare non perscrutantur per terras fines suorum antecessorum, potentiorum illis: quorum adhuc indicia terra retinet? Hoc tamen ab illis minime semouet opus prauum atque peruersum, nostris nuncijs miracula ferentibus uisis, suæ congaudebant sapientiæ: posthea tamen obstinaciter deridebant. Sed nostra uindicta demum apparente dicebant, cum suum credere nil profuit: Nos in Deum unum & solum credimus, nequaquam in participes positos. Mos Dei semper fuit, in incredulitate perseuerantes perdere.

In eo quod iudicas alterũ, teipsum condemnas.

AZOARA LI.

IN n.&c. Alchoran Arabicus à Deo pio misericordéque positus, res enodans, atque discutiens, scientibus his bonum, illis malum nunciat. Sed plures ab auditu illius discedunt, dicentes: Corda quidem nostra contra id quod tu prædicas, clauduntur, aurésque nostræ plumbo sigillantur. Sit igitur inter nos diuisio, uosq; pro modo uestro, sicut ego pro meo, qui sicut uos homo sum, facite. Mihi quidem nunciatum est, quod Deus uester non est nisi Deus unus. Ad illum igitur recto tramite procedite, & precando supplíciter ueniam acquirite. Incredulis autem, qui scilicet nec decimas soluunt, nec alius aduentum diei credunt, malum perpetuum incumbet: Velut credentibus & benefacientibus, bonum indeficiens tribuetur. Sed uos quare ponitis pares Deo domino mundi, qui terram in biduo creauit, & in ea montibus firmata, cuncta comestibilia duorum æqualium exquisite dierum spacio creans, ex illa semen omne multiplicatum edidit, posteaq; fumo cœlos ascendente, illi terræq; dixit: Vtrum sponte uestra, an ui uaditis atq; reditis? Illi uero responderunt, sponte. ¶ Cœlos deinde septem biduo distinguens, in singulis eorum res pro uelle suo posuit. Vnde mundum fulgoribus & custodibus decorauit. Non credentibus autem in ipsum Deum, talium operum factorem, dic: Quoniam ipsi patientur sicut Hat & Themuth, qui nostris nuncijs clàm atque palàm persuadentibus, ut in Deum unum crederent, responderunt: Si uellet Deus nos in eum credere, angelos nobis mitteret: Vobis autem nequaquam fidem adhibemus. Hath se cum gente sua fallaciter sublimans, inquit: Quis nostri potentior uiribus existit? Nonne uidere poterant Deum esse potentiorem, cuius uirtutes etiam uisas ipsi negabant? Illis igitur uentos frigidos in diebus malis immisimus, illos confundentes, & eosdem tutore uindicéque carentes alius uitæ dolore grauissimo puniuimus. Themuth quoque uiam rectam docuimus: sed ipse cæcus esse maluit. Vnde illi supplicium & dedecus intulimus: credentes atque timentes saluauimus, hostesq; nostros hora scita coadunandos, in igne perpetuo damnabimus. Opera quorum oculi sui simul & aures ac cutes Deo faciente loquentes testificabuntur, putatis ne testibus in operibus uestris carere, & Deum opera uestra nescire? Oculi uestri quidem & aures testimonium ferent. Vnde coram Deo nil prodest excusatio, sed obest: Cum suorum prædecessorum, hominum scilicet & diabolorum, uerbum perditionis super eos sit firmatum, eisq; pares constituimus, qui suis inhærens manibus asq; posterius sibi placere fecerant. Dicent tamen semper incredu li: Huic Alchoran nullatenus credatis, sed reijcite, sicq; superabitis. Illos quidem sic nostris resistentes præceptis, ob huiusmodi uerbũ grauiter affligemus, illaturi sibi peius operi suo damnationem perpetuam. Sed ipsi die iudicij Deum postulabunt, ut suos deuiatores sibi monstret, & eos sub plantis pe-

Rerum origo.

Cœli septem.

Hat.

tis pedum suorum ponat. Confessis autem Deum suum esse dominum, sicq; rectis, angeli sui custodes nunciantes sibi gaudium promissum & paradisum, dicent: Nos in alius sæculi uita nostri fuimus, & hoc nunciamus uobis, quoniam omne uotum uestrum & uelle perficietis. ¶ Vos boni, mansionem ueniæ, diuinæq; pietatis habituri, ubi non est nisi sermo salubris & optimus, benefacite, semper inuocando Deum, & confitendo uos in eum credere, peccátaque cum beneficijs cum sint disparia remouete. Die quidem iudicij omnis aduersarius uester amicus esse desiderabit. Nemo uero gaudium possidebit, nisi benefactor & indurator. Cuicunque contigit impedimentum aliquod à diabolo, Dei cuncta uidentis & audientis tutelæ protectioníque se commendet, cuius sunt miracula dies & nox, ac sol & luna. Nemo uestri solem seu lunam, sed suum conditorem adoret, & inuocet. ¶ Multi tamen dedignantur, cum Deo uero manentes, ipsum indeficienter adorant die noctuq;, qui per aquæ missionem, terram mortuam aperit, & fœtum efficit, qui mortuos similiter reuiuificabit, cum sit omnipotens. Tui reprehensores me nequaquam latebunt. Est ne melior, in ignem ejciendus, an timoris expers, abscessurus? Vestrum placere facite: Me quidem actus uestri non latebunt. Omnes enim contradicentes nostris nuncijs, & libro, iam in libro clarissimo sunt prænotati. Hic liber à Deo pio sapienteq; compositus, nec mendacium aliquod præsens seu futurum indicat, nec à prophetis præteritis contrarium nunciat. Qui si Latine notaretur, fieret quæstio, cur Latinis & Arabicis literis non distingueretur? dic: Imò credentibus uiam rectam & salutem prædicat. Incredulorum autem auribus plumbum, oculisq; cæcitas inhæret. Vnde illos à loco longinquo uocabimus: libro Moysi tradito plures contradicebant, unde inter illos uelox fieret iudicium, nisi propter uerbum diuinitus firmatum. Sed illi licet dubitent, omnis benefaciens sibi prodest, omnis quoq; maleficus sibi nocet, Deo nocente nemini. ¶ Apud Deum solum est horæ notícia, qui modum & quantitatem fœtus, & partus arboris & fœminæ perfectissime dinoscit. Cui interrogandi demum incredulos, ubi sui sint participes? inquient, Nos nescimus. Eorum enim nullus nobiscum est. Ab illis enim prius adorati, non opinati se talem causam habituros, discedunt. Nullus desperet orare propter bonum. Cum cuiquam malum accidit, desperat: cum bonum ei tribuitur, ait hoc esse suum, negatq; resurrectionem illa hora futuram. Ad Deum tamen se conuertens, bonum apud illum inueniet. Nos quidem singulis opera sua monstraturi, grauissimum malum incredulis inferemus, qui prosperitate contingente operari bonum cessant: malo quidem accidente, multum orant. ¶ Nonne uidere queunt, hoc à solo Deo compositum esse? Nec tamen illi credunt. Quis est peior illo, qui tam longum errorem incurrit? Ego tamen illis diuina miracula, præceptaq; cœliq; uirtutes, ut uerum percipiant, patefaciam. Nonne sciunt Deum esse testem omnium? Illi uero non credunt se redituros ad Deũ, omnia scientem & continentem.

Iudicium nouissimum.
Angeli custodes hominum.
Spem fœlicitatis habentes bene operentur.
Peccata beneficijs pẽsanda.
Alcoran non mentitur de præsentibus aut futuris, nec prophetis repugnat.
Proba.
Pœnitentia.
Preces malorum.

AZOARA LII.

IN n. &c. Deus incomprehensibilis & sapiens, summus & maximus, cuius sunt uniuersa cœli & terræ, tibi, sicut & prædecessoribus tuis, librum tradit Arabicum, per quem castiges matrem uillarum, & affines, prædicans illis de die totius falsitatis experte: quãdo quidam paradisum, quidã autem gehennæ focum ingredientur. Cœlum quidem caderet super homines, nisi

Per Alcoran prædicanda iudicij nouissimi dies.
Cœlũ caderet

nisi angeli pro mortalibus orarent.

propter angelos Deum adorantes, & precãtes pro manentibus in terra Deum ipsum pium, ueniæq; datorem. Quippe plures Dei loco cæteros adorant: quorum cum Deus sit perspicax cognitor, tu minime custos adesse cures. Omnis enim gens una fieret, si Deus ipse uellet, qui pro uelle suo misericordiam facit his, illos uero punit, suffragio uindictaq; carentes, cum alios sui loco sumant. Ille namq; cunctipotens est, & mortuos suscitabit, omniumq; dissensiones discutiet. Ad ipsum igitur me conuertens, suæ tutelæ me commendo. Ipse quidem cœlos & terram condidit, & bestiarum pariles, ac de uobismet mulieres creauit, ipseq; uidens omnia nil comedit. Ipse quoque cuncta sciens, & cœli terræq; claues retinens, huic uictum substantiamq; multam, illi paucam pro uelle suo præbet. ¶ Præcepta quoq; legum & mores, sicut Noĕ, & tibi, ac Abrahæ, & Moysi, ac Christo patefecimus, nunc docemus. Illis igitur adhærete, sicut lex præcipit, nec illi controuersantes, nec ab illa discedentes. Hoc autem tædiosum atq; grauissimum est illis, qui non credunt in illum, quem adoratis. Deus autem omne suum uelle perficiens, uiam rectam ad se conuertentibus manifestat. Post scientiam quidem missam, non antea schismata facta sunt ob inuidiam inortam: Vnde gentes de libris sibi traditis dubitantes, malæ suspicionis sunt. Nos autẽ iam inter eos discerneremus, nisi propter uerbum diuinum. Expectans terminum statutum, Deum inuoca: & secundũ illius dogma te dirige, nequaq; hominũ uoluptates & uota sequẽdo, sed cõfitendo te credere libris positis à Deo, qui rectũ examinatũ inter uos fieri præcipit, qui nostri uestriq; dominus, nobis nostra, uobisq; uestra reddet opera: qui etiam nos & uos omnes coadunaturus, nostram cõtrouersiam discutiet. Ratiocinãtes in Deum post nostrum respõsum illis factum, friuolas rationes apud Deum habent: cuius hunc librum cum ueritate libraq; ponentis, iram & odium merentur. Hora forsis cito ueniet, cuius contradictores quàm longissimum errant, & ad illam properantur: Credentes autem pauescunt, quoniam illã ueraciter uenturã agnoscunt: Deus quidem custos subtilissimus, sublimis, & sapiens, cui uult necessariorum præbet copiã. Volẽs bonum alĩus sæculi, suscipiet illud manu nostra. Studioso quoque bonorum huius sæculi, dabimus illa: sed nullam in alio portionem habebit. Incredulí quidem habent participes, positores morum in lege nunquã à Deo statutorum, quibus malum atq; dolor incumbet. Iamq; discuterem inter eos, nisi propter Dei uerbũ firmatum. Illis nequaquam facta sua timentibus, omne malum accidet: Credẽtes autem & benefacientes, pulcherrima loca paradisi possessuri, omne suũ uelle perficient: hocq; lucrum est maximum. ¶ Huiusmodi quidem pollicitum credentibus & benefacientibus summã lætitiam denunciat. Ego uero nihil ob hoc à uobis postulo, nisi quod propinquos uestros diligatis. Omniq; bene gerẽti bonũ suum augebit Deus pius, ueniæq; dator. Plures ante te Deo mendaciũ imposuisse perhibent. Sed si Deo placuerit, cor tuũ signillabit, falsum abradet, uerbum uerum firmabit. Quoniam ipse nosci secreta cordium, pœnitentes colligit, peccata dimittit, operumq; cunctorum cognitor, & credẽtium ac benegerentium exauditor, bonum suum augebit, incredulis graue malum inferet, qui pro uelle suo modum atq; mensuram omnibus rebus imponens, uelut omnia uidens & sapiens. Nequaquã hic suis plenum uictum atq; substantiam coaceruat, ne à cæteris inuideantur. Ille quidem misericors, imbres iã desperatis tribuit, uelut omnibus imperãs, omnibusq; glorificandus,

Deus quem uult indurat. &c.

Deus munera sua in equali mensura distribuit.

Machumet arbiter dissensio num religionis. Quis te constituit iudicem.

Diem domini boni expauescunt.

Qui fruuntur bonis temporarijs, carebunt futuris.

Mutua benevolentia.

ficandus,qui cœlos & terram mirrabiliter †machinatus est,& in eis sua posuit animalia,potens iterum,hora scilicet qua uoluit,cuncta coadunare:qui percussurus malos secundum manuum suarum opera, multis ueniã faciet. Naues itẽ uelificatas æquora sulcare facit. Quo uolente uenti quiescerent, marisq; planicies maneret immobilis:quod mirandũ est omnibus indurantibus,Deumq; glorificãtibus:præter quẽ nec adiutorem nec uindicem habebitis. ¶ Incredulos forsan omnes Deus confundet,forsan eorum multis ueniam faciet, nostrorumq; præceptorum contradictoribus forsan nullum à nobis diffugium patebit.Pecuniæ uobis datæ sunt uitæ huius breuis mundi,quibus melior & durabilior seruatur apud Deum,ad opus credentium, & se Deo commendãtium,atq; respõdentium,& orantium,ac consulentiũ, bonaq; sibi data diuinitus expendentium,& à criminalibus ac culpis & ira mala se retrahentiũ,atq; diuertentium.Malum cui libet inferentes malum, consimile merentur. Dimittens tamen,melius operatur,à Deo per optime remunerandus,malos illos abhorrente. Vindicans se post iniuriã illatam, nequaquam reus existit. Malum enim inferentes,atq; nocentes sine causa, soli rei sunt,malum graue passuri: Patiens tamen & dimittens,præ cæteris optime facit. ¶ Ideo positus in errorem,post Deum nõ habebit adiutorem. Incredulis autem,malo uiso quærentibus,an sit uia redeundi,tot contumeliæ tantumq; malum infertur,quod loquela uisuq; , nisi tãtum stupido, pro dedecore carebunt die , qua suas animas gentemq; suã perdituri,perpetuæ damnationis iudicium ferent,nullũ adiutorem seu uindicem habituri. Viã fallacem exequitur , quem Deus aberrare perficit , antequam dies ueniat, qua nemini discedere licebit: nec excusator nec adiutor aderit diuinæ uoluntati respondentes. Nos quidem nõ misimus te custodem,uel coactorem disgredientium à lege.Tuum enim nõ est,nisi rem tantum nunciare. Homo beneficio sibi collato congaudet:Malo uero propter peccata sua contingente,confringitur manens incredulus.Dei quidem est imperium cœlorum & terræ, quicquid uult operantis , dantisq; pro uelle suo,huic mares, illi fœminas,uel etiam gemellos huius & illius sexus,seu facientis sterilem: Cum ille sit omnipotens,& sapiens . Non accidit cuiquam hominũ, quod cum eo Deus sublimis & sapiens loqueretur † nisi per uisionẽ & uelamen interpositum,uel per internũcium,omnia pro uelle suo præceptoq; dicentẽ. *Tibi quidem,qui librum & legem ignorabas,nostrum spiritum mittentes , lucẽ præbuimus,per quam tu pro uelle tuo castigans homines , docens uiam rectã Dei,cuius sunt uniuersa cœlorũ & terræ,& ad ipsum redibũt uniuersa.

Machinatus est,pro fabre fecit.

Malum retaliare permittit,contra illud Mosis, Mihi uindictam, & ego retribuam,&c.

Non est Machumeti à Deo iniunctũ, homines ad religionem cogere. Quorsum igitur, aut unde sanguinaria ista lex ,de ui aduersum incredulos?

† *Modus collo quij diuini. Machumet per spiritum Dei edoctus, pro suo uelle docuit homines. Hæc uide licet fundamenta sectæ istius.*

Mater librorum.

AZOARA LIII.

IN n.&ℵ.Hic liber euidẽs à nobis Arabice positus,ut p ipsum sapiẽtes efficiamini,apud Deũ sublimẽ & sapientẽ in matre librorũ cõtinetur. Nos aũt illius memoriã pedetentim uobis subtrahemus,quoniã rebelles estis,& prophetarum omnium,sicut prædecessores uestri,derisores.Quorum potẽtiores subito cõfudimus.Quorũ qualis esset finis,satis innotescit. Increduli tamẽ interrogati,qs sit cœlorũ terræq; cõditor:dicũt,Deus.Ille quidẽ terrã uobis mansionẽ præbẽs,illã uijs distinxit,ut quorsum gressus tẽderetur,patẽret.Idẽ de cœlis aquas moderate mittens, terrã mortuã excitat, uos similiter resuscitaturus,omniumq; bestiarũ par unum faciens , naues & bestias equitaturus tribuit:ut uos illas scandendo,Dei nomen inuocetis dicẽdo:O Deus, qui nobis hæc cõmoda & necessaria,qbus nequaq; digni fuimus,per

feciſti,te glorificamus,ad te redituri. Secundum dictum quidem ponentium participes, & euidenter incredulorum, Deus ſibi filias ſumens,uobis dedit filios. Vnde quilibet eorum audito rumore de filia,iram in corde ſuo premens,faciem ſuam denigrat. Idem etiam aſſerunt,angelos circa Deum exiſtentes eſſe fœminas. An adhibiti ſunt illi teſtes in angelorum creatione? Nos autem ueſtris teſtibus ſcriptis à uobis ſingula percunctabimur,qui dicitis,uos nequaquam in illos credere: ſi Deus uellet,nullam ſcilicet ſapientiam,ſed ſolas opiniones ſecuti. Illis tamen forſan librum ante dedimus, ſed non ſequuntur eum: imò ſectam ſuorum patrum inuentam ſe confitentur imitari. Quid uero dicetis,ſi uobis rem meliorem ſecta patrum ueſtrorum attulero? Dicent: Non credimus illi,cum quo uenis. Similiter dixerunt magnates omnium gentium,ad quas primò noſtros nuncios miſimus. Nos quidem ex illis uindictam ſumpſimus. Et quis eſſet finis, perpende.

De angelis opinio abſurda.

Patrum ſectatores.

Abraham.

¶ Abraham patrem ſuum, ſuoſq; ſic affato: Omnibus abrenuncio, quos adoratis Dei loco, in nullum credens niſi in Deum creatorem meum, qui me uiam rectam docuit,uerbúmque manſurum, ut ſciatur, poſuit. Illis,parentibúsque ſuis ſpacium tribuimus, uſquequo ueritas nunciíq; manifeſti miſſi ſunt illis. Illi uero ueritatem uiſam,incantationem eſſe dixerunt, & ſe nullatenus illi credere uelle. Moderni conquerentes Alchoran non eſſe poſitum ſuper uirum aliquem magnarum uillarum, diſtribuunt ne dona diuina? Nos quidem in huius ſæculi uita pro uelle noſtro diſtribuimus,extollentes gradatim quoſdam ſuper alios, ut illius cæteri ſint obedientes & neceſſarij. Si gens quidem omnis eſſet una,negantibus Deum daremus domus tectis argenteis,quibus adeſſent ſimiliter gradus ad aſcenſum, & portæ de argento,lectíque aurei: adderemus deſuper aurum copioſum. Quibus cunctis,cum ſint huius mundi pecunia, apud Deum timentibus ſe melius reſeruatur. Omni quidem cæco in diuino cultu nos adiungemus ſocium,illũ à uia recta diuertentem: ſe tamen ſequi uiam rectam cogitabit. In reſurrectionis uero die ſtans ante nos, inquiet: Vtinam nobis intereſſet orientis & occidentis intercapedo. Malus enim & peruerſus fuiſti ſocius. Hodie quidem nil uobis proficiet, quoniam malum perpetraſtis, cuius nunc participes eritis. Tu ne ſurdos audire,uel cæcos,aut erroneos docere poteris? Te forſan diſcedere,eoſq; mandata mea cognoſcere faciam. Quod nobis ſatis leue eſt,atque poſſibile. Legi quidem noſtræ tibi miſſæ,quæ tibi tuiſq; uiam rectam atque ſapientiam quæſitu dignam patefaciet, adhæreatq; perſcrutare. An nuncijs præmiſſis aliquas imagines adorare præcepimus Dei loco, qui Pharaoni gentíque ſuæ Moyſen, confeſſum ſe regis mundi nuncium eſſe, miſimus. ¶ Illum autem cum uirgutibus uenientem diuinis, miraculíſque maioribus præcellentem,ut ſic ſaltim conuerteretur,deridebant dicentes: O mage,Deum ob dilectionem noſtram pro nobis inuoca: quoniam ſic forſan conuerteremur. Malo tamen ab illis remoto, en illi redeunt. Pharaonem enim dicentem,O gens,nonne ego imperans Mizere, & aquis ſubtus fluentibus, illo contemptibili feréque non apparente melior exiſto? An angelis coæquatur? Quare ſuper eum non deſcendunt aurei torques, & cæteri ornatus? Ipſum inquam dicentem ſic, ſua gens nequaquam ſecuta eſt. Illam igitur incredulam ſubmergendo cũ duce ſuo, nos poſteris exemplum præbuimus. A Chriſto quoque Ieſu Mariæ filio parabolas exponente, plures diſceſſerunt, ſuas imagines præferendo,

Querela, Machumeti hominis haud peridè nobili Alcoran commiſſum. Vijs multo præſtantiora ſunt parata in futuro ſæculo, quàm in terra quiſquã poßideat.

Imagines damnat.

Moyſis et pharaonis conſiliatio.

ferendo, dicendóque, Christum eloquentem esse, suáque præcepta contraria. Ille uero non fuit nisi uir tantum, cui multam bonitatem contulimus, doctorémque filijs Israël præposuimus. Eorum quoque quosdam iudices, terrarumq; reges, nostræ uoluntati possibile esset statuere. Deum quidem, apud quem est horæ notícia, sequendo, non contradicendo, recto calle proceditis: A quo nullatenus uos abducat hostis uester, diabolus nequissimus. Cum Christus diuinis uirtutibus adueniens inquit: En assum uobis cum sapientia, uestras dissensiones discussura, meq; sequendo timete Deum, mei uestriq; dominum: schisma maximum cohortibus incidit, & gentí-
10 bus. Illos autem qui non crediderunt, die graui malum grauissimum premet. Cur non cogitant de hora illis non inde tractantibus subito futura, qua amici cuncti fient hostes, præter eos qui Deum timuerunt? Quibus Deus inquiet: Nihil hodie timeatis, nec molestemini. Omnes enim qui nostris præceptis crediderunt, hodie cum suis mulieribus paradisum possidebunt, gaudium plenum accepturi. ¶ Cum cathenis etenim & poculis aureis, plenis omni suo uelle tum formoso tum saporifero administrabitur illis, illic perpetuo mansuris, omniq; uoto suo perpetuò potituris, fructúsque multiplices comesturis. Omnibus enim bonis paradisum hæreditatem pro factis suis tribuemus: sicut incredulis & malis ignis feruorem,
20 quo nullum leuamen percepturi, desperati sine fine manebunt. Nec nos illis nocebimus, sed ipsi sibi damnationem meruerunt. ¶ Illis quidem conquærendo dicturis, †O Melich, utinam nos perire funditus Deus præcepisset: Ille respondebit, Imò superstites eritis, quoniam ueritati uobis missæ non credidistis. An cogitastis nos ignoraturos uestrorum cordium secreta, uocéque prolata? Imò. Nostri namque nuncij scribebant omnia. An adhuc Deum habere filium affirmatis? Ego uero credentium atque deuotorum primus, à uestro stultiloquio liber, in Deum solum dominum cœlorum & terræ ac throni credo. Tu Deus cœlorum terræq; creator, sublimis & sapiens, eos gyrouagos & uentilantes usque diem sui lucri dimitte.
30 ¶ Totius boni multiplicator, cuius manus obtinet imperium atque iudicium cœlorum & terræ, & omnium interpositorum, solus horam communis reditus ad ipsum agnoscit: qua nullus adoratus loco Dei pro quoquam precabitur, nisi tantum qui uerum dixerit & sciuerit. Increduli tamen interrogati, Quis suus creator sit? Inquient, Deus. Cur igitur non credunt? Sed hæc gens est incredula. Manum igitur tuam tu retrahe, dicens: Salus super nos: uestrumq; meritum agnituri quale sit, integre sumetis.

Iesus Christus à multis derelictus ob eloquentiam.

Non credentes Christo, punientur.

†Angelus mortis.

Dei filium negat.

Machumet primus fidelis.

AZOARA LIIII.

IN n. &c. Hunc librum euidentem, cuncta bona discernentem, & à Deo cuncta uidente, & audiente, sciénteque compositum, bonos docentem,
40 malos castigantem, in nocte fructifera posuimus: qui sumus cœlorum & terræ & totius intercapedinis creator, & dominus uestri, priorũq; parentũ uestrorum, uiuos & mortuos faciens, præter quẽ nõ est Deus. Sed tamen plures incredulitate sua manentes, & de nostris præceptis ludum & ludicrum facientes. ¶ Expecta diem, qua cœli fumus manifestus teget gentes, malumq; graue continget malis, tunc dicturis: O Deus, fumũ aufer, atq; credemus. Nunc tandẽ cognoscitis? Nonne uos à nuncijs nostris uirtutes Dei patefacientibus retraxistis, dicendo, Isti doctores dæmoniaci sunt? Nũc quidẽ manum retraham paulisper: sed postea redibitis die, qua maxime festinabo uindictam

Alcorã nocte salutifera editus.

Dies iudicij.

Aegyptiorum ultio.

uindictam meam plene sumpturus. Gens quidem Pharaonis maximum peccatum perpetrauit, contradicendo nostro nuncio bono uenienti, dicentiq; Deum inuocate, me nuncium fidelem sequendo: nec mihi sapientiam regimenq; manifestum afferenti, Deumq; protectorem, ne me lapidetis postulanti, præferri uelitis. Sin autem, à me discedite. ¶ Illi deinceps dicenti: O Deus, hæc gens nequam suam incredulitatem non reliquit: Deus præcepit, Exire festina noctu cum gente mea, mareq; factum immobile taliter dimitte. Ipsum enim tuos hostes te persecuturos summerget. Hortos autem eorum relictos, & fontes, ac messes, locaq; † formosissima, fructuũq;

Alibi uertit amœna.

fœcunda cęteris hominibus hęreditatem tribuimus: Vnde cœlum & terra nec flebant, neq; dolebant. Taliter filios Israël de malo dedecoreq; Pharaonis omnimodè præsumptuosi, modum omnem excedentis, liberauimus. ¶ Illos super cæteras gentes sapientia uirtuteq; sublimauimus. Illi tamen dicentes non esse mortem, præter hanc primam, nec aliquos resuscitandos,

Resurrectionem abnegantes.

dicunt prophetis: Si ueridici estis, nostros patres redire facite: uel, an stant illi melius, an gens Tuba, an cæteri priores, prius à Deo propter incredulitatem confusi? Nos quidem cœlos & terram & interpositum omne minimè pro nihilo, sed cum ueritate, licet plures hoc nesciant, fecimus: uenietq; terminus & hora cunctorum die iudicij, qua nullus dominus seruo suo proficiet, nec quenquam alius uindicabit, nisi cui pietas sapientis Dei &

Gratia Dei seruat.

incomprehensibilis subuenerit. ¶ Vos peccatores cibandi ex arbore ezecum, quæ uelut ignis in uestris aluis feruebit, cibum illum in igne medio

Inferorum tormenta.

sumentes reseruate, capitibusq; demersis focum immoderatum ob uestram superbiam & præsumptionem gustate, cui semper contradixistis. Timentes autem, locum hortis & fontibus fœcundum possidebunt, uestibusq; sericis

Paradisus carnalis.

& purpura uestiendi, puellas ducent cum oculis claris & immensis: quorum albugines candidissimæ, & pupillæ nigerrimæ. Pro uelle quoque suo fructus multimodos absq; timore comedent, non gustaturi mortem nisi primam. Deus enim dator optimus, eos à foco liberabit: Hocq; munus est maximum. Ita per linguam tuam, ut cæteri sapientes, memoresq; fierent, res explanauimus. Sed expecta, quoniam expectant illi.

AZOARA LV.

IN n. &c̃. Hic est liber à Deo sapiente positus, qui mirabilis apparet sapiẽtibus in machina cœlorum & terræ, & in conditione uestri & omnium animalium in uicissitudine quoq; noctis atq; diei, & in aquę donis ad terram excitandam, ac uentorum undiq; currentiũ motu. Cum hęc omnia, cęteraq; similia Dei ueracissime sint miracula, post illius mandatũ quid creditis peccatores & increduli, de Deo stulte loquẽtes? Diuinis præceptis auditis, uel in ridiculum faciunt, uel quasi nihil audientes discedunt. Sed infernũ demũ incurrent: cum nec opus præteritum, nec quos adorabant Dei loco, quicquam illis proficere poterunt: quin pœnas malumq; grauissimum patiantur. Hic quidem liber uiam rectã ostendit: cui resistens, & non credens, grauiter punietur. ¶ Deus quidem uobis mare nauibus sulcandum, uniuersa cœlorum & terræ humano seruire commodo strauit. Vnde gratias homo Deo reddat, admirando & glorificando. Homines boni precentur pro desperatis, quatinus Deus illis bonũ pro factis suis impendat, ad quem redibunt uniuersa. Omnis benefaciens sibi prodest, omnisq; peccator sibimet malum ingerit. Filijs Israël iudicium atq; prophetiam, ac legem, atque potentiam,

Alcorano non credentes graiter puniẽtur.

Boni precantur pro malis.

Israelitarum excellentia.

tentiam,& diuitias præ cunctis hominibus mundi dedimus.Illis tamen nulla contrarietas intercidit, nisi post hæc munera sibi data,nostrasq; uirtutes agnitas,cuius occasio sola fuit inuidia.Eorum autem dissensiones Deus ipse iudicij die discutiet. Tu tandem cum lege recta,moribusq; iustis missus, eorum imitator esto,nequaquam uoluntatem insciorum, quoniam ipsi sibi inuicem associati, coram Deo solum se timentes diligente, tibi nullatenus proficere poterunt. Hot autem est lumen,uiaq; recta,misericordiaq; bonis & confirmatoribus eius. Perseueranter peccatores opinati sunt,mortem & uitam non esse,nisi tantum unam, seq; superponendos credentibus & bene gerentibus. Sed hæc quidem eorum opinio fallax & falsa. ¶ Deus cœlorum terræq; uerus conditor, iuste cuiq; suum reddet meritum, nemini facturus iniuriam. Nonne uides,qualiter Deus illos à sapientia deuiare fecit,eorum aures & corda sigillans, oculosq; tegens, qui sine sapientia uoluntate propria ducti deos sibi constituerunt? Quis uero præter Deum uiam rectam ostendet? Quare memores & sapientes effici recusatis? Dicunt enim,non est uita nisi tantum huius sæculi. Hic namq; uiuimus,& mortem incurrimus:hocq; sæculum tantum nos nocte dieq; perimit. Hoc quidem affirmant,non aliqua scientia,sed opinione sola ducti. Audientes enim præcepta nostra manifesta, non habent, quod contrà proferant: nisi tantum,ut suos parentes adducant nuncij,si ueridici sunt. Deus quidem cœlorum & terræ conditor,mortis uitæq; dator,ad se cuncta redire faciet,licet pluribus hoc nescientibus: horaq; ueniente omnes increduli iacturam facient, omnesq; gentes suos libros aduocabunt, Deo dicente, hodie fiet uobis secundum opera uestra. En, hic enim liber noster omnes actus uestros complectens, nostra manu scriptus, uobis ueraciter omnes actus uestros aperiet. Hodie quidem omnes credentes,& benefici, misericordiæ munus accepturi,plenum intrabunt gaudium. Incredulis autem dicet: Hodie uos obliuiscor:quoniam uos audito sermone de die iudicij,horaq; ueracissima,confessi uos inde nihil scire, nec hoc affirmare uelle, ridiculum feciſtis huius obliti diei,& in incredulitate firmati. Nunc igitur uiso ridiculo uestro,peccatoq;,ignem intretis nec adiutorem nec uindicem habituri. Quoniam Dei præceptorum derisores,huius mundi uitã dilexistis, hodie nec uos quisquã educet,nec excusatio uestra credetur. Hodie quidẽ sunt omnes gratiæ Dei sapientis,& incomprehensibilis domini cœlorum & terræ,totiusq; mundi, cuius in ipsis est sublimitas omnis & honor.

Epicurei negantes uitam æternam.

Patrum authoritatem allegãtes pro sua ratione.

Omnes gentes suis legibus iudicabuntur.

Alcoran Dei manu scriptus

Damnatio infidelium.

AZOARA LVI.

IN n.&c̃. Hic liber à Deo pio sapienteq; positus,qui cœlos & terram & eorum inter capedinem non nisi cum ueritate condidit,ad terminum nominatum. Sed qui castigationibus atque doctrinis minimè credunt,auditis diuinis uirtutibus, humeros & caput reuertunt. Illi uero quos adorant Dei loco,quid in terra fecerunt? Vel quam portionem in cœlis obtinent? Afferte mihi librum aliquem inde, seu signum, ut sic ueraces appareatis. Quis est peior seu stultior illo, quàm qui uocat Dei loco non responsurum ante diem iudicij,tuncq; futurum hostem suum,nunc autem nescium & negligentem? Ob hoc enim incredulitatis pœnam subibit. Increduli quidem audientes præcepta nostra manifesta, dicunt illa magicam artem esse,méque finxisse. Sed si uerum est illud, nullam de Deo partem accipiam

Auertentes se à doctrina Machumet.

Iurat se non finxisse Alcoran.

Machumet ignarus, quid sibi aut alijs faciendum sit.

piam,qui iudex noster aderit,& testis pius,ueniæq; dator.Ego non sum primus nuncius,nec scio,quid mihi seu uobis gerendum sit. Diuina mandata tamen explanabo: quæ licet Dei sint,hocq; testificent,plures filiorum Israël credentes illis,uos minime creditis. Nec Deus malos in uiam rectam dirigit. Peccatores autem non credentes,nec rectam uiam uidentes,dicunt: hoc esse de priorum mendacijs,neq; me uenisse cum hoc,etsi bonum uel uerum esset. ¶ Moysi prius librum munusq; misericordiæ tribuimus,sicut & tibi librum hunc ueridicum Arabice scriptum, per quem castiges malos, bonisq; nuncium bonum feras. Dicentes Deum esse dominum omnium & regem solum,omni timore molestiaq; carent. Pro factis enim suis paradisum perpetuo possidebunt.Parentes suos homo multum honoret,cum sua mater eum ui concipit, & in pariendo laborat, & ab imprægnationis hora menses triginta lactis alimoniam tribuit. Sicq; ductus ad uirilitatem,scilicet annorum quadraginta spacium, Deum glorificãs,ipsum sic deprecetur: O Deus,fac me tibi dignas referre gratias, ob bona mihi parentibusq; meis tributa,tibiq; simul & illis placitum fieri,meisq; posteris bonum & commodum: Quoniam ad te conuersus, in te credo. Tales enim Deus optime colligit, peccataq; dimittit,& paradisum bonis omnibus promissam tribuet. Aliquo tamen suis parentibus dicente,ut legem diuinam sua secta relicta sequantur, cum ipsius mandata uera sint, nec imitentur gentem præteritam præsumptuosam,illi respondent,Maledicitis. Hoc enim est de priorum fallacijs.Super illos autem firmatum fuit uerbum prauum suorum antecessorum,qui scilicet erant disputatores atq; diaboli. Nos quidem omnibus suorum operum gradus & mercedes implebimus,nulli facturi molestiam,die, qua monstrabimus incredulis ignem, quem sæpius contradixerunt.Dicetq; Deus illis: Quoniam in terra uoluptates uestras sequendo,sine ueritate bonoq;,mala perpetrastis,hodie malum meritum recipietis.Tu castiga gentes,ut Deum unum non alium adorent,malumq; diei grauis tãtum timeant. ¶ Dicunt autem, Venis ne separatum nos ab illis,quos adoramus? Si ueridicus es,tua dicta manifesta. Dic Deum solum nosse,quod quærunt: teq; nihil facturum, nisi quod diuinitus præcipitur,illos autem suam incredulitatem obtinere. Illis autem opinatis nubes uisas,pòst aquas esse pluuiarum,dicebatur:Non est nisi uentus,illaturus uobis graue malũ, ad quod festinatis,deleturus omnia iussu Dei. Nil igitur superstes extitit, nisi domus suæ tantum. Sic enim merentur increduli. Illis tamen uictum atq; diuitias,& oculos ac aures,atq; corda,sicut uobis,dedimus. Quæ omnia,cum essent increduli,nil profecerunt eis: quoniam illis accidit,quod deridebant. Existentes etiam circa ciuitates confudimus,prius tamen explanatis sibi mandatis diuinis: Nec suffragium aliquod ab adoratis Dei loco,cum illi defecissent,tunc sua mendacia prementes,susceperunt.Cum diabolos ad auditũ Alchoran malos atq; te cõuertimus, ipso percepto gentẽ suam castigatum fugerunt,dicendo: O gens,iã audiuimus librũ missum post Moysen,omnis sui dicti confirmatorẽ,& doctorem uiæ ueræ rectæq;.Parête uocanti uos ad Deũ,illiq; credite,uobis peccata uestra dimissuro,& à graui malo liberaturo.Aliẽ aũt in terra nihil uobis pdesse poterit.Sicut Deos cœlos & terrã illaboriose & infatigabiliẽ cõdidit: similiẽ & mortuos,cũ sit omnipotẽs,resuscitabit die,qua ipse mõstraturus est cõtradictoribus,ignẽ,quę ret: Nõne uerus est iste focus? Illisq; respõdentibus,Ita:dicet,Gustate focũ,

Parentes honorandi.

Tempus lactãdi infantes.

Sententia diuina in impios

Diaboli conuertendi per Alcoran. Quo quid falsius?

Resurrectio probatur ex rerum creatione.

quoniam

quoniam non credidistis. Tu uero fortiter sustine, sicut & cæteri prophetæ constantes, Deoq; deuoti: neque tu mandatum festinare uelis. Die namque, qua patebit singulis mandatum nostrum, accedent singuli, quasi non morati nisi per diei horam unam. Mandata cunctis applica: Increduli tantum uero confundentur.

AZOARA LVII.

IN n. &c̄. A' uia Dei se diuertentes, & increduli, factorum suorum perditores, & falsitatis sunt imitatores. Benefacientes, & ueritati super Machumetum positæ credentes, ipsius Dei uiam & ueritatem sequuntur, qui condonaturus illis peccata sua, cuncta sua negotia factaq; diriget, cum sit omnipotens. Ita Deus homines suis instruit parabolis. Increduli à uobis in litibus uicti, usquequo multa fiet cædes, capita perdant. Captiuati firmiter stringantur, ut se bene redimant, lis nec cesset ante telorum depositionem. In terra pugnantibus, utrobiq; fatigatis, Deus quidem ab illis uindictam sumere posset: Sed mauult hos per illos experiri. Omnibus Dei dilectione pugnantibus, Deus facta sua remunerabit, complens quod bonis mandauerat, eiq; paradisum bonis creatam tribuet. Viri boni, si Deo pareatis, uobis auxiliabitur, pedes uestros firmaturus. Incredulis autem, Dei præceptum audire nolentibus, unde suos actus amittunt, nos confusionem & malum inferemus. Quare non scrutantur terras, ut sciant fines eorum, quos Deus confundit, omnes incredulos similiter confusurus? Quoniam Deus est bonorum dominus & uindex. Increduli quidem dominio carent. Credentes atq; beneficos Deus in paradiso ponet. Peragant nunc increduli suas uoluntates, moreq; bestiarum comedant: Illos ueraciter ignis sequetur. Quæ uilla fuit uestra per nos confusa firmior, protectorem autem non inuenit? Quis enim diuinam uim atq; uirtutem superat? Aut cui placebunt actus illius, nil nisi uoluptates suas sequentis? Eme paradisum, timentibus tributam, ubi sunt aquæ cæteris odore saporeq; consimiles. Sunt illic & alij riui saporiferi, alius lactis, alius meri, alius mellis despumati. Sunt & ibi omnimoda poma. Peccatores autem in igne perpetuo mansuri, potum sument igneum, intestina sua cocturum. Horum autem quidam auscultando applicantes tibi, dicunt: Quid modò dixit? Istis amores incredulorum secutis, Deus corda sigillauit: Timentibus autem fidem auget, atq; timorem: unde Dei terminum ueracissimum, horamq; subitam, forsan cito uenturam, semper expectant. Scito non esse nisi Deum unum, quem preceris pro tui cunctorumq; bonorum uirorum seu mulierum delictis, qui quid agas uel legas, intime dinoscit. ¶ Boni quidem atq; credentes, azoaram de pugna poni multum optant. Illa uero optime composita, pusillanimes & cordis infirmi, quasi iam ferè mortui, audita pugna uos respiciunt. Quibus uel te sequi, uel uerbum scitum proferre melius esset. In ipsius enim litis præparatione commodius esset eos uerbum de Deo melius protulisse, uerumq; sic dixisse: Quid cogitastis, cum eundo terras destructum, uestras gẽtes disgregastis? Tales quidem Deus repellet, illis surditatem & cæcitatem illaturus. Quare nõ cõsuluerunt Alchoran? An corda cathenata gesserũt? Illis disgredientibus post uirtutes agnitas, diabolus suggestiones prauas intulit. Vnde pollicíti sunt, se adhæsuros illis, quibus diuina præcepta displicebant. Deus autem eorum secreta dinoscit. Quid igitur isti secuti Deo displicita, nequaquam dilecta, unde sua facta confundet, facient: cum angeli

Leges belligerandi contra infideles.

Præmium militiæ paradisus.

Ironicõs iubet emere paradisum. Ignorauit, Romæ cœlũ uenale.

Dies domini fortasse breui uentura.

Dicit se legere, qui negauit se literas scire.

Increpat cessatores in bello.

Quare non datum sit à Deo Machumeti, corda hominũ perspicere.

suas animas extractum, & facies atq; colla percussum aderunt? Nunquid opinati sunt, quod Deus malum in cordibus suis habitum non eliceret? Si uellemus, daremus tibi signum atq; peritiã, ut eos formis suis atq; uerbis agnosceres. Sed nos eorum actus & mentes penitus agnoscentes, te probabimus, tentantes, usquequo tuas peregrinationes & expugnationes ac opera cognoscamus. A uia Dei disgredientes, prophetæq; contradicentes, postquam uiam rectam uiderint, sibimet non Deo negotia sua cuncta confusuro nocent. Deum igitur atq; prophetam, ne uestros actus perdatis, sequẽdo credite. A uia namq; recta digressis, & incredulitate mortuis, nunquã Deus ueniam dabit. Non sitis contemptores, sed pacem diligite, eamq; uocate, quoniã uos digniores & potentiores existitis. Vnde uobiscum Deus de beneficijs uestris nil minui permittet. Huius mundi uita nil est præter ludũ & ludicrum. Credentibus aũt atq; timentibus, optimã remunerationẽ Deus faciet, à nemine quicq; de pecunia sua postulãs. Sed & si sæpius ad fatigationem usq; peteret, uos nullatenus daretis ei, nisi mortem minanti. Vos quidem dicitis, uos esse distributores rerũ in Dei nomine dilectioneq;. Quod quidam uestri minime faciunt. Quisquis autem nõ fecerit, suæ deficiet animæ. Deus enim est omnium abundans, uos uero pauperes. Vobis discedentibus, uestra loca Deus supplebit alijs, nequaquã talibus, quales uos estis.

Moriens in incredulitate nõ saluabitur.

Sed Alcorano tribuit uim seruandi diabolos & impios.

parei, qui tantum ad minas Dei aliquid beneficij conferunt.

AZOARA LVIII.

Remissio peccatorum etiã futurorũ pro missa Machumeto.

IN n. &c. Tibi quidem sum nam leuitatem atq; facultatem in acquirendo tribuit Deus, tibi peccata præterita futuraq; dimissurus, suum præceptũ facturo, qui te docens uias rectas, potenter te uindicabit: qui super te salutem & securitatem, animosq; credentium reconciliationem & augmentum fidei ponit, qui sapiens & incomprehensibilis, exercitus cœlorum & terræ creauit. Credentes uiros seu mulieres in paradisum perpetuæ mansioni missurus, quod sibi leue est: Incredulos ac ponentes cum Deo participes, ac de illo malum cogitantes, in malam uiam repulsurus, grauiter puniet, cum ipse dominetur exercitibus cœlorum & terræ. Te quidem testem, gaudijq; nuncium & castigatorem misimus, ut te sequendo in Deum credant, suisq; parendo præceptis, illum maxime glorificent, & mane uespereq; supplicter inuocent. Manus suas subleuando soli Deo seruierunt. Manus namq; Dei suis præsedit manibus. Omnis autem mendax, sibi mentietur: Verbis autem constans, misericordiam consequetur. Arabes autem rudes domi manentes, pecuniæ suæ simul & gentis impedimentum prætendentes, seq; sic excusantes, ueniam postulant: aliud uoce præferentes, aliud corde tenentes. Sed quid impediet Deum omnes actus suos dinoscentem, quin bonum uel malum illis inferat pro uelle suo? Opinati sunt autem hoc etiam optantes, indeq; praui maliq; facti, quod nunquam ulterius propheta uiriq; boni suos reuisitarent, sed hominibus nequaquam in Deum credentibus, neq; per prophetã secutis, feruorẽ ignis prædestinauit Deus, imperator cœlorũ & terræ, huic condonãs, illũ pro uelle suo dãnans, pius ueniaeq; largitor. In domo tamen residui, Dei uerba mutare quærentes, fallaciter inquient: Cũ prædatum ieueris, duc nos tecũ. Tu uero responde, Nolite me sequi. Sic enim antecessores uestri prius pollicti sunt, decipiẽdo. Illis tamẽ dicturis, hoc obiuidiam fieri, nescientibus tamen hoc, sic responde: Nos uocabimus uos ad litem maximã, ubi uos, nisi se uerterint alij, pugnare necesse erit. Si pugnaueritis, maximam à Deo mercedẽ: si retrocesseritis, ut prius, graue malũ accipietis.

Oratores.

Arabibus detrectantibus militiam minatur.

Præmia fortiter pugnantium, & pœna fugientiũ.

cipietis. Cæcus quidem, & claudus, ac infirmus, nullatenus ob moram & mansionem rei sunt. Demum omnis sequens Deum atq; prophetam, paradisum possidebit. Discedens autem, graue malum patietur. ¶ Viri boni, manus suas subtus arborem eleuati, Deo placuerunt: qui noscens secreta cordium suorum, securam firmitatem illis tribuit, & prædam multam ac capturam omnem illis leuiter attulit. Quoniam eos multam capere prædam, hostesq; suos manus ab illis retrahere, ut sic illis populis admirandi fierent, præcepit: sine quo docente uias rectas, minime uictoriam ab illis essent adepti. Sed ipse suis semper propitius, omnipotens est. ¶ Si pugnarent uobiscum increduli, in fugam uerterentur, nec adiutorem, nec uindicem habituri, præter Deum, ius primum immutabile mittentem, qui cunctos actus uestros perspiciens, manus uestras ab illis, & suas à uobis circa Mecham, postquam superiores facti estis, retraxit. Incredulis autem uos à templo Haram diuertere quærentibus, malum subitum & improuisum iam incubuisset, nisi propter bonos uiros seu mulieres, licet uobis hoc ignorantibus. Sed si malorum atq; bonorum disiunctio fieret, incredulis malum maximum inferremus. Sed diuina pietas suis subuenit. Incredulis quidem summa fiducia sperantibus insciorum auxilium, prophetæ suisq; securitatem & fortitudinem, uerbumq; diuini timoris intulit. Vnde munera Dei, scientis omnia, meruerunt. Veraciter quidem secundum uisionem ueram diuinitus prophetæ uidebatur, quoniam ipse timoris expers, & abraso capite, Deo uolente, templum Haram ingressus, uocem huiusmodi percepit: Ne timeatis: Deus enim scit, quæ tu & cæteri ignoratis, quod uobis licite captionem tribuit. Ille quidem prophetam doctorem & ducem in lege sua constituit, ut ipse Deo teste sufficiente, legem suam super omnes alias extollat, & manifestet. Machumetus enim, suiq; fautores, incredulorum (Dei iussu) uictores existent, sibimet inuicem prospicientes, ipsiq; Deo propter suam dilectionem humiliantes, faciesq; gestantes humilitatis, orationes fundunt iugiter. Hiq; secundum testamentum & Euangelium assimilantur grano, quod in calamum surgens, messem reddit multiplicem, læticiamq; seminantibus, & incredulis iram. Credentibus & beneficis, optimam mercedem tribuit Deus.

Immunes à militia.

Deus uictoriã Machumetistis concedẽs, claros facere uoluit.

Incredulicum fidelibus militantes ad fugam prompti. Prælium apud Mecham.

Malis parcitur ob bonos inter eos.

Machumet rapsus, ut monachus.

Cautionem nõ raro ponit inter officia pietatis.

Euãgelica parabola de grano sinapis, aut frumenti.

Obedientiam suadet.

AZOARA LIX.

IN n. &c̃. Viri credentes, nolite præcedere Dei prophetæq; manus, nec uerba uestri super illa prophetę extollere, nec ipsum sicut aliquẽ uestrũ quilibet alius acclamare. Sic enim, licet hocà uobis minime percepto, uestra negotia perderetis. Deum autem omnia scientem, & audiẽtem, timete. Virorum namq; blãdi lenisq; sermonis in prophetam corda Deus in bono probauit, illis ueniam meritumq; maximum daturus. Extrinsecorum atq; prædonum te uocantium, plures sunt insensati. Esset enim illis melius atq; commodius, tuum ad illos exitum expectare. Deus enim est pijssimus, ueniæq; largitor. Viri boni cauete, ne si quis malus uobis uerisimilia prædicet, uos inscios † inueniat iã prophetã habentes. Pœnitentia namq; sequetur. Morsq; iam uos pressisset, si uestram uoluntatem omnem suus effectus secutus esset. Deus autem fidei bonicq; dilectionem, & malorum ac incredulitatis abhorritionem cordibus uestris ingessit: sicq; uiam rectam, diligẽdo Deum, incomprehensibilem & sapientem sequimini. ¶ * Gentes consimiles inter se pugnam committentes, uel dirigendo pacifica, uel hanc infestantem

† & amplificat, & quidẽ iam habentes, &c.

** Ratio dirimendi contentiones infidelium: nimirũ ut Assirius rex arbiter interceßit inter Israelitas.*

tem illam ob inuidiam nec pacificari uolentem, usquequo Dei præceptis obediat impugna. Illis autem pacem quærentibus, rectum examen inter illas effice. Deus enim iustum iudicium diligit, omnesq; credentes fratres sunt. Illis igitur pax est imitanda. ¶ Nemo uir seu mulier, ut sic maior uideatur, irrideat alium, nec uerbis inhonestis dedecoret, post fidem adeptam. Hoc enim malum est. Semoueat item à se quisq; suspiciones malas. Nullus insidietur alij, nec de absente quid mali dicat. An uestri quis carnes fratris sui mortui corrodere uellet? Absit. Timete Deum ueniæ largitorem, qui uos de masculo fœminaq; producens, in magnam multitudinem redegit: ut ipse cuncta dinoscens uideret, quis eum plus timendo, plus diligeret. Arabum uulgo dicenti se in Deum credere, responde: Non credis, sed te Deo commendare dicis. Si corda uestra tamen fides intrauerit, & Deum atq; prophetam sequendo, in litibus cum pecunijs uestris & animabus affueritis. Aliter namq; faciens, non est credens, seu bonus. De uestris operibus negotijsue nil amittetis, cum Deus pius talibus ueniam præstet. Non doceatis Deum legem uestram. Improperantes enim illi, quoniam ipse uerus, solus uos credere faciens, uniuersa cœlorum & terræ regens, & eorum omnia secreta, nec non & actus uestros dinoscens, omnia perspicit, & optimã mercedẽ tribuit.

Prohibet irrisionem & cõtumelias cæteras.
Suspicio prohibetur.
Insidiæ.
Detrectatio.
Ratio Paulina Gal. 5. ad charitatẽ hortans.
Arabes hypocritæ.
Omniscius & munificus Deus.

AZOARA LX.

IN n. &c̃. Per Alchoran disertum summe mirati sunt increduli, nuncium de semetipsis esse missum, indignanterq; dicunt, hoc diuinum esse miraculum. Sed licet ipsi dicant, Cum mortui nos in puluerem redacti fuerimus, prolixus erit reditus: tamen nos scimus, quantum de suo numero parua singulis diebus surripit, & quando fiet reditus. Apud nos enim est liber, hæc omnia notans. Illi uero ueritatis missę contradictores, summè dubitant. Nonne uident, quomodo cœlum supernum sine plica confusioneq; speciosissimum ornauimus, & terram planando montibus firmauimus, & in ea rerum omnium pares formose creauimus, ad omnium bonorum usum & recordationem: & per aquas utiles cœlitus missas producentes hortos, & spicas, ac germina, nec non palmas proceras, & hermodactylos, uictum scilicet hominibus, terram mortuam excitauimus, consimili quoq; potentia ueraciter illos suscitaturi? Sui quoq; prædecessores, uidelicet homines Noẽ & Hat, superbiq; Pharaonis, nec non & Tuba, nostris præceptis, atq; prophetis contradixerunt. Illisq; contingit, quod illis prædictum est & prædicatum. Ego quidem hominis conditor, sui cordis secreta cognosco, illi propior quàm guttur suum. Nihil autem in dextris uel in sinistris loquitur quis, uel operatur, quin à Deo sciatur atq; firmetur. ¶ Verum ueraciter mortis ebrietas, quam uos diffugistis, flatuq; buccinæ ueniet iudicij dies, qua cunctæ coram uenient animæ, cum testibus suis adductis. Dicetq; Deus: Qui diem istum neglexistis, iam detectis oculis uestris limaciter perspicite, & gehennam omnes intrate, malum grauissimum passuri: qui nostris præceptis contradixistis, increduli manentes, & bona prohibentes, malaq; gerentes, & cum Deo ponentes participes. Sui quoq; socij dicentes hoc idem sibi contigisse, Deum sic alloquentur: O Deus, nos quidem eis nullatenus errorem intulimus, sed ipsimet errauerunt. Respondebit Deus: Nolite mecum causas agere. Verbum enim meum non mutabitur, quin contradictoribus infernus impleatur, & uos iam meos habuistis nuncios. Infernus quidẽ ab illo tunc quæsitus, an plenus sit, respondebit: Adhuc tribue.

Alcoran laudat immodice
Opera domini & beneficia resurrectionem probant.
Exempla incredulorum.
Deus de propinquo.
Sententia nouissima Dei.
Dei uerbum non mutatur.

Credentibus

Credentibus quidem, & diuina mandata corde puro custodientibus, inquiet Deus : Paradisum timentibus factam, intrate cum salute . Hæc est enim dies, qua perpetuam mansionem illic accipietis, omne uelle uestrum habituri, quod & ego semper augebo . Plurimæ gentes illis potentiores à nobis destructæ, in terra multum malum operatæ, an quoquam in terris apparent ? Hoc quidam sapientes in memoriam reducere deberent, & recolere, quomodo sine labore fatigationeq; cœlos, & terram, & interpositum omne sex diebus creauimus . Tu quidem dictum eorum sustine, & ora Deum ante solis ortum & occasum , caput bis ad terram inclinans , & expectans , quando præco clamorem ex propinquo faciet . Illa namq; die uocem ueram audient omnes, & è foueis exibunt. Terra namq; cito diuidetur, nostra uoluntate iubente, ut ad nos redeant omnia: quibus prius uitam, postea mortem dedimus . Nobis omnia sua dicta cognoscentibus, nullam illis castigando uim inferas : sed tantum Alchoran istum illis explana, ut sic timentes dirigas.

Paradisi uoluptas augẽda subinde. Igitur non perfectam habet felicitatem.

Orantes diem domini expectent. Resurrectio.

Docendi, non cogendi homines.

AZOARA LXI.

IN n. &c. Per uentos sufflantes, attractasq; nubes ponderosas, & naues æquore currentes, angelosq; nuncios , hæc omnia præcepta uera sunt, diesq; ueritatem probans ueniet. Per cœlum uero rubore solis affectum, uos uerbis contrarijs inhæretis, quæ quilibet proferens graue malum patietur . Nostra quidem manu perierunt , qui falsas opiniones & dissensiones induxerunt . Illi namque lumine, & sobrietate, ac memoria penitus affecti, diei ueracissimi aduentum perscrutantur , quam ego monstraturus illis in igne, dicam: Gustate, quod festinanter quærebatis. Timentes autem, paradisum fontibus fœcundam, esse bonum illic sumpturi, possidebunt. Quoniam prius credentes , paruoq; somno contenti , Deum mane precati sunt, pecuniamq; suam pauperibus & quærentibus distribuerunt: Quod firmis & constantibus in terra memorandum esset . ¶ Ex uestris quidem animabus prouenit , quod non uidetis omne uestrum bonum atque uictum è cœlo procedere, per cœlorum terræq; conditorem. Ita uerum erit, ut uos loquimini. An de bonis rumorem hospitibus Abrahę percepistis? Quibus salutantibus ipsum, ipse salutem reddens, inquit : An boni sitis, ego minime nosco. Quibus ipse deinceps uitulum sagínatum à gente sua referens, porrigendo dixit: Quare non comeditis? Ipsum uero timentem, ipsi consolantes responderunt: Ne timeas, sed propter filium sapientem tibi diuinitus dandum summe gaudeas . Mulier quidem sua deinceps conquerens, faciem suam manu percutiens inquit: ¶ Vetula sum, atque sterilis. Quos respondentes , Dominum omnipotentem & sapientem ita uelle : interrogauit Abraham, Quid quærerent? Illi uero responderunt: Nos ad gentem malam mittimur, ut illis incredulis lapides luteos, & acutos, propter uindictam diuinam immittamus . Nos quidem illinc extrahentes, bonos atque credentes, unam tantum uidelicet familiã, illic iudicia manifesta grauis mali timentibus, dimisimus. Pharaonem item & suos exercitus, dicentes Moysen sibi missum magum existere, in mare summersimus, quoniam rei reperti sunt. Hat item uentum immisimus, nihil dimittẽtem, quin in puluerem redigeret . Gentem quoque Themut, discedentem à præcepto Dei, post spaciũ sibi permissum fulgur euidens occupauit: unde nec surgere, nec uin-

Iurat per uentos &c. ueriũ esse Alcoran.

Sensu carent, qui dubitant de die nouissimo.

Esse bonum, est ipsa beatitudo.

Culpa sua Deum ignorant homines.

Abraham angelos hospitio recipit, Gen. 17. 18. 19.

Exempla congerit incuriosorum hominum.

Pharao. Exod. 3. &c.

Hat.

Themut.

Noë, dictam habere potuit, sicut nec gens Noë, prior suam ob maliciam confusa. Cœlum quidem & omnia cœlestia pro uelle nostro creauimus, optimeq; terram applanauimus, omnium rerum in illa pares constituimus. ¶ Ego uobis missus nuncius & explanator, hoc uobis castigo, ut ad Deum fugiendo, ipsum solum adoretis, nullum illius participem statuentes. Si tibi uero contradixerint, uelut omnibus prædecessoribus mos inoleuit nostris nunciis contradicere, ab illis si discesseris, non reus statueris. Prædicare tamen non desistas, quoniam hoc bonis proficit. Diabolos quidem & homines ad me tantum glorificandum ego feci, nullam comestionem seu uictum ab illis expetens. Mea namq; manus omnem uictum, atq; diuitias, potentiamq; tribuit. Male gerentes quidem, sicut & socij sui, peccati pœna punientur. Ad maluu itaq; nõ festinent: quoniam ueraciter illis accidet in die iudicij.

Error castigãdus, quod Deus habeat parem:

Omnia propter se creauit dominus: impium quoque, &c. & diabolos.

AZOARA LXII.

Iurat Dei nin dictam impendere.

IN n. &c. Per montem Sinai, librumq; linearíter in chartis subtilissimis scriptum, & per superne domum ædificatam, tectumq; sublime, mareq; metis pressum, Dei uindicta superueniet, quam nemo diuertere poterit die, qua cœlum cum uniuersis illo contentis mouebitur, & montes cum nubibus, & contradictores malum sæpius illis dictum sortientur. Quibus tunc ad ignem gehennæ uocatis, Deus inquiet: Hic est ecce focus, cui sæpius deridendo contradixistis. An hunc fantasticum atq; magicum, an uerum esse perspicitis? Illum igitur patienter sustinete. Non minus enim patiemini, si sustinere nolueritis: cum secundum opera uestra meritum susceputi estis. Timentibus autem, paradisum possessuris, & ab igne penitus liberandis, dicetur: De fructibus omnimodis uobis datis, optimoq; uictu comedite, atq; bibite, ob actus uestros optimos: & super uestium stramenta formosissima pro modo uestro discumbite, ducturi uirgines decentissimas, cum oculis immensis atque pudibundis, nusquam nisi tantum ad maritos suos flectendis. Credentium quoque filios credentes secundum opera sua sufficienter remunerabimus. Illis fructus & carnes pro sui uoti modo multiplicaturi, qui pueris suis speciosis, ut margaritæ constipandi, potum sument, nec uerbi fetidi nec immensi peccati participem. Et horum alij sic alios alloquentur: Quoniam nos hominibus misericordes, Deum prius atq; supplíciter inuocauimus, ipse pius ueniæq; dator nos ab ignis feruore liberauit. Homines ad memoriam reducere non desiste. Quoniam licet non sis prorsus conuersionis efficax, non es auarus, nec uersificator: Cum expectantibus tamen, nec conuerti uolentibus ante mortem, tu simul expectes. An dicunt sua somnia talia fore? an superbia præsumptione ducti ponunt alia? an perhibent hunc illa finxisse, & nec ideo se credere uelle? Veniant igitur cum similibus, si uerum dixerunt, nec illos pro nihilo fecimus. An illi cœlos & terram condiderunt? Hoc autem nequaquam asserunt. An apud eos Dei pecunia deponitur? an ipsi de Deo iuste conqueruntur? an † scalam, ut cœlestia secreta percipiant, obtinent? Res igitur nouas atque rumores afferant. An remunerationem, an calumnias ab illis quæres? Dicent quidem illas sibi grauissimas & impossibiles esse. An est apud eos secretorum notícia? Scribant igitur. An quærunt decipere? Deceptores quidem sunt. An habent nisi Deum unum? Nolit Deus, quod ipsi perhibent. Qui uidentes aliquid cœleste cadere, dicunt, id esse nubes bonas conglomeratas. Illos usque ad diem dimitte, qua

Paradisus luconibus appetibilis.

Credentium filij ætate puerili fungentur officio pincernarum.

Instandum est doctrinæ.

Contentio contra infideles, qui plures deos asserunt.

Scalam: sicut ipse per scalas cœlũ ascẽdit.

malorum

malorum operatoribus & incredulis, quorum pars est plurima, nec ars aliqua proficiet, nec quisquam adiutor, seu uindex aderit. Tu quidem patienter expecta diuinum iudicium, te uidente gerendum. Cumq; surrexeris, nocteq;, similiter circiter auroram, Deo grates humiliter redde. *Iudicium. Oratio.*

AZOARA LXIII.

IN n. &c. Per stellam uespertinam cliens noster, nullatenus errans, nil ex pr oprio uelle, nisi tantum diuinitus sibi mandatum loquitur: qui sublevatus ad orizontis celsitudinem, ad Deum ipsum instruentem illum, atq; docentem efficaciter, accessit: tanti tamen spacij interuallo, quantum sagitta arcu missa bis transcurreret. Qui tunc præcepta Deum sibi dicentem audiens, animum minime dubitantem inde tulit: ubi nec uos eum de diuina uisione calumniemini. In loco namq; propinquo paradiso, optime de uir tutibus maioribus uidit, oculo suo nullatenus eum fallente. An tribus imaginibus uisis, uidelicet Alleto, Alance, Meneth, masculos Deoq; fœminas adscribitis? Hæc quidem est iniusta partitio: quoniam illa non sunt nisi uana nomina, tantum à uobis patribusq; uestris ficta: quibus nullas uirtutes Deus permisit. Sed uos nil nisi tantum opiniones sequimini, uestras & uoluntates. Nunc autem uobis rectum humanumq; uotum à Deo mittitur, huius & alius sæculi domino: sine cuius uoluntate nec etiam aliquis multitudinis angelorum cuiquam prodesse poterit. Alij tamen sæculo non credentes, angelis nomina fœminarum imponunt, nullam inde peritiam habentes. Opiniones enim uerum impedire minime potentes, tantum exequantur. Ab illis igitur me nominare nolentibus, sed huius mundi uitam diligentibus, cui totum studium atque sapientiam præbent, manum tuam retrahe. Deus enim recte procedentes & aberrantes dinoscens, rebus uniuersis imperans, malis suam mercedem, bonisq; suam similiter iustissimè reddet: Qui tamen tum peccata maxima, tum culpas modicas committentibus, amplam misericordiam faciet. Ipsi itaque scienti, qualiter uos primo creauit, & in matris aluo secundo formauit, cur de corporibus uestris diuina debita beneficiaq; non tribuitis? Ille quidem timentes annotat. Nónne uides illum à beneficijs cessare penitus, qui primo paruum præbuit? Apud Deum est uisus atque noticia secretorum. Nónne uidit, qualiter libri Moysis & Abrahæ iam defunctorum præcipiunt, ne quisquam peccata peccatis transactis accumulet: cum omnis mercedem suam optime uisurus, secundum opera sua tantum iudicabitur, diuina tamen misericordia meritum augente. ¶ Omnes quidem redibitis ad Deum, qui ridere & plangere, ac mori & uiuere tribuit, & masculum & fœminam de spermate secundum modum atq; mensuram fecit, omnes alia uice suscitaturus: qui pro uelle suo hos diuites, illos pauperes efficit. Estq; dominus Ascheare. Ipse quidem Hath confudit, nec Themuth dimisit, nec genti Noë prius malicioso ri atque superbiori pepercit. Almutefichet etiam in terram deuergendo, penitus supernè cooperuit. An aliquod istorum Dei factorum contradicitis? Vos quidem castigat, sicut & primos. Aliud autem sæculum iam appropinquat, quod nullus nisi solus Deus diuertere poterit. Hoc autem uerbum uos admirantes, nil tamen inde curantes deridetis, indeq; ludum facitis. ¶ Deum humiliter adorate, & ipsum iugiter inuocate.

Iurat se in cœlum raptum, didicisse mysteria hæc. Extat inter Saracenos liber ea de re fabulosissimus Cuius summa recitatur in Confutationibus. Nota erroris efficaciam. Futuri sæculi assertio.

Angelis falso tribuentes sexum fœmininum.

Abraham libros à se scriptos reliquit. Qui nimirum inter apocryphos Iudæorũ fuerunt.

Allegat quædam sæpius iterata, quædam noua gentium pereuntiũ exempla.

Fingit miraculum, ut lunam bipertito diuisam reparauerit.

Cur igitur toties negauit, se missum cũ miraculis?

Diluuium miraculum generale.

Exemplum uidelicet iudicij diuini, &c.

Nn. &c. Appropinquauit hora, lunaq; bipertito diuisa est. Hoc tamen cæterisq; mirabilibus uisis, contradictores suas uoluptates, propriaq; uota secuti discesserunt, affirmantes hanc artem magicam esse. Sed cum ipsis post miracula sæpius uisa, quæ deberent ad sui conuersionem sufficere, castigari recusant: tu manum ab illis retrahe. Die uero generalis edicti, è foueis quasi locustæ totam terram occupantes, exituri, & ad uocem præconis acceleraturi, suum malum atq; dolorem perspicient. Vnde conquerentes, diem illam grauissimam esse inquient. Noë quoq; sui similiter contradicentes, eumq; dæmoniacum esse perhibentes, reiecerunt. Vnde ipse coactus, Deum adiutorem uocauit. ¶ Deus quidem ut se uindicaret iniungens, cœli portas ad aquarum descensum terræq; fontes aperuit. Vnde congregatis auibus ad Dei uelle complendum, illum in fabrica ex asseribus ligneis clauis compagínata, quæ nostro iussu cursum suum peregit, postea dimissa miraculum gentibus generale saluauit. Diligenter itaque perspice, qualiter me uindicando castigamen adhibui. Alchoran quidem istum, iam leuem intelligentibus, misimus: Sed inde quis ne memor efficitur? Homines rursus Hat contradicentes, per uentos illis immissos die malorum & infortunij, illis os penitus diruendo dirimentes, sicut palmas eradicatas destruximus. Ecce qualiter uindictam in illis exercuimus. Alcho-

Themuth.

ran autem istum leuem recordantibus tribuimus. Hominibus rursus Themuth, suo castigatori contradicentibus, & indignanter dicentibus: Huic ne præ omnibus nobis sapientia diuinitus est tradita? Nil nisi mendacium profert. Vnde si nos eum hominem tantum, ut nos, sequimur, erramus. Illis inquam ita dicentibus, eo respondente, Cras scietis, quis mendacijs initur: nos camelam nemini tangendam posuimus, iniungendo Themuth, ut eorum actus perspiciens, & patienter sustinens ediceret: quatenus aquam inter se diuiderent, hora sua singulis adscripta. Ab illis autem socius suus aduocatus, eam peremit. Sed quæ nostra uindicta castigatum missa sit, recordare. Vocem enim illis immisimus, illos redigentem in puluerem. Ilã Alchoran sapientibus alleuiauimus. Hominibus quoq; Loth, præceptis nostris contradicentibus, & hospites suos perscrutantibus, sicut & omnibus resistentibus, malum ingessimus, eorum oculos obducendo, pesteq; matutinali diruendo, cum nostro castigatui parêre noluerant: familiæ tantum Loth diuina pietate subueniente. Discretis Alchoran hic leuis missus est. Homines quoque Pharaonis nostro nuncio uenienti contradicentes, ui potentiaq; deleuimus. Sunt ne potentiores illis incredulí uestri? An habetis in psalterio, quod uobis salutem præbeat? An dicitis uos omnes congregari, ut uobis uindictam adipiscamini? Hora, qua nostrum erit placitum, die scilicet uobis amara, die grauissima, uos omnes prorsus uincemini, terga uertendo. Incredulí namque tunc omnes errorem & ignem passuri, facie-

Camelum fabulosam reuocat ad nauseam usq;.

Alcoran tolerabilior doctrina.

Sodoma perdita, præter Lot, Gen. 19.

pharao.

Psalterium.

Deus omnia fecit in pondere & mẽsura.

Sap. 11.

bus suis igne coopertis, dicentem audient: Gustate focum indeficientem. Nos enim omnia cum pondere atque mensura fecimus: mandatumq; nostrum est, ut ictus oculi. Quare castigari renuitis, uisis pluribus ante uos manu nostra confusis? Quorum omnia facta in psalterio reperiri possibile est. Actus enim omnes tam minimi quàm maximi scripti sunt. Timentes quidem, paradisum aquis iocundam, in sede uera cum omnipotente Deo rege cunctorum possidebunt.

Paradisi possessio cũ Deo.

AZOARA

AZOARA LXV.

IN n. &c. Hunc Alchoran, Deus ipse rerum expositionem hominibus patefaciens, docuit: qui solem & lunam secundum numerum, & arbores seipsi humiliantes, & cœlum præ cæteris sublimauit, & examen, ne quid falsitatis uel iacturæ trutinando fiat, posuit, humanoq; commodo terram extendit: In qua poma multimoda, & hermodactylos, ac tritici granum ac folia produxit. ¶ Cui factorum Dei contradicitis? Ille quidem hominem de celcal, atque diabolos ex ignis flamma condidit. Quod istorum operum Dei reprehenditis? Ipse quidem rex est orientium & occidentium. ¶ Maria currentia ut corent, ego nolens hic perpositam intercapedinem repressi. An uestri quis hoc renuit? Ex illis quidem corallum & margaritas plures extrahunt. An uestri quis hoc negat? Ipsa quoque uasa uelificata in se mouentia gestant. Quis uestri contradicit istud? Omnis quidem res mundana terminabitur: Sola uero Dei maximi largissimiq; facies est interminabilis. An negat hoc aliquis? Vniuersis creaturis cœlorum & terræ noua contingunt. Istud uestri quis contradicit? Cum hominibus atque diabolis nostra præcepta spaciose peragam. An uestri quis hoc negat? Vos homines atque diaboli, an ambitum mundi, nisi per meam uoluntatem, egredi poteritis? Minime. Quis igitur huic facto meo non credit? Vobis nullum uindicem habituris, ignem clarum atque fumosum immittam. An huic rei quis uestri fidem non adhibet? Quando cœlum diuidetur, ut flos roseus, seu minium rubicundum existet. An quis hoc negat? Illa die nec homo nec diabolus quæstionem de peccatis faciet. An contradicitis? Incredulos suæ formæ patefacient, ante posteriusq; nostra manu sumendos, & audituros: Hic est infernus, ab incredulis contradictus, in illo tamen ulterius ignem perpetuum passuris. Sed quis hic conrradicit? Qui timuerit, coram Deo stans, duas paradisos rerum multiplicium omnimodiq; boni fœcundas, fontiumq; fluxu iocundas, hæreditatem accipiet: Vbi sunt omnium pomorum pariles. An aliquid horum factorum Dei contradicitis? Illic quidem credentes accubabunt tapetis sericis, stramentisq; purpureis, omnibusq; sibi dilectis perpetuo potientur, ducentq; puellas formosissimas, ut hyacinthus & margaritæ, ab hominibus atque diabolis nunquam deuirginatas, nec menstruatas. An horum aliquid abnegatis? Bonorum solum præmiorum bonum est occasio. An hic aliquis contradicit? Erunt & illic arbores colore inter uiridem croceumq; nitentes, fontesq; fortiter emanantes, & poma ac palmæ, pomaq; punica. Quod horum uerum esse non creditis? Illic quidem erunt mulieres optimæ, & speciosissimæ, in umbraculis sedentes, cum oculorum albugine candidissima, pupillisq; nigerrimis, in uirore splendido iacentes, ab hominibus atque diabolis intactæ. An horum aliquid falsum esse dicis? Deus est totius bonitatis multiplicator sublimis, largusq; atque munificus.

Homines ex umbra, diabolo ex igne creati. Subiectio qua interrogat, & respondet: non in crimina. probat autem, iudicium Dei futurum de omnibus, & quæ conditio maneat bonos aut malos.

Duæ paradisi.

Propter opera bona felicitas cõfertur: Cui contradicit opinioni tota scriptura sancta.

AZOARA LXVI.

IN n. &c. Rerum euentu ueracissimo contingente, quando nullus mendacio locus dabitur, quorundam exaltatio, quorundam depressio fiet. Tuncq; terra tremet, & montes in puluerem redacti atomis adsimilabuntur, fietq; cunctorũ cohors tripertita, scilicet dextra, sinistra, & anterior, quæ

Dies iudicij. Triplex diuersio hominum in iudicio: in paradiso.

quæ paradiſo ditiſſimæ propius exiſtunt. Gens uero prior poſteriorq́, pars minima, illic ſedebunt accubitati, hi quidem in illorum directis. Quibus adminiſtrabunt adoleſcentes pulcherrimi cum phialis, cæteriſq́ uaſis plenis optimo liquore, nec capitis dolorem nec ebrietatem parituro: electaq́ poma, carnesq́ uolatilium afferent. Aderunt etiam & uirgines, oculis immenſis atque pulchris. Talem itaque ſuorum factorum remunerationem accepturi, nullum uerbum fetidum ſeu culpabile, ſed tantum ſalutationis uerbum mutuum audient. Dextræ quoque partis homines inter ficus, arboresq́ proceras manentes, umbram immenſam cum optimis ſtramentis, amnemq́ fluentem, pomaq́ multimoda illis nunquam prohibenda, uirgines q́ coæquas, maritos ſuos maxime diligentes, habebunt. Sunt & in hac cohorte pars priorum, parsq́ poſteriorum. Homines uero ſiniſtri focum peſſimum, umbramq́ fumi nigerrimi inibunt. Quoniam prius negligentes, & malis obſtinaces, dixerunt: Cum nos in puluerem redacti erimus, nunquam nos ulterius, ſeu patres noſtri, reſuſcitabimur. Sciendum autem, primos atque poſtremos omnes in die præfinita coadunandos, & deinceps homines errantes atque contradicentes in igne perpetuo manſuri, uelut eſurientes de arbore ezecum comeſturi, uentres ſuos farcient. Deinde igneum quaſi ſitientes potum haurient. Mihi creatori ueſtro quare non creditis? Vtrum ego ſperma fœtumq́, an uoſipſi, fecimus? Vos quidem mortem manu noſtra uobis immiſſam uindicare non poteſtis. Nos formas ueſtras immutamus, & plura uobis ignorata facimus. Primam uero facturam ueſtram, ſi memores eſtis, agnoſcitis. Nón ne ſcitis, an nos, an uos hortum ſeminauimus? Si ueſtra quidem uoluntas exigeret, penitus exſiccarentur, ut deinceps noſtrum opus atque uirtus appareret: utrum nos an uos aquas cœlitus miſſas, quas uos potatis, præbemus? Nobis quidem eas ſalſas dimittere poſſibile eſſet. Gratias igitur noſtræ maieſtati quare non ſoluitis? Quis ueſtri lignum ignis materiam fecit? Nos quidem hoc ad commodum memoriamq́ bonorum fecimus. Tu Deum iugiter nominibus ſuis ſacris inuoca. Per locum occaſus ſtellarum, quod magnum ſcientibus eſt ſacramentum, hic Alchoran optimus à rege mundi compoſitus eſt atque poſitus, in loco tantum à mundis atque bonis tangibili. Cur igitur illius uerbo contradicitis? Hora quidem à uobis expectata, quaſi animæ ſuis faucibus inhærebunt. Quibus nos ſingulis, licet neſciant, propriores aſſiſtimus. Quilibet anteriorum & appropinquatorum, quietem & odorem optimum, atque paradiſum perpetuam manſionem habebit. Super quemlibet quoq́ dextræ partis ſalus Dei deſcendet. Reſidui uero, uidelicet contradicentes & erronei, ueraciter ardebunt igne grauiſſimo permanſuri. Hæc quidem de ſæculo futura uera ſunt: unde tu Deum immenſum inuoca ſupplíciter, & adora.

Pincernæ cœleſtes.

Sermo cœlitum.

Damnandi ad ſiniſtram.

Deus hortum uoluptatis cõ didit. Gen. 2.

Per occaſum iurat, Alcorã à Deo compoſitum.

AZOARA LXVII.

Omnia Dei potentiam ſentiunt, & eum uenerantur.

IN n. &c. Vniuerſa cœlorũ & terrę Deũ incõprehenſibilẽ & ſapientẽ totius mũdi regẽ, uitæ mortiſq́ datorẽ, & oĩpotentẽ, primũ & poſtremũ, oĩm occultorum & apparentiũ, ſimul & omnium cognitorẽ inuocãt, & adorant. Quippe cœlos & terram ſex diebus ille creauit, deinde thronum aſcendit.

Ipſeq́

Ipse uobiscum ubique actus uestros singulos annotans, & uniuersis impe- *Deus ubiq; ho*
rans, quid terram intret uel exeat, quidque cœlos scandat, descendatue, si- *minibus præ*
cut & omnium cordium secreta, cum ad ipsum omnia mandata redeant, di- *sens.*
noscit. In ipsum itaque credite, suóque nuncio, & de bonis uobis commis- *Eleemosynæ.*
sis expendite. Omnis enim credens & benefaciens, mercedem maximam
consequetur. Cur itaque non expenditis? Cur Deo suoq; nuncio uos
ad Dei cultum inuocanti, non creditis? Si fidem quidem habetis, & credi-
tis, iam à uobis fœdus sumpsi. Deus enim facturus uobis misericordiam
& ueniam, prophetæ suo misit præcepta splendida: quibus uos è tene-
bris ad lucem educat. ¶ Quare bona uestra non distribuitis in Dei
nomine, cœlorum mundiq; totius hæredis? Qui pecunias suas in litibus
agendis ante terrarum atque prædarum captionem consumpserunt, ex-
pendentibus postea non æquantur. Maiores enim meriti sunt. Deus ta-
men omnium uestrorum actuum cognitor, omnibus benefacientibus in
sui nomine, beneficium suum multiplicando reddet, die qua cuncti creden-
tes tam uiri quàm mulieres lucem suam anterius & dextrorsum adspici-
ent, optimum nuncium mercedis maximæ percipient, uidelicet quod pa-
radisum aquis amœnam possidebunt. Qui cunctis incredulis precantibus
illos, ut sibi quid de luce sua sumere liceat, respondebunt: Redite, & uo- *Fabulosa quæ*
bis lucem lucremini. Turrim igitur inter eos cum patente porta fabrica- *dam turris in*
bunt. Erit autem intra portam, omnis quies atque gaudium: Vltrà uero, *paradiso.*
dolor omnis atque miseria Incredulis autem quærentibus, Nónne uo-
biscum mansimus? credentes respondebunt, Ita. Sed quoniam incredulí-
tatem ante terminum diuinitus nominatum linquere noluistis, hodie nec
à uobis, nec ab aliquibus malis redemptio sumetur: Sed diuinum odium
uobis omnibus incumbet. Vident enim nunc increduli, credentes cor-
dibus deuotis & humilibus, Deum inuocare, ueritatiq; positæ consentire:
remanent tamen qualis ipsi quibus antea librum dedimus. Sed licet termi-
nus longus positus sit, sintq; corda sua multum obdurata, & eorum pluri-
ma pars incredula, sciant tamen Deum terram mortuam uiuificaturum.
Si sensum quidem haberetis, uobis optimè res explanassemus. Omnes cre-
dentes Dei præceptis, suoq; prophetæ, eorumq; testes & confirmatores, ue-
niam & lucem mercedemq; multiplicatam à Deo sortientur. Increduli
uero uobis contradicentes, igni deputantur. Scitote uitam huius mundi nil *Vita præsens*
esse nisi ludum & ludicrum, ornatumq; uanum, & opprobrium atq; con- *fabula est.*
temptum. Quæ cuncta, sicut & multæ pecuniæ, nec non prolis appetitus *Rerum euani*
sunt, sicut imber incredulis placidus, oriri faciens rem inutilem, citoq; mar- *darum para*
cescentem. In alio quidem sæculo malum perpetuum sequitur. Cum igitur *bola.*
huius mundi pecunia tota nihil sit, Deiq; dilectio constans & uera, ad Dei *Pietatis & be*
pietatem atq; misericordiam, paradisumq; promerendam: cuius ad opus ti- *neficētiæ præ*
mentium Deum atq; prophetam fabricatæ capacitas est, quanta cœlorum *cipuum studiū*
& terræ, quam Deus largifluus pro uelle suo suis tribuit, uestrum iter diri- *sit.*
gite. ¶ Nullum animabus uestris nocumentum in terra perpetrabitis, *Fatum quo*
nisi quod ante uestri creationem in libro prænotatum fuit à Deo cuncta *aguntur homi*
complectente. Nec amissio rerum facta uobis dolorem inferat, nec euen- *nes.*
tus futurus gaudium præbeat. Deus neminem fraudulentum, uel o- *Peccata Deū*
stentatorem, aut auarum diligit, Cui, cum sit abundantissimus, nul- *alienant.*
lius ab illo discessus molestiam infert. Nos quidem per nostros nuncios *Esaiæ 59.*

cum

Iustitia commutatiua.

cum rebus manifestis missos, librum atq; libram, ut gens iustum operetur, posuimus: qui ferrum fortissimum, & humanis commodis summe necessarium tribuimus. Deus quidem omnipotens atq; sapiens, omnium cognitor, suum prophetam iudicabit. Noë iam & Abraham nuncios misimus, & eisdem filios prophetas dedimus, per quos librum misimus. Eorum tamen quidam boni, plures autem fuerunt increduli. Post illos rursus alijs nuncijs missis, tandem Christo Mariæ filio misso, cuius sequaces ipsi penitus obedientes, corda constantia, & humilia, atq; fidelia gesserunt, nos Euangelium dedimus, non ob aliud, nisi ut per ipsum Dei dilectionem atq; gratiam assequerentur. Sed non ut dignum erat, obseruauerunt. Sed licet plures eorum sint increduli, eorum tamen credentibus meritum debitum & maximum tribuimus. Viri boni, credendo prophetæ, Deum timete, uestra beneficia multiplicando, reditum uiæq; rectæ lucem & ueniam daturum: Quoniam ipse pius est, ueniæq; dator. Sciant autem homines libri, se minime potentes super Dei diuitias existere. Ipse namq; cum in sua manu sint omnia, cui uult, illas tribuit.

Per Noë & Abraham liber missus.

Christo Euangelium datum à Deo, ut credentes illi gratiam cõsequãtur. Hoc tenete Machumetici, & concedetis ad ecclesiam Seruatoris.

Homines libri, id est, qui Alcoran habent.

AZOARA LXVIII.

IN n. &c̃. Sermonem coram te conquerentis de marito suo, & de Deo uisore cunctorum & auditore, tuumq; Deus audiens, inquit: Suæ coniuges minimè sunt suæ matres. Solæ namq; parturientes eos: unde uerbum maritus illius horridum & mendax protulit. Deus autẽ pius est, ueniæq; dator. Omnis quidem huiusmodi uerbum proferens, uel aliquem redimat, uel captiuum suum liberum faciat, antequam tangat eã. Sic enim præcipit Deus, omnes nostros actus dinoscens. ¶ Impotens autem huius rei, duos integre continueq; menses ante concubitum eius ieiunet. Vel huius item impotens rei, quadraginta pauperes pascat. Hos quidem fines Deus statuit, ut in se, suoq; prophetæ credentes agnoscat: Quorum omnis neglector & incredulus, graue malũ patietur. Omnes quidem Deo suoq; prophetæ repugnantes, Deus ipse, sicut & antecessores suos, destruet. Cuius uirtutibus iã manifeste positis omnis contradicens, malum & dedecus die publicæ resurrectionis, qua Deus omnium suorum factorum dinumerator, quorum obliti sunt illi, uelut testis euidenter pandet, quippe omnium cœlestium & terrestrium cognitor, fortientur. Nusquam est triũ conuentus, quin ipse quartus adsit: Nunquam quinq;, quin ipse sextus: Tandem omnibus, siue pluribus, seu paucioribus, ille semper præsens adest. Vnde ipse cunctorum cognitor, cunctis omnes suos actus die futura reuelabit. Nónne uident illos, quibus super pręcepta nostra conuentum interdiximus, à nobis prohibita perpetrare, uerbumq; peccati proferre, prophetæq; nullatenus credere? Vnde uenientes ad ipsum dicunt: Deum illa præcepta nequaquam misisse, arbitrantes Deum nequaquam uindictam sumpturum de dictis suis, quæ sibi damnationis uiæq; malæ causa sunt. Vos uero uiri boni, nolite loquendo malum seu culpam incurrere, nec prophetę contradicere, sed Deum, ad quẽ fiet uester reditus, timendo, uerbum iustum & honestum proferte. Illorum autem diabolorum omne uerbum ad id nititur, ut dedecus atq; malum bonis inferatur hominibus: Quod illis est impossibile, nisi Deo uolente, cui se cuncti boni cõmendant. ¶ Vos uiri boni, locũ postulãtibus præbete. Deus enim uobis locum tribuet. Quærentes sublimationem à uobis, locũ excellentem accipiant. Sic enim Deus omnes uestros actus agnoscens, uestri bonis

Dubitantes de præmio sibi obuenturo à Deo, grauiß. peccant.

Peccatorum redẽptio per opera bona.

Prophetis & Deo repugnãtes omnes punientur.

Dei præsentiam inter homines notat, ut Christus suam, Si duo uel tres. &c. Matth. 18.

Diabolus præcipue bonis nocere cupit: nihil tamen potest efficere, quàm quod Deus permittit.

atq;

atq; sublimibus gradum sublimem permittet. Cum prophetam conueneritis, beneficia perpetranda promittite. Quæ si minime facere poteritis, Deus pius ueniam dabit. An de beneficijs præcedentibus molestamini? Si beneficijs possibilibus ueniam nequaquam adsequi poteritis, oratores & decimatores estote, sequendo Deum omnium operum cognitorem atq; prophetam. Nónne uident Deum illis iratum esse, qui se cunctis hominibus commendando, scienterq; mendacium proferendo, nec uobis nec illis consentiunt? Qui licet ob sui saluationem iura iuranda faciant, à Dei uia disgrediuntur. Vnde malum & dedecus suscepturi sunt, ignemq; perpetuum passuri, neq; sua pecunia, neq; prole, nec etiam ipso Deo subueniente. A Deo quidem suscitati, sicut nunc uobis iura iuranda facient, extimaturi hoc illis prodesse: Sed minime. Mendaces enim comparebunt. Ipsiq; socij dæmonis, qui præsidens illis eos obliuiscí Deum fecerat, perdentur. Praue loquentes, atq; resistentes Deo, suoq; prophetæ, quos scriptum diuinum semper superaturos asserit, cum Deus sit omnipotens, uelut omnium miserrimi pedibus substernentur & conculcabuntur. ¶ Nemo quidem credens in Deum, dieiq; futuræ, reperiri potest, qui Deo suisq; prophetis resistentes, licet parentes seu fratres filijue seu familiares sint, diligat. Talibus enim Deus ipse suffragans, eorum cordibus fidem atq; constantiam inscripsit, daturus illis ueniam placidam, & paradisum, mansionem perpetuam. Illi sunt namq; gens Dei, semper antecedens.

Beneficentia.

Orationes. Decimæ.

Iusiurandum uiolantes luêt pœnam infernalem.

Deus fidem cordibus saluandorum inscribit.

Populus Dei.

AZOARA LXIX.

IN n.&c. Vniuersa cœlorum & terræ Deum adorant, incomprehensibilem & sapientẽ, qui die iudicij incredulos hominum libri, è domibus suis contra suam opinionem eduxit. Extimabant etenim se protegendos à Deo, per castra sua munitissima. Deus autem improuisus aduenit, qui tantum eorum cordibus pauorem intulit, quod domus suas bonis hominibus deserebant. Hoc itaq; uidentes, memores estote. Illi uero hoc à Deo dedecus atq; malum, nisi propter fugam illis perscriptã acciperent, sæculoq; futuro perpetuum ignem, quoniam suum prophetam impugnabant. Quascunq; suas arbores secueritis, uel suis radicibus firmiter inhærere permiseritis, diuino mandato perficitur, ut sic incredulis dedecus & damnum inferatur. Deus quidem super quos uult, suum prophetam exaltans, cum ille sit omnipotẽs, illi partem prædæ uestræ de bestijs & exuuijs statuit, præcepitq; quod opes uillarum Dei sint atq; prophetæ, & propinquorum atq; orphanorũ, & pauperum ac peregrinantiũ. Quicquid igitur propheta uobis iniũxerit, facite: ab illo prohibitum dimittite, timẽdo Deum, in fine grauem. Pauperes in Dei nomine peregrinãtes, & è domibus suis atq; pecunijs exeũtes, ac Deo suoq; prophetæ subuenientes, ueraces existunt. Quorum primi credentes, diligẽtes ad se uenientes alios sibi præferunt, bonaq; sua diuinitus sibi commissa cæteris tribuendo sibi subtrahunt, licet eos fames atq; necessitas premant. Horum autem successores Deum taliter exorant: O Deus, nobis nostrisq; prædecessoribus bonis ueniã tribue, omnẽ malicią contra bonos homines à cordibus nostris remoue: quoniam tu es optimus largitor ueniæ. ¶ Nónne uides, qualiter mali suos socios librorum incredulos alloquuntur? dicentes: Nemini super uos fidem adhibebimus, quin uobiscum electis à domibus uestris exeamus, & de uestris expugnatoribus uindictam accipiamus. Deo uerò teste mentiuntur. Quia si fuerint electi, minime cũ illis exibunt,

Victoriæ cuiusdam memini t.

Opes ciuitatum Dei sunt, & prophetæ, &c.

nec illos unquam uindicabunt. Licet enim nonnunquam uindicare parauerint, ante uictoriam adeptam fugam properabunt. Vos enim nunquam aggredi uel expugnare præsument, nisi ex castellis munitis, uel post muros. Illis tamen inest sua semotim uerbotenus audacia, dicẽtibus se simul omnes uniparti fauere, cum eorum uelut insciorum corda penitus disgregata sint. Vnde graue malum subibunt, uelut & sui iam prædecessores ob suam incredulitatem. Velut diabolus, qui cuidam homini Deo displicita facere persuasit, & eum postea liquit, dicens, Se Deum mundi timere: unde merces uirtusq; contigit secundum commune meritum talium, ignis perpetuus. Viri boni, timete Deum, & uideat omnis, quid propter crastinum diem permittit. Nullatenus obliuiscamini Deum, omnes actus uestros dinoscentem. Ipse namq; tunc uere damnandos uos traderet obliuioni. Homines qui dem igni deputati, minime coæquantur hominibus paradisi. Illi namq; his meliores existunt. Si super montem quemlibet hũc Alchoran poneremus, pro diuino timore funditus dissolueretur. Hunc sermonem proferimus, ut sic homines memores efficiantur. ¶ Ille uerus Deus est, præter quem non est Deus alius, æque res occultas ut manifestas agnoscens, pius, * condonator, rex, iudex benedictus atque saluator, omnipotens, altissimus, maximus participibus illi mendaciter adscriptis carens, omnium creator, res faciens, & corpora formans. Cuius nomina formosissima sunt, cui cuncta cœlorum & terræ subijciuntur, cum ille sit sapiens & incompræhensibilis.

Alcorani his, quæ montes liquefaciat. Arrogat autem suis nugis, quæ de potentia diuini uerbi uerissime dicuntur, quod sit malleus conscidẽs petras, & ignis. Ierem. 23. &c.

**Dei nomina*

AZOARA LXX.

IN n. &c̃. Meos & uestros inimicos, ô uiri boni, uobis nullatenus amicos faciatis, ut uestra sic secreta dinoscant, cum uestræ legi ueracissime resistant, & prophetam eijcere quærant. Si firmiter autem in Deum credentes, & in ipsius nomine pugnatores atq; prædatores constantes fueritis, ne dicatis secreto, uos amicos eorum existere. Omnis enim hoc faciens, longe deuiat, Deusq; dinoscit, quid clàm, quidúe palàm agitis. Si uobis item illi dominati fuerint, uobis hostes existent, uobis cum amaritudine manus atq; linguas illaturi, cum eorum uelle sit, uos incredulos permanere. Die quidem futura nemini proderit sua gens seu proles, cum Deus omnium actuum cognitor, lites omnes dirimet, cuiq; suum daturus præmium. Suntq; uobis bonum exemplum Abraham atq; sui, qui se suarum gentium aliud quàm Deum adorantium societatem linquere uelut abhorrentes, suumq; cultum negligentes, usquequo ad Deum solum conuerterentur, affirmabant. Abraham autem suo patri pollicitus est, quod pro ipso à Deo ueniam precando peteret, confessus se nec sibi nec illi condonare posse. Cuius talis erat oratio: O Deus, nos ad te conuertimur, tuæq; tutelæ summittimur, ad te reuertimur: tuq; cor nostrum maleuolum & infestum nullatenus effice, sed ueniam tribue. Quoniam tu es pijssimus, & incompræhensibilis, ac sapiens. Istos itaq; bonos uobis exemplo positos, in Deum dieiq; futuræ credentes, sequamini. Omnis autem ad hoc se diuertens, Deum glorioſum negligentem inueniet. Vos fortassis hostesq; uestros Deus ipse potens, & pius, atq; condonator, amoris uinculo coniunget: qui minime prohibet, quin honorem atque iustitiam eis impendatis, qui nec uos expugnauerint, nec proscripserint. Deus enim recte facientes diligit, & uobis iniungit, ut non participemini aliquibus in negotijs. * Cum expugnantibus uero pro lege uestra, & domos uestras uobis auferentibus, nec eos ullatenus diligatis. Sin autem, malis

Abraham exẽplum est, ne quis falsos deos etiam à populo suo cultos ueneretur.

** Hostes non diligendi. Refert illud ex lege: diliges proximum tuum & odio habebis inimicum tuum, quod Matth. 5. Christus interpretatur.*

malis associemini. O uiri boni, mulieres bonas ad uos fide sumpta uenientes optime probate, easq; fidei firmæ repertas, ad incredulos minime uertatis, sed illis suos sumptus peractos persoluatis. Illorum enim coniunctio non est licita. Eas quidem deinde ducere cum danda dederitis, nec incredulorum mores executi fueritis, minime dubitetis, Deo sapiente atq; discreto illud inter uos iudicante. ¶ Maritis quoq; cunctarum mulierum, ad illos incredulos fugientium, sui sumptus reddantur. Deum timete, in illum credentes. Cum mulieres credentes tibi uenerint ô propheta, fideq; firmauerint, se nec Deo participem posituras, nec furtum, seu fornicationem, uel filicidium, uel ab aliquo tuo præcepto digressum perpetraturas, & à mendacijs se discessuras, tu quoq; fide firma Deum pium ueniaeq; datorem pro illis exorabis. Viri boni, nec credatis, nec uestra committatis negotia genti diuinam iram promeritæ, quæ iam à die futura desperat, sicut increduli ab hominibus commissis foueis.

Mulieres ex aliena religione aduenientes probandæ. etsi faueant incredulis, non retinendæ.

Quæ abesse debeant à fidelium mulieribus.

Promissa præstanda.

AZOARA LXXI.

IN n. &c. Cum omnia cœlorum atq; terræ Deum incomprehensibilem atq; sapientem adorent, uos homines credentes & boni, cur pollicendo quod non agitis, Deum offenditis? Ipse quidem diligit pro sui nomine pugnantes, aciebus bene dispositis, more firmiter ædificij structi præeuntes. Cum post Moysen quærentem suam gentem, cur prauis operibus insisteret, post ipsum nuncium illi missum illa Dei uias deserebat, Deus à suis cordibus bonum dimouit, cum ille malos illos abhorreat, & in uiam rectam nunquam dirigat, Christum item Mariæ filium dicentem: O filij Israël, ego uobis à Deo missus nuncius, quod de testamento meis ineſt manibus, affirmo, uobisq; nuncium affero, de nuncio post me uenturo, cui nomen Machumetus, magum esse illi mendaciter asserebant. Quis autem peior est imponente mendacium Deo, uocanti cunctos ad legem rectam, illosq; malos abhorrenti? Illis quidem ore suo Dei uerba delere nitentibus, Deus sua, licet illos pigeat, præcepta complebit, qui nuncium suum cum lege bona, uiaq; recta, ut super omnem legem præmineat, licet inde dolentibus qui Deo participes ponunt, misit. O uiri boni, mercaturam uos à maximo malo defensuram patefaciam, uidelicet in Deum atque prophetæ credite, & præclatum ac expugnatum in Dei nomine cum uestris animabus atque pecunijs tendite. Hoc enim, si sapitis, est uobis optimum, cum Deus ob hoc uestra peccata dimittet, & in paradiso habitationes amœnas, domosq; perpulchras uobis tribuet. Dabit item & aliud à uobis maxime dilectum, uidelicet uindictam, & terrarum leuem & facilem acquisitionem, bonisq; magni gaudij nuncium. † Omnes boni Deo seruiant, ut Christus Iesus Mariæ filius persuasit, interrogans uiros albis indutos uestibus: Quis mihi subueniet, ex parte Dei me sequendo? Responderunt illi, Nos. Quidam autem filiorum Israël crediderunt, quos cæteris incredulis manentibus, præferendo, longe super illos extulimus.

Recte præliantes Deus amat.

Christus prædixit Machumetē uenturū. In genere sanè dixit, uēturos multos pseudoprophetas, à quibus sit cauendū. Dei cōsiliū ut lex Machumetis omnib. legibus præmineat. Id euenisse iā proh dolor cernimus, ut maxima pars orbis eā sequatur. Christus autē prædixit: Quum uenīet filius hominis, nū reperturus est fidem? &c. †Christū hortantem homines, ut Deo seruiāt. secuti sunt albis uestibus induti. ex Apocalyp.

AZOARA LXXII.

IN n. &c. Cœlestia cuncta, atque terrestria, inuocant Deum regem benedictum, incomprehensibilem & sapientem, * qui scribendi legendiq; simul inscijs nuncium ex semetipsis excitauit, qui eis prius erroneis uiam rectam, & librum ac discretionem, diuinaq; præcepta patefaciens, benedicet illos, & alios etiam deinceps ad eandem legem allicet. Per Deum

* *Machumet ex ignaris literarum exciatus.*

sapientem & incompræhensibilem, qui cum sit ditissimus, hanc suam abun-
Iudæi conferũtur asino gestanti libros. dantiam atq; diuitias cuilibet pro uelle suo committit. Illi quidem, quibus testamentum portatum misimus, ipsiq; minime tulerunt, assimilantur asino librorum latori. Eorum enim incredulorum, diuinisq; præceptis contradicentium, exemplum pessimum habetur coram Deo, illos nunquam in uiam rectam directuro. O Iudæi, si uerum sit quod dicitis, uos scilicet penitus
Mors bonis optanda. Deo deuotos & adhærentes esse, nil tractantes de hominibus, cur mortem summopere non optatis? Illi uero maximè propter prauos actus suos præmissos eam respuunt. Deus tamen huiusmodi malos agnoscit. Illa mors, quã
Ferijs quid agere fas sit. fugitis, uos assequetur, & ad cognitorem secretorum & apparentium omnium, dicturum uobis omnes actus uestros, ibitis. Quando die ueneris oratum uocatur, omnis bonus forum atque negotium dimittat, & Deum inuocatum eat. Hoc enim est optimum, si sapitis. Oratione quidem terminata, disgregemini, uestra captatum commoda, Deumq; in singulis rebus inuocatum atque precatum, ut sic uestra negotia procedant. ¶ Dimittentibus autem horam illam, ob mercaturæ seu ioculationis aspectum, dic melius atque iocundius illis mercaturis & ioculationibus apud Deum esse, qui uictum optimum gaudiumq; plenum præstat.

AZOARA LXXIII.

IN n. &c̃. Ad te uenientes increduli dicent, se testimonium perhibere, quoniam tu es Dei nuncius. Deus autem agnoscens quis sit suus nuncius, illos esse mendaces perhibet: qui sacramento facto propter sui saluationem, uiam Dei derelinquunt male gerendo, cum ex credentibus fiant increduli. Nos autem eorum corda, licet ipsi nesciant, sigillauimus. Eorum tamen corpora uisa, quasi stipites perpulchri parietibus infixi, suiq; sermones auditi summe placent tibi. Ab illis tamen, uelut ab hostibus atq; mendacibus, quos & ipse Deus destruet, tibi cauendum est. Ad prophetã enim aduocati, ut ex Dei parte ueniam consequantur, inuoluendo sua capita diuertunt, & insurgunt. Vnum igitur & idem prouenit, siue condones siue
Opprimendi sunt, qui negant opibus iuuandos sectatores Machumetis. non. Deus enim nunquam illis ueniam faciet. Persuadentes ne prophetæ fautoribus sumptus indulgeantur, ut sic suis sumptis penitus sint inopes atq; mendici, à sublimibus atq; diuitibus pressi diruantur & eijciantur. Dei autem, omnes cœlorum atq; terræ diuitias possidentis, nec non & prophetæ atq; bonorum, est omnis sublimitas atq; uictoria, licet hoc ignorent increduli. Viri boni, non uos detineat quippiam uestrum negotium in pecunijs seu filijs, ab inuocatione diuina. Hæc enim agens perdetur. Ante mor-
Ante mortem facultates dispensandæ. tis aduentum de bonis datis uobis, benefacite, ne tunc necessitate cogente dicatis: O Deus, uitam meam ad terminum propinquum protrahe. ¶ Eleemosynas enim faciam, & bonus efficiar. Deus autem omnium actus dinoscens, neminem ultra terminum suum aduenientem protrahit.
Fatum.

AZOARA LXXIIII.

IN n. &c̃. Deum omnium iudicẽ, & omnipotentẽ, ac glorificandũ, omnia cœlorũ atq; terræ uelut suũ dominũ adorãt. Ille uestri cõditor, & omniũ uestrorũ operũ atq; secretorũ uniuersalis cognitor, quippe nulla latent eũ, uos pulchris formis cõdecorauit, & cœlos ac terrã ueracit, ac uniuersa similit, (q̃d quidẽ & uestri perhibẽt,) creauit. Nõne percepistis uestros antecessores incredulos, ob suorũ operum prauitatẽ graue malũ esse passos, grauissimũq; passuros? Nostros em̃ nuncios cũ diuinis præceptis missos, increpãdo

do dicebant: Vos homines tantum, ſicut & nos, uias Dei rectas docere præſumitis. Illos autem ſic incredulos manendo, Deus minimè curabat. Dicentibus quidem incredulis, ſe nunquam reſuſcitandos, reſpondeas: Imò per Deum, imò Deus eos ſuſcitabit, omnes ſuos actus, quod ſibi leuiſſimũ eſt, patefacturus. In Deum itaq; ueſtrorum operum cognitorem, atq; prophetam, & hunc Alchoran uobis diuinitus miſſum credite. ¶ Dies ueſtræ congregationis coram Deo cunctorum reſuſcitatore, uobis fiet amariſſima. Credentes autem & benefacientes tunc ueniam adepti, paradiſum perenniter inhabitandam, quod eſt maximum, poſſidebunt. ¶ Increduli uero, ueſtriſq; præceptis contradicentes, igni manſioniq; prauæ perpetuo tradentur. Omnis mali lucrator ſecundum mandatum Dei ſolum proficiſcitur, nuſquam excedens: Sicut & ipſe Deus omnia dinoſcens, in credentium animum ſectam uſamq; ueracem immittit. Deum atq; prophetam imitari ſtudete. Quod licet recuſetis, prophetæ non attinet, niſi tantum mandata nunciare, & euidenter explanare. Deus quidem unus eſt, præter quem non eſt Deus alius. Cuius tutelæ ſinguli boni ſe commendant. Vos uiri boni, cum quædam ueſtrarum mulierum infantiumq; uobis inimicentur, cauete uos ab illis: Pro quibus licet precati fueritis, ueniamq; feceritis, Deus ſolus ueniæ largitor exiſtit. Veſtra quidem proles atque pecunia, malorum nonnunquam eſt occaſio. Apud Deum eſt autem omne commodum, omniſq; diuitiarum copia. Illum itaq; pro poſſe ueſtro timentes exaudite, & ſequentes benefacite: Quod ueſtris utilimum eſt animabus. Ab auaricia namq; liberi, ſemper antecedunt. ¶ Omne ueſtrum in Dei nomine beneficium ipſe multiplicabit, peccataq; dimittet, glorificandus & ſapiens, æque noſcens occultum & apparens, incomprehenſibilis & immenſus.

Reſurrectio.

Legati munus tantum docere.

Cauendum ab inſidijs uxorũ & liberorũ.

Opes & liberi aliquando malorum occaſio.

AZOARA LXXV.

IN n. &c. Cum tu Propheta mulieribus repudium feceris, ante terminũ completum & ſcitum Deum timens, nec à domibus ſuis illas eijcias, nec ipſæ niſi propter res manifeſte malas exeãt. Termino quidem accedente, teſtibus bonis atq; fidelibus adhibitis, nullatenus coram Deo cuncta uidente mentiri uolentibus, uel eas cum re determinata retine, uel dimitte. Huius enim termini à Deo ſtatuti omnis neglector, ſuæ nocebit animæ. Forſis tamen aliud mandatum deinceps faciet Deus, qui nos tunc caſtigans atque perſuadens in ipſum credere, dieiq; futuræ fidem adhibere, omnes ſe timentes ab inuolucris & impedimentis expediet, uictumq; tribuet ex parte non cogitata, ſibiq; commendatis ſemper proficiens, omneq; ſuum mandatum compleri faciem, omnibus rebus modum atq; menſuram ingerit. Menſtrua propter ætatem deſperantes trium menſium metam, & prægnantes terminum partes expectent. Timentibus quidem Deum, eius mandatum expeditum eſt & facile, qui tribuens hoc peccata dimittet, mercedemq; maximam tribuet. Dimittendas itaque, uobiſcum habitare abſque malorum & anxietatum illatione facite, & prægnantis uſque partus horam ſumptus indulgete, deinceps q; ſi prolem aluerint, pactum determinatum & cognitum firmate. Ipſis autem nutrire nolentibus, alia nutrix adhibeatur, & his uel illis pro menſura ueſtra poſſeq; benefacite. Deus enim omnem difficultatem in facultatem redigens, nemini præcepit expendere, niſi ſecundum modum ſui poſſe. ¶ Omnibus uillis Dei prophetæq; præceptis contradicentibus, graue malum intulimus, ſuumq; malum illas guſtare fecimus.

Quomodo Machumet poſſit diuortium facere. Verũ ea præſcriptio generalis ſit.

Timentibus Deum ler eius facilis.

Machumeticæ doctrinæ contradicentes omnes graue ſupplicium luerunt.

Quorum finis interitus fuit atque perditio. Omnes itaq; sapientes timeant Deum, dantem omnibus credentibus sapientiam, suiq; notitiam. ¶ Mittit enim uobis nuncium docentem & explanantem diuina præcepta, ut credentes & benefacientes è tenebris ad lucem educat. Omnis credens & benefaciens, à Deo paradisum aquis amœnam, perpetuam mansionem, gaudiumq; plenum accipiet. Iste quidem septenario cœlos terramq; numero disposuit, quibus mandata sunt intersita, ut sic ipse cunctipotens, omniaq; sua sapientia complectens, à cunctis esse perpendatur.

AZOARA LXXVI.

Fingit Deum permisisse dispensationem in re uxoria, quam dicunt excogitatam, cum uxores duæ illum deprehendissent concubentem cum uxore Iacobitici regis.

IN n.&c̃. Cur tu propheta statuis, illicitum à Deo positum, licitum ob tua rum mulierum amorem? Deus quidem pius ueniæq; largitor, omnium dominus sapiens & incomprehensibilis, tibi iuraiuranda delere præcepit. Prophetæ quandam suarum mulierum alloquenti, reuelando quoddam, illa respondit: Quis tibi uerbum illud aperuit? At ille, Deus omnium scientissimus, ad quem si conuerteris, omnibus malis cor tuum alienabit: Et si malis obstinaciter inhæseris, Deus dominus uester, & Gabriel, angeliq; caeteri, hominesq; boni testes aderunt. Aliquibus autem repudiatis forsan Deus meliores, firmæ fidei, iugiter orantes, & multum eleemosynarias, tum coniugatas tum uirgines, earum loco restituet. Viri boni, uos uestramq; gentem à foco nil nisi sulfur & homines comburente, cuius custodes sunt angeli feroces & immensi, nunquam à Dei præceptis digredientes, summopere retrahite, uosq; increduli, die iudicij nullam prætendatis excusationem, cum Deus tantum uos secundum opera uestra iudicabit. Vos uero uiri peccata uestra derelinquendo, ad Deum corde puro conuertamini. Ille namq; forsan uobis peccata dimissurus, paradisum aquis amœnam tribuet die, qua nec prophetæ nec sibi credentibus dedecus inferetur, sed lucem ante se suæ dextræ gustabunt, ipsiq; iugiter una uoce dicent: Tu Deus, quoniam omnipotens es, nostram lucem adaugendo nobis comple. Tu prophetam incredulos expugnatum & prædatum proficiscere, & ut te timeant, aggredere. Ipsi namq; gehennam, uiamq; malam semper insequentur. ¶ Mulieribus incredulis exemplum sint mulieres Noë atq; Loth, quibus nil profuit suorum maritorum bonitas, quin Deo præcipiente cum cæteris intrantibus focum æternum ingressæ sunt. Credentes autem sibi sumant exemplum Pharaonis coniugem, & Mariam filiam Ioachim, quarum altera Deum iugiter precata est, ut ipsam à Pharaone, prauisq; suis operibus, genteq; mala liberans, sibi domum in paradiso strueret. Altera uero, Maria uidelicet, se dirigendo nil maliciæ seu prauitatis operata est. Vnde animam insufflauimus illi, nostra uerba librumq; confirmanti, & in bonitate perseueranti.

Incolæ paradisi orãt suam felicitatem augeri.

Incredulos armis subigendos dicit aperte, & prouerbium hic nullum dicit.

Exempla duo bonarum mulierum, totideq; malarũ.

Mariam laudibus uehit.

AZOARA LXXVII.

Opera domini perfectissima in cœlo & in terra.

IN n.&c̃. Deus rerum multiplicator & omnipotens, cuius manus continet omnia, mortem & uitam, ut quis apud eum melior efficeretur, intulit, ipseq; condonator & incomprehensibilis VII. cœlos disposuit. In cuius facturis nil superfluum uel incompositum cuiusquam oculus percipiet, licet bis uel sæpius intuens. Ipse cœlum sidereis ornauit lucernis, quæ diabolos expellant, illis timorem inijciendo. Deum non sequentes, gehennam & infortunium perpetuum patientur, in inferno pleno, & ob iram nimiam obstrepente, audituri nimiam increpationem ab inferni iudicibus, quærentibus:

Siderum lucẽ diaboli refugiunt.

tibus: Nónne uobis nuncij missi fuerant? Respondebunt, Ita: Sed nos illis contradicendo, perhibuimus eos erroneos extitisse, nec Deum quicquam per illos mandasse. Nunc etiam ignis minime nos læderet, si præceptis auditis fidem uelut sapiẽtes adhibuissemus. En qualiter culpas suas, malumq; patefaciendo proferent. Timentes Deum, æque secreta cordium & indicia uocum agnoscentem, uenia mercedeq; maxima donabuntur. Nonne sciunt omnium conditorem omnia scire. Ille quidem terram humanis quæstibus & itineribus applanauit, & ex illa fœtum humano uictui produxit, & ad ipsum omnium fiet reditus. Habetis ne fiduciam de cœlorum conditore, quod uos simul cum terra minime pessundet? Ipsa quidem uobiscum summergenda confundetur. An tuti securiq; manetis, quod uobis uentos non immittet? Scietis autem postmodum, quod uobis castigauerim. Videte, quis fuit finis antecessorum nostris contradicentium. Quare non perspicitis aues, quas nil nisi Deus solus omnia uidens sustinet? Quis in Dei loco uobis feret suffragium? Increduli uero nunquam errare desistunt. Quis Deo prohibente, uictum atque diuitias uobis ministrabit? Resistentes autem, & perfidi, suam cæcitatem nunquam derelinquent. Vtrum est melior, capite summisso facieq; declinata pergens, an rectam uiam proficiscens? Deus quidem nos in terra creans, ad quem singuli redibitis, uobis auditum, & uisum, corq; tribuit, licet uestri pauci sibi grates referant. Quærentibus illius aduentum termini à te, ut te ueridicum probes respondet: Nemini nisi soli Deo illum esse notum, teq; nil nisi nuncium tantum & explanatorem existere. Hominibus autem illum uisuris terminum, facies nigrescent, cum illis dicetur: Hic est ille dies, quem uobis semper prædicauimus. Siue Deum, me meosq; fautores confusurum, siue uenia misericordiáque donaturum uideritis, quis è graui uindicta Dei malos illos & incredulos eijciet? Nos quidem in illum Deum credimus, & eius nos tutelæ supposuimus. Finis autem omnium discernet, quis uiam erroris secutus fuerit. Si uestram aquam tellus funditus absorbuerit, quis aquam dulcem atque bonam potum afferet?

Terra cum habitatoribus summergẽda.

Humiitas etiam gestu corporis significata.

Incertus ad aduentus domini ad iudicium.

AZOARA LXXVIII.

IN n. &c̃. Per calamum & lineas atq; scriptum, tu non es nisi Dei nuncius habitus optimi, mercedem maximam inde sumpturus, non magus, non dæmoniacus. Quod fiet euidens, quando Deus bonos malosq; discernens, quis rectam, quisue prauam uiam secutus fuerit, explanabit. Contradicentes, qui te sibi similem esse desiderant, nullatenus sequaris, nec iterum crebrè iurantes, quoniam ipsi contemptibiles sunt.

Iurat per calamum et scriptionẽ, se Dei nuncium, non magum.

¶ Idem quoque sunt rerum uilificatores, & seditionum seminatores, detractores etiam, bonicq; diminutores, & culpabiles, ac increduli, prolis tamen atque pecuniæ diuites: qui nostra præcepta audientes, illa priorum esse mendacia perhibent. Vnde nos sibi suas facies denigraturi, malum ab illis sæpius contradictum inferemus. Talium enim dormientium facies diuina uindicta superueniens, quasi noctem comburendo denigrauit. Qui mane nisi tales à cæteris rogati, ut sicut prius, si possent, sua negotia peragerent, tandem percipiendo se prauam & falsam uiam esse secutos asserebant. Eorum uero medij dixerunt: Nónne uobis diuinam inuocationem iuiunximus? Illi uero se male fecisse, Deum testem adhibuerunt.

Criminatur suæ doctrinæ cõtemptores.

¶ Sic his illi sui causam erroris improperabant. Forsan tamen Deus

hoc malum in melius mutabit: Quoniam ad illum orandum plene conuertimur. Cumq; malum huius mundi magnum sit, constat apud sapientes, aliùs maximum esse. Timentibus enim, à Deo paradisus tribuitur. Vos minime, malos bonis coæquare poteritis. Aut quid dicitis? An librum hoc affirmantem habetis? Quis eorum, dictum hoc asserit? Perscrutetur. Vel si participes habent ad sui dicti probationem, cum illis accedant. Die, qua uocabuntur Deum adoratum, hoc agere nequibunt: Quoniam hoc sani uocati recusabunt. Siue paulisper dona illis spacium, qui quæsiti reatus emendationem seu beneficium, hoc impossibile sibi dicunt esse. Ego enim sapientissimus & prudentissimus, illos quò nescíunt, attraham. An sunt ipsi secretorum scientes? Scribant igitur ipsa. ¶ Tu uero diuinum expecta iudicium, non imitans inclusum pisci, qui reus diuinitus aduocatus, nisi pietate diuina subueniente, ibi permaneret: per me tamen extractus, bonus effectus est. Increduli librum istum audientes, uisum aduertere nequeunt, sed nuncium dæmoniacum, cum non sit nisi doctor gentium, appellant.

Exemplo Ionæ deterret ab incredulitate.

Machumet doctor gentium.

AZOARA LXXIX.

Hath & Themuth ueritati resistentes perierunt.

INn. &c. Verum quidem, uerumq; ueraciter est illud, cui Hat atque Themuth contradixerunt. Vnde gentem Themuth ob suam præsumptionem atque superbiam confudimus, populum Hath uento grauissimo dispersimus. ¶ Ventus enim illis septem diebus & noctibus octo incumbens, prorsus ut palmas uacuas & fragiles postrauit eos. Quare si quisquam superstes existat, perpende. Pharaonem item, suosq; prædecessores ob errores suos Dei nuncio contradicentes, diuina uindicta grauiter percussit, diluuio quoq; ueniente, nostros per arcam liberauimus. ¶ Hoc quidem gentibus commemorandum posuimus, ut aure percipiant, cordeq; firme recondant. Primo buccinæ sonitu tellus & montes prosternentur, & in puluerem redigentur, hora ueniente, cœlumq; fundetur & debilitabitur, & angeli octo Dei thronum sustentabunt. Illa die nullum cuiusquam hominis factum celabitur. Omnisq; chartam suam dextra sumpturus, inquiet: O mater, meam chartam legam, qui me uenturum ad hunc computum semper existimaui. Vnde nunc uita dulci perenniq; perfruar. ¶ Hominibus huiusmodi paradisum sublimem, ubi propinqua pomorum est copia, possidentibus dicetur: Pro uelle uestro, modoq; penitus propter actus uestros præcedentes, comedite simul atque bibite. Illi uero quorum sinistris charta committetur, inquient: Vtinam huius chartæ dono computiq; noticia careremus, unaq; tantum uita fuisset, cum pecunia iam deleta nil nobis proficit. Faucibus enim atq; gutture sumpti in ignem proiicientur. ¶ In cathenis quoq; LXX. cubitorum detenti firme uincientur: Quoniam nec in Deum crediderunt, nec pauperibus cibum præbuerunt. Hodie namq; nec amicum, nec uictum, nisi tantum peccatorum, uidelicet igneum, cruentum, atq; uenenosum inuenient. Per res uisibiles & inuisibiles nuncij uerbum bonum est à Deo mundi conditore compositum, non à mimo, uel incãtatore, uel mathematico. Si quicquam enim præter mandatum à me profertur, illi dextra sumpta uenam cardiacam abscinderem, nullo mihi prohibere potente. Hoc autem uerum, uerumq; ueraciter est, ueram sectam timentibus patefaciens, incredulis maliciam adaugens, nec nobis est ignoratum, qui credunt illi, quiue contradicunt. Tu uero Deum cum ipsius immensis nominibus deprecare, te suæ tutelæ commendans.

Iudicium Dei nouissimũ uerbosius describitur.

Beandis charta seu catalogus operum in dexteram tradetur, damnandis in sinistram.

Cathenis ferreis uincientur damnãdi.

Pœna pseudoprophetæ.

AZOARA

AZOARA LXXX.

IN n.&c̃. Licet homines de malo sæpius quæstionem facient, quod ineuitabiliter nemine prohibere potente, infert Deus incredulis: Illam diem cominus uidens, à cæteris à longe perspectam, qua ad ipsum ascendent angeli & homines, cuius tantum est spacium, quantum est L. milia annorum, tu patienter indura. Illa quidem die cœlum ut fumus euanescet, tellus ut lana carpetur, nec amicus amici recordabitur. ¶ Illa quidem die quilibet incredulus, pro se redimendo filios suos atq; mulieres, omnesq; suos, totamq; terræ substantiam tribueret. Tunc enim incredulos, quoniam Deum non adorabant, pecuniamq; multam coaceruando nil boni perpetrabant (quippe Deus hominem sic composuit, ut malo uiso pauescat, bonum adeptum retineat) graue malum passuros, ignis comprimet: Orantibus iugiter exceptis, & dantibus rem scitam quærentibus, atq; pauperibus, dieiq; futuræ euentum ueraciter asserentibus, uindictamq; diuinam ineuitabilem timentibus, & castis in omnes, præter in mulieres proprias, suæq; manui subditas, unde nullus reatus sequitur. A' prædictis alia petens, uelut malus damnandus est. Depositi custos fidelis, testisq; constans, uir immutabilis, ac iugiter orans paradisum, & honorem sufficientem habebunt. Cum te dextrorsum & sinistrorsum ambiant increduli, cur suum errorem non relinquent? Quomodo sperant Deum daturum sibi paradisum? Per orientis & occidentis dominum, nos eorum loco meliores ponere poterimus. Ipsi uero in me nullam uindictam exercere poterunt. ¶ Illos nunc hoc, nunc illud dicere, & ludum atque derisionem exercere permitte. Die namq; qua sæpius illis dicta reperient, per me suis è foueis confestim resuscitandi, uelut ad concilium proficiscentes, uisibus subiectis, minimeq; perspicacibus dedecus fidei sæpius illis prænunciatæ, malumq; patientur.

De iudicij die loquitur.

Si L. millibus annorum dẽ domini abesse dicit, sibi contraria loquitur, sæpius scribens fortasse breui uẽturum. Si tot annorum iter: quomodo Machumet una nocte confecit bis? Ingenijs hominum esse inditum, ut malum auersentur, bono gaudeant.

AZOARA LXXXI.

IN n.&c̃. Noë missus castigatum homines, ante mali grauis aduentum, inquit: O uiri, uobis doctor & castigator diuinitus missus sum, ut exaudiendo me Deum timeatis. Sicque ueniam peccaminum assequemini, placitumq; dilatabitur. Dei tamen terminum nullatenus euitari sapientes intelligunt. Sed licet noctu dieq; illos castigando doceret, nil hic nisi diffugium suum ab illo effecit. Quanto magis enim obnixe eos castigauerit, & à Deo ueniam illis quæsiuerit, nunc q; secrete, nunc publice, ut Deum ueniæ datorem obsecrarent, precatus fuerit, tanto magis insurgendo suas aures digitis, oculosq; palmis suis atque uestibus cooperuerunt. ¶ Cœlum quidem uobis imbres ad augmentum prolis, atque pecuniæ, nec non hortorum & amnium donum & incrementum mittet, Deo iubente, qui uos multiformes effecit, & cœlos ordine septeno distinxit, lunamq; lucem, solemq; candelam constituit. Idemq; uos è terra plasmans, uos ad se denuo suscitando reuocabit, qui terram uestris itineribus planam effecit. Cur ipsum igitur corde puro moreq; bono non inuocatis? ¶ Adhuc item sermonem suum prosequendo Noë dixit: O Deus, me nullatenus imitando, sed dolos quàm plurimos perpetrando, id quod sibi pecuniam atque prolem non nisi damno suo tribuit, secuti sunt. Vnde illi persuadentes, uicissim cæteris, ne suas desererent imagines, quæ maxima multis erroris occasio fuerunt, uidelicet † Huden, Schuan,

A cœlorum opificio argumẽtatur Noe.

† Deorum siue imaginum temporis Nohenici nomina.

Dicit Noë precatũ, ut totũ genus mortaliũ aboleretur quod scriptura sancta non habet.

Schuan, Iaguta, Iannea, Nacen, cũ propter castigamina plus aberrauerint, reiçq; multum extiterint, nostra manu summersi sunt, deinceps in igne positi, omni tutore uindiceq; carentes. Quod & Noë deuote precatus est, dicendo: Tu Deus, nullum eorũ peccatorũ superstitem esse patere: quoniã plures errare faciẽt, nullã nisi malã & incredulã prolẽ facturi. Mihi uero, meisq; patrẽtibus atq; credẽtib. ueniã largire, & incredulis nil nisi cõfusionẽ immitte.

AZOARA LXXXII.

Etiam confitentes Alcoranum, & negãtes Dei filiũ, nefanda multa proferunt de Deo.

IN n. &c̃. Mihi diuinitus missum est, quod homines diabolici auscultando dicebant: Nos Alchoran mirabilem auditu, uiam rectam edocentem credimus, nec alitem Deo sublimi, nec filium nec mulierem habenti, participem ponimus, licet inscientes & inertes multa de Deo nefanda proferant. Nos autem opinati sumus, nec homines neque diabolos quippiam Deo falsum imposituros. Quidam tamen exercitus dæmonum alijs tantum persuadent, ut in Deum nullatenus dicendo credant: Nos prius assueti cœlos auscultatum adscendere, nunc ipsum plenum atque munitum custodibus peruigilibus reperimus, & auscultantem omnem stella lucidissima prosequar. Vnde scire nequimus, an terrenos odiat, diligatúe Deus. Cumq; nostri quidam boni, quidam in terra simus, uias uarias proficiscimur. Nos autem opinati nihil Deum euadere, nec agere contrà posse, rectam uiam patefactam credimus. Omnis enim in Deum credens, omnium malorum & iniuriarum timore carebit. Quibusdam itaque nostris credentibus, quibusdam minime, credentes recta uia gradiuntur: Increduli uero discredientes ab illa, in ignem feruentem & sursum erumpentem proijcientur. Aquas tamen bonas illis potum præberemus, si legem bonam spretis erroribus acciperent. Cum templa quidem Dei sint, nullum in illis cum Deo participem inuocetis. ¶ Ferè multitudo gentium undique concurrens, cui Dei uir prædicatum & inuocatum surrexit, ipsum conculcauit dicentem: Non inuenio quenquam quem adorem, nisi Deum solum, cuius mandata nuncio, nullum illi participem statuens: de quo neminem protegere uindicareúe quæro, nec cuiquam bonum uel malum immitto. Omnis autem non credens in Deum, atq; prophetæ, perpetuum ignem patietur, dieq; manifestationis omnium Dei præceptorum, quis debilior minorisúe computi fuerit, planè percipietur. * Ego nescio, an illum terminum Deus elongabit, an statim inferet. Hoc enim secretum nemini nisi prophetæ pro uelle suo, cuiquam patefacit, qui sciens illis omnia nunciata, omnium suorum operum iudex & dinumerator existit.

Sophisticum, nescit homo an sit in gratia Dei.

In tẽplis quæ Dei sunt, non inuocãdi sunt fictitij dei.

* Incertum, dies domini quantum absit: nisi Machumeti, qui aliquoties dicit se ignorare.

AZOARA LXXXIII.

Tempus orandi præfinitũ.

IN n. &c̃. Tu ô propheta nocte surgendo, eius medietatẽ parumũe minus plusúe pro uelle tuo, uigilijs trahe, & Alchorã iugiter atq; deuote lege. Hanc tibi grauitatẽ inijcio, quoniã cũ die cæteris intentus sis negotijs, horę nocturnæ meliores sunt atq; leuiores. Deiq; nomẽ inuocando, qui dominus est oriẽtis & occidẽtis, præter quẽ nõ est Deus, illi te penitus cõmenda, malorũq; dicta patiendo, & te inde formose liberando, illos cũ mihi cõtradicãt, sintq; diuites, mihi dimitte. Decreto nãq; spacio sibi permisso ad nos uenient, suscepturi dedecus & ignem, malosq; cibos die, qua terra cum montibus pessundata, montes ut puluis uentis agitatus efficientur. Iã uobis nuncium uestri testem, sicut prius Pharaoni à nobis, quoniã non credidit, statim perdito, misimus: quare nõ timetis? Nónne creditis diẽ, qua capita puerilia

Iudiciũ Dei.

canescent,

canescent, cœlumq; † frandetur? Hoc quidem ueraciter euenier. Vnde memor atq; sciens effici potest, omnis ad Deum ire proponens. Quod tu nonnunquam ante duarum tertiarum, quādoq; medietatis, nonnunquā unius tertiæ noctis transitum surgis, hominesq; tecum morantes similiter, Deus omnes horas noctis atq; diei agnoscens perspicit: qui ueniā inde, quod totū legere non potes, præbebit, si pro posse tuo lectionibus insistis. Ipse nāq; nouit hominum quosdā nōnunq; morbis grauari, quosdā ire lucratū, quosdam expugnatum. Omnes itaq; pro posse uestro legite, & orationes fundite, ac decimas & eleemosynas in Dei nomine facite: apud quē omne uestrum beneficium præmissum inuenietis. Quod erit uobis melius, optimaq; merces. Ipse nāq; precatus, & à uobis glorificatus, ueniā & misericordiā præbebit.

† *Hanc uocem in Annotationibus reperies, alias scindetur.*

Lectionem Alcorani nimiriū requirit.

AZOARA LXXXIIII.

IN n. &c. Vir pannis laneis cooperte, cito surgere, teq; corrigere, & à rebus iniustis declinare, omniaq; contingentia pro nomine Dei sublimis omniumq; maximi patienter sustinere, teq; tuasq; uestes emundare nullatenus recuses. Dies quidem rationis omnis amarissima fiet incredulo. ¶ Illum mihi dimitte, qui solus eum condidi, pecuniamq; multam illi pluresq; filios testes præbui, spaciumq; permisi, cuius augmentum ille sperabat. Illum enim in ignem sursum tendentem ascendere faciam, quoniam nostris præceptis non credidit, & præmeditate prout uoluit, interfecit, consulteq; factus est interfector. ¶ Deinceps iracundus respexit, & disgrediens ac insurgens, hoc incantationem, & nil nisi uerbis ab homine compositum esse confirmauit. Illum igitur in ignem quietis impatientem & interminabilem, incredulos cōburentem, cui decem & nouem supersunt, despiciam. ¶ Nos non posuimus super populum ignis, nisi tantum angelos, eorumq; numerum signauimus, ut mirentur increduli. Homines uero librorum atq; boni corda firment, fidem adaugeant. Homines uero cordis infirmi quærāt, ut quid hanc Deus similitudinem exhibuit. Ipse quidem Deus. Hos itaq; deuiare, illos recte proficisci pro uelle suo facit. Quod cum sit multa gentibus peritia, nullus exercituum Dei, præter ipsum solum, agnoscit. ¶ Per lunam & auroram atq; diluculum iste est unus maiorum, castigantium atq; docentium gentes, quas credere seu recedere uoluerit. Omnibus quidem actus sui pignora fient, exceptis dextræ partis hominibus, qui paradiso māsuri, uicissim dicent incredulis: Quis uos in ignem deiecit? Respondebunt: Nos quidem nec orationes fecimus, nec pauperes cibauimus, & iniuste de Deo locuti, hunc diem usq; ad illius manifestam euidentiam, quando nullus prodest intercessor, contradiximus. Quare non reminiscuntur? Quare non se conuertunt homines? Sunt quidem uelut asini, leonem ex pauore fugientes. Quibus licet multum optantibus, notulæ bonæ nequaquam tradentur. Quoniam diem illam minime timebant. Hoc autem, nil nisi sapientiam & recordationem, qui uult commemorat. Hoc tamen agere nemo poterit, nisi Deo uolente, à quo procedit omne bonum atq; misericordia.

Officia quotidiana.

Vestitus Machumetis.

Impiorum & ingratorum descriptio.

Angeli custodes infernalis carceris.

Dei opera incomprehensibilia.

Dextræ partis homines beandi, ut cap. 66.

Ob quæ damnentur homines.

Seruiliter Deum timentes asino timenti leonē similes.

AZOARA LXXXV.

IN n. &c. Per diem sæculi futuri, animāq; reā, licet homines opinētur, me minime potentem ossa sua resuscitare, ego suos digitos erigam atq; reōponam. Sed homo falsa proferre laborans, alius aduentum sæculi perscrutatur: quando suis obscuratis luminibus, & luna eclipsim patiente, soliq; coniuncta, diffugium studiose quæret. ¶ Locum autem nulli diffugio peruium

Deus iurat se resuscitaturū omnes.

Excusatio nulla superest.

peruium reperturi, ante Deum stabunt, dicturum cuiq; quid prius posteriusue peregerit, omni super semetipsum testimonium ferente. Excusare nāq; se uolenti, Deus inquiet: Lingua tua nullatenus loquatur, quoniam hoc nostrum est, qui cuncta congregauimus: Alchoran uobis missum quare non credidistis? Nostrum est hoc explanare. Vos mundum istum tantum dilexistis, negligentes alium. Illa quidem die faciés quædam erunt pulcherrimæ, uidelicet aspicientium Deum: aliorum uero turpissimæ, qui nos malum illud illaturos minime cogitabant, antequam faucibus in hærebant animæ. Tunc autem carminatorem & medicum quærentes, nec hoc mortem esse penitus opinantes, alterum crus adiungunt alteri, tuncq; Deus eos resuscitabit. Eleemosynas, & decimas, ac orationes facere respuentes, contradicendo dissgressi sunt. Melius autem, melius illi esset credidisse. An cogitauit homo, nos eum ita dimissuros: quem cum prius esset sperma, deinde coagulum sanguineum, Deus integre formauit, parilesq; fecit, marem uidelicet atq; fœminam? Nunquid igitur mortuos uiuificare nequibit?

Qui condidit hominem, eundem reparabit.

AZOARA LXXXVI.

IN n. &c. Post tempus, quo nequaquam homo nominabatur, nos hominem de liquore produximus, dantes illi uisum & auditum, uiamq; docuimus, quod quidam rectam, quidam prauam exequentur: gratiasq; quidam reddunt, quidam uero minime. Incredulis quidem cathenas, & ferrum & focum præparauimus. Ex uase uero camphora condito, & ex aperto fonte homines Dei potabunt, quibus inerat uerborum fides atq; constantia, timorq; diei longissimi mali, & distributio ciborum pro dilectione diuina pauperibus, & orphanis, & mendicis, quiq; confessi sunt, se non dedisse uictum illis nisi pro Dei facie, nullam inde remunerationem seu gratiam expectantes, quoniam Deum amaramq; diem timuerunt. ¶ Deus igitur illos ab illius malo diei liberat, dans honorem, & ornatum, atq; mercedem maximam, paradisum uidelicet, & lectisternia serica propter indu-

Paradisi descriptio.

ratione. Vbi nec solis feruorem seu frigus sentient: sed arborum obumbraculum, sibi suos fructus collectos inclinantium, illic habituris. Et ibidem cum uasis uitreis & argenteis optimæ compositionis, illis potus, uelut zinziber saporifer, ex fonte zelzebil administrabitur. Aderunt & iuuenes uelut margaritæ speciosi, omniumq; diuitiarum & bonorum copia. ¶ Vestes quidem sericas & deauratas illi iuuenes induent, torques argenteos in brachijs ferentes. Vinum quoq; benedictum illic Deo dante sufficiet. Huiusmodi quidem mercedem ob actus uestros gratos & commendabiles accipietis. Tu quidem, cui Alchoran istum misimus, diu num expecta iudicium, non peccatores & incredulos imitans, sed mane uespereq; diu Deum deprecans, & humiliter adorans. In loco diligentium mundum istum, dieiq; grauissimæ obliuiscentium, nostra uoluntate potente restituemus alios. Omnibus ad Deum progredi uolentibus, quod nemini tamen possibile est, nisi ipse sapiens & immensus uoluerit, hæc sunt commemoranda. ¶ Qui uult ueniam & misericordiam, misericordiam præbet, malis malum grauissimum illaturus.

Alcoran.

Nemo ad Deum uenit, nisi ipse uoluerit.

Deus iurat etiam per dæmones.

AZOARA LXXXVII.

IN n. &c. Per angelos legationis efficaces, uentosq; siccos & imbriferos, dæmonesq; licitorum & illicitorum discreturos, ac prophetis diuina mãdata correctoria uel instructoria concitò ferentes, omne nostrum mandatũ ueraciter

En sanctam istam doctrinam.

Omnium maiorem iurat: Hebr. c.

ueraciter accidet. Tum obſcurabuntur ſtellæ, cœlum findetur, ac montes in puluerem redigentur, die ſcilicet, qua placitum diſcuſſurum ſingula, uobis à prophetis indicitur: quæ contradicentibus grauis erit, & amara. Vos quidem, primis noſtra manu confuſis, eorum ſucceſſores perſecuti fuimus, & cæteros adhuc incredulos ſimiliter perſequemur, quibus iudicij dies erit difficilima. Nos homines ex humore fragili creauimus. ¶ Hos quoq; nos ad ſcitam horam loco ſcito conſtituimus, illius facti potentes. Eiſdem quoq; mortem & uitam in terra mõtibus excelſis diſpoſita, aquiſq; dulcibus potui fœcunda præbuimus. Contradicentibus autem, dies illa fi-
10 et grauiſſima. Quibus tunc dicetur rem à uobis ſæpius contradictam, & umbram tripertito diuiſam inite. ¶ Vmbra quidem non minor erit igne, ſcintillas uelut turres camelosq; ſufflauos efflãte. Illa die nec aliquod fiet proloquium, nec excuſatio recipietur. Illa namq; dies contradicentibus amariſſima, dies eſt diſcuſſionis, qua uos anteceſſoresq; ueſtri per me congregandi, coram, ſi me decipere poteritis, decipiatis. Vobis autem contradicentibus, dies erit difficilima. Timentes autem in umbraculis ex fontibus, & fructibus, cæterisq; cibis pro uelle ſuo ſpacioſe propter actus ſuos commedent atq; bibent. Talem namq; mercedem bonis exhibebimus, die contradicentibus grauiſſima hoc uerbum audituris: Comedite, & pauli-
20 ſper expectantes quieſcite, ob ueſtram maliciam atq; uerſutiam habitam. Hæc enim eſt dies malis amara, qui ſe humiliare rogati non parebant: Sed quod uerbum poſtea credent, illa dies erit difficilima reprobis.

Inferorum umbra tripertita.

AZOARA LXXXVIII.

IN n. &c. Et quid rem illam immenſam, unde ſumma uobis inoritur diſſenſio, tam ſedulè quærunt? Sciant autem illam, me monſtraturum, qui terram planam montibus quaſi cardinibus firmaui, uos creans pariles, ueſtræq; quieti ſomnóque noctem, lucro motuique diem diſponens, ſeptemq;
30 res firmas ſuperne fabricaui: Ibi lampadem ſplendidiſſimã inſerens, aquas item ex nubibus ad eductum granorum, hortorũmque crebrorum, & cæterorum naſcentium demiſi. Dies enim omnium diſcretiuus, erit illius placiti terminus, qua buccinæ ſonitu gentes omnes accedent, cœlum in portas plurimas aperietur, montes ut æſtiua nebula tranſcurrent. ¶ O uos mali, ueſtrum aduentum infernus ſitiet, expectando, qui ueraciter illuc uenturi, ibíque perpetuò manſuri, nec refrigerium quid, nec uinum, ſed ignem tantum atque malum ob ueſtram prauitatem, & huius diei deſperationem, noſtrorũmque præceptorum contradictionem, quæ ſingula nos in libro notauimus, guſtabitis, nihil à me niſi augmentum malorum ſuſceptu-
40 ri. Timentes uero, ſufficienter illic poſſidebunt hortos palmarum, & uitium, puellasq; conſocias, & conſimiles, papillis breuiſſimis, uaſaq; plena, nullum uerbum inhoneſtum ſeu mendax audituri. Hoc eſt donum, optimaq; remuneratio Dei. Contra quem cœlorum & terræ omniumq; interiacentium dominatorem, nullus uerbum proferre poterit, niſi iuſſus ab illo uerum proferre die ueritatis, qua reſurgent animæ, & angeli ſimiliter ordinatim. Quam omnis qui uoluerit, credat, & Deum adoret. Illius quidem diei malum à fine fore prædicauimus, qua quiſq; quod præmiſerit, reſpiciet: & incredulus optabit, * ut tellus efficiatur.

De die iudicij

Septem res in mundo ſuperiore.

Paradiſus uoluptuarijs grata.

* *Prouerbialis locutio, ſumpta ex ſcripturis, qua ſumma indicatur angustia, dum dicitur montibus, Cadite ſuper nos. Oſe. 10. Luce 23, Apoc. 16.*

IN n. &c̄. Animas malorum, ui coactasq́, bonorum autem leniter & ſponte extrahunt angeli, præceptaq́ diuina citius omnibus aliis deſcendendo prophetis afferunt. Die uero bimembris ſonitu buccinæ, corda fient contemptu plena, oculiq́ tenebris eorum, uidelicet qui ſe uelut prius ad foueas redire plurimum optabunt. Nonne uides, qualiter Pharaonem confeſſum ſe Deum eſſe maximum, indeq́ ſemper contradicentem Moyſi, quem Deus affatus in loco benedicto iuſſit eum adire Pharaonē, ut ipſum poſſe ſuo uirtutes gerendo conuerteret, uiamq́ rectam patefaceret, Deus in hoc mundo peſſundedit ſuum ob ſtultiloquium, ſæculoq́ futuro fortius ſupplicium inferens. Hæc quidem diuina uindicta timentibus Deum eſt memoranda. An eſtis uos illo potentiores, qui cœlos creans & ornans, ſurſum extulit, & terram extendens ipſam uobis animabusq́ cæteris ſtabilem montibus uelut anchoris firmauit, & aquas ac herbas in ea produxit, noctemq́ tenebroſam, diemq́ ſplendidam fecit. Die quidem grauiſſima contingente, quiſq́ ſuorum recordabitur operum, & ignis ingrediendus ab omnibus contradictoribus, huiuſq́ mundi dilectoribus, propalabitur uiſuris. Timens autem ſtationem coram diuina præſentia, animamq́ ſuam reprimens ab huius mundi uoluptatibus & amoribus, paradiſum poſſidebit. ¶ Quærentibus aduentum illius horæ, reſponde, Illum ſoli Deo patere, teq́ nullos niſi timentes illam caſtigare: Qua uiſa, optabunt ſe non duxiſſe uitam huius mundi, niſi per unius horæ diei ſeu noctis ſpacium.

Pharao memorabile exemplum.

AZOARA XC.

IN n. &c̄. Ad te cæco ueniente, diſcedens iratus es. Ille tamen forſan ad bonum conuerteretur, uel ſaltim quod ſibi cōmodum eſſet, reminiſceretur. Pecunioſis autem atq́ diuitibus te uinciri atq́ fauere quæris, ut ſic tibi munera faciant. Sed cur inde tractas, ſeu curas? A timente quidem mendicatum, & à te quippiam quæſitum ueniente, diuerteris. Hæc quidem ſcire uolentibus ſumme commemoranda ſunt, libriſq́ benedictis ſunt adnotata ſcriptorum manibus. Homo quidem ob incredulitatem ſuam periit, quem de ſpermate plaſmatum Deus integre formauit, eiq́ deinceps uias ſuas patefecit, tandem eum ad mortem atq́ foueam duxit, omnes deinde uoluntate ſua potente reſuſcitaturus. Cur igitur mea præcepta non exequitur? Recordetur ſaltim homo, ſuum uictum atq́ ſubſtantiam cōſiderans. Nos enim aquam ad fructuum ortum miſimus. Nos terram aperuimus, & in ea meſſes ac uuas, & bletes ac oliuas, & herbas uobis beſtiisq́ ueſtris, & poma, palmasq́ præbuimus. Illa quoque die contingente homo derelinquit fratrem ſuum, & utrumque parentem, & mulieres, atque filios. Omni namque tunc ſuum proprium peragere negotium ſatis erit, atque magnum. Quorundam autem facies illa die ſpecioſæ fient, & hilares, atque ridentes: Aliorum autem, uidelicet incredulorum, malum ſuum uidentium, pallentes erunt & cinericiæ.

Reprehenditur à Deo, quod neglexerit quædam, opulentium gratiam. captās interim.

AZOARA XCI.

IN n. &c̄. Die qua ſol obſcurabitur, ſtellæque cadent, montesque fient puluis, locáque uillarum herema, beſtiarumque ſylueſtrium inter ſe ſimiliterque inter ſe uiciſſim conuentus aderit, & ad corpora rediburit animæ, & fœmina de ſuæ cædis occaſione quæſita fuerit, libríque ſemetipſos ad perſpiciendum inſcriptum ſibi reuoluent, cœlúmque

plicam

plícam ín unam colligetur, focusq́ fortíter accensus, & paradísus ornata fuerít: Tunc ínquam omnis anima suos actus omnes agnoscet. Per stellas combustas,& retrogradas,atq́ directas,ac noctem obscuratam,& auroram, hoc uerbum est boní prophetę,ipsum absque augmento dímínutionéue ferentis, quí coram Deo potens est, ípsí deuote seruiens, suum præceptum nunquam transgrediens. Nullatenus autem est dæmoníací, seu díaboli. Quò tendítis? hoc non est nísi commemoratio,tritæq́ uíæ doctrína, omnibus quí rectificarí studuerunt. Quod tamen nemíni contingit, nísi Deo mundí domíno uolente. *Iuramentum de certitudine doctrinæ & sanctitate Machumetis.*

AZOARA XCII.

10 IN n.&c. Dum cœlum semetípsum aperiet, foueaq́ símíliter,& stellarũ casus,& æquorum concursus accidet,quíd præmíserint, quídue relíquerint,omnes agnoscent animæ.Cur ígitur ín Deum largum,munificum,homo non credis? Ipse quídem te pro uelle suo formauit.Cur díei futuræ contradícis? Tíbí quídem præsunt ugíles custodes, díserti scríptores, omnes tuos actus scientes atq́ notantes. Timentes atq́ boní bonum atq́ gaudium assequentur: Contradícentes & íncreduli,focum ínterminabílem,nunquã íllos dímíssurum. Sciendum quídem,ílla díe neminem alíjs ímperare: Sed díuína manus omnia tenebít. *Regnum Dei.*

AZOARA XCIII.

20 IN n.&c. Quí modum examínando non seruant,uídelícet ínfra sístentes, cum cæterís reddunt, ultra uero cum accípíunt, lícet se mínímè uenturos ante Deum ín díe publícæ resurrectionís arbítrentur, grauí supplício punientur. Huíusmodí quídem malorum, cæterorumq́ díeí futuræ nostrísq́ præceptís contradícentium,malorum autem tantum: quí lectionem nostrorum præceptorum audíentes, ílla prìorum esse mírabílía confírmãt. Quíppe Deus sua corda sígíllís ob suos actus ímpressít, dísscessurus ab íllís díe íudícíj ad ígnem tendentíbus,cum angelí dícent:En à uobís sæpíus contradíctum. Horum ín quam líber suís malís ínsígnítus,ín terrarum ínfima 30 recondítur. Líber autem bonorum formosíssíme scríptus,altíssímo loco ponetur, legendus homínibus Deo propínquís: quí puluínarìbus, stramentísq́ sericís paradíso quíescent, potaturí uínum sapídum, & uelut muscus odoríferum:suísq́ facíebus omnís ínerit decor atq́ pulchrítudo. Erit quídem íllí uíno commíxtum de thosuíz fonte,uídelícet à Dei propínquís potando.Credentes quídem talía,hoc maxímè pro íllís laborare deberent.Illa quídem díe credentes hoc derísí, sæpíus derídebunt íncredulos, quí cum fructíbus ad suas mulíeres transeundo,íllos erroneos,curaq́ carentes sæpíus adpellare consueti sunt. ¶ Tunc autem ílli boní suís cubantes culcítrís,an suorum factorum meritum susceptúrí sínt,aspícient. *Libri iustorũ & iniustorũ.* *Fons,unde miscetur potus beatorum.* *Cap. 80. uide.*

AZOARA XCIIII.

40 INn. &c. Quando c œlũ díuídetur,tellusq́ pessundata occulta sua quoq́ reuelabit,propter Dei prę ceptum atq́ iusticiam,homo tunc ad Deũ íturus,opus tuũ omne reperíes.Cuíuscũq́ dextræ sua charta tradetur.Ille quídem leuem habíturus cõputum,ad suos redíbít hílarís.Cuícũq́ uero charta post tergum cõmíttetur,clamabit:Heu heu quàm grauís,quamq́ difficílís hora.In ígnem enim proíjcietur,ob gaudíum hic ínter suos habítum,& quoníam mínime sperabat se redíturum ad Deum, uel uísurum eum unquam. Per occasus ruborem,noctemq́ tenebrosam, lunamq́ deficientem, ex hinc *Supra dixit, chartam esse dandam malã in sinistras manus.*

mandata post mandata uidebitis. Quare non credunt? ¶ Cum legitur illis Alchoran, quare non humiliant se? Contradicunt autem, manentes increduli. Deus quidem scit suorum secreta cordium. Tu constanter & euidenter nũcia malum illis omnibus uenturum, exceptis bonis, qui plenum gaudium & honorem integrum absq; contumelijs & opprobrijs sortientur.

AZOARA XCV.

IN n. &c̃. Per cœlum signiferum, placitiq; diem, & testantes ac testificatos ex alhudud, accenso foco percussis, & habitaculorum suorum super se casu dirutis non ob aliud uindicta sumpta est, nisi quia minime crediderunt in Deum sublimem & immensum totius mundi dominum, & testem omniũ. Male namq; loquentes de Deo, credentibusq; uiris seu fœminis, nisi resipuerint, malum ignis atq; gehennæ patientur. ¶ Credentes atq; benefici paradisum aquarum fluxu iocundam, quod magnum, possidebunt. Omne quidem Dei præceptum firmum est & immutabile. Ipse namq; rerum principium atq; finis, & pius, ueniæq; largitor, in throno sedens, omnia pro uelle suo perficit. Nunquam ignoratum est tibi, qualiter Deus persecutor exercitus Pharaonis atq; Themuth, incredulos & contradictores obsedit. ¶ Hic alchoran bonus atq; disertus, in tabula castigatissima continetur.

Dei præceptũ est immutabile.

Pharao. Themuth.

AZOARA XCVI.

IN n. &c̃. Per cœlum, stellamq; currentem lucidam, omnis anima suum opus scriptum inueniet. Homo sui considerando materiam, uidelicet humorem ex dorso uenisq; fluẽtem, sciat Deum illum reducere posse die, qua cordis hominis secretum omne propalabitur, cœlumq; uerso modo mutabitur, & terra confundetur. Hoc quidem uerbum est ueracissimum, non ludicrum. Sed increduli artium atq; dolorum executores, me quoque callidissimum sentient. Paulisper itaq; paulisper illos incredulos dimitte.

Ex formatione hominis docetur mortuorũ reparatio.

AZOARA XCVII.

IN n. &c̃. Nomen Dei sublimis iugiter inuoca, qui res æquilibriter condidit, disposuit, præcepit, & docuit, herbas educit, & demum exsiccat. Vaca lectioni: Nequaquam obliuioni committas, præter quod Deus noluerit: qui sciens occultum & manifestum, te rectam in uiam diriget. Memor igitur esto, sicut & omnis timens Deum, non autem incredulus & malus, igne magno comburendus, ubi nec morte, nec uita potietur. Hoc enim commodum est tibi. Bonum opus perpetrat, qui credit in Deum, & ipsum orationes iugiter fundendo inuocat. Vos autem hanc uitam plus alia diligitis. Sed quamobrem, cum illa melior sit, & ęterna? Hoc quidem foliis priorum, Abrahæ uidelicet & Moysis, inscriptum est.

Orandum est iugiter.

Legendum sedulo.

Iterum Abrahæ scripta citat.

AZOARA XCVIII.

IN n. &c̃. An ignoras homines oculis coopertis, & faciebus inclinatis ad sua negotia semper superstitiose laborãtes? Ignem quidem feruentissimum inibunt, fontes ibi fluentes potaturi, & sambuca tantum ibi cibandi, nec eos saturare, nec famem expellere sufficiente. Aliorum autem illa die facies fient formosissimæ, qui propter actus suos, laboresq; bonos, paradisum excelsam conscendent: Vbi nullum uerbum inhonestum audituri, fontem prosilientem, lectosq; sublimes cum stramentis sericis puluinaribusq; congestis, & scyphos appositos habebunt. Nonne uident, qualiter Deus nubes conuocauit, cœlos extulit, montes disposuit, & terram extendit? ¶ Illos castiga,

Paradisi fœlicitas.

castiga simul,atq; doce. Tu namq; doctor es,non coactor. Omnis quidem disgrediens,& incredulus permanens à Deo, ante quem omnes uenient ibi iudicium habituri,graue malum accipiet.

Doctor,non coactor Machumet Sed cõtrarium sæpissime in Alcoran docet.

AZOARA XCIX.

IN n. &c̃. Per auroram, noctesq; X. & per pascha, biduúmque præcedens, noctisq; transitum, & hoc apud sapientes iusiurandum esse constat. Deus Hat filio *Herantis ædificij structori, quale non alia terra uidit,& Themuth lapidum erinolatori,& Pharaoni Alantheth:his omnibus uidelicet in terra maleficis & destructoribus,malũ grauissimum intulit omnium inspector. ¶ Deo cuiquam bonum pecuniamq; præbente, dicit ille,meis ex meritis Deus me diligit-uictũ autem tenuem modicámue substantiam á Deo suscipiens inquit: O Deus,cur mihi dedecus efficis? Me quidem iam minime diligis. Quare non impenditis orphanis atq; pauperibus curam bonam,& beneficia? Magis quidem diligitis alienas hæreditates conam,& peuniam coaceruare. In ipsius autem Dei & angelo rum aduentu seriatim dispositio, cum infernum palám facient, quãdo tellus minutissime scindetur,quid agetis? Illa quidẽ hora si sibi proficeret,esset ne possibile,memor efficeretur homo cũ diceret:O qui sibi præmisit beneficium,opusq; bonum. Illa die nulli nisi malo nociua,ipsi soli suum uotum abnegabit. Animæ uero bonæ dicetur: ¶ Ad Deum te uerte,suisq; te commisce, & paradisum ingredere.

**al. Heran, talis ædificij. Locus est mutilus & corruptus. uelut pro Herantis, duæ personæ distinctæ in Arabico ponuntur Irem, & Dhethi. Erinolatori positum uidetur pro statuario, ut Græci dicunt hermoglypum. &c.*

Iuramentum per tempora religiosa. Exempla uindicatæ incredulitatis.

Hominũ peruersitas, qui bona suo merito adscribũt malis se indignos putant. In auaros.

AZOARA C.

IN n. &c̃. Per terram inhabitatam à te, filiumq; patri similem non iuro: Quoniam hominem fortem atque potentem fecimus. Ille superbiens nil sibi prævalere extimat, suæq; substantiæ sumptum maximum conquærens, hoc esse nulli notum arbitratur. Oculos autem & os atque linguam ego illi tribui. ¶ Viam quoque bipertitam,rectam uidelicet atque fallentem,illi patefeci. Cur igitur hominem non redimit:uel orphanum,atq; mendicum,humiq; prostratum urgente fame non cibat? Credentes quidẽ, & patientes, atque benefici insidebunt parti dextræ, incredulí uero parti sinistræ,quos ignis feruentissimus prorsus operiet.

Mirabile dictu,quod Deus abhorret iurare per terram & filium coæqualem, qui suprà iurauit per dæmones. Hortatur ad beneficentiam.

AZOARA CI.

IN n.&c̃. Solem apparere diluculo,lunamq; succedere,diemq; clarificare singula,& noctem operire illam, Deus ipse præcepit:qui struendo cœlum erexit, & in imo terram extendit, habitúque bono ditauit, animam ipsam malum & bonum edocens.Bonum autem exequens semper antecedit. Alius autem gressus retrorsum efficitur.Homines Themuth contradicentes suo prophetæ,illos docenti displicita, & de cibo potúque camelæ nullatenus interficiendæ castiganti, cum ipsam peremissent, terræ motus superueniens illos funditus coæquauit. Deus autem talium perpetrator,eos nequaquam timuit.

Exemplar alterum transpo fuerat hæc duo capita, hoc nempe & præcedens: Themuth.

AZOARA CII.

IN n.&c̃.Sicut noctis aduentus diem tegit,dies aũt res manifestat,& masculus atq; fœmina differunt,sic & actus hominum minime coæquãtur. Timentem etenim,suaq; pecuniæ in Dei nomine distributorẽ, Deiq; præ-

Diuersissimus beue aut male agentium exitus.

ceptorum confirmatorem, & iugiter orantem, in uias rectas dirigemus. Huic autem contrarium, in ignem feruentissimũ proijciemus. Quid igitur sibi, malum passuro, sua proderit pecunia? Nos autẽ utriq; sæculo dominamur. Meum est, uobis rectas uias aperire, & ob ignem illum castigare, quem contradicentes & disgredientes inibunt: timens autem, & eleemosynarius, nunquam. Ob hoc quidem nullum peto præmium, nisi dilectionem diuinã.

AZOARA CIII.

Conditio Machumetis, & natales.

IN n. &c̃. Per diluculum atq; crepusculum, Deus te nequaquam dimittet, qui te repertum, & orphanum, & incredulum, uiam rectam edocuit, & pauperem inuentum ditauit. Huic autem sæculo futurum longe præcellit. ¶ Orphano nullatenus uim inferas, nec pauperem repellas: Sed de bonis tibi commissis à Deo, benigne partire.

AZOARA CIIII.

Vires animi & corporis Machumetis, itemq; nomẽ.

IN n. &c̃. Nos à te reatum auferentes, cor amplum, capaxq; subtilium, tergumq; graue fecimus. Nomen item tuum maxime sublimauimus, tamq; difficultatem facultas, & è contra commutabit. A cæteris uacans negotijs, inuocando Deum te iugiter exerce.

AZOARA CV.

IN n. &c̃. Per ficos, & oliuas, montemq; Sinai, istamq; tellurem impauidã, hominem habitus optimiq; modi creauimus, & deinceps infra cũcta redigimus ipsum. Omnes autem credentes atq; benefici, optima mercede donabuntur. Vt quid aduentui diei futuræ contradicunt aliqui? Nonne Deus rectius & æquilibrius, quàm omnes gentes, illa die iudicabit.

AZOARA CVI.

Lectioni uacandum, eaq; in Dei nomine auspicanda. Deus hominẽ docuit literas

IN n. &c̃. Lectioui uaca, exordium gerendo Dei nomine. Quoniam ipse maximus omniũ, hominẽ à se creatum ex coagulo sanguineo, nescita prius, officiũq; pennæ docuit. Ipse uero diues effectus, præsumptuosus atq; superbus effectus est, ad Deũ tamẽ rediturus. ¶ Si recta uia proficiscẽs, Deũq; timens cõsentiendo prohibenti se beneficiũ orationesq; facere nostris præceptis contradiceret, nunquid Deũ hoc agniturum nõ perpenderet? Ipsum quidẽ si se diuerteret, collo capillisq; uerticalibus ob suũ peccatũ atq; mendacium retrahi iuberemus ab aduocatis, ipsum ad ignem ducturis. Illũ igitur non exaudiat, sed Deũ adoret, & ad ipsum pro posse suo semper accedet.

AZOARA CVII.

Qua nocte legationes suas dimittat Deus, & Alcorã tradiderit.

IN n. &c̃. Hoc in nocte alchidera, uidelicet fœliciss̃ima, mille mensibus meliore, super te posuimus. Illa namq; nocte fit angelorum Dei mandata ferentium atq; salutem discessus, non prius aurora terminans.

AZOARA CVIII.

Ante Machumetem neq; Iudæi neq; Christiani quicquã sciuerũt. Eius tamen aduentu dissensio est orta.

IN n. &c̃. Inter librorũ homines, statuẽtesq; Deo participes, ante Dei nunciũ aduenientẽ, legentẽq; illis libros benedictos, quibus diuina præcepta sunt inscripta, & prædicantẽ illis, ut unũ Deũ adorarẽt, & orãdo corde puro iugiter inuocarẽt, & necessaria petẽtibus impertirẽt, quæ scilicet lex recta admonet, dissensio, cũ prius nihil scissent, atq; cõtrarietas incidit. Omnibus autẽ deteriores sunt homines legibus subditi, cũ increduli maneant Deoq; participes adiungãt. Vnde perpetuum ignem gehennæ perenniter patientur. Velut credentes, & timentes, atq; benefici omnium optimi mercedem maximam, uidelicet paradisum fontibus irriguam, apud Deum sortientur.

AZOARA

AZOARA CIX.

IN n.&c̃. Die qua mouenda est tellus, omnes suas res ponderosas eĩcient, omnisq; dicet anima factum suum omne. Deo iubente, uenient homines ordinatim, auditum Deum omnibus omnia facta sua monstraturum: Vbi beatitudinem præstat, quantum est formica breuis, beneficium, & tantundem maleficium infœlicitate. *Die iudicij omnia fient manifesta. Vel minimum beneficium cõfert beatitudinem, & contrà.*

AZOARA CX.

IN n. &c̃. Quando strepitum anhelo pectore emiserint equi, & ex suorum pedum ictibus ignis è lapidibus excussus, & è terra puluis eleuatus mane præda facta contingit, homo bonorum atq; diuitiarum studiosus, Deo nequaquam inde gratiã seu gloriam persoluit. Nonne cogitauit, quod Deus homines è foueis suscitaturus, illis suscitatis omnia facta sua reuelabit.

AZOARA CXI.

IN n. &c̃. Die mandati grauis exibunt homines uelut culices, nunc hac nunc illac promouentes, fientq; montes ut lana decerpta. Et cuicunq; pondus immensum præponderabit, uitam uiuet optimam: cui uero leue contigerit, in ignis feruidi præcipitium corruet. *Diei nouissimæ forma. Statheræ iudiciariæ iterum meminit.*

AZOARA CXII.

IN n. &c̃. Quando nostri rerumq; nostrarum nostra benignitate multus excreuit numerus, ad foueas usq; negligentes accessistis. Quod uobis euidenter improperabitur, quando re ipsa, feruoreq; foci uestris oculis perspecto, à nobis omnes actus uestri perquirentur.

AZOARA CXIII.

IN n. &c̃. Per huius horam, & historiam, homo damnum atque perditionem insequitur, nisi tantum credens, atque beneficus, & ueritatis monitor, ac indurator.

AZOARA CXIIII.

IN n. &c̃. Rerum uilificator, & obtrectator, atq; pecuniæ coaceruator auarus, quam sibi durabilem, & semetipsum immortalem arbitratur, igne feruente, uidelicet interminabili hominumq; corda comburente, & desuper corda imprimente damnabitur. *Qui damnandi, præcipue fraudatores & detrectatores auari.*

AZOARA CXV.

IN n. &c̃. Nunquid te latet, qualiter Deus artes hominum elephantis errore coegit, immittens illis uolucrum multimodarum cohortes quàm plurimas, quæ per nigrorum lapidum iniectum, illos uelut tritici corticem euacuabant.

AZOARA CXVI.

IN n. &c̃. Homines Coraſch in æstiuo hyemaliq; motu suo, semperq; securitatem nunc adepti, dominum huius domus, qui illos ex pauidis tutos atq; securos, ex indigentibus copiosos atq; saturos reddidit, corde puro supplíciter inuocent.

AZOARA CXVII.

IN n. &c̃. Legi contra dicentes, & orphanos sua priuantes substantia, ac orationum oblíti, nulliq; de sua substantia benefacientes, nisi propter ostentationom superstitionemq;, uelut mali perdentur penitus. *Non omnia hic ponuntur quæ sunt in Arabico.*

AZOARA CXVIII.

IN n. &c̃. Tibi iam fontem in paradiso præparauimus. Orationem igitur

coram Deo funde, ipſíq; ſuppliciter immola. Tuus enim hoſtis adiutoribus proleq; carebit.

AZOARA CXIX.

Bonum diuortium, Habe tibi tua. Nos per gratiam Dei retinebimus, quæ donauit p Christum filiũ ſuũ.

IN n. &c̃. Homines incredulos taliter alloquere: Ego quidem legem ueſtram atque ſectam minimè ſequor, nec uos meam. Igitur mihi mea maneant, uobiſq; ueſtra.

AZOARA CXX.

Vi coactis ad ſectam inde parcendum.

IN n. &c̃. Cum diuina uindicta liberationeq; ſuperueniente, multas gentes Dei legem aſſumere uideris, illis ueniam atq; miſericordiam à Deo poſtula. Quoniam ipſe pius eſt, ueniæq; largitor.

AZOARA CXXI.

Grauis ſententia prophetæ de æmulo.

IN n. &c̃. Nihil unquam ſua pecunia ſiue lucrum profuit Auileah, quando ſua manus perdita ſit, ignemq; tandem feruentem inibit, quo ſua mulier collum fune cathenisue ligata, lignum afferet.

AZOARA CXXII.

Non deſinut negare filium Dei.

IN n. &c̃. Conſtanter dic illis, Deum unum eſſe, neceſſarium omnibus, & incorporeum: Qui nec genuit, nec eſt generatus, nec habet quenquam ſibi ſimilem.

AZOARA CXXIII.

Quid orandũ præcipue.

IN n. &c̃. In nomine Dei, domini circuli uiſibilis, te ſanctifica, poſtulans ipſum, ut ab opere peſſimo, maliſq; tenebris noctis, magorum & inuidorum & faſcinantium nocumentis te protegat.

AZOARA CXXIIII.

Vt à precatione orſus eſt ita in fine præcipit orandã opem diuinã aduerſus diabolum, & prauos homines.

IN nomine d. piĳ, & miſ. Te ſanctificando, omnium gentium dominum, omnium regem, omnium Deum, iugiter atq; ſuppliciter exora, ut à diabolo humana corda penetrante, hominibusq; diabolicis atque peruerſis te defendat, & liberet.

Subijciuntur in Arabica ſcriptura uerſus aliquot uice coronidis. Qua de cauſa Latinus interpres omiſerit, non poſſum ſatis intelligere.

**Alhigere eſt regnum Saracenicum, ut in uitis ſucceſſorum Machumeti.*

ILLVSTRI GLORIOSOQVAE VIRO PETRO CLVNIAcenſi Abbate præcipiente, ſuus Anglígena Robertus Retenenſis librũ iſtũ trãſtulit. Anno domini MCXLIII. anno Alexandri MCCCCIII. anno *Alhigere DXXXVII. anno Perſarũ quingenteſimo undecimo.

EXPLICIT LIBER LEGIS DIABOLICAE SARACEnorum, qui Arabice dicitur Alchoran, id eſt, collectio *Capitulorum, ſiue præceptorum.*

PER MANVS CLEMENTIS POLONI DE VISlicia, *Anno Domini milleſimo* CCCCXXXVII. *menſis Ianuarij ultima, in Conſtantinopoli. Et ad inſtantiam magni Ioannis de Raguſio ordinis prædicatorum, tunc in Conſtantinopoli degentis.*

INCIPIT

INCIPIT DOCTRINA MACHVMET, QVAE APVD SARACENOS MAGNAE AVthoritatis est: ab eodem Hermanno translata, cum esset peritissimus utriusq; linguæ, Latinæ scilicet atq; Arabicæ.

Hic libellus à Machumete scriptus non est, sed ab alio eiusdem spiritus propheta: qui forma dialogi comprehendere summatim uoluit præcipua dogmata Machumetis. Estq; à sectatoribus receptus inter authenticos libros. Quem pius lector cognoscet, non tantum ut Milesias & Apuleianus fabulas: sed etiam ut exemplum doctrinæ, in quam iusto Dei iudicio prolabuntur, qui Christi Seruatoris doctrinam salutiferam non habent in precio, & libentius attendunt fabulis à ueritate animos abducentibus.

ERat nuncius Dei, oratio Dei super eum & salus, sedens inter sócios in ciuitate sua Iesrab, & descendit super eum angelus Gabriel dicens: Salutet te Deus ô Machumeth. Respondens ait: Ipse est dominus salutis. Ab eo namq; procedit, & ad eum reuertitur. Et ille: Veniunt, inquit, ad probandum te quatuor uiri prudentissimi. Ipsi principes Iudæorum, & magistri in Israël. Maximus eorum Abdia iben Salon. Præterea dictus Abdalla iben seleh. Cui Machumet: Ad salutem ueniunt amice, an in opprobrium? Ad salutem, inquit. Tunc nuncius Dei patruelem suum Haali, filium Abitalib, in occursum eorum egredi iubet, descriptis ex nomine singulorum personis & habitu. Qui cum occurreret, salutat dicens: Salue Abdia iben Salon, & cæteri per ordinem, singulos suis nominibus appellans. Qui admirantes rogant, quis ei singulos ita discrete indicarit, aut unde præscierit uenturos. Respondit, se missum à patruele suo Machumet, cum huiusmodi indicijs. Sequuntur uirum conferentes inter se de ijs quæ audierant, non sine admiratione. Cum ergo peruenissent ad prophetam, procedens Abdia iben Salon, ait: Salus super te Machumet. Et ille: Salus, inquit, super eum qui salutem sequitur, & potentiam Dei timet. Cui Abdia: Ego, inquit, Abdia iben Salon, & hi socij mei periti legis nostræ, uenimus legati à populo Iudæorum, exquirendi causa à te loca per legem nostrã minus perspicua nobis. Videris enim, prout audiuimus, qui laborem hunc si placuerit, facile absoluere possis. Et ille: Ad temptandum, inquit, an ad inquirendum? Ad inquirendum, ait. Licet igitur, inquit, quantum libuerit, quæras. Tunc ille ex centum quæstionibus principalibus, quas per omnem legem suam exquisite excerptas, scriptas attulerat, primã proponens ait: Dic ergo, si placet, in primis ô Machumet, propheta es, an nuncius? Respondit, Et prophetã & nuncium cõstituit me Deus. Sic enim ait in Alchorã: Partẽ misi super te, partem nõ misi. Et sermo Dei alter: Nec est possibile homini colloqui Deo, nisi per internuncium. Ait, Verum dicis. Dic ergo, legem tuã prædicas, an legem Dei? Respondit, legem Dei. Et ille: quid est lex Dei? Respõdit, Fides. Quæ fides? Ait, Nõ dij, sed Deus ipse unus, sine participe. Ego Machumet seruus & nuncius eius, prædicans finẽ, quo sine dubio mortui resurgent. Ait, Verum est quod dicis. Dic itaq; si placet,

Abdia Hebr: & Abdalla Saracenis Dei seruum sonat. Aliqui uocant Audiam.

Iudæi referũt ad Machumetum quæstiones obscuras suæ legis.

Mach. nũcius & propheta.

Mach. nõ suã, sed Dei legem prædicat.

Vna lex seu fides Dei: sed diuersorum ritus diuersi.

placet, quot sunt leges Dei? Respondit, una. Quid ergo dices de prophetis, qui te præcesserunt? Respondit: Lex quidem, siue fides, omnium una, sed ritus diuersorum nimirum diuersi. Ait: Ita est, ut dicis. Sed dic deinde, Intrabimus paradisum pro fide, aut credulitate, aut pro opere? Respondit, Et tria hæc necessaria. Et contingit tamen, ut si quis ex Iudæis aut Christianis siue gentilibus ad fidem Saracenorum conuersus ante opus morte occupetur, sola fides sufficiat. Sicq; siue Iudæus, siue Christianus, siue etiam gentilis, omni pietatis operi satisfaciens, nec id amore Dei, & ipsum & opus eius ignis assumet. Ait, uerum est. Sed dic, si placet, misit Deus tibi scriptum? Respondit, sic. Quod? Dicit, alfurcan. Cur dictum alfurcan? Dixit, quia discretæ sunt sententiæ & figuræ eius: Nec enim simul descendit super me uerbum Dei, quemadmodum simul data est lex Moysi, psalmi Dauid, & euangelium Christo. Ait, uerum dicis. Dic ergo consequenter, quod habet principium alfurkan? Respõdit: initium libri, In nomine Dei misericordis & miseratoris. Quid post? Ait, abuget, & cætera. Quid est abuget? Respondit: a, deus. b, potentia dei. g, pulchritudo dei. d, lex dei. Præuenit enim Dei pietas iram. Ait ille: id quomodo? Respõdit: cum enim præ cæteris creatus Adam, primum consurgeret, stertuit auit. dixit, Deo gratias. Quod audientes angeli dicunt, Pietas Dei super te Adam. Et ille, amen. Quibus dominus, Præcepi orationem uestram. Ait, ita quidem est, ut dicis. Procede ergo, & enumera si placet, quæ sunt illa quatuor genera, quæ Deus propriis manibus operatus est? Respondit: Manibus quidem propriis ædificauit paradisum altiorem, plantauit arborem tubæ, plasmauit Adam, scripsit tabulas Moysi. Ait: Et hæc quidem ita, ut dicit: solum ut adiungas, quis tibi indicauerit. Respondit: Gabriel, ex domino uniuersitatis. Ait, Ita certe uerum est. tantummodo subiungas, in qua forma, uiri an fœminæ? Respondit, uiri sanè: erectus, nunquam dormiens, neq; comedens, neq; bibens, nisi laudem & gloriam Dei. Ait, & hoc quoque uerum. Nunc itaq; si placet, per ordinem exponas, quid est unum, deinde quæ duo, quæ tria, quæ quatuor, V. VI. VII. VIII. IX. X. & ita per ordinem, usq; ad centum. Respondens ait: Vnum quidem Deus, cui nec particeps, nec socius, nec filius, in eius manu uita & mors, ipse super omnia potens. Duo uero, Adam & Eua. unde par in paradiso, antequam ejicerentur. Tria uero, Michael, Gabriel, Saraphiel, archangeli secretarij deitatis. Quatuor, lex Moysi, psalmi Dauid, euangelium, & alfurkan. Quinq; sunt orationes Dei, quas mihi Deus & populo meo nulli præ cæteris sæculi prophetarum datas, neq; futuri cuiquam. Sex, dies illi quibus creaturam suam Deus consumauit. Septem, sunt cœli. Sic enim ait in Alchoran: Ordinauit septem cœlos. Octo sunt angeli, qui in die iudicij portabunt thronum Dei. Nouem miracula, miracula Moysi. Decem uero, dies ieiunij: quorum tres in itinere peregrinationis, septem in reditu. Vndecim stellæ, quas Ioseph in somnio se adorare uidit. Duodecim, menses anni. Tredecim uero, undecim uidelicet stellæ, cum sole & luna. Quatuordecim, candelæ pendentes circa thronum Dei, longitudine quingentorum annorum. Quindecim, quoniam Alchoran continuo quidem descendit à summo cœlo usq; ad infimum: inde paulatim lapsus est usq; ad quintum decimum diem ramadam. sic enim ait Alchoran: Mensis ramadam, in quo descendit Alchoran. Sedecim, sunt legiones angelorum Cherubin circa thronum Dei, laudãtes nomen domini sui. Decem & septem, nomina Dei inter

Alfurcan qua re dicatur.

Non simul Alcoran traditus Machumet. quod in Alcorano tamen sæpe dicitur, & mox inferius huius libri author.

Quatuor Deus suis manibus fabrefecit.

Mysteria numerorum ab uno ad centũ.

Vnus Deus sine filio.

Quinque orationes Dei.

Dies ieiunij 10.

XIIII. candelæ pendentes circa thronũ Dei.

imum

imum terræ & infernum: quæ si interposita non essent, erumpens æstus inferni totum mundum cõsumeret. Decem & octo, interstitia inter thronum Dei & aërem: quæ si interposita non essent, claritas Dei totum mundum excæcaret. Decem & nouem, sunt brachia zachæ infernalis fluuij, qui in die iudicij ualido sonitu clamabit, & respondebunt omnes damnati. Viginti, quia uicesimo die ramadam descenderunt psalmi super Dauid. XXI. Nam uicesimo primo die ramadam natus est Salomon, & montes laudauerunt Deum. Viginti duo, Nam uicesimo secundo die ramadam, ignouit Deus Dauid peccatum Uriæ. XXIII. nam uicesimo tertio die ramadam natus est Christus, filius Mariæ, orationes Dei super eum. Vicesimo quarto, locutus est dominus Moysi. Vicesimo quinto, diuisum est mare Moysi, & populo Israël. Vicesimo sexto, dedit Deus tabulas Moysi. Vicesimo septimo, deglutiuit cetus Ionam eiectum naui. Vicesimo octauo, reddidit Deus uisum Iacob, cum afferret Iudas camisiam Ioseph. Vicesimo nono, assumpsit Deus Enoch. Tricesimo, abijt Moyses in montem Sinai. Hic interrumpit Iudæus, dicens: Fac breue, optime Machumeth, & expedite. Siquidem mirũ in modum cuncta exequeris. Faciam, inquit, quod postulas. Sed ne ante finem quæsiti desistã: Quadraginta sunt dies, quos ieiunauit Moyses. Quinquaginta uero, quia diem iudicij continuabit spacium quinquaginta milliũ annorum. Sexaginta sunt uenæ terræ singulorum colorum: quæ uarietas si non esset, nulla inter homines foret noticiæ discretio. Septuaginta uiros assumpsit sibi Moyses. Octuaginta ictus debentur inebriato. Nonaginta, quia † angelus missus ad Dauid, ait: Nonaginta oues habebat hic socius meus, & ego unam, quã mihi abstulit mihi. Centum uero sunt ictus, quibus in adulterio deprehensi flagellantur. Ait, Et habet quidem omnia ita recte, ut sunt, integre executus es. Procede ergo si placet, & expone, quomodo facta est terra, & montes, & quæ eis nomina, & quando fuerunt? Respondit, Deus Adam de limo, Limus autem erat de spuma, Spuma autem de procellis, Procellæ uero de mari, Mare autem de tenebris, Tenebræ uero de luce, Lux de uerbo, Verbum de cogitatione, Cogitatio uero de iacinto, Iacintus autem ex præcepto Esto & fuit. Ait, Verum est quicquid dicis. Dic ergo, quot angeli præsunt hominibus? Respondit: Singulos homines bini circumstant angeli, alter à dextris, alter à sinistris. Dexter uero benefacta hominis scribit, Sinister malefacta. Ait, Vbi assident homini, aut qualiter? in quo scribunt? Respondit: Super humeros homines sedent. Calamus, lingua eorum; incaustum, saliua linguæ: Tabula notoria, cor eorum. Ait, Et hoc quoq; uerum est. Sed prosequere, si placet: Quid post hoc operatus est Deus? Respõdit, Tabulam & calamum, Dic, quam tabulam, & quem calamum? Respondit: Tabulam quidem, in qua scriptum est quicquid fuit, est & erit, in cœlo & in terrà: Calamũ uero, de luce clarissima. Ait, Quem longitudo calami? Respondit: Longitudo quidem itineris quingentorum annorum, latitudo uero octuaginta itineris annorũ. Octuaginta dentes habet, qui nõ cessabũt scribere, quicquid fit in mũdo, usq; ad diem iudicij. Sic enim ait in Alchorã: Nun uuacalam uua me asturum. Ait, Et tabula unde? Resondit, De smaragdo uiridissimo, uerba eius de margaritis, dorsum eius de pietate. Ait, Quotiẽs ergo respicit Deus illã tabulã per diem & noctẽ, Respondit, Centum sexaginta, singulisq; respectibus erigit quẽ uult, & deponit quẽ uult. Sic enim ait in Alchoran: Quotidie Deus in uoluntate sua. Ait, Nec de his quicquam

Quid infernũ prohibeat flãmas à terra.

Zacha fluuius infernalis, ut Styx.

Psalterium XX. die ramadam tradi tum Dauidi.

Natalis Christi.

LX uenæ terræ singulorũ colorum.

Non angelus, sed propheta fuit.

Origo rerum fabulosior quã in Theogonia Hesiodi.

Angeli duo cuiusdes singulis hominibus, qui annotant in tabula res uniuersas.

Calamus è luce portentosæ magnitudinis.

quicquam,nisi uerum. Procede ergo,& expone,cur cœlum dictum est cœlum? Respondit: Ideo quidem, quia de fumo creatum: fumus uero,uapor maris.Sic enim ait in Alchoran: Vualme am uuægehu. Ait:Quid ergo habet,quod uiride est? Respondit,ex monte kaf.Mons enim kaf ex smaragdis paradisi. Qui mons orbem terræ cingens, cœlum sustinet: sic enim ait in Alchoran:kaf uualcoram elmegid.Ait,Habet itaq; cœlum portas? Respõdit:Habet,itaq; portas pendentes.Ait,Et portę claues? Respondit:Et portæ claues in thesauro Dei. Ait, Et portæ unde? Respoodit: Portæ aureæ, portarum seræ de luce,claues de pietate. Ait, Vera refers.Sed cœlum istud nostrum, dic unde creatum est? Respondit, Primum de aqua uiridi, secundum de aqua clara,tertium de smaragdo,quartum de auro purissimo,quintum de hiacinto uiridi, sextum de nebula lucida, septimum de splendore ignis. Ait, Neque hoc quicquam nisi uerum. Quid ergo super cœlos septem? Respondit, Mare uiuificum. Ait, Quid deinceps? Respondit,Mare nebulosum. Ait,Prosequere per ordinem usq; ad summum. Procedit desu per mare aëreum,desuper mare lapideum, desuper mare tenebrosum, desu per mare solatij,desuper luna,desuper sol,desuper nomen Dei, desuper supplicatio,desuper Gabriel,desuper pergamenum rasum,desuper plenum,de super septuaginta interualla lucis,desuper LXX.millia interuallorum uirtutes,desuper LXX. millia montium,desuper mille spacia,in unoquoque LXX.milia turbæ, in unaquaq; turba quinq; milia angelorum, nunquam cessantium laudare dominum uniuersitatis. desuper addet almuncihe, id est terminus angelicæ dignitatis: desup uexillũ gloriæ, desup interualla de margaritis,desuper interualla gratię,desuper interualla pōtētiæ,desuper interualle diuinitatis, desup interualla dispēsationis, desuper scabellũ, desup soliũ,desuper domus uniuersitatis.Ait,Mirũ in modũ cũcta,prout sunt,exe cutus es.Sequiť itaq;,ut decernas,si placet,utrũ ne fideles sint sol & luna,an infideles? Respondit:Fideles quidē,& obediētes omni mādato Dei. Quid ergo habēt,q̄d nō ęqualiter lucēt? Respōdit: Aequali quidē uirtute & splē dore creauit eos Deus. Euenit ergo,ut incerta esset diei & noctis uicissitudo,quousq; Gabriel præteruolās motu uolitādi,forte ut sic ala sua lunā tegit,& ex inde luna obscurata est. Sic enim ait in Alchorā: Præposui diei & nocti luminaria,& extinxi nocturnũ,& illuminaui diurnũ. Ait: Cur ergo nox dicta nox? Respōdit,Quia nox uelamen maris & fœminæ.sic enim ait in Alchorā:Posui noctem uestimentum,& diem uictum. Ait,Et hoc quoq; prout ueritas habet.Consequenter itaque,si placet,edissere,quot sunt ordines stellarum? Respondit,Tres.primus,dependentium per cathenas à solio Dei lucentium usq; in septimum thronum: secundus,stellarum quæ & cœlum ornant,& quando diaboli ad insidiādum cœlestibus consilijs subintrare parant,occurrentes fugāt.Sic enim ait in Alchoran: Et cœlũ cum eis ornauimus,& diabolis eas obiecimus.Tertius est inspectu angelorũ.Ait,Neque hæc uspiā à ueritate recedunt.Dic ergo,quot intersunt inter nos & cœlum maria? Respondit,septē.Ait,quot uero uenti inter nos & cœlũ.Respõdit,tres.Primus uentus sterilis,quē emisit Deus ingentē abat.Secundus niger,eleuās mare:& hic exasperabit ignem in die iudicij.Tertius est,qui terris marisq; ministrat.Ait,Neq; hic quicq; nisi uerum.Quot sunt interualla inter nos & cœlũ? Vnũ planè:quod nisi interpositũ esset,omnia terrena cœlestis consumeret ardor.Ait,Et hoc certe uerum.Si solũ subiungas,ubi sol?

Mons kaf cœlum sustinet.

Portæ cœli.

Vnde cœli septem cõstent.

Maria supra cœlos.

Ordo & gradus uniuersorum.

Sol & luna fideles.

Causa eclipsis lunæ.

Stellarum tres ordines.

Maria VII. inter cœlum & terram.

Respondit,

Respondit, In fonte calido, fons uero in colubro, coluber in interuallo, interuallum in monte kaf, kaf autem in manu angeli tenentis mundum usq; in diem iudicij. Ait, Verum est quod dicis. Dic deinde, Quis modus deferentium sedem Dei? Respondit: Capita eorum sub sede Dei, pedes sub thronis VII. tanta quidem cerucis amplitudine, ut si cõtinue uolaret auis, uix mille annis ab una aure perueniret ad alteram. Cornua super capita eorum implicata, uictus & potus eorum laus & gloria Dei. Quorum prima acies, cuius dimidium nix, dimidium ignis. nec tamen uel ignis niuem consumit, uel nix ignem extinguit. Secunda acies, cuius dimidium tonitruus, dimidium fulgur impermixta. Tertia, cuius dimidium gleba, dimidium unda: nec tamen unda glebam diluit, uel undam ebibit gleba. Quarta, cuius dimidium uentus, dimidium aqua, incommota ab inuicem. Quinta, cuius dimidium ferrum, dimidium ignis, inconfusa ab inuicem. Sexta, cuius dimidium aurum, dimidium argentum. Septima, cuius dimidium laus, dimidium gloria. Octaua, de fulgidissimo splendore. Ait, Nec hoc quoq; usquaris spacium à nobis usq; ad cœlum. Respondit: A nobis quidem usq; ad infimum cœlum, iter quingentorum annorum: tantumq; per ordinem ab unoquoq; ad proximum, & amplitudo uniuscuiusq; itinerum quingentorum annorum: Tot unoquoq; angeli, quod nemo numerare potest, nisi solus Deus. Ait, Et hoc quoq; uerum. Dic itaq; consequenter, quæ aues sunt inter nos & cœlum? Respondit: Aues quædam, quæ nec cœlum neq; terrã unquam attingunt. Ipsæ colubri albi iubas habentes equinas, comas ut coma mulieris, alas ut aues. Oua pariunt super caudas suas, ibidemq; filios producunt, illinc usq; in diem iudicij. Ait, Ita quidem uerum est. Dic ergo, mũdus iste cur dictus mundus? Respondit: quia mundus iste factus fuit præter aliud sæculum. Si enim cum illo factus esset, perpetuus foret, ut illud. Ait: uerum est, Dic deinde, finis cur dictus finis? Respondit, quia eo resurget omnis creatura. Ait, Ita est. Subiunge ergo, sæculum aliud, cur dictũ aliud? Respondit, quia postremum, post mundum istum superstes futurum, cuius nulla similitudo exprimi potest. Nec enim coloni eius mortales, neq; dies eius sub numero. Ait, Similiter & hoc uerum. Sed quid? Aliquid nempe hodie proponam, ubi incidas. Dic ergo si placet, Quis filius patre fortior? Respondit, ferrum. Quid ferro? ignis. Quid igne? aqua. Quid aquæ? uentus. Ait, & hæc omnia uera. Nec cesses, sed dic consequenter: Adam cur dictus Adam? Respondit, quia creatus de limo terrarum omnium, non unius. Si enim de uno creatus esset, nulla esset inter homines noticiæ discretio. Ait: Ita est: dum subiungas, Cum factus fuit Adam, quà intrauit spiritus in eo? Respondit, per os intrauit inuitus, & per os exiuit. Ait, Quid ergo dixit, ei Deus? Respondit, Habita tu & coniunx tua paradisum: Comedite & bibite, tantum ne huic arbori appropinquetis. Ait, Quæ nam fuit arbor illa? Respondit, arbor tritici. Ait, Quæ forma arboris? Responoit, septem spicas habebat. unam rapuit Adam, in qua erant grana quinque, de quibus duo comedit Adam, duo dedit Euæ, quintum detulit secum. Ait, Quantum fuit granum? aut quid inde fecit? Respondit, Magis fuit ouo, quod ubi in sexcentas particulas comminuisset, produxit ex eo cuncta seminum genera. Ait, Quà receptus est paradiso expulsus? Respondit: Adam in India, Eua in Nubia. Ait, Quid induebant? Respondit, Adam

Sol in calido fonte sedem habet. & alia longe abjectissima.

Vehiculum Dei, non quale Ezechielis.

Interualla cœlorum, contra demõstrationes astronomicas.

Aues inter cœlum & terram.

Aliquid factũ ante hunc mũdum.

Aenigmata, non qualia Hiram Solomoni proposuit.

De hominis formatione fabulatur.

Arborem scientiæ boni & mali, dicit arborem tritici.

Adam ejectus paradiso peruenit in Indiã, Eua in Nubiã.

tria folia de paradiſo, Euam coma cooperiebat. Quà ergo conuenerunt? Reſpondit: In Arafe. Ait, Vter de altero factus? Reſpondit, Eua ex Adam. Vnde eſt quod mulier operitur? Ex coſta eius ſiniſtra. nam ſi à dextra, æque fortis eſſet. Ait, Quis habitauit terram ante Adam? Reſpondit, Primum diaboli, deinde angeli, poſt angelos Adam. Inter diabolos & angelos ſeptem millia annorum, inter angelos & Adam M. anni. Ait, Rem omnem ut geſta eſt narras. Sed de his ſatis eſt. Tranſeamus ad alia: & dic ſi placet, Quis incœpit peregrinationem? Reſpondit, Adam. Ait, Quis raſit caput ei? Reſpondit, Gabriel. Ait, Quis circumcidit Adam? Reſpondit, ipſemet. Ait, poſt Adam quis circunciſus eſt? Reſpondit, Abraham, Ait, Et hæc quidem manifeſta ſunt. Habemus alia. Dic ſi placet, Quæ nam eſt terra, quam ſemel uidit ſol, nunquam deinde uiſurus uſq; ad finem ſæculorum? Reſpondit: Quando mare diuiſit Moyſes, denudatus eſt fundus pelagi, quem tunc uidit ſol, poſt reditum undarum ampliùs non uiſurus. Quid ergo uidetur Abdia, ne reperis hæc in lege tua? Et ille, Nec hæc quidem, nec multa alia, quæ pectus mihi miniſtrat. Age, Dic deinde, quæ nam eſt domus habens duodecim portas, per quas duodecim portiones exeunt, duodecim cum generationibus? Reſpondit, Rupis illa, quam percuſſit Moyſes, aperuit duodecim portas, & emiſit duodecim fontes, per duodecim tribus Iſraël. Ait, Verum dicis. Sed dic, cui terræ locutus eſt Deus? Reſpondit, Monti Synai præcepit, ut eleuaret Moyſen uſq; ad cœlum. Ait, Bene dicis. Dic deinde, qui uiuit, nec habens ſpiritum? Reſpondit, Nox. nec enim ſpiritus uenit uſq; ad mane. Ait, Hoc quoq; uerum. Age ergo. quid in primis lignum, poſtea cum ſpiritu? Reſpondit, Virga Moyſi nunc lignum, nunc & ſerpens. Ait, ita eſt. Nunc itaq; refer, ſi placet, Quæ fœmina ex maſculo tantum, & quis maſculus de fœmina tantum? Reſpondit, Eua ex Adam ſolo, Chriſtus ex Maria uirgine? Ait, ita quidem refers, ut uerum eſt, dum ſubiungas, Quæ ſunt terra illa, quæ ſine uiri commixtione edita fuerunt? Reſpondit, Adam, aries Abrahæ, & Ieſus Chriſtus. Ait, uerum eſt. Dic deinde, quod ſepulchrum motum eſt cum ſepulto? Reſpondit, Cetus cum Iona. Ait, uerum eſt. Dic ergo conſequenter, qui ſunt ſoli illi duo, quorum ſepulcra ignorantur? Reſpondit, Abitabil, & Moyſes. Ait, Id quomodo? ut breuiter de utroque exponas. Reſpondit: Ibetabil quidem cum mortem præſentiret, iniunxit, ut poſt obitum camelus ſuperpoſito funere ſuo impelleretur ad eundum, quocunque ſors duceret, euntemq; ſequerentur, quouſq; ſponte procumberet. Sic facto, ubi funus ab Ibetabil deferens camelus procubuit, fodiendo repertum eſt monumentum, quod Noë præparauit Abitabil. Sepulto itaque amiſſus eſt locus, nec unquam poſtea repertus. Moyſes uero cum ſolus per deſertum uagaret, ſorte ſepulcrum uacuum & apertum inuenit, recte ad quantitatem ſuam effoſſum. Quod admirans, incœpit ad propriam ſtaturam metiri. Interea angelus mortis aduenit ad interficiendum Moyſen. Quem cum cognouiſſet Moyſes, quæſiuit dicens: Ad quid ueniſti? Reſpondens, miſſus ſum pro anima tua. Cui Moyſes, Qua ergo putas eam eripere? per os enim non poteris, quo locutus ſum Domino: neque per aures, quibus audiui uocem Domini: neque per oculos, quibus faciem domini uidi: neque per manus, quibus donum Dei recepi: neque per pedes, quibus montem Synai conſcendi. His auditis, abiit angelus. formaq; mutata, attulit pomum de paradiſo, quod cum olfaciendum porrigeret,

Diabolos & angelos ante Adam incoluiſſe terram.

Adam peregrinationem ad Mechã conſtituit.

Ideu raſus, uidelicet ut Machumet, et circunciſus.

Aenigma de mari rubro.

Subdola cauillatio in diuinam legem.

In Alcorã ſcribitur, ut Moſes cum ſamulo nauem reperit.

Aenigma de nocte.

Aenigma de baculo Moyſi.

Aenigma de Eua & Chriſto.

Aries Abrahæ ſine parente editus.

Aenigma de Iona.

Sepultura Abitabil.

Sepultura Moſis & mors ſã buloſiſſima.

geret, recepit Moyses. Cumq; naribus apponeret, arripuit eum angelus per nares, per quas tanquam emungens animam eius extorsit. Quo facto, remansit corpus eius in sepulchro, nemini unquam reperto. Ait, ita quidem factum est, ut dicis. Sed dic quis ignis comedit & bibit, & ex quo extinguitur, non accenditur usque in diem iudicij? Respondit, Ignis in corpore humano, uictu sustentatur, & anima abeunte extinguitur. Nec antequam illa redeat, accendetur. Ait, Et ita uerum est. Dic deinde, quid paruum semper, quid magnum semper? Respondit, Lapilli, & montes. Ait, bene est. Sed dic, ubi est medium terræ? Respondit, In Hierusalem. Inde namque dispersæ sunt gentes, & illic congregabuntur. Ibi erit pons & statera super infernum, quod apportabunt illuc septuaginta millia angelorum per totidem tenaces. Ait, Et ita est. Sed quare Hierusalem dicta domus benedicta? Respondit, quia in directo cœlestis Hierusalem, quodq; locutus est ibi Deus & angeli cum patriarchis & prophetis: deditq; ibi Deus Moysi præcepta tria millia quingenta quindecim. Ait, Et ita constans est. Dic deinde, quis humor fit neque de cœlo, neque de terra? Respondit, sudor animalium laborantium. Ait, bene dicis. Sed memora, si placet: quomodo facta est nauis? Respondit, Nauuem incœpit primus Noë: claues dedit Gabriel: intrauitq; Noë cum filijs, & procedens ex Arabia super Meccam, circuiuit septies. Inde nauigans super Hierusalem, & eam septies circuiuit, peruenit in montem Iudææ, ibiq; decrescentibus undis, hærens resedit. Ait, quidem ita est. Dic ergo, ubi fuit interim Mecca? Respondit, Assumpsit eam Deus in cœlum, Hierusalem uero commisit monti Abikobez, & seruauit eam in uentre suo. Ait, Omnia quidem ut gesta sunt, exponis. Dic ergo, Quæ ratio, quod qui nascitur similis est patri, aut matri, eorumue parentibus? Respondit, Quum superat uoluptas uiri uoluptatem mulieris, trahit conceptus similitudinem patris, eiusq; parentum: Sic in parte altera, superante mulieris libidine. Ait, Et hoc uerum. Expone consequenter, punit Deus quenquam sine ratione? Respondit, non. Ait, Et filijs infidelium quid faciet? Respondit, Venient in die iudicij infidelium ante faciem Dei, & dicet eis: Quis est dominus uester? Dicent, Tu domine, qui creasti nos. Cui ergo seruisti? Quem adorasti? Domine noster, neque aurium, neque linguæ officio uti, neque nuncium tuum sequi potuimus. Dicet eis, Faceretis ergo aliquid si præciperetur uobis? Dicent, Digne domine noster & iuste, quicquid præcipere placet. Tunc effluere præcipiet unum de fluuijs inferni, & dicet eis: Insilite in gurgitem istum. Hinc ergo qui obedierint, illæsi exibunt, & in paradisum transibunt: qui uero renuerint, ibunt cum patribus suis in infernum. Sic enim ait in Alchoran: Qui obedierint, erunt in paradiso, qui renuerint, in inferno. Ait, Vere ita est. Sed uellem, si est aliqua horum similitudo, eam mihi exprimeres. Respondit, Ita. Nam & fidelium filijs, si qui nascuntur cæci, surdi, muti, eadem fit quæstio. Ait, ita quidem uidetur, dum consequenter exponas, Quomodo soluetur terra? Ignis terram diriget in cinerem. Cinerem aqua diluet. Ait, Ita est. Sed montes unde exierunt? Respondit, de monte Kaf, fixitq; eos Deus palos in terra. Sic enim ait in Alchoran: Posui terram planam, & montes palos terræ. Ait, Verum dicit. Dic consequenter, quid nam restat sub his septem terris? Respondit, Bos. Ait, & pedes bouis super quid? Respondit, super lapidem album. Ait, quæ forma bouis? Respondit, caput

Aenigma de calore hominis uitali.
Aenigma de lapillis seu calculis et montibus.
Hierusalem umbilicus orbis.
Item cur domus benedicta.
Apud Hierusalem præcepta Moysi data, quum nauem fecerit.
Aenigma de sudore.
Mecha seruata per diluuium in cœlo, & Hierusalem in monte Abikobez.
Causa formæ in liberis, & similitudo parentum.
Infidelium filij liberabuntur in die iudicij, obedientes Deo insilierint flumen.
Vt terra sol-uenda.
Vnde montes.
Sub terris septem bos portentosæ magnitudinis & formæ.

eius in oriente, cauda in occidente. Ei quadraginta cornua, & totidem dentes, à cornu ad cornu iter mille annorum. Ait, Et sub lapide, super quem stat. quid? Respondit, Mons cui nomen Zohot. Ait, Cuius hic mons? Respondit, inferni. Ait, Quæ ei amplitudo? Respondit, Itineris mille annorum. Hunc ascendet omnis turba infidelium. Cumq; uerticem consederint, omnis intremiscet mons, omnemq; turbam deijciet in profundum inferni. Sic enim ait in Alchoran, Sourhicubu azohot: quod est, destruet eos zohot Ait, uerum est, quod dicis. Sed quid sub monte? Respondit, Terra. Quod est ei nomen? Respondit, Vuerelea. Quid sub ea terra? Respondit, mare. Quod est ei nomen? Alkasem. Et quid infrà? ut omnia per ordinem edisseras. Respondit, terra Aliolen, infrà mare Zere, infrà terra Neama, infrà mare Zegir, infra terra therib, infrà alia terra Agiba, alba ut lac, redolens ut muscus, mollis ut crocus, lucida ut luna. Super hanc congregabit Deus omnes iustos. Sic enim ait in Alchoran: In die illo mutabit terram pro alia terra. Infrà hanc mare Alknitar: Infrà piscis nomine albehbut, cuius caput in oriente, cauda in occidente. Super cuius dorsum terræ & maria, tenebræ, aër, & montes usque in finem sæculorum. Infrà piscem, uentus piscem substinens, infrà mons, infrà tonitruus, infrà fulgur. Sub his mare sanguineum, infrà infernus conclusus, infrà mare igneum, infrà mare opacum, infrà mare po*, infrà mare nebulosum, infrà laudes, infrà glorificatio, infrà solium, infrà tabula, infrà calamus, infrà maius nomen Dei. Et quid infrà? Respondit, Infinita quærendo prosequeris Abdia. Quis ultra potest? Præter quod æqualis est undique uersum omnipotentia Dei. Ait, Res mira. Nihil quidem aliter quam est uel opinari uideris. Sed prosequere deinceps si placet, & dic. Quæ sunt tria quæ de paradiso in hunc mundum uenerunt? Respondit, Mecha, & Iesrab, & Hierusalem. Ait, Verum dicis. Dum subiungas, quæ quatuor in hoc mundo ex inferno? Respondit, Vastat ciuitas ægypti, secunda Antiochia Syriæ, tertia Ehberam Armeniæ, quarta Elmeden Chaldææ. Ait, Et hoc quoque uerum. Consequenter ergo metire mihi orbem. Respondit, Orbis quantitas iter unius diei. Ait, Quomodo? Respondit: Totum enim sol ab ortu suo usque ad occasum permeat. Ait, Argute quidem hoc animaduertisti.

Mons zohot in inferno.
Alkasem mare.
Alknitar mare.
Piscis maximus sustinens terram & mare.
Mirum Chaos potius, quàm ordo atq; digestio partiũ mundi.
E paradiso prodierunt oppida tria.
Ex inferno quatuor urbes.
Orbis ambitus iter diei unius.

Nunc itaque si placet, quoniam summa & infima uides, paradisum oro, & quæ incolis eius uita, planè mihi describas. Respondit, Quia conuenienter & ex ordine quæris, placet, dum attentus assis. Paradisi namque solum aureum, smaragdis & hyacinthis crebro interpositis distinctum, omni fructifera consitum arbore, decurrentibus per amœna fluentis. Quorum alia quidem lac, alia mel album, alia uinum purissimum fundunt. Dies enim mille annorum, annus quadraginta millium annorum. Quid ergo? Nunquid non ita beatitudini sufficere uidetur? Ait, Quinimo, & uere uideri poterit, dum incolarum eius habitum & usum exequaris. Respondit, Incolis quidem eius, quicquid desiderari potest, statim aderit. Omni siquidem colore uestientur, præter nigrum: Qui color neminem illic attinget, excepto †præcone modò, qui ob insigne huius uitæ meritum proprium colorem singulari priuilegio retinebit. Perfecti omnes in statura quidē Adæ, in forma uero Iesu Christi, nunquam incrementum aut detrimentum aliquod patientes. Ait, Hæc quidem ita uere sunt. Assume iam de uictu & uoluptate eorum, à primo introitu incipiens. Respondit, Primum quidem ingressis

Paradisus iuxta somnium Machumetis.
Præco, id est Machumet, in signis in paradiso singulari uestitu.
Incolæ paradisi statura Adæ omnes & forma Christi. In Alcoran tamen aliquoties pueri indicantur.

greſſis ueſcendum proponitur iecur piſcis albehbut, cibus quàm ultra mirari poſſis delectabilis. Succedunt fructus arborum, potuſq; defluentis paradiſi, deinde quicquid affectarint, præſto erit. Ait, Dic ergo, cum quicquid influit, & effluere neceſſe habet, nonne ut comedent, ſic & iam egerere oportebit? Reſpondit, Non ſequitur. Nam & infans in utero dum uiuit, ueſcitur, nec tamen egerit. Et quam cito egerere incipit, mortalitatis legem ſubit. Quæ & illos, ſi egererent, neceſſitas conſequeretur. Si quid tamen ſuperfluit, id per ſudorem exit, odorem muſti fragrantem. Ait, Bene quidem, & diſcrete huic obiectioni reſpondiſti, dum ſubiungas, etiam'ne panem & carnes comedent, ut fructus & cætera? Reſpondit, Planè quidem quicquid geſtierint, oblectamenta tantum, non fame præter illicita: quæ nec ipſis placebunt. Ait, Quæ'nam? Reſpondit, uerbi gratia, caro ſuilla. Ait, Beaſti me, optime Machumet. Eam ſiquidem & nobis Iudæis, & ſcio non ſine cauſa, prohibuit Deus: quam uelim, ni pigeat, per Deum obſecro inter cætera, dū locus eſt, ediſſeras. Reſpondit, Placet, dum ſtudioſus ades. Nam Ieſus Chriſtus, dum rogaretur à diſcipulis, ut modum arcæ Noë, habitumq; ſuperſtitis in ea generis humani exponeret, tacitus rogantes audiens, formulam ex luto inter manus ſuas confectam iecit humi. Et ait, ſurge in nomine patris mei. Et ſurrexit homo canus. Cui Chriſtus, Tu qs es? Reſpōdit, Ego Iafeth filius Noë. Cui Ieſus, Ita'ne canus mortuus es? Reſpondit, Nequaq;. Sed in hac ipſa hora, putans me ad diem iudicij ſurgere, metu canus effectus ſum. Præcepit ergo Ieſus, ut omnem hiſtoriam arcæ diſcipulis rogantibus exponeret. Tunc ille rem omnem à primordio narrans, ordine peruenit ad locū, ubi cum ſeceſſus, inquit põdere egeſtionis arcā inclinaret, timuimus ualde. Cōſuluit itaq; pater Deū. Cui Deus: Adduc, inquit, elephātem, & uerte poſteriora eius ſuper locū. Et fecit. Vbi ergo elephas ſimum ſuum hominū egeſtioni iniecit, ſurrexit ſus grandis. Satis'ne uidetur ergo cauſę Abdia, uitā dianimal immundum? Ait, Certe ſatis: Dum proſequaris, quid profecerit hac neceſſitate editus. Reſpondit, Quę cum omnem (inquit) maſſam illā roſtro ſoſſorio diſpergeret, conceptū inſuetis naribus fœtorem efflans, murem edidit. Qui deinde tum tabulas indeſinenter roderet, conſulto pater Domino, leonem in fronte percutit. Leo concitus, flatu anhelo cattum naribus eiecit. Hic Iudæus: Bene, inquit, omnia. Sed hoc ſatis, ne à propoſito longius digrediamur. Et quoniam de uictu incolarū paradiſi plene expoſuiſti, reſtat, ut de uoluptate eorum proſequaris. Et illud primum, quoniā comedent & bibēt, ſi etiam miſceantur illic mulieribus, idq; qualiter, & qua lege. Reſpōdit, Si ullū oblectamenti genus deeſſet, beatitudo minime plena eſſet. Fruſtra ergo deliciæ adeſſent, ſi uoluptas deeſſet. Quinimo ſi quicquid uolūt, præſto eſt, & quaſcunque, & quomodocunq; uolunt habent, & qualiter, & ubi, & quando, & quātum, & quotiens uolunt, ſine mora & difficultate, ita quidē, quod quas hic uxores habuerunt fideles, habebūt & illic. cæteræ, cōcubinę erunt. Ancillarum uero non erit numerus. Ait, Optime quidem & ad unguem omnia. Sed illuc recolens, quod dicis, prę ter illicita: cum illic uini fluenta deſcribas, quæro quid'nam operis illic habeant, ſi uinum illicitum eſt? aut ſi licitum eſt, quid tibi cauſæ aſſumis in hoc ſæculo uini prohibēdi? Reſpondit, Adeò quidem argute quæris, ut neceſſariò una quæſtione geminā reſponſionem extorqueas. Vtrūq; ergo exponam, & illic eſſe licitum, & hic illicitū. Erāt enim angeli duo Arot & Marot, miſſi olim à Deo de cœlis in

Eſus piſcis ex fabulis Iudæorum de Leuiathan:

Cauſa, cur à porcina carne abſtinendum, plena ſtoliditatis & blaſphemiæ.

Si patrem appellat, cur uos negatis filiū.

Vnde mures.

Vnde catti.

Etiam concubitus in paradiſo, & tales quidem, ut plerąq; proſtibula uideantur uerecundius habere.

Cauſa, ob quā à uino abſtinetur. Aliam tamen reddit ipſe Machumet in Alcorā

terram, gubernando & instruendo generi humano, tribus his interdictis, ne occiderent, nec iniuste iudicarent, nec uinum biberent. Multo itaque tempore sic habito nocti iudices essent per uniuersum orbem, uenit eis die quodam mulier præ cunctis fœminis omnino pulcherrima, causam habens aduersus maritum. Quæ ut parti suæ accommodaret iudices, inuitauit ad prandium. Sequuntur. Illa satagens, conuiuantibus inter epulas & pocula uini apponit. Adstat ministrans, offert crebro, instat ut sumant. Quid plura? Vicerunt blandiciæ mulieris. Inebriati poculis, in hospitam formosam incaluerunt. uicti, accubitum postulant. Spondet ea conditione, dum alter uerbum doceat, per quod ascendebant cœlos: alter, per quod descendebant. Placet condictio. Cum ergo didicisset, eleuata est subito, & ascendit cœlos. Quod cum uideret Deus, explorata causa, posuit eam luciferum, pulcherrimam inter stellas, ut fuerat inter fœminas. Illis autem in iudicium uocatis, proposuit eis Deus, ut eligerent inter pœnam huius sæculi & pœnam alterius. Elegerunt hanc. Depensi sunt ergo per cathenas ferreas, demissis capitibus in puteo bebil, usq; in diem iudicij. Quid ergo Abdia? Nónne sufficiens uidetur causa cur & illic licitum sit uinum, & hic illicitum? Ait, certe satis, & meritò. Sed quoniam hæc ad plenum exposita sunt, uellem si placet, ut etiam de inferno breuiter percurras. Recte postulas, & ita faciam. Inferni siquidem solum sulfureum, fumosum, crebra pice intersertum. Ipse totus flammis teterrimis æstuans. Sunt in eo lacus & putei profundissimi, pleni pice feruente, suppositis flammis sulfureis, quibus quotidie immerguntur damnati. Sunt illic & arbores, quarum fructibus uescentur: quo cibo nihil grauius in toto mundo excogitari potest. Ait, Bene omnia exponis, si interseras, ubi est ille, quem Deus euocabit post diem iudicij? Respondit, in medio uallis inferni, in ualle gurges, in gurgite puteus, in puteo arca, in arca uictus cathenis, astrictus compede, spe constans, per mille annos incessanter misericordiam appellabit. Ait, Quid ergo faciet ei Deus? Respondit, Post mille annos adduci faciet eum, & dicit ei: Quid tibi uis miser, qui aures meas inquietare non desinis? Quæ te fiducia ducit? Quo merito speras? Respondet gemens, Domine Deus meus, ego non habeo Deum nisi te, qui misereatur mei. Tu satis habes præter me, ubi iram tuam uindices. Miserere mei Domine, miserere mei. Ait, Quid tunc? Respondit, eum reddi inferno. Adducetur, nec adhuc inuocare misericordiam Dei cessabit. Misertus tandem misericors miserator, eripi præcipiet eum. Cumq; pice nigrior eum infernalis calor tangat. Interrogabunt angeli, qualiter paradisi incolis misceri possit? Tunc lauari præcipiet eum Deus in fonte aërio, & fiet albus totus, præter maculam in fronte. Mundatus ergo incedet per paradisum, in publico conspectu omnibus uocabulis. Hic ergo assignabunt eum in inuicem omnes uidentes, ereptumq; inferno, quasi improperando hincinde murmurabunt. Ille uerecundus usq; adeò pudore superabitur, quousq; dicat, mallem inferno reddi, quàm huiusmodi probra longius ferre. Dicet itaq; misericors miserator angelis suis, ut iterum eum in eodem fonte quinquies lauent. Quod ubi fecerint, auferetur nota de fronte eius, fietq; similis paradisi incolis, & ita cessabit opprobrium. Hæc sunt quæ te de inferno quæsisse opinor Abdia. Procede si quid superest. Ait, Omnia quidem ita ad unguem executus es, ut nullum penitus intermiseris nodum.

Metamorphosis fœminæ uenustæ in stellã Veneris.

Inferorum descriptio.

De liberato ex inferno fabula absurdissima.

Nunc

Nunc itaq; per Deum tuum obsecro, ut quoniam cuncta tibi quasi præmanibus, diem iudicij planè mihi describas. Respondit, Placet, dum attentus adsis. In die illo mandabit Deus angelo mortis, ut omnem creaturam spiritum habentem interimat, tam angelos omnes, & diabolos omnes, quã homines, aues, pisces, beluas, & pecora. Sic enim ait in Alchoran: Omnia mortua præter Deum. Post hæc uocabit angelum mortis, dicens: O Adreiel, est ne quid superstes ex omni creatura mea? Dicet, Nihil domine mi, præter me seruum tuum imbecillem. Tunc dicet ei, Quoniam omnem creaturam meam occidisti, abi hinc inter paradisum & infernum, & occide postremo teipsum, ac morere. Abibit infelix, atq; in præscripto interuallo proiectus humi, & alis suis inuolutus, seipsum suffocabit, cum tanto quidem mugitu, qui & cœlestes spiritus & terrena animalia si uiuerent terrore exanimaret. Stabitq; totus mundus uacuus per quadraginta annos. Post hoc cœlum & terram pugno continens dicet: Vbi nunc reges & principes & potentes sæculi? Cuius est regnum, & imperium, atque rerum potentia? dicite, si ueridici estis. Et his uerbis ter repetitis, suscitabit Seraphiel, & dicet: Accipe tubam hanc, & descende in Hierusalem, & clange. Tunc accepta Seraphiel tuba, cuius longitudo itineris quingentorum annorum, stans in Hierusalem insufflabit tubam, exintus omnes animas iustas & iniustas inibi interim seruatas. Animæ euolantes in omnem terrã, quęq; ad corpora sua, ubicunq; sint dispergentur, atq; ad primum hunc sonitum omnium ossa congregabuntur. Transactis quadraginta annis iterum sonabit. Ad quem sonitum ossa, carnem, & neruos assument. Atque inde post quadraginta annos ubi tertio sonuerit, omnes animæ corpora sua induent. Sic facto, ignis ab occidente accensus, omnis creatura Hierosolymam agitabit. Quò cum omnes peruenerint, cessabit. Hic ergo ubi per quadraginta annos in sudore suo natauerint, expectantes iudicium, tot tandem miserijs affecti appellabunt Adam, sic dicentes: Pater Adam, pater Adam, ad quid nos genuisti? huiusmodi scilicet miserijs, & tormentis? Ita ne pater filios sub incerto fine, inter spem & metum fluitare pateris? quinimo Deum ora, ut planè finiat de nobis quicquid inter paradisum & infernum facturus est. Respondebit Adam, & dicet: O filij filij, scitis ut suadente diabolo inobediens præcepto Dei extiterim, quæ causa, ut indignus hoc habitus officio, uel huiusmodi præsumam. Sed ite ad Noë. Conuersi ad Noë, dicent: Intercede pro nobis, electe Dei pater Noë. Respondebit Noë dicens: Feci quod potui, saluaui uos in diluuio. Hic nihil mihi superest officij. Sed ite ad Abraham. Appellabunt Abraham, dicentes: Pater fidei & ueritatis, pater Abraham, respice nos miseros, & miserere. Quibus Abraham: Quid à me petitis? Non recolitis, ut diu uagabundus idololatra incircuncisus errauerim? Non sufficio. Sed appellate Moysen. Appellabunt Moysen, dicentes: Audi nos electe nuncie Dei, & prophetа, famule Dei Moyses. Quibus Moyses: Quem appellatis? Nonne legem uobis dedi, miraculis confirmaui, nec tamen credidistis? Si mihi credidissetis, facere possem quod postulatis. Sed ite ad Iesum Christum. Conuersi ad Christum, dicent: Iesu Christe, spiritus, uerbum & uirtus Dei, moueat te pietas tua, & intercede pro nobis. Tunc dicet eis Iesus: Quod à me petitis, ipsi amisistis. Missus quidem fui uobis in uirtute Dei, & uerbo ueritatis: uos autem aberrastis, & me plus quàm ego prædicauerim uobis, Deum

Adreiel angelus mortis. Vt nouissime mors abolebitur.

Seraphiel tuba mortuos excitabit.

Adam, Noë, Abraham, Moſe, negantibus patrocinium in die iudicij, res peruenit ad Iesum Christum, postremo ad Machumet.

Abraham pater fidei & ueritatis.

Christus, spiritus, uerbum, et uirtus Dei.

Scopus primarius diaboli in omni doctrina, obscurare gloriam filij Dei, & occultare mysteriũ æternum uerę salutis.

uestrum fecistis. Hoc itaq; beneficium meum amisistis. Sed ite ad ultimum prophetarum, hunc significans, cum quo loqueris Abdia. Ad quem conuersi dicent: O nuncie fidelis, & amice Dei, quàm male quidem peccauimus Exaudi nos pie propheta Dei, spes una superstes. Nam post te, in quo sperabimus? Exaudi nos, potentia, tibi à Deo collata. Aderit itaq; Gabriel: nec impotentem sinet amicum suum uoluntatis suæ. Procedent socij ante faciem Dei, dicetq; eis Deus: Scio ad quid uenistis. Absit itaq;, ut fidelis mei uotum in aliquo quassem. Hic ergo ponte facto super infernum, ad caput pontis aderit statera: qua libratis uniuscuiusque factis, ambulabunt super pontem. Salui ergo transibunt, damnati in infernum decident. Quære deinceps Abdia, quid placuerit. Et ille, Proh dolor, quæ me hucusq; demen tia tenuit? ut uerum luce clarius non uiderem. Sed quoniam omnia tibi pro uoto meo occurrunt, procede. Nunquam enim hæc audire fatigarer. Enumera ergo acies populorum in die illa, & discerne fideles atque infideles. Respondit, Erunt acies omnium hominum, CXX. è quibus tres tantum fidelium, reliquæ omnes infidelium: Eritq; longitudo uniuscuiusq; acieti itineris mille annorum, latitudo uero quingentorum. Ait, Vere ita est, ut dicis. Conclude postremum hoc, quod cum omnes creaturæ in eum modum, quo descripsisti, inter utramque regionem diuisæ fuerint, quid fiet de morte? Respondit, Mutabitur mors in arietem, & adducent eam inter paradisum & infernum. Eritq; magna inter utriusq; regionis incolas dissensio. Nam populus paradisi metu mortis necem machinabitur. Infernales uero spe mortis, superstitem fore cupient. uincet populus paradisi, & mortem inter paradisum & infernum occident. Hinc Iudæus exclamans, ait,

In Alcoran Christo tribuitur etiam patrocinium.

Mors in arietem mutabitur.

Vicisti optime Machumet, siste, & recipe confitentem me.
Ego credo, & uideo, quia non sunt dij, sed Deus unus
omnipotens, cuius uere tu nuncius
& propheta.

EXPLICIT doctrina Machumet, quæ apud Saracenos magnæ authoritatis est, licet ibi multa mendacia sunt, & multa ridiculosa.

DE

DE GENERATIONE MACHVMET ET NVTRITVRA EIVS. QVOD TRANSTVLIT HERMANNVS DALMATA

Scholasticus subtilis & ingeniosus, apud Legionensem Hispaniæ ciuitatem.

Quisquis scripsit apud Arabes de natalibus & educatione Machumetis, dignus est author illo quem studet mendacijs inter diuos ponere. Estq; uel ob hoc dignissimum scriptum quod legatur, ut euidentius cernatur, quibus hominibus ad suam religionem opus sit somnijs, & reuelationibus, & confictis miraculis: quibus nituntur præcipue inter Christianos, qui uolunt deiculi haberi. ut qui libris conformitatum, & id genus commentis impudentissimis, sua misere fulciunt.

Genealogia Machumetis.

LIBER generationis nunciꝰ Dei Machumet, oratio Dei super eum, & salus, ab Adam & Eua per ordinem parentum utriusq; sexus, usq; ad tempus quo produxit eum Deus perfectum, gratiosum, & idoneum sibi. Cuius authores per ordinem, primus Kabalachbar, deinde Abnabdalla Machumet filius Eize. Post hunc Abnalmutarreff, Abderachin filius Eize, deinde Abuzaid filius Elcarab. Post quem Abumachumet, Alabez filius Abdalla. Sicq; Alfald filius Iahiat atq; Abulambez. Deinde Ezerigi filius Fulenum. Post quem Machumet Abhalati. Postremus filius Zaid Abnamar. Primus igitur Kabalachbar, sequentium omnium testimonio, cum in scripturis prophetam hunc sæculo nasciturum studiose didicisset, omnemq; historiam uiri astrologico testimonio approbasset, Ecce sæculorum serie in ipsis diebus suis uirum natum audit, in ciuitate Arabiæ Ieserab, omnia prouidentiæ suæ signacula præferentem. Celebri deinde fama, frequentiq; testimonio motus, hominem adit. Quem undique uersum perspiciens, omnemq; modum eius & conuersationem obseruans, ita quidem ut ipsas etiam corporis notas easdem quas præsignauerat, reperiret, ut in fronte maculam, inter scapulas huiusmodi characterem, hunc ipsum Machumet esse plene deprehendit. Quod deinde ut etiam sæculorum serie diuinaq; dispositione eum probaret, incipiens ab Adam & Eua usq; ad Machumet ordinem generationis eius, à magistro suo Rabelmehdi acceptam, in hunc modum exponit.

Abnalmutarreff.

Scripturæ de uenturo Machumet.

Propago prophetarum.

CReator Deus omnipotens, ut primum Adam creauerat, consurgentis recens cerebrum subito contremiscens sonuit naturaliter, quasi frondes uento commotæ. Quod stupenti Adæ, Sonitus (inquit Dominus) quem miraris Adam, signum est prophetarum & nunciorum mandatiuum. Hoc ergo lucis semen uirtutis meæ dono conceptum, non nisi dignis lumbis, mundæq; uuluæ commendabis. Fuit itaq; lux nasciturí ex eo prophetæ Machumet, omnibus diebus resplẽdens ex facie Adam tanquam sol in rota circuli sui, aut luna in nocte plenilunij. Quotiescũq; Euã aggressurus erat, lauari & mũdari castigabat, dubius qua hora dñs semẽ lucis ex eo promoueret. Obseruabat ergo Eua præcepta mariti, quousq; cõcepit Seth, patrẽ prophetarum

Ab hæresi Sethiana acceptum est, quia dixit omnes prophetas à Seth originem ducere.

phetarum & caput nunciorum Dei. Qua ipsa hora lux splendens, à facie Adam migrauit in faciem Euæ. Fuitq; exinde Eua cunctis diebus in formæ decore, lucisque splendore addens usque adeò, quod & aëris terræque animantia uultus eius nitore admirata stuperent. Stupens & ipse Adam, se à tactu grauidæ cohibuit. Singulis itaque diebus angeli salutantes ad-
Seth. ueniunt, odores paradisi afferentes, quousque genitus est Seth solus. Nam præter Seth omnes partus Euæ gemelli fuerunt, singuli ex masculo & fœmina. Nascens itaque Seth, maternæ lucis splendorem propria facie præfert, matre exuta. Posuitque Deus inter infantem & satanam terminum, quem transire nequiret usque ad septem annos. Stetitque lux erecta inter cœlum & terram, per quam angeli super Seth descendebant. Præco etiam super thronos audiebatur, cunctis diebus clamans: Gaude terra, & exulta, digna luce Machumet. Super eum oratio Dei & salus. Fuit itaque lux illa resplendens à facie Seth cunctis diebus, quousque appropinquaret terminus Adæ. Adam uero uidens imminere sibi terminum, acceptum manu filium Seth ducit ad locum oratorium, sicq; affatur: Quæ seruanda commendo fili, omni uigilantia & cautela custodias. Deum siquidem, & Dei nostri præceptum habeo, ut ante obitum meum testamentum tibi faciam lucis, quam præfers: Ne, quemadmodum ego quoque diuino iussu seruaui, eam unquam nisi sancto dignoq; commendes. Conuersoque ad Dominum sermone, ait: Domine Deus meus, ecce ego, prout præcepisti mihi, semen lucis, quod priuilegio quodam mihi commisisti, uni de filijs meis commendaui. Mitte ergo de angelis tuis testimonium inter me & eum, antequam uitæ nostræ fiat separatio. Vix ita dictis, adest angelus Gabriel cum septuaginta millibus angelorum, singuli cum paginis albis, calamoque de calamis paradisi, salutantes Adam, & dicentes: Audita est uox tua Adam. Edixit enim Dominus, ut ordo generationis procedat. Scriptum itaque edictum Adam hæredi sub angelorum testimonio reliquit, sigillo Gabrielis eadem hora signatum. Induit itaque Dominus Seth tunica duplici, punicea, splenden-
Machuueliet soror & uxor Seth. te ut sol, tenui ut flos uiolæ. Eademq; hora in præsentia cœtus angelici sub omnium testimonio desponsatur Seth soror Machuueliet, candida, matri Euæ statura & habitudine æqualis, formæ decore uultusq; uenustate similis. Sic facto, mortuus est Adam. Seth uxorem cognouit, concæpit Enos. Audit igitur grauida cunctis ex locis continuas angelorum salutationes, in gloriam & benedictionem lucis Machumet, seruauitq; eam omnis cœtus angelicus, tam ab homine malo, quàm à spiritu maligno. Nato igitur Enos, & adulto, pater admonitum consilium diuinumque decretum prædicat, seruandi luminis & propagandi cum dignitate & reuerentia. Per ordinem ergo lucis priuilegium Enos commendat filio suo Chainan, Chainan uero filio Machieil, Machieil autem filio Baradæ, Barade uero ex Barra coniuge genito filio sibi Enoc, Enoc autem filio Mathusalem ex coniuge Thurige, Mathusalem uero filio Lehet magno & forti, Lehet autem filio Noë ex Kainusa filia Kebil: Noë uero filio Sem ex Gonrara, cum arcula pariter testamentum lucis continente, ab Adam tradita, ex materia splendida, gemmeis ualuis, ex aureis cathenis, & smaragdinis laquearibus dependentibus, ordinatis in ea mansionibus omnium prophetarum. Sem itaque luce Machumet resplendens, uxo-

rem

rem ducit ex stirpe regia. Commendatq; lucis priuilegium filio Arphaxat, Arfaxat autem ex Margena coniuge filio Heber, qui & Hud propheta: Cui omnia loca conclamabant, hanc lucem nascituri prophetæ Machumet, qua omnia idola destruebat, quacunque graderetur. Eber autem ex Musacha filio Felech, Felech autem Salech, Salech Argauua, Argauua Sorach, Sorach Thaod, Thaod Tharoch, Tharoch autem Abrahæ, ex Ibecilne coniuge. Qui cum nasceretur, erumpentia duo lumina ex oriente & occidente in medio mundo concurrerunt, factáque est lux una omnem mundum illuminans à terra usque ad cœlos erecta. Factus que est sonitus angelorum per uniuersum orbem plenus tripudio, & modulamine cœlesti cum ingenti præconio, eam esse lucem prophetæ Machumet, super eum oratio Dei & salus. Exaltauitq; Deus Abraham, quemadmodum Adam. Stupens itaque Abraham dicit Domino, se nunquam uirtutem huic similem uidisse. Cui Dominus: Hæc inquam lux, quam admirari non sufficis, ex semine tuo nascituri amici & nuncij mei est: Cuius anima in prima animarum creatione, animæ tuæ permixta est. Cuius uerbum in uirtute mea: Cuius nomen in cœlo Achmet, in terra Machumet, in paradiso Abualtrazim. Fuit itaque lux illa ex Abraham facie resplendens, senescente iam Sara sterili. Quæ cum diuinam promissionem ex mariti uerbis quasi diffidens sæpius retractaret, Abraham angeli coamonitu Hegir ancillam adit, statimq; luminis claritas in faciem grauidæ migrat. Nascitur Ismahel, patrum lumen præferens. Sed Sara grauiter ferens, Quid est, inquit, quod ego uacua maneo, atque alia seminis tui fructum profert, quem ego totiens promissum, diu frustra expecto? Quam cum nequaquam desperans iugi affirmatione solaretur, aduenium hospites angeli numero tres, qui inter cætera Saram imprægnari inducunt. Postremò igitur Abraham cum imminere sibi terminum sentiret, aduocatis filijs, in cuius facie lumen suum cognouit, ei luminis testamentum cum arcula continente tradidit. Ducit itaque Ismahel Beelam, filiam Albar. Quam cum cognouisset, genuit Keidar, paterna luce futuri prophetæ fulgentem. Cui septem dona collata sunt, nulli ante simul habita. Fuit enim ualidus, audax, pulcher, uelox, æquus, uenator, sagittarius. Factusq; rex, uxorem duxit Miliam de terra Isaac. Accidit itaque die quodam, ut dum uenatu sequeretur, uocem audiret dicentem: O Keidar, ne lumen tibi commissum indigne colloces. Quod faciendum restet, sacrificijs responsa quæres. Hic monitus, omni relicto negotio in terram Ismael proficiscitur. Qua primo altari constructo septingentos arietes adhibet. Quos dum sigillatim immolaret, holocaustum cœlestis arripuit ignis, quousque uox audita est, proficisci iubens sub arborem heremi, captandi responsi causa, quid faciendum restet. Pergit, auditq; uocem, uxorem ducendam ex Arabia, nomine Algadira. Parens igitur angelicæ uoci per omnia, in Arabiam proficiscitur, latóque terrarum spacio peragrato, peruenit ad regem Alierchamin, filium Aomar: cui unica filia erat Algadira. Algadiram ducit Keidar. Reuersusq; in patriam, uxorem grauidat: in qua concepti seminis lucem propheticam emicaret. Indignati filij Isaac, seditionem mouent Keidar, causam proferentes pro eo, quod ipsi filij sint prophetæ: Sibi potius deberi testamentum lucis propheticæ. Tunc Keidar accedit ad arcam, aperire parans, subitoq; audit uocem prohibentem

Ibecilne mater Abrahæ.

Ostentum, sed commentitiũ.

Opinio uanissima de anima.

Tria Machumeti nomina.

De uxoribus Ismaelis.

Gen. 21.

Cedar septem dotibus insignis.

Alierchamin rex Ismaelitarum: cuius filia Algadira, uxor Cedar.

hibentem illicita,futuroq; ſæculo diuinitus reſeruata,ſed deferenda arcula Iacob. Cui dum Keidar diuinæ inſtitutioni obtemperans deferret,audit Iacob in terra Chanaã ſonitum arcæ:occurritq; cũ filijs, Keidar arcã teſtamẽti tradidit Iacob. Cui Iacob: Gaude (inquit) Keidar,& exulta.Natus eſt tibi nocte iſta filius,cœleſti prẽconio prædicatus.Cui Keidar,Quid quos rumores noctis proximæ de Aram afferres in terra Chanaan? Cui Iacob: Vidi,inquit,nocte iſta cœlos apertos,cœleſtiq; lumine mundũ omnẽ illuſtrari: angelos uero quaſi ex miniſterijs,officio aſcendentes & deſcendentes.Inter cẽtera præconiũ ingens audiui,Algadirã peperiſſe tantę celebritatis cauſam. His dictis,reſeruata apud Iacob arca teſtamenti,Keidar abijt,reperitq; natũ Hamel,paterno decore inſignitum. Adultum igitur Hamel cum pater Mecham duceret ad ſanctuarium Abrahæ, obuiat in itinere angelus mortis in forma hominis,habitoq; uiantium ſermone ait,cõſilium ſibi fore cum Keidar.Keidar aurem præbenti,angelus animã per aurem eripit:Cadit mortuus inter manus filij.Filio de funere patris anxio,adueniunt uiri,quorum auxilio ſepultus eſt Keidar in mõte Taſiber. Valuit igitur Hamel duabus patris uirtutibus,ualetudine & uenatione. Poſt hæc ducit Hariedã,gignitq; Thebicht,patrio inſigni decorum.Thebicht uero genuit Hamieſa.Hamieſa aũt genuit Adeth,qui primus de tribu Iſmahel ſcripturis operã dedit. Adeth autem genuit Aduue. Aduue aũt Adnen,cui ob formæ inuidiã inſidias plerique pararunt. Adnen autem genuit Machat regem bellicoſum, Iſraëli infeſtum.Machat aũt genuit Nizar:in cuius facie cum pernitentem uideret pater lucem naſcituri prophetæ,holocauſta arietum filio ſacrificat. Nizar aũt genuit Muſarẽ: cuius claritatẽ cum pater miſaretur,caſtigauit, ne ſemen lucis niſi digno utero cõmendaret. Factumq; pacti chirographũ, in ſanctuario Mechæ ſeruatum eſt.Deinde Muſar duxit Kerinam de gente ſua. Quæ confecta ſenio,peperit Aliez.Qui cum diu ſine cõiuge maneret, cõmota ſunt uiſcera eius,audiuitq; ſonitum lumborum ſuorum. Territus, diuinos adit.Reſponſo monitus,ducit Machara. Ex qua naſcitur Madraca. Madraca uero genuit ex Pharadz Horeima,cui in uiſione mãdatum eſt ducere Atamram filiam Vdem, ex qua genuit Kinena. Kinena uero genuit Annofra ex Rehiana. Adulto igitur Annofra pater ſomniũ exponit,quod ante ipſum uiderat. Arborem uidelicet ex lumbis ſuis conſurgentem,micãtibus ramis cœlos contingere: per ramos uero homines albos aſcendere,& deſcendere. Reſponſumq; à diuinis:arborem tãtam eſſe prolem ingentem, quæ & terras illuminaret,& cœlos cõſcenderet.Tãtus igitur extitit Annofra,ut cum Deus ab angelis ſuis quæreret,dicens:Eſt ne hodie homo in terris memor nominis mei? Reſpõderunt angeli,neminem planè,excepto Annofra filio Keinena de tribu Iſmahel.Poſthęc Annofra ducit Rahel:ex qua naſcitur Melic primo lumine futuri prophetæ præfulgens.Melic autem genuit Falhrem,Falhrem aũt Luie, Luie uero Galiben, Galiben uero Kab, Kab autem Murram, Murra Cudai regem Arabiæ fortem, prudentem, & iuſtum. Cudai uero genuit Abdamenef,regem potentem per quatuor mũdi partes. Habuitq; arcam Himahelis,uexillum Nizar,& claues omnium idolorum Mechæ. Genuit Abdemenef quinque filios. Primus Heſim,dominus paternæ lucis, naſcituri prophetæ Machumet regnum poſſidebit, uir tantæ muudiciæ, ut teſtatus fuerit ei dominus in hæc uerba: Teſtimonium adhibeo noſtrum angeli mei, quod hominem hunc omnis

Adeth primus inter Iſmaelitas literis operam dedit.

Machat rex Iſraelitis infeſtus.

Somnium. Et uanitas eſt, ubi multa ſomnia.

Melic. Cudai rex Arabiæ.

mnis immundiciæ immunem feci,ut digne in lumbis eius semen lucis nun
cij mei Machumet carni & sanguini eius miscuerim. Fulgebat enim facies
eius, non minus quam luna & lucifer. Quæ causa erat, ut tam insigni uiro
omnia supplicarent. Currebant ex omni parte reges & principes, offeren-
tes filias uirgines regi.Repudiabat omnes pariter cum filia Constantini,fi-
lij Helenæ,Romanorum imperatoris,non immemor diuini moniti,non su-
peresse dignam in terra suscipiendo lucis semini, excepta Seline filia Zeit,
filij Aomar,filij Leuit,filij Harras,filij Addi,filij Bahar regis.Genuit igitur
Hesim ex coniuge Seline Abdalmutalib, omni uirtute plenum, pariter cũ
luce futuri prophetæ.Qui cum die quadam solitarius dormiret,somnio per
territus,subitó ex pergefactus est.Perterritus ita,mittitur diuinis.Respon-
so accepto,desponsatur Hende filiæ Achamet. Igitur Abdalmutalib cum
esset XV. annorum, pater Hesim terminum sibi præsentiens, principes &
magnates regni sui conuocat,fieriq; precipit Hommi filio,pariter etiam ar-
cam Ismahelis,uexillumq; Nizar,omniaq; armaria Mechæ, & insignia hæ-
redi reliquit.Huic igitur omnis principum populus tributa soluens,metal-
li aggerem congerunt.Eratq; omnis illa terrarum pars huic regi subdita,ex
cepto Cæsare filio Hermetis regem Mediæ : cuius inimicitias superare ne-
quiuit. In diebus Abdalmutalib quotiens nimia siccitas terram urgebat,
concurrebat omnis populus ad regem,arreptumq; manu ducebant in mon-
tem Tasiber. A quo cum ex facie eius lux illa terram illustraret, continuo
sequebantur pluuiæ. Accidit interea,ut rex orientis Abrahat,filius Assa-
bath,excitaretur in Abdalmutalib,ut Mecham omnesq; terminos eius ex-
tirparet. Factumq; est,ut cum multitudine graui irruens ciuitatem obside-
ret, totis terminis eius deprædatis simul cum quadringentis camelis Ab-
dalmutalib.Incolę ad regem confugiunt,consilia & auxilia captantes.Sola-
tur rex,firmatq; fiduciam,exponens ciuitatem illam dominum habere cœ-
lestem,qui fouere & protegere eam non desinat.Hęc dicens,paucis comita-
tus procedit in montem Tasiber:unde splendor nuncij Dei tanquam pleni-
lunij ex eo utrinq; erumpens, usq; in sanctuaria Mechæ in modum cerei
flammantis corruscat. Quo uiso,firmata securitate,comites redire iubet:Ip-
sum Mecha recipit. Videns igitur hostis se quasi neglectum, mittit equi-
tem strenuum Heiatet Abhanieri causam quæsiturum, ad regem Mechæ.
Ad quem cum uenisset,uiso lucis insigni,pedibus eius prouoluitur. Expo-
sito nuncio,consurgens Abdalmutalib equitem sequitur. Venit ante regẽ
Abraahat. Abraahat exurgens uenientem excipit,secumq; rex regem col-
locat.Mutuis itaq; uerbis habitis,conuersus Abrahat in faciem Abdalmu-
talib,sciscitatur: Vtrum ne id lumen primus ipse habuerit,an ex parẽtibus
collatum. Respondit, per omnem patrum successorum seriem descendisse.
His habitis,iubet Abrahat elephantem in ostentaculũ produci.Procedens
elephas,corruit ad pedes Abdalmutalib,simulq; in uocem humanam erum
pens,his uerbis insonat:Salus super te Abdalmutalib,& super lumen,quod
ex lumbis tuis emicat.Tecum dignitas & claritas,honor & uictoria.His cõ
motus Abrath, magos, sortilegos, aruspices, & ariolos accersiri iubet, cau-
samq; rei percunctatur. Qui dicunt,nõ id exhibitũ esse Abdalmutalib, sed
semini lumborum eius. Vnde egressurum prædicant regem,cunctis mundi
regibus maiorem futurũ. Post hæc Abrath rogat causam aduentus Abdal-
mutalib.Cui cum exposuisset de camelis,ait: Quia ut primum uisus,statim

Cõstantini Romanorum imperatoris filiã oblatã in matrimonium respuit Hesim. Iterũ somniũ.

Ingens uis opum ex uectigalibus.
Cæsar filius Hermetis.

Mira pluuiarum euocatio.
Arahat rex orientis.

Mecha obsessa.

Elephas loquitur gratia Machumeti, ut asina Balaam scilicet.

Machumet cũctis mundi regibus maior.

amore tuo me uicisti. Et camelos reddam, & in cæteris uoto tuo concedam, excepta aduentus tantum causa Mecham destruendi. Reddit Abdalmutalib: iubetq; ciues ad montana effugere. Ipse sanctuaria concludit, cum huiusmodi oratione: Domine quiscunque es huius domus, cum homines etiã mansiunculas suas defendant, quanto magis tu Domine domum tuam? Interea Abrath castra mouet, iubetq; omnem exercitum ciuitatem aggredi, elephantem cum omni mole impedimentorum præmittere parans. Concitus elephas, ut eo impelli sentit, horridus barriens procidit. Agitarq; frustra conantur. Nam nec flagellis, nec tympanis ad aures tinnientibus proficiunt. Matura tandem ultio diuina auium multitudinem immittit. Aues desuper lapidibus immissis, omnem exercitum obruunt. Inter cęteros Abrahat medius crepuit, totaq; caro & ossa eius subita peste consumpta, horrendè fetida, corui colorem induunt. Hostium itaq; reliquijs tota regione abundante, ipse Abdalmutalib immensè ditatus, duxit Bethalam filiam Hares: Ex qua natus est ei Abulheb, malignus & infidelis. Mortua Vehela, duxit Zaada filiam Giez: ex qua genuit Alaabez. Mortua Zaada, duxit Huncida, ex qua genuit Hanza. Posthæc & Huncida mortua est. Accidit igitur die quodam, ut dormiens super lapidem, quem Abraham in sanctuario suo Mechę fundauit, uideret uisionem: Cuius terrore expergefactus, diuinos adit, sequente paruulo Alaabez filio, exponitq; uisionem, ut ex lumbis suis cathenam producentem uiderit quadripertito hinc usq; ad ortum solis, illinc usq; ad occasum surs̃um usq; in cœlum, deorsum usq; in profundum abyssi: subitoq; tota complicata, in immensam arborem murata surrexerit, uiridem & floridam, qualis nunquam uisibus humanis patuerit. Interea adsistentes sibi duos senes, ad quos conuersus cum rogauerim. Ait, qui fuerint, alter Noë, alter Abraham, prophetas altissimi Dei se esse confessi sunt. His inquit expergefactus, ad uos nescios consulendos aduenj. Datur responsum, ex lumbis eius egressurum hominem, per quem cœli & terrę credant, omnesq; nationes ad iustitiam & ueritatem conuertat, quæ tuens omnem dolum & iniquitatem destruat. Moratus est ergo Abdalmutalib aliquandiu dubius, cui mulierum temporis sui potissimum iungeretur: quousq; oraculo didicit, Fatimam filiam Aomar ducendam. Ducit Fatimam datis in arras sponsæ C. camelis, & totidem talentis auri. Genuit ex ea Ibetalib, & Eminã, & Bertam: Nec splendor lucis à facie eius migrauit, quousq; die quodam uenatu rediens oratiõe soluta fessus, ut fit, aquæ poculo sitim extinguit. Haustus liquor lũbos cõcitat. Vxorem adit. Grauida lucis splendore coruscat. Cõiuge tunc deinde exuto, peperit. Igitur Abdalla, qui primũ dictus est Abdallet, minor filiorũ Abdalmutalib procedit. Abdalla paternæ lucis splendore coruscus, cuius natiuitas eadẽ hora Alahar Syro cognita est. Habebat eñ Syrus telã de lana cãdida, tinctã in sanguine Ioãnis filij Zacharię, quę hora natiuitatis Abdalla stillare cœpit. Quod ille scripturarũ, quas legerat, testimonio cõsens, cognouit Abdalla filiũ Abdalmutalib. Notatoq; annorũ, mensium, & dierũ cõputo, ut cognouerat, inuenit. Cũ igitur ætate processisset Abdalla, conuenit multitudo magorũ & aruspicũ, cũ sortilegis & ariolis, multaq; id genus plebe, ut occiderẽt eũ, pro eo quod de semine eius omnis culturæ suę ruinã præuidebãt. Datus est igit̃ Abdallæ pędagogus tutor, qui uidebatur homo, nec erat, ipsumq; perpetuis excubijs obseruans, oẽs illorum uisus frustrabat. Pugnabãt eo tẽpore Arabes cũ Syris, quotiensq; ex Arabia quiquã

Iterum in elephanto miraculum.

Iterũ somniũ.

Abdalla, qui & Abdallet. Iudæus astronomus fuit & doctus in lege sua & Christianorum, Abdallæ familiaris.

Miraculosus sanguis baptistæ Ioannis.

Magi coniurant in necem Abdallæ.

in

in Syriam uenirent, à diuinis Syriæ ab Abdalla reuersis, quid de illo uisum esset, scíscitabantur. Quibus ille, se reliquisse eum in magna uirtute & fortitudine, lumenq; illud præclarum & admirabile, quod præsentabat, nequaquam eius esse, sed nascituri ex eo prophetæ, & nuncij Dei Machumet. Post hæc collecti sunt septuaginta sapientes de Iudæis, coniurati omnes unanimi terin necem Abdallæ. Arreptis igit̃ LXX gladijs toxicatis, pariter omnes Mechã proficiscuntur: ita quidem ut noctu irent, lucem quiete & silentio, & in abscondito transigentes, quousq; in finibus Mechę in abscondito recepti sunt. Hic dum, ut mos erat, quietem noctem ut præstolarentur, sors Abdallam † uenerat pergentem solum, per medias ingerit insidias. Cognito quem quærebant, libera occasione oblatum totus hostium populus strictis gladijs occurrit: Circundant hominem. Homini laborantí auxilio ueniunt uiri, qui uidebantnr homines, nec erant: Partimq; cæsis, partim dispersis hostibus, laborantem eripiunt, & incolumem saluant. Aderat eminus hoc conspiciens, qui nec interim appropinquare cessauit, Abdemenef Azuchri. Cumq; cognouisset Abdallam, reuersus domum conuenit uxorem Berram de filia Hemina, quam pulcherrimam & honestissimam habebat, ut si quo modo fieri posset, amore caperet Abdallam, antequam alijs occuparetur. Factum est autem, ut Berra cum filia ornatissimè composita, quasi uisitandum Abdallam uenerit. Visæ uirginis amore iuuenis hæsit. Nec immemor uisionis, qua id præscriptum acceperat, aut longum differens, Eminam ducit. Quo zelo per omnem ferè Arabiam mulierum multitudo correpta est: in tantum, usq; quo ad ducentas numero flamma frustra sperati amoris consumptæ interierint. Quamplures uero ex longa uexatione uix deinde resipuerunt. Ventum est longa sæculorum serie usq; ad terminum, quem prouiderat Deus, & præscripserat, ut lumen prophetę Machumet ipsum tandem in mundũ prodiret. Factaq; est in mense † dulcheia, nocte ueneris, diei * Arrafa, uox domini ad Arriduam, dicens: Aperi portas paradisi, omniaq; eius penetralia. Nocte siquidem complacuit mihi, ut lumen nuncij mei ex lumbis Abdalla in uterum Eminæ transferam, in mundum processurum. Sic facto, cum iret Abdalla filius Abdalmutalib, iudex & dominus Arabum, ad domum orationis, respiciens uidit lucem magnam à domo sua in cœlum effammare. Quod cum simul comitantibus assignaret, & ipsi idem se uidere testati sunt. Post hæc mortuus est Abdalla, prẹgnante uxore. Transactis igitur diebus XII de mense saabem, feria secunda prodit in lucem ipse Machumet. Qua ipsa hora inclinata sunt idola, & denigrata. Arreptus etiam Lucifer ab angelis, immersus est profundo maris alcazum: Vnde uix post quadraginta dies euadens, in montem Kobelz aufugit. Quò cum terribili fragore & horrendo mugitu omnes angelos suos conuocasset, quid causæ sit, anxij rogant. Causam exponens, Quia natus est (inquit) Machumet filius Abdalla, quem Deus produxit, missum in gladio radianti, acie cuncta penetrante, in nostram planè ruinam, ne quicquam nobis in mundo supersit, nec restet locus, quò non perueniat per eum doctrina de unitate Dei, qui cuncta creauit. Propter hunc etiam prophetam damnauit me Deus, & posuit Satanam maledictum. Iste enim est propheta † alumi arabi de * Alchoras Tuhenn azezen, dominus uirgæ & cameli, fidelis Deo: Cuius unitatem prædicans,

Iudæi coniurant in Abdallam patrem Machumet.

† *Videtur legẽd. sors quæ inuenerat.*

CC. mulieres ob unius amorem mortuæ.

† *Is est mensis positremus Arabum.*

* *Id est, dies quo aperiuntur portæ tẽpli Mechæ.*

Abdalla princeps Arabum.

Abdalla pater nondum edito Machumet ex cedit è uiuis.

Nato Machumet inclinarunt se & denigrata sunt idola.

Lucifer mergus in mari Alcazum.

Conciliabulum cacodæmonum causa Machumet. Non meus Satan organum tuũ, sed simulas.

† *Alumi, id est laicus, uel illiteratus. aliter alumi legitur Et hæc uerba in textu ponũ tur.*

* *Alchoras, id est natione. ſ. prouincia Azazemi, id est à fonte.*

al. de Alchoras Tuhemi, id est, ex ista prouincia Azzemi, id est, à fonte.

prædicans, omnem participatum abiget. A' quo, & gente eius, & cor & oculi mei obstruentur, ut nec supersit locus fugæ nostræ tutus. Cui satellitum suorum principes respondentes, aiunt: nec hoc domine rex noster curæ tuæ causa sufficiens est. Meministi siquidem, ut Deus Adam septem uirtutibus perfectum creauit. De quibus cũ hoc tempore una tantum supersit, an metuis, qui in illum prævaluimus, nos resistere huic non posse? Quibus ille: Nequaquam, inquit, confido. Hominem siquidem uideo, qui dolum & iniquitatem perdens, iustitiam & ueritatem seruabit. Aggrediemur, inquiunt, genus humanum per concupiscentias eorum, dolo & hypocrisi, omnicq; ingenio mendacij. Multisq; huiusmodi frustra solantur. Cum autem anno illo tota illa pars terrarum sterilitate damnata esset, Deus nati prophetæ & nuncij sui benedictione & saturitate totam repleuit. Posuitq; ea nocte per omnem Arabiam interstitium inter masculum & fœminam, quod nemo Arabum tota illa nocte transgredi potuit. Omnibus etiam magis, sortilegis & aziolis eo die artificium suum defecit. Euersa sunt eadem hora omnia solia regum ab ortu solis usq; ad occasum, ut nullum staret erectum. Qua ipsa hora iecit Deus præconem per cœlum & terram, natum sibi amicum fidelem & benedictum. Testatur & mater, filium nec in utero, nec partu, ullum feciſſe dolorem: Hoc referens, quod cum sola esset in domo solitaria parturiens, nec adesset qui sitienti poculum ministraret, nec ipsa sufficeret, Adest, inquit, mulier cum poculo in uase perlucido, haustumq; præbens, laborantem reficit. Assunt & obstetrices albis indutæ, similes filiabus Abdemenef, ut iusta me admiratione terruerint, quis illis indicauerit, aut unde tam celeres aduenerint. Interea uocem audio dicentem, recipi infantem ab oculis hominum: uideoq; acies auium cum rostris smaragdineis, atq; alis hyacinthinis, extendentes uisus meos ab ortu solis usq; ad occasum. Territa ad infantem respiciens, uidi quasi inflexum, tendentem digitos ad cœlum, tanquam fundendis precibus. Aduenit & uir albis indutus, tres claues margaritis similes infanti proponens. Quas cum simul omnes collegisset infans, exclamauit dicens: Recepit Machumet clauem uictoriæ, & clauem legum, & clauem prophetiæ. Sequuntur tres uiri, faciebus tanquam sol radiantibus. Quorum primus peluim smaragdinam cum quatuor ansis margaritis continentibus proponens, ait, Hic est mundus iste, & cardines eius: Hic oriens, hic occidens, hic meridies, hic septentrio: uideamus quam partem capiat. Illo totum è medio capiente, ait: Quia recepit Machumet † Alkaaba per Dominum cœli & terræ, & * Abalkibla toti mundo imperabit. Capiensq; urceolum ex secundo, infantem septies lauit, deinde manu tergens, euoluensq; sigillum inter scapulas eius suprà scriptum characterem impressit. Tunc assumens eum inter alas, affixo ore in aurem longum fudit susurrum, nemini auditum. Datóque in fronte osculo, ait, Gaude, & exulta Machumet. Tibi enim conseruatum est, quicquid cæteris negatum fuit prophetis: quos omnes sapientia & cordis amplitudine superas. Cum tibi præ cæteris data sit clauis uictoriæ, eris sine metu & horrore: nec restabit in mundo, qui nomen tuum non prædicet. Hunc dicit Alaber fuisse Arriduuam. Attestatur & auus Abdalmutalib, quòd cum esset in oratione † sibeit Alharam idolum Abel adorans, repente insonante ualido fragore perterritus est. Hic (inquit) adstitit uir alatus, alarum attactu per terrorem confortans. Interea uocem magnam audio ter repetitam: Deus

Dolo, hypocrisi, mendacio, egregie fucũ fecit.

Omnia plena sunt miraculis

Nota statim contradictionem in uerbo.

Machumet tres claues accepit.

Id est, templũ Mechæ.

* Id est, ab eodem templo.

Machumeti conseruatum, quicquid negatũ aliis prophetis.

Christus regnabit, et Machumet cadet.

Fibeit, id est, in domo.

maior,

maior, dominus Machumet omnipotens, domumq; ipsam hic & uerbis intonantem: Nunc emundauit me Deus ab idolis, omniq; eorum spurcicia. His attonitus ad uisendum nurum properat, pulsat, aperitur. Visa nuru, Quid (inquit) ô nurus optima, quid uides? Dormio, an uigilo? Nurus, Vigilas sanè. Et ille, Vbi est ergo splendor faciei tuæ? Cui illa, in nepote tuo. Iam enim peperi. Socer, ludis ne me? Nam nec ueri simile est, quod dicis. Nullum enim signum partus in te comparet, præter splendoris absentiam: cum præsertim nec parturientis solatium, nec partus auxilium aliquod sola relicta uideam. At illa, Per domus huius penates, peperisse me non dubites. Et ille, Vbi est ergo? demonstra, ut uisendum adeam natum. Cui nurus: Nec hodie uidere tentes, quin certum habeas his IX diebus humanis uisibus prohibitum. Hic illi extracto gladio, Aut tu (inquit) iam uidendum dabis, aut ceruicem huic gladio: aut ego quidem, ut utriq; satisfaciam, in meipsum hunc gladium conuertam. Mulier uicta, illic esse, digito assignat: Ille irrumpens, ut penetralia adire parat, uir terribilis obuius oppositio ense aditum prohibet. Viso territus, in fugam conuertitur, impedito linguæ officio per septem dies. Hic igitur, ut Ibenaber asserit, certatim conueniunt omne auium genus, tum nubes & uenti ex omnibus mundi partibus, postremo & cœtus angelici pro educatione infantis altercantes. Dicebant enim se aues commodiores esse nutrimento infantis, pro eo quod diuersis fructibus cõgerendis faciles sint. Dicebãt uenti, Imò nos potius, qui totius mũdi odoribus eũ replere possumus. Dicebãt nubes, Quinimo nos comodissime, quibus omnium aquarum dulcedinem ministrare promptũ est. Indignati angeli aiunt: Ad quid hæc? nobis hæc cura superest. Litem compescuit uox diuina, dicens: Non auferetur manibus hominum. Nam beata ubera, quæ suget: beatæ manus, quibus tractabitur: Beata domus, & cubile eius. Iniunxitq; Deus curam hanc & officium Halimæ filiæ Dueib Azadi. Cuius rei causam & ordinem Halima ipsa exponit, dicens: Anno siquidem eo tota Arabum regione fame pereunte, ego grauida tanto grauius uiuebam, quanto sterilia rura quærendis uitæ suffragijs peragrare minus ualebam. Producebam tamen utcunque uitam, deficientem campestribus quibusq; herbiculis, non mihi magis anxia quàm fœtui, gratias agens per omnia Deo. Peperi tandem, nec longe post partum ecce in uisione somniantem me uir ad flumen perducit lacte candidius, melle dulcius, croco suauius, butyro blandius: unde bibere iubet, unde implear lacte & beneficio. Cumq; bibissem, monet denuò. Cumq; bibissem, cogit tertiò. Post hæc conuersus in me, Nosti ne me, ait? Respondi, Non. Tunc ille, Ego sum (inquit) Gratia, quam agere Deo non intermisisti, in omni affectione tua. Mando igitur, ut Mecham pergas. Inuenies enim illic gratiam, & ampla beneficia: unde cum integro splendore tanquam plenilunium redibis, omniaq; hæc silentio seruabis. Tunc manu sua pectus meum tangens ait: I, cum gratia Dei, det tibi & lactis abundantiam & beneficiorum. His expergefacta, plenam me & integram reperi, lacte ex uberibus meis in modum canalis profluente: idq; eo nempe tempore, cum tota propemodum gens Arabum fame periret. Attenuante namq; mane corporum & habitudo & color immutata erant. Gemebat omnis domus, nec audiebantur per uicos nisi tanquam ægrotantium uoces. Deerant & lachrymæ intensa siccitate. Nec mirum, omnis enim tellus arida, omni uirore carebat. Arbores † ne de flori-

Ibenabem citatur.

Certamen de Machumetis educatione, maius quàm de patria Homeri.

Halima nutrix Machumeti.

Gratia.

Ne, pro non sõlum ueruetia.

bus,imò etiam frondibus nudæ. Ipsi etiam montes & syluæ gramina ignorabant. Inter hæc, hisq; similia, me subita commutatione & habitudine plenam, & colore integram, mirandum, omnis populus accurrit,id ualde stupentes, quod cum externo die fame consumpta nec homo uiderer, hodierno delicijs affluens uiderer filia regis. Itaque diem quodam ego & plures aliæ cum in partem Mechæ, ut solebamus, quærendis graminibus exiuissemus, audiuimus semel omnes præconem uociferantem, quod Deus altissimus & benedictus per totum illum annum ab oriente usque ad occidentem interdixerit omnem partum, tam hominum quàm dæmonum, causa unius qui natus est Malchoraïs. Ipse sol diei, & luna noctis. Accurrite ergo mulieres de Benizat, & inuenietis filios nutriendos. His auditis reuertuntur omnes, quæ simul mecum audierunt, ut cum maritis suis conferrent de uerbo,quod audierant. Instituunt iter Mecha. Ego cum marito meo asinam sedens, postrema egredior. Dumq; pergo, audio aluum asinæ † mutu gressus dah dah resonante, utpote potu inundante sine cibo. Inter hæc maritus increpat, ut acceleremus: quoniam præcesserunt omnes. Audio simul omnibus ex locis uocem Hamen hamen ô Halime. Coniugem appello, Non audis, quæ audio? Ille, Quid audiam? Insana es,aut paues. Vrget asellam stimulo. Illa imbecillis uix mouebatur. Peruenimus è monte in uallem. Et ecce uir, in manu sua telum splendidum, quo percutiens asinam super uentrem, ait, Perge iam ô Halima cum pace & salute ad effectum uisionis tuæ. Præcepit mihi Dominus,ut custodiam te ab omni homine malo, & omni spiritu maligno. Appello coniugem. Audis'ne & uides, quæ audio & uideo? Ille, Quid habes pauida? Tecum esto. Audiam'ne & uideam, ubi nec uox sonat, nec corpus adest? Impellit asinam. Illa ictu uiri restituta facillime prosilijt: ita quidem, ut alias omnes, quæ longe præcesserant, nos facile consequeremur. Peruenimus mane prope Mecham ad duo milliaria. Hic ego fessa considens, maritum præmitto, ammonitione uocis quam audieram, ad domum Abdalmutalib. Interea omnes alias accersiuerat Abdalmutalib, omnesq; repudiarat infans. Vnde reuersæ omnes iam inuenerant, quod quæsierant. Solus supereſt filius Abdalla,& ego sola. Interea perueni & ego, audióque præconem, quem iecerat Abdalmutalib: Si superstes est alia de mulieribus Benizat,ueniat.Et ueni.& respiciens Abdalmutalib rogat,Cuias est? Respondeo,de † remzat. Et ille, Quod tibi nomen? Ego, Halima. Hic ille, Papæ bath beth, inquit, Zaad & Helin † ron omnia in una responsione: Est mihi nepos orphanus, nomine Machumet, qui iam omnes alias repudiauit. Veni uidere, Faciam, inquam,si prius coniugem consuluerim. Et ille, Ne obtestor, offensa recedas. Ego, nequaquam. Maritus recipere consuluit. Interrupit fratruelis meus,qui una nobiscum aduenerat, quid mihi uelim, ut orphanum penuriæ domus meæ adjciam. Ego concessione mariti nec immemor uisionis, infantem postulo. Exhilarata est facies audientis. Acceptaq; manu,deducit ad penetralia. Intranti assurgens mater infantis Emina, cultu & forma splendens ut lucifer, ait: Grates & gratias. Tibi ô Halima datur infans, super eum oratio Dei & salus. Inuolutus syndone laneo lacte candidiore, musto suauiore: subtus interula serica uiridi blandissima, resupinus dormiens mellitum attingens. Expergefacio. Aperiens oculos, arrisit. Ex ore lux emicat usque

Deus edicto uetuit omnem partum.

Malchoraïs. Alchoraïs.

Forte, inter.

Vox congratulationis.

Benizat. Al. secundo.

Machumet orphanus, quippe posthumus.

in cœ-

in cœlum. Stupens faciem eius operio, per horam deinde mammillas præbeo. Recepit dexteram. Nam Ibenabez ait, sinistram eum collegæ suo, filio nutricis, nomine Daram, reliquisse. Recepto igitur infante, cum ad coniugem redirem, ait, Halima, respiciens uidi inclinato eum capite humiliari ablato infanti. Et dicebat, Gaude Halima. Nec enim ulla nostrarum cum tanto beneficio reuertitur. Mandauit autem mater, ne Mecha discederem, antequam consilium eius audirem. Quod expectans transacto triduo, nocte quarta forte, ut fit, expergiscor. Et respiciens uideo uirum uiridi perlucido indutum, ad caput infantis sedentem, oculis frontem paruuli continue repetentem. Suauiter excito coniugem, ut miraculum uideat. Ille uidens susurrantem conspicit, & silentio rem seruari monet. Transactis itaque diebus, cum reditum omnes pararent, procedimus & nos. Cumq; consedissem asinam, præbet maritus paruulum. Procumbit asina, tanquam adorando. Suscepto consurgit, & subleuato capite præcurrit omnes, quæ iam præcesserant. Quod cum uiderent, admirantes rogant: Hæccine est asina tua, per deos O Halima? quam nudiustertius totiens releuari uidimus? Respondi, hæc ipsa, hæc ipsa. Asina tanquam pro se respondens, & in uerba humana prorumpens, alta uoce proclamat: Sic me Deus ex pereunte refecit, ex morte in uitam restituit. O si sciretis, quis est, quem defero. Hic est, inquit, sigillum prophetarum, Dominus nunciorum, melior prioribus, amicus Dei omnipotentis. Quid plura? Perueni ante alias omnes: omnisq; fortuna mea ita commutata est, ut non solum domus mea, uerum omnis uicinia fortunæ meæ fauorem senserit. Ita ergo educatus est, ita creuit, ut nullus unquam nutrientem molestijs infestarit. Factumq; est, ut cum puer iam inter pueros lusum iret, & rediret, die quodam lusu rediens, interrogat dicens, Vbi sunt fratres mei? O mater, cum eos hic non uideam? Respondi, abesse ad pascua, nec ante uesperum redituros. Cœpit flere, dolens, quod ipse cum eis non ierit. Solata sum, promittens. Mane facto, appositis quæ & solis terrori & oculis fascinantibus opponuntur, puerum cum filijs meis ad pascua mitto. Sicq; multis diebus facto, ecce die quodam uenit accurrens filius meus Danira, ualido clamore totam domum terrens: Accurrite celeres: nec enim fratrem meum Machumet, nisi mortuum inuenietis. Territus pater quærit, quid nam acciderit. Ille tres uiros puerum è medio sociorum arreptum in montem eleuasse, apertoq; uentre totum euiscerasse ait. Accurrimus amentes inuenimusq; ut dixerat in monte, illæsum tamen. Rogamus queruli, quid nam acciderit? Ille quasi terrefactus, Tres (inquit) uiri de pascuis arreptum huc eleuarunt. Quorum primus à pectore usque ad umbilicum nihil lædens aperuit, apertaq; uiscera niue lauit. Succedens secundus, cor per medium scidit, & è medio granum nigrum eripiens, abiecit dicens, Hæc est portio diaboli. Tertius † loca extergens, me ut fueram, & sum restituit. Quo facto me in una libræ lance posuerunt, in altera decem uiros, & pars mea pependit. Apposuerunt & alias decem, & iterum partis meæ pondus uicit. Sic facto, Sinite, inquit unus: Nec enim innumerabilis hominum multitudo huic æqui pendere posset. Osculisq; mihi in capite & fronte datis, abeunt. Et ecce digito assignans, ait, Abeuntes nonne uidetis? Hicq; tanquam febre percussus, intremuit. Tremulum solliciti diuino, quoniam uicinum

Asinæ Machumeti se inclinat.

Asina loquitur, testimonium reddens Machumeti.

Superstitio.

Danira filius Halimæ, collactaneus Machumeti.

Machumet puer euiscerat⁹ & repurgatus.

† al. lota.

Machumet multis præpõderat.

Quod uerum est sano intellectu. Augurium adhibitũ Machumeto.

habebamus, adducimus. Cui cum rem exposuissemus, ab ipso audire uelle ait. Ille ab initio rem omnem per ordinem pandit. Aurem diuinus attentus præbet. Vix dum finierat: Et ecce aruspex inflammatus spiritu, iniectis manibus arripit puerum, & adstringens exclamat: Hunc credite, si superstitem dimittimus, ruinam omnis fidei & religionis nostræ patimur. Pro turba deorum accurrite io populi, si quos deorum sacra mouent: nec tantam diuinitatis cladem patientes, me potius cum ipso pariter perimite. Hic ego uehementer irruens, puerum eripio. Domumq; reducto consulit omnis uicinia, ut ab solitaria educatione puerum parentibus reddam. Credito consilio, cum puero Mecham tendo. Cumq; per maiorem portam introirem, in introitu portæ senatus consederat. Hic & ego cum audiendo causas consedissem, puero ante me collocato, subitò inter manus meas puer euanuit. Exclamo territa, quis nam subduxerit, aut sic ubi uisus fuerit? Omnes uidisse negant: clamantem dementiæ potius & furoris increpantes. Ingemino miserandas uoces, lachrymis profluens. Audientes plangentem, solatio accurrunt. Dumq; circumstant, adstitit senex tremulus, ferula subnixus, monens ut Abhabel responsum quæram. Cui cum respondissem id s. *dos ne pro eo rogem frustra quem ipsi adeò suspectum habent, ait. Sequere ergo me, si tu desperas: Ego pro te orabo. Sequor. Ingressus itaq; senex incuruatur Abel principi, sicq; socijs dijs per gyrum, datisq; osculis, manibus & genibus Abel supplicat pro puero Machumet filio Abdalla, filij Abdalmutalib. Hic ipse Abel, omnisq; illic adstantium & multitudo contremiscens intonat: Nos ne stulte senex infestare uenis, eum nominans, qui in ruinam nostram natus est? Abi hinc malè sane. Ita ne tecenium alienauit, ut tui oblitus aliena tractes? Hinc ego, ingeminato dolore anxia recedo, cogitans, ut ante rumorem ego prior ad Abdalmutalib occupem, aggredior. Ille ut audiuit, uehementi furore concitus, ualido clamore totam urbem commouet. Arreptoq; gladio: Quoniam, inquit, inuidia mihi nepotem ademit, ego hodie tantam cædem in Alchorais conficiam, quanta nullis audita sæculis: aut integram mihi uindictam reddat, ut saltem iram meam abundantia sanguinis satiet. Affluit turba magnatum & plebis. pauidæq; trementibus alijs, procedentes principes solantur, dicentes: ut quid hic domine rex? Nónne equorum cursu totam prouinciam lustrare possumus, ne ullus superstit locus, qui absconditum retineat? Sic facto, frustra fatigati redeunt. Rex impatiens templum ingreditur, ut saltem deorum munere amissum recuperet. Audit interea præconem cœlitus clamitantem, iuxta fluuium Tuhene sub arbore heremi reperiendum.

Machumet hostis deorum.

Senatus in porta. Quo loco causas antiquitus actas esse, patet in Iob & Mose.

Querela deorum uidentiũ per Machumet se destruendos.

Profiliunt rapidi: inueneruntq; puerum, cum gaudio & exultatione magna reducunt. Ego regijs muneribus diues, læta domum cum gratiarum actione rediui. &c.

INCIPIT

INCIPIT CHRONICA MENDOSA ET RIDICVLOSA SARACENORVM.

Libellus iste de uitis Machumetis & successorum eius, etsi non integer est, quod colligi potest ex primo libro Cribrationis Alcorani Nicolai de Cusa: non tamen ingratus erit studiosis, dum integrum nanciscì liceat. Ostendit autem initia & pessimas artes, quibus imperium Machumeticum est conditum. quædam etiam, quæ lectioni Alcorani accommoda sunt.

IN creationis suæ primordio Deus, manu propria quatuor condidit, prout multorum Arabum, cæterorumq; Saracenorum plurimum testimonium perhibet, & authoritas asserit. Ego uero Latinus interpres, eorum nomina silentio commendaui. Vt enim à latinitatis regulis prorsus sunt aliena, sic illi licet diligenter adnotata, penitus manerent frugis omnis expertia: Nisi quis uerborum prolixitatem, & foliorum augmentum, fructum extimet. Creauit igitur primò calamum, per cuius officium ad mundi finem ab ipsius initio cuncta prænotentur: Secundò, protoplastum primum Adam: Tertiò, thronum: Quartò, paradisum. Ad Adæ quidem plasmationem pugno suo Deus puluerẽ multicolorem collegit. Vnde quædam hominis in diuidua albedine, quædam nigredine, quædam colore medio: quædam item malicia, quędam bonitate, sic cæteris qualitatibus participant. Propheta Machumetus Arabes alloquens, ait: Vos generationes LXX. nascendo secutæ sunt: Omnibus gentibus probitate bonitateq; præcellitis. Subsequenter & ipse perhibuit, Deum homini nomen imposuisse, priusquam crearetur. Eiusdem est, quod fœtus in aluo materna per XL dies sperma perseuerat. Illud XL diebus sequentibus in coagulum sanguineum condensatur. Vnde carnis fœtus corporis lineamenta suscipiens, in diebus XL succedentibus formatur. Illi tandem quadragenario dierum numero sequente, angelus à Deo mittitur, ut animã inspiret illi, quatuorq; necessaria præscribat, uidelicet quo uictu, quo uitæ termino, qua sorte fruetur. Vnde per Deum, præter quem non est Deus, interdamnandum quempiam & paradisum intercapedo solum cubitalis ex operationis suæ meritis appareat, necessario redibit ad opera, quæ ab angelo præscripta illum in ignem detrudent. Huius quoq; conuersa siue conuersionem pandat. Spacia quidem temporum inter patres nostros primæuos, tum inter se tum inter suos successores habita ita dinumerat. Adam præcessit Noë per MCCXLII annos. Post Noë quidem uenit Abraham, annis MLXXX. Inter Abraham autem & Moysen uoluti sunt anni DXV. Inter Moysen & Dauid, D. & LXIX. Inter Dauid & Christum, mille CCCL. Inter Christum & Machumetum, tandem DC. & XX. Sciendum est quidem, quoniam exceptis prophetis cęterarum gentium, inter Moysen & Christum de filijs Israël facti sunt prophetæ M. Inter Christum autẽ & Machumetum quatuor. Ex prædictis itaq; inter Adam & Machumetum, colligitur numerus annorũ quinq; milliũ CCCCXXVI. Notandũ itẽ, q̃d Christi mater Maria, cuius totã uitã LXII anni mẽsi sunt, post ipsum quinquẽnij spacio superstes extitit. Super Adam defunctũ Seth, Gabriele iubente, XCV orationes fudit. Cnm dies aũt hodierna numerum orando quinarium seruet, sciendũ est, orationes quinq; factas fuisse propter Adam hominem, XC uero propter ipsum patrem & ducem omnium gentiũ. Fuit quidem & est orationis initium, alla uuaackbar, id est, Deus & omnium maximus.

Aliquid differentiæ inter Arabes & Saracenos.

Quatuor deus principio creauit, calamum, Adam, thronum, paradisum.

Arabes omnes gẽtes præcellunt bonitate. quod olim Persæ sibi arrogabant.

Formatio hominis in utero. Anima inspiratur ab angelo.

Fatum.

De temporibus rationes falsas ponit pleraq;.

Israelitarum prophetæ mille inter Mosen et Christũ.

Mariæ uita annorũ LXII quæ V. annis post Christi ascensum.

Numerus prophetarum.

mus. Sciendum est, omnium prophetarum numerum esse centum XX millia: legatorum autem diuinitus missorum gentibus prædicatur CCCXV. Horum quinq; fuerunt Hebræi, uidelicet Adam, Seth, Esdrik, Noë, Abraham. Arabes quoq; quinq; fuerunt, scilicet Huth, Schale, Ismaël, Schaib, Machumetus. Leges tamen optime prædicauerunt, tum uiribus atq; potentijs tulerunt. Propheta primus Iudęorum Moyses extitit, Christus ultimus. Est item scitu dignum, quod prophetis cœlitus missi sunt libri CIIII. Quorum L. dati sunt Seth, Moysi testamentum, Christo Euangelium, Machumeto Alchoran. Omnium gentium sapientissimæ sunt quatuor, uidelicet Arabes, Persæ, Romani, & Iudæi. His namq; cæteræ collatæ nihil censentur. Cum quidam cui per somnium apparuit Machumetus, gradum obtinens sextum cuiusdam celsi loci septem gradibus distincti, illud reuelasset ipsi, tale propheta responsum edidit: Locus ille mundum designat, suorum graduum numerus mundi spacium, uidelicet VII millia annos. In quorum sexto millenario ego uenio: post quem non est alius propheta uenturus. Finem quidem mundi propinquum clarificabit ortus solaris in occidẽte, & occasus in oriente. Sciendum item, quoniam cum Noë tres filios habuerit, scilicet Sem, Cham, & Iaphet, ex Sem processerunt utiles, boni uiri, uidelicet Arabes, Romani, & Persæ. De Cham item bonitate uiri præditi, scilicet Aethiopes, Alhabaes, & Aegyptij. Orti autem sunt ex Iaphet † Obog & Magog, cæteraq; gentes in Deum minime credentes. Prophetа quæsitus, quando præceptum est ipsum fieri prophetam? Respondit, inter corporis Adæ creationem, animæq; suæ inspirationem. In filijs Himael Deus sibi prælegit Kyuem, & in filijs Kyuem Chorasc, & in illius filijs Hesim: Inter eiusdem filios Machumetum prælegit, & præamauit. Eius quidem generatio totius simpliciter fornicationis expers, ex Adam legitimè processit usq; ad ipsum naturalem illius egressum ab aluo materna. Illiq; nascenti Deus lucem quandam imposuit, Chorasc uidelicet, quæ (uelut plures perhibent) duobus millibus annis ante plasmationem Adæ manibus creatoris inhærens, ipsum adorauit, sicut & angeli. Hanc deinceps ab ipso Deo creante Adam, illius costis incluſam, sicut in terram, ipse detulit. Eandem item Deus in arca Noë costis misit. Ipsam itidem suscepit diuinitus Abraham, in ignem proijciendus. Consequenter quoq; uentres illa maternas semine uicissitudinis ingrediens, ad Machumetum orientem peruenit, ipsum illuminans. Cuius hæc est generatio.

Horum prophetarum crebra est mentio in Alcoran.

Christus ultimus Iudæorũ propheta.

Libri sacri.

Gentes sapientissimæ.

Machumet sexto millenario mundi uenit.

Origines populorum falsæ, ut Gen. 10. &c.

Gog.

Propheta in libello hoc pro Machumet ponitur, per antonomasiam.

De ista luce in natalibus Machumeti.

In Fortalicio fidei, ex libro generationis Mahurit talis est successio.

Ismael. Cedar Hamel, Tebich, Hamessa, Adech, Adue, Adne, Mahak, Nisar. Muzar, Aliẽ, Emosera, Melich, Vain, Lue, Galibem, Caph, Mirrha, Coidai, Abdemenoph, Abdemutalif, Abdalla, Machomet.

SEQVITVR GENERATIO MACHVMETI.

MAchumetum quidem genuit Abdalla, qui fuit filius Abdalmutalif: qui fuit Adamanef: qui fuit Facien: qui fuit Kaleph: qui fuit Morta: qui fuit * Kabni: qui fuit Lunay: qui fuit Paliff: qui fuit Phasce: qui fuit Melich: qui fuit Anascere: qui fuit Chinene: qui fuit Hudhaifa: qui fuit Mudicita: qui fuit Ylges: qui fuit Mudhar: qui fuit Schaad: qui fuit Aadiren: qui fuit Abhimaista: qui fuit Nisca: qui fuit Celif: qui fuit Amir: q fuit Amubascar: qui fuit Acaba: qui fuit Abhuen: qui fuit Almucaien: qui fuit Numhib: qui fuit Kaab: qui fuit Thebit: qui fuit Ismael: q fuit Abrahæ: qui fuit Ydriff: qui fuit Staron: qui fuit Hut: qui fuit Felech: qui fuit Amer: qui fuit Farcastad: qui fuit Sem: qui fuit Noe: qui fuit Lemich: qui fuit Almuta Vuaslak: qui fuit Annast: qui fuit Kanok: qui fuit Bard: qui

Non possunt barbara illa nomina recte instaurari sine libris Arabicis, nec etiam multum in his momenti est situm.

qui fuit Belchíl, qui fuit Chamen, qui fuit Anuſc, qui fuit Seth, qui fuit Adæ protoplaſti. Huius quidem generationis ſeries ſic ex ordine paterni ſanguinis proceſſit. Matrem illius Eminam, genuit Azohaar filia Veheb. Quam genuit Abdemilef. Abdemilef autem natus eſt ex Azoharata, filio Kileff. A' quo primum naturæ generis utriuſcp parentis ſui coniunguntur. Natus quidem circumciſus & hilaris prodiens ex aluo materna, die lunæ duodecima die menſis rabe, primo anno, anno Elfil poſt eius initium, ſexageſima die eiuſdem idem Elfil, Anno uiceſimoquinto fundatum eſt Alkaba: anno uero quadrageſimo Machumet propheta datus eſt. Elfil autem ille ſecum adiutorem ducens, Abruatam filium Iacum regis Alhabaſc in medio Almuharam Mecham profunditus atcp profectus dirutum Alkaba, ut ſic iram ſuam ſaturaret, uindicta grauiſſima ſumenda ob plenum pudore factum, uidelicet egeſtionem cuiuſdam ciuis Mechenſis, in templo ab Elfil ipſo fundato, in cuius medio caſulam ſimilem Alkaba apud Mecham circuiendam peregrinantibus ædificauit, cum exercituum ſuorum uniuerſo ferè numero contritus eſt, & in partes minutas quaſi grana frumenti redactus. Iniectu lapidum nigrorum ab auibus multimodis diuinitus miſſis, uindicatum ſcelus illud. Machumet quidem poſt ſeptem dies ab ortu ſuo nutrici traditur. Pater in Yetrib animam expirauit. Quò deinceps mater ſua cum illius tota pecunia ſimul & altrice puerum ferens, ipſum auunculis ſuis cuſtoditum & educatum tradidit. Finitis autem annis quatuor ab ortu, mater inde rediens, Mecham in itinere præoccupata migrauit. Puer itacp à nutrice ſua commiſſus auo ſuo, ſcilicet Abdaalmutalif, ipſum patronum & alitorem beniuolum ſortitus eſt octo annorum ſpacio. Seraphim quocp per terminum ſemper auditus, nunquam uero uiſus, ſibi curam atcp cuſtodiam impendebat. Cui conſequenter Gabriel archangelus datus eſt cuſtos per uiginti nouem annos. Ille quidem annorum quadraginta legem à Gabriele ſibi commiſſo ſuſcipiens, per triennium illam omnibus, præter admodum paucos, ſcilicet credentes, occuluit. Emenſis autem XVIII menſibus à tempore quo ſui factores illũ ducem atcp primatem ſtatuerunt, à Gabriele archangelo Hieruſalem ductus, ab eodem eſt illic in cœlum ſubleuatus. Vnde ad terram facto deſcenſu, ſocijſcp ſibi iunctis, uidelicet Eubogara, & Alí, ac Zaid, profectus Athaiff publice docuit, communiter perhibens, ſe prophetam eſſe. Indecp Mecham reuerſus eſt. Annis tamen decem uelut gyrouagus nunc hac nunc illac gradiens, quocuncp ſcilicet ſpes aliquos ad Deum legemcp conuertendi duxit eum, procul dubio pollicentem paradiſum conuerſis, ferè nihil ironiæ ridiculicp unquam geſſit, indeficienter tamen & efficaciter inſiſtens. Vnde ſingulis in domibus eam allexit. Tandem in loco ſui comitatus Alabem turbam LXX uirorum iam per eum conuerſorum, conquerentem eum tanto labore torqueri, prædicationiſcp latentis cura tabeſcere, cum iam potens eſſet legem uiribus inferre, uenientem aſpiciens, à comite ſuo pertimeſcente quæſitus, quid'nam eſſet illa cohors? Inquit illam ſuæ legis eſſe, nequaquam ulterius hic paſſuros, ſed legem manu collata illo aduentus ſui potente conſtanter affirmabat, & legem uiribus illaturos: cum iam nulla domus credentis expers maneret. Illis quidem ſic eum conſulentibus, quid ſua uoluntas diſponeret? Inquit ille: Mea quidem uoluntas exigit, uos mandata legis penitus exequi, & ſibi in diuitijs ac pauperitate conniui: Et uos alterna firmacp dilectione quaſi filiali, uel propria perfrui:

Pater illius fuit Hayop.

Mors parentum Machumet.

Angeli cuſtodes Machumeti.

De hoc uaniſſimum commentum in libro Halmahe reig. Summatim autem refertur à Richardo in Confutatione Alcoran.

Subintrauit ut uulpes, & cl operatus eſt myſterium iniquitatis, donec confirmatis partibus exiſtimauit ſe ui aliquid poſſe. Doctrina Machumet uerbo. Nam in animo cogitauit amplitudinẽ ſibi comparare ut Alcoran ſatis docet.

frui: Et à uobis nullatenus alienas uxores fornicatorie respici: uos item à malis abstinere, & illa prohibere, bona persuadere, & perpetrare: Et in Dei nomine lites peragendo, metum uimq; inferendo circa pascha decimi diei dulhega leges inserere summo desiderio. Vobisq; pro talibus operibus paradisum uere promitto. Vnde Zaid filius Zuzara fidem sumpsit prophetæ, sibi fidem suam mutuo tradens, cæteriq; similiter auxilium illi fortiter gerendi. Mecham itaq; profectus, secum ducens Eubocaram, & Ali, atq; Zaid, & Thalha, ac Bibel conuerti, suæq; legis mandata sequi fecit. Comen & Zaid, & Talha, ac Azubair, cæterosq; tot, quod numerum quadragenarium impleuerunt, cum Aomar, qui gladium suum euaginans Deum iurauit, se nullatenus ultra passurum diuinam inuocationem legisq; suæ celebrationem occulte fieri. Viribus enim notatur sue uiam fortis armatus inuenit: Ensisq; timor sæpius plus quam rationis amor efficit. Deinceps ergo armatæ fortisq; manus uiribus propheta confisus, aperte multa cum audacia prædicauit, cum ense, cum ore proficiens: Deoq; iubente cum exercitu Yetrib aggressus est. Ipse quidem & Eubocara Yetrib tendentes, cæterisq; uisis exire præter Ali depositorum custodem, ut illis redditis eum sequeretur, admonet. Fauri, cauernam ingressi, per trium noctium duorumq; dierum spacium ibi morati sunt. Quo duobus sibi camelis adductis, ab Amer & Abdala, inde minabat perrexerunt. Vbi noctis dieiq; mora consumpta, quendam scilicet Aomar adibant: Cum quo quadriduana mora peracta, Ietrib uadentes, illam ingressi sunt feria secunda, die duodecima rabe primi. Vbi bonorum multitudine conuersorum perenni constipatus, septendecim mensibus non alias quam centum uersus Hierusalem orationes fudit. Deinde ab ipso Deo castigatus, orando uersus Alkaba faciem suam uertebat.

Ensis sæpe plus quàm ratio efficit.

Qui gladium accipit, gladio peribit.

QVALITER EXPVGNATA MECHA VIOlenter legem suam imposuit, & in prophetam simul & in regem eleuatus sit, & de tota uita eius usque ad mortem.

Primum prælium Machumet apud Mecham.

ROmodam igitur die XIII. feria VI. anno secundo post exitum suũ à Mecha, eiusq; derelictum, uel post eius biennium seu triennium, ut placet Abbohut, certamen certauit primum. Secundum autem, die Albãdara seu Zeabb, anno quarto, seu quinto secundum alios, peregit. Anno quidem sexto in mẽse dulcada* apre albudembie pugnauit. Anno uero septimo, in quo suam peregrinationem Romadam Mecham expugnauit: ubi per XV. noctes moram impendẽs, orationes deuote fudit. Inde profectus Hunaim, gentem Illiche Vezin mensis Schauuel medio repertã deuicit. Vnde multa trophæi spolia sumpta uiritim diuisit. Consequenter ciues Tharf obsedit menstruo spacio. Vnde fatigatus absq; captione discedens, Ietrib usq; peruenit. Mechæ deinceps dominio ditauit Azeib, qui secundum quosdã eodem anno uidelicet octauo, Arabibus, alijsq; multis Saracenis comitatus, Mechã peregrinando petijt. Fuit autem eodem anno præfectus Mechæ Moaad filius Gadel manu prophetæ, ut Alchoran iuraq; tenendo in pecuniarum diuisione morte ueniente doceret. Anno quidem octauo, mense Raieb, Machumet cum exercitu suo Tambich profectus, templũ usq; in diem hodiernum durabile constituit. Illic ab ipso quidem missi Zalid, & Meluuelid, ad Alozaida filium Almathaliff regem Aliendel, illũ sibi tributarium effectũ

in

in regno suo dimiserunt. Machumet Iechibrit reuersus, Eubocharam misit Mechã, iniungens, ut cũ gente sua peregrinationem faceret, & edicens, ne quis ulterius nudus illic egrederetur, nec quispiã prẽter homines suæ legis intromitteret. Et si tunc, anno uidelicet X. credentiũ tantũ populus accessit. Eodem etiã anno reges circũquaq; cirtis suis admonuit, & ad legem suã beniuole suscepit. Direxit itẽ nuncios suos cum eadem admonitione, ad regem Persarz, uidelicet Rezre, Abdalha. Misit quoq; Dechera filiũ Aaisa, ad Romanorum imperatorem. Et Aomar filiũ Alasci, ad regẽ cinne: & Alale, ad imperantem duobus fretis: & Animarata filiũ Mumaia, ad regem Aethiopiæ: Achatib filium Rabea, ad Iabala regẽ Hesthẽ: & Stuna, ad Alumkariz, regẽ scilicet Alexandrię. Eodẽ item anno in prędicta peregrinatione Dulchada quinq; diebus residuis Machumet Mechã ueniens, diemq; festũ expectãs, hominibus publice leges atq; iura mõstrauit. Vnde Ietrib reuersus, ubi per totũ Dulcheia, residuũ anni scilicet XI. terminũ, & sequẽter per totã almuhara atq; Saphar permãsit. Vbi feria secũda mẽsis rabe primi XII die, in quarto scilicet Ietrib primum ingressus est, uitã expirauit. Illis igitur †alhigerã integre decẽne spaciũ mensum est. Smumopere quisq; diligenter attendat, omnem hominẽ ineuitabiliter morti succumbere. Loco quẽ Deus suæ sepulturæ prælegit, in domo Aiscæ mulieris suæ, filiæ Eubocare, qua teste e per morbũ cardiacum obijt, sepulchrũ in loco suæ dormitionis, ubi die adhuc hodierna templũ uidetur, ex lateribus coctilibus sibi stratum est. in quo corpus suũ est conditum, tribus albis pãnis inuolutum, ubi nec peplum affuit, nec interulą. Quidã quæsiti, cuius ætatis esset, illi perhibebãt, ipsius mentum raris canis albescere. Illã tamen caniciem mentum musto ceteris q; perunctũ occuluit. Alyquidẽ à quibusdã interrogatus de illius qualitatibus, respõdebat, illum habuisse caput immensum, faciẽ albedinis & ruboris innati participem, barbã prolixam, pedes optimæ cõpositionis atq; coloris. Gradiendo quidẽ aquæ fluxũ ab alto in imum imitabatur. Idem ipse asserit, se nunquam uidisse quẽquam tanto decore taliq; forma prædituũ. Eius quippe facies omnium gentium faciebus luce præfuit. Nec minus cordis benignitate magnanimitateq; ualuit. Vnde quadam die equo currẽs sella carẽte apud Ietrid, cum homines illius casum timerent ob equi cursus impetũ, nimiũq; turbarentur, ille securus inquit, Aequoris similem inueni. Cũ illi proponẽti Romano imperatori chartã mittere, diceret, ipsum minime literis adhibiturũ nisi sigillatis, annulũ argenteũ sigilli formã habentẽ fieri iussit, & eidem insculpi, Machumet nuncius Dei. Apud ipsum quidem eandẽ dignitatem obtinuit Teidã filius Kakiz, quã apud regem iusticiarius. Scriptores sui fuerunt Zaidz filius Thebit, & Inoaypha filius Effitu. Exercitus XIX eduxit. Bis peregrinatus est. In Dulhada Mechã quater uisitauit. Anno quoq; sequente in Dulcada semel, & in eodẽ mense uice secũda, cũ prędã adductam de Humani distribuit. Tertioq; in cõsimili mense peregrinationem efficiens, Mecham aduenit. Suæ quidẽ uitæ spaciũ LXIII anni mensi sunt. Perhibuit post illũ autem XII ex natione Chorasc sui uice posituros. Quorum primus, uidelicet Eubokare, uita breuis erit. Secundus aũt Arabs erit optimus, molẽdini quidem dominus, scilicet Aomar filius Alathab, uitam longã ducturus. Tandem ob iustitiam perimetur. Propheta uisum suũ ad Ademen uergens, illũ sic affatus est: Si tibi Deus camisiã induerit, nunq; tuæ uoluntati parens auferre coneris. Sin aũt, per Deum cuius manibus in-

Ietrib.

Legationes circummittẽs ad principes inuitat ad suã superstitionẽ.

Alhigera, id est, regnum Machu. X. annorum.

Forma Machumet.

Benignus & magnanimus.

Titulus Machumet in finitis partibus modestior uicariorũ Christi.

XIX expeditiones fuscepit. Aetas Machumeti.

t tereſt

tereſt anima noſtra,nõ erit camelo trãſitus per acus foramen difficilior,quã tibi ingreſſus in paradiſum.Ipſe quoq; teſtatus ſuæ legis præcepta,omniũq; ſequentium prælatorum conſtanter atq; diligenter obſeruari uſq; ad finem XII.uicariorum ſuorum decoraſſe. Maximæ quidem turbæ ſecutæ illum, ſic locutus, domumq; reuerſus, quærentiq; rerum euentus poſt illos XII. ille reſpondit: Contrarietates contrarietates. Ac ei dicunt: Abdalla filius Monoz interrogatus, inde perhibuit prophetam affirmaſſe XII. ſuorum poſt ſe dominaturos, ſecundum morem & numerum ſubditorum Moyſi. Machumet hortum quendam ingreſſus,ſuo clienti familiari,uidelicet Neg iniunxit, quatenus percutientem portam extrinſecus introduceret, dupliciq; gaudio lætificaret dicens: quoniam poſt me populum meum reget,& paradiſum præmium ſuſcipiet.Ille igitur præceptum Dei ſui properans perficere,Eubokarã extrinſecus repertum nimium exhilarat. Secundo quoq; domini ſui iuſſu Aomar percutientẽ introducens inquit, Poſt Eubokaram regnabis,& paradiſum poſſidebis. Tertio uero percutienti ſcilicet Odmẽ, ſeruiens prædictus ore prophetæ monitus ait, poſt Aomar regni gubernacula ſortieris,& per cædem uita priuaberis. Ille quidem introgreſſus, hoc audito moleſtus prophetam curioſiſſime cõuenit:Poſt tuę legis profeſſionẽ nec me mendacio pollui,neq; membrum uirile cum dextra tetigi. Reſpondens autem propheta,ſicut proculdubio futurũ affirmauit.Cuius ſententia eſt, Nullum prælatũ ingreſſurũ paradiſum,niſi populo ſibi cõmiſſo optime præerit,prout ſibi diſpoſuerit. Omnis quidẽ x.hominum regimini præſidens,ad iudiciũ manibus mento ſtricte ſuppoſitis ueniet. Quas libere ſemouere ſibi licebit,ſi regendo iuſtitiam exercuerit. Sin autem,immotæ manebunt,uſquequo cunctorum iudicium terminetur. Omnis exauditor mei, Deum exauditorem inueniet. Hocq; de uicarijs meis penitus cenſendum. Vnde nec ipſe Deus exaudiet, non audientes me,ſeu meos. Ipſe propheta ſemel in templo fuit prædicans. Inquit,Si quilibet Aethiops ſeu captiuus uobis prepoſitus fuerit,illum ſicut me diligenter audite.Omnium hominũ Choraſc boni bonos, maliq; malos imitabuntur. Meæ quoq; legis dignitas & obſeruatio perſeuerabit, quamdiu de Choraſc XX ſuperſtites erũt. Mei quoq; ſucceſſores habitu uiliſſimo potientur,uſq; ad triginta annos. Vltra uero ornatibus gaudebunt,atq; ſuperbia. Sciendum item,omni prophetæ quatuor conſiliatores eſſe datos,duos ſcilicet cœleſtes,ſicut huic Michaëlẽ & Gabriẽlem,duosq; terreſtres,quales ſunt Eubokara & Aomar. Aſſerebat quibem Moaxi filius, Ocſin ſe audiſſe prophetam dicentem, quod illi de Coraſc præ cæteris inſtituta gubernacula tractabant:Poſt mortem tamẽ omnia præcepta legis obſeruent,iuraq; peragant ex doctrina Eubokaræ & Aomar. Illius item prænunciatum eſt ore, poſt ſe trigintaduos ſubſequi, Deoq; ſibi mendacium impoſiturus. Quorum unus,ſcilicet Alaſuued,rex erit Chanaa,ubi ſubtiliſſimum eſt artificium pannorum ſericorum. Alius quidẽ,ſcilicet Muſthaleime,regno cui nomen † Aliemania, dominabitur.

Nullus prælatus paradiſum ingredietur,niſi populo ſuo bene præerit.

Obedientia.

Vaticinium Machumetis de luxu & ſuperbia poſterorum.

Quatuor conſiliarij ſingulis prophetis.

Forte Aliemonia, ut infra.

DE SVCCESSORE EIVS EVBOCARA.

Vocatur etiã Ebuberis, & Empokora.

†Natura, uel natiuitates.

COmmuni igitur aſſenſu prophetæ præſagiũ comitante,regni gubernacula legisq; curam ſuſcepit Eubokara,cui cognomen Abdalla.Huius autem pater fuit Odmẽ,filius Amir: Amir autẽ genitus ex Amara,filio Kaab.Kaab autem fuit filius Zaid,filij Thaib,qui genitus eſt ex Murra. In quo eius atq; prophetæ † non concurrunt. Mater quidem eius Celine,cui cognomen

cognomen Oamalatair. Illa autem genuit Kathriam, filium Amace: qui fuit natus Kaab. Kaab quidem genitus est ex Zaid, filio Kaib, filio Morræ. Sublimationis quidem illius die mortis prophetæ celebrate principes extiterunt, Bestie, & Aomar, & Bobaida fauore. Ipse quidē eleuatus, impugnādo malos & incredulos ad legem conuertit: quā ipse penitus more prophetæ tum firmiter obseruauit, tum cæteros hoc idem facere coēgit. Mendaces aūt prædictos, scilicet Almustai, Hileme, & Holesiued peremit, & Aliemoma in suā seruitutem redegit: doloſumq; Talha captiuauit. Vnde nec quis illi resistere quiuit. Eius color subniger extitit: statura mediocris: barba rara atq; prolixa. Fuit quidem & macilentus, manus † aichuina, tingere solitus. Phtisis ipsum consumendo, per XV. dierū spacium infestans, mortē *illutit illi. Super quē duobus pānis inuolutū orationibus fusis ore † domar, iuxta prophetā sepultus est: Qui anno alhigere & III mēses ac XIII dies est priuatus uita. Propheta Deum exorans inquit, Tu Deus genti misericordiam atq; protectionem præbe, per Eubokaram & Aomar in lege firmissimam.

†Non possum cōiectare quid scriptum sit.
*Intulit.
†Aomar.

SEQVITVR DE AOMAR, SVCCESSORE EVBOCARE.

AOmar cōsequenter legem, & diligentem curā legis administrauit. Ille quidem patrē habuit Alhata, filiū Alphail, quē genuit Abdalore filius Reia, filij Adij, geniti ex Kaab. A' quo rami generis illius atq; prophetæ prodeunt. Natus autem ex matre Khacuna filia Oscib, quem genuit Almughira, filius Abdalla. Illū autem genuit Aomar, filius Maktum. Ille quidem, sicut Eubokara, primitus nutu prophetæ sublimatus, legem indeficiēter obseruauit: populum sapienter uirtuoseq; rexit: numerosis exercitibus multas suæ potentię terras subiugauit. Ipsius iussu ob ritum sunt congregati ter scripti: At scriptores pro modo sui meriti remunerati. Ipse rursus primo singulis templis orationes sic in mense Romodan fieri præcepit, & ordinauit, ut mense completo totus Alchoran perlegeretur. Annulum gessit prius habitum à propheta, consequenter ab Eubokara. Scriptores eius fuerunt Abdalla, & Zaid filius Thebit. Ipse quidem longus extitit, subniger, caluus, barbam habens raram, & semper albedine tinctam, manu quoduis opus optime peragens. Interfecit eum tamen captiuus Almigira. Vitam suam mensi sunt sexagintatres anni. Iuxta prophetam & Eubokaram sepulturam sortitus est. Annis singulis Mechā peregrinatus est. Morbo grauatus, uitæ termino ueniente præcepit, ut communi consilio sui loco uiceq; funge retur, qui melior dignioriq; inter septē ab illo prelectos, uidelicet Odinn, Ali, Thalha, Azur, Vbair, Caad, Abdarakem. Qui præcedens, hoc audito, dixit: Regnum ego renuo, sed deliberemus, quis aptior uideatur. Electionis igitur dignitatem Odinem obtinuit, qui C. etiam solis portionem accepit ab Auff filio Abdarakinum. Qui patre iubente, ut de pecunia sua singulis residuis Dobera. C. præberet solis, singulis præter Odinem quadraginta contulit. Regnauit quidem Aomar decem annis & sex mensibus, uno die minus. Qui subleuatus decimotertio anno alhigero uitam uigesimoquarto finiuit. Præcepit propheta, ut iuxta eum sepeliretur, ubicunq; mortuus. Omnis teste propheta uitam exuens, absq; consiliatore bono, more bestiali morte mala perire perhibetur.

Ordinatio de lectione Alcoran.

Optimus regno præficiendus.

DE ODMEM, QVI SVCCESSIT AOMAR.

ODmem quarto loco rex constitutus, atque doctor, fuit filius Alphen: qui fuit filius Alaci: qui fuit Vtraien: qui fuit Abdastametz: qui fuit

Abdamineff. De quo processerunt huius atq; prophetæ genera. Ortus est quidem ex matre Aruua, filia Rabea, filij Abib. Quem genuit Abdastamz, filius Abdamineff. Vnde parentis utriusq; genus effluxit. Iste per triduum ante mortem Aomar generali fauore prælatus statutus, annulum sua manu gessit prophetæ, duorumq; successorum illius. Quo in puteum ex illius insipientis manu lapso, alium iterum argenteum fieri iussit, his literis insculptum: Vel indurabis, uel pœnitebis. Scriptorem habuit Mareuuem filium Alhakem. Faciem habuit albam, uenustè compositam, staturam mediocrem, barbam prolixam, Ab omnibus uel ante sui conuersionem ad legem, & postea summè dilectus. Qui multum pecuniosus tum ob mercaturam, tum ob sapientiam atq; prudentiam, largus atq; munificus in prophetam atq; bonos inuentus est, omnesq; sui redituum & tributorum crementum senserunt. Ipse quidem cæterorumq; auxilio Alchoran integritatem collegit primo. Qui post multarum terrarum captionem in Ietrib lectioni uacans, in domo propria, manu maximæ turbæ accurrentis peremptus est. Quem insepultum triduano spacio, deinceps quinq; boni uiri noctu uenientes, ipsum latenter sepulturæ commiserunt. Vixit annis octogintaseptẽ, imperauit duodecim annis, una die minus. Propheta quodam in loco lites post eum uenturas prædicens, de quodam illic facie cooperta transeunte dixit: Ille uiam ueritatis non derelinquet. Quem quidam illò profectus agnoscens esse Odmim, indeq; quærens prophetam, an illum intellexisset, respõdit: Ita. Propheta quoq; loquendo prosequens inquit: Omnibus meliores Deus meos socios præter prophetas posteros elegit. Quibus tamen omnibus bonis, bonitate præcellunt quatuor, scilicet Eubokara, Aomar, Odmẽ, & Ali. Ait item, Qui me uidit & credidit, bonã mercedem habebit. Septuplum tamen, qui me non uiso crediderit. Nullus hucusq; propheta peremptus est, nisi cuius mortem comitata est cædes septuaginta hominum. Nec successor etiam quisquam eius uicarius, nisi cum quo perempti sunt triginta quinq;. Turba prædicta donum Odmem & ipsum obsidente, quidam uir propinquus exiens, cui nomen Abdalla, filius Aomar, taliter illius impetum atq; furorem mitigare nisus est. Ait enim: Propheta defuncto, & similiter tribus eius sequacibus illius nutu, sicut & Odmem, ut sæpius prædictum est, prælectis, si mortem Odmem affectatis, atq; figitis, nobis illo meliorem restituite. Quod, uelut arbitror, uobis occurrere impossibile.

Symbolum annulo signatorio regis Odmem inscriptum: uel constans eris, uel pœnitebis.

Alcoran collectus.

Impie detorti ad Machumet uerbum Christi, Beati qui non uiderunt & crediderunt.

Vltio cædis prophetarũ.

DE †ALI NEPOTE MACHVMET.

†Hali.

HAli consequenter regnum sortitus est. Filius fuit Abithaliff, filij Hescer, quẽ genuit Abdemineff. Vnde ille atq; prophæta deriuati sunt Mater autem sua dicebatur Fatima, filia Azad, quem genuit Hescem. Die quidem cædis Odmem hic eleuatus est. Multis tamẽ dissentientibus, & ob hoc Mecham euntibus, fugitiuis ad Aysca filiam Eubokaræ cõiugem prophetę: Cui adhęrendo, suo fulciti cõsilio rebelles effecti sunt. Vnde dies cameli partibus ambabus L. necem plorauit. Discedẽtes autem inde, Aali reuersus est Alchufa, Aisca uero Ietrib. Tandem Moaxia filius Cephin suo exercitu, similiterq; filius Odmem cum suo, simul cum illo uindicare tendens paternum sanguinem iuxta fluuium † Abforat bella gerentes, de ciuibus & adiutoribus Arachæ propè ciuitatem Aracham conueniunt. Ibiq; quinquagintaquinque diebus contra suos hostes bella gerentes, de illis uigintiquinque morti dederunt, nec sine detrimento suorum. Ex uiris enim

†Forte Asorat, id est, Euphrates.

Hescem

Heſcem ſexagintaquinque animas † ſpiraverunt. Vnde deinceps utraque parte deliberante, pacíq; conſulente, omnium aſſenſu communi duo uiri, ex parte uidelicet Aali & ciuium Arachæ Alaſcari, ex parte Moauui ſuorumq; Ammara filius Alaſci, electi ſunt, ut eorum iudicium terminum bellis imponens, ſuis in locis alios bonos atque dignos reſtitueret. Illis igitur egreſſis deliberatum ad locum, cui nomen Algendel, Alaſceri conſilium Aali ab honore ſuo priuari iudicauit. Alter uero ipſum ſuo regno firmum affirmat. Sic tamen lite diuiſa, nec pace facta, Aali reuerſus eſt Alcupha, Moauuia uero Heſcem. Iſtis deinceps tempore multo manum bello negantibus, ſui uiciſſim homines inter ſe ter prædando, ter pugnando mala fecerunt. Illis poſtea Cepham conuenientibus, Aali partem uigintiquinq; uirorum protegebant, partem uero Moauuia ſeptuaginta. Aali uero profectus expugnatum Albeſtera, trigínta ſecum duxit. Iſtis quidem bellis communis ſententia perhibuit, omnes bonam uitam ducentes illic peremptos paradiſum poſſidere. Poſt illa bella peracta, eis iterum armatis ad bellum, magnis factis exercitibus, Abdarakum filius Mulgem in templo peremit Aali menſe romadam, anno Alhigere quadrageſimo. Qui poſt orationem factam ſuper eum ore filij ſui Alhatem, ex parte ſolaris occaſus extra uillam Alculpha ſepultus eſt. Vitæ quidem ſuæ ſpacium quinquagintaſeptem amplexum eſt. Annis quatuor, menſibus nouem regnauit. Annuli ſui ſculptura talis erat: Corde deuotus, Deus eſt meus dominus. Colorem eius ſubnigredo notabat, ſtaturam breuitas commendabat. Barbam prolixam, brachia & tibias piloſas geſtabat. Qui talis apud prophetam hoc perhibentem inuentus eſt, qualis eſt Aaron apud Moyſen: hoc tamen excepto, quod hunc prophetam nullus propheta ſequitur. Prophetæ quoq; ſententiam nemo niſi uir bonus diliget, hos quatuor ſcilicet Eubokaram, & Aomar, ac Odmem, & Aali. Cuius filij, uidelicet Alhatem & Alhuacin, quanto cunctis iuuenibus paradiſi præcellunt, tanto ſuperantur à bonitate patris. Cuius fuit ſublimatio anno alhigere trigeſimoſexto.

† exſpiraverunt.

DE ALHATEM, SVCCESSORE HALI.

ALhatem patre ſuo defuncto, per Arachæ ciues in regem ſubleuatus eſt. Qui natus ex Fatima filia prophetæ, ſimilitudinem prophetæ formamq; repræſentauit. Suus annulus his literis fuit inſignitus: Dei ſolius eſt exaltatio. Eius ſcriptor O uuaidalla manũ auxilij cæteris Arachæ ſublimatoribus illius confidenter conferens, illum comitatus eſt pugnaturum contra Moaxia, cum exercitu uenientem de Heſcem. Illis igitur coniunctis in Elember, Alhatẽ exercitus ambos aſpiciens, pietate cędis bellicíq; periculi motus, ſe manibus Moaxiæ ſuppoſuit, illum ſibi præferens. Illis igitur cum utroq; exercitu profectis Alcupham, illic Moaxiæ & Alhatem pecuniam pro uelle ſuo tribunt, tranſmittentes illum Ietrib. Poſtea per ipſius manum apud Alcuphe Almughire rege conſtituto, ipſe Moaxia Hecchera reuerſus eſt, ambobus exercitibus comitatus. Alhatẽ ex hora ſuæ ſublimationis uſq; ad reddítionem honoris, quinq; menſes & uiginti dies numerauit. De quo ſemel eo præſente ſic propheta locutus eſt: Per puerum iſtum pacem ſuper duos exercitus, quorum alter alterius mortem ſtudebit, Deus cõuertet. Pater ſuus, ſcilicet Aali, ſimpliciter ſolis uacans litibus, nunq; peregrinatũ fuit. Fuit anno XLV. mortuus in Ietrib, die prima, X die Almuharan, anno

Alhigez XLV. Fuit autem natus anno Alligez tertio. Propheta tunc litem faciente, Alhatem ob quoddam somnium uisum bellari renuit. Videns enim propheta in somnis tenentem manum super thronum Dei, & manum Eubokare iacentem super humerum prophetæ, & super illius scapulas manum Aomar, cuius humerum tenuit manus Odmem, inter quos ipse cruorem cernens, & causam illius quærens, audiuit illis patefacientibus, illum esse sanguinem Odmem, cuius uindictam Deus ipse requiret.

DE REGNO MOAVVI.

MOauui itaq; filius Cephim, filij Zargar, filij Nuharb, filij Vmaye, filij Aadastemus, filij Abdemineff, unde propheta descendit: natus ex matre Huid, filia Octebe, filij Rabea, filij Abdaasteniz, filij Abdamineff. Hic inquam pace firmata, communi fauore sublimatus, omnia redegit in melius. Ad quem omnes orientales & occidentales confluxerunt, illi parentes. Annum autem in quo contigit illud, annum alema, id est, annum congregationis appellauerunt. Ille quidem iustitiæ bonorumq; morum firmissimus tutor, mitis, expers iracundiæ, sapiens, modestus in prophetam, omnesq; bonos largifluus. In littore maris Romanorum multa munimina cœpit, & in terra Christianorum multa mirabilia peregit. Erat illius inscriptum annulo: O Deus, ueniam mihi præbe. Scriptorem habuit Vuabaidalla. Dedit quidem Albesterum Alkigire, Alcupha ei dempta, & Azed tradita: qui fuit uir bonus, & in utraque urbe prædicta templum fundauit. Fuit autem Moauuie colore candidus, facie uenustus, statura mediocris, oculos habens uarios, barbam assuetus tingere. Cum Alhima & Alchatin ipsius quondam inspiciente puteum quendam ore cruentato, per spasmum uita per aliquot dies molestata finiuit. Qui post orationem factam super eum à filio suo Iezid, in Damasco sepultus est mense raieb, anno alhigere sexagesimo. Totam eius uitam mensi sunt octoginta anni. Regnauit annis nouemdecim, uno die minus. Potens tamen fuit super Hescem uiginti annis, ante Aomar & Odmem. Secundum prophetæ testimonium Algoda terra Damasci, cæteras terras à Sarracenis habitatas fertilitate superat. Moauui profecto cum Odmem in expeditionem & peregrinationem, quidam dux eorum dixit, post Odmem regnabit Hali. Respondit alius, Imò qui mulam albam equitat: significans Moauui. Quod etiam concessit Hali, percunctatus inde prophetam iam animo suo bono dato, bonis hominibus inuitatis, ab illo quidam illum sic precantem audierunt: O Deus, uoce Moauui scribere, & numerare, & illum à malo protege. Propheta nunc sic suos discipulos affatus est: Cum uos omnes pastores sitis, uestræ curæ & custodiæ Deus quæsitor existet, qui perscrutabitur mulierem de custodia domus uiri sui, seruientem de domini pecunia sui, singulos similiter de singulis operibus suis. Hali quæsitus, cur sibi successorem non elegit, respondit: Nolo quidem hic, prophetam imitans. Sed si Deus uos dilexerit, uos unanimes faciet, ut uestra deliberatione uir bonus & dignus uobis rex perficiatur. Quidam uir probus testatus se nunquam uidisse meliorem Moauui post prophetam, percunctatus à quodam alio, an ille de bonitate superasset Eubokaram, respondit: Eubokara fuit melior, sed iste bonus. Huius similitudinem etiam retulit de illo ad Aomar & Odmem. Moauui primus cum Odmem, aliisq; multis uiris & mulieribus nauigio † Christianorum est ingressus.

Annus Alema

Egregium de conferendis magistratibus.

† terram.

DE

IEzid filius Moauui, filij Cephin, natus ex Maiocara filia Ietrib, filij Calp, filij Iohimer. Die obitus sui patris, per quem prius adhuc uiuum electus est, in regnum accepit populo fauente. Suus annulus has habuit literas: Deest Dominus meus. Scriptor suus Amere. Ille quidem morbum paralyticum, staturam longam habuit. Qui scribens ad Abdallam filium Azabair, inquit: Iam tibi missis à me compedibus aureis, & cathenis argenteis, illis uinctus ad me festinanter accede. Ille uero rescribens, illi dixit: Tuum uerbum me nequaquam emolliet, uel eneruabit, nisi prius lapide se mollem
10 masticatui præbente. In Harram † ex p cc pleumonia obijt, anno triceſimo- † ex perigneu
septimo. Super quem locum Damascus frater eius orationem fecit, & eum monia.
terræ commendauit. Regnauit annis tribus, mensibus octo, diebus duodecim. Solebat autem dicere: Nemo prælatis & regibus maledicat, sed ut Deus emendet deuotè postulet, sicut etiam iussit propheta. Quodam tempore nimium feruido, hominibus in expeditione potantibus atq; dicentibus, Iezib libate pocula ob illius tentorium clausum, impetus uenti superueniens tentorium euulsit. Et sic illum † natari lectioni innotuit. Dicebat quoq; † uacare.
prophetam præcepisse, subditos omnes patienter obtemperare suis regibus, siue prælatis, licet malis & flagitiosis. atq; dixisse: Misericordiam uos conse-
20 quemini, illi pœnam. Tyrannos igitur uobis prælatos, licet pecuniæ uestræ corporibusq; detrimentum inferentes, æquanimiter sustinete. In diebus eius ciues Alcupha scripserunt Alhiatem filio Dali, promittentes ei regnum, si à Mecha rediret. Amer autem filius Iezid illud percipiens, obuius illum deuicit, & in Alcuphe confinio peremit, die decimo Almuharan.

ANNOTATIONES ERVDITI CVIVSDAM ET RECENTIORIS SCRIPTORIS, QVI ALICVBI citat Nicolaum Cusanum, quæ in marginibus Alcorano fuerunt adiectæ. Aliquot etiam capitum argumenta & censuræ.

DEVS multis nominibus appellatur in hoc libro, propter multifariam illius potentiam. Dicitur itaq; misericors: quia bonis omnibus bonũ auget, malis omnibus uel pœnam suam minuit, uel æqualem reddit. Dicitur etiam pius: quia cunctos inuocantes exaudit, omnibusq; uolentibus subuenit. Dicitur item salus: quia expers est totius detrimenti, & quia saluat, donũq; salutis dat beneficis, qui scilicet in ipsius dextra sedebunt. Dicitur fortis, quia nihil est illi graue uel difficile. Non iracundus: sustinet enim suos detractores, & sibi malum imponentes. Dicitur etiã mundus: quia nihil nisi bonum & honestum diligit. Dicitur benedictus: uel quia ipse solus est benedictio, uel quia cuncti benedicunt ei. Pater etiã dominus, sed perfectius quàm cæteri: ipse namq; solus omnibus rebus dominatur, Fides etiam, seu credulitas: sed hæc nomina quibusdam prioribus non assimilantur. omnes enim in eum credũt, ipse autem in nullum. Ipse quoq; firmat omnes, nullus autem eum. Testis: quoniam omnia nosci, omniaq; reuelabit. Fidelis: omne namq; dictum suum atq; promissum efficit, nunquam mentiens, meddaciũ semper abhorrens. Dicitur etiam tector: multa namq; celat, tegens illa mente sua. Abundans: nullis enim indiget, omnia possidens. Largissimus: cũ & ipse temporale bonum, & æternum tribuit. Conditor: Ipse namq; solus omnia creat, & nihil ei est impossibile. Inspector, uel uisor: nihil enim latet eum. Propinquus: quia præsens ubiq;. Immensus: continet enim omnia, à nullo contentus. Altus: præest enim omnibus, omnibus superior. Patiẽs: nõ enim est impetuosus. sed uindictã differt ad tẽpus. Potens, uel potentiosus: illi nãq; cuncta leuia sunt.

Notandum est legentibus librum istum, quod licet Deus ipse, prout Machumetus fingit, dicens se nec unquam legisse, nec literas uidisse, ne pute-

tur ab illo compositus, legem istam manu propria scripsit, prophetæq; prænominato tradidit, ut mũdo prædicaret eã. Et tamẽ ipse loquẽdo, personarũ assumit uarietatem. Nũc enim loquitur in persona Dei, nunc prophetæ, nunc bonorum Deũ inuocantiũ, ipsiq; gratias agentium: nõnunquã etiã bonos increpantium, secundum locorum diuersitatem.

Nota quod liber iste Alcoran est summæ apud eos authoritatis: Ita ut quisquis contra aliquem diceret, statim sine mora interficeretur.

Dicunt etiam, quod si quis hunc librum in uita sua millies legere potuerit, quandam mulierem in paradiso habebit, quam paradisitam uocant: miræ, ut ipsi delirant, pulchritudinis & magnitudinis: ita ut supercilia eius tanta sint, quantus est arcus qui apparet in nubibus.

Sciendum autem, quod lingua Arabica maximam cognationem habet ad Hebraicam. Vnde & Arabes isti, qui hic Ismaëlitæ uel Saraceni dicuntur, sicut Iudæi à dextra in sinistram, non à sinistra in dextram, sicut nos, scribendo literas ducunt.

Eliph lem, mim. a. l, m. Has (tres) literas Arabicas in principio libri ponunt, q; sigillũ libri dicũt.

Causa uero, quod ab huiusmodi charactere inquiunt: quoniam eliph, & in ordine literarum & in nomine Dei prima est apud eos. Per lem uero maiestas Dei, per mim imperium designatur: ut insinuent Deum omnipotentem, cuius hic nuncius, & huius præcepta.

Azoara Arabice, uultus Latine dicitur. Vnde quod nos capitulum dicimus, illi uocãt azoaram. Sicut enim uultus maxime notat, quis uel qualis sit homo: sic capitulum, quid sequens litera dicere uelit. Secũdum quosdam azoara oraculum sonat. Illi namq; soli iudicium tribuit. Prophetas autem dicit fore patronos & adiutores suorum professorum. AZO. I.

1 Primum capitulum istud breue matrem libri dicit ob hoc, quoniam ex eo tota lex originem sortitur, & fundamentum: sicut lex nostra ex oratione dominica. Et est fundamentum, & initium, & summa omnium orationum eorum. Azoara primum septem uerba continet. Verba sententias uocat cuiusq; capituli, iuxta quosdam eorum. Licet multi Saraceni dicant, se nescire discernere, quomodo, uel qualiter hæ sententiæ distinguantur in singulis uersibus. Oratio autem in libri initio præmissa, quã matrẽ Alcorani uocant, eo quod principiũ & finis est orationũ omniũ eorũ. Verba sunt Machumeti. Nã per totũ librũ nullũ cuiquã uerbũ adscribitur, nisi soli Deo colloquẽti Machumeto. Misericordi.) In primis ipse Machumet loquitur, quasi exhortans ad agendas gratias creatori: eo quod sibi talẽ legẽ dederit. Nã deinceps per totũ librum quasi Deus loquitur ad ipsum, aliquãdo singulariter, aliquãdo pluraliter. Aliquando uero personarũ uarietatẽ adsumit, ut quandoq; ipse propheta loquatur, quandoq; boni inuocãtes, uel malos increpãtes secundũ, locorũ diuersitatẽ. Eos ergo Dei Iudæos uocat, quia Christũ prophetã optimũ absq; peccato semper uiuentem, iustissimum, & à uirgine natum absq; reatu suspendere uoluerunt. Cui multas contumelias intulerunt, & prophetas multos antecedentes multis modis penitus efflixerunt, multos etiã morti dederunt. Christianos dicit erroneos tum quia putat illos adorare tres deos, tum imagines. Iudicium s. dies. Postre.) dies ultima, qua cuiq; dabitur merces iusta.

Beneuol.) scilicet ut prophetas.

Azoar. 2 Capitulũ de boue ducentorum octoginta quinq; uerborum. Singula cap. de aliqua re, quæ ineo specialiter memoratur, appellat. Sicut istud primum, quod idcirco de boue nominatur, quia hic fabulose intexit cuiusdam uaccæ mentionem. Cuius tamen rei memoriam in ueteri testamento esse constat: sicuti & multarum fabularũ, quas hic mendose inducit, tam ex nouo quàm ex ueteri testamento penè omnes materias habuit, licet omnia mendacissime narret, sicut Iudæi eum & hæretici docuerunt. In primo capitulo statim orationes & eleemosynas laudat: ut scilicet sub hac quasi boni similitudine, ad sibi credendum incautos alliciat. Et hoc per totum librũ nota, quia mira calliditate quando aliquid & impium dicturus est, uel iam dixisse se recolit, mox aliquid boni uel de ieiunio, uel de oratione, uel de laude Dei interserit ita: Sicut post aperiens turpitudinem mendacio inescatis, quo ubiq; plenus.

3 Domini Iesu.) Hoc dicit propter Christianos, quos mirabili insania putat tres deos credere, quia Christum & Spiritum sanctum æquales Deo patri dicunt. Et nota, quod in isto hæresis Arriana reuixit. Manum.) Hic iactat, quasi nullus hominum talem librum facere posßit. Paradiso.) Nota quia talem paradisum uitamq; promittit, scilicet carnalium deliciarum. Quæ fuit antiqua hæresis olim, & in isto nunc pessimo repululat.

4 Admittit Alcoran, Christum sequentes præferri omnibus: cum Christus sit omnibus sanctiß. prophetis suprapositus. Ideo subiungit præ cæteris præbuimus te, ex intentione. Intendit Christo scilicet potius adhærendum: prout late deducit Nicol. Cusanus Card. cap. octauo, in Cribratione Alcorani. s. De gẽte Ioachim ducentorũ uerborũ.

7 Vt cauti & præmuniti (præmoniti legendum) sint in bellis.

8. Quot uxores habere debeant, & de substantia eis diuidenda, & de multa cura mulierũ.

9. Item de mulierib. Et præcepta quædam stulta, & ut post coitum & egestionem antequam orent,

orent, lauent culum, & cætera uerenda.

10 Cohortationes ad pugnam, & ea quæ sæpe solet deliramenta repetit.

11 In qua asserit, non occidisse Iudæos Christum, sed nescio quem similem eius: nec Deum habere filium. Item solitas insanias dicit: quod & sæpe facit.

12 Ea quæ solet, repetit more suo: Vana & fabulosa & impia intexit.

13 Christianorum sacerdotes & præsules dicit magis sibi credere. Quod ualde dolendum est.

14 Hic dicit, non sibi datum à Deo miracula facere, & cætera bona, & friuola, quæ solet.

15 Iterat quæ solet: & fabulæ de Abraham, & quibusdam alijs prophetis.

16 Multiplicat solitas nænias, & insanias repetit.

17 Hic retexit fabulas infinitas de Adam & Eua, & Belzebub, & prophetis quibusdam inauditis: & de Moyse solita deliramenta, & insanias, & uerba stultissima reiterare non cessans, agitante eum spiritu maligno.

18 Eadem quæ solet, deliramenta repetit: pugnas & depræda tiones contra eos, qui sibi non credunt, incessanter persuadendo.

19 Ea quæ solet repetit, & maxime cohortationes ad pugnam, & ad prædam, & ad rapinam.

20 De solitis nugis, atq; mendacijs.

21 Solitis insanijs & mendacijs plena.

22 Continet fabulas & mendacia de Ioseph, nescio ubi inuenta, & à sacra historia omnino aliena.

23 Solitas fatuitates ineptissimas replicat.

24 Stultitiæ & uanitatis plena.

Nota similitudinem arboris.

25 Solitas fatuitates replicare nõ cessans. Exig.) Hic dicit diabolum ex igne creatum. Plasm.) Replicat fatuitatem, de adoratione Adæ ab angelis.

26 Verba iterum atq; iterum replicans stultitiæ atq; insaniæ plenissima. Exempl. null.) Nota exempla, quæ ponit. Mendax.) Hic excusat se non esse mendacem, cum tamen nihil aliud quàm mendacia ubiq; & per totum fingit. Latini.) Hic specialiter contra Latinos loquitur. Villæ.) Nota parabolam.

27 Seruũ.) te scilicet ô Machumet. Longinq.) id est, Hierusalem. Haram, id est Mechæ. Parẽte.) Nota de honore parentum. Ne ponas.) scilicet quod Deus habeat filium uel æqualem. Oratio.) A mane usq; ad uesperam orationibus incumbẽdum est. Licet omnes.) Si omnes homines & diaboli conuenirent, non possent facere librum similem Alcoran. Nec filium.) Solitam blasphemiam replicat.

28 Deum habere fil.) Nota impietatem magnã. Adolescent.) Nota quomodo peruertit historiam illam, quæ inuenitur de septem dormientibus, & quã mendaciter & turpiter eam narret. Nihil te fact. fir.) Nota ut nihil affirmet. parab, de duob.) Nota parabolas stultissimas.

Moyses.) Fabula stultissima de Moyse. Alex.) Nota fabulam de Alexandro ridiculosam.

29 Hic est medium Alcorani diabolici. Azoara XXIX. fabulas habet mendacissimas atq; stultiss. de Ioanne baptista, de natiuitate Domini, de Moyse, de infinitis atq; ridiculosis † merat. Ioannes.) †Leg. Nota mendacium impudens, & quod nullam omnino nænijs scripturarum sciebat: qui nomen Ioannis & in propheta Hieremia, & in libris Machabeorum præcessisse non nouerat. Spiritum qui mutar.) Nota, quàm hæretice delirans, uult dicere, nuncium qui missus est ad Mariam, ipsum spiritum Dei fuisse in similitudine hominis, miserrimus, quid dicat, nesciens. Impregn.) Nota turpem & mendacem narrationem, atq; hæreticam, de partu uirginis.

Mihi quidem orat.) Nota impietatem, quam repetere non cessat. Deum filium.) Solitam blasphemiam replicat. Per alchirna, Locus idolorum.) quæ destruxerat, intelligitur.

30 Stultitiarum, & fabularum, atq; impietatum plenissima. Tua sorore.) Vbiq; mendacia, quæ à diabolo didicerat, repetit etiam contra scripturam. Nostris act.) Nota dictum. Aduxor ali.) Non seruauit hoc præceptum pessimus ribaldus, quia multorum uxores rapuit.

31 Mendacijs & uanitatibus copiose referta. Villa.) scilicet Mecha, uel quælibet alia. Cibis pot.) scilicet ut essent forte s fortes, si qui pugnando intulerunt leges. quod uult dicere de Abraham, & de Moyse, scilicet quod pugnando, & uiolenter cogendo ad legem suam homines compulerunt: ut tali exemplo magis animet eos ad pugnandum & interficiendum omnes, qui ei credere nolebant. Ipsum confund.) id est, ipsam falsitatem ueritas confunderet. Deum filium.) Nota solitam impietatem. Dauid.) Nota fabulas stultissimas de Dauide & Salomone. Martial. indũ.) Dicit insanus, quod Dauid primus in uenerit artificium loricæ faciendæ: cum in scriptura sacra legatur Golias, quem ipse Dauid occidit, habuisse loricam. Mulierum opt.) Nota dictum de Christo & matre ipsius. De matre Domini uult dicere, sed impie dicit atq; hæreticè, Deum scilicet insufflasse ei animam suam nescio quã.

Alchist.) Nota fabulas infinitas, & Alchiramum prophetam inauditum, quem magis arbitror aliquem fuisse diabolum. Prænoscitur à Deo.) Hoc dicit in excusationem sui, qui propheta non erat, nisi diaboli.

32 Variantes leg.) Christianos uariatores legum appellat, uolens dicere illos Euangelium corrupisse, & ad suum libitum commutasse. Abraha.) Abraham dicit fundasse templum Mechæ. Tibi contrauerſ.) Deum scilicet contemnunt, non te.

33 Castitatẽ.) Nota, & uide castitatem diaboli.

Asser-

Aifferdeum.) Locus paradisi, quem iste suis promittit. Filium mori.) Nota stultitiam & impietatem solitam. Nota hic, de Christi & matris suæ paradiso.

Nos ueritatem nuncio.) Nota quàm misere & stulte putat filium Dei à nobis quasi alium Deũ intelligi.

34 Vana, stulta, impia. Vxorib. impon.) Nota compassionem eius circa mulieres adulterantes.

Male loquent. de mul.) Item cura mulierum, quas credibile est eum rogasse, sicut suum familiarissimũ, ut de eis in Alcorano suo loqueretur studiose, easq; attente commendaret. Domum ingr.) Nota. Dicit ut nullus ingrediatur domum nisi suam propriam, nõ tamen repente ingrediatur: sed antè aduentu suo nunciato: timens uidelicet deprehendi cum uxoribus alienis, quas assidue scortabat leccator pessimus.

Domibus de.) Nota qualiter sit orandum. Nubium nigerr.) Nota stultitiam.

35 Vana, stulta, & impia. Hath, Them.) Nomina suorum prophetarum. Intercapedo, est spacium inter unam rem & aliam.

36 Nutriui puer.) Nota mendacium de Moyse.

Si ceperitis.) Nota, quanto fabulositas.

Hut.) Nota Hut & Hat prophetas, qui nunquam fuerunt. Themuth.) Nota superius istum omnes istas fabulas induxisse: quas iterum repetit, non habẽs quid dicat. Pessundauimus.) id est, cõculcauimus.

37. Fauimentum.) Nota insaniam.

38 Haram, prohibitis à nutritura eius.) Hale licitum significat, Haram illicitum. Mundanæ petu.) Nota stultitiam atq; mendacium. Non enim qui bene utitur diuitijs, in futuro sæculo perdetur.

Karon.) Nota, quomodo non habens quid dicat, ad fabulas Iudæorum conuertitur: sicut & sæpe facit.

39 Imagines.) Hic loquitur contra imagines Dei. Abrah. diues.) Nota paulò ante illum dixisse, quod qui diues esset in hoc sæculo, in alio perditus esset. Nunc autem dicit, Abraham diuitem in hoc sæculo, & tamen bonis connumerandum. Et hanc eius contrarietatem atq; stultitiam ferè ubiq; inuenies.

40 Stulta, uana, & impia.

41 Vana, stulta, & impia.

42 Vanitatis & fallaciarum pleniß. De suo spiritu insufflans.) Deus de spiritu suo insufflans Adæ, &c. ubi nota opinionem ipsius de anima.

Incredul. in ign.) Nota, quanta contrarietas. Illum quem dixit perpetuo in igne mansurum, statim dicit ad Deum conuertendum.

43. Vana, stulta, & impia. Tuas muli.) Nota, quãta cura de mulieribus suis: quas ad minus XIII. habebat. Viri seu fœmine.) Nota, quomodo post tantam curam mulierum suarum, statim sermonem facit de castitate: ut cooperiat leccitatem suam, qui præ cunctis hominibus in mulieres libidine insaniebat. Tu uirum à Deo dit.) Hoc dicit propter seipsum, introducens Deum sibi loquentem, ut cuiusdã uxorem, quam ualde amabat, licenter stupraret, & postea sibi eam uxorem acciperet, quasi ex præcepto Dei dantis sibi licentiam sicut prophetæ sancto, quam alij non habebant: uidelicet ut omnes adulteri sint.

Tibi mulier.) Nota iterum leccacitatem, quomodo facit sibi Deum loqui, ut quascunq; uoluerit, constupret. Nullus prophetæ.) Nota quomodo uult cooperire, & quomodo temperare, quod superius dixerat. Hoc totum propter uxores suas dicit, sicut zelotypus, & adulter pessimus. Midena.) de tali loco.

44 Vana, stulta, & impia. Salom.) Nota, quanta fabulositas de Dauide & Salomone, & quotiens eam reiterat. Coram Deo.) Nota, quàm insanè & stulte loquitur, sicut dæmoniacus. Missus cunct. gentibus.) Hic dicit, quod sit nuncius ad omnes gentes. Homo mag.) Nota, quomodo conscius ipse sibi de se putat omnia dici. Ita enim erat omnino, sicut dicebat illos dicere de se.

45 Vana, stulta, & impia. Alkmer, est aliquid uile & modicum.

46 Leccacitatis plena. In paradiso lect.) Nota leccacitatẽ insanã, & paradisum, quã promittit suis.

48 Dauid.) Nota insanias fabulosissimas, quæ sequuntur. Portæ parad.) paradisus Machumet.

Hominem de lut.) Nota, qualiter istam suam primam fabulam, quam diu intermiserat, modo repetit, quid dicat non habens.

49 Si Deus fil.) Nota insaniam solitam, & blasphemiam. Tribus recepta.) Hic uult dicere, quod in uulua uel in matrice mulieris tria sunt receptacula, ubi formatur homo. Quod ei forsitan aliquis physicus dixerat. Octo parilia bestiarum more solito insipienter dicit: cum non solum octo, sed multa parilia bestiarum fecit Deus. Credentium primum.) Dicit se primum credentium. Alcoran fals. expert.) Imò omnis quodammodo ueritatis. Exempl.) Nota exemplum.

51 Stulta, uana & friuola. Hic libet à Deo.) Mentiris, sicut penè ubiq;.

52 Solitus nugis atq; mẽdacijs plenissime referta.

53. Stultissimis mendacijs & nugis plena.

Christo.) Nota de Christo, & parabolis ipsius, & de solita impietate.

54 Impia atq; sacrilega.

55 Stulta, uana, & impia. Filijs Is.) Nota hic quid dicat de filijs Israël.

56 Stulta, uana, & impia. Non sum præm.) Dicit hic, se nescire quid sibi suisq; gerendum sit.

O Deus fac.) Nota ubiq; stultitiam.

57 Stulta, mendax, & impia.

58 Azoaram, oraculum uel præceptum. Azoaras singulas chartas Alcorani dicit: quas per Gabrielem sibi à Deo mitti mendacissime confingebat, non simul, sed paulatim dicens eas super se uenire.

59 Diabolica & insana.

61 Per uent.) Nota, quàm stulte iurat, quod scriptura eius uera sit, & quàm insana iuramenta facit.

62 In.) Nota iterum stultam iurationem.

63 Vana, mendax, & impia. Subleuatus.) Dicit se in cœlum eleuatum, & locutum fuisse cum Deo. Vana nomi.) Nomina idolorum, quæ tunc colebant Saraceni, dicentes fœminas ab ipsis esse creatas. Qui tunc.) Hoc similiter. Ascheare.) Nomen gentis alicuius, quam fingit, fuisse sicut & alias multas, quæ etiam nunquam fuerunt.

64 Luna.) Aliquod signum contigerat in luna: quod dicit per se factum. Themuth.) Nota, quoties istas fabulas de Noë, & de Hat, & de Themuth iam iterauit, non habens aliud quid dicat. Camel.) Ecce iterum camelam Themuth, quàm occiderant ei nescio qui, qui nolebant ei credere. Psalt.) Cuius psalterij mentionem facit, nescio. Sed puto, quod audierat ab aliquo nominari psalterium, & putat ibi scripta esse, quæ nunquam audita sunt.

65 Hermodactyli fructus sunt palmarum. Hominem de Celcal.) Nota sæpe repetitam fatuitatem de angelis. Omnis res mund.) Quàm insane loquitur sicut diabolico spiritu agitatus. Ignem clariss.) Nota quam stultè dicat ignem clariss. atq; fumosum. Paradis.) De paradiso sua, nota plurima.

66 Paradis.) Nota quod huiusmodi paradisum semper describit & promittit. Diligunt enim Saraceni talia delectamenta, esse scilicet semper in hortis inter arbores atq; aquas, habere secum pulchras mulieres, comedere delicioſe, luxuriari, & concumbere indesinenter.

67 Scitote uitam huius.) Nota bonum dictum. Nullum animal.) Hic loquitur de præscientia. Christo.) De Christo & euangelio.

68 & 69 Vana, mendax, & impia.

71 Christum.) De Christo, quod prænunciauerit Machumetum, & ipsius nomen expresserit. Christus Iesus.) Iterum de Christo.

73 Vanissima & impia.

74 Diabolica.

75 Mulierib.) Nota, quanta est ei compassio circa mulieres.

76 Hic facit se increpari quasi à Deo, quare aliquid de suis uxoribus suspicientur: cum sint ipsæ bonæ, & non sit opus eis aliquid prohibere. Iuraiurā.) Quæ iuramenta coëgerat eas facere, quod Dei fidem seruarent. Insuff.) Nota quod sæpe repetit de insufflatione animæ beatæ Mariæ, & quid intelligat ex præcedentibus & subsequentibus, diligens lector inquirat.

78 Calam.) Nota fatuum iuramentum. Iterū crebro.) Et tu pessime, qui non cessas stultissima iuramenta facere, de illis es. Alius.) Aduerte lector, quod alius genitiuus in hoc opere pro alterius quasi semper ponitur.

80 Vanissima. Quinquaginta an.) Nota fatuitatem de annis, &c. Mulieres prop.) Aduerte hic pessimum ribaldum, in facto libidinosum cum uxoribus proprijs.

81 Diabolica.

83 Vanitatis & insaniæ plena. Fraudetur.) id est, scindetur.

85 Mendax, ut suprà. Per diem.) Iuramenta fatua, quæ Deo adscribit.

86 Mendax & uana. Paradis.) De paradiso sua.

87 Per angul.) Nota sæpe stultissima iuramenta, quæ Deo attribuit.

88 Timentes suffic.) De sua paradiso. Optimaq; remunerat.) Mentiris, quia maior est, quam Christus in Euangelio promisit. Angeli.) Prosequitur suam fatuitatem de angelis, quos de igne creatos asserit, & mortuos, & tandem resurrecturos.

93 Paradis.) De paradiso sua.

98 Aliorum autem facies.) De paradiso sua. Illos castig.) Cur ergo præcipis, ut gladio ad tuam legem conuertantur homines? Et si non coactor sed doctor es, cur non rationibus ut homo, sed potentia ut bestiæ & animalia bruta homines subijcis? Sed ut mendax ubiq; tibimet ipsi contrarius existis.

107 Noctem alchideram uocat, in qua dicebat super se uenisse angelos, & attulisse Alcoran.

108 Librorum ho.) Librorum homines & legibus subditos, Christianos uocat & Iudæos. Maxime autem de Christianis uult dicere, quod ante suum aduentum dissensiones habuerint, & nihil sciuerint: sed ipse attulerit bonam legem, & legerit eis libros benedictos. Deo particip. adiung.) Christianos hic maxime notat, putans infœlices, quod tres deos crederent.

115 Nunquid.) Hic tangit aliquam fabulam inauditam, ut uideatur dicere mirabilia.

116 Homines Coraſc uocabantur, de quorum progenie ipse erat.

121 Amilcas.) Iste aliquis erat inimicus eius.

122 Deum unum.) Nota impietatem, quam nec in fine tacere potest.

HIC EST FINIS LIBRI.